Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Nye Tidender om lærde og curieuse Sager : samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...
Bindbetegnelse | Volume Statement: 1724
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

Kgl. Bibl.
49-24-8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130017628268

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse

Sager/

Samlede

udi

Aaret 1724.

KJØBENHAVN/
Tryckt udi H. Kongl. Majestis. privilegerede
Bogtrykkerie 1724.

Den gunstige Læsere vilde i agt tage/ at ingen Defect i denne Samling findes/ endskiønd Tallene overalt ey rigtig følger paa hinanden.

Fortegnelse paa de Adelige Vaabener, som findes afteegnede i denne Samling for Aar 1724.

Abildgaard	pa: 9
Adelaer	18
Akeleje	34
Ahlefeld	50
Ahlefeld Greve til Langeland	166
Ahlefeld Greve af Eschilds Mark	125
Algreveſön	166
Algrævensſön	182
Am ende	198
Anderſön	199
von Ahnen	214
Anvip	215
Arbing	230
Aren	232
Aronfeld	246
Aronſchioid	262
Aronſtorph	278
Aschersleben	294
Baad	311
Baad	312
Baad	314
Baden	326
Bader	327
Bagge	342
Bagge	343
Bagge	344
Bagge	345
Bagge	348
Bagge	359
Balke	360
Balhorn	361
Bangh	374
Banner	375
Banner	376
Barbye	390
Barfoed	391
Barnſel	392
Barnſtedt	393

Bar-

Barſan
Barnevitz 406
Barſebek 422
Barſebek 424
Barſebek 425
Barthlin 426
Baſſe 438
Baſſe 439
Baſſe 442
Barſtrop 454
Baſtianſen 470
Begere 486
Begere 502
Begere 503
Bek 504
Belov 518
Benzon 520
Benzon 534
Benzon 556
Bernekov 582
Benderup 550
Benerup 598
Bener 614
Bielke 630
Bille 682
Bild 693
Bildt 747
Bing 749
Bilov 750
Biorn 762
Blaae 763
Bladt 778
Blik 794
Blix 820
Blixencrone 850
866

(O)

Nye Tidender
Om
Lærde og *Curieuse* Sager.

No. I.

Dend 6. Januar. 1724.

Dannemark.

Saa vist som det er/ at dend Danske og Norske *Nation* hvercken udi Dyd/ Forstand/ eller i Tapperhed har nogensinde viget eller dend Dag i Dag er viger noget slags Folk i Verden/ saa ustridigt er det og/ at disse Rigers Regentere/ enhver udi sin Tid/ have vidst at skionne paa saadane iblandt deres Undersaatter fremskinnende *Meriter*, hvorved de sig frem for andre have *destingveret*, ved at begnaade dem med Adelig Frihed Vaaben og Skiold. Men som det er tilgaaet med vores Forfædres Mane-

 dige

dige Bedrifter / at omendskiøndt det aldrig har feilet paa at Jernet / naar det for at forsvare Federen / er bleven blottet / jo er fordt af vores Seyerrige Kongers Arme med saa priselig en Fremgang / at baade Fred og Krig / Forbund og Fiende har følt / hvad Danner Kongens Vaaben fører i sit Skiold / saa har dog Federen iblant forsømt at Efterkomme sin pligt / i hvad Naturens Lov end dend derudinden tilsagde / og iblandt / naar dend har lagt Verden for Øyne / at Jernet udi disse Riger var og er endnu saa blank som det er got / og got som det er gammelt dog hvercken forældet eller fortæret / maatt friste dend Vanheld / at dends Arbejde / enten af tidens graadige Tand er bleven fortæret / eller af uvittige ja stundum motvillige Hænder forkommet. Saa haver det sig og paa ligemaade med dend Danske Adelstand tildraget. Af mange Familier haves ej andet til bage end Skioldet / og af mengde Adelige Personer vides ey uden deris Daabs Navne / saa mand er i een Blind Uvished om / til hvilken Stamme de henhøre. Ja dend Dag i Dag er / i hvor mange gieve og brave Adels Mænd endnu udi disse Riger leve / veed dend mindste deel af os / hvad Vaaben de ere benaadede med / saa at mange saa vel iblandt fremmede som iblandt os med forlengsel have attraaet efter om de Danske og Norske Adelige Slægter at kunde erholde nogen Underretning. Vel have adskillige ypperlige Herrer og brave Mænd søgt udi dette Studio snart at fyldestgiøre deres egen Curieusitet / snart andres Fornøyelse og Ønske / men enten haver Døden eller andre store Forretninger hindret dem i at fuldføre et saa lovligt Forehavende / saa at Execuli-

cutionen deraf ligesom af meget andet Priseligt synes at være reserveret til vores nu levende Allernaadigste Konges Regierings Tider / i hvilcke visse ypperlige og brave Mænd have hvercken sparet nogen Bekostning eller Flid til at bringe dette Verk i Fuldkommenhed / saa at ventelig i Tiden saa curieust Arbeide vil vorde ud stedet med ald dend *Lustre* det sømmer. Herforuden har og en fornemme Pen udarbeidet et Genealogisk og Adelig Lexicon som allerede saa vit er avanceret / at mand har haab om / at det inden faae tider kand komme under Pressen. Alt dette har dog icke kundet afskrecke mensnarere animeret en vis Person / der paa nogle Aars Tid haver lagt sig efter dette *Studium*, til dend Resolution / at siden ham baade fattes Leilighed og tid til at udføre saa-kostbar et Dessein / hand og icke heller derudi har opnaaet saadan Fuldkommenhed / at hans samling udi nogen maade kand komme i Ligned eller Consideration med hvis saa ypperlige brave og lærde Mænd derudi have allerede bragt paa Papir / hand da som en *Prodromum*, af hvis andre maatte udi denne Materie behage at skrive / vil *Sacrificere* sin *Collection* saa brave og kyndige Mænds sampt andere Liebhaberes *Crisin* og Examen / paa det naar Isen saaledis af ham er bleven brudt og dend Ufuldkommenhed og de Feil / der findes i hans Anmerkninger / er ham af vedkommende berettet; arbejdet da i Tidens Længde kunde være desto mindre besværligt til at meddeele Verden en fuldstendig Historie om de Danske og Norske Adelige Familier. hvorudover mand har eragtet ej at fortiene nogen utak hos alle

retsindige Patrioter / at mand har samtycket udi samme Persons Proposition nemlig i hver af disse Tidender at indrycke en Articul af saadan hans Samling og dermed at fortfare indtil dend *Ordine Alphabetico* med sine Figurer er bleven indført.

Aagaard.

See Gyldenstiern. Anno 1424 levede Hr. Erick / Ridder / som skriver sig af Aagaard / (formeentlig hans Herresæde) udi den handling angaaende de Slotte / som Biskop Boe havde haft udi verge af Kronen.

Abildgaard.

Feldtet er hvit og derudi en grøn Skandtze-Kurv som et flettet Gierde midt over Skioldet / hvorover og under udi en Triangel sees 3 røde Eble / som henge ved en grøn Stilk hver med 2 grønne Blade / samme Eble vender med Stilkene til kanterne af Skioldet / paa Hielmen ere 2 blaa klæde Arme som holder et ligedanet rødt Eble med Stilk og Blade. Nogle føre et sort Gierde udihvidt Feldt med 3 halvguule og halv røde Ebler / og paa hielmen ligesaadan Ebler / eller og 2 røde Vesel-Horn skaaren i midten ved en liden hvid Bielcke / hvor i sees et halv rødt og halv hvidt Eble.

Sleg-

Slegten haver i de ældre Tider været meget mægtig og udi Dronning Margretis tid Vældig og i blant de tre/ hvor om hendes Ordsprog var at hun vilde skudde Abilden/ stille Becken og velte Begeret/ hvormed sigtedis til de 3 Stammer/ Abildgaard Limbeck ja Begere.

1285 Opsatte Tyge Abildgaard sig imod Kong Erick Glipping/ blef derover Fangen/ slap ud igien og forbandt sig med Marsk Stig Hvide.

1314 Giorte Hr. Tønne Lauritzen til Margaard saa og Hr. Niels Lauritzen Abildgaard Ridder og Lands Dommer i Nørre Jylland/hemmelig Forbund med Marsk Stig Hvide imod Kongen.

1316 Jacob Abildgaard var med i det Fordrag/ der blev slutted i Nyborg imellem Kong Erick Menved og Hertug Erick i Slesvig

1396 Var Claus Abildgaard med Dronning Margrete i Sverrig/ og beseglede med Hende dend da giorte Reformation.

1658 Levede af denne Slegt Eggert Abildgaard til Skodborg Huus.

Dette Stamme Navn føres endnu af adskillige baade af Geistlige og Verdslig stand dog er Autori uvitterligt/ om de have deris herkomst af samme Familie.

Aborre see Sture

Føre en guul Aborre med røde Finner i blaat Feld og paa Hielmen fem blaae Faner.

Tydskland.

Udi Halle er kommen for Lyset et Skrift af dend bekandte Hof-Raad og Professor Wolf/ der efter Kongelige Ordre for adskillige udgivne vildførende Lærdomme har maat forsøge sig fra dette Universitet/ dette der skal være som et Forsvars Skrift er tryk in 4to/ bestaaende af 11. Ark under den Titul *De Differentia nexus rerum Sapientiæ & fatalis necessitatis, nec non harmoniæ præstabilitæ & hypotheſium Spinoſæ luculenta commentatio autore Chriſtiano Wolffio*, der paa er fuldt et andet ligeledes

ledes in 4to paa halvfemte Ark/ kaldet *Monitum ad Commentationem istam qvo nonnulla sublimia Metapysicæ ac Theologiæ Naturalis capita Illustrantur Autore eodem.* Udi disse Skrifter besværer Autor sig over at mand efter at dend anden Edition af hans Metaphysica for saa lang Tid siden har været ude/ nu først har vildet udføre/ at dend Leibniske Lære om Gud/ Siælene og Verden/ var taget af Spinosa og kaste saa vel Physica og dend Christelige Religion som dend heele Morale og Politica over ende. Hvorudover Autor og udi denne Bog søger at begegne de ham paabyrdede Beskyldinger. Og efterfom siden paa nye er udgivet et Skrift hvorudi disse Poster ham paa nye forekastis/ saa er dette Monitum derimod udkommen hvor udi adskillige stæder af Bogen udforligere forklaris. Over alt beflitter Author sig paa i begge Skrifterne at vise/ at hand forsvarer og handthæver/ ja paa en demonstrativisk Maade stadfæster dend af Theologis af alle tre Religionerne i Riget antagne Lærdom om Contingentia Universi imod Spinosa og Socinianerne.

Udi Wien har dend bekandte Pater Alexander a latere Christi nu udgivet dend tredie og sidste Deel af Pater Abrahams a. S. Clara Abrahamischen Lauberhütte/ hvor af ey engang Titulen langt mindre det heele Verk uden latter er at læse.

Udi Hamborg er udi det Kisnerske Forlag under Persen et stoer Exegetisk Verk/ over det Nye Testament/ som tryckes i stor Format og paa got Papir/ Author dertil er dend lærde M. Wolf. Præst

til St. Cathrinæ Kirke/ hand har der udi med stor Flid samlet Kiernen af alle de Philologiske og Exegetiske Anmerkninger som allerede ere udkomne af mange lærde Mænd og ey findes udi de fuldstændige Commentarier ey heller udi Poli Bibliorum Criticorum Synopsi/ hvortil hand har føyet sine egne Anmerkninger. For saa vit Observationerne til det Nye Testament angaar/ bliver dend første Tomus deraf ferdig til forrestaaende St. Hans Dag 1724. Og gaar samme til Acta Apostolorum inclusive. Den anden Tomus kand først ventes til Paaske 1725.

Preussen.

Udi Dantzig er nyeligen Trykt Conrad Freymuths Beantworthung der unbescheidene Beurtheilung/ so über D. Joh. Micrælii altes Pommerland von Mag. Christopher Pyle und M. Christistian Schotigen sindt ausgestreuet worden/ hvorved er føyet Efterretning om det nye Oplag af Micrelii Krønike/ som Bogføreren Johan Kunkel har ladet udgaa.

Udi Dantzig er ellers Tryckt in 4to Geistlichis Regelement auf hohen befehl und Verordnung des vom Gottgegebenen und mit Weißheit ausgezierten Herrn Czaren und Groß-Fürsten etc. Und mit bevilligung des gantzen heil. Diregirenden synodi der Orthodoxen Russischen Kirchen/ welcher durch Se. Zarischen Majest. bemühung mit einstimmung und Verichtung des Geistlichen Standes von gantz Rusland wie auch des Regierenden Senats den 14 Febr. 1721. in der Residentz St. Petersburg verrichtet worden/ dette Skrift er 15 Ark sterk og formeeret

med

med en tilgift saa at samme er meere fuldkommen end hvis som til Petersborg den 16 Sept. 1721. deraf er udgivet og ved Trycken da bekiændt giort.

Franckerige.

Her sees følgende Efterretning/ som Monsieur Isaac de la Chaumette Ober-Ingenier og Associe ved det Kongelige Academie for Videnskaberne haver udgivet om adskillige af ham udfundene og forarbeydede nyttige Inventioner/ hvilke hand siden de ere af een almindelig Nytte/ tilbyder alle Potentater og Stater/ som sig der af vilde betiene/ samme bestaar udi Tolv Artikler.

1. En Canone som lades bag ved/ og kioler sig selv af ved Ladingen/ udpudser sig selv ved løsbrenningen/ og trecker to gange saa langt/ som de andre Canoner/ endskiønt dend ickun er halv saa lang. Saa haves og ved denne Invention dend Fordeel/ at mand ickuns haver halv saa meget Krud dertil nødig/ som mand ellers pleyer at bruge. Dend løber icke i Skuddet tilbage/ eftersom Kuglen støder Canonen for sig/ hvilket ey andet kand end være nyttig til Skibs/ saa staar og Artillerie Betienterne ey herved saa stor Fare som ved de Skibe der lades for til. Mand kand dermed giøre ti Skud i lige dend samme Tid/ som ellers medgaar til et Skud hvilket sætter et Skib eller en Fæstning i dend Tilstand og Sickerhed/ at en Fiende umuelig kand nærme sig.

2. Flinter og Pistoler af samme slags/ som haver lige Fordeel og giøre samme Tienneste.

3. Kaarder/ der ere at bruge ligesom Bajonetter/ formedelst en Ring eller Knap og en Skrue paa

Stik-Pladen/ hvilket Slags skal være meget meere durabel end de ordinaire Bajonetter.

4. Krud-Horner som alle Tider give en accurat Ladning og haver mondej dertil nogen Feer nødig.

5. Een Machine til at forhindre Røgen som ellers af Vinden foraarsages samme bestaar i en Blik-Plade oven i Skorstenen/ som er halv indvendig/ og halvdeelen uden til og hviler paa tvende Spidser.

6. Tvende Snuv-Tobaks Daaser/ een med een Skaade dend anden med et opspringende Laag/ hvor af mand kand tage Tobak uden at tage dend op af Lommen eller spilde Tobacken.

7. En Penne-Knif/ som skier en Pen paa et Snit.

8. Een Folde-Knif/ paa hvilken Skaftet paa begge Sider giver sig sammen/ naar mand løfter Bladet eller Klingen op/ hvilket skeer ved een Skrue/ i steden for at Bladet og Skaftet ellers henger ved en Stifte.

9. Spender uden Bukkel som ere meere bequeme og koster mindre end de Ordinaire/ og det formedelst en brudt Torn.

10. Een Machine med bevegelige Zirckler/ med 10 Tal/ hvilke naar de vendes omkring/ beinge alle Tallenes Sammensøyelse frem/ tienlig til Lotteriers Trekning eller til at spille med uden Bedragerie.

11. Et par Pistoler hvor af mand kand gjøre en Carbin/ som lader uden Ladestok ved een Patrone som holder Kuglen saa fast/ at mand ey haver nødig noget derpaa at stoppe.

12. Et

12. Et Polster til at vende omkring/ der varer fire gange saa længe som et andet/ og hvormed mand naar mand vil/ kand føre sig hen paa et andet Sted. Author forsikrer at disse Tolv af ham udspeculerede Inventioners Rigtighed er beviist med Experiance og Forfarenhed. Hand foreslaaer endnu Tolvandre Videnskaber/ og tilsiger at gjøre mange andre paa sin egen Bekostning/ naar de af Konger eller Republiqverne/ som agte at betiene sig af hans Inventioner/ vilde benaade ham med Privilegier eller Belønninger/ som allerede er skeet af Kongerne i Franckerige og Spanien/ saa og Hertugen af Lothringen.

Som for det første et slags Carosser eller Vogne/ som icke kand omkastes ey heller støde ved Sidernes Bevægelse.

2. Een Machine til at prøge Medailler oven og neden om og om med et eeneste Trykning af Pressen ja og ved samme Bevegning at tage det prægede Stykke bort/ og legge i dets Sted et andet Stykke igien/ som skal prøges.

3. Middel til at afværge Skibbrud/ som er ödre end alt hvis hidindtil derom er bekiendt.

4. Een Bombe eller Granate som stedse springer i dend forlangte Høyde uden at mand udi dends Flugt kand see Ilden i Luften deraf.

5. Tvende Curasser/ som skal kunde udholde Alting/ og ere ickuns halv saa tunge som de sædvanlige/ hvorved mand i Nødsfald kand indslutte sig/ og forvare et antal Folk saaledes/ at ingen kand komme dem nær.

6. Fakler og desligе som udbrede og trekke sig tilsammen/ ligesom deres storlighed udfordrer.

Spitz

7. Spitzse Sarer/ som dog icke sticke eller giøre Skade naar mand bær dem i Lommen/ saa mand ey dertil haver Skeede nødig.

8. En Machine/ hvorved/ naar mand er til Bords Viine eller andre drickende Sorter meget læt kand ombæres.

9. Et Skilderie som om Natten tiener til en Himmel over et Sengested/ og om Dagen reyser sig selv op/ og er et Ornament for Stuen.

10. Een Lygte hvor i Lyset snarere end ellers er at sætte. Og for det 11. bunden paa Skaftet af et Rør som vel er mere simpel/ men derhos meere brugelig end de øvrige.

12. Middel og Maade til stedse at skyde Horisontaliter med end Flindt/ hvor ved det vil vorde umueligt at komme enten een Troupe eller Festning nær/ holder denne Machine stik. Er dend et Middel til at hindre Kriig og til at bringe Konster og Handlingen til bestandig Floer.

Italien.

Til Neapolis er udgivet af dend berømmelige *J. C. Giaunto Giumma* et Udkast til en Historie af det lærde Italien/ forrestillende een Particulier Historie af hver Videnskab alle ædle Kunster/ de fornemste Inventioner/ de berømmeligste Scribentere og Skrifter/ nogle Memoires af dend Civile og Kirke Historien som og alle Geistlige og Verdslige Ordener Academierne Controversierne/ &c.

Nederlandene.

Udi Amsterdam haver Monsr. Wetsteinene paa nye ladet Trycke dend heele Terentium med Mad. Daciers Oversættelse og Anmerkninger.

Udi

Udi Amsterdam er trykt i afvigte Aar 1723 *Anecdotes ou Histoire Secretee de la Maison Ottomanne in Duodecimo 2. Volum.* Som udgiøre 500 Sider. Disse Anecdota kand ey fortiene saadan Titul uden hos Folk som ey have læst de Scribentere/ der have behandlet dend Tyrckiske Historie/ og som ere u-kyndige i samme Nations Bedrifter/ Thi Author har uddraget sit Verk af alle disse Scribentere/ ja end og af Mercure Galant. Omstendighederne ved de Tyrckiske Kriger overlader hand til andre at forklare/ og bemøyer sig alleene med at beskrive Sultanernes Personer og Amourer/ hvilket hand og giør med saa angenem en skrive-maade/ at dend ey giver nogen af de ziirligste Romaner noget efter/ja hans Pen er saa indtagende/at den virkelig vilde tilveyebringe ham Ære/om hand vilde beflitte sig paa at skrive en fuldstendig og meere alvorlig Historie. Ellers forekastes Auctor/ at hand derudi haver begaaet en stor Snitser/ at Meisen i ober Saxsen nesten over alt i Skriftet Conjunderis med den Provintz Mysien i lille Asien og at hand sætter/ at Ottoman har residereret til Acken/ hvorved hand maa have meent Arax i Natolien/ ihvorvel det ej heller kand holde stik/ eftersom denne Keyser. forend hand erobrede Bursa/ ey havde i Arar men i Genitzeher sin Residence. Alt hvis Hand anforer om det Fuglebuer/ hvorudi Tammerlan lod Bajazet indslutte/ har hand strevet Ord fra Ord ud af Leunclavio og Chalcondyla/ hvilket dog synes at være en blot Fabel/ saasom alle Morgenlandske Historici og Moulea Schereffedin i særdeleshed vidner/ at Tammerlan har giort Bajezeth ald optenckelig fornøyelse for at lette og Soulagere hans Fengsel.

Udi

Udi Utrecht er andengang oplagt in 8tav. *Relandi Analecta Rabinica*, som indeholder adskillige egne Bøger og andet som tiener til at læse og fortolke Rabinernes Commentarier/ saa er og udi to Vol. in 8tav. udgivet sammesteds *Historia Reipublicæ & Imperii Romanorum ab. ll. Cond. an. ad, 727. quo Octavio Cæsari Summa Imperii cum nomine Augusti delata fuit. Autore J. H. Neuport.* Endnu hviler sammesteds under Pressen tend tredie Edition af von til skrift over Psalmerne/ same tryckes i sem Deele in 4to. dog er ey noget deri forandret. Med det første faar mand og derfra at see *Sal. von Til Theologia Paracletica* udi to Deele tillige med en nye *Sciagraphia* og hans Tale *de Conscientia in functionibus contemplanda* saa og nogle Predikener over skiønne Prophetiske Emblematiske Dogmatiske og andre Materier/ samlet af Daniel Bedder/ Præst udi Alcmar.

Engelland.

Udi London er trykt Aar 1722. in Octavo *Memoires of the Rigt Honourable te Marqvis of Clanricarde Lord Deputy General of Ireland, Containing the Papers & Letteres of the King Charles II. &c.* Denne Bog bestaar af 243. Sider/ og de som forlange at have en fuldkommen Kundskab og ret Begreb af Irlændernes Underhandlinger med Hertugen af Lothringen udi det Aar 1650. og efterfølgende trende/ kand stille deres curieusitet med dette samlings Skrift/ hvori

E-

Editor har ey ey alleene bragt de derhen hørende Original Skrifter men endog udi Fortalen meget net dem forklaret. Hand viiser der udi at samme Underhandlinger udi Greven af Clarendons Historie og af andre Skribentere meget ilde er behandlet/ og at Tractatens udførsel imellem Hertugen af Lothringen og Irlænderne havde blevet Fordeelhaftig for Kong Carl den anden. Udi Fortalen findes og noget om de Irlandske Antiqviteter og de gamle Poeter i samme Land. Autor siger at Camdenus har beskrevet Irland meget slet/ og forer an om ham disse Vers.

Perluſtras Anglos oculis, Camdene. duobus,
Uno oculo Scotos, cæcus Hibernigenas.

Bibuli Epitaphium editum e. Mss.

Obrutus inſanis jacet iſtis Bibulus undis,
Inſanus toties redditus ante mero.
Qvi vivus fuerat Somno vinoq; ſepultus,
Nunc eſt Horrendis lurco ſepultus aqvis,
Libavit Bacho, dum vixit, Mortuus autem
Aris Neptuni triſtia ſacra facit,

Grav-Skrift over en Dranckere.

Naar andre Skibbrud leed paa Havets Tumle Vande/
Da leed jeg Skibbrud med i Skaaler Glas og Kande/
Jeg drak da Synd som Vand/ og mellem Hud og Kiød
Fik Vand og Vatterſoet/ og deraf tog min Død.

Nye Bøger.

Ludewig (Joh. Petr.) Reliqviæ Manuscriptorum omnis ævi Diplomatum ac Monumentorum ad huc ineditorum. tom. V, 8ve Francof. 723.

Hederici (Benj.) Lexicon Manuale Græcum. 8vo Lipsiæ 722.

Neven (J. C.) Orthographiæ Ratio ab Aldo Manutio Pauli F, collectæ, 8vo. Antwerp 723.

Annales Academiæ Juliæ expeditis & Manuscriptis Monumentis comdositi, semestre IV. 8vo Brunsvici 723.

Scioppi (Casp) Minerva Sanctiana impugnata ac refutata ab (Aug. Maria) de Monte, 8vo. Lipsiæ 723.

Duelli (Raym.) Miscellaneorum, qvæ ex Codd MSC. collegit liber I. 4to. August, Vind. 723.

Fischeri (Erdm. Rud,) Vita Johannis Gerhardi, 8vo, Lipsiæ. 723.

ADVERTISSEMENT.

De fornemme Liebhabere udi Siæland Fyen og Jylland boende; som have i afvigte Aar bekommet de Danske og Tydske Extraordinarie Relationer / Frantzske Nouvceller / item Nye Tidender om Lærde Sager / som af dette Bogtryckerie er udgangne og endnu samme ey have betalt / ombedes herved paa det Tienstligste / at de den derfor resterende betalning vilde insende til Monsr. Grill, eller Ordre / hvis Qvittering for god betalning Valideres.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 2.

Dend 13. Januar. 1724.

Dannemarck.

Adelaer

Vaabenet er fordeelt udi 4 deele / udi det første er en halv sort Orn med fuldkommen udstrakt Vinge og Kloe i hvidtfeldt/Nebbet og Kloen paa Ornen er forgyldt. I den anden Deel/som er forgyldt/ udkommer af Skyen en Haand/ som holder paa en Kaarde Klinge opret et afhugget Tyrcke-Hoved. Den tredie Deel er sort og derudi sees et hvidt Casteel med paalagte 9 Metal Canoner i trende Rader 3 i hver Rad/udaf Muuren udstuckne. I den 4 Deel som er blaae findes 3 Sølf halv Maaner med Spidserne vendende op ad den ene over den anden. Udi midten af Vaabenet er et Hiertesckiold og derudi et Skib for fulde Seyl med Dansk Vimpel og Flag og alle sine Styk-Porte aabne. Paa Hielmen findes

en nøgen Fortun ſtaaende paa en Blaae Klode og holdeinde ſit ordinaire Gevandt over ſig. Ved Kloden er paa dend venſtre Side 3 og paa dend høyre 4 Gallioner eller Spidſer af Galleer / og af hver opkommer en Flyende Standar med hvide halve Maaneder i blaae Grund.

Dend første af dette Vaaben var Hr. Tort Sivertsen Adelaer til Bratzberg og Giemtze Ridder af Dannebroge og S: Marco / General Admiral og Vice Præsident udi Admiralitets Collegio / som dermed af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Friderich dend 3die den 7 Febr. 1666 er bleven benaadet: dend Salige Herre var Fød i Brevig udi Norge / 1622 hvorfra Hand meget Ung kom til Holland / og lagde under dend brave Hollandiske Admiral Morten Harbr: Tromp de første Fundamenter til sin Krigs Forfarenhed til Soes / hvoraf hand siden lod see saa store Prover. I de samme Tider forfaldt Venetian: med Tyrckerne i Krig / og denne Feyde lokkede dend Salig Herre udi de Forvande med Capitain Johan Reyers / efter hvis Død hand fik det hin forhen anførtroede Skib at føre / udi hvilcken Charge hand opførte sig saaledes / at hand til Venedig af alle de fornemste var meget vel lidt og afholden / særdeles yttrede dend Salig Herres Mod og Mands Hierte sig udi det Berømmelige Slag med Dardanellerne 1654. Da Hand som de Venetianers General efter at have holdt med Tyrckerne et Blodigt Slag / og omsider forladt af sine Underhavende og Omringet af 75 Fiendtlige Galleer ey alleene holdt sig saa Mandig med sit eniste endog forskudte Admiral Skib / at Fienden efter at endeel Galleer vare Brændte / 15 deraf skudte i Senk / og nogle 1000 Tyrsker omkomne skammelig / maatte tage Flugten / men hand Erobrede og deres Admiralskab Skib / gav sig i Tvekamp med dend berømte Admiral Ibraham Bassa / med hvis egen Sabel Adelaer afhug ham

Hovedet/ og nedlagde ved sin Hiemkomst for sin Konges Fødder de i denne Træsning af dend Døde Admiral erholdne Trophæa/ som dend Dag i Dag er til dend Salig Herres ævigværende Erindring ere at see paa det Kongelige Kunst-Cammer. De Venetianer vidste saa vel at skionne paa Hans Tapperhed at de giorde ham til Ridder af St. Marco/ igientog deres Tacknemmelighed siden ved efterhaanden at tilsende Ham skionne Guldkiæder/og at aflegge hans Børn og Børne-Børn med en vis Aarlig Kiendelse. Denne Salige Herre Døde 1676 den 5 Novembr. med Hands første Frue Engelcke Sophronia havde hand Sivard Adelaer Kongelig Gouverneur i Ostindien over Dansborg og Tranqvebar som døde 1676 Ugift. Med Hands anden Frue Anna Pelt som Døde 1692 har hand Efterladt sig en Søn og 3 Døttre Nemlig

Hr. Friderich Christian Adelaer Herre til Draxholm / Bratzbierg og Giemtze/Ridder af Dannebroge og Geheime-Raad som har i Live 3 Sønner og 1 Daatter.

2. Susanne Elisabeth Adelaer/ afgangne Stift-Befalings-Mand og Admiral Hr. Friderich Giedes til Hindemad og Norskov Hans Frue.

3. Sophia Amalia Adelaer afgangne General Major Friderich Trampes endnu Levevende og

4. Friderica Adelaer afgangne Hr. Ober-Secreterer Bolle Luxdorps nu og ved Døden afgangen.

Mand gratulerer sig at de Franske Astro-

ſtronomi have haft den Lycke at obſervere Mercurium in Sole den 9 Novemb. forleden Aar / hvilcken Obſervation vel ſkal feres til Nytte i den i Kiobenhavn forehavende Aſtronomiens Forbedring: Ellers efterat Profeſſor Horrebow hafde i Calendret for Aar 1723 ladet notificere for alle / at Mercurius forbemeldte Dag ſkulde paſſere under Solen / indfandt ſig hos hannem ſamme Dag adſkillige høye Stands-Perſoner paa det Aſtronomiſke Taarn; Men ſom Taagen var ſaa Tyk / at mand neppe kunde ſee det nærmeſte Huus / var alt Vigilance omſonſt; Men efterſom adſkillige Curieuſe have udi Nouvellerne og ellers reſenceret hvortil Mercurius er obſerveret in Sole, og mand finder antegnet / at ſaadant ey er ſkeet nogenſteds Anno 1707. ſaa vilde mand berette Publico / at den Høyſtmeriterede El. Romer udi ſine Obſervationibus Tuſculanis haver ſamme Anmærket med diſſe Ord: Hodie d, 6 Maji hora matutina 4: iq; ſeu hora Fixarum 19° q, ſpectabatur Mercurius in extremo Margine Solis, jam jam exiturus. Altus ſupra imum ſolis marginem $\frac{1}{4}$ Diam. Solaris, & ad ſiniſtram in tubo, (ſc: invertentte.) Accuratius

tius hæc determinare non licuit ob moram nimis brevem Saa at den Curieuse Anmærkning end og herved videre stadfæstes/ Nemlig at Mercurius er icke observeret in Sole, uden udi Majo og Novembr.

Tydskland

Udi Tybingen er 1723 in 4to udkommen stoer 98 sider Christ. Math. Phasti Schediasma Theologicum de formula Consensus Helvetica; Accedit hæc formula cum appendice Actorum Publicorum huc Pertinentium, vel siger Mst. Clerc i dend 19 Tom. Bibliotheque Ancienne & Moderne, at hand har kiendt en i Zweitz/ der for mange Aars Tiden har forferdiget en Historie om denne Consensus i Schweitz/ og vilde udgive samme tillige med en Undersøgning af berørte Articul/ for at formaae dem/ som dreve paa sammes Underskrift at afstaae fra saadan deres Haardhed/ hvilcket Skrift hand siden Kastede i Ilden/ da hand fornam/ at mand begyndte at tractere Sagen paa adskillige Stæder meere Lemfældig hvoraf Mst. Clerc tager Anledning til at viise/ hvor ubillig Folck medhandles/ om mand vil binde dem til denne Formular/ eller i Veigrings Fald udslutte dem fra at Betiene Geistlige Bestillinger; Men som det paa dend ene Side ey kand Lastes af en Lærd og brav Mand/ at hand for at vedligeholde Fred Tier stille til meget/saa kand det paa dend anden

den Side ey dadles / eller regnes D. Phaffio / som en Forstandig Theologo til Onde / at hand søger at forfriske Erindringen om de havte Tancker til at indføre denne Formular / da hand med ald Oprigtighed og Forsynlighed udgiver herudi Historien af Universalissimo Hypothetico og andre Meeninger af dend saa kaldede Consensus / og mand kand ej andet end være ham forbunden for dend Møye hand har Paataget sig ved at forrestille hvis derudi er passeret / hvor til hand synes at have langt meere hensende end til Parterne selv. Derneſt forteller hand i samme Skrift / hvorledes denne Formula Consensus i sig selv er Indrettet / selder der paa sit Sentiment over Artiklerne i Formularen / saa at mand umuelig kand tvifle paa at jo Manden har haft en god Intention. sluttelig følges derved Formula Consensus saaledes / som dend Ord fra andet lyder / og er derved Anhengt Werenfels Oratio de vero & perverso Theologorum Zelo.

Endnu er sammesteds Tryckt in 4to en Collection af hvis som angaar dend Fameuse Bulle alle Bekandt af det Navn Constitutio Unigenitus, hvorudi findes 48 stykker som ere de fornemmeste Acta Publica der angaaende samme Constitution hidindtil ere komne for Lyset samme bestaar af 724 Sider og haver til Titul. Nova Editio Actorum publicorum Constitutioni unigenitus a Clemente XI nupero Pont: Rom.

contra Paschasium Quesnellium condita usq; ad declarationem Regiam: quæ silentum disceptantibus imponit, cui accessit Instrumentum illud Novius, qvo Card: Noailius cum Episcopis Gallicanis Constitutionem Unigenitus suis dilucidatam explicationibus acceptavit. Collegit omnia atq; Dissertatione præliminari, qua Historia Constitutionis enarratur, illustravit Chr: Matth. Phaffius S, T. D. Tubingæ 1723,

Det Perpetuum / Mobile / som Mr. Orfyreus venterer sig at have Paafundet har giort hidindtil stor Bruit udi Verden / og som adskillige have derom forlangt at have nogen Underretning / saa har jeg dend herved vilde meddeele mine Landsmænd saaledes / som dend er Extraheret i muligste Korthed af dend i Leipsig derom Tryckte saa kaldede Außführliche Nachricht von dem Orfyreischen Perpetuo Mobili. Inventor deraf D. Johan Ernst Orfyreus er fød i Oberlautznitz; Skal være temmelig forsaren in Mechanicis hvilcket og har Beveget ham til at legge sig efter at udfinde dette Arcanum / saa at hand efter lang Arbeyde og Speculation endelig har faaet et Perpetium mobile Mechanicum ferdig / det første Sted denne Machine af ham blev offentlig viist var i Hera 1712 / derneſt udi Droschwitz / og siden i Magdeburg / da nu adskillige fandtes / som Ansaae det for Bedragerie / og søgte sligt at stille Verden

for

for Øynene udi publiqve Skrifter blev M. Orfeyreus saa forbittret / at hand slog Machinen i sønder / og besluttede ved sig selv ey at Aabenbare dette Arcanum noget Menniske. Dog betænkte hand sig anderledes / da Landgræven af Hessen-Cassel tog ham i Beskiermelse ; I hvis Tieniste hand sig siden 1717 paa Slottet Weissenstein haver opholdet / forferdiget af sit Arcano et nyt og forbedret / Model og aabenbaret Landgræven af Hessen-Cassel dend indvortis Structur af denne Machine. 1715 / Da hand hvar i Merseborg lod hand udgaae et Forsvars Skrift under den Titul. Grundlicher Bericht von dem durch Orfyreum Gliechisch Inventirten Perpetuum ac per se mobile, og 1719. udkom in 4to paa 168 Sider. Daß Triumphirende Perpetuum Mobile Orfyreanum an alle Potentaten hohe Haupter / Regenten und Stande der Welt in gebührende Submission in Etwaninger Erhandlung vorgestillet und alß ein antrag entworffen von dessen Inventore Orfyreo Udi denne Tractat er i adskillige Kaabersnykker dend uvortes Gestalt af Machinen forrestillet / herforuden findes deromen kort Efone in Jan. Act. Erud: Lipsi. 1715 saa in Novembr. 1718. I Wulfs Mathematischen Lexico p. 1040 og in Septembr. af Lettres Historiques 1721. hvor i staar 2 Breve et fra Baron Fiffer til Mr. Desagulier / og et fra Gravesando til Hr. Neuton / som begge ere i Faveur af Inventionen. Gravesande skriver iblandt andet: efter at jeg haver seet og Examine-

ret denne Machine er jeg bragt i saadan Forundring/ at jeg det ikke kand udsige og at bekiende den reene Sandhed/ da er det ret Forundring værd/ om end nogen bedrag skulde versere derunder. Baron Fisker fanger sit Brev an i de Terminis-saa Vantroe som jeg ellers er af Naturen i de Ting/ som jeg icke kand begribe/ saa kand jeg dog ej andet bekiende end at den Ortyriske Machine jo er et sikkert og ustridigt Perpetuum Mobile/ eftersom mig i Landgrævens Overværelse er bleven tilladt over 2 Timers Tid deraf at giøre adskillige Prøver. Machinen i sig selv bestaar efter Ortyrei egne Ord udi et Hiul eller Tympano som in Diameter holder 12 Rhinlandiske Foed og i tyckelsen ongefehr 15 Toll/ Hiulet er i sig selv sammensøyet af tynde Bræder eller Legter/ igiennem hvilcke mand paa alle sider kunde see og kiende dend indvortes Bygning/ om icke Inventor for at forekomme det/ havde Bedekket dend gandske Machine med Vexetlæret om og om; Den midt igiennem Hiulet gaaende Valtze er 6 Foed lang og 8 Tol Tyck som udi lige Vegt hviler paa Tvende ¾ Toll tycke og lidet tilspidsede Staal-Tapper udi de tvende dertil giorde Huller/ der ligeledes skal være giort af tynde og lette Bræder. Stillatsen i sig selv bestaar af tvende smalle Lofter og paa Gulvet af Cammeret fastgiorte Poster/ imellem hvilcke Hiulet drives. Ved begge sider sees tvende Perpendickler som holde Bevegningen altid Lige og Egal/ saa ere og her og der paa adskillige maader applicerede paa Valtzen af Hiulet Pokverk en Vandsnekke og en med Steene opfyldt liden Kiste/ hvilcke af Hiulet

Be-

Beveges og opløftes og er som Prøve af dend Force og dend særdeles Nytte der er med Machinen at betragte. Det øvrige som udvortes derved falder i Øynene er af liden Vigtighed. Hvad nu dend indvortes og forborgne Structur angaar da skal dend efter Ordyrei Tale være af saadan Beskaffenhed / at efter at eendeel ad leges Motus Mechanici Perpetui a priori id est scientifice demonstrabilis disponerte Vegter Hiulet / naar det engang er kommen i Gang / uophørlig omdriver / saa det maa ved holde med sin Omveltning saalenge dend heele Structur er og bliver i sin Esse / uden andre udvortes Bevegnings Kræfter deres Hielp. De dertil disponerte Vegter ere icke som ved andre Automatis / uden for Mechanismum men de ere i sig selv Perpetuum Mobile / eller partes essentiales og Constitutivæ deraf / som have i sig selv og uendelig maa øve deres af Motu Universi bekomne Vim & nisum progrediendi saa lenge de blive uden for Centro gravium / efter at de ere indsluttede i saadan Futteral eller Huus og Coordinerete saaledes mod hin anden / at de for sig selv aldrig kand opnaa men vel uden Ophør efterstræbe et Æquilibrium eller Punctum Quietis / hvorhos de udi deres foranderlige hastige Omløb maa efter Proportion saavel af deres egen som Futterals storlighed drive og bevege andre uden til paa deres Valtze eller axi verticis verticalis applicerte Tyngsler.

Udi

Udi Halle er udgiven Christoph. Aug. Heumans Epistolarum Tom: 1. Libr. 2. hvorudi Mr. Neuman iblandt andet har sagt at vise at Ruths Bog er skreven af Kong David / hand forbedrer Tertulliani Apologeticum saa og endeel Forseelser i Mela / undersøger Cupetts Paratitla Ovidiana / forsvarer Petalosii Meening om Jonæ Walfisk / forbedrer et Sted i Luciano Philopatride. Handhæver sin Meening om Lactantii symposio imod Fabricium og forsickrer at under Marcelli Palingenii Navn er M. Ant: Flaminii skiult / hand forbedrer og forklarer Marbodi Rhedonensis sententias og retter 2 stæder i Ciceronis Orat. pro Milone.

Udi Heydelberg seeis i afvigte Aar at være udgivet Pensées sur la Reunion des Egliſes Proteſtantes in 4 hvorudi Author som er den Reformerte Religion tilgedan søger at bevege de Proteſtantiſke Parthier til at indføre paa begge sider en saa kaldet Tolerants og at holde hin anden for Brødre / Author holder for at dend fornemſte Betværlighed som vel hindre at Trenge igiennem med denne Union bestaar udi de 2de Puncter om Alterens Sacramente og Prædeſtinationen / Som af de Gamle Kirkefædre ei maae være holdet eller regnet inter Articulos fidei

fidei / siden mand in Symbolis intet der-om haver.

Udi Wien er opfunden en nye Machine til at faa Vandet til at stige ligesom mand vil i en Straale af $3\frac{1}{2}$ Tom 100 Skoe høy samme Machine drives af 2 Mænd / og kand derved i 24 Timer skaffes 3000 Spande Vand op i en Park eller Kam om det end var 20 Klafter høy op ad et Bierg dog maa Machinen paa det mand alle Tider kand have klart Vand sættes paa en Brønd eller paa Kanten af en Flod eller Bek. Samme Inventor har endnu en anden Machine som settes paa en Stillads 80 Skoe høy over en Brønd / eller paa Kanten af en Flood eller Bek og formedelst Vinden ved 3 Pomper drager Vandet op / paa hver Pompe er et Hul af $3\frac{1}{2}$ Tome i Diameter / og med disse 3 Pomper kand det opdrage 12000 Spander Vand naar Vinden er god 24 Timer. Naar denne Machine engang er sat til rette paa sin Stillads gaar dend siden fort af sig selv uden at mand haver nødig dertil at bruge Folck. Dend er og saaledes indrettet. At mand kand sette den over en Morast og tørre dend saaledes ud at mand kand bygge derpaa.

Udi Hamborg tryckes en Moralisk og paa den Maade som Specteur Gracian og deslige Skrifter indrettede Piece under den Titul af der Patriot / af samme skal hver Torsdag et Stykke Reguliere-ment paa et halv Arck udgaa. Mand veed ey hvo Author dertil er / dog skal samme være vel skreven.

Udi Berlin haver Hans Kongl. Mayst. af Preussen til Studii Medici et Chirurgici Opkomst op-

oprette et Collegium Medico-Chirurgicum som af Hamer forsynet med 6 Professorer/ hvilcke udi dend dem anviiste Tiid og Oeden paa det der værende Theatro Anatomico udi det Tydske Sprog uden Betaling publice skulle Læse / og er samme Collegium udi dette nye Aar allerede kommen i Stand.

Sammesteds er udkommen en smuck Edition in 12 af Cornelio Nepote forsynet med et Tydsk Latinsk Register over de fornemste Ord og Phraser.

Udi Wittenberg har mand begyndt at udgive samme Universitets Acta paa Latin og indbegriber den første Deel hvis som udi Lærde Sager er Passeret under D. Schrocers Rectorat.

Epigramma Avarus

Cogito, crede mihi, Sapio, mihimetq; Laboro
Colligo, conservo, Servio, plaudo mihi,
Lucrandiq; mea stat pro Ratione voluntas,
Ex re duco lucrum qualibet esse bonum.

Gravskrift over en Gierig.

Jeg var umættelig/ og aldrig kunde saae
I Verden nock af Guds/ saa ofte jeg det saae/
Til sidst blev jeg et Rov for den Umættelig
(Prov: 30.
Da denne Graadig Grav sig parrede med mig.
Neder-

Nederlandene

Udi dend Hag have de tvende Brødre Vaillant og N. Prevoſt udgivet en nye Edition af Virgilio in uſum Delphini udi ſtor 8 Format med dend Titul: P. Virgilii *Maronis* Opera Interpretatione & Notis illuſtravit Carolus Ruæus Soc: Ieſu ad uſum Seremiſſ: Delphini Editio Nova Auctior & emendatior, cui acceſſit Index aucuratiſſimus, omnibus numeris & concordantiis abſolutus juxta Editionem noviſſimam Pariſienſem 1722. Af hvad Eſtime og Nytte denne Lærde Jeſuit Ruſæi Anmerckninger maa være/ kand iblandt andet ſluttes deraf at de nu for dend 6 Gang ere oplagte.

Udi Amſterdam er nu dend første Tome af de Tvende ſom Bogføreren Jean Friderich Bernhard har paataget ſig at udgive fra Trykken ferdig under dend Titul Les Ceremonies & Coutumes de tous les peuples, mand debiterer at dette Verck ſkal være vel udarbejdet.

Udi Utrecht er under Preſſen. Matthæi Hilleri Commentatius in loca S. Scripturæ quæ plantarum faciunt mentionem in 4to ſaa og in 8 D. Millii L. O. P. P. ultr. Diſſertationes Variæ Theologiæ in 8.

Til Amſterdam har ellers udi Afvigte Aar *Mr.* L' Enfant. Udgivet et Skrift til Forſvar af dend Hey-

Heydelbergske Catechismus Bestaaende af 300 sider in 8vo under dend Titul L' Innocence du Catechisme d' Heidelberg Demontrée contre deux libelles d'un Jesuite du Palatinat etc. Disse tvende Libeller eller Breve ere tryckte nesten for 30 Aar siden. Men som Jesuiterne stedse opvarme deres Gamle Prætensioner saa har Author fundet for got at lade dem Trycke paa Nye / og dertil at føye 3 Discourser om Catechismus Formulaerne og Troens Bekiendelse. dette nye Skrift indbegriber og det forrige / kand og derfra afsondres L' Enfant meener at en Catechismus bør være saaledes indrettet at et Barn kand begribe den / dog maa dend tillige skrives paa en alvorlig Maade / men dette er ey saa let en Sag. Udi dette Skrift fører Mrsr. L' Enfant 3 Sager ud: 1 Catechismorum Alder / 2 deres Affkaffelse udi Pavedommet og indførsel ved Reformationen og 3 de fornemstes særdeles da dend Heydelbergiskes Historie. Paa lige Maade behandles af ham Formularerne og Troens Bekiendelse.

Nye Bøger.

Hans (Sim. Fried.) Einleitung zu der teutscher Staats Reichs und Kayser Historie / 3ter Th. 4to. Halle 1723

Zorgdragers / (C. G.) Alt u. neue Grönländische Fischerey u. Walfisch-fang m. K. 4to. Leiz. 723.

Micrælii (Joh.) sechs Bücher vom alten Pommerland m. K. 4to. Stettin 1723

Gtafeys (Adam Fried.) Vernunfft- und Völcker-Recht / 4to. Franckf. 1723.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 3.

Dend 20 Januar. 1724.

Dannemark.

Akeleye

Haver sit Navn af Vaabenet / som bestaar af en grøn Akeleje med fire hvide Blomster udi blaat Felt / paa Hielmen seeis et ligedan tegnet Akeleye. Feldet findes iblandt rødt / stundom deelt paa langs udi rødt og hvidt / eendeel tegner og Akeleyen guul / og i det af Knud Mickelsøn Akeleje førte Vaaben staar en grøn Akeleye med 3 hvide Blomster og et Blad udi rødt Feldt.

Dend første af dette Vaaben / fra hvilken Slegte-Linien haves / var Peder Akeleye / hans Søn var Mickel Pedersen / som døde 1539 den 10 Augusti.

Denne Mickel Pedersen skrev sig ey med de
Tilnavn Akeleye / som kand seeis af det over han
og hans Frue Magdalena Drage / som døde 156
i Graabrødre Kirke udi Odense satte Epitaphium
som foresiller udi en portal først de Akeleyer
Vaaben saaledes / som oventegnet staar / dog udi
Farver / og med dend forskiel / at neden ved Ro
by

den ene tvende Blade / og at Stilkene til de tvende øverste Blomster slynge sig om hinanden / neden under staar de Drageris Vaaben / og omkring: Hic Sepultus est honestus & Nobilis Vir Michael Petri, qui obiit An. MDXXXIX. d. X Augusti cum Uxore Nobili Magdalena Drage. Mickael Pedersøns Søn Knud Mickelsen var Fader til Gabriel Knudsøn Lands-Dommer i Fyen og Christen Knudsen til Skinnerup dend 26 Befalnings-Mand paa St. Hans Kloster i Odense / hvis Fru Rigitze Sparre / (som døde 1610 dend 18 Febr.) ligger tilsige med ham / som døde 1632 dend 11 Martii / begraven i Choret i St. Knuds Kirke i Odense / hand havde ey Børn ved sin Frue / men efter hendes Død havde hand avlet eendeel Børn med en ufrie Qvinde / som ikke kunde føre hans Vaaben eller Skiold / hand gav / da hand døde til Kong Christian dend 4de sin Hoved-Gaard Skinnerup / siden kaldet Ulrichsholm / som nu besiddes af Oberst-Lieutenant Bruchman. Hans Broder Gabriel Knudsen fortplandtede Stammen. dend eene af sammes Sønner Knud Gabrielsen eyede Hiulerød var 1617 Canonicus og Vicarius i Lunde Capittel og Lands-Dommer i Halland / hans Sønner vare Grabriel og Endvold Skelejer / de skreve sig begge til Hiulerød / og levede 1658. Gabriel var Secreterer udi Kong Friderich dend 3 Tieniste / saavog Provst og Vicarius i Viborg og Aarhuus Capittel / og Endvold var Skibs-Capitain; Deres Farbroder Sivard Gabrielsen til Kamboe levede 1648 / efterlod sig

og Sønner / og paa samme Eider maae en Corfitz Akeleye og have levet / siden Gabriel Corfitzen af denne Slegt levede 1658 i Skaane; Hvis Søn Corfitz Gabrielsen siden eyede Hiulerød. Endnu have været bekandte af samme Vaaben og Navn Torben Gabrielsen Akeleye Lands-Dommer i Fyen / og Eyler Gabrielsen Akeleye Major ved de Kongelige Danske Trouper. De af denne Familie have ellers været allierede med de Drager, Hvasser, Sparrer, Voyer, Gager, Biller, Munker, Urner, Galler og Nettelhorster.

Tydskland.

Continuation af Efterretning om Orfyrei Perpetuo Mobili.

Naar Hiulet engang kommer til at staae stille / kand det ey af sig selv komme i gang igien / men det maae først dertil af en udvortes Kraft nogle gange omdrives / og kand mand lade det løbe om fra hvilken Hand mand vil. Der siges / at det hæver en Last af 60 til 70 Pund / men Hof-Raad Wolf beretter / at da hand drog paa Snoren / hvorved Tyngselen bengte / vilde Machinen staa stille / ja brydes. Ved hver Omgang hører mand i dend halve Deel af Hiulet / som vender sig ned ad / allerider 7 til 8 Lod falde / og denne Bevægelse er saa gevindig / at naar Valtzen ey med nogen Last er betynget / kommer Hiulet inden et Minut 26 gange omkring; Ja mand vil i Mersborg have observeret / at 50 dellige Omvendinger skee i et Minut / men naar ved en Omkring Valtzen

gaaer

gaaende Strikke en Archimedisk Vand-Skrue beveges / løber dend 20 gang omkring i dend Tid. Baron Fischer har forsøgt det ved adskillige Prøver / og funden slig Bevegelse alletider at være sig selv lig efter dend tagne Observation imidlertid af et Second Uhr / og naar hand efter Haanden har vildet opholde Hiulet / thi paa engang lader det sig ikke giøre / og siden dreyet det langsom om / i Tanke at det strax skulle staae stille igien / har hand i agt taget / at naar det sagte er dreyet om / og haver giort 2 langsomme Omløb / tager det af sig selv til paa forige Maade igien gesvindig at omløbe. Gravesandes Beretning kommer dermed overeens og legger dette til / at hand har taget sig dend Frihed at foresporge sig hos Landgreven / om ey er at merke til nogen Forandring indvendig / naar det lenge har gaaet / og om mand ey kunde frygte for nogen Bedragerie derved? Til begge Spørsmaal skal Landgreven have svaret / Ney! ja forsikret / at Machinen er saa Simple, at en af de ringeste Tømmermænd kand giøre dend efter. Ja dend Orfyreo af høystbemelte Landgreve 1718 givne Attest indeholder / at dend Oryfeiske Machine hverken af en udvortes Gevalt eller Hielp dependerer ikke heller af nogle indvortes optrekkende Uhrverker ved Feere eller Hiul / men er det længst søgte og forønskte Perpetuum Mobile / ja saadan et af sig selv omløbende Hiul / der af sine egne indvortes kunstige bevegnings Kræfter kand løbe saa lenge omkring / som dend indvortes Structur ey

aftager / gaar i lønder / brekker eller kommer til skade; herneſt atteſterer Hans Durchleuchtigheed / at denne Machine paa Slotter Veiſenſtein udi et overalt vel forvaret og forſeglet Kammer / uden ophør udi 2 Maaneders Tid har løbet omkring. Dend Taxt Mr. Ofyreus ſetter paa ſit Arbeyde / førend hand vil aabenbare dette ſit Arcanum, er ey mindre end 100000 Rixdaler / med Forpligt / at ifald ſamme Inventum ey ſkulde befindes af dend forlangte Beſkaffenheed Motus perpetui pure mechanici, vil hand ey alleene have Kiøbe-Summen men endog ſit Liif forbrudt.

Fra Marburg berettes / at Landgreven haver taget udi ſin Tieniſte ved ſamme Univerſitet / ſom Profeſſor Matheſeos og Philoſophiæ primarius / dend bekandte Preuſſiſke Hof Raad Wolfen / med Titul af Hof-Raad en anſeelig Belønning og frie Huus / hvoreſter ſamme Profeſſor der af ſaa ptlige Studioſis var indhentet / og med en herlig Muſique bedet velkommen.

Udi Halle bliver Profeſſor Frankens Predikener og Tractater / ſom ſtykvils hidindtil ere udgivne / ſamlede udi et og trykte udi 4 ſterke Tomer in 12. Endnu er udkommen ſammeſteds in 4 den anden Edition af Joh. Uldr. Schwentzel Prüfung des in den unſchuldigen Nachrichten ohnlängſt ertheilten Berichts von dem Spiritu Erroris, hvilken D. Mauritz Vilh. Wegner 1720. har udgivet tilliige med et Anhang indeholdende ſeere Atteſtata de om ſta Saxiſiſke Theologis.

Udi

Udi Aldorph hauer D. Guſt. Georg Zeltner i langagtig Folio udgivet et Breviarium Theologiæ moralis cum Oeconomicorum, Politicorum & Paſtoralium Synopſi Tab: omninò 25 comprehenſum, & ad ductum potiſſimum B. J. G. Bajeri atq; celeb. J. Fr. Buddei præſtantiſſimorum in hoc genere doctrinæ & noſtratibus ſcriptorum, ut prælectionibus Academicis commodius inſerviret, compendioſiſſimè adornatum.

Udi Frankfort an der Oder er i Aar trykt in 4. Jo. Arnoldi Noltenii Commentariolus in Zephaniæ Vaticinia, quo ſcopus atq; nexus eorum facili methodo oſtenditur, veritas implemento demonſtratur, eaque ad praxin brevi manuductione applicatur.

Udi Erfurt er trykt i afvigte Aar in fol. Neu-Eröfnetes Amphi-Theatrum in 3 Theilen/ worinn aus dem gantzen 1. Aſia. 2. Africa. 3. America/ alle Nationen nach ihrem Habit in ſauberen Figuren repræſentiret/ anbey die Länder nach ihrer Situation/ Climate, Fruchtbarkeit/ Inclination und Beſchaffenheit der Einwohner/ Religion/ vornehmſten Städten/ Ertz-Biſthümern/ Univerſiteten/ Höfen/ Veſtungen/ Commercien/ Macht/ State-Intereſſe/ Regierungs Form/ Raritäten/ Nutzen/ Prætenſionen etc. ausgeführet ſind/ und welches mit Zuziehung der Land-Carten/ zu vielen Beluſtigung/ vornehmlich aber der ſtudirender Jugend als ein ſehr nützliches und anmuhtiges Compendium Geographi-

cum, Genealogicum, Heraldicum, Curiosum, Numismaticum kann gebrauchet werden. Titulen paa denne Bog siges at være det beste / da det er en haaben sammenskrabet Tøy uden Select og Judicio / og Figurerne ere meget slette.

Udi Rostock har Mag. Georg Bloksdorph Præst til Anclam ladet trykke sine Uge-Prædikener in 4. hvori hand handler over adskillige Texter af Passions-Historien, og udfører Lærdommen om Christi Forsoning.

Udi Breßlau er udkommen in 12. Gotfried Hindr. Backstroms Tractat om de Hinderlighed / der findes paa dend smale Himmels-Vey / eller Aarsagen til Menniskenes ugudelige Levnet og deres store Nakkesighed i de Ting / som høre til deres Salighed.

Udi Leipsig er udkommen tvende Deele eller Stykker af Mag. Strahlers angestelten Prüfung der vernünftigen Gedancken von GOtt / der Welt und der Seele des Menschen / auch allen Dingen überhaupt; fornemmelig undersøges i dette Verk dend Articul om Menniskens frie Villie. Foruden de 4 udi afvigte Aar i de lærde Tidender extraherede Stykker / af de Leipsiske Novis Literatiis ere endnu 5 Stykker udkomne. Udi dend 5 indefattes Efterretning om en paa Keyserens Reyse til Ungarn og Bøhmen af Hr. von Albret udfundne dobbelt Mønt / som tillige med en kostbar Sphynge af en gammel Edelsteen og et Ordens Tegn af dend gyldene Ulv er Keyseren leveret. 2. P. Nicasii Grammatici til Ingolstadt Ob-

Observationer om Jovis Drabanter. 3. Efterretning om Joh. Frid. Schannats Vindemiis Literariis eller Samling af Historiske Skrifter. 4. J. B. Fischers von Erlach in Architectura historica. 5. Chr. Noldii Concordantiæ Particularum, som Mag. Tympius & Werner ville give formeerede ud / og dertil føye Concordantias Pronominum separatorum & nominum propriorum S. Scr. V. T. 6. En Samling af Philologiske Dissertationer / som Mag. Frischmuth har vildet udgive / men nu udgaae under Mag. D. G. Werners Opsyn / efter det af Mag. Frischmuths skrevne Exemplar. 7. Udkast af D. Schurigs Chylologia Medico-historica. 8. Beskrivelse om et med Guld og Maling prægtig ziiret MSS. af Valerio Maximo, som er tilkiøbs i Hamborg. I det 6 Stykke indføres følgende Articler / 1 Prospectus Theologiæ Patrum Scholastico-Dogmaticæ, maximè verò positivæ, authore P. P. Antonio Boucat, ordinis minimorum Veterano in S. Th. Professore. 2. Et Latinsk Vers giordt af Ch. Aug. Lammerman paa Jubel-Festen af Universitetet i Aldorph. 3. Om D. Georg Bejerts tilsammentrykte Dissertationibus & Opusculis de selectis Juris publici & privati argumentis samt hans Liv og Levnet. Det 6 Stykke indeholder Fortegnelse paa de Skrifter / som findes i Jo. Bapt. Carusii Bibliotheca historica regni Siciliæ, og Christoph Mejers Brev / hvorudi hand medderler endeel Anmerkninger / som Facciolati har

giort over Svartzens sidste Edition af Tursellini Verk de Particulis lingvæ latinæ. Det øvrige Stykke er af følgende Indhold: 1. om Clementis IX. Bullario. 2. Om en Samling af Grædske Inscriptioner, som Abbed Salvini udgiver til Florentz med endeel Anmerkninger. 3 om P. Vincentii Thuilliers Samling af P. Mabillions og P. Ruinarts Skrifter / 4 om Marci Meyeri Beskrivelse over Kongeriget Neapoli og Calabrien af lutter Mønt / 5 om Didrich von Stades Liv og Levnets Beskrivelse / udgiven af Joh. Henrich von Seelen, hvorudi adskilligt skal findes / som tiener til det Tydske Sprogs Historie, saa og mengde Breve af ham og andre Lærde Mænd / 6 om Joh. Frid. Schannats Corpore traditionum Fuldensium. 7 dend lærde Abbeds Hortensii Mauri Latinske Epigramma til Keyser Carl dend VI. tillige med Keyserens egenhændige Svar paa Vers. 8. Adam. Eberti Efterretning om det af Alphonso Ulloa udgivne Chr. Columbi Liv og Levnet oversat af Italiensk paa Latin. 9 om Conradi Wimpinæ libris 3 Bellorum illustriumq; Actorum Alberti Animosi / som Mag. Ch. Goth. Wilisk agter med sine Anmerkninger og Wimpinæ Levnet at lade udgaae. 10 Wilh. Ilsnans latinske Vers paa Keyserens Ankomst til Prag. 11 Efterretning om Gotfried Kuhlmanns under Hænder havende Verk om dend gamle Runke Skrift / saaledes som dend er at finde i gamle Breve / Sigiller / Mønt og Gravskrifter / saavog saa vel skrivne som

trykte

trykte Bøger. Det 9 Stykke indeholder 1 af en Efterretning og Mr. Claudii Foches Specilegio Philologico S. Lexico curioso paa adskillige fra andre Sprog overgangne latinske Ord og hans Florilegio Ethico Politico & Historico Philologico Lipsiano. 2 et Udkast af Prof. J. Math. Hasjens til Trykken ferdig havende Tractatu Hydrographico. 3 af D. Gotfr. Ludovici Epistola Communicatoria ad Theologos Lutheranos super Irene sua Lutherana S. Synopsi Controversiorum inter Lutheranos.

Frankerige.

Udi Paris er trykt det første af dend Lærde Jesvit P. Neuvilles Brev til Mess. Aut. d' Memoires de Trevoux under dend Titul: Lettre du P. de la Neuville à M. - - sur la fleuve des Amazones la pierre verte &c. Dette Brev bliver endnu fuldt med Tiden af 2 eller 3 andre / tienlige til at befordre smukke Konster og Videnskaber / udi dette handles iblandt andet om Amazonernes Flod / som dend største i dend heele Verden / og de paa en Ø derudi boende Amazoner. Saaog dend grønne Steen / som de forfærdige af Slamnen / som findes i samme Flod / og laver blive haard af Luften / hvilken de siden forærer Mands-Personerne / som ikkuns engang om Aaret besøge dem / saafremt de med dem afle en Daatter. Denne Steen har stoer Kraft imod dend fallende Syge / Steen og riven i Lemmerne / saaog Gigt / dend er saa tar / at

at en Hollænder for saadan en Steen har engang saaet 5000 Franske Pund. De Vilde bære samme som en Zirat om Halsen i Brene og Næsen; Author besidder og deslige Steene / dend er saa haard / at dend ey er at faae i sønder ved Staal eller Jern / men kand saves over med en Cattun-Traad. Author besidder herforuden en rødagtig Steen / som findes paa samme Land / og skal være meget tienlig mod Byenes Svaghed.

Udi samme Bye seeis foruden at være tryke Reflections sur la nouvelle Carte de la Mer Caspienne, envoyée par S. M. Czar. à l'Academie des sciences a Paris. Disse Reflexioner viise Byenshnlig hvad forskiel der er imellem dette Kart og de vi hidindtil have holdt for de beste. Samme giøre dend Caspiske See nesten rund / og fra alle sider ongefehr 180 Miile breed / men dette setter dends Længde fra Midnat til Middag fast paa 280 Miile / og giør dend nesten 2 gange saa lang / som breed. Dends brede fra Morgen indtil Aften er ved dend 37 Grad ongefehr 55 Miile (hvoraf 24 til 25 gaae paa en Grad /) men ved dend 38 Grad er dend 85 Miile / og ved dend 40 Grad / hvor Apcheron ligger / kuns 85 Miile. Imod Morgen giør dend en Bugt / som kaldes Balchan / og er imod Østen 37 Miile lang / men krummer sig 23 Miile langs imod Middag herom / og lader et smykke Land af 16 Miile imellem Havet og denne Arm. Astracan finder mand og tillige med Mundingen af Wolga-Strommen paa 46½ Grad / men med megen stoer forskiel /

stiel / thi paa de forige Carter ligger det Norden for det Caspiske Hav / men paa dette nye mod Westen. Overalt gaaer Reflexionerne ud paa / at vise / at mand ey kand forlade sig paa de i de yngre Tider efter de nyeste Mathematiske Observationer indrettede Carter / saaviit Accurateſſen angaar / da de af Samsons forferdigede meget nærmere komme overeens med dette nye Rußiske. Ja at det lader sig anſee / at de nyere Carter endnu i en vigtigere Punkt ey ere accurat nemlig udi Distantzen fra Muskau til China / som paa en 30 a 40 Aars Tid er bleven 500 Miile kortere end dend var forhen. Mand har troet / at det kommer overeens med Observationibus Satellitum Jovis og de nyeſte Reyſe-Beſkrivelſer / som gaae der ud paa / at Caravanerne imellem Muskau og China paa deres hen og tilbage-reyſe ikkuns have tilbragt 6 Maaneders Tid / at mand kunde ſtatuere / at diſſe ſtæder laae omtrent 800 Miile veys fra hinanden. Andre ſige derimod / at Caravanerne tilbringe meget lengere Tid ved at paſſere der imellem / og at de dermed Reyſende ey er tillade lengere end 6 Ugers Tid at blive i China. Som da dend Caspiske Soes rette og ſunde Situation er meget nødvendig at vide for at forſtaae Geographien af de Orientaliske Lande / og dend ret at begribe / mand og des uden haver ſtoer Lys af Geographien i andre Videnſkaber / saa ſluttes i diſſe Reflexioner, at dend Lærde Verden for dette accurat Cart ey andet kand end være Hans Czariske Majeſtet u-

ende-

endelig forbunden. Og da denne Monarch desuden er betenkt paa at anlegge en god Havn i dette Hav/ og at udføre sit engang fattede Dessein ved Canaler at giøre Communication der imellem og Vster-Søen/ ja derforuden nu er indviklet i de Persiske Uroeligheder / saa vil aldt sligt give venlig Anledning til at erholde de nødvendige Subsidia og Underretninger / som behoves for at sette Geographien de / Lande angaaende / udi sin dkommen Stand.

Nederlandene.

Udi Leyden er i afvigte Aar trykt in 4. Ουρανοπολης Helveticus sive Itinera per Helvetiæ Alpinas Regiones facta a Jo. Jac. Scheuchsero 4 Tomi, som bestaar af 4 Alph. og 133 Kaabersstykker. Mand maae tilstaae Authoren/ at ingen lettelig med større Flid Accurateße og Vindskibelighed har optegnet hvis Mærkværdigheder der findes i hans Fæderneland end Hr. Scheuchzer i hans Landsmænd ere ham billig forbundne/ dog dette er ikke det første Skrift / hvormed hand har giort sig dend Lærde Verden bekiendt. Hans udi Aarene 1702 / 3 og 4 paa de Zwitzerske Alpes giorte Reyser ere 1708 trykte i London paa det Kongelige Societets Bekostning / dog er denne Edition meere correct og forbedret/ thi dertil ere siden komne de 1705/6.7. 9. 10 og 11 fuldendte Reyser/ og giøre Kaabersstykkerne een 3 Deel af Bogen / sidst i findes et Anhang kaldet Acarnania, hvorudi Author, der i det Leopoldino Carolinske Academie Naturæ Curiosorum kalder sig

Ar-

Arcanan, giører udførlig Underretning om sine hidindtil udgivne Skrifter og dessen fornemste Indhold. Udi hans Reyse 1705 har hand remarqueret de bedrøvelige Levninger af det store Berafald udi Altendorf udi Canton Schweitz / som skeede om Natten 1704 da mengde Sand / Træer og Stykker af Klipper nedstyrtede fra Spitsen af Bierget / og giorte stoer skade paa underliggende Dale Eng og Huuse / saaog bedekkede 5 Personer / desliige Bergfald kaldes i Schweitz Rufiner enten af det Latinske Rupe eller Ruina. Udi dend Canton Glaris møder et Bierg Guppen kaldet og derpaa har Author fundet en Kilde eller Brønd / som alleene flyder udi Foraaret indtil Høsten / nemlig naar at Foraars Lusten saa megen Snee er smeltet paa de høye Alper, som er nødig til at opfylde det Underjordiske Veld / hvoraf denne Kilde kommer / saa begynder dend at flyde og tørrer bort igien saasnart om Høsten formedelst Kulden / Sneen og Isen ey længere smelter / dog tiener dette Vand ey til at toe Klæder udi / da Sæben derudi ey opløses / ey heller til at kaage Erter og Bønner udi / saasom de ey derudi blive giort bløde. Samme Egenskab har og dend saa kaldede Hammer-Brønd ved Sallow i dend Canton Schafhausen. Fra denne leeder Autor Læseren til at beskue de saa kaldede Vildhauers sørlige og haarde Leve Maade / hvilke arme Folk paa de høyeste steyleste og meest øde Alper, hvor mand skulde holde umuligt at noget Menniske skulde kove sig den / iblandt paa Pladser

ser som neppe ere 5 alen breede maae indsamle deres Høe og Vinter Foer for deres Qvæg/ paa dend Maade/ at saa snart de have hugget Græsset af/ vikle de det ind i Garn/ og styrte det udover Bierget paa nogle 100 Skrit ned med største Lifs-Fare/ ifald de enten blive svindel i Hovedet/ eller de vikle sig selv med Fødderne ind i Nettet/ eller og Jorden falder dem tit bort under Fødderne/ som ofte skeer at de følge udover Klipperne med deres nedstyrtende Høe.

Epigramma.

Arma Sartoris.

Ansatum *ferrum*, forfex, acus, annulus, arma
Sunt, queis Sartor opus perficit omne suum
Ast ubi mordet eum malefidus proximus, instat
Venando digitis colla per atq; comas
Apprensumq; *ferum* contundit pollicis ungve;
Sic digitis ut *acu rem tetigisse* juvat.

Grav-Skrift over en Skræder.

Giør Klæder Folk/ saa var jeg jo Guds egen Fuster bleven/
Men see! nu er mit Fuskerie ved Døden slet fordreven:
Jeg skrædrer ikke i min Grav men Ormen Skrædder er/
Der fuster paa mit Handverk/ og mig klipper/ slikker/ skier.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 4.

Dend 27 Januar. 1724.

Dannemark.

Ahlefeld.

Denne Familie er kommen ind fra Holsteen udi Dannemark. Jonas ab Elverfeld deriverer og adskiller de Ahlefelders Navn saaledes ab Ala Latinorum og Feit Germanorum, henfører deres Stamme til en Friberlig udi Brunsvig/ og vilier sammesteds en Bye af det Navn. Disse Brunsvigske Ahlefelders Vaaben afdeeler Sibmaker saaledes/ at Skiolded er afdeelt i 2 lige Deele ned: udi dend ene Afdeeling/ som er blaae/ staaer en hvid Vinge/ og i dend 2 som er hvid 2 røde Bielker/ paa hvilken

findes 2 Hiortehorne/ det ene oven til halv hvid og neden til halv blaat/ det andet neden til halv hvidt og oven til halv rødt; Imellem Hornene sidder en hvid Hund paa et rødt Hynde.

Nogle vil sige/ at de Ahlefelder/ som her i Riget have været beesat/ have ført paa Hielmen en halv sort Biørn med udslagen Vinge/ og i Feldtets ene Deel/ som er guul/ en halv sort Biørn/ og i denn anden

anden ligeledes guul/ 3 med sort og hvid skaktavlede Bielker. Der ere og de/ som vil paa følgende Maade giøre Forskiel imellem Ahlefelder og Ahnefelder/ at de Ahlefelder skulde have sort 2 Vesselhorne paa Hielmen/ og Vingen i Skioldet hvid vendt op ad/ og de Ahnefelder derimod ingen Horn paa Hielmen og Vingen i Skioldet sort vendt ned ad. Nogle setter og Hunden paa et grønt Hynde/ andre paa et blaat. Men de Ahlefelders Vaaben/ saaledes som det retteligen nu omstunder føres/ bestaar af 2 lige ned deelte Felter/ hvoraf det første er hvidt med en sort overEnde staaende Vinge/ i det andet ere 2 røde Tverbielker i hvidt Feldt/ paa Hielmen er ingen Vesselhorn/ men en hvid Hund med udrakt Tunge siddendes paa et rødt Hynde med 4 Snepper og havendes et rødt Baand om Halsen. Andre vil søge Familiens Oprindelse af det Grævelige Huus Svabek i Svaben/ og berette derom/ at Grev Conr. til Svabek og Baldhuusen Landvogt over Augsborg/ hvor hand har ladet bygge St. Peders Kirke/ og med sin Gemahl Richaneta givet meget Gods til Gudelig Brug/ skal have havt en Søn ved Navn Hunold/ som i Keyser Henrici II. Tider skal have taget sin Residence paa det af ham i nedre Saxsen i Nærværelsen af Hildesheim bygte Slot Alfeld/ bragt dend derved liggende Bye og Landerier under sig/ og været dend første som haver ladet sig kalde Alfeld. Hans Sønne Søns Søn Grev Conrad Henrichsøn blev 1152 tvungen til at forlade Slottet Alfeld over dend Tvist hand havde med

Biskopen af Hildesheim / saavg fordi hand om-bragte Grev Wilhelm af Vintzenborg / saa at hand tog sin Tilflugt til Holsteen / og var dend første af dette Vaaben og Familie der i Landet / fra hvilket de siden ere indkomne i Danmark. Dend første som udi vores Historier af dene Familie er navnkundig er omrørte Grev Conrad Søn-ne-Søn Hr. Bendix Ahlefeld som 1358 havde paa Grevens af Holsteens Vegne Hintzgavel u-di Fyen inde / som 1361 siden nefnes iblandt Dan-marks Riges-Raad / var Ridder og en af Forlø-verne til Hertug Albret i Mecklenborg for Hans Gemahls Medgift.

Det har længe været bekiendt / at endskiønt et got Pendule-Ubr er paa beste Maade passet efter Solens Middel-Løb / og stillet efter Dagens rette Tid / saa kand det dog ikke længe dermed udholde / saasom Solen paa Himmelen un-dertiden løber fortere / undertiden langsommere / undertiden lige frem med Jevnedøgens Cirkelen / undertiden skak; hvilket altsammen gior Tiderne ulige / saa at jo bedre et Ubr er / jo vissere maae det feyle fra Solens rette Tid / med mindre den / som det bruger / undertiden corrigerer dets Gang. Ef-tersom nu saadan Tidens Lianing egentligen hen-hører til Astronomien, hvilken ikke er hver cu-rieus Mands Videnskab / og mand fornemmer / at adskillige curieuse og brave Mænd ere Liebha-bere af at have bemeldte æquationem temporis i eye / haver mand samme herudi for alle vildet giøre bekiendt ved følgende Tabel.

Ta-

Tabellen.

Fra

1 Januar.	til	7	ditto	- -	3 (
7 Januar.	til	14	ditto	- -	3 (
14 Januar.	til	21	ditto	- -	2.
21 Januar.	til	28	ditto	- -	1—
28 Januar.	til	4	Februar.	-	1
4 Febr.	til	11	ditto	- -	0—

Fradrages.

11 Febr.	til	18	ditto	- -	0—
18 Febr.	til	25	ditto	- -	1
25 Febr.	til	4	Martii	-	1—
4 Martii	til	11	ditto	- -	2 (
11 Martii	til	18	ditto	- -	2
18 Martii	til	25	ditto	- -	2.
25 Martii	til	1	Aprilis	-	2.
1 Aprilis	til	8	ditto	- -	2
8 Aprilis	til	15	ditto	- -	2
15 Aprilis	til	22	ditto	- -	2 (
22 Aprilis	til	29	ditto	- -	1—
29 Aprilis	til	6	Maji	- -	1 (
6 Maji	til	13	ditto	- -	0—

Fra

Tillegges.

13 Maji	til	20	ditto	- -	0
20 Maji	til	27	ditto	- -	0—
27 Maji	til	3	Junii	- -	1
3 Junii	til	10	ditto	- -	1.
10 Junii	til	17	ditto	- -	1—
17 Junii	til	24	ditto	- -	1—
24 Junii	til	1	Julii	- -	1—
1 Julii	til	8	ditto	- -	1.
8 Julii	til	15	ditto	- -	1
15 Julii	til	22	ditto	- -	0—
22 Julii	til	29	ditto	- -	0

Fradrages.

Tabellen.					Tillegges.
	29 Julii	til	5 Augusti		0—
	5 Augusti	til	12 ditto		1⌣
	12 Augusti	til	19 ditto		1—
	19 Augusti	til	26 ditto		2⌣
	26 Augusti	til	2 September		2
	2 Sept.	til	9 ditto		2.
	9 Sept.	til	16 ditto		2—
	16 Sept.	til	23 ditto		2—
Fra	23 Sept.	til	30 ditto		2—
	30 Sept.	til	7 October		2
	7 Octobr.	til	14 ditto		2⌣
	14 Octobr.	til	21 ditto		1—
	21 Octobr.	til	28 ditto		1⌣
	28 Octobr.	til	4 Novemb.		0
	4 Nov.	til	11 ditto		0—
	11 Nov.	til	18 ditto		1.
	18 Nov.	til	25 ditto		2⌣
	25 Nov.	til	2 Decembr.		2—
Fra	2 Dec.	til	9 ditto		3⌣
	9 Dec.	til	16 ditto		3.
	16 Dec.	til	23 ditto		3—
	23 Dec.	til	31 ditto		4

Fradrages.

Forestaaende Tabels Nytte og Kundskab er saaledes: Bag Linien staae de Minuter, som hver 8de Dag skal lægges til Uhrets Gang, eller fradrages, hvorved et Punct betyder en Fierdedeel af en Minut meere; en krum Streg ⌣ en Fierdedeel af en Minut mindre; en lige Streg en halv Minut meere. Naar mand nu for Exempel haver stillet et vel passet Uhr efter en rigtig Soelskive den 21 Januar. lader mand det gaae indtil 8de

Da-

Dagen/ som er dend 28 Januar./ og da træffer mand een og en halv Minut/ det er: mand dreyer Minut-Viseren een og en halv Minut tilbage/ saa indstemmer Uhret igien med dend rette Tid/ og saaledes efter de tegnede Minuter paa andre Aarsens Tider: Lader mand en Uge gaae forbi/ uden at corrigere Uhrets Gang/ kand mand en anden Uge tage det i agt/ og corrigere først for dend første Uge/ og siden for dend anden og saaledes altid holde sit Uhr i sin rette Gang. De som meget have fornøden at reyse/ kunde paa et lidet Blad Papier afskrive Tabellen/ og legge dend bag i deres Almanak/ at dend altid kand være ved Haanden/ naar de ere paa Reysen/ da dend giøres best behov.

Tydskland.

Udi Herbst sees følgende Epigramma, giort af dend lærde Abbed Hortensio Mauro til den nu Regierende Keyser.

Sana mihi medici affirmant fore vina Tokaii,
Sed terrent parcum tam pretiosa satis.
O utinam! ut sacris dat Apollo fontibus uti,
Det mihi dulce frui, CAROLE, posse mero.
Non feuda & titulos, nec gemmas posco, nec aurum.
Musta peto stomacho prosperiora seni.
Protegat Hungaricas felix Victoria vites!
Fœcundi calices Arma Virumq; canent.
Qvas Tibi non tribuent laudes, AUGUSTE, Camœnæ,
Si pro Pegaseis vina refundis aqvis?

Cum mihi mitia bibam, reddam tibi verba
Maronis:
Diviſum, Cæſar, cum Jove Nectar habes.

Dette Vers behagede Keyseren saa vel, at hand har vædiget med følgende egentlig Svar samme Abbed igien.

Vina tibi mitro non inferiora Falernis,
Qvæ tibi lenta ſolent aſtra parare, More.
Ebibe, neqvaqvam Regis meminiſſe dolebis,
Qvi ſummum in toto poſſidet orbe merum.
Stambuldam propero, qva, fauſto Numine, capta,
Tum vini Græci dolia plena dabo.
Nec Tockoyani deerit tibi copia muſti.
Nam te longævè vivere Cæſar amat.

Udi Lybeck har dend der værende Senior Academiæ og Præſt til Mariæ Kirke Mag. Jacob von Melle erholdet adskillige curieuse Stykker af de i det Aſiatiſke Tartarie fundne gamle Skrifter, som 1. en bruun Rulle 25 Tom lang og 9 Tom bred, udi Midten fort og glindsende og paa Siderne i Længden skreven med sølv og gyldene Bogstaver; Samme Skrift er een og dend samme med dend, som dend Russiske Bibliothecarius J. Daniel Schumaker har giort bekandt i Frankerig, Engelland, Holl. og Tydskland, og hvis Copie findes in Actis Eruditorum 1722, og neden ved dette Blad deraf en Linie, dog er dend Forskiel

ved det Cyprisse Exemplar, at af de 8 lange Linier eller Rader er dend tredie og 6te ikke af Sølv som de øvrige/ men skreven med Guld. 2. En blaae Rulle 26 Toll lang og noget meere end 9 Toll breed/ udi Midten ligeledes sort og glindsende/ og paa begge Sider paa tvers tegnet mellem dobbelte røde Streger med skiøn gylden Skrift. Denne Skrift er gandske diverse fra dend anden/ og kommer nesten overeens med dend Arabiske/ bestaar paa hver Side af 28 Linier/ og har ved dend eene øverste Ende en Overskrift. 3. en hvid Rulle/ som overalt er glattet 27 Toll lang og 10 Toll breed/ forsynet udi Midten paa begge Sider overtverts imellem doppelte sorte Linier med propre sort Skrift/ som ligeledes ligner det Arabiske/ paa hver Side ere 30 Linier/ og paa dend eene Side en kort Over- og Underskrift. Materien/ hvoraf disse tre Ruller bestaar/ er Papier klæbet 3-dobbelt sammen/ og fornemmelig ved dend 2 Rulle saaledes/ at midt i den findes hvit Papir/ paa hvilket mand paa begge Sider har klæbet tyndt blaat Papir.

Udi Wittenberg er udkommen in 8. von Zanthiers første Prøve af hans vel anlagte Tid/ under dend Titul: Delineatio historica de Globi crucigeri Imperialis origine & fatis præcipuis ad clenodiorum Imperii nostri Rom. German. Illustrationem directa ab A. F. de Zanther.

Fra

Udi Hamberg haver dend lærde Prælt til St. Cathrine Kirke Prof. Wolf udgivet Theophili Antiocheni libros III. ad Autolycum paa Grædsk og Latin med sine og andre lærde Mænds Anmerkninger/ hvorved hand særdeles har befliitet sig paa/ at denne Edition er bleven meere accurat end dend fra Biskopen i Oxford Joh. Fell forhen er kommen for Lyset/ hvorudi ham ikke haver været til liden Hielp Gottlieb Schelvigs Prof. udi Dantzig paa samme Bog anvendte Flid/ som nøye haver confereret dend med det Bodlejanske MSS., saa og besiddet variantes lectiones af dend Parisiske Codex i Kongens Bibliothek/ saavelsom og adskillige Lærdes/ som Grabens, Hudsonii og Davisii Anmerkninger/ og dem meddeelt Hr. Wolfen og sandelig da haver denne Bog frem for andre fortient dend Møye Hr. Wolfen sig derved haver givet/ da dend er een af de ældste og lærdeste Forsvars Skrifter for dend Christelige Religion/ thi Theophilus har end og for det 2 Seculi Udgang forferdiget dend under Keyser Commodo, og i den første Bog handlet om det Guddommelige Væsens Egenskaber/ Evigheden/ Uendelighed/ Almagt og Usynlighed/ det ævige Liv og Legemets Opstandelse: I dend 2. beviises dend Hedningernes Troes Falskhed/ og dend Christelige Religions Sandhed. I det 3. gaaer hand/ at Hedningernes Skrifter ere opfyldte med ubegiemagte Ting og Meeninger/ og at de imod de Christnes Lærdomme og Levnet udstrøde Bestikmmelser ere falske. Særdeles

skal

ſtaties Bogen boyt over dend ved enden føyede Tide-Regning fra Verdens Skabelſe indtil de Tider / hvormed Theophilus har gotgiort de Moſaiſke Bøgers Alderdom og Sandhed.

Nederlandene.

Continuatio af D. J. Jacobi Scheutzers Reyſe-Beſtrivelſe i Svitſerland.

Paa Bierget Guppen viiſer Hr. Scheutzer os en dyb underjordiſt Huule / i hvilken mand / naar en Steen nedkaſtes / længe hører til dend / hvoraf ſaa og af andre Omſtendigheder Author ſlutter / at ſamme Bierg er huul / og bedekket med en tynd Gevelb / beſtaaende af Steene og Jord / hvilket engang ved en Jordſkielv kand kaſtes over ende. Herforuden findes paa ſamme Bierg adſkillige figurerte Steene / Reliquier af Fiſke og andre Kiendetegn af Syndfloden / ſaa og et ſlags ſort Marmor / og lidet nedre bedre et igienfalden Jernverk. Fra dette Bierg fører Author os til Steenbukkenes Aſylis eller de ſaa kaldede Freybierge i det Glaronenſiſke Gebeth / ſaa og fortæller os / at 12 Skytter fra Jacobs- til Mortens-Dag have Frihed til at felde diſſe Bukke paa det ſaa kaldede Auſerbierg / dog maa de levere hver Brudgom i det Glaronenſiſke til hans Bryllup 2 deſlige Bukke; Author underretter os derneſt om diſſe Steenbukke / ſom inddeles i Skov og Høybierge-dyr deres Tilfeld og Forſamlings Stæder / og de ſaa kaldede Sultzen eller Lakmen Saltesteene / ſom til deels ere tørre til deels vaade / hvilke de

de slette med saadan Begierlighed / at de nogle Dage kand behielpe sig uden æde og drikke. Derfra fører Author Læseren i dend store Dael i det Glaronnesiske Gebeht / og opregner fra 1701 til 1702 36 Jordskielve / som der ere skeedte / hvilke hand tilskriver de mange med Svovel og Salpeter opfyldte underjordiske Huuler. Author leder Læseren derpaa oppaa det høye St. Gothards Bierg i Graubündnerland / beskriver det med alle sine Deele / igiennemvandrer de der forefindende skiønne Dale og ufrugtbare Klipper / viiser hvor Rhin- og Rohne-Strømmen saa og andre berømte Floder have deres Oprindelse og Veld / underretter Læseren om de farlige Sneebrud eller saa kaldede Lavíner / hvilken curieuse Materie hand meget vel / saavel Historicè som Physicè udfører / tilsidst handler hand om Christallerne / som derudi Mengde findes / skiønnere / bedre og større end som andre Stæder. Disse Sneebrud eller Lavíner kaldet paa Latin Labinæ, ere gandske diverse, i henseende til de nedfalder af høye Bierge fra Sneedriver / som tit bedekke de Reysende. Disse Lavíner er 2 slags / dett første Vind- eller Støv-Lavíner bestaar af een huul og nyßfalden Snee / som lettelig af Vinden kand adspredes og ere farlige / fordi de Reysende ey kand lettelig undvige dem / da de ey styrte lige ned / men drives hid og did med Vinden; Det andet slags kaldet Slag-Lavíner / fordi de ey saa meget ved Vinden som ved deres egen Magt og Tyngsel slaar ned hvis dem forekommer og ey bestaaer af Snee

allee-

alleene / men føre heele oprykkede Træer og Klippe-Stykker med sig / de første frygtes meest for i Kold og Stormfuld Veyr / og for disse udi Foraaret / ved hvis Fald høres saa stor et Knald som i stærkeste Torden. Mand haver udi Sveitz her og der neden under de høye Field opført 3 kantede Muure / paa det at de nedfallende Lavmer kand tørne og brekkes paa de spitse Kanter deraf. Sommesteder er paa Landeveyen bygt Gevolbet under Jorden / at de Reysende dertil kand søge deres Tilflugt. Ellers reyse de / som skal passere saa farlige Veye / gemeenligen tilig ud / og tør ey give mindste Lyd fra sig eller snakke med hinanden / dog forsøge de ved en Flintes Løsning udi de Dale hvor ingen Fare er paa Færde / at prøve om Sneen holder fast eller ey. Paa samme Gotthards-Bierg viiser Author os dett Veld / hvoraf Rhonestrømmen haver sin Oprindelse / som er 2de store Jisbierge / neden for hvilke Vandet udflyder paa 2de Stæder / som siden samler sig i en Arm. Og dette giver Author Anledning til at tale om de ævigvarende Snee- eller Jis-Bierge / som paa de Steder kaldes Gletscher / og gemeenligen findes paa dend Side / som vender imod Midnat / eller ligger saa høyt at de ey lettelig af Solens Straaler kand forsmeltes / dog ere de af differente i Størelse / og meene Indbyggerne at de ikkuns udi 7 Aar tiltage / hvorudi de dog tage feil / thi mand seer paa somme 7 / 8 til 9 Linier eller Strata, som kommer overeens med de paa Træerne gemeenligen forekommende Circler og haver sin

Op-

Oprindelse deraf / at naar med Sommerens Begyndelse Sneen bortgaar af de høye Bierge / og Jorden udtoes og medtages af stærk Platzregn / blive de omliggende Jisbierge ligesom med et Dække omgivet af dette grumsede og med Jorden beblandede Vand / over hvilket i dend tilkommende Vinter igien setter sig ny Jis og Snee / og saaledes aarlig formerer et nyt Stratum, dog bestaar samme Bierge hverken af Steen eller Christal / men ere virkeligen Jis / saa er og deres Meening ey at forkaste / som holde for at dessige Bierge bevege eller forflytte sig / thi hverken er det umueligt ey heller unaturligt / allerhelst da det er klart / at det af dem nedskyllende eller her og der udi Risserne og Hullerne sig samlende Vand staar stille og fryser / saa det paafølgelig udkræver større Rum / saa maa nødvendig de yderste Dele af Jisen jo meere og meere trykkes fra hinanden og drives fra deres sorige Sted.

Udi dend Hag udgives hver 14 Dag et Ark efter den maade / som den Engelske Spectator under den Titul le Nouveau Spectateur François, saa er og der trykt i 2 Vol. in 12. med Musiquen Le Nouveau Recueil de Chansons choisies. De tvende Tomer af dend Engelske Historie forfærdiget ved Mr. Rapin Thajras ere nu ferdige ved trykken / men udleveres ey til de der have ladet sig for visse Exemplarier indtegne / førend for det / som endnu skal betales for dend 3 og 4 Tome, som er 8 Gylden for hver Exemplar paa stort og 6 Gylden for et Exemplar paa mindre Papier / er giort betaling de som ey have ladet sig indtegne /

betale 32 Hollandske Gylden/ de 22 første for de 2 første Tomer og de øvrige 10 siden.

Ingermanland.

Udi Petersberg arbeyder Baron von Huuffen paa at udgive Hans Czariske Maj'stets Liv og Levnets Beskrivelse; samme Baron har og i Hænder endeel skrevne Breve af Kong Sigismundi Augusti, som hand ligeledes agter at give under Pressen.

Engelland.

Udi London have Astronomi over dend Comete sig der for nogen Tid lod tilsyne/ observeret, at dend er een af de tilbagegaaende. Ved dend sidste Observation stod dend imellem Antinoo og Delphino/ og dends Retrogradation var i de sidste Dage saa langsom/ at det lod som dend stoed stille. Dends Discus syntes saa liden/ at dend ey overgik en Daler udi Størelsen. Endeel Astromi troe/ at denne er dend samme Comete/ som 1596 lod sig see/ og dend 12 Aug. om Morgenen Klokken 8. udi sin Kreds kom Solen paa det nærmeste/ da dend dog var 42 Millioner Engelske Miile fra dends Middel-Punkte.

Spanien.

Udi Madrit har Kongen i hensende til den Ere Nationen havde af at oprette og vedligeholde et Kongelig Academie/ givet til dets Brug en aar-Indkomst af 60 tusende Spanske Reale/ hvorfore de saavel skal lade trykke til Sprogets Opkomst et nyt Lexicon, som udreede de paa deres Correspondence og i andre Tilfælde havende Udgifter.

Epi-

EPIGRAMMA

Nupta ad Senem ſuum.

Dicere nupta Seni voluit: *Mi dulce Levamen,*
Velamen dixit, forſitan Error erat.

Graf-Skrift over en gammel Horebuk.

Naar Jis og Snee bedekke tit de høye Bierge-Toppe/
Da neden udi Dalene gaar Sveed af heede Kroppe/
Saa og dend Mand/ ſom ligger her/ har vel havt Snee paa Iſſe/
Men dog derhos i Nederdeel ſin Brunſt og Sveed tilviſſe.

Nye Boger.

Bibliotheca Menckeniana, qvæ Autores præcipue Gr. & Lat. Hiſtoriæ item Literatiæ Eccl. & Civilis Scriptores, Antiquarios, Nummarios, Philologos, Oratores, Poetas, aliosque, tum & Codices MSS. complectitur; ab Ottone & Joh. Burch. Menckeniis, Patre & Filio collecta, & in publicos uſus aperta a J. B. Menckio, 8. Lipſ.

Nieupoort, G. H. Succincta explicatio rituum, qui olim apud Romanos obtinuerunt, ad intelligentiam veterum auctorum facili methodo conſcripta, Edit. 2tia Corr. cum Privileg. Reg. Pol. & Elect. Sax. in 8. Bud.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 5.

Dend 3 Februar. 1724.

Dannemark.

Continuation om de Ahlefelder.

Af denne Familie ere fødde saa mange brave og veldige Mænd/ at deres Navne alleene kand betage dend for andre Familier udi denne liden Extract destinerte Plads/ hvorudover mand til dem/ som uden for de Danske Kongers og deres Fædernelands Tieneste ere i Historierne opførte at have noget merkelig forrettet/ vil have dend gunstige Læser til Jonam abElverfeldt, Danchvart Angelum Henning og andre benviist/ som fra Udødelighed have samme brave Mænds Minde conserveret. Merkeligt er det ellers at dend første af denne Slegt/ nemlig dend omtalte brave Ridder Hr. Vendix von Ahlefeld/ fra hvilken

ken Slegten i Dannemark vides propageret, iblandt andre Kong Valdemaro IV. gjorte Tieniſter/ log er optegnet at have forrettet denne/ at ved hans tapre Daad og Raad er Hertug Valdemar af Sønder Jylland fordrevet af Langeland/ paa hvilken Ø ſiden udaf Salig og Høylovlig Ihukomelſe Kong Friderich III. 1668 in Jun. et Grevſkab for ſamme Hr. Bendix von Ahlefelds Søn udi 11 Generation erbleven oprettet/

og Hr. Feid: von Alefeld/ som allerede forhen af Keyseren under Titul af Grœve til Rixingen var indlennet det Romerske Riges Grœver/ naturaliseret efter det da udstedte Patents Indhold/ og hans Vaaben saaledes som forhen staar/ (hvorom nærmere ventes Andledning til at tale) bleven forbedret og udziiret/ og af Hans Sønne-Søn Hr. Friderich Cammer-Herre og Greve til Langeland dend Dag i Dag er føres.

1360 Findes denne Hr. Bendix von Ahlefeld/ (da kaldet dend gamle) at have været med i Calundborg/ da Kong Waldemar forligte sig med Hertugen af Sønder-Jylland. Hans Søn Hr. Nicolai Bendixsen var Ridder Kongelig Dansk Raad og en god Soldat. 1390 Havde trende Brødre af denne Familie/ nemlig Hr. Bendix Ridder/ Nicolai og Henrich Ahlefelder undertegnet dend Successions Forening som skeede imellem Grœverne af Holsteen. Saa vare og de samme med/ da Grever Albret og Henrich deelede med Hertug Gerhard til Slesvig Grevskaberne Holsteen og Stormarn/ item Femern udi 3de lige Deele/ saavog ved dend Deeling/ som foretoges imellem bemelte Greve saavog Hertugerne af Slesvig Henrich Gert og Henrich dend yngre. 1404 Haver Hr. Hendrich og Hr. Nicolai Alefeld/ af hvilken dend sidste var Ridder og en erfaren Krigsmand/ og i det Tog dend øverste Fane betroed/ sat deres Liv til/ da de anførte Hert. Geerts Trouper imod Ditmarskerne.

Tabell. Hvorledes det Parisiske Maal udi Vegten skiller fra det Danske Politie-maal/ naar en Dansk

Foed deelet udi 1000 Deele/ giør en Pariſer Foeds Lengde med 1035 ſamme deele/ ſaa at 1326 ℔. efter Franſke Vegt veyer efter dend Danſke Politie-Vegt 1343 ℔./ og er ſamme Tabell nøttig til derefter at udregne alle Caliber og Viſir Stokke.

	En Cubic Foed Pariſer Vegt veyer af			En Cubic Foed efter Danſk Maal og Vegt veyer	
	℔.	U.		℔.	Untz.
Guld	1326	2		1343	$7\frac{285}{287}$
Qvægſølf	946	8		958	$13\frac{282}{287}$
Bly	802			812	$7\frac{687}{287}$
Sølf	721			730	$7\frac{424}{287}$
Kaaber	627	10		653	$13\frac{317}{287}$
Smiddet Jern	558	10		565	$14\frac{266}{287}$
Støbt Jern	510	8		517	$2\frac{234}{287}$
Engliſt-Tin	516			522	$11\frac{827}{287}$
Hvid Marmor	200	-		202	$8\frac{264}{287}$
Gull. Slibeſteen	140 til 150			141 og 151	$13\frac{270}{287}$
Muurſteen	125	-		126	$10\frac{253}{287}$
Honning	92	2	-	93	$5\frac{267}{287}$
Strand-Vand i Canalen	72	8		71	$7\frac{157}{287}$
Flodens Ferſk-Vand	70	-	-	70	$14\frac{688}{287}$
Vin tyk og ſed	69			69	$14\frac{422}{287}$
Vox	66			66	$13\frac{280}{287}$
Olie	65	-		65	$13\frac{258}{287}$
Nød-Olie	64	8		65	$8\frac{280}{287}$
Tør Ege-Træe	59	8	-	60	$4\frac{211}{287}$
Tør Valnødtræ	43	4	-	43	$13\frac{424}{287}$
Tør Fyr-Træ	41	4		41	$12\frac{607}{287}$

Tydskland.

Udi Frankfurth har mand begyndt med at trykke en Tydsk Version af dend 1 Tome/ udgivet i Engelland af dend berømte Gilbert Burnets Historie, og saa snart de andre Deele i Engelsk Sprog udkommer/ agter mand ligeledes dermed at fortsare. Sammesteds haver Adamus Ebertus udsat af det Italienske paa Latin Columbi Liv og Levnet/ hvilket er skreven paa Italiensk af dend for 150 Aar siden under Keyser Carolo V. berømte Scribent Alphonsus Ulloa, efter hvis paa Spansk forhen derom af Ferdinando Columbi Søn var samlet; Ferved Verket er et vidtløftig Register over hver Capiteis Indhold/ som kunde være nok til at fornøye Læsernes Begierlighed i at vide dend rette Andledning til dette Verk/ og med hvad Omstendigheder det er bleven fuldført/ da over de Spanskes Mißundelse de rette Aarsager dertil ey ere komne uden til faae Personers Kundskab. Det første da/ som læres af dette Skrift/ er at Christophorus Columbus ey er af Bonde Art/ som hans U venner har vilder udføre/ men kommen af en Adelig Familie i Ligurien/ saa at hand endog pleyede at rose sig af/ at hand ey var dend første Skibs-Capitain iblandt sin Slegt. Efter at hand havde tilbragt sin Ungdom med adskillige smukke Videnskaber/ er hand ved følgende Hendelse kommen til Portugal. Nemlig hand foer til Søes med sin Slegt dend yngre Columbo, som da var en stoer Søe-Haun og Voghals. Da de derpaa i Nærværelsen af Lis-

saadon kom i Erfning med de Venetianers Skibe/ og der kom Jld i det Skib/ hvorpaa Christophorus Columbus var/ maatte denne vores Aventurier springe ud i Søen/ var dog saa lykkelig at hand ved svømmen arbeydede sig i Land. Ved sin Nærværelse i Lissabon kom hand i Egteskab med en Adelig Jomfrue Navnlig Philippa Mognitz Perestrilla, og fik med Hende iblandt anden Medgift adskillige Søe-Korter/ hvilke hans Værfader Petrus Magnus Peristrelus; som i sin Tid var udsendt af Kongen af Portugal for at opsøge nye Lande/ og fandt i det Atlantiske Hof imellem de Asoriske og Canariske Eylande de 2de frugtbare Øer Madera og Porto Sancto, over hvilken sidste hand til sin Døds-Dag var Gouverneur. Ferdinandus gaar derneſt til at fortelle hvad først har kommet Columbo til at opsøge denn nye Verden/ og hand negter da at hvis hos Aristotelem, Platonem og Diodorum Siculum staar anført om denn store Ø uden for Herculis Columnas/ og i de ældre Tider beseylet af Carthaginenserne, henhører til denn nye siden udfundne Verden/ ey heller vil hand til at troe/ at America i forige Tider har tilhørt Spanierne; Hand beretter at hans Fader var bragt disse Tanker i Hovedet/ deels af adskillige paa Søemandskab Astronomien og Geographien grundede Raisons, deels af Vincentz Dias Søekort og deels af Pauli denn Florentinske Physici Breve til Christophorum Columbum for at opmuntre ham til at opsøge Americam eller

Vestin-

Vestindien / hvorudi hand end meere blev bestyrket af det Sted i Senecæ tragædia Medea kaldet som begynder. Venient annis secula seris &c. Saaog deraf at ved de Asforiske Insul opdrevne tit Menniskers døde Kroppe / som gandske af Ansigt og Farve vare adskildte fra Europæerne og Africanerne / og at umanerlige tykke Træer tit opflødte til Landbræden / ja endog de som vare udarbeydede ey ved Øre / men ved anden ubekandt Maade tilreedte. Derpaa fortelles / hvorledes Columbus haver proponerer 1 for Kongen af Portugal / siden for dem af Spanien Engelland og Frankerige / sit Forset om at opsøge en nye Verden / hvilket dend første foragtede / dend anden afslog / men Kongen af Engelland / til hvilken hand i dend henseende havde afferdiget sin Broder Bartholomæus / imodtog / ihvorvel det kom ey til Fuldkommenhed / thi da Bartholomæus reyste over Frankerige til Spanien / for at berette sin Broder Udfalden af sin Commission; fik hand et høre / at Kongen af Spanien havde fattet andre Tanker / og at hans Broder ey alleene ved samme Konges Hielp var reyst til dend nye Verden / men endog allerede havde fundet den / hvorfore Bartholomæus og reyste derhen. At nu Columbus ey har været en fattig Mand og giort denne Entrepriise af nød / kand sluttes deraf / at hand selv har udreedet en 8 Part af alt hvis til Udrustningen behøvdes / som maa have været kostbar siden Dronning Isabella vilde til dett Brug paa sine Juveler laane 18000 Rixdaler. Med 3 Skibe

er hand da afseglet til de Canariske Øylande; hvorfra hand videre fortsatte Reysen/ og som hand underveys saae drive sykke Træer til rette giorte uden Hielp af noget Hugge-Jern/ saae og Græs og Fugle/ saa holdt hand stigt for et sikker Tegn/ at Land maatte være i Nærværelse/ hvorfra hand selv først merkede Ilden/ dog var Roderigo af Triano dend første som blev Landet var.

Udi Giessen har J. Chr. Kalckhof udgivet sin Hassiam literatam, hvori meget indflyder om lærde Hessiske Printzer.

Udi Eysenach arbeyder M. J. Mich. Koch paa en fuldstendig Cronike af Eysenach/ Slottet Wartberg/ hvor Landgræverne i Thüringen i forige Tider have residered/ saa og over det heele Forstendom Hr. Geisthirt har bragt sin Historie over Smalkalden til Fuldkommenhed.

Udi Gotven arbeider Hr. Friedel paa en Kirke-Historie udi Fyrstendommet Anhalt fra Reformationens Dato.

Udi Wien er udgivet Refutation paa det Hollandske Indiske Compagnies Skrift imod det Ostendiske Compagnie under dend Titul: Refutation des arguments avancés de la part de Mess. les Directeurs des Compagnies d'Orient & d'Occident des Provinces Unies, contre la liberté du Commerce des habitants des Pais-Bas, sujets de Sa Majesté Imperiale & Catholique, dans les Climats eloignés à pretexte des articles 5 & 6 du traité de Munster.

Til Leipsig er i afvigte Aar bleven fardig in Folio

lio Joh. Frid. Schannat Vindemiæ literariæ H. E. Veterum Monumentorum ad Germaniam Sacram præcipue spectantium collectio prima. Hvori indeholdes 1 Dom-Kirkens i Meyntz Necrologie. 2 Anonymi series over Abbederne i Klosteret Weissenburg. 3 Et gammel Dypticon fra Fulda. 4 Anonymi Chronicke over Closteret Schutteran. 5 Necrologium Laureshamense. 6 Antiquiteterne ved St. Mikkels Kloster i Bamberg. 7 de gamle Traditioner om St. Stephans Kloster i Varsted. 8 Anonymi Ertfurdske Kronike. 9 Chartarium over Reinharts Bon. 10 Excerpta af Mollenbeck Abbedies gamle Necrologio. 11 Efterretning om alle Helgens Kloster. 12 Levninger eller Rudera af Abbedierne Albæ Dominorum & Albæ Dominarum. 13 Anonymus om St. Hans Kloster til Roingov Opkomst og Abbeder. 14 de til St. Peters Kloster i Svartzkov giorte Gaver. 15 Necrologium over Abbediet i Liusdal. 16 adskillige Diplomata og Breve, hvortil kommer Conspectus trium vetustissimorum Codicum ex illis quæ in ipso martyrii Campo ubi S. Bonefacius Archiepiscopus cum sociis glorioſe occubuit, manus fidelium recollegerunt ac in sacrarium fuldense deportarunt cum figuris æneis. Af samme Autoris Arbeyde er under Pressen i Fulda Corpus traditionum fuldensium Ordine Chronologico digestum, complectens omnes & singulas Imperatorum Regum Principum

Comitum aliorumq; fidelium pias donationes in Ecclesiam fuldensem collatas ab anno fundationes suæ 744 indtil Enden af det XIII Seculo. Hvilken Samling siges at være giort af Autographis endskiondt skrevne paa Papir og andre gode Codices MSS./ hvortil kommer Patrimonium S. Bonifacii sive Buchonia vetus ex iisdem traditionibus eruta aliisq; monumentis fuldensibus aucta & illustrata. Forudi findes et got Landkort.

Udi Leipsig er i Aar trykt in 4to Gerh. Ernesti de Franchenau Bibliotheca Hispanica, Historico-Genealogico-Heraldica.

Sverige.

Udi Stokholm er udkommen in 4to 30 Prædikener/ fordom holdne af dend Kongl. Hof-Prædikant/ siden Theol. Doct., Erkebiskop og Pro-Canceler i Upsal Haagen Spejgel/ og de Gudfrygtige til Trøst og Husvalelse sampt de Sikkre til Opvækkelse af deres Synde-Sovn/ udgivne med de dertil borende Registre/ under dend Titul Passions Andacht eller trettijo Prädikningar öfwer wårs HErres og Frälsares JEsu Christi dyra og oschuldiga Pinos og Lidandes Historie. Herforuden er endnu Sammesteds under Pressen Specimen Biographicum de Antiquariis Sveciæ, som udi tilkommende Februario udkommer.

Preussen.

Udi Konigsberg har mand i afvigte Aar begyndt at udgive en nye Journal, hvoraf det første Styk-

Stykke med May Maaned 1723. har taget sin Begyndelse under den Titul: Erläutertes Preussen oder außerlesene Anmerckungen über verschiedene zur Preußischen Kirchen civil und gelahrten Historie gehörige/ besondere Dinge/ woraus die bißherigen Historien-Schreiber theils ergänzet/ theils verbessert/ auch viele unbekante Historische Wahrheiten ans Licht gebracht werden/ aus alten Uhrkunden und meist geschriebenen Nachrichten gesamlet und herausgegeben von einigen Liebhabern der Geschichte des Vaterlandes. Mg. Lilienthal haver Directionen af denne Journal, hver Maaned udkommer deraf et Stykke paa 5 Ark/ saa at 8 Stykker eller Fasciculi allerede ere trykte. Det første Stykke indeholder foruden Fortalen 5 Stykker 1. Efterretning om dend gyldene Mønt/ som er slagen i Preussen under Ordenens Regiering/ hvori handles om adskillig Mønt/ som en af Conradi Z. en af Henrich von Plauens/ og 2 om Alberto, dend sidste Hærmester. 2. Margrev Alberts Liv og Levnet i gamle Rim forfærdiget af Hans Feyerabend nu udgiven ex MSS. Denne Feyerabend skal have været en Mester-Sanger efter Wagenseils og Morhofs Underretning; dette Vers bestaar af 132 Linier/ og er samme vedføyet Hr. David Voits Grav-Skrift over Albertum. 3. Kort Efterretning om dend Evangeliske Guds Tienistes Tilstand udi de Marienburgiske Werdern siden dend Oliviske Fred/ hvilket er et Supplement til dend forhen udgivne

Wer-

Wendeske Chronike ved Abraham Hartvik / og bestaar af 9 Paragraphis og 25 Sider. 4. Betenkning over de saa kaldede Brødrestøtter udi dend Cuporniske eller Fiskhausiske Heede / hvorudi ved M. Beyer igiendrives dend af Pr. Bohden udgivne Disputatz de Celebri Statua quatuor Fratrum Reg. som hand udgav 1711 in 4to, hvortil hand har føyet sine Anmerkninger. 5. Efterretning om dend Preussiske lange Medister / om hvilken Happelius i sin Rel. Curiosis og andre handler. Det 2 Stykke bestaar af 4 Anmerkninger. 1. En kort Historie af dend Preussiske Regiering / hvori afhandles de 16 Preussiske Land-Hofmesters / 21 Over-Borgemesteres / de 17 Cancelers og 25 Obermarskalkers historie lige indtil denne Tid. 2: Mr. Christopher Hartknoks egenhændige Efterretning om Matthiæ Prætorii Æmulation imod ham og hans Skrifter af MSS. 3. Efterretning om Lithauernes Art / Natur og Levnet udgivet af Matth. Prætorio, hvori handles om deres Fødsel og Daab / Bryllup / Skertwaß eller Sviinslagten / Afguderi / Begravelse / udi hvilket alt de fuldkommene ere de gamle Preusser lig / hvorved er føyet Anoymi Character Lithuanorum latinus. 4. Om den Preusserne utilbørligen forekastede Utroskab og Falskhed / hvori tracteres de Temperamentis Nationum af det Ordsprog: Qui bibit ex Negis & Friscibus incipit ille, saa og et Forsvars Skrift for Preusserne. I det 3 indbegribes 3 Anmerkninger. 1 Dend Preussiske Poets Simon Dachs

Lif

Liv og Levnet/ som var født til Memmel 1620 og døde 1659. 2 Historie om de 2 Heste-Skoe med hvilken Fanden vilde lade beslaae en Kroe-Koene ex MSS. og 3 Summarisk Beskrivelse af Königsberg/ hvori handles om dends Situation og Opbyggelse/ i særdeeleshed beskrives Kirkerne som ere 20 i Tallet/ Regierings Formen og Indbyggerne/ hvortil kommer en 1699 in 12 trykte Poetiske Beskrivelse over samme Bye.

Udi Dantzig lader Hr. Abicht trykke en Commentarium over Propheten Habacuc i Dissertationer, hand er ligeledes bestæftiget med at skrive et Verk de Religione naturali.

Nederlandene.

Sidste Continuatio af D. J. Jacobi Scheutzers Reyse-Beskrivelse i Svitserland.

Naar Author igiennem de andre Stæder har ledsaget Læseren ind i Lucern/ melder hand/ at der findes en rar/ stor/ kugelrund og med mange Farver skatteret/ saa kaldet Dragesteen/ som veyer 9. Untzer/ og skal være af særdeles Kraft og Dyd. Author udfører meget lærd Materien om disse Dragesteene/ og ihvorvel hand ey efterlader noget/ som kand contribuere til at ophøye saa rart et Stykke i Naturen/ saa slutter hand dog til sidst/ at det ey er andet end en ved Kunst farved Agat eller Flintesteen. Fra Steenen falder hand saa at tale om Dragene selv/ som saavel vel der/ som paa andre Steder i Switzerland gemeenligen lade sig tilsyne/ hvilke hand distingverer i tvende slags

med

med og uden Fødder og Vinger/ hvorved mange Naturkyndigers Meening/ som holde de hidindtil udbragte Historier om Drager for Eventyr/ igiendrives. Men ihvorvel Mr. Scheuzer vel kand tilstaaes at der findes Drager til/ og end og de/ som have Fødder/ saa kand mand dog ey andet end holde for Chimerick og indbildisk hvad som om flyende Drager anføres/ allerheldst enhver der veed Naturen af hvad der udfordres til at flye/ lettelig kand begribe/ at en saadan uheldig og udannet Orm end og de allerstørste Vinger formedelst mangel af de behøvende Muskler/ ey kand være til nogen Nytte. Udi dend Berniske Canton har Author observeret et Bierg ved Randel/ under hvis øverste flintagtige Statro laae et andet af fiin Leer/ under det et igien af Flintesteen/ atter et af Leer/ og siden et af graae Mergel/ og til sidst et meget curieus af et viß slags Træ/ hvilket/ naar det kom i Lusten/ Deels blev haardt/ Deels sprug og ellers vel brendende; Hvorved særdeles falder at merke/ at Stammen og Greenene af dette Træe ey som sædvanligt er rund/ men bredt/ fladt/ og her og der med Bark og Blade forsynet/ hvilket Hr. Scheuzer vil tilskrive Syndfloden/ saa at det af mengde Vand blød-giorte Træe er bleven trykt af dend Mengde derpaa kommende Steen og Jord/ og saaledes udvidet og udbredet. Herforuden er af dette Skrift at lære af dend ind- og udvortes Stand i det Canton Bern er gandske divers fra hin anden. Dend indvortes er bemøyet med heele Regierings-Lasten og dend anden en Repu-

blic

dist i en Republik. Da Svitzerne i det 15 Seculo forfaldt udi Krig med Burgundierne / begyndte det unge Mandskab i Bern af sig selv at drille sig i Vaaben-Konsten / og indrettede saa imellem sig et Societet, som ey alleene blev billiget af Raadet / men end og privilegeret og 1691. paa nye stadfestet. Dette Societet har deres egne Statuter, Borgemestet / Raadmænd og Fogder / som holder Raad / afgiører deres opkommende Tvistigheder / og i alt efteraber dend indvortes Stand / og gaae dermed saa vilt / at mand har en Medaille / paa hvis eene Side staar en Abe / som sidder paa en tilbage gaaende Krebs / og seer sig i Speylet med dend Overskrift:

Imitamur, quod speramus.

Neden under:

Senatus & XVI Viri status interioris.

Paa dend anden Side holdes en Pantzer-Klædning ved af Skyerne udstrakte Arm / som leener sig paa det Bernske Vaaben en Dolk med de Ord:

Hoc Protectore crescimus.

Udi denne Plantoniske Republic kand alle end og Fremmede / undtagen Svaber / sommaa komme af en egen Antipathie, vorde indiemmede.

EPIGRAMMA ÆS ALIENUM.

Omnis obæratus miser est, hinc ergo beatum
Dicimus auratum, qvod sibi qvisqve cupit,
Sed qvoties auratorum latitare sub auro,
Detractis lamnis, æra aliena solent.

Graf:

Graf-Skrift over en Penge-Puger.

Jeg holdte sterk paa Pengene/ som teerig Spare-Byssе/
Naar den er heel og uden Meen/ og vilde Venner dysse
I Søvn/ at jeg var Penge-løs: men nu er Pengene/
Da Døden knekkede mit Leer/ i Haabe-Tal at see.

Nye Bøger.

Aben, (R. ben Dior) זכרון דברי דומי seu Commemoratio rerum humanarum ab urbe condita ad initia regni Ismaelitici. Adduntur notæ historicæ perpetuæ, opera & studio Andr. Cstph. Zelleri Mulifontani. Stuttg.

Bucheri, G. F. Philosophia prima sive Metaphysica Dogmatica disciplinis maxime Theologiæ adplicata, in 8vo. Vitemb.

Ejusdem. Historia Metaphysicæ ex MSto Jo. Herm. ab Elsvvich &c. in 8vo. ibid.

Ejusdem. Antiquitates selectæ in universam scripturam sacram, in 12mo. ib.

Ejusd. Grammatica Chaldæa, 8.

Ejusd. Grammatica Syriaca, 8.

Dœderlini, Joh. Alex. Schediasma Historicum Imp. P. Æl. Adriani & M. Aur. Probi vallum & murum vulgo die Pfahl-Heck/ Pfahlrayn/ item die Teufels-Mauer dictum, 4. Norimb.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 6.

Dend 10 Februar. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefelder.

1411 Haver Hr. Ditlev von Ahlefeld Ridder som Forlovere for Hertuginde Elisabeth hendes Børn / og Grev Hendrich Biskop til Osnabruch undertegnet dend til Kolding giorte 5 Aars Anstand imellem Riget og Forstendommet Slesvig. Samme Hr. Ditlev Alefeld haver Aaret derefter lovet for dend af Hertug Diedrich til Meklenborg / angaaende Fyrstendommet afsagde Compromissions Dom / hand var og 1417 Forlovere for dend Anstand og Dagtingning / som skeede imellem Kong Erich af Pommern og Hertug Hendrich af Osnebrygge. Udi dend da opkomne

komne Feyde; Wulf von Alefeld Vebnere haver og underskrevet samme Instrument. 1423, da Kong Erich af Pommern og Førsterne af Slesvig Henrich Adolph og Geert Voldgave deres Tvette paa Keyser Sigismundo anguaende Hertugdommet Slesvig, have iblandt andre fornemme Personer samme Hr. Ditlev og Hr. Hendrik Ahlefeld Riddere, item Bendix Wulf Marquard & Godske Ahlefelder lovet for, at Hertugerne ey skulde sette sig imod dommen, men vare fornøyet med hvad Keyseren derudinden afsagde for Ret. 1448. have Hr. Joh. von Ahlefeld Ridder Godsche og Benedict Bendixsen Ahlefeld beseglet dend af Kong Christiano I. Danmarkes Indbyggere givne Privilegier og Handfestning. 1460 have Godsche og Bendix von Ahlefeld underskrevet det imellem Kong Christian I. og Grev Otto af Skouenborg og hans Børn til Oldesloe om deres Rettighed til Grevskabet Holsteen trofne Forliig, da Greven solde sin Prætension paa Holsteen og Stormarn til Kongen for 53000 Rinske Gylden. 1461 In Octavis trium Regum, da Kong Christian I. af Hamborgerne bieve hyldede, og tagne for deres Herre, vare med iblandt hans Raad Hr. Johan Ahlfeld Ridder, Benedict Schachenson af Ahlefeld. 1465. nævnes i Chronikerne Benedict von Ahlefeld, muligt dend samme en fornemme Holster-Herremand, som tog Grev Ernst af Holsteen til fange, da hand fuldte sin Blods-Forvandte Hertug Adolphs Enke fra Dyringen ind i

Hol-

Holsteen/ og slap ham eylos førend Greven maatte forskrive sig til at være ham 4000 Gylden skyldig. 1469. haver Adelen i Holsteen forbunden sig imod de omliggende Stæder/ og enhver som vilde giøre dem Vold eller Uret/ dette Forbunds Brev haver Hans Henningsön Ahlefeld og med underskrevet. Samme Aar haver bemeldte Benedict von Ahlefeld Ridder/ Herre til Dorning overværet dend Forhandling/ som skeede i Kiøbenhavn imellem Kongen og de Lybske over dend Lybek tilføyede Skade. Samme Aar have Efterskrevne af Ahlefelder, som Kong Christian I. Raad beseglet det imellem Kongen/ Lybek og Hamborg oprettede Forbund/ nemlig: Godsce, Claus Hr. Johans Søn/ Hendrik, Benedict, Ditlev og Claus von Ahlefeld, og derforuden Benedict og Ditlev Ahlefelder Hr. Johans Sønner/ og Benedict, Otto og Claus von Ahlefeld Volfs Sønner/ som Ridder-Mænds Mænd. Endnu samme Aar haver Godske von Ahlefeld Ridder/ saavog Benedict til Dorning/ Claus/ Benedict/ Hendrik og Ditlof von Ahlefeld Hr. Johans Sønner/ Kongens Hof-Junkere med Kong Christian I. beseglet et Lybekerne i Form af et Skiøde dog med Gienkiøb udstedte Brev/ hvorved Kiil-Stad og Kiiler-Fiord dem blev solgt for 26085 Marck lybsk.

Tydskland.

Continuatio om Columbi Liv og Lefnet.

De der boende Americaner solgte de ankom-

mende Spanier Guld i Overflødighed for ringe Sager / ikke saa meget fordi de jo vidste at skionne paa Guldets Verd / men fordi de ansaae Spanierne som Sendte fra Himmelen til dem / særdeeles da de fik deres Canon Skud at høre. Udi Hispaniola voxer ellers Fyrre Træe af dend Størrelse og Tykhed / at mand kunde bygge en Gallee paa tolv Aarer af et eniste Stok. Da Columbus drog Hiem til Spanien for at berette Udfaldet af saa stor en Expedition, efterlod hand sig eendeel Folk til at handhæve de erobrede Provincier, hvoriblandt eendeel hemmelige Jøder efter Autoris Meening maa have været / siden Indianerne venteligt ved deres Tilskyndelse saa hastig forlod dend engang antagne Christelige Religion / saa at de omsider / da Sverdet stoed dem over Hovedet / først vare at bringe til dend engang antagne og forladte Troe igien. Landets indvortes største Rigdom bestaaer i Guldet / som skattes saa høyt / at de Fornemste bære dett om Halsen. Af Jern findes somme Stæder noget og andre Stæder slet intet / men af Perler / Smaragder og andre Steener havde de Overflødighed. Autor siger at det ikke er sandt hvad som foregives / at Sukkerrør ere først førte fra Europa til Americam / og at for denne Decouverte der ey sandtes enten Vindruer eller andre Specerier, og særdeeles Muscater / Peber og Ingeber / saa at Americanerne foruden deslige Specerier endog besad Cardemomme, saa og Rogelser og Mandler

ler / som af Vestindierne bruges i stæden for Penge. Herforuden var der heele Flokke fuldt af velsiungende Fugle / ja og de som have skionne Feyre. Til deres Døde satte de Brød og anden Spiise / og holdt for / at de i det andet Liif giorde sig til gode / dog troede Sielenes Udødelighed / med dend Forskiel / at de Retfærdige havde at vente sig Glæde og de andre Piine. Iblandt alt andet forteller Author / at disse Vilde vidste at vække de Døde op / og at spørge af dem Aarsagen til deres Død og Svaghed. Der var ey andet Tegn til at Europæerne nogen sinde før der havde været / end at Hispaniola / førend Spanierne der landede / af Indbyggerne kaldtes Canaan / og en Moder paa deres Sprog Mama, hvoraf Author gietter til / at de af Josva fordrevne Cananiter her have nedsat sig / efterat de i Syen vare forvildede fra dend største Deel af dem / som sig forhen efter Procopii Cæsariensis Beretning havde nedladt i Carthago. Ihvorom alting er saa havde Columbus lidt Aarsag til at glæde sig over sit foretagendes lykkelige Udfald / da hand paa Reysen havde idelig knurren og suurseende / udi Landet Mytterie / og omsider blev ført til Spanien tilbage i Boldt og Jern / hvilke Baand / siden hans Uskyldighed tilstrekkelig blev godgiort / hand sin øvrige Liifstid forvarte i sit Senge-Kammer / og endog med sig lod begrave. Hand døde af Sorg og Podagra til Valladolid 1506 / siden Kongen efter Dronning Isabellæ Død ey meere bar Gods-

hed og Naade for ham. Udi Sevilla er hand Jordet med dend Gravskrift.

A Castilla y Leon
Nuevo Mundo dio Colon.

Det er: Kongerigerne Castilien og Legion haver Columbus forskaffet dend nye Verden.

Udi Frankforth er udkommen i Aar in 8 Georgii Bernhardi Bulfingeri, Professor udi Tübing, Commentatio Philosophica de origine & permissione mali præcipuè moralis. Hvorudi hand forsvarer og videre udfører Leibnitzens Lære om hans Harmonia præstabilita, som samme i sin bekandte Theodicea har imodsat dend berømte Bayle, hand har inddeelt samme Verk udi 4 Sectioner, dend 1 indeholder Cautelas dijudicandæ rei necessarias, og hvis som enhver bør at tage i agt ved at dømme over de i denne Bog afhandlende Materier. I dend 2 findes Definitioner og Fundamenta til det heele Systema og igiendrives de Objectioner derimod giores. I dend 3 behandles Tilladelsen og Oprindelsen til det, og i dend 4 vises Nytten af denne Lærdom udi Moralibus. Sluttelig er derved føyet en Epilogus, som i et kort Begrib tegner heele Verkets Indhold for hver Mands Øyne.

Udi Ulm har D. Frank forhen bekandt af hans Auscuta, som forlengst er trykt og bortsoldt, udgivet et andet Skrift under dend Titil. Johannis Franci Tractatus Singularis de Urtica urente; samme er trykt in 8. Om Nelder have

ve de Græd.re og Latinske Medici o. l. o anici skrevet meget lidt og de Arabere endnu mindre. Author har føyet dertil adskillige saavel egne som andre Medici deres Anmerkninger / for at vise hvad Nytte denne Urt udi Medicinen haver / hand er og bemøyet dertil at føye en Tractat om Arnica af de Gamle kaldet Dabaulo, med Anmerkninger samled af gamle MSS.

Udi Hamborg har mand efterfatte Afteegninger; som vi ikke have kundet undraget os for at communicere dend curieuse Læsere / angaaende dend store synlige Formørkelse som indfalder dend 22 May indeværende Aar ud paa Aftenen da Maanen skinbarlig gaaer forbie Soelen / og altsaa i lige overstaaende Streg foraarsager Dunkelhed paa Jorden / ja paa en Tidlang betoger os Solens Skin / nesten ligedan som dend var 1706 dend 12 May gammel Stiil om 10 slet Formiddag / dog er denne noget mindre. Og ligesom i dend forige dend lyse Solerand udi dend største Formørkelse mest stoed gerade oven / eftersom Solen da ikkuns var 2 Timer fra midt paa Himmelen. Saa vil derimod samme Lyse-Rand for oven fast dreye sig imod dend høyre Side / eftersom Solen allerede befinder sig over Vesten og neyer sig at dale. Her i Dannemark er observeret / at denne Formørkelse begynder klokken 6 / 36 Minuter, er størst klokken 7 / 30 Minuter, da der betages de $\frac{3}{4}$ Deele af Soelen og endes klokken 8 / 21 Minuter. Men efter dend Hamborgske Observation vil dend lade sig tilsyne strax efter klokken 6 / og saaledes

tiltage som hosſatte Figur udviſer/ indtil halvgaaen

7 naar Soele-Randen har dreyet ſig saa meget til dend høyre Kant/ som af Figuren ſees/ da dend igien afdages/ som i dend anden Tegning foreſtil-

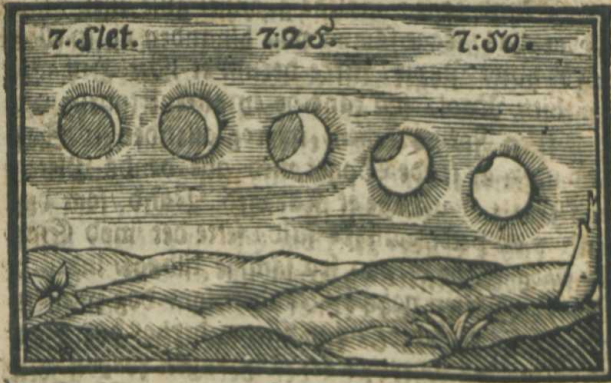

les/ indtil at Soelen klokken 7/ 54 Minuter gandſte er befriet fra Maanens Legeme/ i det dend da gandſte efter vores Syn er paſſeret Solen forbie/

die / som endnu gandske veen samme Tid bliver at see paa Horisonten, efterdi dend først nedgaar klokken 8 / 5 Minuter, og denne Formørkelse altsaa vil vare fra Begyndelsen til Enden 1 Time 48 Minuter. Størrelsen deraf vil ikke blive over 10 Toll eller $\frac{10}{12}$ Deel af Soele-Skiven / ihvorvel de Nederlandske Tabeller sette 11 og de Rudolphinske 9$\frac{1}{2}$ Tol / saa at en rigtig Observation da vil giøre dend accurateste Regning. Særdeeles vil Dunkelheden være Notable, efterdi Soelen allerede er ferdig at dale og altsaa dends Straaler temmelig svekkede / hvorudover og Observationen kand ske med dette større Bequemmelighed. Hvorledes saadan Observation Astronomisk kand ske / er ey her sted at forklare / men allene at vise dem / som dertil Gient ville komme / 2de Maader / 1 at de kand tage 2 malede grønne / gule eller blaae Soelglas / legge samme paa hinanden og imellem dem hvidt Papir / stikke derudi et lidet Hul med en bitte Naal / saa kand de ey alleene tydelig observere Formørkelsen / men og alletider see Soelen uden at skade Synet med alle dends Pletter sakter etc. 2 Tage et Kar med Vand / som dog ikke maa være gandske fuld / sette det imod Soelen / og træde derpaa fra samme tilbage / indtil de bliver Soelen vahr i Vandet / som dog præsenterer sig forkeert / naar nu een derhos har et got Minut Uhr indrettet om Middagen forhen efter Middags Linien / eller en rigtig visende Soelskive / kand hand observere dend juste Tid af Begyndelsen Middeltiden og Enden af Formørkelsen.

Sverrige.

Udi Stokholm er en vis Lærd Mand bemøyet med at udgive en Samling af de Svenske Sager/ og dem at lade forlegge i Leipsig in 8/ hvoraf hver Kierding Aar skal udkomme en deel af et Alphabet stærk/ Titlen deraf vil blive: Schwedische Bibliotheck, enthaltende meistentheils rare MSS., kleine unsichtbar gewordene Pieces, Gelehrte Observationes, Inscriptionen, Acta Publica, Reichstags Schlüsse/ Brieff schafftliche Uhrkunden/ Excerpta aus weitläuftigen gedruckten oder geschriebenen Wercken/ und kurtz allerhand zu denen vier Faculteten der Gelehrten gehörige sowohl noch ungedruckte als gedruckte/ doch biß daher schier überall ausser Schweden unbekandte Sachen. Udi dend første Deel skal indkomme følgende Stykker. 1 Fortalen. 2 Fragmentum Historicum Johannis III. Regis Sveciæ. 3 Beretning om det af Kong Erich den 14 paa Sture begangne Drab. 4 Olai Verelii Diræ in Caroli I. Anglorum Regis parricidas. 5 Dykmans Philologiske Anmerkninger over de Navne Sala Upsala Hareb. 6 Concilium generale Clericorum Sveciæ Orebroensis de anno 1529. 7 Tre Breve angaaende Giftermaalet imellem Hertug Magnus og Dronning Maria af Skotland/ hvorfor Kong Erich dend XIV. er mißtenkt hos eendeel Historie-Skriver. 8 En Pavelig Bulle. 9 En Slutning paa Rigsdagen 1569 betreffende Stures Død. 10 Dend sidste Rigsdags Slutning 1723. 11 Verelii nyß trykte

Skrift

Skrift de Hierachia med Anmerkninger hvilket Skrift siges ey at være meere at faae i Sverrig. Ved hver af disse Skrifter skal føyes kort Efterretning om deres Autore dissen Nytte og desligе. Collector havde vel tenkt at indrykke andre Sager af de udgangne Disputatzer om de Svenske Provintzer og dissen Antiquiteter/ men vil heller spare det til et andet Verk/ da hand har aparte i Sinde at udgive et Thesaurus Sveo-Gothicarum antiquiratum, hvis første Tomus skal bestaae af klare Disputatzer og andre smaae Skrifter inddeelte udi visse Classer som de Origine Gothorum de migrationibus, de Religione de provinciis de Metallofodinis og desligе. I de følgende Tomis vil hand indføre efter dend Latinske Oversettelse de trykte og endnu utrykte saa kaldede gamle Sager eller Historier/ som af Vikinglons, Egils og Asmunds, item andre/ og i de øvrige Tomis handle om de Scribentere/ der enten i Almindelighed eller i Særdeleshed have skrevet om de Svenske Konger.

Nederlandene.

Udi Amsterdam haver Boghandlerne Mr. Gerhard von der Linden og Joh. Braem begynt udi afvigte Aar ved Subscriptioner, som til Aprilis Udgang imodtages at lade trykke en fuldstendig Beskrivelse over Ostindien/ hvilket brede Verk vil komme til at bestaae af 5 Tomer in folio eller ungefær 413 Alphabeth foruden 900 indtil 1000 Kaaberstykker over Byer/ Stæder/ Fæste-

Fæstninger/ Diur/ Fiske/ Muskler/ Gevexter og Landkarte/ etc. og har Author ingen Flid sparet for at lade sligt paa Stedsen aftegne/ saa at fast intet af dette er at finde i andre Bøger/ og om det end findes/ er det saa forandret/ at det kand agtes for nyt; ved Subscriptionen har Prisen været 7 Hollandske Gylden/ men nu gielder hver Exemplar paa ordinair Papier 9 Gylden. De 2de første Deele ventes om et par Maaneders Tids Forløb/ og de 3de inden 1½ Aar derefter i det seeneste. Titulen er denne Oud en Niewe Oostindien verhattende een naukeurige en uytvoerige Verhandelnnge van Nederlands Moyentheeid in die Gevesten &c. Bogen kand ey andet end være begierlig/ thi ihvorvel Dapper, Budæus, Neuhof, Montanus og andre/ som forhen derom have skrevet/ billig fortiener at roeies/ saa dog naar deres Beskrivelse confereres med dette Verk/ merkes strax/ at de hverken har sagt alt/ hvis som udfordres til at afhandle dend af dem fremsørte Materie/ ey heller fremsørt Sagerne udi dend tilbørlige Orden; thi til saadan et Verk udfordres billigen en Mand/ som ey alleene selv haver seet deßlige Lande/ men end og forstaar de Morgenlandske Sprog/ saa og besidder stor Attention til at observere alle forekommende end og de allermindste Sager/ og dem flittelig optegne. Alt dette er indtroffen udi Mr. Frantz Valentz/ der forhen haver været Præst saavel i Amboina som Banda/ hand haver seet i Indien meere end engang/ og selv

un-

undersøgt adskillige Lande/ saa har hand og vist Prøver af/ at hand er Sproget megtig/ da hand har oversat Bibelen i Øvre og Nedre Malebarisk Sprog. Saavidt af dend om Verket udgivne Plan er at slutte/ saa har hand ladet sig særdeles være angelegen at afhandle og føre udi en bedre Orden alt hvis Merkværdigt om Indien kand være at sige/ dog lader hand enhver den Ære ham for sit Arbeide tilkommer / da hand meest beskriver de Ting/ som andre for ham ey kand have vidst eller beskrive. Hans første Reyse til Østindien/ var udi Aaret 1656. / og da har hand vist sin Begierlighed i at begynde at samle hvis som til saadan et Verk udfordredes/ og i dend Tid hand sig der opholdt/ saa og ved sin Hiemkomst ey ladet nogen Tid forbigaae til at samle hvis som kunde behøves til at forbedre og oplyse dette Verk. Mand vil/ da heraf ey alleene lære at kiende Ost-Indien/ i særdeleshed saavidt det Hollænderne vedkommer/ men end og derudi finde en net Efterretning om de Morgenlandske Folks Sæder og Skikke/ hvorved mange Sager bedre end hidindtil vil vorde oplyste/ og andre smukke Ting komme for en Dag / som hidindtil ere os ubekandte. Dend første Deel vil alleene handle om Hollændernes Magt i Indien/ og meddeele os en Beskrivelse over de Lande/ saafremt de have været bekiendte hos de Gamle/ og hvorledes de af de Danske/ Portugieser/ Engelænder og Franske ere befarne/ særdeles af Hollæn-

1656

dette, og siden videre af dem opdagede, og hvad de 4 første nevnte Nationer der besidde, saa og en Forestilling af dend store Magt Hollænderne i disse Lande frem for alle andre Nationer besidde, hvortil er føyet en udførlig Beskrivelse over de 5 Molukkiske og omliggende Øer, saa og Efterretning om de Sager, som sig der fra de ældre Tider af, have tildraget. Dend anden Deel indbefatter en vidtløftig Beskrivelse over Ambiona og de dertil hørende Øer, da først gives Efterretning om Indvaanernes Sæder og Maneer, siden samme rare Historie fra de gamle Tider af end og deduceres. I dend 3die indeholdes en udførlig Efterretning om Kirke-Sagerne eller Gudstienesten udi Ambiona og de omliggende Øer sampt dend Forandring derifra de Gamle til nærværende Tider er giort. 2. En Beskrivelse over de paa samme Øe forefindende Træer, Planter og Gevexter. 3. Beskrivelse paa alle sig der befindende Dyre, Fugle, Fiske og Soe-Gevexten. 4. Geographiske Beskrivelse over Banda og derunder sorterende Øer med dessen Historie. 5. Beskrivelse over Øerne i Sumor, Solor og de derhen hørende Sager. Dend 4de Deel bestaar først af en fuldkommen Beskrivelse over dend Øe Grosjava eller Java major, og i samme Deel er afhandlet 1. en Geographisk Beskrivelse over samme Øe efter et derover forfattet skion Landkort. 2. Beretning om de Øer, Lande, som høre under Keyseren af Java, saa og alt hvis dend nu regierende Keyser og hans Herkomst kand angaae

gaae, 3. Efterretning om de Kongen af Bantam tilhørende Lande/ og hvis merkværdigt derved er at agte. 4. Beretning om de Lande Soprapati og Printzen af Balambacingam med de dertil hørende Sager. 5. Fornemlig Efterretning om Kongeriget Diakatra eller de Lande/ som det Ostindiske Hollandske Compagnie tilhøre/ hvortil kommer en omstendelig Beskrivelse af Batavia og dessen Erobring/ saa og Generalernes og Ober-Stadtholdernes Liv og Levnets Beskrivelse. For det andet indbefattes i denne Deel Efterretning om Hollændernes Handel paa Suratte og dend store Mogols Liv og Levner. I den 5te Deel indbegribes 1. en Beskrivelse af Coromandel/ Pegu/ Arracan/ Bengale og Mocha. 2. Om Hollændernes Handel paa Persien/ saa og adskillige curieuse Beretninger om Rudera af Persepolis og en skion Tegning deraf. 3. Om Malaga. 4. Om Sumatra, 5. Om Ceylon saa og Keysernes Historie/ som paa samme Øe regierer. 6. Om Keyseren af Malabar 7. Om Øerne Celebes. 8 Om Hollændernes Handel udi China/ Japan/ Tonkin/ Tigovan eller Formosa/ Cambodia og Siam tillige med Beretning om Peru Borneo og Vela. 9. Om Caput bonæ Spei og St. Martini.

EPIGRAMMA MERETRIX.

Fœmina fœminei generis, dum ut fœmina vivit
Est, sed nonnunquam mutat & illa genus
Com-

Communis generis quando eſt *Res publica* facta
Ob Rem communem vel magis *Omnis* erit.
Sed Scortum tamen eſt *Neutrum*, cum nullus adulter
Scortea membra ejus vult adamare magis.

Gravſkrift over en Skioge.

Jeg var en Grav for mangen een/ ſom vilde mig beſøge/.
Skriv derfor ikkun paa min Grav: Her ligger denne Skøge/
Som var en Grav for andre og kom ſelv til Graven ned/
Og fik et Helvede til Løn for ſin Letſerdighed.

Nye Bøger.

Eckhardi, M. Tob. Codices MSS. Quedlinburgenſes, quibus acceſſerunt variantes lectiones e codice perantiqvo Sulpitii Severi de Vita S. Martini, itemque inſcriptiones in Cella & Baſilica S. Martini, dicta ejus de Trinitate, epiſtolæ tres de tranſitu ejus, Vita S. Briccii, Martini Succeſſoris & Epiſtolæ tres B. Lutheri & Melanchthonis, ex Authographis, 4. Quedl.

Bechers/ Joh. Joach. Drey neue Erfindungen von einer Seiden- und Waſſer-Mühle/ wie auch Schmeltz-Wercke/ 8. Dreßd.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 7.

Dend 17 Februar. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefelder.

1469 Da Adelen i Holsteen vare samlede og forbandt sig med hinanden imod enhver/ som dem enten samptlige eller hver for sig med Rof eller Brand vaa Lif eller Gods vilde forurette/ haver Godsche von Ahlefeld/ Bendix Hr. Hendriks Son/ Claus Benedicts Son/ Claus/ Hendrich/ Henning og Marquard Godsche Sønner. Benedict Hennicheſon alle Ahlefelder samme Forbund underskrevet. 1470 da Kong Christian dend I. stadfestede de Dytmarskerne givne Privilegier af fremfarne Hertuger i Holsteen/ og dem tog i sin Beskyttelse haver med ham forseiglet Godsche von Ahlefeld

lefeld Claus og Hendrich von Ahlefeld Hr. Johans Sønner. 1490 dend 5 Jan. / da Kong Hans og Hertug Friderik deelte sig Slesvig Holsteen og Stormarn imellem udi Gottorp navngives af det Holsteenske Raad samme Skiftebrev med dem at have forsejglet Hans von Ahlefeld Ridder / Henorich Hr. Johans Søn / og Marquard Godsches Søn von Ahlefeld. 1500 blev u i det Dytmerske Tog Feldtmarsken Hans von Ahlefeld Ridder / som da førde Hovedbanneret Dannebroge / hvilket i Slaget blev borte · med ham fik i dette Tog 9 af samme Slegt deres Banesaar / nemlig Hennike og Hendrik Brødre. Marquard til Sørtorp / Jørgen til Søegaard / Hendrich til Steenborg / Laurentius Claussen / Benedict Bendixsen til Bokhorst / Benedict til Haselborg / og Hans til Neuenstad Ahlefelder 1525 er Henning von Ahlefelt efter Hr. Søren Nordbye givet Gulland i Forlehning. 1538 da Kong Christian 3. blev hyldet til Hamborg var med ham Godske von Ahlefeld Ridder / og Frantz von Ahlefeld til Hasselorp / som begge bivaanede dend der holdte Tornering. Den 26 Jan: 1541 døde Godschalch Ahlefeld Biskop til Slesvig / som i 24 Aar havde forestaaet samme Bispedom / hand var dend sidste Bisp ved samme Stift / som var Papistisk. 1544 da Kong Christian 3. skiftede med sine Brødre Hertug Hans og Hertug Adolph deres Førstendomme og Lossore er denne Forening bivaanet af Godske Ahlefeld.

Udi Sl. Bochenhoffers Bogtrykkerie er iblandt

andre

andre smukke Skrifter nyligen oplagt og ferdigtrykt de tvende Bibelske Bøger nemlig Ruth/ Esther og Judiths udi Danske Riim forfattet af Peder Dass/ samme lille Skrift/ som er trykt in 8 udgior 14 Ark Papiir/ hver Bog er Riimviis udført efter Texten udi sine behørige Capitler/ og blinker her og der Poëtens Geist frem saaviit det har kundet skee/ da hand/ saaviit mueligt/ har vildet følge Texten; Imidlertid har Poëten ikke været ulykkelig i sit Arbeyde. Versene ere reene flydende/ og udarbeydede i got Danske. I Fortalen recommanderer Author sig ey lidet Fruentimmeret ved dend Roes hand dette Kiøn tilegner/ hvorom hand i Fortalen saaledes opstemmer:

Ruth priises af Oprigtighed/
Gudsfrygt var Esthers høyeste Meed/
Judith bar Moed i Brystet/
Men ingen af dem alle tree
Var dog foruden Sorg og Vee/
Som deres Hierte krysted.
Thi hver udi sin Ungdoms Aar
Var underlagde svage Kaar/
Som vare meget onde.
Ruth tabte Huus og hvad hun har/
Og Esther tabte Moer og Faer/
Judithe sin Hosbonde ꝛc.

Men spør du hvad det er behof
At tale Qvinders Priis og Lof
I saadan mange maade.

Da vares vore Qvinder et
Til Livet og Medarvinger
Formedelst Christi Naade.
Er Qvinde-Kiønnet ey betroed
Paa Prædikstoel at sette Foed/
Og for Almuen tale/
Saa skal dog Qvinders Dydighed
For dend skyld ikke kastes ned/
Som dend var lagt i Dvale/ ꝛc.

Første Fabel reciteret paa det Danske Theatro udi det Stykke/ kaldet Æsopus, og forferdiget af en fornemme Danst Poët.

Om en Gied mand finder skreved/
At hun vild fra Hyrden foer/
For sig selv i Skoven dreved/
Lenge fandt ey Huus/ ey Gaar/
Endelig af Slumpelykke/
Ved en sær Planetes Magt/
Slap hun ud af Skovens Tykke/
Fandt et Huus/ deri var lagt
Hvede/ Rug og torsken Haure/
Men der var ey Plads og Rom/
At hun kunde der indklaure/
Dog hun sulten var og tom/
Hun arbeider dog saa lenge/
Støtte Veggen/ Leeret slog/
Til hun ind sig kunde trenge;
Ind hun kom og for sig tog/
Og i disse Tractamenter
Efter hendes Faste-Tid
Fik hun Skade-Gield og Renter/
For dend Sult hun havde lid/

Raad og Drak imens hun kunde/
Skiønt hun var ubudden Giest;
For sig tog ret som en Bunde
Af det slags/ som smagte best/
Bugen fyldt/ hun vilde vende
Og udgaae af samme Dør/
Som hun kom/ men sik at kiende/
Hun ey var saa smal som før.
Raad var dyre/ thi hun viste/
Dersom Ladefogden kom/
Maatte hun sin Belle miste/
Nødig ogsaa gik hun tom.
Livet var forkiert at bade/
Giennem Hulled Ont at fly/
Derfor maatte Daaren lade/
Og/ med Gunst at sige/ spy/
Glad hun var/ hun foer ey værre.
Saa det times alle dem/
Som af Kronens Gods opbære/
Føre det dog sielden hiem.

Tydskland.

Udi Halle haver Geheime Raad Peter von Ludevig udi forige Aar udgivet dend 5te og udi dette sin 6 Tome af hans Reliquiis Manuscriptorum omnis ævi Diplomatum ac Monumentorum ineditorum, hvori findes mange rare og curieuse Sager/ hand har og ladet udgaae en Dissertation de Nexu Scripturæ & Subscriptoris, om Skrifter og Underskrifter/ hvori handles om de Romere deres Forskrifninger. Det er

inddeelt udi 4 Classer, hvoraf den 1ste indeholder Expensilatio, Calendaria, de daglige Hand-Bøger/ Indtegts og Udgifts Registre. 2. Mensæ Ratio og de i Vexel-Banquerne holdne Bøger. 3. Chirographia, Handskrifter/ og 4. Syngraphæ eller de med Vidnesbyrd stadfestede Breve/ ved hvilke hand har foget imukke Anmerkninger.

Udi Leipsig haver Mr. Johan Andreas Cogin 4to ladet trykke paa 8 Ark et Skrift/ som hand 1721 har tilsagt den Lærde Verden/ samme først til Titul: Besondere Oeconomische probate Künste/ die der gantzen Welt und jeden in seiner Haushaltung nöthig/ auch dabey beständig/ nützlich/ comode und sicher sind/ nun offenbahret und aufs deutlichste beschrieben. Author er dend samme/ som for 3de Aar siden meddeelte dend Lærde Verden/ Efterretning om VI. særdeeles hans bekandte curieuse Søger/ det første var at anlegge et nyt slags Smeltovne i alle slags saavel Smelte- som Jern og Bergverks Hytter med ringe Bekostning/ da 1 med langt ringere Bekostning et Schich kand giøres klar/ hvorved aarlig en stor Sum Penge for Kuld og mengde Brende for Publico kand vorde sparet. 2 kand det smeltede rige Metall ey saa letteelig røves/ og den anden Metal ey saa snart forstørres/ som ellers skeer ved de almindelig brugte Ovne. 3 kand Skifterne i nogle faae Timer giøres klar. 4 kand Smelterne med større Bequemmelighed arbeyde ved disse end ved andre Ovne. Saaog 5 med langt større Helbred da der ey er saa usundt. Modellen af

deslige Ovne ere i smaat hos dem at faae for 4 Rd. II. Har hand udfundet en Universal Ovn meget nyttig for alle Apotecker, Laboranter og de der vil giøre et eller andet Experiment. Efterdi som mand i ved Smeltningen Digerering, Distillering &c. efter egen Villie og gode Tykke kand give og stille Varmen sine rette Grader. 2 bruger hverken ved Antendningen eller naar Ilden er allerstierkest enten Puster eller Viste. 3. er Ovnen saa accurat, at mand uden ringeste Møye kand paa det nøyeste i agt tage / i hvad Grad Ilden er / og dend derefter temperere. 4 koster samme Ovne ey meere end de andre dertil brugelige Ovne. 6 kand alle Thee- og Coffe-Skienker betiene sig deraf og spare megen Kull / saa kand samme 6 være meget nyttige i ordinaire Kiøkkener. Modellen selger Inventor for 2 Rdlr. III. veed hand og at indrette et slags Ovne med sine Tromler til at brende Coffe udi / som udkræver mindre Kull / behøver ey Puster eller Vister / hvori Ilden som hand vil / kand tempereres. IV. veed hand at opreyse i alle Vaaninger et nye slags Ovne / som 1 kand giøres varm med mindre og ikkuns halv saa megen Brende. 2 ey efterlader Røg i Stuerne. 3 ere saa sikkre / at mand ey af dem kand frygte for Ildsvaade. 4 kand deri udi Stuerne / naar mand vil / kaages eller stieges / uden at mand besveres af ringeste Røg / og 5 fører meere Bequemmelighed med sig end andre Ovne. V. Veed hand at indrette Verker saaledes / at om en besad 100 Gruber / og hver ugentlig kunde le-

vere 6 til 8 Dritt med Helle/ derved 30000 Rdlr. Fordeel kunde søges. VI. Besidder hand en egen Methode til at slaae Ild med uden at Svovel ell r Tønder dertil bruges. Disse sine Kunstykker har Inventor udi oventalte sit Skrift søgt videre at demonstrere, og begynder Skriftet af sin Invention at slaae Ild uden at bruge Svovel eller det sædvanlige Tønder dertil/ som skal besidde de Egenskaber/ at det først koster mindre end ordinaire Tønder. 2 fanger snarere Ild. 3 behøver ey saa hastig a forfriskes. 4 stinker ey saa ilde som Svovel. 5. om det end gir en Flamme fra sig/ kand det dog let slukkes med Haanden/ og 6 ey fører saa let Fare med sig som de andre. 7 tender det sig snarere end Svovel og giver større Flamme/ saa et Lius lettere derved kand tendes. Materien hvoraf Autor bereeder det saa høyt roeste Tønder/ er 6 store tilsammen rollede Høvelspønner/ hvilke paa den Maade som andet Tønder brendes udi det indrettede Fyrtøy/ dog den ene efter dend anden og slukkes alletider ved Dexelens Paasetning/ dog ere de tykke Høvel-Spaaner bedre end de tynde/ naar nu Funker af det med Steenen slagne Staal falder ned i disse brendte Spaaner/ fenger de strax/ men som de ere meget lette legger mand smaae Fyrre Kull iblandt/ at de ey skal flye bort; naar mand og/ saasom Fyrtøyget staar i en Esse med tvende Rom/ i hvilket ene ligger Maatte-Spaaner/ og i det andet tørre Fyrre Pinde/ har slaget Ild holder mand over de tendte Funker en Maatte-Spaan paa Breden/ saa

blu-

bluser dend stærk og kand mand da ved de hosliggende tørre Vinde holde Ilden saa længe / indtil mand finder Lyset og saar det antendt / dog erindrer vores Chymicus derved / at Staalet maae være blødt og tykt / thi saa giver det større og flere Funker fra sig. Herfra gaar hand til sin 2 Invention om at bereede et Telle-Lys / saaledes at det af ordinairs Størelse kand vare i 24 ja vel 36 Timer og brende i dend Tid klart / hvad Arcanum derier / vil hand ey sige / men beretter alleene / at det maae være lige tykt overalt en Tomb tyk / at Vægen skal være af Bomulds-Garn dog ikkuns tynd / at dertil kommer Allun smeltet i Vand / og at de støbes i en Glas Form. Hans 3 Kunststykke bestaar i at tilreede en Saug / saaledes at mand dermed paa ½ Time kand sauge meere Træ og Bræder end ellers i 1 Time / og bestaar det allene i / at naar Saugen er ret dreyet / mand da binder ved dend Ende / som vender ned ad / paa Handgrebet paa en Saug / hvis Klinge er en Alen lang 2 Pund Blye og drager saa til / saa skal Sauven løbe glat igiennem Træet eller Brættet / dog meener hand derhos / at det var et got Middel for dovne Arbeyder / at de lod Blyet løbe i dend Ende af Saven / de holder ved / nemlig dend øverste Ende.

Det udi Leipsig i afvigte Aar trykte Skrift af Friherre von Berger udgiven om Masqver og Maiqverader / roses meget for dend store Lærning derudi findes; Titulen derpaa er Commentatio de Personis vulgò Larvis seu Maschers. Ver-

ket er tilskreven Hans Kongelige Majest. af Polen. Udi Indgangen findes en Fortegnelse paa de gamle og nye Skribenter/ som have handlet om denne Materie. Udi det første Capitel tractéres de der henhørende Navne og deres Oprindelse. I det 2det undersøges Mascquernes Begyndelse af Historierne. I det 3die findes en Moralsk/ og i det 4de en juridisk Undersøgning. Udi det andet Cap. bliver af en Vaticanisk Codex af Terentio, som er over 1000 Aar gammel/ ey alleene paa 7 Kaaberplader vidst alle de Larver eller Skabilkener/ som de Gamle toge over deres Hoveder/ men end og alle Terentii Comœdianter paa 117 Blader i Kaaber forestillede/ og ihvorvel de meget ligne i deres Posiurer de nu omstunder levende Italiensk Comœdianter, saa kand mand dog ey sætte Tvist til deres Elde/ saa synes de og at komme de ældre Tider nærmere end de Mad. Dacier har ladet stikke i Kaaber i hendes Terentio, da de med formegen Kunst ere udstafferede.

Endnu udi Leipsig har Cammer-Raad Jacob Leopold allereede ved Trykken færdig sin Theatrum Machinarum generale eller Schauplatz des Grundes der Mechanischer Wissenschaften/ som derdend første Deel af det store Verk hand agter at udgive/ samme bestaar nesten af 2 Alphab. in folio og 71 Kaaberplader. Author er tilsinds nu strax at give under Pressen dend 2den Deel af samme Verk/ og vil derudi strax vise/ hvorledes de i dend første Deel anførte Machiner kand sættes in Praxi. Særdeles skal dend

anden

anden Deel handle om Hydrotechnica eller Vandbygnings Konsten/ hvoreffter skal følge dend Deel om Hydrauliken. Titulen af dette Verk skal være Theatrum Machinarum Hydrotechnicarum, d. e. die Schauplatz der Wasser Baukunst eller Underretning og Anviisning om alt/ hvis som er nødig at vide ved Vand/ og i særdelished Dam-Konsten/ som at opsøge Kilder og Brønder at grave dem/ at prøve og lede Vandet igiennem Træ- Blye- og Jern-Render/ saa og hvorledes samme skal afveyes/ Canaler graves/ og Vandet deri føres/ hvorledes Bredden skal forvares/ at dend ey skal falde ud/ Pæle tilrettes/ og desslige Diger og Damme indrettes/ Fløder renses og gioris skikkelige ved Sluser/ Rulle- og Vinde-broer/ denne Deel vil blive over 2 Alphabeter sterk/ og ziires med 50 Kaaberplader. I de første 7 Capitler skal handles om Vandets Nytte/ særdeles in Mechanicis om Brøndes Oprindelse/ hvorledes samme skal søges eller giores ved Konst/ Vandets Godhed prøves og afveyes det 8 og 14 om Bergboreres Brug i at søge Qveller og Bore Brynde/ om dee Verktøyg/ som behøves til at grave Brønde/ Canaler/ Damme/ saa og Bergfolk og Skandse-Graveres Instrumenter til at føre Vand og Jorden bort/ samptsprenge Klipper og dend haarde Jorden. I de følgende 7 vilses/ hvorledes allehaande Rør skal anlegges og renses/ sampt Vandet derefter inddeeles. Fra det 22 til 31 afhandles/ hvorledes Slam/ Sand og Pæletræe at bringe udaf Vandet/ Klipper at sprenge under

Van-

Vandet og heele Banket afføres. Derpaa følger Efterretning om Pæle/ Demninger/ Fachiner/ Kripper/ Vandkonster og deslige/ saa og adskillige Methoder paa Dæmme/ Sluser og Vinde-Broer. Af dend 1ste Deel ere endnu nogle Exemplarier indtil Fastelaun at bekom̃/ paa Skrifpapir for 3 Rdr. 24 ß. og paa Trykpapir for 3 Rdr. efter dend Tid bliver de dyrere. De som sig for dend anden Deel ville lade indtegne/ betaler for et Exemplar Skrifpapir forud 2 Rdlr. og paa Trykpapir 1 Rdlr. 5 ß./ Subscriptioner imodtages indtil Paaske-Messen udi Amsterdam hos Waesbergerne og i Hamborg hos Felginern.

Nederlandene.

Udi dend Haag bliver dend bekandte Histoire de la Bastille, forferdiget af Mr. Renneville paa nye oplagt. Mr. Mericourt har gaaet denne Edition igiennem/ og udstrogen alle Fabler bespottelige og skadelige Historier som synes alleene at være indført for at giøre visse Familier Tort, hand har og her og der forbedret Authoris Stiil/ saa at denne lange Historie er forkortet/ og nu alleene vil udgiøre 2 smaae Bind/ Titulen deraf skal heede/ Histoire reformée de la Bastille.

Udi Amsterdam er trykt en Fransk Bibel in fol. med nye Reflexioner over hver Capittel/ forferdigede ved M. Osterval Præst i Neuschatel/ hvilken særdeles har forbedret de udi denne Edition forefindende Reflexioner, og indrettet denne Edition tienlig for alle Familier, og til at

kunde forstaae dend hellige Skrift med desto større Nytte.

Udi Antverpen haver Jesuiten P. Boschius sit Skrift de Patriarchis Antiochenis ferdig til Trykken.

Engelland.

Udi London skal Grøven af Nottingham være tilsinds / at udgive sine Betenkninger over dend første Deel af Burnets Historie / da hand ey kand billige / hvad samme berømte Author i samme Bog om adskillige Personer haver skrevet: gaar det an / vil denne Bog først blive begierlig / da dend første Edition allerede saaledes er opkiøbt at de Engelske Bogførere maae forskrive Exemplarier af de Udenlands trykte Versioner.

Frankerige.

Udi Paris er trykt 1722. et af P. Le Long Arbeyde / som ey kand disputeres dend Titul / at det er et af de beste Skrifter in Historia Literaria, som i lang Tid er udkommen / samme er trykt in folio, bestaar af tvende Vol. og af 1222 Sider / og bestaar Authoris Fortale og Liv og Levnet alleene af 25 Sider / Titulen deraf er Bibliotheca sacra in binos syllabos distincta, quorum prior, qui jam tertiò auctior prodit, omnes sive Textus sacri sive Versionum ejusdem, quavis lingva expressarum editiones, nec non præstantiores MSS. Codices cum notis historicis & criticis exhibet, posterior verò continet omnia eorum opera, quo-

gil

vis idiomate conscripta, qui huc usque in S. Scripturam quidpiam ediderunt simul collecta, tum ordine authorum alphabetico disposita, tum serie sacrorum librorum. Huic coronidis loco subjiciuntur Grammaticæ & Lexica lingvarum præsertim Orientalium, quæ ad illustrandas sacras paginas aliquid adjumenti conferre possunt. Labore & industria Jacobi le Long. Dette Arbeyde kand passere for et Mesterstykke af en Mand/ som har anvendt sin meste Tid paa Bøgers Kundskab/ og foruden selv at have Opsyn over et af de beste Bibliothequer i Paris/ har ald sin Tid corresponderet med de lærdeste Mænd i Europa. Paa dend første Deel af denne Bog er aldeles intet at forbedre/ uden alleene at ønske/ at Bøgernes Titul var anført i det Sprog/ i hvilke de ere skrevne/ uden at føye dertil nogen Latinsk Oversettelse; men i dend anden Deel ere mange Bøger udeladte/ som fortienne at indføres adskillige Efterretninger ere urigtige/ og dend Alphabetiske Orden/ i hvilken de af Authore fremføres/ er og ikke nær saa bequem/ som dend efter Materierne/ efterdi/ at tilt giøres nødig at vide de Commentarier eller Tractater, som ere skrevne over en Bibelsk Bog/ og derimod sielden efterslaas hvende Authores tilnavne/ hvis Navne begynder med et slags Bogstaver. Denne Feil har P. Long vel vildet rette med et Register/ men det vil ey giøre det. Herforuden kunde Author vel have søget flere Censurer dertil/ i dend Sted at

hans Modestie betaget Bogen en af de største Fordeele/ saasom mand forlanger af en Author in Historia Literaria noget meere end en slet og ret Catalogus eller Samling af mange Bøgers Titul. Hand bør at skille de gode Bøger fra de onde/ kortelig anføre deres Indhold/ vise Nytten deraf/ hvortil de ere at bruge/ og give Efterretning om alt hvis en u-forfaren Læser søger i hans Bog. Dersom mand ellers vil conferere denne Bog med Wendlers Prodromo Bibliothecæ Biblicæ, saa skal findes adskilligt i dend/ hvad P. le Long ey har vidst/ og tillige seels hvad Forskiel/ der er imellem dend Author, som i det hand begynder med de ældste/ og gaaer fort til de nyeste Bøger/ anfører om hver saavel sin egen/ som andres Meening/ og dend/ som alleene gior et Alphabetisk Register over Bøgerne. Imidlertid er og bliver/ som forer sagt/ dette dog uagtet/ denne Bog en af de nyttigste/ der i lang Tid er trykt. Efterdi P. le Long er død/ imidlertid at Bogen hvilede under Trykken/ har hans udvalde Ven P. de Molers haft Opsyn dermed/ og tillige udgivet Authoris Liv og Levnet/ som findes forved Skriftet.

EPIGRAMMA.

Hæc vir, hic mulier,
Grammaticas intra leges peccatur & extra,
Si varient sexus *vir mulierque* genus.
Hic vir & *hæc mulier*: generum sic regula tradit,
Attamen interdum est, *hæc vir* & *hic mu-*
lier.

Regula sic nulla est, qvin qvædam exceptio detur,
Qvam facilè est hominum degenerare genus.

Gravskrift over en Fraadsere.

Jeg har tilhobe tit begravet i min Mave/
Fisk/ Frugter/ Fugle/ Dyr og anden HErrens Gave/
Jeg/ som var selv en Grav/ er lagt i Graven ned/
Hvor Ormen sig af mig vilæde gandske feed.

Nye Bøger.

Curas (Hilm) Einleitung zur Universal Historie/ worinn die merckwürdigsten Begebenheiten von Anfang der Welt biß auf diese Zeit in Fragen und Antwort kurtz vorgetragen werden/ 8. Berl.

Gorreei (Willhelm) Anweisung zur Mahler-Kunst/ der 1ste Theil handelt von Oehl-Farben und derselben Bereitung und Gebrauch/ der 2te Th. aber handelt von Illuminir- oder Erleuchterey-Kunst/ oder der rechte Gebrauch der Wasser-Farben/ ehemahls durch den fürtreffl. Illuminierer Gerh. zur Brugge/ nunmehro aber viel-vermehrter durch Willhelm Gorree heraus gegeben/ aus dem Neders. ins Hoch-Teutsche übersetzet von Joh. Langen/ 8. Hamb.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 8.

Dend 24 Februar. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefelder.

1548 Var Asmus Ahlefeld Amptmand til Aabenraae. 1559/ da Kong Friderich den 2. med Herreskiold overdrog og tvang Dytmarskerne/ bleve i dend Krig Gregorius Ahlefeld til Segarden og Gravenstein/ og Borchard Ahlefeld til Heiligenstied. Hans Ahlefeld Christ. 3. Raad og Ridder/ var Feldmarskalk i samme Tog/ det meenes/ at hand er forgiven af Ditmarskerne. 1560 var Bendix Ahlefeld til Obhusen Amptmand over Tøndern. 1571 dode Bertram Ahlefeld til Lemkulen Ridder/ som havde været Christiani 3. Raad og Statholder i Holsteen.

Hans Broder Hendrik Ahlefeld var Amptmand over Euthin. 1573 var Benedix Ahlefeld til Haseldorf iblant de af Adelen/ som bleve udnevnte til at indrette dend Holstenske Proces/ samme var og tillige med Bendix Ahlefeld af Odhusen udnevnt iblant de 8te paa Hertug Johan dend Eldres Side af Holsteen/ der tillige med 8 udnevnte paa Kongens Side skulde afgiøre dend opkomne Irring imellem Kongen og benevnte Hertug om nogle Grentzeskieller; samme Bendix Ahlefeld var og med 1580/ da Hertugerne af Holsteen udi Odense bleve forleente med Slesvig/ saa og ved den Transaction, som 1581 den 19 Septemb. skeede imellem Kong Friderich og Hertug Adolph af Holsteen/ angaaende Hertug Hans dend Eldres Esterladenskab og Dithmarskens Deelning. 1594 var Friderich Ahlefeld Amptmand til Aabenraa. Hendrich Ahlefeld til Satrupholm var Kong Friderich dend 2. Raad og Amptmand til Flensborg/ hans Broder Claus Ahlefeld til Gettingen var Kongelige Raad og Amptmand over Svabsted og Flensborghans Søn Carl Ahlefeld til Kosetau var dend første Adelsmand i Holsteen/ som kiørte med 6 Heste for sin Vogn/ og maatte derfor betale 2000 Rixdaler i Straf. 1586. dend 5 Februarii døde Herr Bendix von Ahlefeld til Lehmkulen Ridder/ Kongelige Raad og Amptmand over Steenborg/ hand var Marskalk hos Kong Frid. II., da Hertugerne af Holsteen tog Slesvig til Lehn udi Odense 1580./ hans ældste Søn Friderich Barthram Ahlefeld omkom

i dend

i dend Svenske Feide; hans 3die Søn Henrich Ahlefeld/ Herre til Lehmkulen Ridder og Oberst/ var 1652/ da Matriculen blev renOveret, Commissarius paa Ridderskabets Side. Dend Mellemste af Bendix von Ahlefelds/ Kay von Ahlefeld eyede Saxtorf/ Melbeck/ Colmar og Eskildsmark/ var Ridder/ Archi-Diaconus ved Dom-Capitlet i Slesvig/ Kongelig Raad/ General/ Krigs-Commissarius og Amptmand Først over Flensborg fra 1621 til 1649/ og siden over Hadersleben. Hans Søn Burkard Ahlefeld til Esselmark fød 1634 udi Flensborg/ er 1672 dend 7 May/ da værende Cammerherre/ Land-Raad/ og Ridder af Dannebroge/ af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Christian dend 5te giordt til Grøve og med det Vaaben benaadet/ som hosføyede Grævelige Patent videre forklarer.

Christianus V. &c.

His literis patentibus nostro nostrorumque Hæredum Successorum nomine testamur, & universis ac singulis notum facimus. Qvandoqvidem nullo majori incitamento ad virtutem acuuntur stimulanturq; mortalium animi qvam honore ac gloria, & generosa pectora tum demum confidentiori ad gloriæ honorisq; templum impetu ferruntur, & ad famam per illustria facinora grassantur, qvando se Regalis dextræ purpuræq; contactu sublevatos sentiunt, evehiq; supra cæteros publico applausu, qvos propria virtus jamdudum præ aliis eminere fecit, Et

go & Nos ad grate fideliterq; Nobis dilectum, Noſtri Cubiculi Præfectum ſeu Camerarium, & Provincialem Ducatuum Conſiliarium Noſtrum, Dominum Burchartum de Ahlefelt, Eqvitem Auratum, Dominum in Sachsdorf, Colmar, Eſſelsmark, Mehlbeck, Sceptri noſtri apicem porreximus, eumque jam *Comitem* creamus, renuntiamus, fulgentemqve illuſtri virtutum corona, nunc ſplendida *Comitivæ* corona ſertoq; ungimus, ornamus & prædictum Dominum Burchartum de Ahlefelt cum Uxore Liberisque legitimis, qvi naſcentur, maribus & fœminis, deſcendentesq; ab his legitimo matrimonio nepotes, & ex his propagatas rurſus legitimi connubii jure lineas utriusq; ſexus æterna ſerie *Comitum* Noſtrorum collegio ac ſocietati addimus, adſcribimus, Majoratus tamen, qvalis *Comitum* privilegiis à Nobis ſancitus & inſtitutus eſt, æternum obſervato jure; omnibusq; privilegiis, immunitatibus, honoribus ac dignitatibus ipſum ipſiusq; poſteros gaudere fruiq; volumus, jubemus, qvibus alii horum Noſtrorum Regnorum ac Ditionum Comites ſecundum tenorem ipſis à Nobis conceſſorum gratioſe privilegiorum nunc gaudent fruenturq;, aut in poſterum gaudebunt fruenturve. Inq; hujus Noſtræ Regiæ Gratiæ clementiaq; ſignum æternumq; monimentum prædicto *Comiti Ahlefelt* & deſcendentibus ab ipſo lineis utriusq;

usq; sexus (Majoratus, uti jam dictum observato jure) gentilem Clypeum & gentilitia insignia auximus, ornavimus, illustravimus & sic aucta, ornata, illustrataq;, prout hîc depicta, vivisq; coloribus repræsentata exstant, ubivis locorum in qvibusvis ludis Eqvestribus, cunctisq; honestis occasionibus, adeoq;, ubicunq; voluerint, ferre, ostentare concessimus, permisimus, & pro lubitu liberè uti fruiq;. Estq; Clypeus in qvatuor areas partesve, cruce aurea inter se distinctas, divisus. Prima supremæ regionis area in duas qvasi areolas secatur, qvarum altera in solo cœruleo alam aqvilinam argentei coloris ostendit. Altera in solo argenteo binas trabes rubei coloris æqvali spatio à se invicem recedentes exhibet. In secunda ejusdem regionis area in solo cœrùleo aureus Leo aurea corona refulget, rictuq; & ungve minatur. In prima infimæ regionis area idem est qvod in secunda primæ. In altera ejusdem regionis sive qvarta & ultima area idem qvod in prima primæ regionis. Medio Clypei minus scutum appenditur aurei coloris aureaq; corona insigne, ibi niveum Canem coccineo pulvinari residentem, rubrum collare exornat. Summo Clypeo superimpositæ sunt tres cassides aureæ, eodem metallo coronatæ. E qvarum prima duo cornua (alterum rubei, nivei coloris alterum) nexu coronæ vinctæ exsurgunt. Ex altera duæ albi-

cantes sese exporrigunt alæ: E tertia qvinq; prominent cristæ, qvarum media rubet, proximæ candicant, reliqvæ lutei sunt coloris. Qvibus jam dictis Insignibus ceu Nostræ gratiæ clementiæq;, & collatæ nunc in prædictum Burchartum de Ahlefeld, legitimosq; ipsius descendentes utriusq; sexus (Majoratus observato jure) Comitivæ dignitatis monumento gaudere fruiq; ipsum ipsosq; perpetuò & in omne ævum volumus, jubemus; fieriq; à qvopiam contra hæc aut in fraudem hujus Nostri Diplomatis qvidqvam prohibemus, vetamus sub pœna ducentarum marcarum auri Fisco Nostro adjudicandarum & indignationis nostræ gravissimæ. In qvorum omnium fidem hasce patentes Nostras literas manu nostra subscripsimus, & aurea Nostra bulla corroborari jussimus. Dabantur in Arce Nostra Regia Hafniæ Die septimo Maji, Anno Domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo. Regni Nostri tertio.

Anden Fabel reciteret paa det Danske Theatro ubi det Stykke kaldet Æsopus.

Nagtergalen/ som mand giver
For sin Stemme største Ros/
Og blandt Fuglene bestriver
Som en Mejer her hos os.
Siges/ der hun engang borte
Irriskens Music og Klang/

Hun

Hun sig i de Grillet førte/
Vilde siunge samme Sang.
At der var en Hun der skrives/
Gal/ Fanstagstig/ Orme-kier/
Af Capricer kunde drives
Hster/ Vester/ hissed/ her.
Skulde jeg/ der haver Vinge/
Siger Hun/ saa god som Hans?
Ey min Stemme kunde tvinge/
Var jeg uden Sind og Sands.
Siden naar hun vilde siunge/
Skifter hun sin Lyd og Røst/
Strekker Strube/ sprenger Lunge/
Faar et slet fordervet Bryst/
Endelig som lærde Qvinder/
Største Skrek for Bret er/
Saa vor Nagtergal ey finder
Nogen/ som kom hende nær.

Tydskland.

Udi dend første Nom. af disse Tidender p. 9 er dend curieuse Læsere meddeelt Efterretning om adskillige Machiner, som dend Franske Ingenieur de la Chaumette haver udfunden/ men som en Mechanicus i Augsborg/ navnlig Imman Wetschi haver forlengst udfunden eendeel fordeelhaftige Machiner, og samme sine Inventioner særdeeles dend med Canonerne bragt til saadan Fuldkommenhed/ at hand deraf i Hans Kongl. Majest. af Polens Overværelse har aflagt fornøyelig Prøve/ og disse af ham opfundne Machiner

til deels komme overeens med dend Franske Ingenieurs saa have vi ragtet det ey at være utienligt/ men at det snarere vil give Pyrotechnichen og Mechaniquen et større Lyß/ at mand dem heri opregner/ og ere de dat 1 en Canon/ som Inventor allerede forhen deels har giort bekandt ved aflagde Prøver/ deels forandret og bragt til større Fuldkommenhed/ hvilken bliver giort paa adskillige Maader/ saa vel af Læder og Træe som Metal, og giør dend tilbørlige Virkning/ om endskiøndt mand ikkuns bruger dend 3de Deel af Metal dertil/ og Længden deraf merkeligen er forkortet. Ihvorvel denne Canone lades bag fra/ bliver dend dog ikke varm/ ihvor tit end dermed skydes/ har og ikke nødig at udpudses/ saa kand og ey Ild derudi eller Funker bliver sidden de/ ja med en femte deel Krud af hvis ellers medgaar til en ordinaire Ladning/ kand en Kugle drives 2 gange saavidt ja endog videre end ellers. Det behøvende Fengkrud haver Canonen altider selv med sig/ saa at det af Vinden ey kand blæses bort/ saa brendes og Fenghullet aldrig ud. Canonen springer hverken tilbage eller til siden/ og kand efter eget gotfindende stilles høyt og lavt/ og i Nødsfall formedelst 3de forborgne Skruer efterlades Fienden aldeeles unøttig og ubrugelig. Artillerie Betienterne have ey at frygte for nogen Fare ved disse Canoner/ efter som de ey kand springe/ uagtet dermed ilige Tid/ med en anden Canone giøres et Skud/ med denne kand slee 8 til 10/ de kand og saa vel til Skibs som

Lands

Lands og i Festninger over deres store Behendighed skaffe megen god Nytte. 2 Allehaande smaae Modeller af deslige Canoner/ som med et halv Qvint. Krud fører en Kugle/ som veyer over 2 Lod/ 300 Skrit frem. 3 En nye Art gesvind skydende Pistoler/ hvori hverken i Løbet paa Panden/ Handgrebet eller Træverket paa samme Gevehr kommer Krud/ men formedelst et vist afsondret Forraads-Kammer af et Qvint. Krud/ kand giøres igiennem et temmelig tykt Bret 8 Skud i 2 Minuter paa 100 Skridt/ og det meere accurat end ellers. Disse Pistoler springer ikke/ ey heller forskydes de over megen Brug/ eller tager Skade ved uordentlig Handtering/ de lades meget behendig af en forborgen Machine, hvorved Hanen spender sig selv/ Batteriet sluttes og Krudet selv legger sig paa Panden. Saa kand og ikke Ilden komme til det lidet Magasin, hvori Krudet giemmes. 4 Ligesaadanne Pistoler/ af hvilke meget behendig til lige Tieniste kand giøres/ saa vel en Jagt-Stutser som en glat Skrot-Flint. 5 Ligesaadanne Jagt-Stutser til stort og lidet Bye/ hvortil mand ey bruger nogen Ladestok. 6 Ligesaadanne store Flinter/ med hvilke Kugler og lidet eller stort Skrot i det mindste paa 60 Skrit tillige samled kand skydes. 7 Tercyroler/ af besynderlig liden Størelse som ere giorte paa forige Maade/ og i hvilke ligeledes ey settes noget uden for Kuglen/ da de dog drive Kuglen indtil 100 Skrit fort. 8 En Kugel-Bøsse/ formeret som en ordentlig Carabiner/ hvoraf en temmelig Kugle

uden Krud og Vind kand skydes 50 Skrit bort. 9 Hirskefenger og Kaarder/ som kand vorde forsynede med et Skud/ uden at mand merker dertil naar de bæres. 10 Armbrøster af hvilke mand saa vel kand skyde med Piile som Jld/ uden at det ene Skud forhindrer det andet/ eller noget deraf tages i agt. 11 Et Perpendikel Uhr/ som ved en Vekker viiser Timen/ tender et Lyß an og belyser Zifferbladet. 12 En bequem Machine, med hvilken en Dreng paa 10 Aar kand accuratere end dend beste Mester; der er oppandt ved deslige Arbeyde/ indskiære Takkerne paa Hiulet af et Lomme-Uhr/ saa at derved de behørige Hiul i Uhret snarere end ellers kand forferdiges. 13 En Machine, hvorved en liden Person kand opdrage en mange Centner tung Last og samme lade ned igien/ saa og gaae derfra naar hand vil. 14 En Circul/ hvormed og Ovaler og Quadrater kand tegnes. 15 En Maßstok/ som mand kand skiule i Haanden/ og udvide fra en halv Foed til 3 Foed/ dend samme tiener og til en Linial/ Vinkelmaal/ Vipe-Vegt og en 3 dobbelt Circul. 16 En ordinaire Sølf-Skee/ i hvilken kand skiules Knif og Gaffel uden at betage Faconen noget. 17 En Pocal paa hvilken staar en Passeglas/ som fra unden af sylder sig selv saa tit det er uddrukket eller tomt. Alle forommørte Machiner ere forferdigede af denne Kunstner/ og foruden mange andre Machiner hos ham at faae tilkiøbs.

Udi Leipsig har mand begyndt med at udgive en nye Journal under dend Titul: Auserlesene

Theo-

Theologische Bibliotheck oder gründliche Nachrichten von den neuesten und besten Theologischen Büchern und Schrifften. Ved denne Journal er sat i Verk hvad i dend fortsatte Samlung von alten und neuen Theologischen Sachen for det Aar 1721 er lovet/ og som mange Lærde tilstaar at være heel got; nemlig at efterdi de som have strevet de saa kaldede Unschuldige Nachrichten/ og dend omtalte Fortsettelse deraf aldrig have havt i Sinde at udgive udførlige Extracter af Bøger/ saa er mand i denne begyndte Journal tilsinds at giøre dem meere fuldkommen og forferdige Exstracterne saa fuldstendig/ at Bøgernes Authores selv ikke skulde forlange dem anderledes/ dog vil hand alleene udsøge de beste og nyeste Theologiske Bøger og Skrifter/ og derblandt give gode Theologiske Disputatzer sted/ allerider derved føye sin Meening og Censur, som dog hverken skal være forvogen ugrundet eller ubesteden. Herforuden vil hand vise hvad Nytte hver Bog er til/ og saaledes give en god Anvisning til at kiende og bruge Theologiske Skrifter/ særdeeles tilsiger hand at tale med Beskedenhed om hver Authore og hans Skrift/ og allerider at anføre Authoris egne Ord i deres fuldkomne sammenheng/ og det oprigtigen hvor noget derved kand være at erindre.

Udi Wittenberg er i Aar udkommen D. Valent. Ern. Loescheri Stromata sive dissertationes sacri & literarii argumenti, samme er trykt in 4 og bestaar af 4 Alphab. 3 Ark. Disse Dissertatio-

rationer kand virkelig for nogen Delice antages og bruges / til Fornøyelse ved Lærde og Theologiske Occupationer. Mand finder derudi ey alleene en reen og artig Stiil / men endog fornemmelig en grundig Udføring af mange udvalde Materier, mange Lærde Omvøb / og her og der iblandt Anmerkninger / som ellers ikke ordinairement forekommer / men paa mange Steder forgieves maae eftersøges. Dog tilstaar Author selv / at disse Skrifter ey ere alle lige gode / da ham ved hans vigtige Ampt iblandt har feilet paa Tid og Leylighed til at udføre alting saa fuldkommen som skee burde / imidlertid venter dend Lærde Verden med Længsel efter dend anden belovede Deel af dette Arbeyde.

Udi Hamborg er i afvigte Aar bleven ferdig ved trykken in 4to dend 1 Deels 1 Vol. af Nic. Staphorts Historia Ecclesiæ Hamburgensis diplomatica, oder Hamburgische Kirchen-Geschichte aus glaubwürdiger und mehrentheils noch ungedruckten Urkunden / samme udgiør 4 Alphab. og 4 Ark. Skal de particuliere Kirke-Historier nogentid legge en fuldkommen og god Grundvold til en alminbelig Kirke-Historie / vil dette Verk sandelig ey derudi faae det Nederste Sted. Det skal bestaae af 2 Hoved-Deele / hvoraf dend første gaar fra 811 / og dend anden strekke sig til Reformationens Tider. Dend første Deel har 3de Afdeelinger og dette Bind gaar til 1223. Author har dend Methode at hand ved hver Capittel efter sin Historiske Fortelleſe / strax føyer derved

de

de didhørende Documenter og Diplomata og oplyser dem endnu meere i Anmerkningerne. Ved dette fortræflige Verk er intet glemt af alt hvis der kand giøre samme angenem og behagelig saa og troeværdig. Author er ey letroende / og derfor igiendrivet hand mange Fabler og uritimelige Ting / hand skriver med et god Judicio en anstendig Stil, og hvad som er det beste / da besiyrker hand sin Historie med overflødige Documenter og Diplomater; Hamborg vil virkelig i Lengden have Ære af dette Skrift / og vil Bremen derudi tage sin Deel / eftersom de fleeste Origines Ecclesiasticæ Bremenses deri ere indbegrebne / at mand ey skal forbiegaae dend store Nytte som overalt udi dend Kirke-Historie / som angaar de midlere Tider / forefindes. Registeret er fuldstændig / saa at Author selv meener / at det i Tidens Lengde kand tiene til en Excerpt Bog af Skriftet.

Udi Helmstad er afvigte Aar trykt in fol. et Skrift / bestaaende af 10 Alph. 10 Ark / som for sin egen og særdeles Titul / der ey alle Tider forekommer / er verd at merke / saa at Faae eller Ingen af Titulen skulle kunde giette til hvad Skriften i sig selv indeholder. Denne Titul lyder da / som følger: Ænigmata prisci orbis, Jonas in Luce, in Historia Manassis & Josuæ, ex eleganti veterum Hebræorum stilo solutum Ænigma. Ænigmata Græcorum & Latinorum ex Caligine Homeri, Hesiodi, Orphei, Apollidori, Lycophronii, Ovidii, aliorum, ex imis Historiæ & Geographiæ Græcæ recessibus, magno

numero enodata. Illa præ cæteris veterum authorum, symbola fusé illustrata, quæ ad cetos & monstra marina spectant, quibuscum in mari familiariter versati viri feruntur magni, in quibus eminent Hercules in Carcharia triduo in mari sedens, ex ventre ejus rapto salvus evadens, Proteus cum Phocis, Cetis, accumbens & discerens. Thetis, Delphini frænato insidens, mare tranans. Arion Citharedus, Delphine per mare vectus, citharæ in undis canens lætus. Apocalypsis ex tenebris in veteri Judæorum historia. Via aperta ad remotæ antiquitatis fundum, obscurissimorum symbolorum lucem pro vetustis, quibuscunque authoribus curatè intelligendis, interprete Hermanno von der Hardt. Saa særdeles denne Titul er/ saa egen er og dend til Baron Stein giorte Dedication, hvorudi en heel Armee af de udi Morgenlænderen/ Syrien/ Grækenland etc. brugelige Ænigmata, som siden ved Maler-Konsten siges at være forflyttede til Helmstad/ holde til omeldte Baron en Latinsk Tale. Fortalen er indrettet til alle Universiteter i øvre og nedre Tyskland/ og underskriver sig M. von der Hardt, som en Person/ der har faaet sin første Moders Melk i Westphalen/ og i henseende til sin Fader er en Lybekker/ og sine Forfædre en Hollænder. I dend første Tomo findes von der Hardts Opuscula optegnede/ hvoraf en stor Deel allereede i disse Aaringer Tydsk og Latinsk til Helmstad in 4 og 8

vte

ere udkomne/ hvilke hand nu under 6 Hoved-Titler/ som hand har inddeelt under saa mange Deele igien anfører. Præliminaria af denne Tomo, som Author efter sine frugtsommelige Indbildnings Virkninger/ snart Jonas in Luce/ snart de Ænigmatibus Jonæ, snart Jonas in Lucem kalder/ Handler om de Grædske Autorum Sindebilleder/ da hand efter at have beflittet sig paa fra 1710 til 1718 at opløse deres Ænigmata, endelig har udfundet Veyen til at opdage det Ænigma om Jona. 1711. har hand forvandlet Ovidii Frøer Metamorph. VI. 4. til Lybiske Bønder/ ligesom de vare de samme/ som Ovidius for deres Tilgenegenhed til at imelde under dend Fabel af Frøerne/ har agtet at forestille. 1712 har hand giort dend Ugle/ som Ovidius Meth. V. taler om/ til en Dreng/ hvilken hand tillige har forsynet med saa stærk en Recommendation, at dend næsten spatter med de mange Praleries/ som findes i Theophrasto Paracelso. 1713 har hand bemøyet sig med at igiendrive over 48 lærde Folks Meeninger/ og handler derudi om dend af Homero beskrevne Krig om Dvergen/ Struttzen og om Megarenserernes Krig imellem Pagareerne/ Geraneerne og Tripoksseerne.

Sverrige.

Udi Upsal er i afvigte Aar bleven ferdig ved Trykken dend Prædiken/ som Doct. Erich Benzelius 1713. den 17 Octobr. holdte ved Rigsdagens Slutning udi Stockholm for Kongen/

Rid-

Ridderskabet og Adelen af i Chronikernes Cap. 28. v. 8. samme fører til Titul. Dend første og fornemmeligste Grundvollen til et lykkeligt og warachtigt Regimente.

Udi Stokholm er paa Trykken udgaaet dend berømte Engelske Medici Havre-Cur og Beretning om Havren, hvad Nytte dend fører med sig udi alle et Menniske paakomne Svagheder. Oversat paa Tydsk, og nu anden gang udgiven med dend Kongl. Liv-Medici, Assess, Joh. Chr. Nordheims Anmerkninger.

EPIGRAMMA. UXOR.

Vel prece, vel pretio, vel vi, vel amore, vel astu
Obtinet imperium sæpe marita viri.
Si Prece non utpetit, Pretio quippe volenti
Non fit. Sin pretio. Ditior illa viro est.
Infelix autem! cui vi dominabitur Uxor,
Quam tali sortiæ præstat adesse tigri.
Felix sed quando te capiet amore scientem,
Prudentiq; regat calliditate domum.

Gravskrift over en Hane.

Jeg var et Siepervark for Landsbye Mand og Qvinde,
Og ved mit Hane-Gal dem tydelig kunde minde
Om Tidens Flygtighed og Dødens Øyeblik:
Dog allersidst til Lon en Grav i Gyden fik!

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 9.

Dend 2 Mart. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefelder.

Vreverne af Ahlefeld Essels marks Vaaben bestaar da efter det forhen anførte Patents Indhold / af et / ved et forgyldt imellem staaende Kaars udi 4 Feldter eller Deele / afdeelt Skiold. Det første og øverste Feldt er ligesom paa nye igien deelt udi tvende Deele / i dend ene Afdeeling deraf seeis en hvid Ørne-Vinge udi blaat Feldt / og udi dend anden tvende røde Tver-Bielcker udi hvidt Feldt. Dend anden Deel af det øverste Feldt er blaae / og derudi staaer opreist med opipliet Hals

og udrakte Kloer/ en forgyldt og med en Guld Krone kroned Løve. Dend 3 Deel eller første Feldt af dend nederste Deel/ er ligesom dend første udi dend øverste og dend 4de og sidste som dend 2den. Midt i Skioldet staaer et mindre forgyldt Skiold/ kroned med en Guld Krone/ deri sidder paa et rød Hønde en hvid Hund med et rødt Halsbaand. Paa dend øverste Kant af Skioldet ere sætte trende forgyldte Hielmer/ kronede med Guld Kroner. Af dend Første opstiaer tvende Horn/ det ene rødt/ det andet hvidt/ sammenbundne ved en Guld Krone i midten. Af dend anden udstrekker sig tvende hvide Vinger. Af dend tredie udhænger 5 opstaaende Struds-Fiere eller Pumadser; dend mellemste er rød/ de tvende nær neste hvide/ og de andre Brand-guule. Med dette Vaaben blev/ som sagt er/ Hr. Burchard Ahlefeld/ da hand 1672 dend 7 Maj. blev ophøyet i Grøve-Standen/ af Kong Christian dend Femte benaadet. Hans Søn afgangne Grev Hr. Cay Burchard von Ahlefeld til Esselsmarck var Ridder/ Kongelig Geheime Raad/ Cammer-Herre/ saa og Deputered udi Land-Etatens General-Commissariat fød 1671 dend 13 Aug. død 1718 dend 21 Dec. hvis efterladte Sønner Grøver af Ahlefeldt til Esselsmarck: Adam Christopher fød 1703 den 29 Jun. Cammer-Juncker hos Hendes Maj. Dronningen. Conrad fød 1705 dend 1 Dec. Borchard fød 1708 in Junio. Ulrich Adolph fød 1712 dend 20 Decembr. Friderich fød 1715 dend 11 Januar, og Carolus fød 1716.

Første

Føre forbenævnte Vaaben saaledis som det herefter antegnes:

Fredie Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

Engang det var/ at Lemmerne
Mod Maven sig opsatte/
Sig sammensoer/ fortrod at de
Til Hende skulde skatte. Om-

Omsider bleve de til Sinds/
De ledig vilde være/
Fordi hun vilde/ som en Prinds/
Af deres Sved sig nære/
De talte sammen først i Smu
Og Hov'det/ som sig plagde
Med Tancker/ foer det gik i tu/
Derfor det Raad oplagde/
Hand Byet overtalte først/
At det sig skulde lukke/
Med Søvnen drive Sult og Tørst/
Og lade Maven sukke;
Hvert Lem i sær hand skammet ud/
Og undret paa de tiene
Dend tykke Bomb/ der som en Gud
Tilbedes vil allene.
Der dette Raad nu lagdes op/
Og Maven det fornemmer/
Hun kalder dend oprørske Trop/
Og de forførte Lemmer:
I mine Venner/ siger hun/
Betænker hvad I giøre/
Betænker/ naar jeg døer/ dend stund
Kand inter Lem sig røre.
Sandt nok! at Trældoms Sveed er suur/
Sandt nok! I eene trælle/
Dog er jeg eders Fadebuur/
Ja Kiokken/ Loft og Kielder.
Jeg eders Kok og Kielder-Svend/
Er ingen Tyv/ men ærlig/
Alt hvad jeg faar/ jeg strax igien
Mødeler vel og kiærlig.

Men

Men hvad hun sagde / var omsonst /
Fornuftig Raad var dyre;
Mand veed / det er ej liden Konst /
Gemeene Mand at styre.
Lad gaae / de sagde / hvor det vil /
Vor Frihed er os kiærer /
Vi give Skat / vi sette til /
Og du vor Sveed fortærer;
Dermed til Puden Hov'det gik /
Til Sovns de Øyebryne /
Med Feed paa Kryds / med Haand i Fik /
Og Bagen til en Dyne;
Da denne Republic var sat /
De glædde sig tillige /
Men Maven knurred / saae vel / at
Det gieldte Liv og Rige.
Terminen blev og ikke lang /
Rebellerne begyndte
At svekkes / deres store Trang
Til Arbeyd dennem skyndte:
For sildig nu! thi de fornam /
At Hovdet var afmegtig /
Hver Finger matt / hver Taae var lam /
Og Legemet vanfmegtig.
Men der dend arme Mave fik
Slet intet til sin Føde /
Hun Afskeed tog / hvert Lem og gik
Den samme Vej / og døde.

Sverrige.

Udi Stokholm er trykt en kort Svensk Grammatica, udgivin af Biskoppen i Skara D. Jesper Svedberg.

Tydskland.

Udi Hamborg er udgivet 1723 in 8vo denn første Tomes første Fasciculus af Dr. Joh. Vogts Præst til Hornеborg belovede Ketzer-Bibliothek, samme fører til Titul: Bibliotheca Historiæ hæreseologicæ, selectiores & rariſſime obvias doctiſſimorum virorum diſſert. hæreticorum hæreſiumqve hiſtoriam Exponentes complectens collegit recenſuit notis ſupplementisqve neceſſariis illuſtravit J. Vogt. Author er Præst til Hornborg i det Bremiske. Udi Fortalen opregner hand flittig de Scribentere, som have handlet om Ketter-Historien, og tilsiger, at fortsette denne Samling i nogle Stykker, er og selv i de Tancker, at dette skal være nyttig dem, som ere Liebhaberne Kirke-Hiſtorien, men endog umiſtelig nit at føre tolage en Ketter-Hiſtorie, eftersom de ſmeſte deromhandlende Diſſertioner ej ere udi hver Mands Hænder, og der dog findes paa hver Sted, hvad ſom tiener til en Ketter-Hiſtorie, dog har mand Aarſag til at tvifle paa, om denne Samling vilde vorde til denn Brug umiſtelig, og om i en Samling af et heel Alphabeth, ſom skal fortſettes i nogle Stykker, alt dette kand være ſammenſancket, ſom er tienligt til en Ketter-Hiſtorie, hvilket ſtøtte, i Henſeende til de mange ſmaae Skrifter, ſom handle om Ketterier, og de enge Grendſer Autor har ſat ſig ſelv, er umueligt. Det Første vil hand vel faae Umage med til at faae Folk til at troe; thi denn der tager ſig for, at udgive

en

en Kirke-Historie / maae ventelig forud have forsynet sig med større Forraad / og være i Stand til selv at giøre deslige Anmerkninger / og altsaa vil hand ej have Authoris nødig. Det første Stykke i denne Samling Jac. Basnage Historia Apollinaris. Om de deraf udkomne Editioner taler Author ej et Ord / men flittig beraaber sig paa dend Utrechtiske af 1681 / da mand dog haver en ynere og forbedret Edition trykt til Rotterdam 1694 / hvori findes meere end i Mr. Vogts Edition. Dedicationen, hvori Mr. Basnage bar svaret paa et og andet imod ham indvendes. 2. Her og der i Dissertationen selv / og paa adskillige Steder Marginalierne. Derpaa følger en dobbelt Fortegnelse paa dem / som have skreved om Apollinari og hans Kiet erie. Det andet er Mabillons Dissertation de damnatione Berengarii af Analectis veter bus. Det tredie Sam. Andreæ Dissertatio de Bogomilis og 4 D Georg. Heinrici Gothlens Dissertatio de Macedonianis tillige med en Fortegnelse paa Scribenterne om Macedonio og imod Macedonianerne. For Resten er Authoris Forehavende ej / at lasie / hans Anmerkninger ere ej u'ærde / ja her og der iblant nødvendige; dog vor at ønske / at hand vilde dertil befliitte sig / paa at erholde de fuldkommenste og beste Editioner af de udgivne Dissertationer.

Udi Halle er trykt D. Joh. Franciſci Buddei S. Th. P. P. Ord. til Jena Bedencken über die Wolfianſke Philoſophie, nebſt einer Hiſtoriſchen Einleitung zu gegenwärtigen Controverſien,

dem Druck übergeben von Joh. Guſt. Idirpio, J. C. B. Freyburg 1724. 8. Denne Piece viiſer meget ſarligt vend Volfianſke Philoſophie, og ſærdeles i dend Deel deraf om Gud og Siæ-len/ hvorudi mange Poſitioner ſkal bane Veyen til Atheiſmum, eller ſom Ordene falder/ naar de meſt lemfeldig tracteris, være foredraget med li-den Forvarlighed.

Continuatio af G. A. Cogs œconomiſke probate Kunſte.

Dend 4de af hans Konſt-Stykker beſtaar i at curere Chymiſe udi 24 Timer/ et Svin/ ſom er ſtubbet/ og det i dend Grad/ at Haarene deraf falder/ hvoraf hand anforer 3de Experimenta, ſom alle ere componerte af de 4 Species, nem-lig. Apt. Diaphoret., hvid Vinſteen og Spoevel ellers i Vinſtenens Stedenten Cremor Tartari eller Magnesia alba. Ved denne Anledning lærer hand, hvorledes Salpeter ſmeltet udi reent Vand/ og mænget udi Lagen eller Saltet/ ſom bruges til friſk ſlagtet Kiød at nedſalte/ contri-buerer til/ at det bliver rødt/ og derfore ſærdeles nyttig ved det Kiød/ ſom ſkal tøges. Deereſ viiſer hand/ hvorledes ſuurt Øll kand giøres friſk ved ilſtet Potaſk eller Kalde/ hvorledes en der feyler varm Vand til at barbere ſig ved/ kand forekomme giennem dertil ved at folde et Kortblad ſammen i Form af en Bradepande/ gyde Vand deri og giøre det varmt over Ilden. Sluttelig lærer hand i dette Capitel hvorledes ved Saltbrendevinerne

Vane-

Penge med større Nytte og mindre Bekostning kand indrettes. Det 5te Kunst-stykke angaaer/ hvorledes en nyttig og commode Indrettelse kand skee ved de af dem indrettede Kakkelovne/ som have efterfølgende 6 Egenskaber. 1. At denne Invention forestiller en langt anden og smukkere Figur udi Stuen end de sædvanlige/ som en Stork/ en Løve/ Buk eller deslige. 2. Lader de ey ringeste Reg udi Stuen. 3. Er mand ey i Frygt og Fare for/ at nogen Ulykke eller Ildebrand deraf skeer. 4. Kand mand/ om mand vil/ betiene sig af samme slags Ovne til at stege og kaage udi. 5. Kand mand tvinge Ilden saaledes/ som mand vil. 6. Behøver man kuns en fierde Deel af det ellers medgaaende Brændeved. 7. Bruges ey nogen Buk i Ovnen til at legge Brende paa/ 8. ey heller Puster eller Viffer til at giøre Ild. 9. Kand mand uden Fare meget let slukke Ilden/ i fald dend af disse Ovne skulde af Skiødesløshed i den Skorsteen/ hvori Røret af Ovnen gaaer/ foraarsages; hvorved Mr. Cog viiser/ at mand for Ovne og Varmes skyld ey have nødig at bygge Skorsteene/ da Røgen paa en commodere Maade kand udgaae.

Continuatio af von der Hardts Ænigmata primi orbis.

1715. har hand givet sig over dend Fabel om Argonauternes Feldtog til det gyldene Skinds Erøbring/ og deraadi fundet Historien af Krigen/ som er ført af den Thessaliske Byt Argos, Am-

phalachium kaldet med Indbyggerne udi Byen Crisa i Phocien, saa og giort af Bachi Udfindning til at bygge Øll og lave Viin, en lærnet Historie om dend Phociske Colonie i Boëtien. Herpaa følger Undersøgning om dend Deucalionske Synodsted som hand vil have forslaget om Boëtiernes Krig med Phocenserne og Fabelen om Prometheo og Æsculapio, hvor hand vil have at under Amphyssenserne og Phlegierne skal Phocenserne og Boetierne forstaaes, og igiendriver hand herved Cuperi Paratitla Chronologiæ & Historiæ sacræ. I samme Aar bar hand og uddraget Musas af de Colonier, som ere trokne fra Pisa i Elide til Helicon og Apollinis Strid med den Slange Python om Delphiernes Krig med Staden Pythia. 1716 Trojanernes Hest af dend af Thespratierne paa Bjerget Hippio brugte Krigspuß ved Andreæ eller Orchumeni Erobring. De 3 Gratier af de 3 Zunfter i Byen Orchomeno. Cadmi Historie af den Thebanske Stad Cadmea, og dend Heres Circe Historie af Byen Cirrha i Phocien, og dends Krig med Thespratierne forklaret. 1717 udlagte hand Homeri Frøe og Muse-krig. Om Myonenserne, Tarchinterne og Acarnanerne, fort sate sin Historie om Circe. Det efterfølgende Aar uddrog hand Gorgones tillige med Phorio og Græis af dend Historie om Byen Acraphico i Bæotien og de Tanagrensiske Colonier. Dette Skrift har havt sin Egen Skiebne og Vanheld, thi alle Exemplarierne ere For-

lege-

legaten stratagne, og Author tilkiendt at bøde 100 Rixdlr. forti hand dett har ladet indtrykke sit forbudne Skrift, kaldet Jonas in Carcharia, saa er ham og anbetalt efterdags ey at læse over andet end blot Hebraica, Caldhaica og hvad vedkommer strictede Orientaliske Sprog. Prof. von der Hardt har for at bevise sin Lydighed imod samme Ordre, opbrendt 8 store Folianter af hans MSS. og sendt resten af Asken tilliige med 8 tomme Bind og Mulcten til hans Hof.

Udi Marborg har Hr. Hof-Raad Wulff med stor Tilløb igien begyndt at holde sine publique og private Lectioner, hand har og forferdiget en Refutation paa Buddei sor nogen Tid siden udgivne Betænkninger over dend Wolfiske Philosophie, samme Refutation trykkes nu i Frankforth. Hof-Raad Wolf har ellers i Sinde med det første at udgive sine Betænkninger over sin Metaphysica, hvori hand vil vise, at hand udi dend Methode af ham følges, alene synes efter Oedene ey at komme overeens med de antagne Thesibus. Ellers var og fra Halle dit kaldet Prof. Thumming, som dog forti paa nogen Tid skulde forblive i Cassel.

Udi Ploen har Mag. Peter Hansens udgivet dend første Deel af sit Skrift, kaldet: Betrachtungen von einem tugendhafften Leben richtgläubiger Christen, darin die Tugenden, welche den Menschen geschickt machen, die Pflichten gegen GOTT wohl auszuüben, nach Vernunfft und Schrifft abgehandlet. Titulen af Bogen siger

at

at dette Arbeid indbefatter dend første Deel af en Geistlig Morale. Og i hvorvel adskillige Theologi udi Franckerige / Engelland og Tydskland have forhen behandlet denne Materie, saa fortiener dog denne Authors Arbeyde saa meget desto nøyere at tages i Consideration, som hand har bemøyet sig at uddrage de afhandlede Dyder af deres sande og rette Kilde / og bestyrket sine Positiones med grundige fundamenter. Fortalen giver tilkiende / at af denne Morale skal endnu 2 Stykker udkomme.

Udi Gottingen agter Mr. Heumann at udgive sin Tertullianum de præscriptionibus adversus hæreticos, cum notis criticis, philologicis & criticis, hvortil hand af det Leydenske Bibliotheek har faaet Lectiones variantes af 2 Codices MSS.

Nederlandene.

Til Leyden agter Bogføreren Langerak udi stor Qvart-Format at udgive alle Buchanani Skrifter med dend Titul: G. Buchanani Scoti, Poëtarum sui seculi, facilè Principis &c. Opera omnia Historica, Chronologica, Juridica, Politica, Satyrica & Poëtica, non modò in unum jam collecta, & ad optimorum Codicum fidem summo studio recognita, & ab innumeris pene mendis castigata & repurgata, sed & variis insuper notis aliisq; perillustribus accessionibus illustrata & aucta curante Thoma Ruddimanno cum indicibus ve-

rum

rum memorabilium cum præfatione P. Burmanni in duos tomos distributa. Hvoraf første Tome skal være 1. Authoris vita cum Annot. 2. Doctorum Virorum de G. Buchanano ejusq; scriptis testimonia. 3. Catalogus variarum Editionum & Cod. MSS. ejus operum. 4. Rerum Scoticarum historia præmissa Autoris ad Jacobum VI. dedicatione & tabula Regum Scotiæ Chronologica. 5. Ad Historiam Rerum Scoticarum ejus Annotationes. 6. Propriorum nominum interpretatio. 7. De Jure Regni apud Scotos Dialogus. 8. Detectio Mariæ Reginæ Scotorum item Actio contra Mariam Reg. ad Elisabetham Angl. Reginam. 9. In jus Regni & detectionem notæ aliqvot & Emendationes. 10. Index rerum memorabilium. Hvoraf 2 Tomo 1. Buachanani Poëmata omnia, quorum primum Psalmorum Davidis paraphrasis Poetica, cui in fine subjuncta sunt aliqvot ejus Poëmata & fragmenta, nunqvam antea cum aliis ejus operibus edita cum Annot. in ejus Poëmate. 2. Jephtes sive votum Tragœdia. 3. Baptistes sive Calumnia Tragœdiæ. 4. Medea & Alceστes Euripidis Poëtæ tragici latino carmine redditæ. 5. Franciscanus & fratres &c. 6. Elegiarum lib. 1. 7. Sylvarum lib. 1. 8. Hendecasyllabon libr. 1. 9. Jambon lib. 1. 10. Epigrammatum libr. 3. 11. Miscellaneorum 1. 12. De Sphæra lib. 8. 13. Satyra in Carolum Lotharing sive Cardinalem.

nalem. 14. Camæleon sive Satyra. 15. De metris Buchananicis libellus. 16. Rudimenta Grammatices Thomæ Linacri ex Anglico sermone in latinam versa. 17. De Prosodia libellus. 18. Ad Viros sui seculi clarissimos, eorumq; ad eundem Epistolæ, subiectæ sunt in calce aliqvot Notæ. Prisen paa Verket er 7 Gylden/ deraf betales de 3 Gylden/ 10 Styver forud og det Øvrige ved Bogens Levering og imodtages Subscriptionerne ey længere end til Aprilis Udgang.

Udi Amsterdam er udi afvigte Aar af os forhen indberettet af en under Menniſterne i Holland værende Med. D. og Præſt/ naunlig Herman Schyne at være udgiven in 8vo 22 Ark ſtærk en Bog/ kaldet Hiſtoria Chriſtianorum, qui in Belgio fœderato inter Proteſtantes Menonitæ appellantur. Indholden af dette Skrift er kortelig denne/ at Author i særdeleshed udi Fortalen beſtræber ſig paa at forſvare ſin Secte imod Spanhemii Elenchum Controverſiarum, og er ſamme Bog i ſin Art/ hvad Hiſtorien forſvaret og Menniſternes Bekiendelſe angaar/ en af de korteſte og beſte/ og dend giør ikke ilde/ ſom confererer dend med Jehrings Hiſtorie om Menniſterne; Men at Author vil med Gevalt regne ſin Secte iblandt Proteſtanterne, gaaer ey an/ da ſaavel de Lutheriſke ſom Reformerte Theologi tilſtrækkelig have got giort Contrarium, ligeſaa forgieves er og dend Forſvar/ hand bemøyer ſig med at andrage for Menniſternes vrange Lærdom i at forkaſte Børne-Daaben.

Engel-

Engelland.

Udi London har Regieringen ladet optage 1500 Exemplarier af en Bog kaldet La revuë de l'hiſtoire d'Angleterre, contenant ce, qui s'eſt paſſé ſous les 3 derniers regnes ſavoir au Roy Jaques II. du Roy Guillaume 3. & de la Reine Anne. Saavel Bogføreren / ſom Bogtrykkeren af dette Skrift ere arreſterte, og ſiges Author dertil at være S. Salmon, en af de Præſter ſom ey have vildet giøre deres Ed. Skriftets Henſeende er at igiendrive Doctor Burners bekandte Skrift / og ſiges / at derudi ere anbragte mange Uſandfærdigheder / og Bogen opfyldt med ſcandaleuſe og injurieuſe Inſinuationer.

Epigramma
MARLBURUG.

Aurea promittit qvingenta numiſmata Princeps
Fœmina, MARLBURIO qvæ viduata Viro eſt,
Carmine qvi terſô deſcripſerit acta Mariti,
Ornari Magni qvô queat Urna Ducis.
Qvid tantam offerri Summam mirare Poëta?
Hoc pretium eſt, ſi qvid judico, vile nimis:
Tot, qvid enim? dotes Animi, tot Corporis, & tot
Grandia facta Togæ, fortia facta Sagi,
Tot Lauros, populis tot reddita Jura, tot Urbes
Captæ, tot validâ parta tropæa manu,

Si

Si pro qvingentis vis versu extollere nummis,
Singula vix uno digna vel Asse forent.

Hend store MARLBURUG, hans efterladte Enke
Fem hundret Gylden har udlovet at vil skienke
Til dend Poët, der smukt udfører hans Bedrift/
Og pryder Mandens Grav med saadan Overskrift.
Hvad siger I hertil/ forundrer I jer over/
At Fruen er saa rund og saadan Summa lover?
Nej/ det er alt forliet/ om jeg ey regner galt/
At ingen brav Poët sin Umag saar betalt;
Thi tænk mig vel engang/ saa mange høye Gaver
I Sind og Legeme/ som denne Herre haver
Af Himlens Naade brugt. Saa mange store Ting
I Freds og Feydes Tid hand giorde vide omkring.
Saa mange Ære-Tegn hand sorte her i Live.
Saa mangen Stik og Rær hans Hierne kunde give
Saa mange Fæstninger/ som hand blev Mester av/
Saa tit hand holdt Triumph ved sine Fienders Grav.
Fem hundret Gylden har vel ogsaa stort at sige;
Men tænk/ hvor mange Ting udkræves her tilligе;
Naar Regningen er giort/ da skal det løbe høyt/
Om hvert af Versene kand komme paa en Døyt.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 10.

Dend 9 Marts. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefelder.

Det Grævelige Ahlefeldtske Vaaben af dend Langelandske Linie er forhen udi No. 5 af disse Tidender pag. 66 afteegnet/ samme er afdeelt udi fire Feldter. Det første og øverste Feldt er ligesom paa nye igien deelt udi trende Deele/ i dend første deraf seeis en sort Drue-Vinge udi hvidt Feld/ i dend anden tvende røde Tver-Bielker udi hvidt Feld/ og i dend tredie tvende rø-

de Fiske udi guult Felt / med 11 omsatte 12 sorte Kaars udi 4 Radder. Idend anden Deel af det øverste Felt / som foroven er hvidt / opstiger af de blaa Bølger en Guld kroned rød Løve med udragte Tunge / opreiste Forbeen og opret Hale. Dend tredie Deel eller første Feldt udi dend nederste Deel er som dend anden udi dend øverste / og dend fierde og sidste som dend første. Midt i Skioldet staar et mindre forgyldt Skiold / hvori ses en sort Ørn med udslagne Vinger og udstragte Fødder; omkring Skioldet gaaer en rød med Hermelin underfoeret Kappe. Paa det store Skiold ere satte fire med Guld Kroner kronede Hielmer / af dend første udspringer tvende forgyldte Ørne-Flugter / i dend anden ligger et rødt Hunde / hvorpaa sidder en hvid Hund med rød Hals-Baand. I dend tredie ere opsatte 5 grønne Paafugle-Fiedre / og af dend fierde 2 lige skikkede Fiske / som i Vaabenet staar. Dette Vaaben er først saaledes fert af Store-Canceler Friderich von Ahlefeldt / som forhen af Keiseren Leopoldo var antaget iblant det Romerske Riges Grævер / men af Kong Christiano V er opta-

tagen iblant de Danske Grævet / som det derpaa udstædte Patent udvi-ser. Hans ældste Søn Grev Hr. Friderich von Ahlefeldt / som var Stadtholder i Holsteen og Amptmand over Steenborg og Syder-Ditmarsken / saa og Ridder af Elephant-Ordenen / dede uden Livs-Arvinger / saa at Grævskaberne forfaldt til dend Yngre hans Søn Grev Carl von Ahlefeldt / Græve til Langeland og Rixingen / Herre til Moersborg / Gravensteen-Soe og Ballegaard / saa og Biltnes / Ridder / Kongl. Majests. Geheime og Land Raad / Stadtholder i Fyrstendømmene Sleswig og Holsteen; efter hvis dødelige Afgang de nu følge sidst nævnte Grævs ældste Søn Grev Friderich von Ahlefeldt / Græve til Langeland og Rixingen / Hans Kongl. Majests. Cammer Herre.

Fierde Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

Een Muus til Hove længe vant /
Gik ud en Dag at hente
Sig Landsbye-Luft / og der hand fant
En gammel Muus / hand kiente
Hans strabte for sin gammel Ven /
Men denne / som en Bonde /

Gav hannem en god Dag igien/
Og det var det hand kunde/
Indbad og Hans Velbaarenhed/
(Dend Titel hand og vidste)
Hand vilde see hans liden Sted/
Og Landsbye Retter friste.
Det skeer: De med hverandre gaar/
Da de til Hytten kommer/
Der stander et tildekket Bord
Med Erter/ Byg og Krommer/
De sig nedsatte/ Verten bad/
Hand vilde for sig tage
Af denne ringe Bonde-Mad/
Ja bad det maatte smage/
Hand lagde for ham/ ned og soer/
Som nogen Randers Kone/
Kar see I Maden ey forsmaar/
Hvi vil min Herre skaane?
Dend anden vant til bedre Kost
Igien sea sig hand lagte/
Men kiøver Fiesk og gammel Ost/
Det kom/ hand lidet smagte.
Det Fik i Huuset hart fortrød/
Der ved en liden Skammel
Sad/ aad af Klinte/ Mulled-Brød/
Og Erter toe Aar gammel/
Men bar det beste for sin Giest/
Der vented lekre Retter/
Thi hand/ som Hove-vandt/ sig meest
Af saadan Spise metter/
Jeg havde nær forgiet/ at hand/
Der Giesten vilde drikke/

Til

Til Bekken gaar at hente Vand/
Thi andet var der ikke/
Hand aldrig drak af saadant fad/
Dog takker hand og setter/
Hans Vert derneſt Undſkyldning giør
For saae og ringe Retter.
Nu Maaltid endt/ hans Gieſt beſaae
Dend ringe Landsbye Hytte/
Hans Kar var Leer/ hand laae paa Straae/
Men hver et Hul til Nytte/
Der havde hand et lidet Skuur
Hand nyſter i og pikker/
Og her et Hul/ et Fadebuur
Til Ærter/ Gryn og Vikker.
Sin Boelig hand ſig havde kaſt
Paa Brinken ved en Side/
At Vandet/ naar det kom med Haſt
Fra Huuſet kunde ſkride/
Og det ubi en Ager rann/
At ſøge nær ſin Spiiſe/
For oven laae en Kampe-Steen
For Reven at aſpiiſe.
Hovmiunken da hand dette ſaae
Jeg ſagde/ hand beklager/
At du din Tid i denne Vraae
Saa ynkelig hendrager/
Et Aar kand ſkee vel mueligt toe
Du har endnu tilbage.
Tag dig dend Tiid til Fryd og Roe/
Og ſelv dig ikke plage/
Kom med og jeg ſkal viiſe dig/
At jeg har overflødig/

Og

Og ey for det bekymrer mig
Jeg har til Morgen nødig.
Mok sagt. Dend gode Bonde-Muus
Sig lader overtale/
At gaae med Giesten fra sit Huus
Og lade sig husvale/
Hand sprang saa let af lidet Hul/
Forlod sit lidet Buure/
Hvor hand dog aad sig met og fuld/
Og roelig kunde kuure:
De trasker af/ og deres Ord
Paa Veyen var ey andet/
End Hoffet om deres Pragt og Floer/
Og Ulebed paa Landet/
Mark-Muusen tenkte strax at naae
Stor Herlighed og Ære/
Og/ inden Natet gik/ at saae
Et Ridderband at bære/
Om Natten de til Slottet kom/
Sig hvilte smaae og store/
Foruden nogle Tøger/ som
Ved Kortet drak og soore.
Fra et Gemak til andet de
Saa frydelig omfare/
Omsider kom/ hvor Retterne
Fra sidste Taffel vare/
Ed/ drik/ hand sagde/ gior dig glad/
Af Mandler eller Tærter/
Det er min Kost og daglig Mad/
Ey Vikker/ Bønner/ Erter/
Og vil du Spanst Viin eller Sek/
Da staar der hvad dig lyster/ Og

Og ey saalangt/ som til om Bek
At drikke/ naar dig tørster/
Vel femten slags Kand bærer frem/
Ja vel og fleere Retter/
Her Bonde-Muus sit Huus og Hiem
I Glemme-Bogen setter/
Men See! Der de nu havde sat
Paa vel saa feed en Smuule/
Kom vandsendes en gammel Kat
Med Øyne grønne/ guule/
Hovmuusen løb/ dend anden med/
Og ved en Retirade
Sig smeltse fra en slem Fortred/
Og Øyen-skinlig Vaade/
Men Gieterne/ siger Katten gik/
Igien ved Bordet vare/
Dog for de sig en Smuule fik
Fornumme større Kare.
En stor Laquay kom trampend ind/
Og Dørrene de slinge/
Hist løb en Dreng/ hid kom en Qvind
Med Kost og Fedder-Vinge/
Omsider blev alt Huuset fuld/
De løbe/ sprunge/ smurte/
Og knap de fant et lidet Hul/
Derind de strax sig putte/
Nu siger da dend Bonde-Muus/
Her skal jeg aldrig komme/
Men heller i mit Marke Huus
Vil nøyes med en Kromme/
En smuule Brød i Roeligbed/
Mig fryder og behager/

Naar

Naar du med Fare stor Fortred
Din kræsne Tærte smager.

Tydskland.

Continuatio af G. A. Cogs œconomiske probate Kunste.

Det siette Kunst-Stykke gaar ud paa at indrette Skorsteene / saaledes i Huuset / at af Kakkel-Ovnene umuelig dend ringeste Rog kand komme i Kiokkenet eller nogensted i Huuset / men par Force maa oven ud igiennem Skorsteenen. 2. Skal der skulde af Skiødesloshed komme Ild i Skorsteenen / som dog holdes for umuelig / kand det tørrelig vorde dempet / saa viiser hand og / hvorledis en Kiokken-Skorsteen med dend Fordeel kand indrettis / at er Kiokken stedse er frie for Rog / og en stedse Deel mindre af Kull og Brænde medgaar. 3. Det Syvende bestaar at indrette en Coffe-Ovn for dem / som hyppig brænde Coffe / saa fordeelhaftig at ved Bonnernis Brænden / i hvor stor Ild end giøres / ej kand skee ringeste Skade / endog om Ovnen settes paa Gaden / i dend stærkeste Storm / saa medgaar og ikke dend halve Deel af det ellers brugende Kuld. 4. Det 8de viiser at giøre en Coffe-Kiædel eller Kande og Ovn i et som har dend Fordeel: at Vandet kaager gesvindig / at 3 Kander Vand kand kaagis med faae Kuld / at Thée og Coffée, som er tillaved / kand holdes saa heed derudi som behoves / saa længe som mand vil / hvilken Invention siden derved ej er nogen Ilds-Fare / endskiøndt stedse derved brugis

Ild/

Jid/ er meget commode og behændig at bruge for Reisende og Officerer.

Preussen.

Udi Konigsberg haver Prof. Johan Samuel Strimesius begyndt med at udgive Historiske/ Genealogiske og Geographiske Anmerkninger over Post-Tidender/ hvoruf hver Uge et Ark udkommer/ og ere de skreevne med en særdeeles Flid og accuratesse.

Nederlandene.

Udi Amsterdam har Mr. de Limiers 1723. in 4to udgivet Histoire de l'Academie appellée l'institut des Sciences & des Arts établi à Boulogne en 1712. avec les pieces Authentiques, d'ou l'on tire les circonstances de ce ecrit. Authoris accuratesse udi dette Verk kand saa meget mindre sættes i Tvifl/ som hand haver haft Documenterne selv for Øyene/ og ey giort andet/ end besørget deraf en tilforladelig Oversettelse. Disse Documenter bestaar da først af en Contract, oprettet 1712. den 11 Januar. af Grev Marsilly med Raadet i Bononien. 2 Dend af P. Corassi ved Academiets første Samling den 13 Martii 1713 holdne Tale. 3 Dend Italienske Efterretning/ som paa dend Tid blev trykt om samme Tilsammenkomst. 4 Beskrivelse over dend til Erindring deraf efter Pave Clementis XI. Foranstaltning slagne Skuepenge. Historien i sig selv er inddeelt udi 5 Parter. Dend første handler om Instituti Stiftelse. Dend anden om

det dermed forbundne Academie og de adskillige Classer der i være. 2 Om samme Statuter og deres Samlingers Form. Dend 4de om en Forbinding med det 1712 oprettede Academia Clementina om Bygninger og Bygnings Kunsten / og dend 5 om sammes aabning og de paafulgte Experimenter. Forend Author selv afhandler Historiam Instituti, giver hand Efterretning om Fundatoris Grev Marsilly Liv og Levnet. Til hvilken Ende hand under dend Titul af Memoires de l'Institute de Bologne, har vedføyet eendeel Skrifter / som hand har bekommet fra Grev Marsilly selv. Det første er kort Indhold af samme Greves Historie / om Havet / som nu er under Pressen i Amsterdam / det andet et Udkast af Donau-Strommens Historie laant af Prodromo Historiæ Danubialis, som Grøven 1701 har udgivet / det sidste er nogle Stykker af en Dissertation af de Lampers Brug og Virkning / som mand finder i de gamles Graver tillige med en Beskrivelse af et gammel Marmor Monument. Grev Marsilly har derudi bevist at hand ey mindre udi Antiqviteterne end Historia Naturali er bevant / dend Dissertation om Lamperne bliver heel og holden indrykken. I dend 4 Tome af Suplemento Antiqu: Rom: og oversetter Monſ. de la Martiniere samme vitterlig i det Latinske / Greven har selv undersøgt desligeLamper / og funden at det Lys mand derudi vil have seet / er tendt af de Lys mand har taget med sig ned i Gravene / hvilket hand gotgiør med adskillige Experimenter. Monſ. Limiers er over

dette Skrift antaget til Membrum af samme Academie, der dam for sin ved denne Historis Udgivelse brugte Flid, ved deres Secretereer har ladet berakke.

Endnu er sammesteds trykt en Dissertation Sur les Semi Ariens, dans la quelle on defend l'Autheur de la nouvelle edition de St. Cyrille de Jerusalem contre les Autheurs des memoires de Trevoux. Reponse pour servir d'Exstract à la prémiere partie de la dissertation pour les Semi Ariens contre St. Cyrille de Jerusalem, & contre les Autheurs des Memoires de Trevoux. Efterdom Author til denne Dissertation i dend første Deel haver søgt at beviise, at Semi-Arianerne have været orthodox, og i dend anden, at Cyrillus har opført sig neutral imellem Ketterne og de ret Troende, saa besvares det i dend første Deel, og viises, at Dissertationen har ikkun tient Authoris Vederparter til at gotgiøre, at Semi-Arianerne have været dobbelte Kiettere.

Udi dend i afvigte Aar til Amsterdam udkomne 4de Deel af Bibliotheque Germanique findes iblandt andre en curieus Dissertation, skreven til Mr. Lenfant fra Mr. Beausobre om Adamiterne i Bøhmen, under dend Titul Dissertation de Mr. de Beausobre sur les Adamites de Boheme a Mr. Lenfant. Mr. Beausobre har taget Anledning til at skrive Adamiternes Historie udi Bøhmen, efterdom det henhører til Præliminaria af Reformationen, hvorpaa hand har i Sinde at meddeele dend lærde Ver-

den et heelt Verk. Denne Secte kaldte sig Brø-
drene i Bøhmen/ og gave sig 1467 tilsammen/ da de
sendte en Deputation til Stephanum Biskopen
over Waldenserne/ som ordinerte dem deres
første Biskop hvorpaa de bleve forfulgte/ saavel
af Calixtinerne som de Romerske Catholiske.
Lasitius har skrevet Historien selv/ som ey endnu
er trykt men communiceret Authori af Jablon-
sky/ hvorudi hand bemøyer sig at viise/ at de ey
have været Picardier, hvilken Sect hand paa
det heftigste afmaler/ dog er hand ligesaalidet deri
at troe/ som de fleeste Scribentere/ der handle om
Kietterierne. Mr. Beaufobre holder disse Ada-
miter for en blot Fabel opdigtet af de Catholske
og Calixtinerne. Hand forteller først hvad
Historici siger om dem/ undersøger hvad Bayle
derom har handlet i sin Dictionaire/ og viiser
hvorledes de siger hinanden imod. For det an-
det demonstrerer hand/ at ey endnu er bevisst/
at de have gaaet nøgne/ og anfører hand Jesui-
ten Balbinum til Vidnisbyrd. For det Tredie
undersøger hand hvor i Picardieners Nøgenhed
har bestaaet/ fremfører adskillige Collectanea,
derover/ og meener at disse Folkes Armod have
skildt dem/ som fra alle andre Ting saa og fra
deres Klæder/ men i Forfølgningen har mand
frataget dem alting/ revet dem Klæderne af Hal-
sen/ og tvunget dem til at fortiene deres Brød
suurt/ hvilket har givet Anledning til deres Bag-
tale. Mr. Beaufobre vil efterdags handle om
andre Sager/ som mand forekaster andre Sec-
ter/ der handle om denne Lærdom/ gaar dermed

tilbage til de ældre Tider/ og undersøger deres Lærdoms Oprindelse.

Samme Steds er trykt G. Outhofs Anmerkingen over enige bysondere Maerse, en ongewoene woorden van de H. Schrift. Elfdd Hoofdeel Lev. 19. 20. Efter, om בקר bedder en Oxe/ saa forklarer Author, det der i dette Skriftens Sprog forekommende Ord בקרים om dend hudlidtygen/ som skeede med Piiske/ der vare giorte af Oxehuuder/ og anfører adskillige Steder af Plauto, hvoraf sees/ at de Gamle have betient sig af deslige Piiske. Til sidst anfører hand ved denne Leylighed sine Tancker over et Sted i Plauto Amphitr. Act. 1. Scen. 1. v. 201., hvor Mercurius siger til sin Tienere Sosia, som hand truer med Hug; Etiam ego hodie te superbum. Nonnius Marcellus melder/ at de Gamle kaldede de Døde Superbos, vente lig efterdi de bleve baarne. Taubman merker ved dette Sted/ at dermed er sigter til de rige Romere/ som lade sig bære paa kostbare Stole. Hr. Outhof anfører derfor meget om denne Sædvane/ og bifalder næsten samme Meening/ overlader dog til de andre at overveie/ om ikke Plautus har laanet meget af det Hebræiske og Puniske Sprog/ som hand i et à parte Verk vil gotgiøre. Hand vilser og/ at i det Hebræiske Sprog komme de Ord Hofmod/ Hofferdighed/ Ryg/ Liv og Lig næsten alle af en Radice, saa at Plautus naar hand taler om en/ som var slagen saa stiv at hand/ som en Død/ maatte bæres bort/ har kundet sige/ at hand skulde giøres lig en Hofferdig.

Frankerige.

Udi Paris lader Bogførerne Saugrin og Prault trykke et Verk udi 3 Tomer in Folio under dend Titul, Dictionaire Univerſel de la France Ancience & Moderne & de la Nouvelle france, traitant de tout ce qui y a raport, ſoit Geographie, Etymologie, Topographie, Hiſtoire, Gouvernement, Eccleſiaſtique, Civil & Militaire, Juſtice, Finance, Commerce ou Curioſitez, dans lequel on trouvera les noms, la ſituation & la Deſcription de toutes les Provinces, Fleuves, Rivieres villes Bourgs, Villages Paroiſſes & Communaufez du Royaume. Et ſur chaque lieu le nombre des habitans, les Mœurs. &c. Dette Verk er meget important nyttig og curieus, saa at Publicum deraf kand have ſtor Fornøyelſe og kand ingen af de forhen i denne Materie udkomne lignes imod dette, da derpaa er anvendt ſtor Møye Arbeyde og Omkoſtninger. alt hvad Frankerige angaar findes deri et Alphabetiſk Regiſter.

Udi Paris er udkommen en Forklaring over det bekandte Ænigma Elia Lelia Criſpis, under dend Titul, Nouvelle Explication de la fameuſe Enigme Elia Lelia Criſpis par un ſcavant antiquaire. Dette Ænigma er først 1547 af da værende Philoſophis til Padua, forelagt af Academicis til Meyland, siden har mand giort en Inſcription deraf, og indbugget dend i Marmor. Author meener, at dend heele Forklaring kommer an paa 7 Ebraiſke Ord. Som ſtaar i Titulen holder hand det *Tanin* for Guds Navn,

qui affliget Elia et אל—יה Gud Herren Lelia אל—יה Gud Herren Crispis כ—רשף—אש, som et gloende Kul nemlig, naar hand fordømmer de Ugudelige til Ilden. Sed omnia er det Hebræiske אמן—יה Veritas Dei, thi dette bliver i det heele Ænigmate foreſtillet under en Perſons Billede. Cavo Acuto עקח—חטא anguſtabit peccatores, Nauner Lucius Agatho vil ſige ſaa meget, ſom Lux bonarum mentium, men Priſcius פרע—שקיע ſpernentes ſe deſcendere faciet in profundum. Indholden af de ſidſte tre Linier, hoc eſt ſepulchrum, har Author udfunden af et Græſk Epigramma, ſom i Anthol. l. 3. cap. 7. Epigr. 3. bliver tilſkrevet Agathiæ Scholaſtico, og lærer til Titul Εις Νιοβεν, ſom Author og holder for Ebraiſk og læſer עשן—יה—בן conflagrabit Dei filius Nemlig, hand holder for, at den i en dend ugudelige Meening indtrykket, ſom Philo foredrager i hans Bog de Immutabilitate Dei, om dend ſynlige og om dend uforſtaaelige Verden. Dette ſidſte er efter Authoris Meening dend rette Elia Lelia, hvorom dette Ænigma handler, forſtaa om alle Tings og alle Specierum Sandhed; hand legger dette til, at ſom dette Ænigma nu er eploſt, ſaa fortiente det vel, at det blev udtrevet af Kirken i Bononien, hvor det i Marmor er udhuggen.

Svitzerland.

Udi Baſel er trykt in 4to i afvigte Aar et meget nyttig og vel udført Verk af en, ſkiønt ung-

dog lærd og Gudfrygtig Mand. Titlen deraf er Le Pasteur Evangelique ou Essais sur l'Excellence, & la nature du St. Ministere; sur ce qu'il exige de ceux, qui en sont revetus, & sur les sources du peu de progres, qui fait aujourdhui la predication de l'Evangile. Avec un discours preliminaire, ou l'on montre historiquement, comment la parole de Dieu a été annoncée dans l'Eglise Juifve & Chretienne. Par pierre Roque Pasteur de l'Eglise Francoise de Basle. Dette Verck bestaar af 559 Sider/ og kand Materien ey andet end være alle Christne og i særdeleshed Præsterne angenem. Bogen er særdeles bequem til at legge unge Mennisker/ som staar sig til Theologien uden at prøve deres Dygtighed og Kræfter/ for Øyene dend Lasts Vigtighed og Beskaffenhed/ som de paatage sig. Alting er derudi saa udførlig afhandlet/ at dend ey vilde blive til liden Nytte/ som dend i andre Sprog blev overlat.

Epigramma Rivales.

Dixit *Amicitiam* nonnemo hanc esse perennem,
Si qvis idem velit, &, qvod cupit alter, amet.
Diligit uxorem Pontus, Linus ambit eandem.
Hinc demum qvalis fiet *Amicitia*?

Gravskrift over en Alchymist.

Jeg søgte efter Guld/ mens jeg var her i live/
Jeg kunde derfor ey paa Jorden længer blive/
Men maatte ned i Jord/ at lede Guldet op/
Dog fandt kun Muld for Guld i min forraadnet Krop.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. II.

Dend 16 Marti 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Ahlefeldter.

At opregne alle de øvrige af Ahlefeldter som udi seeniste og dette Seculo have været udi Kongelig Dansk Tieniste / vilde blive alt for vidtløftig udi dette lidet Verk / hvorudover mand til Slutning af denne Articul allene vilde melde / at Familien udi adskillige Branchier og Linier endnu floreret / og at i Danmark deraf leve Hr. Hans Adolph von Ahlefeldt til Gisselfeldt / Ridder af Dannebroge og Hans Kongl. Majest. Cammer-Herre; Ditlef Friderich von Ahlefeldt / Oberst-Lieutenant ved Liv-Regimentet Dragouner; Bendix von Ahlefeldt / Capitain ved Hendes Maj. Dronningens Reg. og ved

General-Major von Oedens anfortroede Regim.
Lieutenant Adam Christoph von Ahlefeldt.

Al Greve-Søn vid. Greve-Søn føre udi hvidt Feldt trende Buer/ hvilke hver ved Farverne blaat rødt blaat igien deeles udi trende/ som og iblant som Regn-Buer findis afteegnede/ af Hielmen opstiger tvende Vessel-Horn afdeelte udi trende lige Deele/ det første hvidt/ blaat/ rødt/ det andet rødt/ hvidt/ blaat/ som underfatte Tegning udviiser.

Femte Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

En Krabbe fortørned paa Daatteren sin/
Fordi hun gik saa ilde/
Og humpede/ skrævede/ giorde de Trin/
Som den/ der andet vilde.
Fye dig an/ sagde hun/ i Huen saa vred/
Fye dig for slemme Noder/
Jeg haaues at see dig/ hvad har jeg for Ded/
Du haver kost din Moder;
Men Daatteren kneisede/ saae noget suur/
Som fleere Døttre pleye/
Frue Moder hun svarte/ det er min Natuur
At kravle frem og skeye/
Men før I mig lasser/ da viiser mig/ hvor
I eders Been setter/
Og jeg/ saa hastig I stikkelig gaar/
Mig efter Arten retter.
Naturen jo siges at være saa sterk/
Hun aldrig bliver borte;
Thi Daatteren dandser i Moderens Serk/
Og Søn i Faders Skiorte.

Tydskland.

Til Jena lader Bogføreren Johan Bernhard Hartung trykke Korte Spørsmaal af det nye Testamentes Kirke-Historie/ efter Hybners Methode. Dette Verk skal bestaa af fire Tomer, hvoraf dend første inden Paaske vorder færdig/ hvert Seculum af denne Kirke-Historie indeholder 7 Capitler: Det første Capittel handler om Læ-

Confession af Churførste Johan i sit og andre Fyrsters og Stæders Navn blev overleveret Keyseren og Riget/ og Dagen derefter læst. Det Smalkaldiske Bunds Fornyelse 1531. Dend første Religions Fred 1532 den 23 Julii publiceret/ til Nyrnberg dend igientagne Fornyelse af det Smalkaldiske Bund paa 10 Aar 1536/ hvorimod 1538 af de Catholske Stænder blev opretted paa 12 Aar det saa kaldede Hellige Forbund. Dend Smalkaldiske Kriig 1546. Rigsdagen til Augsborg 1548/ da dend bekandte Interim blev publiceret, Churfyrst Mauritzens Kriig med Keyseren/ og dend derpaa 1552 fuldte Passauiske Fordrag/ og endelig dend 1555 sluttede Religions-Fred.

Nederlandene.

Udi Leyden er i afvigte Aar udkomen Oudheden en Gestichten van Vriesland, tuschen t' Vlie en de Lauwers behelsende de Oudheden, Opkomsten, Benamingen der Steden, Dorpen en andere Plaetsen van Vrieslandt voors de Stichtningen der Flecken, Abdyen, Klostern Kapellen en andere Gebouwen enz erste Deel. Uit het Latyn vertaaelt, en met Aantekeningen opgehelderd door H. v. R. Samme Verk bestaar af 37 Ark in 8., og i hvorvel Authoris Hovedhensende udi Bogen alleene er at forklare Antiquiteterne af Kirke-Historien/ saa findes dog her og der deri mange merkværdige Ting/ som angaae de verdslige Antiqvi-

riquiteter, Historier og Skikke. Hvorudi og særdeles udi Anmerkningerne Autor i Besynderlighed har beflittet sig paa og fornøyet Læserne. Adskillige Stæder treffe og ind/ hvorudi den Romerske Kirkes Feyl opdages/ endskiønt Authores saavel til Verket i sig selv som Anmerkningerne begge have været Romerske Catholske.

Engeiland.

Udi London er Mr. de la Mottraye Reise-Beskriveise igiennem Europa/ Asien og Africa udi 2 Tomer in folio, paa Engelsk Sprog udkommen. Dend Frandske Edition er ej endnu fuldkommen trykt/ men bliver færdig inden faae Maaneder/ og som Author har været med dend forige Konge af Sverrig i Bender/ og overværende ved de Tilfælde ham der ere begegnet/ samme Beskrivelse og af Cammer-Herre Fabritio, som længe har opholdt sig hos samme Konge/ er befunden rigtig/ saa har mand ej nødig at sætte Tvifl til samme hans Optegnelse.

Det samme Steds in 8vo udkomne Skrift af William Baxter, som bestaaer af 277 Sider/ og kaldes: Glossarium antiquitatum Britannicarum, sive syllabus Etymologicus Antiquitatum veteris Britanniæ atque Iberniæ temporibus Romanorum, finder stor Afgang og er vel antagen/ thi Verket er fuld med lærde Undersøgninger af de Britanniske Sager/ og har vel fortient at trykkes. Author forsikrer selv/ at hand paa mange Stæder har forklaret og forbedret Cam-

denum, saa at mand herudi finder næsten 200 Navne af Landene og Stæder/ hvorom Camdenus ej har talt et eneste Ord; hand har tillige indrykket og forklaret de gamle Guders/ Kongers og General-Personers Navne/ samt anført Synonyma af de gamle Gallier og andre Lande. Ved Slutningen af dette Verk er føjet Edvardi Luidii de fluviorum Montium Urbium in Britannia nominibus adversaria posthuma, men det duer ikke meget/ thi det er alleene Forraad til et Verk som Author har haft i Sinde at tilskrive Kong Ludvig dend XIV.

Herforuden er mand sammesteds betænkt paa/ at udgive en magnific Edition af Don Quixote de la manche i 2 vol. in fol., hvorudi skal være 30 Stykker smukke Kaaber-Plader; Mylord Carteret er dend som har bragt eendeel af Nationen til bekoste dette Verk/ og som har opdraget denne Edition en i Spanien opfødt Engellænder. til at besørge.

Endnu er der trykt i afvigte Aar The Chronological Historian, containing a regular Account of al material transactions, relating tho the English affairs By Mr. Salmon. Dette Verk/ som udgior in 8. p. 422 er alleene en Chronologisk Optegnelse af de Engelske Historier fra Julii Cæsaris første Indfald i dette Land indtil in Augusto 1722/ som derfor er meget nyttig og fortiener at roses. De Engelske Historici ere ey alle Tider ved de Tilfelde/ som i Chronologien ere tviflagtige/ gaaen til de første Kilder til-

tilbage/ og Greven af Clarendon hans historiske Verck vilde have bleven meere agtet og nyttig/ om hand havde sat Tiden ved visse Sager/ som hand anfører at være skeet. Denne Mangel har Author raadet Bod paa i denne Bog/ og ey alleene confereret de Engelske Historicos med hinanden/ men end og betient sig af Parlamentets Registere og Dagbøger. Med faae Ord: I Bogen er aldeles intet/ som jo fortiener at anmerkes/ og Læseren finder derudi en kort Efterretning om de vigtigste Bedrifter og meest merkværdige Hendelser. Vel er det saa/ at mand ved denne Bog ey kand undvære de fornemmeste Historier/ men Bogen er dog dem nyttig/ som læse dend Engelske Historie/ eftersom Author har rettet mange af Historicis begangne Feil/ ja sættet adskilligt til/ som de andre har forbigaaet/ og dend/ som allerede er bevandt i den Engelske Historie/ kand herved igien erindre sig hvis hand forhen har læst/ og som paa engang see hvis Merkværdigt under hver Prinz sig har tildraget. Ved Enden er et Alphabetisk Register/ og det var at ønske/ at mand havde saa god en Bog over hver Kongerige og Stat i Europa.

Udi Oxford er udkommen A Chronological Eſſay in the ninth Chapter of the Book of Daniel: on an Interpretation of the Seventy Weeks, whereby the Jews, in & for above four hunderd & sixti Years before our Saviour's time, might certaining know the very Year, in which the Maſſias wasto come. By Peter Lancastre; Denne Bog bestaar af 7

Capitler: Det første indeholder det 9 Capitels Igiennemgaaelse tillige med en Paraphrasi og Anmerkning over endeel Steder i dette Capittel. Det andet handler om de 70 Aar af det Babylonske Fengsel. Det 3 bestaar udi en Chronologisk Opregning af de Jødiske/ Egyptiske/ Medi-ske/ Persiske og Babylonske Historier udi de 40 Aar Joachims Regiering til Jødernes første Tilbagekomst til Jerusalem/ hvori meget Nyttigt og Curieus er at finde/ og foredrages Historierne meget accurat og temmelig vidtløftig. Udi det 4 Capittel setter Author Enden af de 70 Uger i Midten af det 3die Aar efter Frelserens Død. I det 5 handler han om de 70 Ugers Beskaffenhed og Begyndelse og til Slutning trekker sin Meening i Korthed tilsammen. Til at gotgiøre Foregaaende/ bliver i det 6te Capittel andraget en Chronologisk Efterretning/ om hvis sig har tildraget fra Jødernes første Tilbagekomst til Jerusalem indtil de 70 Ugers Udgang. Det 7 Cap. giør en Udkast over Jødernes Tilstand efterat de 70 Uger vare til ende. Ved Slutningen af Bogen er en Chronologisk Tabel fra Israeliternes Indgang i Canaan indtil Kong Zedechiæ 12 Aar saa og Canon Ptolomæi.

Frankerige.

I Nærværelsen af Trape har mand funden en Guld-Mine/ hvoraf 50 Pund Materie udgiør 2 Untzer fint Guld.

Udi Paris er trykt i afvigte Aar et Skrift in-

12, bestaaende af 333 Sider / og udgiven under dend Titul: Les secrets les plus cachés de la Philosophie des Anciens decouverts & expliques à la suite d'une histoire des plus curieuses, Author dertil kalder sig Crosset de la Haumerie, og i hvorvel Bogen er ilde skreven i Henseende til Sproget / saa er dend dog grundig / og opfyldt med mange ej mindre nyttige end curieuse Anmerkninger. Author, efter at have fortellet en læs-værdig Historie om en Alchymist, hvilken hand har seet giøre Guld og andre forunderlige mineralske Vegetationer, begynder sit Skrift med at vise / hvorledis dend Metalliske Sæd frembringer sig udi Jorden / og hvad Middel Naturen betiener sig af / i at formere Metaller, hand viser derpaa en let Vej til at uddrage Essencen af de 3 Riger / neml. regno animali vegetabili og minerali, hvilken Essentz kand bruges med Nytte udi adskillige Svagheder Menniskene hiemsøges med / i dend Stæd mand haver ikkun liden Hielp at forvente fra de andre og fleeste Remedier, som have deres Jordagtighed hos sig endnu / og betegner hand tillige / hvor nødvendig det er at uddrage af Guld og Sølv dend pure og kostbare Essentz / viser / hvorledis det kand skee / og lærer / hvad Materier til dette store Verk skal bruges / hvorhos hand aabenbarer de forblummede Navne og Tegn hvorunder de første Authores have skiult det Arcanum, der var i deris Videnskab / og denne Oplysning forklarer / at de ere hidindtil udtolkede langt anderledis end de burde / hand de-

mon-

monstrerer øyensynlig / at alle Metalla voxe og ere vegetabilia, og paa denne Vegetation bygger hand fornemmelig omtalte Kunst / og som de fleeste holde for forunderligt / at Metallerne ere vegetabilia, og voxe ligesom Træer / udlader hand sig vidløftig over denne Articul, og søger at giøre sin Thesin saa meget forstaaeligt som mueligt. Det er / siger hand / bekandt ej allene hos alle Mineralister, men endog hos alle de Folk / som arbeyde i Minerne / at de fleeste Miner af Metallerne ligne et gandske med Jord tildekket Træe / da mand der see kand Rødder / en Bull proportioneret med sine Rødder / og dend paa alle Sider som et Træe forsynet med sine Greene. Mand veed (legger hand til) at Mineralisternes største Kunst bestaar derudi at kunde forarbeyde sig ind til denne Bull / som er langt rigere end de deraf flydende Greene / og at da tit hender sig / at der er Mengde Jord fra een Green til dend anden uden Metal, maa de habiliste Mineralister følge Greenen saa vit de kand / uden at lade sig afskrække / i fald dend paa somme Stæder ej fournerer saa meget som paa dend anden / hvilket Arbeyde er saa meget meere vanskelig / som tit Klipper og Vand er imellem; men det curieuseste er / at i disse Mineraliske Cavernis findes Vegetationer af mange slags Metaller, og fornemmelig af Sølf og Guld / ligesom skeer ved Coraller. Dend berømte Jesuit Kircherus havde en Sølv-Steen blandet med Guld / udi hvilken disse twende Metaller havde vegeteret ved at fremskyde adskillige smaa

Greene

Greene uden for Steen. Mand har seet og seer endnu iblant paa adskillige Stæder / at Guld-Greene fremspirer uden for Jorden / Author forteller sig at have læst i en Relation, at en Konge af Ægypten haver sendt til Kongen af Mogol et lidet Træe af fint Guld en halv Alen høy. Udi de Ungerske Miner findes mengde af deslige Vegetationer, og af Kirkeri Mundo Subterraneo læres / at i de Mineralske Huuler finder mand iblandt Vegetationer af puur og fiin Kaaber / ligesom mand paa Jorden sanker Urter og Blomster / ja over Guldminerne i Tokaien finder mand iblandt Guld ved Viinhøsten da Guldet / som smaae Traaer / findes ved Viin-Rankerne. Det er ey nok for Authori at have udfunden / at i Jorden er en vis Mineralisk Vegetatif Geist / hand lader og see / at samme Geist er frugtbar. De nu levende vide / at det er sandt / hvad Plinius, og efter ham Strabo have skrevet / nemlig / at paa dend ved de Toscaniske Kiister liggende Øe Elva, er dend Mineralske Jord / af hvilken Jern der uddrages / af dend Natuur / at naar dend legges i Rummet igien / eller udsettes sydvijs udi Luften / fremfører dend mengde og lige saa got Jern paa nye / som dend forige. Cisalpin forsikrer det samme / og Monsr. Crosset anmerker herved / at denne nye Production skeer ved dend Mineralske Sæd hvormed denne Jord er opfyldt / og som har dend Kraft ved sig / at dend kand føre sin Natuur Luften og Regn til Nytte / ligesom andre Planter

ter og Træer. Denne Crossers Anmerkning styrkes ey lidet af Agricola, som siger / at i Nærværelsen af Slottet Jaga uddrager mand Jern af visse Enge / naar mand graver 3 Alen dybt ned / og af de samme Huuler / naar de opfyldes med forige opgravede Jord / kand mand 10 Aar efter igien bekomme Jern / hvilket og skal være at treffe udi Normandien særdelis i Evreux og Laval, paa hvilke sidste Stæder det opgravne Jern iblant er saa blødt som Bye / og lader sig bøje / og i hvorvel det paa Den Elva opgravende Jern af Naturen er haard / ligesom det der falder i de Spanske Miner / saa bindrer dog denne Haardhed ikke / at det jo lader sig bukke og igien rette / uden at gaae i sønder. Herpaa opregner Author et mærkværdigt Stykke / som dend lærde Gerardus selv stadfester / nemlig at ved de Ambergske Jern-Miner i Tydskland / strøer og dekker mand over dend Jord / af hvilken mand forhen har uddraget Jern / en vist Quantitet af Hammerskiel / Stykker af afbrudt og gammel Jern sampt Affald og Filspaaner / siden samler mand dend Jord i store Stykker tilhaabe / lader dend / uden at røre derved / ligge i Soelen og Regn paa 12 a 15 Aars Tid / og efter dessen Forløb uddrager mand deraf Mengde Jern / hvilket adskillige gange igientages / og det nye vorende Jern er af saadan Haardhed / at det ej kand bruges til andet end Skorsteens-Plader / Kakkel-Ovner / Canoner og Kugler. Dette maa være nok sagt om denne Bog / til at over-

be-

beviise Læseren/ at dend ikke er grundet paa blotte Speculationer, men paa Naturens Operationer.

Sammesteds har Mr. Dasey/ som er et Membrum udi Videnskabs Academiet i Paris/ overleveret til samme Academie et Skrift om lysende Barometrer eller Veyr-Glas/ hvorudi hand først giver en kort Efterretning om de Authores, som derom have skrevet siden 1675/ dernest anfører hand adskillige Lærde Mænds Tanker derom/ som Bernoallis, Dutals, Hauksbees, Weidlers, Heinsingers og du Margrans. og til sidst viises af ham hvorledes de skal forferdiges.

Grav-Skrift over To Forlovede.

Vi længe har attraad/ som ligge her begraved/
At Lykken skulde os en Brude-Seng tillaved;
Men for en Brudeseng vi Begge fik en Grave
Hvad bedre Brudeseng end den os Døden gav?

Epigramma Venus vendibilis.

Sæpius ante fores pendant insignia Bacchi,
Ut potatores alliciantur iis,
Cur sic non Veneris suspensum insigne videmus?
An quin venalis nullibi prostet ea.
Suspensas hederas, respondeo non opus esse,
Vino ut venali, vendibili Veneri;

Nam

Nam quacunq; domo petulans capra claditur, ultrò
Hærere in tectis assolet hædus olens.

Nye Boger.

Lexicon der Gelehrten / darinnen die Gelehrten / welche von Anfang der Welt biß itzo gelebet haben / an der Zahl über 2000 beschrieben werden / nebst einer Vorrede Hrn. D. J. Burckh. Menckens / die 2te und vermehrte Auflage / med. 8. Leipz.

Sam. Puffendorffs / Freyherrn / Pflichte / welche ein Mensch nach der Vorschrifft des Gesetzes der Natur in acht zu nehmen hat / ins Teutsche übersetzt und mit Anmerckungen versehen von L. Christ. Schönen / 8 / Leipz.

Sächsische Merckwürdigkeiten / oder vollständige alte / mittle und neue Historien von Sachsen und dem Durchl. Chur- und Fürstl. Hause so dasselbe beherrschet / 4 / Leipz.

C. Crisp. Salustii Quæ exstant. Cum triginta amplius MSS. & vetustissimis edd. contulit, & uberrimis adnotationibus illustravit Gottl. Cortius, Accedunt Julius Exsuperantius, Porcius Latro, & Jo. Felic. Durantinus, item fragmenta veterum historicorum, & ex Jo. Fr. Gronovii Scholiis in Sallustium, & Gisb. Cuperi Observationibus in ej. Catilinam, utriusque adhuc ineditis, excerpta, & indices necessarii, 4, Lips.

Nye Tidender
Om Lærde og Curieuse Sager.

No. 12.

Dend 23 Mart. 1724.

Dannemark.

Algrævens Søn.

Foruden det forige in. 11 anførte Vaaben er mig og forekommet denne Familie at have ført til Skiolde Merke 3 med rødt / guul og blaat fordeelte Regn-Buer. Endnu et andet stæds trende blaae Buer i hvidt Feldt / og paa Hielmen tvende Vessel-Horn med trende blaae Regn-Buer paa hvert Horn. Saa har mand og erfaret dem at have ført efterfatte Vaaben / nemlig Skioldet er deelt udi 7 lige Deele over tverts som ved Bielker / dend 1ste / 4de og 7de ere blaae / dend 2den og 5te hvide / dend 3die og 6te røde. Paa Hielmen er hver

Vesser Horn deelt i 5 Deele: det første rødt hvidt blaat rødt blaat / det andet blaat hvidt rødt blaat rødt.

Navnet og Vaabenet er conserveret / men om Slegten haves ej anden Oplysning / end at dend haver boet i Laaland. Det Ord Grævesøn er Merke nok paa Familiens Lustre, thi i de ældre Tider

Tider her i Dannmark og Norge / nemlig fra det 10de Seculo af indtil Kong Erik Glippings Drab / var Grævе-Titul og Værdighed giengse og brugelig / særdelis bleve dermed Kongernis Børn / Børne-Børn og Paarørende benaadede / som mand og læser i de Tydske Kroniker / at de Kongelige Børn kaldis Græver / i hvorvel derhos ej negtis / at en Græves Værdighed i de Tider jo var ligesaa stor som en Fyrstes nu omstunder; Men siden Kong Erik Glippings Drab og 1280 / blev dend Titul og Værdighed nedlagt efter at dend nesten 300 Aar havde floreret / deels over Grævе-Navnet blev forhadt / ved det Græv Jacob Pors i Halland var en af Tilhielperne i Kongens Drab / deels fordi dend øvrige Adel holdt sig til de samme Prærogativer denne Ære-Stand førte med sig / da mange iblant dem vare allierede med Kongerne enten ved Slegtskab eller Svogerskab / som dog nøjedes med dend Titul af Riddere og Herre-Mænd / hvoriblandt Erke-Biskop Jens Grand til Lund / om hvilken Anonymus in historia Archi-Episcoporum Bremensium Rythmica skriver: Erat Dacus nobilis, sanguine regalis, ex Matre sed genitor miles, og Hadgen Joenson / Drost i Norge / som af Hvidtfeldt kaldis en Herre-Mænd født af Kongelig Stamme. Efter Kong Erik Glippings Drab haver da denne Værdighed været nedlagt / indtil under Salig og Høilovlig Ihukommelse Kong Christian dend V, der først iblant de priisselige Konger af dend Oldenborgske Stamme 1671 haver begyndt at ophøje

til saadan Værdighed adskillige sine troe Mænd. Dog negtis ikke/ at jo i dette Intervallo have været Græver i Danmark og Norge/ men de have været fremmede/ og derunder ingen Dansk Herre-Mand/ førend under Christiano IV og Friderico III, da mand finder Græver af Holk og Ulfelder dertil af Keyseren declarerte, hvilke dog ej lode sig med saadan Ære-Titul i deris Fæderne Land kalde. Udi voris Historier kommer meget saa Personer fore af det Navn Alf/ af hvilke mand skulde kunde slutte denne Stamme at have taged sin Oprindelse/ da Adelen største Deel i de Tider ej førte Stamme-/ men deris Faders Navn i disse Riger. I det 13 Seculo haver levet en fornemme Herre af dette Navn/ gemeenligen kaldet Junker Alf/ som 1278 er død. 1277 levede Hr. Bent Alfsen. 1285 levede dend berømte Søe-Helte kaldet mindre Hr. Alf/ giort til Græve af Toensberg ved Kong Erich dend III, som blev kaldet i de Dage Oliverus de Monte, item Comes de Sarpsborg/ og var Kong Magni i Sverrig Frænde; Hand var særdelis lykkelig til Søes/ giorte Skotterne/ Engellænderne og Hænseer-Stæderne stor Skade/ men maatte omsider da hand forunøiligede de Danske Strømme/ og derover blev fangen/ miste sit Liv ved Helsingborg. Af denne Alf-Græves Afkom har siden levet adskillige i Norge. Om Navnet og Slegten fra hvem kand udledis/ overlades til dem at skiønne paa/ som ere kyndige udi dend Norske Historie. Dog kand ej undlades at meldes/ at i Norge siden have

leved

leved Adels-Folk / som jeg lode kalde Alfs-Sønner / og i særdelished haver under Dronning Margrete 1388 Herluf Alfs-Søn Vebner forseglet dend bekandte Constitution, hvorved Norge giortes igien til et Arve-Rige.

Alkel.

Niels Joensøn Alkel var med eendeel andre Adels-Mænd udi Nørre-Jylland at felde Dom og Afsioning udi Aaret 1313 over de oprørske Bønder / som satte sig op imod Kong Erich Menved / og ey vilde vide af Skat og Landgilde / og anden Lydighed / hvorfor deres Høvids-Mænd bleve ophengte / Bønderne forkiendt Kirke-Tienden / dem paalagt at udgiøre Heste og aarligen Guld-Korn af hver Mark Guld at udgive.

Alsing.

1315 Nævnes Thomas Alsing iblandt de andre Underhandlere udi Dagtingningen / som skeede til Nyborg samme Aar in crastino Luciæ virginis, imellem Kong Erich Menved og Hertug Erich af Jylland; samme Aar i Decembr. kaldes hand Dominus Dapifer Thomas udi dend Forskrivelse / som adskillige Riddere og Ridder-Mænds Mænd have udstedt som Forlovere for Hertug Erich, at dend i Nyborg oprettede Dagtingning skulde holdis.

Slette Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

En ung Paahane stolt og stion /
(Der siges) fordom heilte

Til en Fasjane vel saa kiøn/
Saa smuk hun intet feilte/
Hans Skud og Piile skiød saa vel/
At Skuddet gik i Hiertet/
Saa hun det fandt i Sind og Siel/
Men smilte/ da det smertet.
En Giog paa næste Bøge qvist
Det saae med skeeled Øye/
Thi hand formeente selv saa vist
Faisanens Sind at bøye/
Ey nogen Ordens Broder har
Saa saare sig umaaet
For Kloster-Kiød/ som Giogen var
Med disse Tanker plaget/
Skiønt hand var gammel/ grim og slem/
Saa havde hand dog Penge/
En Dyd/ som gaar for alle frem/
Dog ey hos Brud i Senge/
Derfor hand paa de visne Træer
Maa sidde mutter eene/
Med rynked Pande/ skive Knæer/
Krum Ryg og smalle Beene/
Thi hun i sine saure Aar
Sig snarest lod bevege
Af Fuglen/ som udi sin Floer
Formaatte best at leege:
Men før den første Maaned gik/
Hun qvad en anden Vise;
Den unge Fugl i Sinde fik
At smage fremmed Spise/

Hun

Hun sig begav til nælie Krat/
Begræd sin tynde Lykke/
Og ønskte Døden hende brat
Fra Verden vilde rykke.
O daarlig/ siger hun/ er dend/
Som agter sig at gifte
Med ubestandig unger Svend/
Der tenker kuns at skifte/
Langt bedre med dend gamle Mand/
Som haver Guld og Penge;
Thi skiønt hand lidet elske kand/
Saa elsker hand dog lenge:
Kand Bruden spille ret sit Kort/
Kand hun hans Hierte vende/
Hvad meere? snarlig døer hand bort/
Saa faar det snarlig ende.

Sverrige.

Ubi Upsal er mand betenkt paa under den Titul af Thesauro Philologico at lade trykke dend berømte Theologi Doct. Joh. Palmroots Philologiske Dissertationer, som ere 30 i Tallet/ og handler 1 de Mensura temporum apud Hebræos. 2 de Festis Hebræorum. 3 de Jure usurarum secundum disciplinam Hebræorum. 4 de Hospitalitate. 5. de Idololatria. 6 de Igne sacro Hebræorum. 7 de Muliere Hebræa in Cosmicis, Esa. 3. 8 de Lucis. 9 de Pœna. 10 de Luctu Hebræorum. 11 de Præstantia Hierosolymæ. 12 de Inauguratione Regum apud Hebræos. 13 de Oleo la-

cro. 14 de Decimis. 15 de Arca fœderis. 16 de ritu præcandi. 17 de Sacrificiis. 18 de Juramentis. 19 de Servis Hebræorum. 20 de Serpente Paradisiano. 21 de nomine Jehovah. 22 de Festo Expiationis. 23 de Laceratione vestium. 24 de Palestina. 25 de Metamorphosi Nebucadnezaris in bestiam. 26 de Panibus propositionis. 27 de Ritibus Hebræorum celebrandi novum annum. 29 og 30 de Divina Inspiratione Scripturæ sacræ. Men for i Veyen agter mano der at lade trykke Prodromum Thesauri Philologici Palmrotiani, og i samme at indtrykke bemeldte Doctoris Primitias Academicas, som ere 1 Historia lingvæ sanctæ cum annexa historiola lingvæ Græcæ 2 R. Isaci Abar ben elis Comment. in Prophet. Jonam cum versione latina & notis. 3 R. Salom. ben Melech. Comment. in Cap. 1 Gen. 4 Versio latina ejusdem Commentarii in capita 4, 5 & 6 Geneseos. 5 Grammaticæ Hebrææ Compendium unà cum tabula synoptica Grammaticæ Kimkianæ. 6. Metricum memoriale Biblicum Martinii in Libros historicos quoad voces initiales Rhenii versus memoriales in Evangelia anniversaria Secundum ordinem in Svecia receptum conformati. Chronologia 8 Epocharum historiæ Eccl. veteris Testamenti 9. Numerum Targum seu paraphrasium Chaldaicarum & versionum Græcarum pro ut in Bibliis magnis Originis in 8 Columnes dispositæ

litæ comparent. Reges Judæorum & Israelitarum paralleli, Genealogia Christi, menses Judæorum ad noſtrum Callendarium applicati. Argumentum generale totius corporis Talmudici. Veſtes Sacerdotales Vet. Teſt. Poetæ in Nov. Teſtam. allegati &c.

Tydſkland.

Udi Wittemberg er trykt 1723 in 4. G. Wallini Filii S. S. Theol. Doct. ejusdemq; lectoris primarii Regio in Gymnaſio Svecorum Hernoſandenſi & Conſiſtorii ibidem Aſſeſſoris de Sancta Genoveva Pariſiorum & totius Regni Galliæ Patrona Diſquiſitio hiſtorico-Critico-Theologica. Samme Skrift beſtaaer af 1 Alph. 12 Ark og 4 Kaaberſtykker. Til dette Verk har Authoris nylige Franſke Reyſe givet ham Anledning. Verket beſtaar af 3 Dele/ og handles i det første om d. Hellliges Liv og Levnet/ og de derunder blandte Fabeler/ saa og Legendis Sanctorum. I den 2den om S. Genovevæ Liv og Levnet/ og i den 3die om hendes Dyrkelse.

Continuatio af Struvens Hiſtorie der Religions-Beſchwerden.

Under Keyſer Ferdinando I og Keyſer Maximiliano II har det vel ikke feilet paa Klager/ dog vare Beſværingerne ei saa store som de siden under Keyſerne Rudolpho og Matthia desto heftigere ere paakomne/ og falder i den Tid under de vig-

tigste Omstendigheder at regne Religions-Uroeligheden til Achen. Stridighederne iblant de Presborgske Dom-Herrer / og det deraf opkomne splidagtige Bispe-Val 1592. Dend Evangeliske Union, hvortil blev lagt dend første Grundvold til Heydelberg 1603. Dend Donauwerthske Tumult over dend 1607 af Abbeden til H. Creutz anstillede Procession igiennem Byen. Dend til Wyrtzborg oprettede Catholske Liga imod dend Evangeliske Union. Bohmernis og Slesiernis 1609 udstedte Majesters-Bref. Dend fuldkommen Foreening til Halle i Svaben 1610 / og dend derimod formeerte Liga. Tvende Kirkers Nedrivelse til Braunau og Closstergraben i Bohmen / hvorpaa fuldte dend øverste Hov-Dommers Wilhelm Slabata, en anden Kongl. Rayd Jaroslai Smeczarsky og Secreterer Fabritii Nedstyrtning udaf Vindue / og de andre Bohmiske Uroeligheder. Dog satte ingen Keyser det Tydske Riges og Religions-Fribed i større Fare end Ferdinand dend II. Friderich den V, Chur-Fyrste i Pfaltz / og siden uf Bohmerne udvalt til Konge / blev slagen paa det saa kaldede hvide Bierg / erklæret i agt / og alle hans Lande og Thuret selv ham fratagen / hvorved Hertug Maximilian til Beyern 1623 blev forlehnet; Alle de som havde antaged sig dend forjagede Chur-Fyrste bleve anorebne / Kong Christian IV, som havde været den Neder-Saxisk Kreds Oberst / sluttede Fred til Lybek med Keyseren / hvis Armee da stoed ved Øster-Søen / og det 1629 dend 6 May udstedte Edict, om at tilbage give det Geistlige

Gods

Gods/ satte Protestanterne Kniven paa Struben/ thi derved skulde de foruden Mengde Klostere fra sig levere 14 Erke- og Bispedømmer nemlig Magdeburg/ Bremen/ Minden/ Halberstadt/ Verden/ Lybek/ Ratseborg/ Meissen/ Merseborg/ Naumborg/ Brandenborg/ Havelberg/ Lebus og Camin; men derover kom Kong Gustavus Adolphus paa dend Tydske Bond/ de Tydske protesterende Fyrster og Stænder sankede nye Kræfter/ Frankerig mengde sig derudi/ og Tydskland/ efter at det i dend 30 Aars Kriig havde været saa mange seemmede Kriigs-Folks Rof/ maatte omsider være glad/ at en fuldkommen Religions Fred blev slutted. Udi denne under Ferdinando III til Westphalen trofne fred er i særdelished indbegreben/ (1) en General-Amnestie; (2) En General Restitution af ald Geistlig og Verdslig Gods i Pfaltz/ i den Stand det var 1617/ og i de andre Stæder som det var 1624 dend 1 Januarii. (3) Pfaltz Grævernis Restitution. (4) Confirmation paa det Passauiske Fordrag og Religions-Fred. (5) Alle Geistlige Jurisdictioners Suspension. (6) Hertugdommernis Brieg/ Lignitz/ Mynsterberg og Olss/ saa og Byen Breslau Religions-Fribed. (7) Extension af dend Geistlige Reservation, i fald en Protestant, som besad Bispedomme eller andre Geistlige Beneficia forandrede Religion, hvilket alt ved dend paafuldte Execution temmelig er bleven sat i Verk. Mand skulde have formeent/ at en saa dyrkiøbt Fred i det mindste paa en Tidlang

skulde

skulde have ophævet alle Besværinger. Men Forfølgnings Geisten kunde ey hvile/ og 1651 maatte de Østerrigske Undersaatter/ som ej vare Romersk Catholske/ lade sig overgaae et skarp Edict, Kaufbauer blev tvungen til at indtage Jesuiter/ og Ravensberg Woyden og andre Stæder bleve paa adskillige Maader trengte. I det Hildesheimiske gjorde Jesuiter og Capucinerne stor Uroe. I de Juliker Lande skuldt 1663 alle de/ som efter 1650 havde nedsat sig der i Landet/ inden 6 Uger igien udbrage eller udjages/ 1670 har Byen Hexter indgivet mange Besværinger over Biskopen til Mønster/ som Abbed til Corvey. 1685 miste Pfaltz Churførst Carl dend Sidste af dend reformerte Simmerske Linie/ og da toge de Pfaltziske Religions Besværinger/ uagtet det imellem dend sidste Churførste og Pfaltzgrev Philip Vilhelm til Svabisk Halle den 22 Maji 1685 oprettede Forlig/ deres Begyndelse/ som vare indtil 1697/ da mand i den 4 Artickel af den Rysviske Fred offentlig brød Hul paa dend Vestphaliske Fred. Frankerige restituerte efter dend Artickel alt uden for Elsas borttagne til Keyseren og Riget/ dog med dend Clausul, at udi de restituerte Stæder skulde dend Romerske Catholske Religion lades i dend Stand/ dend var. Efter Freden 1697 var ved en af det Catholske Clero til Worm formedelst denne Clausul anstillede Takkefest og Procession gaaet Raadet for nær. 1698 søgte Chur-Pfaltz at indføre i sine Lande det bekandte Simultaneum, imidlertid for at forbigaae Besværingerne

gerne i de smaa Stæder/ blev det saa grovt dermed i Pfaltz/ at Kongen af Preussen maatte gribe til Repressalier, og derved udtvinge det Dysseldorpsske Forlig af 21 Novemb. 1706/ ved hvilken de Evangeliske og Reformerte bleve tilsagt frie Exercitium Religionis publicum & privatum.

Udi Leipsig er 1722 trykt in 8vo et læseverdigt Skrift cum censura Facult. Theol. under den Titul Wahrscheinliche Vorstellung der Geschichte unserer ersten Eltern im Stande der Unschuld/ worinn die Aneinanderhangung und Wort-Verstand dieser Biblischen Historie auf deutlichste gezeiget/ und manche noch nicht genugsahm erläutert gewesene Schwürigkeiten gehoben/ auch die darüber entstandene wichtige Controversien fatsam entschieden werden/ alles nach dem Thon der Schrifft und dem Fürbilde der heiligen Lehre entworffen/ und mit vielen Anmerckungen erläutert von M. Michael Lilienthal. Samme Verck er trykt in 8vo, og vilser Author i Fortalen/ at det tager sin Oprindelse af hans i Rostock holdne Lectionibus Biblico-Theologicis, og siden er afhandlet udi 30 nye Prædikener/ dog haver hand herudi udeladt de i samme Prædikener brugte Indgange/ Porismata doctrinalia og moralia, og Applicationerne af Lærdommen/ og alleene anført hvis som tiener til Forklaringen og Textens egentlige Forstaaelse. Herforuden har hand udstedt en opbyggelig Indledning til de første Menniskers Historie og Tilstand i deres Uskyldighed/

Fald

Fald og Oprettning [illegible] vori handles om Tiden og Ordenen/ i hvilken Sagerne sig formodentlig have tildragen. Author tilstaar/ at Moses i at fortelle de Ting som ere skeedte i de første 7 Dage fra det 1 Cap til det 4 Vers i det 2 Cap. haver holden en nøje og accurat Tide-Regning/ dog kand hand ey biefalde/ at sligt er i agt taget fra samme indtil Begyndelsen af det 4 Cap. Hand statuerer derimod/ at dend derudi forekommende Historie udgior en udførlig Forklaring over det foregaaende første Capitel. Derneſt viiser hand/ hvor hver Stykke i de følgende Capitler henhører/ og foreſtiller en vidtløftig Følge af Historierne paa hinanden. Herneſt beviiſer hand/ at Dyrenes Skabning/ Adams Afbildning og de af ham opkaldede Dyr og Fugle/ item Menniſkets Indførsel i Haven Eden/ Anviiſningen til at æde/ Forbuddet om at smage Frugten af Kundſkabets Træ/ Slangens derpaa fuldte Friſtelſe/ og endelig Menniſkets Fald har kundet ſkee/ og er ſkeet paa dend 6 Dag. De dertil behørende Beviiſligheder tilſtaar Author ſelv ſig at have laant af Jac. Alt. tr. de Sabbatho l. I. cap. 8. 12. Endelig begegner hand een og anden forventelig Indvendning/ og gaar til at beſkrive hvis paa dend 7de Dag er forefalden/ hvilket hand meget vidtløftig andrager/ og dermed ſlutter ſit Syſtema.

Engelland.

Udi London har Mr. Pech af Kingsliffe udi 12 Bøger udgivet en udførlig Efterretning om dend

dend By: Stamfords Antiquiteter og Historie/ hvor i forige Tider det 3 Universitet i Engelland var oprettet.

Sammesteds er og udgivet Primitivy Morality: or the Spiritual Homilier of St. Macorius the Ægyptian. Vel er tilforn Macarii Skrifter paa Gredsk og Latin ja end og paa Tydsk udkommne; men dette Engelske Skrift overgaaer de andre baade i Rethed/ Skionhed og Tydelighed. Oversetteren deraf/ som alleene kalder sig Præst til dend Engelske Kirke/ har ved sin Lærdom og andre Midler givet os en udførlig Indledning og en Oversettelse/ som overgaar de andre/ som haves hidindtil i andet Spreg. Det Bodlejanske MSS:, hvoraf Oversetteren har forbedret meget i dend Grædske Text/ indeholder derforuden 7 Homilier, som forhen ey ere trykte/ hvilke hand og ikke har vildet oversette i det Engelske/ førend de først vare ude paa Gredsk/ endskiønt de baade ere genuina og værd til at trykkes.

Frankerige.

Udi Paris har dend lærde Benedictiner Pater Nourri for at udgive en nye Edition af Ambrosii Opera, som skal bestaae af 3 Folianter. De 2de første Tomer skal indeholde Opera genuina Ambrosii, men i dend 3die skal Opera dubia eller suppositicia findes. Ved denne Edition skal føyes Missale Ambrosianum cum notis criticis & illustrantibus, og ved hver Volumen en à parte Fortale/ angaaende Ordenen/

hvor

hver i disse Opera ere rangerte, saa og om de intricateste deri forekommende Steder in margine paa hver Side skal findes korte Notæ og Lectiones variantes. Fra samme lærde Pater have vi og med det første at vente det 3die Vol. af hans Apparatus ad Bibliothecam Patrum.

Italien.

Udi Florentz trykkes Stift paa dend Collection af Antiquitatibus Toscanis, som Dempsterus fordum haver samlet, og har været i Hertugens Bibliothec forvaret. Adskillige Volumina ere allerede deraf færdige, og haver Marquis Scipio Maffei og Prof. Salvini Opsyn dermed, som drager ald Omsorg for, at det kommer accurat ud, og dertil vil føie deres Anmerkninger og Notas.

Epigramma ad Grandiloqvum.

Mille asini Samson maxillâ percutit hostes,
Grandiloqvô plures ore ferire potes.
Qvid mirum? binas asininas tu geris ore
Maxillas, unam dum tenet ille manu.

Gravskrift over et nyfødt Barn.

Jeg nyss af Fengsel kom, min Moder for mig stræbte,
Men Døden strøen mig til fælleds Moder slæbte
At fødes om igien: Naar saadan Fødsel skeer,
Jeg under Fengsels Tvang da kommer ikke meer.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 13.

Dend 30 Mart 1724.

Dannemark.

Alstrup.

Henning Alstrup var med 1533 at underskrive dend af Kong Christian dend III oprettede Reces.

Ambring.

Trugillus Tordo Ambring var een af de øverste iblant de Adels-Mænd, som 1313 dømte Bønderne af Harsyssel og Jellingsyssel i Nørre-Jylland for deris Oprør og Opsetsighed imod Kong Erich Mendved. Samme Tord Ambring var 1315 med at love paa Kong Erich Mendveds Side, at dend imellem berørte Konge og Hertug Erich

af Synder-Jylland til Nyborg oprettede Dagtinging skulde vorde holden.

Am Ende.

Herom haves ej anden Efterretning / end at Vaabenet med dette ovenegnede Navn findes / som efterfølger og foreſtiller 2 ſorte heele Orne-Laar udi guult Felt.

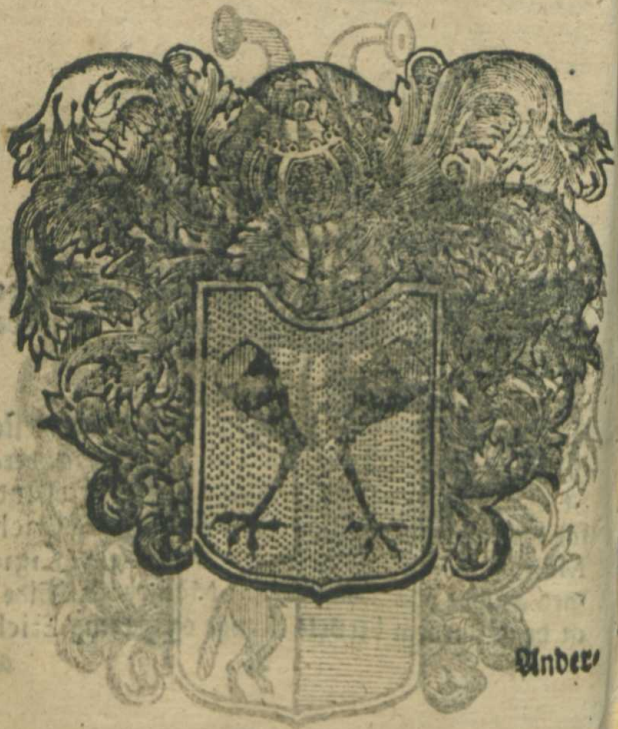

Ander-

Anmerkning.

Er regnet iblant de Holsteenske Adelige Familier, og for saa vitt Navnet angaar og findes der under Oldmachers Vaabenbog anført/ dog er Vaabenet/ som der staar under Navnet/ urigtig/ og tilhører de Blomer; Thi denne Families rette Vaaben bestaar af et paa langs udi tvende lige Parter forskiælt Skiold/ den 1ste Deel er blaat/ og den 2den hvidt/ og udi begge sees en springende rød Hund eller Ræf. Paa Hielmen sees tvende Vissil-Horn/ det første hvidt/ det andet blaat/ som Afskygningen udviiser.

Mand finder og iblant dend Forskiel udi de paa Hielmen satte Horn / at de begge ere tegnede med rødt / med en liden hvid Bielke i midten af hver. Den første / som kom fra Holsteen ind i Danmark / var Andreas von Anderson Søn / Claus von Anderson / som eyede Ulfsund / hand døde 1632 dend 20 Junii, efterlatende sig en Søn og en Daatter. Sønnen Hans Jørgen von Anderson til Ulfsund / fød 1626 dend 16 Febr., gifstede sig dend 20 Novembr. 1653 med Jomfrue Karen Qvitzou / Eyler Qvitzou til Lykkesholm og Anne Brahe til Elved deres Daatter / men levede ikkuns 1½ Aar efter Bryllupper: thi hand døde 1555 / og blev jordet hos sine Forældre i Næs Kirke udi Vøsling Lehn; hand var dend sidste af dene Slegt paa Sverd Siden her i Riget.

Syvende Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

Engang en spættet Tudse sad /
Og sig i Bekken speilte /
Ved sine Farver var saa glad /
Som dend der intet fejlte.
I dette kom en Ørn frem
Til Vandet feed og hyldig /
Da syntest Tudsen / hun var slem /
For Hun var ej saa fyldig.
Hør Jupiter, du store Gud /
Hun sagde / jeg maa klære /
At jeg saa god som nogen Stud /
Skal dog saa liden være.

Jeg

Jeg skal / hun sagde / strax paa stand
Min Bug saaledis strekke /
At jeg skal sees saa tyk som hand /
Om end jeg skulde sprekke;
Men Vennerne kom rundt omkring /
Ved Graad og Taare bade /
Hun vilde dette (som en Ting
Der ej var muligt) lade.
Der hendis Mand og det fornam /
Hand sagde: Lille Hierte /
Holdt op: Men hun lod svare ham:
Gak hen / og kiøb en Tærte.
Hun kiærte sig ej efter Snak /
Men holdt Aanden inde /
Sig blæser op / indtil hun sprak /
Som en hoffærdig Opinde.

Sverrige.

Udi Stockholm seer mand under Dronning Ulricæ Portrait efterfølgende fire latinske Vers / forfærdigede ved Cancelie Raad Joh. Brauner.

Si Pietas, si Dia potest Clementia cerni,
ULRICÆ facies sistit utramq; tibi.
Debuit Alcesti Rex vitam; ULRICA Marito,
Qvod vitæ Reges præposuêre, dedit.

Hvilket mand med lige Zirlighed læser oversat saaledes paa Svensk:

Om frugta Gud / og Nåd hår lysa fram i ånne /
Saa får ULRICA thet / som hyser thissa wånne /

A ceſti wäl en Kung för Liſwet tächa må;
ULRICA then för meer / ſom hon lät Kronen
ſå.

Diſſe Svenſke Vers ere ſaaledes fra en ubekandt
Pen fordanſkede indſendte.

Om Maade og Gudsfrygt ſig ſynlig her lod kiende /
Da har ULRICA det / ſom ligner diſſe Tvende /
Alceſti for ſit Liv en Konge takke maa /
ULRICA dend för meer / ſom hun lod Kronen
ſaa.

Udi det Wernerſke Bogtrykkerie er ſammeſteds under Preſſen dend af Mag. Jørgen Nordberg udarbeydede Hiſtorie over St. Claræ og St. Olai Kirker; Ved ſamme Skrift findes ſmukke Kaabertrykker og gode Diplomata. Det første Capitel beſkriver os det gamle St. Claræ Kloſters Begyndelſe under Kong Magno Ladislao, i hvad Aar det er ſtiftet / dets Bygning først af Træe og ſiden af Steen St. Claræ Fødeſted / Forældre / Cloſter-Levnet / Miracler / Død og Begravelſe / Kloſterets Gods / Eyendomme / Gaver / Indkomſter / og de Kongelige Privilegier, ſaa og paafølgende Skiebne og Tilſtand / dets Ende og Ødeleggelſe omſider under Kong Guſtf dend Første / og Aarſagen dertil / ſaa og Abbediſſernes Navne. I det 2det Capitel opregnes nu værende og af Kong Johanne III. opbygte Tempel / Skolens og det Clarbergſke Collegii Hiſtorie / Anſeende og Tilſtand / ſaa og de der værende Præſter og Rectores. I det 3die beſkrives hvis

ſom

som er [illegible] at melde om det af St. Ole kaldede Sacristie og iblant andet Cartesii Begravelse-Sted.

Ubi Gottenborg har dend der værende Præst til dend Svedske Kirke Doct. Th. Georg Friderich Niehenk nu i Trykken ferdig sit Skrift de zelo Regum Doctorumq; Ecclesiæ Svecanæ in propaganda vera religione Christiana tum intra quam extra regnum. Samme lærde Mand har og under Hænder at udgive en exact Beskrivelse over sit Medaille-Cabinet.

Mag. Ole Broman Rector i Hudiksvald har ogsaa skreven til Trykken Ichtyologiam Hellingicam eller en accurat Beskrivelse over de i Vanderne der omkring befindende alle slags Fisker, saa og Maaden, paa hvilken de fanges, tilsaves og giemmes.

Tydskland.

Udi Wien er af Abbeden til Zwelt-Kloster udi tvende Tomer in folio udferdiget samme Klosters Historie, hvoraf dend eene Tome, som gaar fra 1083 til Aar 1300, allerede ved Trykken er kommen. Titulen er Annales Austrico-Clara-Vallenses, seu fundationes Monasterii Claræ vallis Austriæ, vulgò Zwetl, Ordinis Cisternienſis initium & progressus. Ubi compendioso schemate per modum historiæ universalis fideliter refertur, quicquid ab anno MLXXXIII usque ad annum MDCXLV ex Archivo, & MSS. Zvetlensibus aliorumque scriptorum autoritate erui poterat.

Fra Hannover paaer den lærde Historiographus Eccardsus sig begivet/ og tillige med sin Station forandret sin Religion, da hand nu opholder sig i Klosteret Corvy, hvor hand har ladet sig Cronrage og giøre til en Munk.

Udi Leipsig er trykt Relation des Herren Vice-Præsidenten, Freyherr von Nieroth/ og indeholder Efterretning om de Tartarer/ Baskirsky kaldet/ som grendser med Kongerigerne Casan og Siberien og imod China med Karakalpakkerne og andre Tartarer/ og ved det Caspiske Hav med de omsvermende Calmuker; samme Land skal være frugtbar og tigt/ neslen ligesaa lang som bredt/ og af dend Begreb/ at mand behøvede 6 Uger Tid til at reyse fra dend ene Side til dend anden. Baron Nieroth har 1721 kiendt en af disse Tartarer i Petersborg; samme kunde ey troe/ at Baronen var en Christen/ eftersom de/ der kaldte sig Christne i Casan, vare Folk/ som øvede allehaande Ondskab. Hand giorde sin Bøn hver gang Solen gik ned med stor Andagt til Himmelens og Jordens Gud/ hand vidste at opregne adskillige Bibelske Historier om Adam/ Eva/ Abraham/ Isaac og Jacob/ dog havde hand ey hørt om Christo og hans Værdskyld ey heller nogensinde læst Bibelen. Da hand nu ey kunde læse Russisk/ og ingen Arabisk Bibel var der/ blev ham given skreven paa sidstnevnte Sprog de 10 Bud/ Ord og Fader vor/ hand forsikkrede at de 10 Bud-Ord vare brugelige/ og særdeles iblandt hans Landsfolk/ mens af HErrens Bøn/ Fader vor/ vidste de ikke at sige.

Sidste Continuatio af Struvens Historie der Religions-Beschwerden.

Under nu regierende Keyser overgav de Evangeliske Stænder deris Besværinger 1711 dend 23 Sept. imod Rigs-Hov-Raadet. 1712 blev de i Erfurt mægtig qvælede af deris Stadtholder. I det Siegiste kom det til et Blod-Bad, som 1716 blev igientaget. Disse Exempler blev efterfulgte af Baronnerne von Ei innen, Baronen af Ingelheim Cammer-Raads Præsident, Chur Trier og det Catholiske Huus Salm. 1714 er dend Radstedske Fred-Slutning udi dend 4 Ryswigske Articul stadfestet. 1715 dend 18 Jul. lod Keyseren alvorlig befale, at Parterne skulde enholde sig fra at skielde og smælde paa hinanden i Religions-Sager, og dette handlede Hoa dend Jesuitiske Professor til Heydelberg Paul Usleber tvert imod samme Aar, saa blev og Forfølgningerne af Baden-Baden, Chur Meyntz Biskop til Worms, Chur Cøln og i Wyrtzborg fortsatte. 1719 dend 22 April forbød Chur-Fyrsten af Pfaltz de 80 Spørgsmaal af dend Heydelbergske Catechismo at bruges, og dend 4 Septembr. fratog hand de Reformerte i Heydelberg den Hellig Aands Kirke som siden, hvoraf Chur-et dem 1708 forhen dem var betaget. Hvilke Trengsler, saa og de, som foretoges i det Zw ybrykkiske samme Aar, giorde stor Allarm, og antoge sig de betrængte Undersaatter Kongerne af Preussen og Store Britannien ved Gesandter og Land-Grøven af Hessen-Cassel ved In-

tercessionalia, saa blev og heele Sagen giort anhengig paa Rigsdagen til Regensborg. Dette dog uagted blev dend Hollandske Gesandts Baron Spinæ Kudsk in Novembr. samme Aar, da hand holdt uden for dend Hessen-Casselske Ministers Dør, med Prygle trued, til at folde i Knæe for det ombaarne Venerabili, og en anden af samme Gesandtes Betiente blev 1710 dend 17 Martii, da hand i det hand mødte Venerabili, vilde reverere sig udi et Huus, forfulgt og ilde med Huf og Slag tractered; Derpaa indløb dend 25 Mart. en skarp Keyserlig Ordre, om at restituere dend Hellig Aands Kirke til de Reformerte, og over dend Heidelbergske Catechismum at høre Kirke Raadets og andre lærde Mænds Meening, hvorudis Sagen var at modificere, som og skeede. I samme Aar fuldte endnu dend 12 Apr. det saa berømte Keyserlige Commissions-Decret, hvori Keyseren er moer ng at handhæve Retten, forbryder paa de af Hannover, Brandenborg og Hessen-Cassel brugte Represalier og andre imod Rigs-Constitutionerne stridende Modus procedendi, misbilliger de af adskillige Professorer giorende Udtolkninger over dend Westphaliske Fred og andre Rigs-Constitutioner, saa og de haarde imod Churfyrsten af Meynts brugte Tale-Maader, skyder Skylden paa de af Rigs-Stænderne, som ikke have præsteret Præstanda, at til Baden er giort saa slet en Fred for Riget, og endelig tilsiger at befordre alle gode Negotiationer, angaaende dend Ryswikske og Badenske Clausul,

saa

saa og alle andre Rigets Angelegenheder. Det Evangeliske Corpus giordte dend fornemmeste Keyserlige Commissario en fuldkommen Foreskiöning derover/og recommenderede den 22 Apr. paa det beste / Keyseren og Kongen af Store Britannien vare af dend Meening / at hæve de Pfalzske og Meyntzske Forandringer ved en egen Rigs-Deputation, hvorimod de øvrige Evangeliske Gesandter til Regensborg havde et og andet at indvende / og overleverede de Keyserlige Commissarier Extract af nogle Besværinger / som siden dend Radstad-Badenske Fred vare forefalden / og med forderligste sik at afgiøres; saa endholdt de sig og aldeles fra Deliberationerne dend 20 Dec., dog bivaanede dem igien 1721 / da et andet Keyserlig Decret udkom / allerhelst Keyseren dend 20 May 1720 haver tydelig ladet yttre sin retfærdige Intention imod de Catholiske Stænder / men 1722 dend 20 Jun. haver hand gandske disapproberet Mr. von Rechs nomine Corporis Evangelici Forsendning til Chur Pfalz og Zweybrykken / dog derhos ved det Bohmiske og Osterrigske Gesandskab privatim givet de Evangeliske Stænder at forstaae / at hand vilde lade sig befalde den Maade / som samme Stænder holdt for dend lætteste / til at bielegge sine Tvistigheder / dog ikke førend Hr. Reech var kaldet tilbage / og Tolleret Hammersleben fuldkommen restituered. Chur-Pfalz har taget det an / andraget og meget om dend Lyghed / hand bærer for de Keyserlige Befalinger / som dog slet accorderer med de sidste indbudne Besvæ-

tinger.

ringer paa de Ting/ Author har sluttet dette sit Skrift/ som er udarbeydet med al Beskedenhed/ samlet af gode Documenter, og for Resten ey blandet blandt den øvrige Rigs-Historie/ saa og mestendeel har conserveret de Ord/ som findis i Rigets Love/ Documenter, Acter og Skrifter.

Det fierde Stykke af dend Preussiske/ nu i Konigsberg under Mg. Lilienthals Direction, udkommende Journal, nemlig det for afvigte Aug. indeholder 1. Johannes Davidis Liv og Levnet/ ellers kaldet Fierbinder/ Biskop over Ermeland/ som G. D. Seyler, Professor ved det Elbingiske Gymnasio har beskreven/ hand var født 1483 til Dantzig/ var en Horkremmers Søn/ blev 1510 Doctor til Bononien, brugt hos adskillige Potentater som Nuncius, hand døde 1548. 2. Martini Lutheri Brev til Johan Brismann, angaaende det Preussiske Reformations Væsen. Dette Brev haver været i det Wallenrodiske Bibliothec, og handles der om Brismanni og Amandi Levnet. 3. Acta af det saa kaldede Rastenborgske Colloquio, holden imellem de Evangeliske og Wiedeberne 1541. 4. Det Konigsbergiske Slots Beskrivelse/ hvori tillige handles om dets Opbyggelse og Situation saa og udvortes Beskaffenhed. 5. Om Kiøbmands-Drengenes Deposition i Konigsberg ved dend Steen kaldet Keysern/ som holder 10 Alen i sin Circumference. I det 5te Stykke indbegribes 1. Conrad Tibers von Wallenrod dend XXI. Ordens-

Mester

Præster imod de Beskyldninger ham af adstillige Scribenter at tilleggis. 2. Om det til det Kongelige Slot herhørende Friheder/ hvorved findes en fuldkommen Historie af det saa kaldede Collegio Fridericiano. Det 6 Stykke holder i sig 1. Beretning om et stykke bley Bernsteen med Prof. Fischers Anmerkninger/ hvori meget tractéres om Oprindelsen/ Væxtet/ Egenskabene og Forskiellen af denne Bernsteen. 2. Om de i Preusen fundne Romerske Mynt/ hvilket er en Oversettelse af Gor. Sigfr. Bajers Tractat de nummis Romanis in agro Prussico repertis, som udkom til Leipsig 1722 in 4. 3. Første Continuation af det Rastenborgske Colloquio. 4. Et Poëtisk Verk om Fruentimmerets Vøst taget i Comparaison med den Polske Rigsdag. I det 7de Stykke findes en Historie om Diderick von Cuba, hvorledes hand 1474 er fangen af Hr. Henrich von Richenberg og ihielslaget. 2. Om det Mirakel/ som er skeet med Kalken ved dend Evangeliske Kirke til Rudau paa Samland i Preusen. Dette er en Recension af D. G. A Pauli til Gryphswald 1717 udgivne Tractat de prodigio, quod in transfigurato calice Eucharistico seculo proximo elapso in pago Borussiæ Rudou accidit. 3. Om de Friheder/ som henhøre under det Konigsbergske Slot/ kaldet Roßgarten og Neuenforg. 4. De Reformerte Præsters i Berlin Betenkning om de Konigsbergske Professorers og Præsters Syncretistiske Strid. Det 8 Stykke indbegriber en Efterretning om

Mag.

Mag. Lucæ Davidis norske Summe Cancellets Levnet og Historiske Skrifter / beskreven af Hr. Doctor Wolbrecht. 2. Om det Rudauiske Slag / og dend til dets Amindelse opreiste Stotte / som er en Oversettelse af Prof. Rohds Disputats / som udkom 1721 de prelio & statua Rudavienſi. 3. Om de Preussers Sædvane i at drikke udaf Horn.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er i afvigte Aar udkommen en nye Edition af Plutarcho paa Fransk / under dend Titul Les vies des hommes illustres de Plutarque, revues sur les MSS. & traduites en François avec des remarques historiques & critiques & le supplement des comparaisons, qui ont été perdues. On y a joint des têtes, que l'on a pu trouver & une table generale des Matieres, par Mſr. Dacier. Exemplaret, hvorefter denne Edition er udgivet / skal være eiterseet / corrigeret og forbedret med adskillige Anmerkninger af Mr. Dacier selv / dend bestaar af 2 Tomer in 12. Dend første Deel af 518 / dend anden af 568 Sider. Verket er af Mr. Dacier selv tilskreven nu værende Kong Ludvig XV. i Frankerige / og dette Skrift kunde alleene forbytte Mr. Daciers Berømmelse / om hand forhen aldrig havde lavet noget uforkomme / da mand paa en viß Maade kand sige at Oversettelsen overgaar Originalen, saasom Plutarchi Stiil er hinanden saa meget ulig / da alting er saa

get

get af andre Skribentere og bragt sammen / derimod er Mr. Daciers Stiil allethider eens og overalt lige reen og ziirlig.

Frankerige.

Udi Paris er Doct. Luc. d'Achers Specilegium, hvor Exemplarierne vare blevne saa meget rare / paa nye trykt i 3 Folianter, Mr. Lovis François Joseph de la Barre har paataget sig / at besørge denne Edition, hand har forbedret dette Verk af adskillige MSS. saa og St. Baluzii og Edm. Martini Anmerkninger / ja forsynet hver Tome med et fuldkommen Register.

Sammesteds er denne beromte Fontenelle Opera udgiven paa nye i 3 Tomis, saa og det bekiendte Skrift de la Religion Chrétienne prouvée par les faits, men Trykken er slettere og vitieuslere end dend som udkom 1722. Mr. Capperonnier har bedre endnu paa sin dend lærde Verden for længst tilsagde Photium. Saa bliver og alle Cartesii Skrifter der samlede trykt i det Sprog de af Authore ere skrevne / men hans Meditations & Principes de Philosophie trykkes a parte.

Italien.

Udi Ferrara lader Jesuiterne trykke in folio dend af Prof. Guilio Negri paa det Italienske Sprog udfærdigede Efterretning om de Florentiniske Scribentere, og er Verket saa fuldstændig at af de 5 sidste Seculis neppe skal fejle en eeniste Florentinisk Scribent indtil 1703.

Udi

Udi Palermo er trykt i afvigte Aar in folio Joh. Pap. Carusii Bibliotheca Historica Regni Siciliæ.

EPIGRAMMA. Fur suspendendus.

Sic medio in Græco Π. pensilis uva relinqvar,
Proq; levi furto funе peribo miser!
Qvam multi *graviora, dabit Deus his qvoq; funem,*
Furta peregerunt, qvos superesse sinunt.

Grav-Skrift over en Abe.

Jeg lignede vel Menniſker/ men blev dog ikke ſlig
Den udi Sigbegravelſe/ thi de benſlengte mig
Paa vi den Mark/ dog ſee dig for/ ô! Vandrings-Mand/ at ei
Du ſelv en Hokeliſt Abe er/ og gaar paa gante Vei.

Nye Bøger.

Fr. Heynii Epiſtola continens argumenta aliquot quibus ob oculos ponitur, Piſcium figuras, ut in lapidibus fiſſus paſſim inveniuntur, non veros fuiſſe piſces, atque ita eos in diluvio univerſali limo vel materiæ alicui lapideſcenti includi non potuiſſe.

Ejusd. Berg-Lotterie, oder Schatz-Cabinet, worinnen Anweiſungen zu Bergen/ Thälern/ Flüſſen/ Quellen und Brunnen in Teutſchland gezeiget werden/ in welchen Edel-Geſteine/ Gold/ Silber und allerhand Ertzte anzutreffen.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 14.

Dend 6 April. 1724.

Dannemark.

Von Anen.

Er en Pommersk Adelig Familie, og henregnes under samme Lands Adelige Slegter udi Sidmachers Vaaben-Bog. Familien fører til Vaaben-Tegn et graat Elsen-Hoved udi rødt Felbt/ og paa Hielmen et ligedannet Hoved. Dend første/ som nedsatte sig i disse Riger/ var Claus von Anen/ som flottede her ind 1606/ hand boede i Norge og var forlehnet med Eger/ hans Søn Prebiorn von Anen levede 1660/ og var Befalings-Mand over Nord-Landene/ allieret ved Sistermaal med en Urner/ siden med Karen Ivers

Quarter Vind af Nordholm; hans Døttre bleve gifte / dend ene med en Schinckel / dend anden med en Poucherel / og Sønnen Iver von Anen / som døde 1722 / var Conferentz- og Etats-Raad / saa og Stifts-Befalnings-Mand over Trundhiems Stift og Ampt-Mand over Nordmoer.

Anriv

Antip

Føre udi Feldet/ som er guult/ en sort Kam sat paa Skak/ og paa Hielmen tvende Vinger eller Ørne-Flugter/ dend første guul/ dend anden sort/ og midt imellem en sort Kam. Nogle sætte en sort Muur i stæden for Kammen/ og i andre Vaaben-Bøger finder mand det i nedensatte Vaaben afstegnes som en Kam forestillet i Form af Pallisader.

Ottende Fabel reciteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

En drukken Kok det gik saa galt/
Der hand for meget smagte
Af goden Viin/ hand blev befalt
En fæded Gaas at slagte.
Saa snart hand dend Befalning fik/
Strax uden at opsette
Sin Herres Bud/ fra Kanden gik
Dend Gierning at forrette.
Sin Slagter-Kniv af Skeeden drog/
Foruden stort at snakke/
I stæden dog for Gaasen tog
En Svane ved sin Nakke;
Nu hand med Kniven færdig stoed/
Det falske Snit at giøre/
Dend Svane strax sit Nep oploed/
Sin Stemme lader høre/
Saa sødelig hun bad og sang/
Hand hende vilde skaane/
Vor Kok forbaust ved denne Klang
Og Svanens søde Toene/
Hvad/ siger hand/ est du en Gaas?
Hun svarte: Nej/ en Svane/
Ja/ sagde hand/ saa gak din Kaas/
Jeg bliver ey din Bane/
Og vel det var/ jeg hørte dig/
Nu jeg kand først fornemme/
At du paa Feer er Gaasen lig/
Men Svanen paa din Stemme/

En

En drukken Mand sig snart forseer/
Før skal jeg dog af Hunger/
For jeg dig noget Ont beteer.
Saa frelser gode Tunger.

Sverrige.

Udi Stockholm har Mag. Strierman ladet trykke sin Tractat de Scutis Veterum, hand lover og udi en Collection at udgive 100 Anonymos Scriptores Svecicos.

Sammesteds er trykt 1723 in qvarto p. 183 Petri Dikman Assessor udi Hov-Retten til Jenekiøbing/ hans Historiske Anmerckninger over og af en Deel Runesteener i Sverrig tienlige til at oplyse dend Svenske Gothiske Historie saavel Geistlig som Verdslig. Author er forhen bekiendt af sine 1686 til Stockholm udgivne Observationer over de gamle Svenske Gothers Mont/ saa og hans Skeist om sammes Ecclesiastiske Antiqviteter fra Hedendommen af indtil Kong Gustavi I Regiering/ som er trykt 1703 i Stockholm/ Verket har mand ey selv endnu seet/ hvorudover mand i denne Beretning følger/ hvis som derom findis anført i Trimestri 3 af Actis literariis Sveciæ pro Anno 1723. Author, som nu ved Døden er afgangen/ har med dette Verk fornemmelig havt i Sinde/ at oplede af de gamle Rune-Steene/ hvad som henhører til Runernes Natur/ saa og det gamle Gothiske Sprog/ dend gamle Religion, dends Oprindelse og Skiebne/ de ældre Tiders Historie, Folkenes/ særdelis Gothernis Handel og

Van-

Vandel med andre Folk i Europa/ Asia og Africa/ deris Krigstog og Udreyse i andre Lande/ til hvilken Ende hand anforer adskillige Runiske Inscriptioner, som hand enten selv/ eller for ham de lærde Laurentius & Johannes Buræus, Michael Vatrangius, Johan Hadorphius, Olaus Verelius, Olaus Rudbechius dend Ældre og Joh. Pringschiold have observeret, som bestaar af 54 deslige Steene i Upland/ 6 udi Øst- og 4 udi Vest-Gothland/ 2 i Smaaland/ 17 i Syndermanland/ 2 i Vestmanland/ 2 i Gestrik/ 2 i Helsinge Land og 1 i Medpadeland; hvorhos hand tillige anforer Stæderne/ hvorsamme Steener findis opreyste/ saa og de Inscriptioner, hand eragter at være meest convenable med sit Forset. Vel er det saa/ at mange af de ved Mr. Dikman anførte Observationer forhen ere anmerkede af omtalte lærde og særdelis af Peringschiold udi hans Anmerkinger til Kong Diderich af Berns hans Liv og Levnet/ saa og in Monumentis Uplandicis, dog haver og selv opdaget adskillige/ som for Ex. p. 27 observerer hand udi Inscriptionen paa en Steen i Gelvesta udi Tenstad Sogn i Upland/ at Vocalis E ey haver været iblant Runerne/ eftersom dend ey findes udi de i tvende Consonanter sig endende Ord/ som dr. tr. gn kn. rn. hvilket dog siden er skeet/ som af ham med adskillige Exempler forklares pag. 47. Paa en Steen til Uobye i Nortuna Sogn forekommer Vas Vishir. h. e. var Vishir/ hvilket Navn meget var brugelig hos Gotherne/ og betydede saa meget som en

Gene-

General, hvoraf Author søger at inferere at vas hos de gamle var det samme vi nu ved var anførte / pag. 52 har hand observeret paa en Steen / som i forige Tider haver været at see paa Ed Kirkegaard i Uplandene / men nu er opreyst i Academiets Gaard til Upsal / hvor den omtrent for 30 Aar efter Kongens Befaling er bensørt / at H udi de Ord Hvara hut (de ere gaaene bort) i stæden for vare ude som nu sigis / ey er aspiratio, men en Bogstave / hvilket hand gotgiør med andre af H begyndende Bogstaver / visende ved samme Leylighed / at Conjunctio Uk (og) i gamle Tider skreves auk, uk, ak, og ikke oc, og. Pag. 74 uddrager hand dend Lærdom af Inscriptionen paa dend Steen nu findis i Professor Werelii Have og forhen fra Orby i Rasboe Sogn hid er ført / at Silfan (i sig selv) er sammensat af Silf og an. thi An er suffixum casus obliqui, og Silf nominativus, saa at det ey kand komme af Sil & fan Havets Herre / hvoraf hand slutter / at i Dissyllabis det paafølgende Ord aldrig bør begynde af en Consonant, som Mod. er &c. Pag. 104 ved at examinere en Stæd udi Broe ved Anledning af det Ord Broe gcara (at opkaste en Grav) merker hand / at adskillige Sogne og Byer kaldede Broe maae takke de i Mindreværelsen opkastede Høye og Grave for deres Navn. Ved Slutningen følger endeel af Authore anførte Consectaria, som for Vidtløftighed skyld forbigaaes / tillige med hvis / som i Verkets Begyndelse indtil pag. 25. anføres om Runesteene i almindelighed / deres Alder og Inscriptioner.

Ingermanland.

Udi Petersborg fortfares / efter Hans Czariske Majest. Ordre / med at oversette i det Russiske Sprog Buddei historiske Lexicon.

Tydskland.

Udi Frankfort er udkommen in Octavo Christian Wolffens Anmerckungen zu Buddei Bedencken über die Wolffianische Philosophie, og er samme Buddei Verk trykt derhos.

Udi Leipsig er nyelig trykt Johannes Zachariæ Hartmanni de vicariatu Saxonico per Frisiam Orientalem Commentario succincta in 4. Dette vel-udarbeydede Verk indeholder 4 Membra, i det første undersøger hand Quænam sint veræ notæ cognoscendi terras Vicariatus Saxonici, i det 2det situs Vicariatus Electoris Saxonici per terras circuli Westphalici extensus. I det 3die Rectene Frisia Orientalis circulo Westphalico adnumeretur & qua ratione Burgundico asseratur. Det 4de de Specialiori Vicariatus Saxonici in Frisia Orientali demonstratione, hvorpaa endelig følger endeel Documenter.

Bohmen.

Udi Prag har Baron Gottfried Daniel Wundschwitz tilsammen skreven i adskillige Voluminibus et stort Opus Genealogicum og Heraldicum om de fornemste Tydske og Bohmiske Slegter / hand har inddeelt hver Familie i deris egne Classer og Tabeller, og forsynet samme med Commen-

mentationer, Documenter og mange Diplomata. Dend første Deel deraf, som indeholder de Bøhmiske Fyrstilige Grævelige Friherrlige og Ridderlige Familiers Vaaben og Slegte-Linier indtil nærværende Tid vil med det første udkomme. De øvrige Deele agter Author efter Haanden at udgive.

Engelland.

Udi London er død en der meget bekandt Person, kaldet Honyman, som havde det Talent, at hand kunde tale af Lungen uden at røre Læberne, saa at, naar hand var hos en Person, kunde hand sige alt, hvad hand vilde paa dend Maade, at mand skulde tenke, at Røsten kom langt eller høyt fra, ligesom hand modererte Tonen til. De Gamle have havt deslige Folk, som de kaldede Engastrimandres eller Engastrimythes, det er at sige: dem som tale af Bugen; og de Hedenske Præster tracterede dem som guddommelige Menniskr, og betiente sig af dem med stor Nytte for at debitere deres Oracler; men da Bedrageriet med Oraclerne ophørte, bleve deslige Folk af de Christne holdne for Troldkarle. Endeel ansaae dem som Bedragere, og Medici beskrev dette Talent, som en Svaghed. Siden haver der været dem, som have soutteneret, at deslige Engastromantes ey vare til. Honyman bekiendt over heele London var, medens hand levede, et øyensynlig Vidne til at viise samme, at de have taget feyl i deres Meening. Dend lærde Medicus Cassarius taler om et Italieniſk Fruentimmer

Jacquelina Rhodogina, som levede 1513./ og som alle da værende store Herrer i Italien/ have hørt paa saadan Maade tale/ esterat Munden sorst vel var tillukt/ og hun afklædt/ at ey noget Bedragerie derunder skulde begaaes; Hand taler og om en anden/ kaldet Marthe, som mand har seet i Paris. Conrad Amman anforer en gammel Kone/ som hand har seet i Amsterdam/ og som kunde passiere for en veritable Pythias. For saae Aar siden levede i Franckerig en Person/ som naar hand var paa slet Mark med nogen/ og mand talede med ham/ kunde hand nævne samme Persons Navn i sin Mave saaledes/ at mand skulde sige/ at Rosten kom langt borte fra. Men udi alt dette er ey noget forunderligt/ undtagen for dem/ som ey veed/ hvorledes det Menniskelige Legemes Construction er/ mand veed/ det er en pneumatisk/ hydraulisk og statisk Machine, som har mange Lukkelser/ der kand fremføre nogle 100 Ting/ som vi ikke forstaar os paa/ og naar det skeer/ at noget af sligt hender sig enten formedelst Organernes Fulkommenhed eller deres Forverrelse/ og mand ikke veed/ hvor mand vil henføre det/ raabes der strax paa Mirakler; Saa skeer det/ at dend gemeene Mand med Forundring seer paa en adroit Linedantzer/ fordi hand ikke veed/ hvad de Statiske Love have at sige. Saa er det/ at en ulærd Medicus ey kand fatte dend nødvendige Circulation af Blodet/ eftersom hand ikke forstaar/ hvad Force de hydrauliske Machiner have. Og saaledes kommer det sig og/ at dend/ som ikke begriber/ hvad Luften virker i de

Pneumatiſte Machiner, ſiger ſaa reſolut ud/ at Engaſtromanternes Roſt kommer af Dieveleus Operation. Udi dend Haa har mand jo ſeet et Træ-Hoved/ ſom meget diſtincte kunde fremſige en Periode førſt paa Franſk og ſiden paa Hollandſk/ ja mand har hørt og ſeet en Perſon/ ſom kunde efterabe naſſen 20 adſkillige Fugles Skrig. Saa at der ey er mere noget forunderligt ved en Engaſtromante, der ſaa at ſige/ betiener ſig af Luften per Inſpirationem i at tale/ i dend Sted vi andre dend os benytte per Exſpirationem.

Sammeſteds er udkommen Scriptores rerum Anglicarum varii è MSS. nunc primum editi per Joſephum Sparke, Eccleſiæ S. Petri de Burgo a Regiſtro. I den I tom. findis 1 Chronicon Angliæ per Waltherum de Wytilley. 2. Continuator ejusdem Chronici Anonymus. 3. Chronicon Angliæ per Johannem Abbatem de Burgo. 4. Continuatio ejusdem Chronici Anonymi. I dend II Tomo 1. Hiſtoria Monaſterii St. Petri de Burgo per Hugonem Album. 2. Continuatio ejusdem Hiſtoriæ per Albertum de Scaphem. 3. Continuatio ejusd. Hiſtoriæ per Waltherum de Wytilſey. 4. Continuatio ejusdem Hiſtoriæ per Anonymum cum Appendice Chartarum.

Udi Oxforth har Mr. Gagnier/ ſom fra 1717 af med ſtor Berømmelſe haver lærdt det Arabiſke Sprog vedkommende ved Univerſitetet i Oxforth udi afvigte Aar udgivet den førſte Prøve af ſin Flittighed/ i det hand ved Trykken har la-

der udgaae Mahomets Liv og Levnet/ skrevet paa Arabisk af Abulfeda, Printz til Hamath i Syrien af Ajubidens Familie eller Jobs Efterkommere. Dette Verk er trykt in fol. 1723/ og bestaar af 192 Sider; Titulen derpaa er: Ismael Abulfeda de vita & rebus gestis Mohammedis, Moslesnicæ Religionis Auctoris & Imperii Saraceni Conditoris. Ex Codice MSS. Potochiano Bibliothecæ Bodlejanæ Textum Arabicum primus edidit, latinè vertit, præfatione & notis illustravit Jo. Gagnier. Denne fornemme Muselman Abulfeda er allerede forhen bekandt af sine Geographiske Skrifter/ hvoraf Gravius i sin Tid lod Endeel udgaae. Men herforuden haver hand skrevet en Kronike fra Adams til sin Tid/ hvilket Verk findes i det Bodlejanske Bibliothech. Hr. Gagnier har afskrevet samme indtil Mahomets Tider/ og forklaret dem i sine Lectioner; men endelig omsider resolveret til/ da hand kom til Mahomets Liv og Levnet/ at give det ud. Hvad Maracci udi Fortalen til sin Alcoran haver sagt om Mahomets Levnet/ er fornemmelig laant af Abulfeda, dog har hand udeladt hvad hand har vildet/ og uden Selectu eller Orden vedfoyet/ hvad hand hos andre haver fundet. Men det var dog ey en Historie/ men en Satyre for desto bedre at refutere Mahomet, naar hand først havde giort ham til Latter/ hvorhos hand befliter sig paa at smelde paa alle dem/ som roser ham/ ligesom det derfor hos os Christne havde nogen Fare/ da hand dog havde giort bedre i at udgive os Mahomets Levnet

i dend Form/ det nu fremkommer/ for der at see/ hvad de klogeste Mahometaner selv om ham meene og dømme/ og ey de Christne/ som derom ilde ere underrettede; thi der ere uden dets saa mange Fabeler og urimelige Ting deri/ at mand ey har nødig at frygte for/ at de Christne deraf skal vorde forførte. Gagnier har ey endret noget i Texten/ men alleene tilsat/ hvad derom findes i Alcoranen, i Sonna og de beste Skribentere/ saa har hand og uddragen mange Anmerkninger af de Arabiske Skribentere over adskillige herudi forekommende Sager/ angaaende de Arabers Sprog og Sædvane. Det synes/ at Marocci haver havt et Exemplar af Abulfeda, som dog gandske afviger fra det Bodlejanske/ eftersom hand adskillige gange deraf anfører hvad som ey staar i dette Exemplar, og det ey er saa usedvanligt/ at de Arabiske Copiister jo iblandt indflikket selv noget i de ved dem affskrevne Bøger. Det Bodlejanske Exemplar er skrevet 1487. Hr. Gagnier siger og sin Meening i Fortalen om dem/ som efter Marocci have beskreven Mahomets Liv og Levnet/ som Beyle i hans Dictionaire, Mr. Prideaux og Herbelev. Anlangende Abulfeda, da viser hand/ at Potok ham betreffende/ ey haver begaaet nogen Chronologisk Feil/ hvilken Gravius og andre ham have vildet imputere, som confunderer ham med en anden Printz: hand var/ som hand selv siger/ fød i det 672 Aar Hegiræ eller 1273, og blev 1310 Printz til Hamath, hans Skrifter opregner Mr. Gagnier af Giannubi, og tilsiger at

adgi-

udgive hans Geographie paa Arabisk og Latin; hand refuterer Abbed Renaudot, som haver vildet tilskrive Potochio og Erpenio Feil / og var en sorren Fiende af alle Protestanter. Hr. Gagnier overlader Theologis at refutere Mahomets Liv og Levnet / dog giøres det ey nødig iblant os / som ey have at frygte for saadan Vildfarelse. Ved Skriftet føyer hand ey Fortegnelse paa de Arabiske Skribentere / af hvilke hand sig haver betient / eftersom mand til Oxford er i Verk med at udgive en nye Catalogus over samme Universitets Bibliothech, til hvilken Brug hand har forferdiget Efterretning om de Arabiske Bøger / hand tilsiger dend lærde Verden / i fald dette hans Verk bliver vel antagen at lade udkomme Abubecres, Omars, Othmars og andre Mahomets Efterfølgere deres Liv og Levnet.

Frankerige.

Udi Paris er i afvigte Aar udkommen C. Plinii Secundi Historiæ naturalis libri 37. cum Annotationibus J. Hardvini, Editio Auctior & Emendatior; Samme er trykt in folio udi 2 vol. 23 Alph. stærk og 7 Ark Kaaber. At Plinii Skrifter ret er en Skat af Lærdom / og at saae i de ældre Tider have været saa vidtløftig lærde som hand / er ustridig / hand vidste meget / dømte ordentlig over hvis hand vilde skrive / anførte med en beleven Geist hvis ham forekom / og ondrog sine Tanker med en ziirlig Skriver-Maade; Men hans Skrifter er ey hver Mands Gading / de

de/ som allerede ey have nogen Lærdom/ kand ikke lære deraf noget/ hvo derimod er forsaren i den gamle Geographie, Physica og Philosophiens Historie/ finder herudi et Skatkammer/ hvormed de merkeligen kand formeere deres Forraad. De største Critici have derfor givet sig over denne Autor, og søgt endnu at forbedre dend ved lærde Anmerkninger. Notæ ad modum Minellii ere her til liden Nytte; men naar en Salmasius, Gronovius og andre deris Lige give sig over dette Arbeyde/ finde de herudi en bequem Leylighed til at andringe alt deris Læsning/ og at vise deres Lærdom. P. Harduin havde ey kundet finde bedre Leylighed til at giøre sit Navn udødelig i dend lærde Verden/ end at give sig til at commentere over Plinium. For næsten 40 Aar siden/ nemlig 1685/ gav hand dend ud til Paris i 4 Tomer in 4to. in usum Delphini, og denne Edition blev saavel antagen/ at dend ey alleene er dyr/ men end og meget rar at bekomme/ hvilket og har beveget P. Hardvin til at være betenkt paa et nyt Oplag/ og dend med fleere Anmerkninger at udziire/ hvorudi hand og haver reusseret, da denne Edition i mange Maader skal overgaae dend forige. Mand seer vel/ at Hardevin har anspendt alle sine Kræfter/ og sammensøgt alt hvis mueligt var til at udpynte sin Plinium. Særdeles har hand i dette Oplag pyntet dend ved 2de Maader 1. med 250 stkr. Mønt/ som ere stukne i Kaaber for at forklare adskillige Stæder i Plinio, og her og der med Anmerkninger forklaret.

2. Ved

2. Ve adskillige nye med Flid udarbeydede Anmerkninger/ hvoraf Endeel udgiøre heele Dissertationer. P. Hardvin melder derhos/ at hand har ferdig til trykken liggendes hans Commentarier over Visdommens Bog og Aabenbaringen/ saa og en Tractat om Paradiis/ hvoraf hand i dette Verk har indtrykket en Dissertation paa nogle Ark. Dog har hand forestillet denne Sag meget dunkel/ og det er vist/ at ikke enhver saa letelig/ der læser denne Tractat, kand forstaa/ hvad hand derved meener.

EPIGRAMMA
Ad Venatorem fornicantem.

Qvadrupedes bipedesq; *Lupas* sectaris, & illas
Retibus aut canibus, pene sed hasce capis.
Ense *Lupos* & amore *Lupas* sic deperis, usq;
Reti irretitus ceu *Lupus* ipse peris.

Over et Menniske.

Hvad i en Fyrstilig Sal/ som skionne Gylden-
stykker/
Fløyl/ Marmor/ Purpur/ Sølv i beste Maader
smykker/
En Ederkoppe'er/ som derpaa giver agt
At kunne i sin Vev faae Myg og Fluer bragt;
Det er paa denne Kreds/ som Himlen pyntet hø-
ver
Med saa utallige Naturens gode Gaver/
Et jordisk/ sindet Barn/ der ene kuns attraar
At Guld og Penge nok det i sin Kiste faar.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 15.

Dend 13 April. 1724.

Dannemark.

Arbing.

Familien findis under dette Navn anført iblant Danmarkes Riges forige Canceler Jørgen Marsvins Moderne Ahner / Niels Ibsøn af Findstrup / Befalings-Mand paa Nesbye Hoved siges at have været af denne Slegt / hvis Vaaben betegnes / at være et udi tvende lige Deele nedad fordeelt Skiold. I dend første Deel / som er blaae / seeis en halv hvid Lilie sammenføyet med en halv rødØrn med forgylt Snabel og Kloer / som findes i dend anden Deel / der er hvid. Paa Hielmen staar en fuldkommen rødØrn med ud-

ſtragte Vinger/ tegnet med ſorgylt Snabel og Kløer/ ſom videre ſeeis af nedenſatte Vaaben.

Nogle

Nogle slegte Bøger vil forregive / at de Ribbinger og have ført dette Vaaben / dog med dend Forskiel / at dend halve Lilie er hvidt udi rødt Feldt / men det som holdes for rimeligst / er / at af Malernes og af dend Genealogistes Forseelse / som haver udarbeydet Jørgen Marsvins Danmarks Rigis Raad og Kong Christ. II Canceler, Hvoderne Ahner / maa dette Vaaben have taget sin Oprindelse / og da dette Navn være indkommen over de Brysters Vaaben / allerheldst det paa dend ene Side er bekiendt / og kand gorgiøres / at denne Jørgen Marsvins Moder var Fr. Margrete Brysse af Lindved / og det derimod møder paa dend anden Side / at Brysternes Vaaben lidet eller intet undtagen i Farverne fra Arbingernes er adskildt / nemlig de Brysker føre en halv sortØrn og en halv rød Lilie / som staar langs op ved hver andre. Hielmen er kroned med en Guld Krone / hvori staar en sort Ørn med udstragte Vinger. Udi Nysteds Kirke findes et Vaaben / hvori baade Ørnen og dend halve Lilie ere røde udi hvidt Feldt.

Aret.

Vaabenet foresiller tvende hvide Tver-Bielker udi rødt Feldt / eller et Skiold afdeelt udi 5 lige Deele paa tverts / hvoraf 1 / 3 og 5 Deel er rød / og 2 og 4 hvid / som efterfølger:

Arenfast.

Tønne Arenfast levede 1260/ Peder Arenfast nævnes 1313 boesat udi Jellingsyssel i Nørre-Jylland iblant dem/ som Bønderne udlagde/ at have ophisset dem til det Oprør de havde giort mod Kong Erich Mendved.

Nien-

Niende Fabel recjteret paa det Danske Theatro i det Stykke kaldet Æsopus.

DEt var sidst i Foraars Dage
I dend klare Sole-Skin /
At en Spurre med sin Mage
Samledes paa grønnen Lin /
Pildred deres liden Vinge /
Flaagrede fra Qvist til Qvist.
Elskovs Lyst ey kunde tvinge /
Gav hinanden liden Frist /
Kyste / klapped / soor hver andre
En bestandig Elskovs Pagt.
Jn et skulde dend forandre
Uden Dodens Vold og Magt.
Deres største Frygt og Fare
Var / at Liden slog ey til /
Eller Dagen skulde vare
Til at drive deres Spil;
Midlertid som de nu floye
Fra en Qvist til anden hen /
Udi hast de sig henføye
Til en liden skalded Green /
Der de vilde uden Dyne /
Uden Præst og Ritual
Med en Arving sig forsyne:
Lykken blev dog tynd og smal;
Thi dend Green / hvor de sig satte /
Var med Fugle-Liim besmurt /
Der de tumle / flagre / spratte /
Loe tilforne / saae nu suurt.

Endelig med største Fare
Sluppe løs; men stakkels Mand
Af dend Tummel de i vare/
Fandt sig i saa slet en Stand/
At hand inart foruden Kræfter
Hopper hen fra Mage sin/
Dog hun stedse hopper efter/
Qvidrer! qvidrer! Hierte min!
Hvi vilt du dig fra mig vende/
Siger hun/ hvor er den Glød/
Som dig før kom til at brende/
Dend du foer mig til din Død.
Hun derpaa med Neb og Vinge
Junker sin om Halsen stoed/
Pilrer/ lokker/ vilde bringe
Manden til et lystigt Moed.
Hvad hun giorde/ hvad hun sagde/
Var hand dog som følelsløs/
Intet svarte/ naar hun klagde;
Thi blev Spurre-Konen bøs;
Hopped hen/ og taugde stille
Jamrede med Suk og Graad/
At hun Stakkel gav sin Ville
Til en Mand/ der var saa lad.
Hand deslige paa sin Side
Egtestabet høyt fortrod.
Nødden nu var baagd at bide/
Som tilforne var saa sød.
Der de nu en gandske Stunde
Havde sat med Øynen ned/

Spurds

Spurde Fruen/ hvor hand kunde
Saa forgiette Kierlighed?
Vilde hand/ hun skulde blive
Enke udi Egtestand/
Kunde hand sig selv tilskrive
Om hand blev en hørned Mand/
Hand derpaa med høyre Tone
Sagde udi Hastighed:
Jeg forlanger dig ey Koene;
Men er træt af dig og leed.
Gak hun/ svarte: gak din Krysser/
Du est ey en Bønne værd;
Hand blev hidsig/ grum og bister
Skielder hende for en Mær;
De derpaa faldt til at pikkes/
Blodet ned paa Jorden flød/
Og i Stæden for at slikkes/
Søgte nu hin andens Død.
Meere veed mand ey at sige
Udaf denne Horlumhey/
End de fløye bort tillige/
Dog enhver sin egen Vey.

Norge.

Udi Laurvigen i Norge har en Liebhaber af Mechaniske Kunster/ navnlig Johan Andreas Blume, opfundet en curieus og forunderlig perpetuel bevegende Machine, som stedse uden noget Menniskes eller andet levende Creaturs Hielp er udi idelig og uopbørlig Bevegelse/ og ikke udi 500 Aar kand opslides/ men stedse og idelig be-

veger og foreſtiller adſkillige 1000 forandelige Figurer. Inventor tilbyder at levere ſaadan en Machine fra ſig/ og aabenbare Principium movens for 10000 Rixdaler/ og Reyſe-Omkoſtningernes à parte Betaling. Samme Inventor tilbyder ſig og at angive et Marionet-Orgelverk ſaaledes: at hver Marionet giver ſit Lyd med oplukt Mund lyſtig eller bedrøv-d/ ſom Melodien med ſig fører/ naar bar hand og en Machine, hvorved alle ſlags importante Reparationer kand ſkee til at hæve Veye og rykke en Laſt/ i hvor ſtor dend end er.

Sverrige.

Udi Hernesand haver Mag. Zacharias Plantin S. Theol. Lector i ſamme Kongelige Gymnaſio, og nu Præſt til Löfanger i Veſter-Bothnien/ fra hvilken dend lærde Verden 1706 haver ſeet ſammeſteds udkomme in octavo en Latinſk Paraphaſin af dend Græciſke Poëts Lycophronis Vaticiniis, paa nye fordundet ſig de Lærde ved at have rettet og forbedret paa mange Stæder Ammonium de ſimilibus & differentibus vocabulis. Og ſom hand paa mange ſtæder har forklaret denne Lexicographum Deels ved at anføre og opdage de Stæder i adſkillige Authores, hvoraf hand haver laant ſine Tanker/ Deels ved at rette Texten ſnart af ſit eget Hoved/ ſnart af Thoma Magiſtro, Svida og andre Scholiaſter, ſampt af Herennio Philone MSS. Saa ønſkes/ at ſamme Skrift med første

maatte

maatte jee vinde. Dog paa det at vi end lærde Verden kand ſlutte/ hvad ved dette Verk kand ventes/ ſaa meddeele vi ſolgende ſamlede/ ſom det i Begyndelſen af Skriftet ſtaaer.

Conjecturæ & breves ſtricturæ in textum Ammonii Græcum

περὶ

ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων.

Λ.

§. 1. ἀξαξ-ἐφ' ἃ τὰ πράγματα. Vulcanio judice legeris βράμαλα, an πέμμαλα? Heſychio ποικέλα ἐδέσματα, *varii generis eſculenta*. Sed nihil mutandum. §. 8. Ἀγνοεῖν καὶ ἀμφαγνοεῖν, *neſcire & ambigere*. Valeſius in Harpocrat. p. 6. ἀμφιγνοεῖν. Sic Plato ſophiſt. p. 161. Xenophon l. 2. Exp. Cyri. p. 288. §. 10. Ἀγρονόμ⊙. Locum mutilum nemo non cum Vulcanio videt, quem ex MSC. feliciter reſtituit Pearſonius in Vindiciis Ignatii part. 2. p. 151. §. 11. Ἀγοραί⊙ ἐν ἀγορᾷ τεθραμμένον, *inſtitutum, educatum*. τροφὴ enim Platoni lib. 3. de Republ. p. 434. educatio, inſtitutio. Putaram olim legendum τέθριμμένον, Heſychio διεφθαρμένον; unde Ariſtophanis & Demoſthenis τρίμμα & ἐκτρίμμα, *homo in*

foro tritissimus, ejusque continuo usu factus corruptissimus. Sed antiqua lectio non sollicitanda. Quod verò Salmasius de usuris cap. XI. pro ἐν ἀγορᾷ τιμώμενον, quam lectionem etiam Suidas & Moschopulus agnoscunt, velit substituere τὸ ὠνούμενον, vel πωλούμενον, in eo fallit virorum maximus. Jupiter enim & mercurius sunt illi in foro Attico honoribus mactati, ut patet ex Theophrasto apud Stobæum Sermon. 42. 292. Euripide Heraclid. v. 70. Æschylo pag. 179. 305. Luciano T. 2. 147. Heliodori Æthiop. l. 5. 230.

Engelland.

Udi London trykkes en Engelsk Version af Thuani Historie/ som bestaar af 6 Vol. in folio, hver af 200 Ark/ af hvilke dend første Tome til foreskrevende Martini bliver ferdig/ hver som lader sig derfor indtegne/ bøver at betale 6 Guineer, og prætenderer Oversætteren iblandt andet at have faaet Communication af adskillige Piecer, som skal giøre denne Edition meere fuldkommen end nogen af de forrige. Tacitus er og oversat af Mr. Gordon, der lader sig for hver Tomo, da Verket skal trykkes i 2de Vol. in fol. betale ved Subscriptionen en Guinee.

Frankerige.

Udi Paris er i afvigte Aar udkommen in 8.

et

et curieus Skrift/ kaldet Secrets concernant les Arts & Metiers, samme bestaar af 612 Sider. Og ihvorvel de Skrifter/ som udgives om gebeime Kunster/ gemeenligen ere fordeegtige/ saa synes dog dette at være et af de beste i denne Materie ere udkomne; vel kunde endnu meget tilsettes/ dog meget lidet deraf udstryges/ hvilket er Tegn til en stor Fuldkommenhed af slige Bøger. Dette bestaar af 18 Capitler og nogle Tilgifter/ hvoraf det første handler om Kaaberstikning saavel ved Skeevand som Grabstikken/ saa og om Træskieren. Det 2det indeholder adskillige Hemmeligheder om Metallerne/ hvorledes Qvægsølv og Bly kand forvandles til Sølv/ og dette igien til Guld; Paa denne Post vil vel falde det meeste at sige; thi at det er mueligt/ at Jern kand forvandles til Kaaber/ har dend lærde Kirkerus forlengst vist/ ihvorvel hand ey holder det for en sand og ret Forvandling. Det 3die er meere grundig og curieus, saasom det giver Anledning til at tillave Fernisser af allehaande Farver og allehaande Materier/ saa og i det 4de om Kit/ Mastix og Lak. Det 5te om Glas/ Christal/ Email og Ædelsteene. Det 6te om Farver og Malerie. Det 7de om Forgylding/ og de følgende om at sætte Farver paa Træe/ Been/ og Elphenbeen/ om skiønt Blek om at forbedre Vin og Vin-Eddike/ om allehaande Essentzer, Confiturer, Sirupper etc. Tobaks Tillavning/ Metalstøben/ Billedhuggerie &c.

Endnu er sammesteds trykt en Dissertation

de

de Mr. Pouilly sur l'incertitude de l'histoire des premiers Siecles de Rome, qui fut lué à la Rentrée de l'Academie des Inscriptions. Author for disse Dissertationer har anført 5 Aarsager / paa hvilke hand bygger dend Romerske Histories Uvisshed i de første 400 Aar. 1. De første / som have begyndt at skrive dend Romerske Historie / have levet 500 Aar efter / at Byen var bygt / og har ey kundet samle deres Tradition anderledes end af Monumentis, fastis Pontificum, fastis Magistratuum og fremmede Historier; Men disse Traditioner ere saa usikkre / at Sandheden / som oftest derved forlores. Monumenterne selv vare fulde af Fabler. Hullet / i hvilket Cassus skal have styrtet sig selv ned / var tilmuret at ingen kunde komme derti. Det Figentræer / under hvilket Ulvinden skal have opammet Romulum og Remum, vilstes endnu i Plinii og Taciti Tider / og skulde altsaa have staaet over 800 Aar. Sporet af Hesten / paa hvilken Castor sad / da hand tillige med sin Broder stridede for de Romere / vare at see paa en Steen etc. Annales Pontificum og Fasti Magistratuum vare sammensatte af lutter Fabler og gandske opdigtede; thi endeel Romerske Skribentere vidne / at mand i de første Tider af Republiquen ey haver holdet andre Fastos end de Som der indsloges i Muren ved Minervæ Tempel. Med de fremmede Historier / saae det ligesaa slet ud / efterdi Romernes Naboer ligeledes paa de Tider alleene bemerkede Aarenes Tal ved Nader af Som / ja Tarantinerne selv førte

ey

ey engang deres egen Historie ind udi deres Bøger/ men optegnede derudi alleene deres Navne/ som forlyste dem med deres Narrerie/ og udelod deres Printzers Navne. De Chroniker/ af hvilke efter Vossii Meening/ Rommerne kunde udrage deres ældste Historie/ har alleene meldet/ at Rom var bygt før Trojæ Forstyrrelse/ eller Romulus og Remus blev vogtet af Ulvinden/ efterat de vare bortkastede. Den 2den Aarsager/ efterdi de Romerske Historier imodsiger hinanden. Det 3die efterdi der ere andre Skribentere imod/ til hvilke lige saavelsom til dem bør settes Troe. De tilskrives Roms første Bygning Romulo, andre derimod Grækerne og Trojanerne. De give for/ at Gallierne, som havde beleyret Rom/ bleve alle slagne til døde paa Valdpladsen/ hvorimod Polybius og andre forsikre/ at de uden ringeste Forliis ere komne hiem med deres Bytte. For det 4de have de tilskrevet sig Bedrifter/ som ere skeedte hos andre Folk; Dend Historie om de Horatiers og Curiatiers Kamp bliver af en gammel Authore, som Apollodorus, Plutarchus og Stobæus anføre med alle sine Omstendigheder fortalt om 3 Brødre hos Thegæerne og 3de hos Phenierne/ da det dog er umueligt/ at en Historie sig med alle Omstendigheder 2 gange ligeledes skulde tildrage. Vel er det og saa/ at Grækerne igien kand have laant noget af Romerne/ men Author søger at gotgiøre/ at sligt ey haver været andet end Fabler. For det 5te tilstaar de Romerske Skribentere selv/ at deres gamle Historie er fuld med

Fa-

Fabeler. Men hvor uvisse de end ere/ saa holder Author dog Fundamentet dertil at være sandt. Ja dersom de ey tiente til/ at vi deraf i de følgende Tider kunde lære deres Meeninger og Sædvane/ vilde hand ligne dem ved en Romain, som er iklædt saa mange opdigtede Omstendigheder/ at mand ikke uden med stor Møye kand skimte Sandheden derunder; Men fra Pyrrhi Tider af holder hand dend Romerske Historie for ganske sikker og sand/ i det dend bekræftes af saa mange Historicis, som ey kunde bedrage/ eller saaledes/ som de gjøre stemme overeens med hinanden. Denne Undersøgning har været saa meget meere nødig/ eftersom Machiavellus grunder sine politiske Betragtninger over Livium paa denne gamle Romerske Historie.

Herforuden er trykt i Paris i afvigte Aar histoire generale de la danse sacrée & prophane &c. pr. Mr. Bonnet, dend udgior 269 Sider in 12. Skriftet i sig selv indeholder foruden Dantze Historien et Tilgift til dend saa kaldede Histoire de la Musique, som er trykt 1715/ saa findes og derved en Paralele imellem Skilder-Konsten og Poësien. Vel have adskillige forhen skreven om Dandse/ som Pythagoras, Plato, Lucianus Athenæus, men alt hvis de have afhandlet/ er General Meursius har nærmest og udførligst behandlet denne Materie i hans Orchestre, dog ey fuldkommen nok dend udført. Saa at Mr. Bonnet kunde tilregne sig dend Merite at have først udfundet Methoden til at tractere denne Kunst/ der-

som

som hand ey snarere var Editor end Author; da endeel meene hand har fort sig sin Broders Docter Bourdelots efterladte MSS. til rette. I Begyndelsen af Verket søger hand at udfinde Oprindelsen til Dandse-Konsten. Hand finder da denne Exercice hos Ægypterne at have været en Parthie af den udvortes Dyrkelse de giorde teris Afguder / da de ved Dandsen exprimerte Hemmeligheden / som var ved deres Religion. Hand remarquerer at Grækerne derudi ey vandslegte de fra Ægipterne, og at Romerne i at efterabe Grækerne, have indført Dandsene / naar de celebrerte deres Fester; at Jøderne betiente sig der af til samme Brug / skiønt at de Christne i denn første Kirke havde bart saadan Veneration for Jødernes helligede Dantzer / at de i lang Tiid efter Davids og Leviternes Exempler betiente sig deraf. Dantzen vare brugelige hos Jøderne paa alle deres Glædskabs-Fester / ja naar de vilde takke Gud for nogen beviist Naade / som da Judith havde bugget Hovedet af Holofernes &c. Men da Dandsene var indført hos de Christne / bleve de strax misbrugte / saa at de udi det 7 Seculo for at hemme denn Frihed / som derved gik i Svang / bleve forbudne. Efterat Mr. Bonnet haver handlet om de Christnes og Jødernes Dandser / falder hand igien paa at tale om Hedningernes / nemlig om de Lacedemoniers ved Lycurgo indstiftede / om de Saliers opfundne af Numa Pompilio og de hos Mahometanerne denndag i Dag er findes brugelige for at imitere Enthusiasmum,

Der-

Derfra gaar hand til de/ som bruges i Spanien og Portugal/ ja end og paa nogle Steder i Frankerig/ endskiønt de strede imod Kirkernes og Kongernes Forbud. Mr. Bonnet falder siden paa at tale om en Dantz/ kaldet dend Astronomiske/ som har taget sin Oprindelse hos de Ægypter, opfunden af adskillige gamle Astronomis, som Ptolomæo, Atlante, Protheo Endymione, hvilken Dantz var tienlig/ til at give en Idée om de Himmelske Corpora, og at imprimere Folket respectueuse Tanker om deris Guder. Siden forfalder hand til at beskrive de Verdslige Dantze/ og efter hand har beretted/ hvad Bachanalia, Saturnalia og andre deslige vare for nogle/ som siden bleve afskaffede over de forsaarsagede Desordres, viser hand/ at Romerne/ for at oprette dend Afgang de derved leed udi deris Fornøyelse under Keyser Nerone, have indført Baller og Masquerader nesten paa dend Maade nu overalt er brugeligt.

EPIGRAMMA

Ad Virginem mamillas nudantem.

Nudatum pennis *Gallum* demisit & inqvit
Diogenes ridens: *Ecce Platonis homo.*
Cum tu denudas *Gallorum* ex more mamillas,
Nuda avis aut etiam vera *Platonis homo* es.

Over en velklædt Stymper.

Vel staar galant og næt dig dine smukke Klæder/
Men Roesen derfor sig tilegne vil din Skræder.
Et Asen skiønt det sig i Fløyl og Silke svøber/
Sig ved sin Dumhed dog og lange Øren røber.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 16.

Dend 20 April. 1724.

Dannemark.

Arenfeld.

Skioldet er deelt paa langs udi tvende lige Deele / dend Første er rød / dend anden hvid; Udi dette Skiold seeis en flagt Brn / hvid udi det røde / og rød udi det hvide Feld. Paa Hielmen ere tvende Brne-Vinger / dend Første rød / dend Anden hvid. Familien er kommen herind fra Tydskland.

Af denne Slegt findis 3/ nemlig Axel/ Hendrik og Torben Arnfeld/ at have beseglet og underskrevet Christiani III Recels. Dend Første/ af hvilken Stammen her i Riget vides at være fortplantet/ var Hr. Niels Hendrichſon til Gundetved/ hand var først Christ. III Secreterer, siden blev hand 1549 Rigens Canceler/ da Kong Friderich

dend

dend 1 døde / sad hand i Rigens Raad / og var overværende paa Rigsdagen i Kiøbenhavn / hans Sønne-Søn Niels Hendrichsøn dend Yngre eyede Gundetved / og var Lands Dommer i Siæland / hand døde 1628 / Kong Christ. IV lod ham begrave / og efter ham kom Gundetved til Joachim Normand / som atter solde det til Cancelier Christian Friis. Axel Arenfeld til Basnes var General-Kriegs-Commissarius i den Tydske Krig / siden Høvids-Mand paa Stiernholm / hvor hand af de Svenske 1644 blev fangen. Jørgen Arnfeld til Rugaard var Etats-Raad / og er død for faae Aar siden. Endnu leve af denne Familie Lauge Arenfeld til Knisholt; Capitain Axel Arenfeld ved Oberst Morsfelds Regiment; Lauritz Belou Arenfeld / Premier-Lieutenant ved Soe-Etaten; Erich Arenfeld / Second-Lieutenant ved det Oldenborgiske gevorbene Regiment; Hans Wulf Arenfeldt / Fendrik ved Oberst Eichstedts Regiment; og Jørgen Arenfeldt / ved Land-Cadet Compagniet.

Fabel henhørende til dend anden Deel af Æsopo.

Vordom fantest en Flok Hunde
Raske / færdige til Jagt /
Intet Vilt for dennem kunde
Sig bestaae / men ned var lagt.
Alt dend Stund dend gammel Skytte
Holdte dennem i Gehør /
Vanked' alle Tider Bytte /
Men saa snart som denne døer /

Og en Anden dennem førte/
Som var ey saa streng og haard/
Strax blant Hundene mand hørte
Knurren og oprørske Ord.
Bief i Bief/ de foor/ de vilde
Selv sig tage Frihed an
Heller end at spises ilde/
Ede Mang og drikke Vand.
Gave for/ at Skinting-Hunde
Bedre spilte deres Kort/
For de kunde hos en Bunde
Jage Svin og Staader bort/
Spiise Brød/ og Velling labte/
Aad med Bonden Fisk og Kiød/
Medens de som Fanger gabte/
For hin sorte Hunde-Brød.
De derfor i Frihed vilde
Overstrippe Mark og Lund/
Efter Tykke aarle silde
Skaffe Vilt til egen Mund.
Som de sagde/ saa det skeede/
Ja hver Tig og Tispe soor/
Alt det Vilt de kunde bede/
Skulde tiene Felleds Bord.
Hector, Venus, Spitz/ Bellinde/
Støvre/ Mønder/ Store/ Smaae
Søgte hver for sig at finde
Bytte/ lidet var at faae.
Derimod mand stelden hørte/
For da Jagten samled var/
At jo Skiøtten/ som dem førte/
Noget hiem til Potten bar.

Enes

Ener Hund kand lidet jage/
Enkelt Traad i stykker gaar/
Eenlig Hest kand stakked drage/
Lidet Enkel Quist formaar.
Disse Hunde/ naar de stædte
Heele Dag/ til Aften kom/
Finge kuns for det de strædte
Trætte Beene/ Maven tom
Naar og noget untertiden
Vankede/ det til ey slog/
Thi dend store Hund dend liden
Viiste bort/ og Steegen tog.
Nu de havde nogle Dage
Prøved Sult og Hungers Tvang/
Syntes dennem best/ at jage
Hiem igien/ og sluge Mang/
Domte med en samled Stemme
Udi denne store Sag/
At mand kand sin Moye glemme/
Naar mand tiener til Behag.
At dend Trældom/ som ey sattis
Livets Underhold/ er sød/
Bør og over Frihed skattis/
Naar dend Frihed lider Nød.

Sverrige.

Udi Upsal er udkommen in 4to 1722 Jacobi Sereni Schediasma Academicum de Uplandia, som bestaar af 35 Sider/ og indeholder 4 Capitler, det Første handler om Uplands Etymologie, Grendser/ Antiquitet, Afdeeling og

Vaaben; og vil Autor, at Provincien er kaldet saa af sin Situation, da det endog i gamle Svenske Skrifter kaldes Upsverrig/ og Indbyggerne Upsvear/ ihvorvel de og ikke altider ere kaldede saaledes/ og Landet ej haver hedet Upland for Christendommen: thi i de Tider blev det kaldet Mannaheim, og udi det 13de Seculo var det deelt i 3 Folklande/ som alle stode under en Laug-Mand/ nemlig ham af Upland. Angaaende dets Grændser/ da stoder det for Norden og Øien paa det Bothniske Hav/ for Synden paa Melleren/ og for Vesten paa dend Aae kaldet Sæve/ hvorved det separeres fra Syder og Vestmandland. Efter at hand Autor har berettet/ paa hvad Vey de første Indbyggere ere inddragen i dette Land/ viiser hand/ at Provincien, i Henseende til Agerdyrkningen/ er en af de beste over heele Sverrig. Dernæst lærer hand/ hvorledis samme Provintz ved Tidernis Forandring haver været inddeelt/ nemlig i de ældre Tider udi 3 Folklande/ som Tiundia, Attundia og Fierdhundria, dog undtages dend Deel nærmest Havet/ da kaldet Rodin, og nu Roslagen, som var inddelt i visse Skibs-Reder/ hver af disse trende Folk andre indeholdte igien viisse Districter, kaldede Hundari eller hundrede Byer/ saa at i Tuinda vare 10/ udi Attundia 8, og i Fierdhundria 4 desliige hundrede Byer. Nu omstunder deeles det i det Stockholmske og Upsalske/ som hver forestaaes af sin Lands-Høfding. Det bestaar ellers af 29 Districter eller Herreder/ som hver har sit Ting-Sted/

sampt

sampt 12 Fogderier/ 163 Kirke-Sogner/ 18 Prov-stier og 94 Præste-Kald. Uplands speciale Be-skrivelse begynder Author af dend Stokholmske Distrikt, og beskriver i det 1 og 2 Cap. de derudi lig-gende Byer/ som Stokholm/ Sigtuna/ Oregrund/ Norder-Telge/ Osthammer og Vaxholm. Hand forteller/ at Stokholms Grundvold først ere lagte af Byrge Carl/ Rigets Forstander 1260 paa dend Halv-Insul Agnafit. At Byen har sit Navn af de ved Stokssunds Indløb nedslagne Pæle/ hvor-af og dend vedliggende Ø kaldes/ siden er Byen samled af 5 Øer/ foruden Halv-Insulen Lade-gaards-Landet. 1641 og efterfølgende Aar er Byen under Claus Flemmings Opsyn meerkeligen tilragen/ prægtige Palladser opreiste/ og mange Huuse tækte med Kaaber. Byens Vaaben er St. Erichs Hoved kroned med en Guld Krone. Hand beretter/ at Sigtuna var en af de ældste og fornemste Byer i Sverrig/ at dend er bygt af Odino, som havde og efter Eddam Siggi og Sig-fars Navn; og endelig/ at dend 1158 er forstyr-ret og ødelagt af Estb- og Churlænderne; Dog er der af Erke-Biskop Jarl 49 Aar efter dends Ødeleggelse opbygget et Kloster. Oregrund/ som ligger ved Strand-Siden/ vil hand/ er opbygget 1491/ da Indbyggerne tilliae med Privilegierne og Stabel-Rettigheden didhen fra Osthammer er forflyttet/ hvilken sidste forblev derved indtil 1630. Norder-Telge er bygget af Kong Gustavo Adol-pho, som 1622 benaadede dend med store Frihe-der. Osthammers Elde og Herlighed statuerer

Author, deraf at kunne sluttes/ at derved haver været et skiønt Slot/ og det 1364 benaadet af Kong Albert med Frihed/ til at handle baade med Ind- og Udlandske/ hvilken dend og af Kong Joh. III igien er fratagen. Warholm/ som ligger imellem Warøe og Ämdøe/ har 1690 faaet Kiøbstæds Vaaben/ og 1549 har Kong Gustavus I ladet anlegge til dessen Sikkerhed et Castel. Udi det 3 Cap. beskrives Fogderierne og Skib-Lagerne i dend Stokholmske Distrikt, saa at deraf læres/ at Skibs-Lagerne ere 5/ neml. Danderyd/ Aker/ Frotuna/ Wermdø og Bro/ og deri 70 Kirke-Sogner og 9 Fogderier/ nemlig Søllandahundari/ Valendahundari/ Sinhundari/ Lyhundari/ Fræsaker/ Nærdingiahundari/ Kongbundari/ Læmingiahundari/ Arlenhundari. Det 4 Cap beskriver Provincien Swartsiøe/ som i forige Tider laae under Attundia, og nu er indlemmet det Stokholmske Lands-Høfdingskab; Navnet Swartsiøe skal da denne Provintz have af dend derved liggende liden Søe. Førend denne Ø: tilfaldt Cronen/ blev dend med sit Distrikt kaldet Færingøe/ som og er dend beste Deel af Provincien, som ellers bestaaer udi 5 Øer/ hvoraf Swartsøe er dend største og meest bebygt/ derpaa findis 4 Kirke-Sogner/ nemlig Færentuna/ Kiellerhold/ Sauga og Scha/ de andre Løsøe/ Munsøe/ Ekerøe og Alsøe udgiøre hver sit eget Kirke-Sogn. Author har tilligemed beskrevet alle i dette Distrikt liggende Herre-Gaarde/ og hvis er værd at merke/ og tilsiger/ samme Provintz endnu udførligere at beskrive.

Tydskland.

Ved Universitetet til Frankfort an der Oder/ som hidindtil haver været besadt med ene Reformerte Professorer, er nu antaget og en Lutherst Professor Theologiæ.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er i afvigte Aar udkommen i 2 Tomer in 12 Mr. Bernier Voyage du Mogol de l'Indostan du Royaume de Kachemire. Author har særdelis handlet deri om de Asiatiske Staters Rigdom/ Magt/ Justice og fornemste Aarsager til deris Decadence, saa og adskillige considerable Hændelser. Mand seer deraf/ hvorledis Guld og Sølv/ efter at have roulleret heele Verden over/ omsider indføres i Indostan, hvorfra det aldrig kommer tilbage. Til dette Skrift hører adskillige Figurer og Charter.

Sammesteds er paa nye trykt udi 5 Volum. in 12 Voyage au tour du Monde par Dampier. Det første og andet Volum. indeholder Beskrivelse de Isthmo Americano om adskillige Insuler og Ber i Ost-Indien. Insulerne ved Cap de Verd, Passagen ved Terre del fuego, de Syndre Kuster af Chili, Peru og Mexico, de Philippinske Ber Formosa, Lucon, Celebes &c. Nye Holland, Cap de bonne Esperance &c. hvor de diverse Lande beskrivis med sine Havne/ Plantager, Dyr/ Indbyggere/ Skikke/ Religion, Regiering og Handel; herved følger en

Tractat om Vindene. Det 3 indeholder en Beskrivelse om Achin en Bye i Sumatra/ om Kongeriget Tonquin og Bayen de Campeche. Det 4 indbefatter hans Reyse-Beskrivelse til Syd-Landet og Nye Holland/ giort 1699/ hvori findis Beretning om de Canariske Eylande/ om Bayen de toutos les santos, om Fortressen af Byen Bahia udi Brasilien. tillige med Wafers Reyse/ hvori er en Beretning om Isthmo Darieno, saa og en curieus Relation om nye Spanien. Dend 5 foruden Suiten af Reysen til nye Holland/ indeholder en Reyse giort af Cap. de Wood igiennem det Magellanske Stræde/ Cap. Scharps Journal, Cap. Howley Reyse og Mr. Robert Reyse til Levante.

Engelland.

Udi London er 1722. udkommen Eusebius, Socrates, Sozomenus, Theodorus & Evagrius &c. quos Criticis plurium eruditorum Observationibus locupletavit Vilhelmus Reading, Cleri Londinensis Bibliothecarius. Paa denne Edition falder ey andet at sige/ end at de til Anmerkningerne brugte Skrifter falder noget smaae. Verket er dediceret Johan Bruges Hertug af Chandos/ der har stedse ladet see stoer Iver for dend reene Guds Dyrkelse. Mand har anvendet stor Flid i at conferere MSS. ja langt større end enten Valesius eller Stephanus forhen: De dertil samlede/ adskillige lærde Mænds Anmerkninger giver Verket en stor Zirat/ og har mand dertil særdeles betient sig af Engellender-

Derfore finder mand som efterst derudi Usserinum, Beveregium, Pearson, Dodvel, Stillingfleet, Logd, Hody, Milles, og iblandt Andrews, Wache og Skorting. Særdeles er meget skiønt dertil kommen fra Pottern, Bingham og Cade, dog har Mr. Louth derved giordt det meste. Hans Anmerkninger ere vel korte/ dog skeevne med god Judgement, og indeholder ikke gemeene eller ordinaire Sager enten af Theologien eller Chronologien, iblandt refuterer hand Vallesium alleene af Kierlighed for Sandhed/ derimod har hand meget at sige paa andre overgivne Criticos, som Tan. Fabrum og Jac. Tollium. M. Reading har og ikke udeladt fremmede/ lærde Mænds Anmerkninger/ men uddraget meget af Estio, Fevardentes, Halloixio og Petavio, saa og af Launoio, Cotelerio og du Pin, i beyndelighed af Benedictinerne og Pagio, ja ey forbigaaet Lexicographos, som Svidam, Svitzerum, Martin og Baudrand. Hans egne Anmerkninger/ hvorved ey er teignet noget Navn/ ere ligeledes nyttige og ey ulærde.

Frankerige.

Continuatio af Mr. Bonnets Historie de la Danse.

Ved denne Anledning beskriver hand adskillige prægtige Baller og dessen Ceremonier, iblant andet beretter hand/ at paa et udi Meyland Kong Lovis XI til Ære anrettede Bal have Cardinalerne de Narbonne og St. Severin ey vegret sig at danze for samme Konge. Paa det store

Ball, holden paa Concilio til Trident 1502 have Kong Philippus dend 2den af Spanien og mange Cardinaler forlyſtet ſig med Dantzen/ ſom Cardinal Palavicine forteller i ſin Hiſtorie over ſamme Mode; Hvoraf er at ſlutte/ at ey Dantzen/ men Misbrugen der ved følger er forbuden. De der have læſt Herodotus, Strabo, Homerus, Heſiodus vide/ at i de gamle Tider have de ſtørſte Mænd giort ſig en Ære af at lade publice ſee/ at de danſede vel/ men derhos maae og tilſtaaes/ at de i deres Danſen have conſerveret deres Caracters Høyhed/ hvoraf er at ſee/ at dette Exercitium kand være ondt eller godt/ ædel eller ringe/ ligeſom det bruges til. Derneſt obſerverer Mr. Bonnet, at ſiden Hertugen af Bourgogne hans Giftermaal ere neſten alle alvorlige Dantze afſkaffede/ og i dets Sted andre lyſtige indførte/ og ſom de fleeſte Danſe have deres Naune enten af dem/ ſom dem have paafundne/ eller Sager ſom de exprimere, ſaa har Mr. Bonnet ey efterladt at forklare de Omſtiendigheder i ſin Hiſtorie/ hand figer/ at Orgyæ iblant de Bakkiſke Danſe er dend ſamme/ ſom Præſſe-Danſen hos Vinhøſt-Folkene i Frankerige. Hand forteller/ hvorledes Ceres har opfunden Bonde-Dandſen/ ſom paſſer ſig paa Arbeyds-Folk Caſtor og Pollux Krigs Dantzen/ ſom ſkeede efter Floyter Dædalus contre Dantzerne/ og paa hvad Maade Grækerne componerte deres Theatraliſke Dandſe/ indrettede for at forbedre Menniſkernes Sæder/ da mand derudi ved viſſe Bevegninger exprimerte alle menniſkelige Actio-

ner, hvilket de end og havde bragt til dend fuldkommenhed/ at deres Pantomimer ved deres Geberder alleene kunde forestille heele Historier/ og giøre dem ligesaa forstaaelige for Tilskuerne/ som de havde tildraget sig for deres Øyne. Linie-Dantzernes Exercitium haver og Sted i denne Historie/ og synes samme at være et af de ældste Grædske Spectacler, som de opførdte paa deres Markeder for at lokke Fremmede i de Dage til sig. Vel er det forunderligt at see visse Bevegninger/ som Linie-Dantzerne giøre/ hvorledes det kand skee/ uden at de blive øre og fortumlede i Hovedet/ men Bonnet siger/ at de bære stedse hos sig en Roed af en Urt/ kaldet Dormit, som voxer neden for de Pyreneiske Bierge/ denne Roed tygger de paa/ og dend skal være af dend Natur/ at dend betager ald Hoved-Svindel; det var at ønske/ at hand havde noget udførligere beskrevet os denne Plante/ som er saa nyttig/ og dog ey findes hos Botanicis. Hand falder derefter paa at tale om en Kilde i Sicilien/ hvis Vand beveger sig og springer efter Lyden af en Floyte/ ja naar mand kommer samme Vand af Kilden i en stor Grav/ og lader det staae imod Solen 2 à 3 Dage/ og siden saa sagte spiller paa en Floyte derved/ indtil mand treffer de d Tone/ som kommer overeens med Vandets Natur/ kand mand komme det til at bevege sig og springe saa lenge mand vil. Hand taler derneſt de Musica naturali, forteller/ hvorledes ved Havbredden iblandt findes Coquiller, kaldede Musicales, paa hvilken Musicaliske Notæ ere at see. Hand søyer til/ at

der ved findes en Espece af Claves til at bringe det i Synge-Konsten / saa at ey et Bogstav sattes paa denne Tablatur. Hand finder med Cardano, at det menniskelige Legome er et Instrumentum Musicum, at de 4 derudi dominante Houmeurer ere som 4 Claves tienlige / at de 242 principale Deele af dette Corpore agere a concert med hinanden. At Pulsen er dend fornemste Musicus eller Capel-Mester / som holder Tacten udi en Concert. Hand siger / at Medici derfor udi ældre Tider lagte sig efter at vide Musiquen for at øve deres Konst desto bedre / hand observerer, at Herophilus, som var Medicus og Musicus tillige udfandt først at curere Svagheder / ved at legge sig efter at forstaae sig paa Pulsen efter Folkenes Alder / saa har og Haffenreffer Medicus og Musicus skreven en Tractat om Pulsens Harmonie. Mr. Bonnet udfinder og Musiquen udi Torden / og fortæller / at udi Byen d'Autun i Nerværelsen af St. Jean var en over maade sterk Storm / hvori faldt ned Stumper Jis til 25 Fødder lang / 7 Fødder bred / og 2 Fødder tyk / paa hvilken vare Streger og Caracterer / som synes ligesom Noder i Musiquen. Mr. Bonnet siger og / at Ebbe og Flod skeer efter Principia af Musiquen, og derudi anfører andre deres Meening. Hand slutter Bogen ved et Capitel de Musica Elementari attributa Spiritibus aëriis & Oraculis antiquis.

Spanien.

Udi Madrit er rommen for Lyset et Skrift in 8vo, bestaaende 130 Sider / under følgende Ti-

tul: Dissertacion historica, que serve de Explicacion a algunos lugares obscuros, que se encuentran en la Historias, Cartas, Allegaciones y Apologia, que a dado a Luz el Cardenal Alberoni. Det er Historiske Afhandlung til at forklare adskillige dunkle Stæder/ som findes udi de Breve/ Citationer og Forsvars Skrift/ som Cardinal Alberoni har udgivet. Denne Bog er egentlig en Historie af Cardinal Alberoni Ministerio, og et Forsvar-Skrift for General-Procureuren Macamets og andre Spaniere/ som satte sig imod beraalte Cardinal: endskiønt Author ey nevnet sit Navn/ saa sees dog af Skriftet/ at hand maa være en fornemme Mand/ og vel kyndig udi hvis der har tildraget sig ved det Spanske Hof.

EPIGRAMMA.

Aleator de Lusu Chartarum.

Nescio, cur multi tali sudore diurno
Nocturnoq; velint invigilare libris.
Posthabitis aliis Meiserti ego posco tabellas,
Assiduaq; illas volvo, revolvo manu.
Totum constat opus foliis sex atq; triginta,
Octo bis potes his addere, quando lubet.
Cernis in his pictos signatosq; undiq; chartis
Reges, Reginas, ligniferosq; leves.
Cernis in his Rhombos, Herbas, rubra corda, Ligones,
Et Monates, Decades, mox numerosq; alios.

Dulce

Dulce ſodalitium trimum quandoq; quadrimum
Convovo, ſic noſtrum non leve ferret opus.
Miſcemus chartas, damus, ordine ludimus, & ſic
Perdimus, aut etiam ſorte lucramur opes.
Hoc ſtudium pars eſt non parva Matheſeos artis,
Nam qvatuor ſpecies, qveis numeratur, habet:
Additur, abſtrahitur, qvandoq; eſt *Regula falſi,*
Sæpè his *dividitur, multiplicatur* iis.

Grav-Skrift over en Gnier.

Jeg ſpurte/ hvor det kom/ at Harpax ikke gider
Sig giort til gode/ men faſt daglig Kummer lider
Af Sult/ af Frost/ af Tørst/ skiønt hand af Sølv og Guld
Og hvad til Velstand hør/ har heele Huuset fuld.
Hans Arving/ som sin Hals vel vidste at forgylde/
Var ferdig med det Svar/ hans Nisthed at undskylde/
Dend Nar hand leve vil i arm og usel Stand/
At hand/ naar hand er død/ en rtig Mand hede kand.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 17.

Dend 27 April. 1724.

Dannemark.

Arentskiold.

Skioldet er deelt udi 4 Quarterer, i det første i den øverste Deel/ som er forgylt/ staar en rød Bielke paa stak/ hvorpaa ere satte over hinanden trende hvide Fugle med uslagne Vinger; Det andet Quarteer i bemeldte øverste Deel er sort/ og derudi en Guld Krone/ hvorunder ere rangerte 9 gyldene Kugler/ rangerte udi 3 Rader nemlig 2/3 og 4 over hinanden; Det 1ste Quarter i den nederste Deel er som den anden i det øverste/ og det det sidste som det første i dend øverste Deel. I Hiertet-Skioldet seeis en af det blaae Vand paa dend grønne Jord

R opsti-

optigende Orden med en Giedde i Munden. Hielmen er kroned med en Guld Krone/ i hvilken staar tver de Kaars-viis over hinanden opreyste Metal Canoner.

Med dette Vaaben og Navn er nu værende Oberst Ezechiel Levin von Arentsfield/ efter at have under

der voris allernaadigste Konge/ Hendis Majest. Dronning Anna af Engelland og Kong Ludv. XIV af Frankerige været anfortroet/og foreſtaaet ved Artillerier adſkillige lykkelige og vel-diſtinguerte Explois) af voris allernaadigſte Konge dend 12 Mart. 1714 benaadet. Bemeldte Oberſt er født 1682 dend 8 Octobr. gammel Still paa Cronborg Slot.

Anden Fabel udi dend anden Deel af Æſopo.

En artig Abe/ net og ſtrunk/
Med frie og frekke Lader/
Klæd udi Sølv og Guld til Prunk/
Som anden Giek og Sprader/
Kredentzede med Haand og Foed/
Sig ſelv ſaa vel behagte/
At hand for Speilet altid ſtoed
Sin Skionhed at betragte.
Ulykkelig! thi Spyrlet og
De ſmukke Markarinder
Forvoldte/ Giekken ſig bedrog
Sin Lykke til ſtor Hinder;
Thi hand derover fatter Moed/
Formeente hver en Pige/
Som hannem ſaae/ ſig gierne loed
Af hans Geſtalt beſvige/
Beſynderlig/ naar hand ſig ud
Med Uhr og Doſe reeder/
Med lang Paryk/ en Kniplings Klud
Og Hat med hviden Feder.

Men fattig Abe snarlig saae
Det/ hand sit Facit feylte;
Thi hand med Kurven meatte gaae;
Fik Nøy/ hver Sted hand beylte.
En Kat dend første var/ som hand
Lod Egteskab tilbyde/
I Tanker hendes Tand i Vand
For hannem skulde flyde;
Men Katten/ som de Rige Moer/
Var spødsk i alt sit Væsen;
Thi fik hand strax af Katte-Kloer
En Skramme over Næsen/
Et haanligt Nøy i Sted for Ja;
Men efter Abens Tykke
Fortrød det Katten/ at hun saa
Forsaae sin egen Lykke.
Derpaa hand sig til Hundene
Begiver/ fandt en Leve/
Der beylig var/ og hvid som Snee/
Med dend hand vilde leve;
Men her det blev ey bedre fat/
Hand fandt/ det sielden feyler/
At hun jo sindet er/ som Kat/
Hvor Abekatten beyler.

Norge.

Iblant andre som udi disse Nordiske Riger haver igientaget deris Glæde over Printz Friderichs dend 31 Mart. afvigte indfalden første Fødsels-Fest/ haver og Hans Kongl. Majestis. General-Krigs-Commissarius, Oberst til Hest og Commendant udi Aggershuus/ Georg von Bertouch

ladet

lader derat see en kiendelig Prøve udi sit i Christiania trykte latinske Carmine gratulatorio, som viser/ at denne Herre over de Occupationer, hans Forretninger ved hans anforttroede Kriigs-Tieniste ham dagligen giver/ ey haver kastet Bogen paa Benken/ men iblandt søger sin Forfriskning og Fornøyelse udi smukke Videnskaber. Samme Carmen lyder (Titulen at forbigaae) Ord fra ander/ som følger;

O quam Norwegus Civis, Danusque beatus
Est meritò dictus, quoniam tutissima virtus
Relligio Regis, pietasque paterna coruscat
Prudentis, justi/ vera virtute fideque,
Cujus ad exemplum rarum componitur aula.
O utinam talis pietas vestigia vobis
Civibus ostendat virtutem ritè sequendi,
Atque DEO grates solvendi pro benefactis:
Progeniem Numen conservet in ultima secla!
En! Magnus Princeps FRIDERICUS natus! ovate
Teutonici fortes, Cimbri, Borealia Regna.
Rex lætare Tuum Magnum vidisse Nepotem;
Tu Boreas Magnum FRIDERICUM cernere Regem.
Cum partus subitis novitatibus oppida pulsat,
Nobilis & Clerus cum milite vociferantur,
Acclamat populus, votumque precesque fideles
Fundere turmatim certant, Dulcissime Princeps,
Depositum Cœli, suavissima Primula veris!

Te Zephyrus placidus radiis portare serenis,
In gremium Floræ jussus, gelidusque latebris
Inclusus Boreas, Auroræ Phœbus amicus
Climatis æstatem profert dignam memoratû,
Lætiferis radiis meditatur gaudia lusus,
Emicuêre rosæ, violæ, floresque, cyperus,
Albaque de viridi riserunt lilia prato.
E Cœlo Tecum Cereris descendit opimum
Cornu, dispergens annonas undique largas.
Par comes est Cereris, florent Commercia Regni.
In Pelagus missæ redeunt cum fœnore naves.
Pestiferi morbi cessant, ast aurea Sêcla
Tecum descendunt, ô formosissime Princeps.
Ver talis Gnato gressum per lilia stravit.
Sternat progressus eadem fortuna secunda,
Ut Regis soboles Atavus numeretur Avorum.
Pro pecoris fibris, pro thymbra, thure Sabæo,
Et validis succis, fusis è pectore fido
Excipio votis, almasque redire jubebo
Natales Gnati. Successus spondet Olympus.
Principis ut virtus crescat crescentibus annis,
Nec nisi maturum fessumque senilibus horis
Te vehat ad Superos rutilans ut stella micare:
Fac Deus ut fidis insint bona pondera votis!

Sverrige.

Udi Stokholm er nyligen oplagt og oversat et Skrift af det Jeanske/ og formeret med den Chinesiske Philosophi Confucii Leve-Regler under dend Titul Wijßhetens Räd/ det är en kort Summa af Salomons Regler og Lära-Språk/ ene Men-

nisk-

nistio höchnödige til at wijsligen sig förhälla. Jemte Korta Betrakteljer öfwer samma Regler.

Tydskland.

Udi Ulm har Mr. Hauber udgivet et lidet Skrift de Metempsycosi, om hvilken Materie hand forhen haver ladet udgaae adskillige Corollaria til en Dissertation; Dette Verck er alleene skrevet imod en Fortale / som een saa kaldet Polycarpus Chrysostomus, har giordt til Hr. Dippel udi sin Tydske Oversettelse af Dippels Tractat om Dyrenes Liv og Sygdomme / hvorudi hand forsvarer dend Meening om Siælenes Vandring efter Døden i andre Legomer. Hand lover vel / dog meget tvifsom / med Tiden at skrive et eget Verk om denne Materie / dog veed mand / at Hr. Hauber har saa mange andre Sager under Hænder / at Tiden neppe vil slaae til for ham at udføre dette Arbeyde. Hans Historie om Landkorter og Geographien vil ventelig ikke heller saa snart udkomme / hvorfore hand har i Sinde at lade samme stykviis udgaae / og at giøre Begyndelsen med Parte generali og Historien om de gamle Land Corter / som ere gandske adskildt fra dend Deel / der handler om Tydskland.

Udi Wittenberg har Mag. Johan David Steuchard udgivet et Skrift af 6 Ark in 8. under dend Titul: Tentamina sacra ex omnibus Theologiæ partibus, item Philologia sacra, Historia Ecclesiastica & literaria Theologica, som hand agter at continuere og vil ac-

compagnere med Endeel/ deels rare/ deels ey end nu trykte andre Authores Skrifter/ hvorudinden hand erbyder sig at lade intrykke de ham tilsendende Anmerkninger saasnart de ey overgaae 3 til 4 Ark. Denne Dl handler 1. de nonnullis Tentaminibus uniendi Ecclesiam Romanam cum Græca & Ruthenica. 2. de Regulis quibusdam ad solutionem Locorum Scripturæ sacræ vexatorum facientibus, hvorpaa 3. følger D. Georgii Majoris Confessio de Articulo Pacificationis.

Udi Leipsig er trykt in 4to følgende curieuse Skrift Johannis Philippi Bremii Med. D. &c. Epistola de Milonibus petrefactis montis Carmel vulgò creditis, ad illustrem Virum Dominum Johannem Anderson J. U. Doct. cui annexæ binæ Epistolæ ad Authorem datæ, altera de Aquis Martialibus Olonicensibus. Altera de Pseudo succino, quod paucos ante annos ex Africa in Belgium de ferri cœpit. De petrificerede Meloner/ som ellers ere bekiendte under det Navn af Meloner fra Bierget Carmel/ som bar noget eget ved sig/ fortiener de Curieuses Attention. Der er saa stor Lighed imellem disse Steene og rette Meloner/ at mand maa tilstaae/ det er noget forunderligt/ hvorudover adskillige in Historia naturali kyndige Personer have ansect dem som rette petrificerede Frugter/ og ikke holdt dem for Steene. I hvor fremmed nu slig Metamorphosis kand synes for Endeel/ saa kand mand dog ey holde dend umuelig/

thi

thi i Naturen forekommer iblandt saa forunderlige Ting / at uagtet det store Lys / som haves in Physicis, mand ingenlunde kand sige / det og det er umuelig. En petrificeret Hierne og det / som synes endnu hartad utroligt / saaledes endda beskaffen / at dend ey troublerer Oeconomiam functionum Animalium, er noget / som mand aldrig kunde forestille sig / og som viiser / at Naturen iblandt har sin Lyst af at til intet giøre alt vor Philosophie, ikke desto mindre er dog sligt forekommet / dog finder Mr. Breyn efter at have noye betragtet disse Meloner ey noget / som kand bringe ham til at statuere, at de ere petrificerte, derimod er Mr. Anderson / til hvilken denne Epistel er skreven af en langt anden Meening. Epistelen er ellers at deele udi tvende Parter / hvoraf dend 1ste er historisk / dend anden Physiologisk. 1. Dend hellige Skrift taler om 2de Bierge / kaldet Carmel / et var udi Asser Stamme ved Kedrons Bek og i Nerværelsen af Ptolomaide. Dette Bierg var meget bekandt af sin angenemme Situation og Frugtbarhed / saa at alle frugtbare og fornøyelige Stæder derefter ere opkaldede; men saadan Frugtbarhed har merkelig aftagen / da mand nu ey seer andet end en øde steenet Grund. Det andet Carmel laae midt for Jerusalem i Juda Stamme / dog holder nogle for / at det Carmel / hvor Nabal boede / var en Bye bygt paa et Bierg. Eusebius i hans Onomasticon siger / det var et Slot / og i hans Tider laa der en Romersk Guarnison. Det første Bierg er det her tales om / som har givet dend Orden af Carme-

liter Munke-Navn. Paa dette Bierg er et Sted/ kaldet Melon Marken af de Petrificerede Meloner, som i forige Tider der fandtes i stor Overflødighed/ men nu ere ikkuns faae/ mand har derom denne plaisante Tradition; at da Propheten Elias/ som Carmeliter-Munkene udgive for deres Ordens Stiftere/ engang gik der forbi/ og fik Lyst til at smage en af disse Meloner/ men blev haanlig afvist ved en Urtegaards-mand med Paaskud/ at de vare Steene/ saa skal hand for at straffe saadan Forhaanelse/ have omvendt disse Meloner til Steen. Adskillige Reysende have opfyldt deris Relationer med Beretning om denne Petrification, og handle derom i besynderlighed Thevenot, von Troylo, Monconys og Corneile de Bruyen, hvilken er dend første/ som derom har efterladt os en udførlig Beskrivelse. Disse Meloner/ siger hand/ ere af samme Skabning og Størelse som rette Meloner. Figuren er snart Sphærisk. Skalen er ligesaa tyk derpaa som ordinaire Meloner. Naar de slaaes i stykker/ finder mand de samme Udhulinger derudi/ som i dend rette Frugt/ og de giver en angenem Lugt. Men som de/ der have beskrevet de beste og curieuseste Cabinetter, have med en ævia Taushed forbigaaet disse Meloner. Haver Mr. Bruyen faldet paa de Tanker at beskrive dem opmuntret dertil ved dend ham fra Mr. Anderson tilsendte Teegning af en deslige i hans Cabinet havende Meloner/ og ere hans Tanker derom Følgende: 2 Disse Meloner ere Steene/ hvis Figur ey alletider er dend sam-

samme. Iblandt er dend Sphærisk / iblandt Eliptisk. Deres Størelse er different fra et Hønse-Eg indtil en maadelig Melon/ somme ligne dog de største udi Størligheden. Disse Steene ere indslugte i en Skal eller Indvikling / som er Askefarve/ naar de ere deraf udtagne/ ere de jevne/ dog lidt knortede/ og af Couleur som Isenfarve. Naar mand slaar dem i sønder/ findes udi Midten ordinairement en irregulier Hule/ liden eller stor/ ligesom Skallen af Steenen er til. Denn Hule er saa at sige/ klædt med smaae igiennem skinnende stykker Christal/ hvis Kanter falde imod Centrum af denne Cavitet. Eller rettere at sige: Disse Meloner ere af en Marmor Substance, og kand poleres. Deres Couleur udfalder paa graat/ hastad som det Florentinske Marmor; Skallen er ey overalt lige tyk/ men somme Steder en Finger/ og andre Steder en halv.

Sammesteds er nylig trykt dend afdøde Pave Innocentii XIII, Liv og Levnet. Doctor Zenner arbeyder der og paa en vidløftig Deduction de jure successionis domus Ducatus Saxa-Gothanæ in feudo solari Jever ad normam testamenti Comitis ultimi Oldenburgensis Antonii Guntheri, ante Principes Johannem Adolphum & Dorenburgensis Seveſta-Anhaltinos si Princeps Seveſtensis regens sine prole decesserit.

Udi Halle er i Aar trykt in 4to en Latinsk Oversettelse af Binghams Engelske Kirke-Antiquiteter under dend Titul Josephi Binghami Angli Origines sive Antiquitates Ecclesiasti-

cæ. Ex lingva Anglicana in Latinam vertit Johannes Henricus Grischovius. Accedit Præfatio Johannis Frid. Buddei Th. D. &c.

Endnu sees sammesteds in 4to et Skrift/ som har til Titul: Ductus salivalis novus per glandulas maxillares, sublingvales, lingvamque excurrens cum vasis lymphaticis variis communicans, & in lingva locum excretionis habens. Nuperrimè detectus & publico adjectis figuris æneis exhibitus à G. D. Coschvitz Mr. Doct. Profess. Philos. Bor. &c.

Ellers var af dend nylig ubkomne Mfr. de la Croze Histoire du Christianisme des Indes dend 7 og sidste Bog/ à parte trykt paa Tydsk under dend Titul: M. V. la Croze Königl. Pr. Bibliothecarii und Antiquarii kurtz-gefaßte historische Nachricht von der wahren Beschaffenheit und den bißherigen Progressen alten und neuen Mission-Wercks in Indien/ da einer Seits die falschen Absichten/ ungöttlichen Bekehrungs-Mittel/ und der nichtige Ruhm der Römischen Missionarien entdecket/ andere Seits aber und im Gegen-Satz die redlichen Absichten rechtschaffene und in GOttes Wort angewiesene Mittel und gesegnete Arbeit der Königl. Dänischen Mission vor Augen leget/ und wider die Verläumdung einiger Jesuiten geredet worden etc. Mit einigen Anmerckungen erläutet vom M. G. C. B. Udi Fortalen til dette Werck er Forhaabning/ at Mfr. la Crozes heele Skrift skal vorde oversat.

Udi

Udi Jena har D. Buddeus ladet publicere en offentlig Declaration / at hand ikke erkiender dend imod hans Vidende og Villie trykte og saa kaldte Historiam Criticam Theologiæ Theticæ & Moralis for sit Arbeyde.

Svitzerland.

Udi Lucern seeis trykt i afvigte Aar Udkast til et Verk udarbeydet ved Mr. Cappeler / som haver til Titul: Prodromus Chrystalliographiæ de Chrystallis improprie sic dictis Commentarius à Mauritio Antonio Cappeler M D. & Centum Viro Lucernensi. Mand tilsiger sig meget Got af dette Verk / og de som ere Liebhabere af Historia Naturali, forlange derefter med Smerte / eftersom Chrystallens Natur ey endnu af nogen ret er bleven undersøgt. Author har med utroelig stor Møye igiennemvandret de høyeste Alpes, og særdelis ved Bern dend saa kaldede Unterwald / hvor Chrystallen voxer / og paa det accurateste efter de beste Philosophiske Fundamenter undersøgt Chrystallens Oprindelse / Vext / Form og Inddeeling / hand har derved confereret, hvad som derom findes i Bøger / og aabenbaret adskillige Authores derved begangne Feil. Udi Hol- og Engelland er mand allerede betænkt paa / at eftertrykke dette Verk saa snart det udkommer / esterdi Materien er curieus / og ey af nogen anden bidindtil udarbeydet.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er under Pressen en nye Edition

tion af Mr. Dellon Medici Oſtindiſke Reyſe-Beſkreivelſe/ ſom indeholder en Beſkrivelſe over de Bourboniſke Inſuler Madagaskar, Suratte, Kuſterne af Malabar, Calicut, Tanos og Goa; hvorved er føyet en Hiſtorie over de Planter og Dyr/ ſom der findes/ saa og en Tractat om de Svagheder/ ſom regiere i Oſterlandene og deres Cuur.

Udi dend Hag trykkes paa et Skrift imod dend for kort ſiden der døde Tolands Pantheiſticon. De 2 Tomer af M. Rapin Thoyras hiſtoire d' Angleterre udleveres allerede til Subſcribenterne. Ellers har mand ligeſaavel der ſom i Paris giort Begyndelſe med at udgive un nouveau Spectateur, hvoraf hver 14 Dage udkomer et Stykke/ men finder paa begge Stæder ikkun liden Afgang.

Engelland.

Udi Cambridge er udkommen dend anden og med mange Anmerkninger forbedrede Edition af Johannis Daviſii de Ciceronis libris de natura Deorum, ſaaog er forferdiget in 8 i afvigte Aar Epiſtola Critica ad Eruditiſſimum Virum Franciſcum Hare S. T. P. Dicanum Vigornienſem, in qua Horatii loca aliquot & aliorum veterum emendantur.

Udi London trykkes Jl. Decamerone de Boccaſio/ efter det Manuſcript ſom findes i ſtore Hertugen af Florentz hans Bibliothec. Dog kommer dend af Ruiſſeau udgivne Engelſke Edition ey ſynderlig i Conſideration, og Boaforeren Canguion lader ſamme eftertrykke i Amſterdam/ forbedret paa adſkillige Stæder.

Frankerige.

Udi Paris trykkes paa nye Les Journées amusantes de Madame de Gomez, hvortil er kommen dend 3die Tome. Saa er der og nyelig tryk en nye Traduction af Grotii Skrift de veritate religionis Christianæ, forsynet med adskillige Anmerkninger. Endnu er sammesteds under Pressen dend formedelst sine Stridigheder med St. Hieronymo bekandte Præst til Aquileja Ruffini Liv og Levnet/ P. Gervaise er Author dertil/ og Verket vil udgiøre 2 Tomer in 12. Saa ere der og allerede udkomne de 3 første Volumina af de Monumentis antiquis, som de tvende Benedictiner Edmond Martenne og Ursin Durand lader udgaae under dend Titul: Veterum Scriptorum Dogmaticorum, historicorum, moralium amplissima Collatio, quatuor in classes distributa. Dieſe 3 Volumina indbegriber dend første Classe nemlig Dogmaticos. De øvrige 6 Vol. skal udkomme inden 3 Aar/ og imodtages endnu paa det heele Verk Subscriptioner, som er 150 Franske ℔/ hvoraf de ⅔ Deele strax betales.

Italien.

Udi Rom er i Aar oplagt paa nye in 4 Philippi a Turre Episcopi Adriensis Monumenta Veteris Antii Commentatio illustrata, hoc est inscriptio M. Aquilii & Tabula Solis Mithræ variis Symbolis exsculpta. Accedit gemina dissertatio. 1. de Beleno & aliis Aquilegentium Diis. 2. de Colonia fori Julii Venetorum

rum cum fragmentis Inſcriptionum fratrum Arvalium & figuris æri incilis. Editio 3 novis curis recognita, præfigitur Autoris Vita.
Dette forhen af de Lærde høyſkattede Verk / haver med nye Tilgiſt og mange Forbedringer af Authore ſelv / ſom findes ved denne Edition / paa nye forhverket ſig ſtor Anſeende.

AD MOLITOREM.

Heus Molitor! molis & tibi nil moliris eneptè,
Ipſi namque tibi non ſine mole molis.
Far molis & mollis ſed fur non furfure gaudens
Farre alius ſaccos evacuare ſoles.
Candidus appares, ſed ſolo polline ſparſus,
Interius cum nil atrius eſſe poteſt.

SONNET.

Dend af Forfarenhed ſaa vel i Krig ſom Fred
Har lært det Gode fra det Onde at adſkille /
Hand Roeſen tare lår imod dend hvide Lille /
Og Freden med Behag for Krigen tager ved.
Hvad Glæde? ſkiønt mand kand ſin Fiende træde ned /
At dantze Fedſe paa en Blod-beſprenget Tillie /
Ney / dend beviiſer beſt en ret fornuftig Villie /
Som udi Sted for Kamp udvelger Enighed.
Naar Freden ikke giir ens Ære nogen Flek /
Dend foredrages bør dend allerſtørſte Seyer /
Thi dend Fornøylighed udi ſit Følge eyer /
Da Krigens Følge er Bekymring Frygt og Skrek.
Det ſtaar derfore faſt / at Fred / ſkiønt den er mager /
Dog meer end Laurbær-Krantz / ſom blodig er / behager.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 18.

Dend 4 Maji 1724.

Dannemark.

Arenstorph

Er regnet iblandt de Saxiske Familier, og haver i fordum Tider boet i det Magdeburgiske, hvor de have ladet sig kalde Ahrensiedt, siden haver nogle af dem nedladt sig i det Meklenborgske, og taget deres Boepæl udi Amptet Wredenhagen paa Krummel og i Stauenhagen paa Roienau. Familien fører udi blaat Feldt trende Knipper, hver med 3de gyldene halve Palisader, de 2de vendendes Spidserne ned og det 3die opad, hvor imellem staar trende halve gyldene Lilier, alle vendendes opad, de trende under

de 2/ og dend 3 over det 3 Bundt Paliſader. Paa Hielmen er ſat 6 gyldene Paliſader/ hvoraf udkommer en halb ſpringendes Ulv/ ſom vedſatte Tegning forklarer.

Af denne Familie tage Krigs-Tienſte her i Dannmark tvende fra Meklenborg kommende Brødre/ nemlig Hr. Carl og Hr. Friderich von Ahle-

Arenstorph/ hvilke begge vare Riddere af Dannebroge. Dend ældste Hr. Carl von Arenstorph beseglede med sit tappre Blood sin Salighed og høyloflige Indkommelse Kong Christian V. soerne Troe/ dend Yngste Hr. Friderich von Arenstorph eyede Overgaard i Jylland/ og af hans Sønner leve endnu Stats Raad Friderich von Arenstorph til Overgaard/ Ritmester Henning von Arenstorph og Christian von Arenstorph til Svanholm. Iblandt de Slesiske Slegter findes en Familie af lige Navn med gandske different Vaaben.

Aschenberg.

Denne Familie haver været navnkundig i Sønder-Jylland. 1329 haver Gotskalk Aschenberg lovet for dend Forpligt/ med hvilken Greve Johan af Holsteen tøgte at tilfreds stille Hr. Albret Albretsen for at kunde komme til Skaane/ og haver hand endnu samme Aar undertegnet dend imellem dem om Skaane giorde Beslutning. 1411 haver Olaus Aschenberg, være: forlovere for Hertugen af Holsteen/ angaaende dem 5 Aars da imellem Rigerne og Forstandsommelne giorte Anstand. 1416 levede Oluf Aschenberg hans Søn Hr. Børge Olufsøn Aschenberg/ var Ridder og Kong Erici Pomerani troe Mand.

Slutning paa Fablerne udi dend anden Deel af Æsopo.

Dre Bøylere jeg haver kiendt
Af Stand og Stat ulige/

Sit Sind dog alle havde vendt
Til Een og samme Pige;
Den Første med en fort Kalot/
Et stumped Skieg og Krave.
Spør Pigen/ om hun fandt for got
En Mand som sig at have/
Som havde Guld og grønne Lund
Ja mange Skiepper Penge/
Der halvt blev hendes/ i dend Stund
De sammengik i Senge.
Dend Anden med en vinged Dragt/
Og Magisteri Lader
Sig yndig gior og havde bragt
Sit Bud til Pigens Fader/
At saasom Egtestanden var
En Ordning/ GUd vil have/
Saa søgte hand sig og et Par
Blant smukke Folk og brave/
Til Pigen/ at hun var dend Moe/
Dend Eneste hand kunde
Bestandig leve med og døe
I Med- og Modgangs Stunde.
Hand hende vel saa rigelig
Som nogen kunde nære/
At hun ey skulde jamre sig
For Brød/ for Rang og Ære/
Med anden saadan meere Svatz:
Imidlertid fremtriner
En unger Burs med sin Plumatz
Og Cavalerske Miiner.
Hand smiiler/ skraber/ bukker sig.
De smukke Hænder kysse/

Og

Og i der samme saatelig
Paa hendes Finger kryste/
Med Ord hand hende saa betog/
At hun for hine Tvende
Til hannem Hiertet overdrog/
Saa løb hand af med hende.

Tydskland.

Fra Hanover haves/ at endskiønt Johan Friderich Griſtau nylig har udgivet i Halle dend første Deel af Bingbams Antiquitates Eccleſiaſticæ, overſat paa Latin/ saa haver Doct. Mosheim udi Halmſted ey ladet ſig affkrekke at fortfare med ſin Overſettelſe/ hvortil hand har følgende Aarſage: 1. Fordi Hr. Griſchau udi ſin Fortale udtrykkelig har ſat/ at det er uviſt/ om hand vil overſette fleere end denne Deel/ hvorimod D. Mosheim har beſluttet at opoffre all ſin Tid/ hand kand undvære fra ſit Embede for at bringe ſamme Verk til Fuldkommenhed/ og derneſt fordi hans Forehavende er gandſke divers fra Griſchaus, thi Mosheim vil foruden mange Forbedringer og Anmerkninger til dend første af Mosheim overſatte Deel føye for det første en udførlig Underſøgning om de gamle Nazareer. For det andet en omſtendelig Diſſertation de Authoritate Epiſc. Ignatii, efterſom paa ſamme dend bekandte Stridighed om Biſkopens Ret og Anſeelſe fornemmelig ankommer. 3. En Afhandling de Origine & Dignitate Presbyterorum og andre deſlige. Dend første havde allerede været udkommen/ om ikke D. Mosheim først vartede

paa Mr. Beausobre Essais sur les Nazareens. Imidlertid tilstaar Mosheim, at Griskaus Oversettelse fortiener alt dend Ros/ Buddeus derpaa har lagt.

Continuatio af Breynii Skrift de Milonibus Petrefactis.

Efter forhen omtalte Beskrivelse/ som synes temmelig udførlig/ andrager Author de Raisons, som stadfeste hans og destruere de andres Meening. 1. siger hand: Der som mand confererer disse Steene med rette Meloner/ skal mand befinde 1. at deres Skal er glat og ikke skrumpen eller knortret/ som ordinarement følger Meloner. 2. Findes derudi ey ringeste Kiendetegn til nogen Stilk/ som havde været at see deri/ om disse Meloner nogen Tid haver havt Sted iblandt Geverterne. 3. Findes ey indvortes/ de saa kaldede Kiernehuuse/ som ellers forekomme i Meloner og Citroner/ langtmindre ere Kierner derudi at see; thi det som andre vil udgive for Kierner/ holder Author for at være pure Christallisation. 2. Naturen af de petrificerede Corpora giver Mr. Breyn endnu flere Argumenter til hans Meenings Bestyrkelse. Hand troer da/ at det aldrig er at gotgiøre/ at Meloner ere af deslige Corpora, som ere capable at changere og fordrage en saa fremmed Changement, som Petrificationen med sig fører. Disse slags Frugter ere alt for fulde af Saft ogsaa lidet underkastede Forraadnelse/ at de kunde forvandles til saa haard en Materie som Steene. Alle hidindtil petrifice-

ficerte Corpora, som Mr. Breyn har seet / have været af saadan Natur og Beskaffenhed / at de kunde imodtage saadan Forandring som Træe Been Corale &c. Vel er det saa / at hos adskillige Autores og særdeles hos Aldrovandus tales om adskillige i Steen forvandlende modne Frugter / men Breyn svarer / at det vel saaledes er tilsyne / men dersom mand examinerer disse Stene i sig selv / skal det befindes / at de aldrig have været at regne iblandt Frugter / og at de have deres Oprindelse af naturlige Aarsager. Ambrosinus som haver beskrevet dette Cabinet / udgiver dem og ikke for andet end Stene / som forestiller udvortes saadan Frugt. Men er det vel og mueligt / at Mr. Breyn kand gotgiøre hvad som hand anfører / om dend prætenderte Umueligheed / at dislige Frugtes som Meloner aldrig kand forvandles til Steen / thi ved en petrificered Melon er jo ey meere extraordinaire end ved en petrificered Hierne. Vilde mand tage Fornuften og Anatomien herudinden til Raads / skulde mand vedde hundrede imod een / at det var ugiorligt / saa at Exemplerne allene er det som herudinden bør betage os alt Tvifl. Mand har ellers seet Campioner Pærer og Korn petrificerede, og ingen har kundet negte / at det jo er Petrification, (Vid. Museum Museorum Valentini p. 2, cap. 3) saa at mand kand slutte / at alle Corpora kand petrificeris; thi / at mand ikke skal tale om Børn / som jere udi Moders Liv forvandlede til Steen / da findes baade Jord og Kilder af dend Natur, at de

ka d petrificere de dertil kommende Sager. Mand finder udi Bohemen (Obſervations ſur toutes les parties de la Phyſique p. 414) et Stykke Land / ſom har dend Egenſkab / at alting der omvendes til Steen. Coquillager og Slanger petrificeres der / og diſſe ſidſte beholde saa vel deres første Figur, at mange Reyſende over dem ere blevne forſtrekkede / naar de dem have seet / ja det ſom meere Mr. Lucas udi ſin Relation over ſin Reyſe i Grækerland / Macedonien, lille Aſien og Ægypten haver iblant andet anført / at udi Cyrenen er et Stykke Land ſom gandſke er petrificered, ſamme Sted er særdeles remarquabel, tre Dags-Reyſer fra Angella, ſiger Mr. Lucas i dend 2 Tom, pag. 97 / mod Øſten / og 8 Dags-Reyſer fra Bingazi er Raſſim, ſom vil ſige paa Arabiſk / det forgiftete Land. Dette ſtykke Land ſom eller forhen haver været lige saa vel bebygt ſom Angella er petrificeret. Derpaa findes heele Skove med Palme og Oliver-Træer nu forvandlede til Flinte-Steen / uden at have tabt noget af deres forige Figur. Der findes ednuu mange ſom staae overende og dog ere petrificerede. Adſkillige Araber ſom have seet dette Sted / og Chriſtne Slaver ſom derigiennem ere paſſerede / have forſikret mig / om at have seet heele Menniſke Kroppe / saa og Beſter / ja en Heſt staaende paa ſine 4 Been ligeſom dend endnu levede / forvandlede til Steen. Hvad Mr. Lucas her beretter efter andres Sage / have mange andre beſkrevet at have seet med deres egne Øyne. Men for at kom-

mig

me til de Carmelitte Meloner igien/ da kand Jorden paa hvilken de ligger være opfyldt med en Steenagtig Saft/ som kand have indtrukken sig i diss Meloner og dem petrificeret. Dog kand derhos ey negtes at det er vanskeligt/ at disse Meloner kand være forvandlede Steen/ uden at have conserveret nogen Ligning af Stilken/ thi om der i denne Frugt er nogen Deel som er Petrification undergiven/ da er det sandelig Stilken. Men denne Vanskelighed er ey besværlig for Naturalisterne at hæve/ til hvilke vi det overlade. Hvad dend øvrige Forskiel Mr. Breyn andrager imellem disse Steener og de rette Meloner, da kand enhver vel lettelig dertil begribe Marsagen. Efter at Mr. Breyn har vegret at antage deres Meening som have holdet dem for rette petrificerede Meloner, setter hand dem iblandt Steenagtige Concretioner af dei slags som ere figurerte. I særdeleshed antager hand dem for Marmor Matricer og Concrerioner af Christal. Matricibus Marmoreis; Globosis, Christallinis concretionibus gravidis, saaledes som mand finder dem paa andre Stæder. Disse slags Steene gives adskillige Navne af de derom have handlet/ nogle og deriblandt Ferrantus Imperatus hist. nat. lib. XXIV. cap. 19. kalder dem ventres Christalli, andre nevner dem Ætitas cum lapillis crystalli instar splindentibus interiori cortici adnatis. Andre Navne v. Scutthæus in ἐρυκτοχαγια Jenensi p. 64. gives dem/ i hensende deres Figur og Farve

samt Landene hvorudi de findes. Mr. Breyn holder for at disse Meloner er egen Gevext som findes paa Carmel Bierg / dog negter ey derhos / at andensteds og findes nogle nesten dennem lige / imidlertid for at skille dem fra andre deslige / vil hand at de bør kaldes Marmor Matricer af Christallet fra Bierget Carmel. For Resten ere disse Meloner ey det eneste slags Frugt hvis Petrification mand har vildet henregne iblandt Miracler. Samme Ere ere og Bønnerne vederfaret efter Monconys Beretning vid Journ: des Voyages Liv. 2 Cap. 3, 13 i hans Reyse-Beskrivelse / og Mr. Breyn vil at mand om disse petrificerede Meloner skal have lige Meening / som de omtalte Bønner / nemlig at de ere Steene af det slags / som for nogle Aar siden ere funden ved Zvichau i Sören der ligner de Manderier Bønner og andre Legumina, som er at see i Mylii Saxonia Subterranea part. 1. Rel. 6. Mand var Irraisonable om mand vilde disputere Mr. Breyn at der ere egne Steene / som ikke mindre ere end petrificerede endskiondt det saaledes lader sig ansee. Det er bekiendt at de saakaldede Sode-Steene / Slange-Byne / Astroites og de Agather / som kaldes Drondroides ikke ere petrificerede Corpora, men at deslige Steene have deres Figurer af Grøden eller en vis Sæd / efter Tourneforts Meening. Mand vil og gierne tilstaae dem at Galene af Maltha, som siges at være af St, Paulo forvandlede til Steen / og de Gale-Tunger eller Glosso-

pe-

petræ der saa føres ikke ere mindre end der dend gemeene Sagn giver dem ud for. Mand vil og med ham concedere, at Glossopetræ ere Tænder af en hav-Hund kaldet Carcharias eller andre Fiske i Havet/ hvilket af Fabius Columna Nicolaus Stenonius og Augustinus Stella er saa tilstrækkelig gotgiorte/ at ingen i tror Opiniatre hand end vilde være kand sige derimod/ men derfor kand mand dog ikke accordere ham/ at de Meloner/ som findes paa Carmel ere at regne iblandt figurerte Steene eller Fossilia, thi disse Meloner ere alt for egne til at mand skulde kunde falde paa deslige Tanker. Det som mand raisonablement derom kand sige/ er at begge disse Differente Meeninger synes at have troffet dend rette Beskaffenhed/ dog enten udi en større eller mindre Grad/ og dette er dend Skiebne/ som de fleeste Physiske Quæstioner ere underkastede nemlig/ at de ere Problematiske og capable til at imodtage differente Conclusioner. Naturen er iblandt saa æquivocq udi sine Productioner og Phænomenis, at mand ikke bør forundre sig over at see Forskiel derpaa/ og derfor stridige Meeninger hos dem/ som søge at udgrunde dends Egenskaber/ imidlertid indtil at Naturalisterne have bemøyet sig til at opdage dend sandeste Beskaffenhed heraf/ og oplyst denne Deel af Historia Naturali/ finde adskillige Lærde Mænd at de ikke kand følge Mr. Breyns Meening/ men erklære sig for det Parthie/ som regne disse Meloner af Carmel under petrificerede Frugter.

Italien.

Udi Neapolis er i afviate Aar udgivet in 4. Dr. Gimma Historia literaria Italiæ, under den Titul: Idea della Storia dell'Italia Letterata esposta con ordine Cronologico dal suo principio sino all'ultimo seculo, colla notizia delle Storie particolari di ciasche duna Scienza, e delle arti nobili, di molte Inventione: degli Scrittori piu celebri, & de loro libri: e di aliuine memorie della Storia civile, e dell'Ecclesiastica. delle Religione, delle Academie e delle Controversie in vari tempi accadute: e colla difesa dalle censure, con cui oscurarla hanno aliuni stranieri eredicto: divisa in due tome, colle Tavole de Capitole, delle Controversie nel primo: degli Autori o ladati, o impugnati, e delle cose notabile nel secondo discorsi di D. Giacinto Gimma Dottore delle Leggi &c. Dette Verk er inddeelt udi 2 Deele/ er trykt in 4to, og bestaar af 118 Sider. Dend første Tome gaaer til 1400 og dend anden til 1727. Autor bemøyer sig at bevise at Italien alle Tider har havt noget forud udi alle Konster og Videnskaber. Dend store Lærdom/ den reene Skrifver-Maade og dend skionne Indretning/ som overalt fremskinner i dette Verk/ gior det særdeles angenem. Et saa vigtig Foretagende/ som ingen for ham har vovet at give sig i kast med/ har mand at takke Authoris Flid og Lærdom for. Imidlertid er det ey at undre over/ om hand

sam-

somme Stæder har taget feyl/ og iblandt gaaet noget forbie/ thi et saa vigtigt Verk kand ey uden af mange lærde Mænd bringes til Fuldkommenhed. Det er ikke at tviste paa/ at jo andre Lærde i Italien vil contribuere dertil/ og skal virkelig en nye Edition deraf udi Venedig være under Arbeyde/ som med mange Tilgifter/ Anmerkninger og andre Zirater er forsynet.

Frankerige.

Udi Paris er tryckt i 2 Tomer in 12e Recherches historiques de l'Ordre du St. Elprit. Dend 1. Tom ved Mr. du Chene, og dend 2. Tome ved Mr. Hauchiquer. Dette Verk undersøger ey saalige Historien af denne Orden/ men er snarere en Genealogist Optegning paa Ridderne/ og dem som derudi have forvaltet nogen Tieniste/ siden dend blev oprettet. Mr. de Chesne har vel i Fortalen handlet om Ordenens Oprindelse og Stiftelse; men saa vigtig en Materie havde nok fortient en udførlig Beskrivelse. Iblandt andre Aarsager til samme Ordens Stiftelse kunde Author og have opregnet denne/ at Henrik dend III. derved har søgt at faae de Store i sit Rige bragt fra Calviniternes Parthie for at giøre Ligven Skade/ som er atsee af Statuterne. Mr. de Chesne holder Ludvig Konge i Sicilien for denne Ordens Stiftere/ og at samme af ham er oprettet Pintzedag 1352/ som dend Dag paa hvilken hand blev kroned i Neapolis; Men hand burde have søyet dertil/ at efter Kong Ludvigs Død var Ordenen igien nedlagt, og nep-

pe

pe dets Minde vetat conserveret, om ikke Originalen af Stiftelsen var kommen Venetianerne tilhaande/ som have tilsendt Kong Hendrick dend III. samme/ da hand kom tilbage fra Polen. Og da hand deraf hadde udtaget hvad hand vilde/ befoel hand Mr. de Chiverne at forbrende Originalen, som dog holdt for/ at hand ey var pligtig til ae adlyde Kongen/ og saaledes har conserveret Originalen.

Engelland.

Udi London er Doct. Bentlys Lucanus nesten ferdig/ og med nesten 4 gange saa mange Notis criticis, som hans Horatius forsynet.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er allerede udkommen Burmans Ovidius udi 4 Vol. saa og Hans Valerius Flaccus.

EPIGRAMMA.
Ad Funambulum.

Ire per extensos audes, funambule, funes,
Horribiles saltus gesticulando movens,
Sed nullus reputas, *cum te trahit ultima* †*funis*,
Funestus finis num tibi *funus erit*.
Qvi per sæpè pedes, per crura & brachia pendes
Felix per collum, si sine *fune* peris.

† To funis est qvidem masculini generis, sed apud Veteres etiam in fœminino usurpari, testantur Lexicographi.

SON-

SONNET.

Naar Viisdom Spiret før udi sin sterke Haand/
Maa Uforstandighed all Vanheldz Moder vige/
Dend giør os Menniſker de reene Engler lige/
Og knytter uforfærdt et Enighedens Baand
Imellem Folk og Folk/ imellem Land og Land
Saa ikke Levnet blir det mindſte Rum tilbage/
Som hun jo fylder med saa mange gode Dage/
Som Skoven dend har Træ/ og Havet eyer Sand.
Hos Viisdom ikke kand det Onde sig bestaa/
Dend Hiertet renser/ og op lyſer vores Øye/
Ogaldrig lader sig til nogen anden bøye
End dend hun sikker ved paa Dyders Vey at gaae/
Thi Dyd og Viisdom er to Vandrings Camerater/
Som aldrig skilles ad ved nogle høye Dater/

Til Slutning siden de i Æsopo forefundne Fabler herved ere sluttede/ anføres følgende Samtale imellem en ung og gammel Friere/ sampt dend Jomfrue til hvilken de beyler/ som er i samme Stykke.

Den gamle Mand.

Hvi saa kold/ og hvi saa stille!
Hvad mig feyl i Aar og Ild/
Har jeg udi Lyst og Ville
Kom min Dukke/ kom/ vær mild!

Pi-

Pigen.

Kuns for dig at slegte paa/
Kold est du jeg ligeaa.

Den Gamle.

Aar alleene Blodet slævner/
Favner du mig i dit Bryst/
Ingen Iis du i mig levner/
Men er Ild og idel Lyst.

Pigen.

Piger/ saasom Flint/ alleene
Brender ey/ men Flint og Staal
Sankes skal/ af bare Steene
Tændes aldrig Brand og Baal.

Den Gamle.

Hvis jeg af dig eisket bliver/
Skalt du finde mig en Mand/
Haard som Staal/ som Flinten giver
Gnister/ der ey brende kand.

Den Unge/ som snapper Pigen bort.

Hvad er det for daarlig Tale/
Sukke/ naar mand intet kand/
Her er Kraft/ der kand bruvale
Og udleske Eistovs Brand.
Gamle Alder gak tilside/
Frosne Vinter gak din Vey/
Ungdoms Aar kand bedre vide
At forandre Pigens Ney
Til min' Arme/ søde Lisl.
Pigen/ naar hun faar sit Maal/
Er hun ikke kold og stille/
Er hun Flint/ da er jeg Staal.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 19.

Dend 11 Maji 1724.

Dannemark.

Aschersleben

Fore udi rødt Feldt en opstaaende Rosen-Stok med trende hvide Roser/ ved hver af Siderne af denne Rosen-Stok sees en opreist Seygl eller Urtegaards-Mands Kniv med forgyldte Skafter. Paa Hielmen staar en Rosen-Stok med 5 afhengende hvide Roser/ som denne Tegning forklarer.

Denne Familie er her i Riget indflyttet fra Meklenborg/ hvor dend haver besiddet for 70 Aar siden Kamnitz/ Pinnen og Bræsen i Amptet Stevenhagen/ og er uddød i Hans von Aschersleben/ som boede her nogen Tid i Riget; Gift med en Qvitzov/ af hvilket Ecteskab/ hand ey efterlod sig Børn/ men da hand flyttede herfra en conside-

rable

table Giæld/ for hvilken hand giorde sig en Creditorer her i Riget Forsikring udi de dem overleverede Original-Obligationer paa de anseelige Summer, Stæderne Stetin/ Rostock og Wartz ham vare skyldige/ som dend Dag i Dag er af berørte Stæder ey ere indfriede/ og sig til mange tusende Rixdaler beløber. En af hans Forvandte Anders Aschersleben gistede sig i Irland. Mouritz Aschersleben var ellers gift her i Riget med en Giöe, og efterlod sig en Søn og en Daatter. Jørgen Aschersleben til Jenstrup havde Maren Brockenhuus til ægte/ og med hende auflede hand omrørde Mouritz Aschersleben og en Daatter Hilleborg/ gifft med Niels Schenckel/ af hvilken Aarsag denne ellers fremmede Familie indløber i adskillige af dend Danske Adels Anherrer.

Avensberg eller Affvensberg.

Saa kaldede af deres Herre-Sæde/ men Løvenbalker af deres Vaaben/ hvorfore og vidre under det Navn om dem skal handles/ siges at have deres Oprindelse af Erich Christopherson/ Kong Christophori II. naturlige Søn/ som levede 1328/ dog nævnes forhen i Chronikerne Friderich Friherre af Affvensberg 1124 at være død.

Axelson.

Er dend samme Familie som Totter/ hvorudover dend og der bliver beskreven. Mand finder dog Axelsønner/ som have ført 2 sorte Huusspender i hvidt Feldt til Vaaben/ og et Hierte derneden under/ og paa Hiælmen 2 Vesselhorn. Bertillus

Aquilonius skriver/ at det skal være et Losse-Hierte/ og mener/ at det var de Axelsønners Moderne-Vaaben. Af dette Navn have været mange til/ og derfore i Dancæi Relation om Dannemark/ som er indfort in Atlante Mercatoris og Theatro politico, er de antegnede for et særdeles Stamme-Navn/ uanseet det var deres Faders Navn: thi i de gamle Tider er det bekiendt/ at det meere var brugeligt at kaldes efter Federens end Stamme-Naunet.

Sverrige.

Udi Stokholm er Mr. Philip Joh. Tabert Stralenberg i Begreb med at udgive et accurat Geographisk Cart over det store Tartarie. Paa dette Cart bliver foreſtillet dend heele Nordre Deel af Asien/ vestre Deelen af det Chinesiske Rige/ de nest omliggende Stæder af Indien/ det Calpiske Hof og de Stæder/ som slutter med det Haf/ det Crimiske Tartarie/ og det Russiske Rige. Mand har dend Tanke/ at dette Cart vil blive meget accurat, siden Author i de mange Aar/ hand haver været i Siberien ved idelig Samtale med de til Tabolscham ankommende Tartare og Calmuker er kommen efter adskillige Nationers Boepæl/ og Stæders Floders sampt ode Bierges rette Situation. Herforuden haver hand med stor Kostbarhed tillagt sig mange speciale Carter, og observeret for saavitt hand selv er kommen adskillige Fauter / som Geographi har begaaet. Dette Cart bliver ferdig inden dette Aars Udgang/ og kommer til at koste 2 Specie-

Rix-

Dr. Dend vitløftte Oberst de Valeur forfarer i sin Kunst at forvandle Jern til Staal/ og har hand viist udi dend aflagde Prøve/ at intet afgaar fra Vegten af det leverte Jern/ naar det til Staal forvandles.

Tydskland.

Over dend nye Keyserlige Princ ses Fødsel er slagen følgende Medaille: Dend 1me Side forestiller Keyser Caroli VI. Bryst-Billede med dend sædvanlige Titul: Paa dend anden Side sees Gudinden Venus, siddendes i sin Vogn og viiser paa Morgenstiernen/ som et Tegn/ at hendes Broder Phœbus eller Solen snart kommer efter/ med dend Overskrift: Venturi nuncia fratris. Udi Afsnitten læses: Maria Amalia Carolina, A. A. natus 5 Apr. MDCCXXIV.

Continuatio af Breynii Skrift de Milonibus Petrefactis.

Ved Breynii Epistel de Melonibus Petrefactis findes anhengt en curieus Epistel fra Doct. Sendelius i Elbing til omrørte Doct. Breyn om det Indianske Ambra. Dette slags Ambra er først for faae Aar siden bekiendt i Europa/ og det er bidført af Hollænderne fra Kongeriget Benim / som gior endeel af Guinea. Mr. Breyn, som har stor Connoissance udi Historia naturali, och som har deraf et skiønt Cabinet/ havde faaet et Stykke af dette Ambra/ hvilket hand har sendt til D. Sendelius for samme at examinere og conferere med det Preußiske. Mr. Sendelius,

us, som agter med det første at udgive en Electrologie, har derpaa taget det under Examen og udfundet, at dette Ambra, som findes i Overflødighed udi Kongeriget Benim, er en Prøve paa, at dette Land er ligesaa fuld som Preussen af denne gumagtig Materie. Stykkerne deraf ere ey alle lige skionne, der ere de, som, naar dend yderste Grovhed aftages, ere saa klare og igiennemskinnende som en Christal eller Diamant. Derimod ere der de Stykker, som enten overalt eller til en Deel ere bestrøede som med Skyer, der formørke deres ordinaire Glantz. Ja i somme Stykker kand mand kiendelig see adskillige smaa Creaturer, hvoraf Endeel ligne de Europæiske, de andre dend Egns Insecter, hvor samme Ambra samles. Endelig ere og nogle, som kand kaldes ureene, efterdi derved findes adskillige jordagtige Deele større eller mindre, og deriblant ere nogle, som har deres Fliser liggendes dend Ene over dend Anden, hvilket giver Anledning til at troe, at denne Ambra lige saavel som dend Preussiske har været blød, førend det er forandret til dend Haardhed, dette Ambra haver. Naar mand gnier derpaa, og fornemmelig, naar det brendes, giver det en Lugt fra sig, som en meget subtil Sal volatile. Denne Lugt, som nesten er saa god, om ikke bedre, end dend beste Mastix, er dog ikke saa angenem, som det Preussiske, dog overgaar dette Ambra derudi det Preussiske, at det har større Magt i at trække til sig, og udi denne Henseende er dette Ambra got. Men som Haardheden er en af de største Qualiteter,

teter, der udfordres ved Ambra/ og det som giver det Sted iblandt Steene/ saa kand ey bedre derom jugeris, end af dend Haardhed det følger. For at komme derefter/ har Sendelius giort adskillige Prøver. 1. At dette Ambra meget let falder for Kniven/ ja end og lader sig med Neglene skabe/ som viiser/ at dends Materie ey er solide. 2. Naar mand vil dreje det/ lader de grove og ujevne Steder sig borttage ved det dertil brugende Jern; men naar det Jern appliceris, som skal perfectionere hvad dend første ey har kundet glatte/ eller naar mand vil jevne det/ da bliver det ikke glat/ men saa tue/ at det ey kand poleres. Vel er det saa/ at ved Flid kand denne Naturens Vanske rettes/ saa at Mr. Sendelius i Steden for dette Jern har betient sig af en fiin Fiil/ hvormed hand har gaaet det over/ og nogenledes reusseret i sit Foretagende. Hand forsikkrer/ at derved og uden at have nødig at dreye det/ kand dette Ambra poleris saa glat som en Jis/ naar stykket er saa stor/ at det magelig kand behandles. Men ihvad mand end kand vente af denne Sendelii Methode til dette Ambra at udarbeyde/ saa er det dog ey at giøre Stat paa/ saa længe det under Kunstlernes Haand ey kand imodtage alle de Dannelser/ som mand det vil give. Mr. Sendelius tilstaar dette/ og remarquerer, at det ey er mueligt at sove det i saa lange Fliser/ at enten Skrine eller Speigle dermed kand belegges/ saasom det bliver saa varm under Saugen/ at mand bliver nød til dermed at opholde/ og naar det skeer/

springer saa: Luften i Sprækker; thi naar dets Partes bliver kolde/ trække de sig tilsammen. Denne Faut er saa meget mere considerable, som dend ikke staar til at hielpe/ da det Vand/ hvorudi mand pleier at afkiøle det Preussiske Ambra eller Bernsteen/ naar det under Arbeydet bliver varmt/ er det ey til nogen Nytte/ herved og kand ey forekommes/ at det brækkes. Mand seer da deraf/ at mand maa tilregne det større Haardhed/ end den haver i sig selv/ men ofte hvis Sendelius har optenkt dertil/ har ey kundet reussere; saa at hand er falden paa at troe/ at dette Ambra/ er alleene sammensat af en Gummi. Forsarenhed haver herudi vist hans Gisning at være vel grundet; thi da hand ved Spiritu Vini Tartari havde dissolveret dette Ambra/ har hand fundet en hunningagtig Gumme/ som ey kunde faae sin forige Haardhed igien. Mons. Sendelius meener dog deraf at kunde giøre Brende-Glas over den store igiennemskinnenhed/ derudi er; saa har hand og fundet udi Dissolutionen en Fernis som kand tiene Fruentimret til Sminke.

Udi Leipsig er nyligen kommen fra Pressen in 4to Henr. Ben. Starkii Notæ selectæ criticæ Philosophicæ, exegeticæ in Loca dubia ac difficiliora Novi Testamenti præter Epistolas ad Ebræos & Romanos, quæ seorsim prostant usque dum corpori suo rursus inserantur.

Herforuden er udi Leipsig trykt Mag. Benjamin Hederichs Grundlichis Lexicon Mythologi-

logicum, hvorudi saavel dend tabulhaftige som egentlige Historie af de gamle bekandte Romerske/ Grædske og Egyptiske Afguder og Afgudinder/ forunderlige Dyr/ mærkværdige Floder/ Brønde/ Bierge og deslige til Mythologien sÿler dend saa kaldede Historia Poëtica, henhørende Ting med deres adskillige Naune og Tilnaune/ egentlige Afbildinger/ Physicalistke og deslige Forklaringer af sikkre og tilforladelige Authores med stor Møye og accurate Anføring er udkastet/ og er et saavel nødvendigt som nyttigt Genealogicon/ Mythistoricum derved føyet til de Studerendes Nytte. Samme Verk bestaar af 3 Alphab. udi Median-Octav, og er ey lidet nyttig for Konstler og andre Polis-Folk.

Udi Halle haver Hov-Raad Doct Friderich Hofman ladet trykke følgende Skrift først i Form af en Disputatz/ og siden som en Tractat under dend Titul: Friderici Hofmanni de fato Physico & Medico, eiusque rationali explicatione Disquisitio, in qua multa subtilioris indaginis argumenta de fato Stoicorum, spinosæ Medico & physico, de fortuna, providentia divina, harmonia præstabilita, miraculis nec non de declinatione fati curatius paulò tractantur & excutiuntur. Samme Skrift er tryk in 4./ bestaaende af 7 Ark/ hand har derudi undersøgt de imellem Hov-Raad Wolf og hans Contraparter svæbende Stridigheder/ og søgt bedre at forklare Wol-

sens anførte Beviisligheder/ og at bringe samme i en kortere Ordning/ hvorhos hand tillige oprigtig har meldet/ hvad som derved kunde være at erindre/ og synes det/ at hand ey utydelig giver at forstaa/ at dend heele Strijd beroer og bestaar af lutter Mißforstand og Ordstrid. Hvad Harmoniam præstabilitam angaar/ vil hand ey antage samme/ men har derimod et og andet at indvende.

Udi Berlin er for kort Tid siden ferdig trykt in 8. Geheime Raad Gundlings Brandenborgske Atlas eller Geographiske Beskrivelse over Chur-Marken Brandenborg og dend der værende Adel.

Herforuden sees der in 4to en nye Edition af Kehrberges Historischer/ Chronologischer Abriß der Stadt Kongsberg in der Neumark/ forbedret med mange Diplomata; Derved er en Beretning om de Romerske Keysere af nu levende Linie; Om Nye-Mark og dessen Regentere/ Kors-Herrerne/ Tempel-Herrerne/ Johanniter/ Ridderne og deres Høye-Store og Hær-Mestere sampt de Caminiske og Lebusiske Stifter.

Udi Hamborg har Mr. Beuthner under Hænder en Efterretning i det Latinske Sprog om de Lærde/ som have levet i Hamborg indtil 1725/ Titulen derpaa er in 8. Athenæ Hamburgenses sive Virorum eruditorum Hamburgi atque in territorio ipsius anno 1725. viventium nomina, honores, scripta atque disputationes habitæ. Appendicis loco illi.

in

qui vel in hac urbe nati vel per tempus quoddam commorati, munus publicum extra eandem aliquot annorum spatio obtinuerunt, atque ii, qui diem supremum obierunt, recensentur.

Sammesteds bar mand og i Sinde at trykke in 4. dend lærde Engellænder Rob. Gells Bibliske Anmerkninger udi det Tyrkiske Sprog/ saafremt Skriftet ikke bliver over 8 Alphab. stærk; Skal de/ som dertil forskyde 1 Rixda er/ bekomme 1. Exemplar/ men bliver det større/ verder Betalningen à Proportion derfor indrettet.

Endnu er i Hamborg ved Trykken udkommen dend første Deel in 4to af Burnet Engelske Historie udsat paa Tyrsk. Mr. Matheson bar besørget denne Version. Denne Tome bestaar af 5 Alphabeter. Verket indeholder mange Anecdota, som ere indløbne fra dend Tid Kong Carl I end II. blev sat paa sin Fæderne-Throne igien/ indtil dend blev bekiædt af Kong William og Dronning Marie, hvorved findes en summarisk Beretning om de Kirke- og Stats-Sager/ som sig have tildragne fra Kong Jacobi Tider af indtil omrørte Tid/ nemlig 1660.

Portugal.

Udi Lissabon bar Kongen tilladt en Speitser/ kaldet Merveilleux, ved derpaa udstedte Patent, at hand maa reyse alle Provincierne af Portugal igiennem/ og giøre en Beskrivelse over alle Planter/ Jord og Vexter/ og alt hvis som henhø-

rer

ter til Historiam naturalem. Berørte Konge har for at lette samme Persons Møye/ tillagt ham en anseelig Underholding/ og lønner de Personer/ som følge med ham enten for at tegne eller giøre andet Arbeyde.

Engelland.

Udi Engelland er det der etablerte Missions Collegium eller societas de propaganda fide, betenkt paa at lade trykke 10000 Exemplaria af det Nye Testamente udi Arabisk Sprok for at uddeele Exemplaria deraf iblandt de udi Østerlandene boende Christne. Til dette Verk bruges en meget lærd Mand/ fød og opdragen til Aleppo i Syrien/ som forstaar ey alleene det Arabiske Sprok/ som sin Moders Maal/ men end og besidder stor Forfarenhed i de Orientaliske Sprog. Det Kongelige Hov/ og andre Store/ der i Riget/ have ey lidet ved deres Tilskudde bidrøget til/ at dette kostbare Verk kand nyde Fremgang.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt i Aar in 4 et Skrift/ udarbeydet af Mr. Westerven, angaaende det Ostendiske Compagnie/ under dend Titul: Dissertatio secunda de jure quod competit societati privilegiatæ fœderati Belgii ad navigationes & Commercia Indiarum Orientalium, adversus incolas Belgæ Hispanici hodiè Austriaci, qua respondetur objectionibus Viri Nob. & Cl. P. Mac. Neny. Cæs. & Cath. Maj. Consiliarii & Fisci Proc. Extraord. mandatu

datu D. D. Directorum ejusdem societatis conscripta ab Abrahamo Westerveen Icto atq; huic societatis Consiliis & secretis. Samme Dissertation trykkes og paa Fransk og Hollandsk / og bestaar af 31 Sider. I Begyndelsen af denne Dissertation søger Mr Westerveen at vise / at ved dend 4de Articul udi dend 1609 oprettede Fordrag haver Kongen af Spanien accorderet de 7 forenede Nederlandske Provincier Frihed til at segle og handle uden Europæ Grændser paa Kysterne af Indien / som dend Tid vare frie og uindtagne / paa de Vilkoer / at de skulde endholde sig fra at besøge de af Spanierne allerede indtagne Stæder / hvorimod det var Indbyggerne i de øvrige Nederlande forbuddet at segle uden for Europa. Hand viiser derneſt at da denne Tractat var exspireret, haver Kongen af Spanien paa nye begyndt at bekrige Hollænderne for at tvinge dem til at entholde sig fra denne Seglads / men det gik ham ikke an / thi Hollænderne erhvervede igiennem dend 5 Articul udi dend Munsterske Tractat Frihed til at segle paa alle Kyster i omrørte Farvand / specificerede udi det af de Herrer Staten det Ostindiske Compagnie givne Privilegier, som omsider ere approberede af Kongen til Spanien / endog med hans egne Undersaatters Udelukkelse. Mr. Westerveen efter at have viist Oprindelsen og dette Nederlandske Compagnies Grundvold / indgaar i Materien udi sig selv paa de 3 Hoved-Fundamenter, paa hvilke alt Tvistighedeu som i disse Dage ere opkom-

kommen imellem det Hollandske/ Ostindiske og det Compagnie som nyligen til Ostende er oprettet. 1 Om ikke det Forbud udi dend 5 Articul af dend Munsterske Fred/ og strekker sig til de det Hollandske Compagnie tilhørende Stæder. 2 Om ikke Keyseren er forbunden at holde og efterleve de med Kongerne af Spanierne sluttede Tractater/ og om hand besidder de Spanske Nederlande ikke/ som en Acquisition forhvervet enten ved Succession efter Kong Philippo IV. af Spanien/ som sluttede dend til Munster oprettede Fred med Hollænderne/ eller som Arving af afgangene Kong Carl II. men i Qualitet, som Hertug til Bourgundien med lige Authoritet, som samme Hertuger besad de Forenigede Nederlande/ førend de komme under Spanien/ det er at sige reent/ og uden at være underkastet dend Munsterske Tractat saaledes/ som mand prætenderer, at de vare under Philippi hans Regiering. Mr. Vesterven deeler denne Dissertation udi 3 Capitler/ udi hvilke hand decliderer disse 3 Quæstioner paa en meget klar Maade. Hand begynder det første Capittel med en Recapitulation af hvis/ hand har indført i foregaaende Dissertation angaaende dend 1ste Qvæstion nemlig: Vi have sagt/ meldet hand/ forhen/ at siden dend nye Verden var opfunden/ indtil de Spanske Nederlande kom under Keyserens Herredomme/ have dessen Indbyggere aldria forretaget nogen Handel/ enten paa Ost- eller Vest Indien. Nay tvert imod haver slig Handel været dem forbuden ved uderyk-

kelig

kelige Love. Vi have gotgiort ey allene ved de gamle Spanske / som udelukker alle fremmede / de Spanske undtagen / men endog ved Cessions-Acten, hvorved Nederlandene af Kong Philippo II. bleve overleverede Ertz-Hertug Albret og hans Gemahl Isabelle med dend derved udtrykkelig føyede Condition, at de aldrig skulde oprette nogen Seglads for at handle paa Øst- og Vest-Indien. Vi have og bevist ved dend 4 Articul udi Tilstands-Tractaten, at det allene er tilstaaet og forundt de forenigede Provincer / at handle uden for Grændserne af Europa paa Stæder / som udi Indien vare frie og ey nogen tilhørende / hvilken Frihed ikke er tilstaaet de andre 10 Provincier, eftersom samme Articul udtrykkelig lukker dem uden for de Europæiske Grændser. Vi have og ved denne Leyligheed vist det samme / særdeles ved det som hændede sig med Meteran til Antverpen / saa og ved dend sædvanlige Brug og idelig Observation, conform med dend Munsterske Tractat. Vi havde og aldrig ventet / at nogen skulde sætte ringeste Tvist til disse uryggelige Sandheder / om ikke Mr. Nany det havde vovet udi sit nyligen til Antverpen trykte Skrift / kaldet Refutation des Arguments avancez de la part de Messieurs les Directeurs des Compagnies d'Orient & d'Occident des Provinces unies contre la liberté du Commerce des habitants des Pais Bas &c.

Preussen.

Udi Elbingen har Mr. Braun ladet udgaae Dissertationer, dend 1ste om de store generale

Pos-

Polske Landdage/ dend 2den om de Kongelige Rettigheder/ og dend 3die om de Polske Kongers Valg. Hand agter med det første at udgive en Critisk Historie over de Polske og Preußiske Authores, saa og en Tractat om dend Preußiske Mønt.

EPIGRAMMA ad Cornutum.

Cornua, si crescant, quid mavis dicier? utrum
Cornelius Tacitus, Corneliusve *Nepos*?
Prudenter tacitus populo sua cornua velat,
Sed perdit famam, perdit opesq; *Nepos*,
Sic taceant alii, præstat te posse tacere,
Rebus in adversis nil juvat esse *Nepos*.

SONNET.

Naar Overflødighed i Vellyst og i Pragt
Sit Velde strekker ud til Folk/ til Land og Stæder/
Ved Hovmods tynde Vær dend dennem saa forleder/
At Dyden trædes ned og holdes i Foragt;
Men naar som Maad'ligheds staar paa en stadig Vagt/
Hun Sindet tusendfold med sine Gaver glæder/
Og udi Dydens Spor med saadan Iver træder/
At dend kand trodse frit all Fiendtlig Vold og Magt.
Et velarbeydet Land og et vel-artet Folk/
Som veed det Onde fra det Gode at adskille/
I Med- og Modgang bar en Dyd-forenet Ville/
Og giorer Rygter selv til deres Lykkes Tolk.
De bygger Stæder op/ formeerer ald Handtæring/
Ja Melk og Honning har til overflødig Næring.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 20.

Dend 18 Maji 1724.

Dannemark.

Baad.

Af dette Navn have været adskillige Slegter udi disse 3de Nordiske Riger / som i Vaabenet merkeligen fra hinanden differere, hvorfore de ere onde / at skille fra hver andre / og vanskelig at sige / til hvilken Slegt de i Historierne fore-

kommende Personer ere at henregne. Udi Sverrig haver været en Familie af dette Navn / som have ført en rød Baad udi guult Felt / og en ligedannet paa Hielmen / hartad paa dend Maade de Herrer von Bormars Vaaben ere / undtagen hvad Farverne angaar og dend opstaaende Qvast af Paafugle Fædre / som stoed i Forstaanen af de Svenske Baader / i dend Sted de Herrer von Bothmar føre dend midt i Vaaben. Denne Familie har siden forandret samme Navn og ladet sig kalde Bonde / og indlober udi Kong Carl Knudsens af Sverrig Ahner / men de Fri-Herrer Baader i Sverrig have conserveret udi Hierte Skioldet af deres nye Vaaben det gamle Stamme-Vaaben / nemlig en Baad. Her have ellers saavel i Dannemarck som i Norge boet Baader / som have ført udi guult Felt trende over hinanden satte sorte Baader / og paa Hielmen tvende blaae og hvide Besselhorn med

en

en imellem staaende sort Baad/ som efterfølgende Tegning udviser.

Nok findes et andet slags Baader/ som have sort til Baaben udi guult Felt en

blaae Baad med een liden de blaae kiæ-
det Jomfrue med udslagen Haar / og paa
Hielmen det samme / som Vaabenet for-
klarer.

Til denne Familie henregnes Borchard Bot,
som var forjaget af Grev Johan udi Vagria af
Hol-

Holsteen for at forlyde/ og 1260 blev ichilluk-
ken af samme i Lybek/ da hand trodsigen gik Grøven i
Møde. 1616 nevnes iblandt de Riddere og Her-
remænd af Sønder-Jylland/ som sig forbandt at
bestaae Kong Erich Mendved imod Margaræ-
vernæ 3de Brødre/ Trugillus, Magnus og Ni-
colaus Baad. 1396 nevnes Tord Baad og A-
rold Steensen Baad iblandt de af Dronning
Margretes troe Mænd/ til hvilke Hertug Johan
af Meklenborg forpligtede sig for Kong Albret
ved hans Løsladelse/ at dend trosne Fred skulde
vorde holden. 1398 Navngives Esbiörn Baad
og Svend Baad af Baaden iblandt de af Adelen
som havde hold Kong Albrets Parthie/ og da op-
loed Dronning Margrete Jarcheim og Helsin-
geland. 1411 haver Knud Baad været en af de
Danske Forlovere for dend 5 aars giorte Anstand
imellem Riget og Fyrstendommet. Herforuden
ere navnkundige af de Baader som mand ey ved
til hvilket Vaaben de henhøre. K ng Erich
Mendved beklager sig over Grev Jacob Pors
af Halland/ at hand 1300 havde fanget Kield
Baad paa Bottested Ting for hand appellerede
til Kongen/ at hand besværede de Hallandske Bø-
nder over deres Pligt. 1305 haver Halvor Baad
Kong Haagens i Norge Raad besegled det Forlig/
som skeedte til Nyekiøbing imellem Kong Byre af
Sverrig og hans Brødre Hertugerne. Disse
gamle Baader siges at have maat forandre de-
res Vaaben under Kong Christian dend første/
og dertil vil mand udleede Aarsagen af det siden

af dem sorte Vaaben (som er en graae Brok eller Tax udi blaat Feldt / og paa Hielmen en ligetegnet Brok imellem to blaae Veselhorn / som i midten ere overstaarne hver ved en siden hvid Bielke) nam taxus inter hieroglyphica insigniorum est indicium insidiarum vel animi dolosi, som snildeligen undergraver sig og ikke aperto Marte agit personam & Officium.

De som her udi Riget førte dette forandrede Vaaben boede paa Tisselholt i Fyen/ Jens Baad til Tisselholt levede 1588./ Hans Søn Kield Baad til Tisselholt som døde 1608 in Febr./ var dend sidste paa Sverdsiden af dette Vaaben/ som med ham blev nedlagt/ thi hans Søn Jens Baad døde ugift nogle Aar tilforn/ Hans Søster Birgitte havde dend lærde og derhos ulykkelige Admiral Peder Galt til Egte/ og døde dend sidste af Slegten 1630 den 18 May. I Skotland have og levet Baader/ og beretter Buchananus, at somme Familie under Kong Jacobo III. umoneerlig tiltog baade i Velstand og Værdighed/ saa at Thomas Baad/ der var Roberti Statholderens Søn var tiltenkt Kongens egen Søster/ og anbefalet som Gesandt at hente 1469 dend Danske Princeß Margrete ind i Skotland/ og nevnes hand i vore Danske Kronike som dend fornemste af samme Gesandtskab/ under dend Titul Thomas Greve af Aran, hand falde siden i Kongens Unaade/ blev dreven udi Landflygtighed/ og adskillige af hans Paarørende henrettede.

Nederlandene.

Continuation af Mr. Westervens Dissertation angaaende det Ostendiske Com-Compagnie

Author seer derefter paa de 3 af Mr. Nany giorde Objectioner: Dend 1ste/ at dend Lov/ som forbyder Handelen paa Indien/ stedse udi alle Brabanders Tanke har været holden for u-

lovlig. Dend 2den er / at Indbyggerne udi de Ertz-Hertugerne tilhørende Provincier ey ere ved dend IV. Articul udi Stilstanden for 1609 udelukte fra Handelen paa Indien. Dend 3die indeholder / at Indbyggerne udi de Spanske Nederlande aldrig have regarderet paa samme Forbud / og om de end haver entholdt sig fra at handle paa Indien / er det ikke skeet saa meget / udi Hensende til Forbuddet i sig selv / som at de ikke troede / at samme Handel kunde være dem til nogen Fordeel. Authoris Svar herpaa indbefatter 1. at da de Brabandske Stænder aflagde deres Troeskabs Ed over Cessions Acten / haver de ikke beklaget sig over denne Articul, men anseet det / som noget / der saaledes forhen har behaget deres Herrer. 2. At i følge af dend IV Articul, udi dend saa kaldede Stilstand af 1609 ere de Provincers Commerce, som laae under Ertz Hertugen / restringeret inden Grendserne af Europa, saa at dem ey er tilladt at seygle paa de frie Lande i Indien / i Steden for / at saadan Fribed er accorderet de Herrer Staater og Undersaatterne i de Forenigede Nederlande / som klarligen er at see af samme Articles egne Ord. 3. At Mr. Nany ey anfører ringeste Beviis paa / hvad som hand har andraget i sin 3 Objection, hvilken gandske og aldeeles for en er refuteret af Mr. Meteren udi dend Franske Oversettelse / trykt i dend Haag 1616 den 22 Bog fol 487. Mr. Westerven søger derneest at vise / at Mr. Nany selv giver sine Modstandere Vaaben i Haanden til

at

at felde ham med/naar hand siger/ at ingen Nation udi de Sager/ som alleene dependerer af deres Behag og Villie/ kand miste deres Ret over det/ at de dend enten ikke bruger eller forsømmer/ saafremt samme Forsømmelse eller efterladte brug ey berører af et Forbud; thi efter i Undersaatterne i de Spanske Nederlande have entholdet sig fra dend Indianske Handel alleene over det dem skeedte Forbud/ saa have de dermed miist deres Ret. Men/ siger Author, det Hollandske Ostindiske Compagnie agter ey at betiene sig efter denne Præscription af deres Ret. Det grunder sig alleene paa en felleds Contract og en Freds-Tractat opretted med en Printz/ som var Enevolds-Herre over de Spenske Nederlande: En Convention, som er stedsvarende og ey felder/ som Mr. Nany forregiver ved dend imellem Spanierne/ Portugieserne og de forenigede Nederlande sluttede Fred. Dend er endnu i sin Vigeur, og staar endnu fast med Keyseren/ saaledes som Hans Keyserl. Majest. i Qualitet af Arving efter Kong Carl II. dend haver stadfestet udi Tractaten til Antverpen. Her er da fornøden at merke/ at om Kongen af Spanien havver indgaaet dend Münsterske Tractat alleene/ som Konge og en som Hertug til Burgundien/ og om Indbyggerne i de Spanske Nederlande ere indbegrebne lige med Spanierne udi dend endelig Slutning af dend 5 Articul i Tractaten, hvorved saadan Seiglads er forbudden? Mr. Westerven har forhen vist/ at denne Tractat er

indgaaet af dend Spanske Konge ey alleene i Qualitet af Konge til Spanien/ men end og som Hertug til Burgundien/ og paafølgelig har derunder ligesaa vel indbegreben sine Nederlandske/ som andre Spanske Undersatter/ hvilket af Authore er beviist med Sagens Natur og Omstendigheder i sig selv/ som er saaledes/ som dend kunde og burde observeris af begge contraherende Partier/ saa beviises det og ved Denominationen/ tagen af de considerabelste Deele/ nemlig Spanien og Castilien/ som indbefatter under sig de øvrige smaa Deele af det Spanske Rige; saa viser og det samme/ at i alle Freds-Tractater, Ambassadeurers Instructioner og Ratifications Acten, dette er vorden i agt tagen. Author viiser derneist/ at da Kong Philip II., som Hertug af Burgundien overloed Nederlandene til Ertz-Hertugerne paa de Vilkor/ at Indbyggerne derudi ey skulde handle paa Indien/ skildte hand dem derved dog ey ved deres Privilegier, som Mr. Nany har behaget at forregive; thi de havde aldrig forhen havt Tilladelse didhen at seigle/ men de vare forbudne at handle derpaa lenge/ førend Spanien og Burgundien kom under en Souverain, hvilket hand paa dend Maade gotgiorer. Efter Ferdinando II. Catholico, under hves Regiering Christophorus Columbus 1492. fandt Americam og indtil Philippum IV, som sluttede dend Münsterske Fred/ haver ingen Konge i Spanien givet dem Privilegier eller Frihed paa at seygle derhen. Aaret efter/ nemlig 1493/ da

Di-

Dispute opkom imellem Kongerne af Spanien og Portugal over denne Seiglats/ bleve Indierne deelte imellem disse tvende Nationer ved Pave Alexandri VI. Constitution, som gav Portugiserne Ostindien og Spanien Vestindien. Disse tvende Konger funderende sig paa deres egen og Pavens Myndighed/ udelukte ved alvorlige Love alle andre Europæiske Nationer fra samme Landes Seiglads/ Portugiserne og Castillanerne undtagen/ som havde nyeligst contribueret til disse Landes Opsøgning. Philippus I. succederede Kong Ferdinand, hand var den første Konge i Spanien/ som tillige beherskede Burgundien. Hans Efterfølgere var Carolus V. og hans igien Philippus II., som 1598. for at favorisere Spanierne/ forbød de Flamske denne Seglads i den bekandte Cessions-Act. Efter disse Printzer fuldte Kong Philippus III., som 1609 acorderte ved Stilstands Tractaten de forenigede Nederlande alleene Seigladsen til Indien paa de Stæder/ som endnu vare frie/ de øvrige Provincier bleve fremdeles underkastede de gamle Spanske Nederlandske Love som ey tilsted dem at handle derpaa. Hvad Uret gjorde da vel Kong Philippus IV. de Flamske/ da hand assisted Hollænderne 1648. Ostindien/ som deres Compagnie da allerede besad/ og hvis Portugiserne dem siden maatte afstaae? Fratog hand dem vel noget/ som forige Konger dem havde givet/ eller gjorde hand deres Vilkor deri sleitere end de forhen vare. Saa staar det og fast/ at hverken

ved

vedOnd store 1701 oprettede Alliantz eller dend paafuldte Barriere-Tractar haver enten Kongen af Store Britannien eller de Herrer Staten tenkt paa til deres egne Undersaatters Præjudice at forbedre de Flamskes Conditioner- Mr. Nany præten derer vel at dette omtalte Forbud ey meere strekker sig til de Spanske Nederlande end til de Franske/ Engelske og andre Nationer i Europa, ligesom Kongernes af Spanien Authoritet strekkede sig at foreskrive dem lige med sine egne Undersaatter Love. Nay/ det gaaer ey an/ og Kong Philippus har forstaaet det langt anderledes/ som er at see af Meterani Ord/ der indfører ham/ saaledes talende til sin Efterfølgere paa sin Sotte Seng. Hvad sig angaar Handelen paa Øst- og West-Indien/ da bestaar derudi dend Spanske Regierings heele Styrke; thi derved holdes Italienerne i Tøvelen. Men I kand umueligen hindre de Franske og Engelske at handle derpaa/ de ere alt formegtige derudi/ de besidder for mange Societeter til Søes. Oceanus er vidtloftig/ deres Kiøbmænd ere rige/ Soldaterne begierlige og Underhavende troe/ alt hvis jeg har kundet giøre til eders beste/ er/ at jeg haver holdet de Flamske derfra.

Fran-

Frankerige.

Udi de saa kaldede Memoires de Trevoux for Maymaaned 1723 forefindes iblandt andet at erindres / dend Piece kaldet Decouverte du Tombeau de Properce. Det er iblandt de Lærde endnu uvist / udi hvilken Bye udi Umbrien Propertius er født / da Endeel holde for det er Mevania, og andre Foligno eller Assissi, Tervi, Montefalco eller Amelia, som alle have liget i Umbrien. Men nu / da hans Gravsted er opdagen / er Sagen klar / om mand ellers bør sette Troe til / hvis derom berettes. Dend 7 Junii 1722. / da mand til Spello nedbrekkede en Mur udi Princ: ß Pamphili Palais / fandt mand et fiekantet Sted u gefær 1½ Romersk Skoe lang og 13 til 14 Toll bred / og paa dend samme en slet trekandtet Gaul. Mit paa Steenen seeis Hovedet af et ungt Menniske / hvorover henger to Frugt Snore; midt paa Gaulen sees et Blomster / og paa Siderne tvende underlige Dyr / som fortil ligne en Canin / og bagtil have Siren Svantser. Over Hovedet af dette unge Menniske staar dend Inscription: SEXT. AUREL. PROPERT. SEXT. F. LEM-, og derunder følgende: L. COMMINIUS, L. F. LEM. Dend / som har forferdiget denne Efterretning / meener / at dend sidste Inscription vel er gammel dog nyere end dend første / eftersom Bogstaverne ere meget ubeldige og alt forbrede / i dend Sted / at de / som findes i dend første Inscription, ere meget større / runde

kunde og udarbeydede af en bedre Haand og paa en meere poleret Tid. I det Øvrige sees af Arbeydet og Steenens Form og Situation, at dend alleene er sat for Propertii skyld. Udi dette vil det ankomme paa Skribentens Erlighed, da hand ey har ladet Skriften afteegne, at mand deraf kunde have jugeret om dends Elde. Imidlertid slutter hand dog af dette Monument, at Propertius er fød i Spello, som tilforn har været en Biskoplig Residence, men nu alleene er et Slot udi Umbrien, liggende en Miil fra Folino, og sluttes af de der værende Rudera af et Theatro og andre Monumenter, at det i forige Tider har været en stor Bye. Abbed Passorini har samlet Inscriptionerne af Spello, som tilforn kaldtes Cololnia Junii Hispelii for at give samme ud, og denne Bog er mueligen trykt. Der er paa dend Side af Barnabas Porten et meget angenem Sted besat med Olive-Træer, hvor mand seer nogle Levninger af en Bygning, som nu kaldes Poëtens Huus, og hvorom, Ordet gaar, at det forhen har tilhørt Propertio. Paa dette Sted har mand justement funden hans Grav; thi det Monaldiske Palais, hvor Steenen er udgraven, tilhørte i forige Tider Urbani, som tilligе besad dette Propertii Lyst-Huus, hvilket Propertius efter Authoris Meening har beskreven udi det Vers, Scandentisq; axis consurgit vertice murus. Men derhos er at agte, at det ikke er en Beskrivelse, og allermindst noget, som er saa accurat, at mand deraf justement kand

slut-

slutte/ hvorledes det paa Spello kand udtydes. Jonas Douza har meget rimeligere concluderet, at Propertius har boet udi Amelia, thi hans Fødsels Sted har ey været Mevagna, men en Bye nær ved Mevagna, som haver ligget paa et Bierg/ hvilket ikke passer sig paa Amelia, hvorimod Mevagna haver ligget udi en Dal/ som er at slutte af Propertii egne Vers; Men dend til Spello fundne Gravsted beviser udi det høyeste ikke meer end/ at Propertius der ligger begraven/ og af gammel Snak kand giettes til/ at hand der haver havt et Huus/ dog kand meget let tilstaae Demnolio, at Propertius haver hørt hiemme i Spello; men Propertii Grevs Opdagning synes alleene at være reserveret Princesses Ther. Grilli Pamphili, som ligesaavel besidder dend Poets Delicatesse og Esprit, som hans forhen tilhørende Lyst-huus. Ved de Bogstaver L. E. M. vil mand at Lemonia Tribus er at forstaa.

Tydskland.

Udi Halle er dend IV Deel af Doct. Hahns fuldstendige Indledning til det Tydske Rigs Archiv og Keyser-Historie udkommen/ dog vil det ey endnu blive derved/ som er tilsagt i dend første Deel deraf. Author vil endnu sette tvende Deele dertil/ som mand venter at blive udført med lige Flid og Lærdom/ som de forige/ saa at med Tiden derved vil udkomme en fuldkommen Systema af Rigs-Historien.

Ju-

Judæi cujusdam Descriptio.

Hircus olens, abjectus homo, neglectus apella,
Compositus totus fraudibus atq; dolis
Emungens, vexans, rodensq; numismata Regum,
Illicitis faciens fœnora mille modis.
Quem si non emptor mi'vino attendat ocello,
Accipit æs pro auro, proq, adamante vitrum.
Hic miser, hic niger est, hunc tu Romane caveto.
Ater non albus ei, non sit habenda fides.

SONNET.

Dend Eren reiset har af Støven op til Pragt/
Naar hand af Overmod sit Syn sig lader blinde/
En Grav for andre tit at kaste saar i Sinde/
Hvori hand/ før hand veed/ med Tiden vorder bragt/
Forgieves pukke vi paa nogen verdslig Magt;
Thi Skiebnen tamme kand dend allerstærkste Næve/
Naar af vor Regle-Rod dend vil tilbage kræve
Det Laan/ hvorover den os bød at holde Vagt.
En Alexander selv/ hvis mageløse Mod
Sig heele Jordens Kreds holdt alt fortrang at være/
Hand maatte mangen gang end og med harme lære/
At hand var Menniske/ udaf sit eget Blod.
Dend Høybed best bestaar/ som kand sig deri finde/
At dend i Kierligbed sig alle maae forbinde.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 21.

Dend 25 Maji 1724.

Dannemark.

Baalt.

1315 Var Christiernus Baalt iblandt de Herre-Mænd/ som lovede for Hertugen af Sønder-Jylland til Kong Erich for dend Fred/ som giortes til Nyborg.

Baaden

Føre til Vaaben-Tegn en guel halv Maane udi blaat Feldt/ og under Maanen en hvid Ibskal med sorte Streger. Paa Hielmen opstaar en grøn Federbusk af en Paafugle Hale. Jens Iversøn til Fritzøe i Norge var af denne Familie; Saa nævnes og deraf Lauritz Jenssøn til Ramløse. Hans Lauritzøn Baaden til Nørregaard/ var udi Kong Friderichs dend II. Tid Admiral

udi dend 7 Aars Feyde/ da Floden ved det haarde Guds Veyr forgik under Gulland. Dend sidste Mand paa Sverdsiden af dette Vaaben/ og Slegt var Christen Hanssen til Norregaard. Hand var 1612. Hovedsmand paa Cronborg/ og døde 1628 den 4 Dec., Hand havde tvende Søstre/ dend Ene gift med Eustachio von Tymens til Sandby gaard i Sielland/ og dend Anden med Steen Madtzen til Rønneholm.

Vaabens

Baader

Fore et rødt Oxehoved med forgyldte Horn i blaat Feldt. Paa Hielmen er ligesaadan et Oxehoved imellem 2de Bøffelhorn/ hvoraf det Ene er blaat og rødt/ det Andet rødt og blaat. Nogle confunderer udi Slegt-Registerne dette Stammes-Navn med de Baaders.

Udi Helsingøer haver Borgemester Andreas Bussæus, som forlengst af sine smukke Studiis er dend lærde Verden bekandt, under Hænder et Skrift om Grønland, som mand længes efter at see ved Trykken ferdig; Dette Skrift skal føre til Titul: Kort Underretning om det af Nordmænd og Islænder bebygte, men nu i nogle hundrede Aar næsten ubekiendt værende Grønland og dets egentlige Beskaffenhed, saa og om dend Part af Nord-America, som først af Grønlænderne er bleven opfunden, og kaldet Vinland; Af gamle Membraner saavelsom andre tilforladelige Documenter og troværdige Skrifter foretillet ved Andream Bussæum, Borgemester i Helsingøer 1724. Verket bestaar af 10 Capitler, som saaledes ere indrettede, at derudi følgende afhandles: Det I. Capittel er om Grønlands Situation og Himmelens eller Luftens der værende Beskaffenhed: Item ved hvad Anledning samme Land først af de Norske eller Islænderne er opfunden, og siden fra dend Hedenske Vildfarelse til dend Christne Tro bleven omvendt. II. En indfød Grønlænders Iver Bere, hans Beskrivelse over Grønland; med en Fortegnelse paa endeel der i Landet fordum bygte Kirker, Klostere og Gaarder. III. Chronologie eller Ti-Register over de Biskoper, der har været i Grønland, og hvad andre mærkværdige Ting, som i Landet er passeret, eller derfra fornummen, imedens det endnu var bekiendt og laae under Norge. IV. Af hvad Aarsag dend Deel af Grønland, som de

Christe

Christne havde bebygt/ siden det fiortende Seculum er bleven u-bekiendt/ og af Danske eller Norske ubeseiglet/ endskiønt de Høylovlige Konger til Danmark og Norge imidlertid stor Flid og Bekostning paa Landets Opsøgelse haver anvendt; og hvor vidt de/ der samme Land har vildet efterspøge/ kand agtes at have giort Mißgisning og taget feil. V. Dend rette og ældgamle Kaas og Seiglats saavel fra Bergen som fra Islland til Grønland; med Ertz Biskop Erik Walkendorf hans Instruction for sine Folk/ ved hvilke hand Aar 1520. har vildet lade opsøge Landet. VI. Hvad Tidender mand haver haft fra Grønland siden det i Dronning Margretes Tid er bleven ubeseiglet/ og af hvad Kiendemerker mand maa slutte/ at dend Christne Colonies Afkom endnu skulde der findes. VII Om Grønlands Frugtbarhed/ og hvad Varer Landet giver af sig; saa og om dend Grønlandske Commercies Avantage frem for baade dend Islandske og Ferøiske ja og Moskovitiske Handel/ Item om Havnens Beqvemlighed i Grønland. III. Om Grønland er Landfast enten med America eller Asia? samt Hans Kongelige Majestets Rettighed saa vel til Grønland og des underliggende Insuler; som og til dend af de Christne Grønlander opfundne Part af Nord-America, hvilken de har kaldet Vinland. IX. Kort Extract af de Gamles Relationer om Nord-America første Opfindelse af dend Christne Colonie paa Grønland. X. Hvad der særdeles er fornøden at i agt tage i Begyn-

delsen af disse forlorne Landes Opfindelse paa nye? Hvortil GUD allermægtigste forleene Lykke og Velsignelse!

Sverrige.

Udi Stokholm haver Bogføreren Rosvorm ladet stikke udi Kaaber et Calendarium perpetuum, hvorudi efter dend Svenske Horizont, Solens Op- og Nedgang er udsadt tillige med Dagens og Nattens Længde, med hver Maaneds regierende Himmel-Tegn sampt alle Europæiske nu værende Keyserlige, Kongelige, Chur- und Fyrstilige Personers Fødsels og Krønings Act, anførte ved Dag og Datum.

Udi Upsal er trykt og udkommen ved Academiets Forsorg og høye Vedkommendes Gotbefindende et Skrift in 4to, kaldet Nägra Rijkens höga Herrars och trogna Mäns samt andra förnäma och hederliga Personers testamentarliga Förordningar om Stipendier eller Understöd för wisse Medellösa Studerande vid Upsala Academie givne og åthniutne ifrån åhr 1629 indtil närwarande Tijd.

Finland.

Udi Abo er nyligen tryke en liden Bog under følgende Titul: En gyllene Bok om den underlige Andeliga Högfärden, och det diupa Okienda og förborgade Onda udi alle Menniskiors Hierta, jemt huru HErran Gud genom Korss och Anfächtning uthrotar den innerliga Högfärden, och deremot inplantar Gudelig ödmiukhet uthi Menniskiornes Siälar, jemte en Indledning til denna

denna Boken om den falsche ödmiukheten / Item Anhang om Tröst för anfächtade Siälar.

Tydskland.

Udi Frankfort er udkommen in 8vo Hofraad Wolfens Anmerkungen über seine herausgegebenen Gedancken von Gott / der Welt und der Seele des Menschen auch allen Dingen überhäupt / hvorudi Author tydeligen udlader sig over adskillige Stæder i samme Bog / som af adskillige er ilde forstaaet / og skal dette være hans sidste Erklæring / hvilket hand anseer / som et Forsvars Skrift imod alle hans Contraparter, da hand Efterdags ey tenker til at indlade sig med nogen i Dispute over denne Materie.

Udi Jena er oversat paa Latin dend berømte Engellænders Cudvorrhs true intellectuel system of then universe &c. og trykkes under følgende Titul: Rab. Cudvorthi Percelebris Anglorum Theologi, rerum hujus universi Systema intellectuale, in quo omnis protensa ratio & Philosophia Atheismi penitus confutati ejusq; vanitas & imbecillitas demonstratur &c.

Til Nyrnberg agter dend berømte Mathias Belius at udgive Historiam arcanam legationis, quam auspiciis Joh. Dezapolytæ Regis Hungariæ ad Solymannum Turcarum Imperatorem Ao. 1527 & 1528. Hieronymus Laskii Palatinus Siradiensis obiit ex MSS. ipsius Laskii nunc primum editam atque ut illorum temporum rebus lucem affunderet notis illustratam.

Udi

Udi Halle er udkommen i Aar in 4to Hiſtoriſch Genealogiſcher Schauplatz forfærdiget af Johan Ehrenfried Zachwitz; det forſtiller ey alleene udførlig det Øſterrigiſke/ men end og alle andre Chur- und Fyrſtlige Huuſers Genealogie, og fortſetter dem til nærværende Tid/ saa og viiſer udførlig ſammes Oprindelſe af Hiſtorierne, hvorved tillige er miſket adſkillige ikke utienlige Anmerkninger/ forſynet med adſkillige behøvende Documenter. Ellers haver ſamme Author og under Preſſen/ daß aus der Hiſtorie und denen Reichs-Satzungen hergeleitete und erläuterte Teutſche Lehnrechte/ hvorudi ſammes Oprindelſe efterſøges/ og deſſen egentlige Beſkaffenhed/ saaledes/ ſom det bruges/ af Praxi klar anviiſes.

Sammeſteds har dend berømte D. Hahne for nogen Tid ſiden efter Ti ſkyndelſe af Baron Stain meget vel forſvaret det Romerſke Rigets Ret til Store Hertugdømmet Florentz imod dend bekandte Author til det Skrift/ kaldet Memoire ſur la liberté de l'Etat de Florence, og er Authori dertil bleven af det Wolffenbüttelſke Bibliothec laant Diplomata og adſkillige Codices MSS. Titulen derpaa er Jus Imperii in Florentiam ex monumentis editis & ineditis ipſiſque Etruſcis Scriptoribus inde à Caroli M. ætate per omnia ſecula ſolide oſtenſum, & à ſpecioſis objectionibus commentatoris nuperi de Florentini Status libertate plene vindicatum. Dette Skrift er meget naadig optagen af det Vienſke Hof/ og haver derforuden fundet de Lærdes Approbation.

Ne-

Nederlandene.

Udi dend Hag haver i afvigte Aar Bogføreren Peter von der Aae, efterat det bekandte Thesaurus Italiæ var ferdig trykt/ udgivet for Lyset de 5 første Deele af Thesauro Siciliæ, for hvilke findes en lærd Fortale af M. Burman; Dette Verk bestaar af 29 Alph. og 16 Kaaber-Stykker i stor Folio, og fører til Titul: Thesaurus Antiquitatum & Historiarum Siciliæ, Sardiniæ & Corsicæ ut & Nonnullarum adjacentium Insularum, digeri cæptus cura & studio Joh. Ge. Gravii cum præfationibus Petri Burmanni. Mand har i dette Verk betient sig af dend Orden/ at Begyndelsen giøres med Geographiske Beskrivelser/ derpaa følger Kirke-Sagerne/ dend Borgerlige Historie/ og endelig de som beskrive visse Byer/ Stæder/ Monumenter, Antiquiteter og Tildragelser. Udi det første Bind er Cluverii Sicilia Antiqua, forseet med mange nye Kaaberstykker og derhos Cl. Marii Aretii Siciliæ Chronographia, Dom. Marii Nigri Beskrivelse om Sicilien af hans Geographie, Plaudi Carafæ Sicaniæ descriptione & delineatione og Ant. Mongitoris regni Siciliæ delineatione af hans Bibl. Sicula. Udi det andet findes P. Octavii Cajetani Isag. ad hist. Siculam, Alb. Ricoli diss. de Antiquo jure Eccl. Siculæ for Bispedommet Messana, hans Contrapartes Antonini de Amico dissertatio de Urbis syracusarum Æpiscopatu Antiquo, sampt

Franc. Baronii og Mamfredi Meening over Rochi Parrhi Sicilia Sacra, som udkom til Palermo fra 1630 til 1649, tillige med hans Notitia Regii Palatii Panormetani, hvilken Caſ. Trago med Ant. Mongitoris Tilgifter 1716 til Palermo har udgivet, og tillige med eendeel af dend 3 og 4 Bogi Sicilia Sacra ere bragte ind i dette Verks 3die Bind, hvori og findes Baronii Tractat de Monarchia Siciliæ tillige med de af ham og Aſcanio Columna derover verlede Skrifter. Det 4de Bind indeholder Thomam Fazellum og Franc. Maurolycum, i hvis Compendio nogle Stæder ere rettede af Baluzii Miſcellaneis, og i dend 5te indeholdes Mich. Kitii og Fellini Sandri Bøger de Regibus Siciliæ med Freheri notis, Kochi Pirri Chronol. Regum Siciliæ, Gaufredi Malaterræ geſta Roberti Giſcardi, Alex. Abbatis Celiſini geſta Rogerii Regis Siciliæ, og en Hiſtoria liberationis Rogerii. Ptolomæi Lucenſis Genealogia Rob. Giſcardi & aliorum Siciliæ Principum. Hug. Falcandi Hiſt. Sicil. Deſcriptio Victoriæ Caroli Andigavenſis contra Manfredum, geſta Petri Aragoniæ Regis, og eendeel Breve, ſkrevne af Paverne, laante udaf du Chesne og Petro de Maria, Sabæ Malaſpinæ, Nic. Specialis en Anonymi og Conradi Vecerii Hiſtorier om Sicilien. Mand har anvendt ſtor Flid paa at ſøge herved Effigies Autorum, ſaamange mand har kundet bekomme, tillige med Teſtimonia af gode Scribentere ſaa og gode Regiſterer ved

hver

hver Skrift/ som dog havde været Læseren til større Nytte/ om de havde være samlede ved Enden af Verket udi et Register tilsammen.

Engelland.

Udi Engelland er trykt Guilielmi Musgrave Regiæ Societatis socii de Britannia quondam pene Insula Dissertatio. For at vide om Store Britannien i forige Tider har været Landfast/ meener Author, at det er nødvendig at undersøge Dyben og Breden af det Britanniske Hav/ som har omtrent 153 Miile i Længden. Udi denne Henseende har hand conſuleret Mr. Halleys Tabel, som er dend accurateſte af ſit ſlags/ og ſom er indrettet efter Kong Wilhelmi 3. Ordre. Af denne Tabel ſees at det Britanniſke Hav har 30 Miile hvor det er bredeſt over imellem Caput Lezard og Ben Oveſand, ſom ſtoder derpaa/ ſiden trekker det ſig alt meere og meere ind/ ſaa at det imellem Caput Peverel og Hogue ey er over 16 Miile bred. Dog er dend bredre over paa det Sted Seinen i dend Udſalder/ ſiden trekker dend ſig atter ind imellem Beachy Head og Cap. S. Vallery, og bliver dend alt ſmalere og ſmalere indtil dend kommer til et Stræde/ ſom er ikkuns 8 Miile bred. Naar Author derpaa har obſerveret/ at Oceanus imellem Frankerige og Irland er paa adſkillige Steder 80 Faune dyb/ og kort derudenfor igien ere 100/ 120/ 140 Faune. Examinerer hand det Britanniſke Havs Dyb; Dette Hav er deelt i 10 Deele paa

Mr.

Mr. Halleys Tabel, dend første Deel er 62 Faune dyb den 2. 51. dend 3. 51. dend 4. 40. dend 5. 43. dend 6. 40. dend 7. 36. dend 8. 37. dend 9. 33. dend 10. 30. hvor Strædet er smaleſt er 16. Faune dyb. Hvoraf ſees at Dyben i Strædet er hvor dend er laveſt i Proportion til dend første Deel af det Britanniſke Hav, ſom 16 imod 62 det er neſten en imod 4. og hvor der er dybeſt imellem Frankerige og Irland, ſom 16 til 80, eller udi Oceano, ſom 16 imod 140 det er ſom en imod 9 neſten, nu er det bekandt at Grunden i Havet ſtiger i ſamme Proportion, ſom Dyben af Vandet formindſkes, ſaa at udi Strædet er dend 46 Faune høyere end ved Begyndelſen af det Britanniſke Hav, og 64 høyere end imellem Frankerige og Irland, og 120 end udi dend aabne Søe. Paa ſamme Maade forholder det ſig med det Tydſke Hav, paa dend anden Side af Strædet, dog er det dybere ligeſom det udvides til. Diſſe Obſervationer ſiger Mr. Musgrave viſer at der er en ſtor Høyde i Strædet, og at ligeſom det nu omſtunder ey er meget over Superficiem Maris, ſaa har det forhen været derunder og formeret en Iſthmum; Denne Iſthmus kand være igiennembrekket ved høye Vande accompagneret med en ſterk Storm. Mand veed at Øſten Vind blæſer neſten et halv Aar tillige udi Engelland, hvilken Vind iblandt er ſaa ſterk, at naar Floden med dend indfalder opdriver den Floden Saverne umaneerlig. Mand kand derfore meget vel troe, at denne Vind, eller en anden, i det

dend

dend har opdreven det Britanniske Hav med overmaade Vælde imod Isthmum, har bortskyllet Superficiem deraf/ og at Resten siden ved Fluxum & Refluxum Maris er bortskyllet. Ved denne Leylighed anfører Author adskillige Exempler af deslige Inondatiouer, som have foraarsaget stor Forandring paa dend øverste Deel af Jorden/ og som tiener til at stadfæste hans Meening. Elleve Øer af Seeland/ som indeholdt 300 Byer ere borttagne deraf/ og mand seer deraf nogle Spidser/ naar Vandet udfalder. De gamle Engelske Historici tale om adskillige Vand-Floder/ som paa de Steder have borttaget mange Huuse/ Menniskor og Qvæg. Hadrianus Junius Hist. Bat. p. 196 taler om en General Vand-Floed i Holland. 1607 in Januario ere 26 Kirke-Sogner i Provincen Monmouth nedsiunkne. Pharus udi Plimout/ som meentes at kunne imodstaae endog de sterkeste Storme/ ere kuldkastet ved Vandfloeden indtreven af en sterk Sydost Vind. Author observerer derneest/ at om det Tydske Ocean end foraarsager større Spring- og Vand-Floeder end det Engelske Hav/ saa skeer det dog ey af anden Aarsag end fordi Kusterne af Holl- og Seeland ere lavere og svagere end de af Store Britannien. Overalt er hand i dend Tanke/ at om Engelland udi de forige Seculis ved et Istmo eller en Tunge have været Landsast/ haver de sterke Vinde/ hvorom meldet er/ dog havt Magt at igiennembryde dette Isthmum/ og saaledes at afsondre Engel-

land

land fra det faste Land. Ja en American ſk Orcan haver ved Høveds Floed kundet giøre det ſamme. Mr. Musgrave søger at beſtyrke ſin Meening endnu med andre Raiſonemens. Det er vitterligt at Klipperne ſom ſees paa 6 Mileveys paa begge Sider af Strædet ere ſammenſatte af en og dend ſamme Materie, nemlig af Kalk og Flinteſteen / heraf ſluttes at imellem diſſe Udſkier og Klipper haver i forige Tider været en Tunge eller Iſtmus, hvis Jord-Egn haver beſtaaet af ſamme Materie, og ſom af Havets Force er bleven bortført. Udi dend Provintz Kent ſees en Slet kaldet Rumnes Marsh ſom er 20 Mile lang og 18 bred / og meget bequem til Creaturers Greßning. 1668 har mand udi denne Dal fundet 17 Fod nedre i Jorden Tænder og Been af et Søe Dyr / ja mand har og for nogen Tid ſiden der opgravet et Anker. Mr. Musgrave infererer deraf / at denne Slet har tilforn været overſvemmet af Havet / da dend præſupponerte Iſthmus var til / ſom jog Vandet paa paa dend Side tilbage / men da denne Iſtmus blev igiennemſkyllet / fik Vandet luft og forlod denne Plads / ſom endnu er meget lav / og maae indiges for at forſvare ſig mod Havet. Sluttelig ſiger Mr. Musgrave at om mand ſupponerer at Store Britannien forhen haver været en Peninſul, har mand ey nødig lenge at søge efter / hvorfore ſamme Land haver i de ældre Tider været plaget med Ulve og andre ſkadelige Dyr / ſom kunde didkomme af ſig ſelv / men forkaſtes det Poſitum / følger jo nødvendig

vendig paa / at mand maae statuere / at disse skadelige Dyr ere der med villie overførte / at Arten ey skulde udgaae / hvilket er jo urimeligt. Dend Stiltienhed hvormed de gamle Scribenter haver forbigaaet denne Materie / giver M. Musgrave ikke dend ringeste Embarras. Da hand er af dend Mening / at de gamle have vidst at Store Britannien haver været afsondret fra det faste Land / saa som Servius naar hand kommer til at forklare det Vers i Virgilio:

Penitus toto divisos orbe Britannos.

Siger: Qvia olim juncta fuit orbi Britannia.

Frankerige.

Udi Lion er under Pressen de tvende første Deele af Continuation af Bibliotheque des Predicateurs. Author dertil er Pater Vincent Houdry en Jesvit 93 Aar gammel; til disse 2 Deele skal endnu føyes 2 andre / saa heele Verket vil udgiøre 12 Tomer.

Udi Paris er trykt i 3 Tomer in 12mo Le Theatre de la foire ou l'Opera comique contenant les meilleures pieces, qui ont eté representées aux foires de St. Germain & de St. Laurent, enrichées d'Estampes en taille douce avec un table de tous les vaudevilles, & autres airs gravez notez à la fin de chaque volume. Par Mess. le Sage & d'orneval.

Lothringen.

Udi Nancis trykkes Calmets Histoire Ecclesiastique & Politique de Loraine udi 2 Folianter, som in Octob. 1725 fuldkommen kommer fra Pressen.

1. Problema.

Hvoraf kommer Ravsteen?

Svar! Hvoraf Ravsteenen har sin Oprindelse er saare mørkt/ og disputere de Lærde meget derom; dend enfoldigste Meening siunes denne at være: at eftersom det gemeenligen findes paa Strandbrædden/ det da maa komme af et sært slags Træer/ som voxe paa Havets Bund/ etc. saa at det er ligesom et Gummi eller Harpix af samme Træer/ hvilket strax flyder op/ saa snart som det af Vandet stødes løs. Og er det ikke at forundre/ at det saaledes opsvemmer; thi Søevand er af saadan Art/ at meget derudi kand flyde/ som i ferst Vand synker. Ravsteen er og i Begyndelsen/ og før dend bliver steenagtig/ meget læt/ saa at dend neppe i nogen slags Vedske synker/ men stedse vil flyde ligesom og anden Harpix giør/ og sees ringe Forskiel imellem dend og Harpix; thi ligesaa brender dend som anden Harpix/ og ligesaa lugter dend næsten/ undtagen/ at Lugten formedelst Søevandet/ hvori dend en Tid lang har ligget/ er blevet noget sterkere end dend gemeene Harpix/ hvoraf og mueligt/ dend Haardhed er kommen/ som dend haver; Thi Søevand har og dend Natur i sig/ at det giør adskillige Ting haardre/ og ligesom forvandler det til Steen/ og er det ikke ubekiendt/ at tit sees paa Strandbredden Steene/ som see ud ligesom de vare Skum af Søen/ som maae være Skum forvandlet til Steen; Men om alt dette staar enhver frit for at beholde sin egen Meening.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 22.

Dend 1 Junii 1724.

Dannemark.

Bagge, Bagi, Baagi v. Bage

Ere som af Navn saa af Vaaben meget differente, og haves deraf 8 diverse Vaabener. Af Navnet haver været for 1368 Adels-Folk til og ere endnu / en Part af dem førte et Skiold fordeelt paa langs i 2de Deele. Udi det første er en sort skraae Bielke i hvidt Feldt / og i det andet en hvid skraae Bielke i sort Feldt / paa Hielmen vare 2 Vesselhorn / det ene sort med en hvid skraae Bielke og det andet hvidt med en sort skraae Bielke. Dette Vaaben førte Mads Bagge i Norge / hvis Søn Peder Bagge til Holme i Skaane / gift

med Viveke Grius, døde 1608/ Vaabenet var som efterfølger.

Endnu findes et andet slags Bagge, som føre en sort Bielke udi et i fire hvide Feldt adeelet Skiold/ og oven paa Hielmen en i Form af dend Venetianske Hertugs Hette nedbøyet sort Plumads, og ihvorvel endnu findes det 3die/ saa er dog ikkuns dend Forskiel/ at i dette 3die findes Bielken ikkuns

kuns ½ og Plumadsen hvid / som best af Tegningerne forklares.

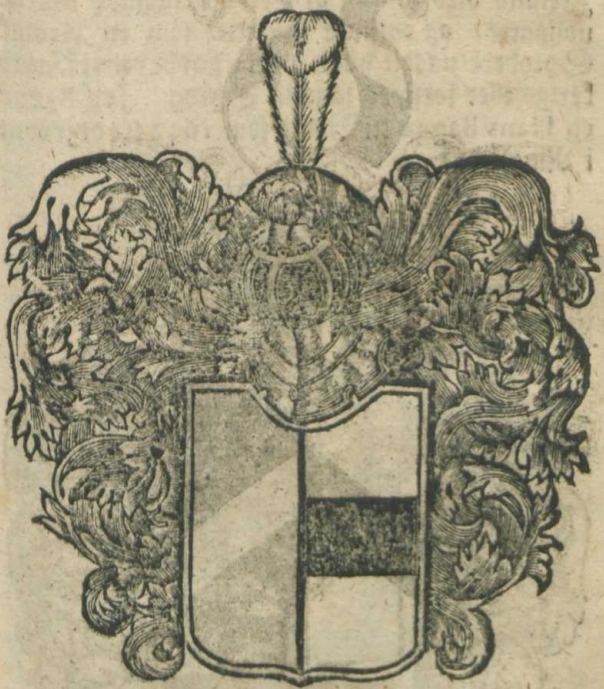

Til Familien med dend heele Vielke henregnes gemeenlagen Jacob og Niels Bagge, som vare iblandt de Oberster / som fuldte Krigen i Skaane imod de Grevilke. Thomas Bagge til Bruus-Gaard. Sti Bagge som 1541 / der hand af Kong Christian III. var udsendt med en Pinke / for at

forsare hvorledes dend Geldriske Krig/ saa og dend Feyde som var begyndt imellem Keyser Carl og Kong Franciscum i Frankerige vilde aflede/ under Zeeland blev sangen af Ert-Hertuginde Mariæ udliggere/ og omsider henrettet som en Fransk Speydere/ uagtet hand aldrig havde været i Frankerige eller forstoed samme Sprog. Jep Bagge og Hans Bagge til Vorre/ som 1642 ere begravne i Ringsted.

Dit

Det 4de slags Bagges Vaaben / var et paa langs udi 2de Deele afdeelt Skiold / igiennem hvilket gik paa Skak en Bielke / og opstoed af Bielken i det første Feld en paa Skak satte Spydstage. Dette førte Magnus Bagge 1368. Det 6te slags førte en hvid Bielke udi sort Feld / paa Bielken vare satte 3de grønne Soe-Blade / paa Hielmen førtes 2 Veselhorn det første sort og hvidt det andet hvidt og sort.

Udi afvigte Maaned er udgangen et Skrift / trykt in 8 ter i Kiøbenhavn / kaldet Danskens Skrivermaade / som 115 Capitler afhandler det Danske Sproes Bogstavering; Dend 2den Afhandling indtil dend 9de giver Bevis for Ordenes Bogstavering; Dernæst vises Maaden at inddele alle forekommende Ord i Sproget / som henføres til 8 Parter / og gives Skrive-Regler for hvert slags i Særdeleshed. Dend 11te og 12te Afhandling giver en meget tydelig Undervisning baade om Ordenes Forbogstavet / og Stilens Afdeelning med Distinctioner, Comma, Semicolon, &c. Dend 13de disputeter om Oxbolds-Tonen i Danske Ord. Dend 14de og 15de Afhandling examinerer de Ords Vanskelighed / som have en anden Lyd og Pronunciation, end de ellers det Danske Sprog skrives til. Autor synes fornemmelig med denne Bog at ville facilitere Sproget for Fremmede / saa og komme dem til Hielp i deres Bogstavering / som ikke have studeret. Særdeles kand denne Bog være tienlig for Danske SkolehoIdere og deres underhavende Ungdom etc. Saameget mere kand denne Bog blive begiærlig af mange / som mand ikke tilforn haver havt noget tilstrækkeligt om denne Materie. Bogen siger fornemmelig didhen / at kunde af et hvert Ords Bogstaver vide dend rette Lyd / som det ellers haver / naar det ret og reent udtales / og at skrive ligesaa tydeligt / som mand det taler. At Bogen haver kostet Autori stor Umag at sammenskrive er vist / og bør hans havte Uma-

a

ge være ey alleene Nationen men endog Fremmede saa meget meere tekkelig / som hand med dette Verk uagtet alle forekomne Vandskeligheder med ufortrøden Møye har arbeydet sig igiennem til at saae det fuldferdiget / og viist andre Veyen til engang at bringe Sproget til sin Fuldkommenhed. Autor Mr. P. Schultz har selv baaret de paa Skriftets Trykning gaaende Omkostninger / hvorudover Liebhaberne sig ey til andre end til ham selv / som Titul-Bladet og udviser / have at addressere.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er tryke i afvigte Aar udi 4. Bernh. Seb. Cremeri SS. Th. D. Prophetico-typicarum Exercitationum tetras, samme er 2 Alph. 3 Ark. Dette er dend 2den Deel af Authoris Prodromo typico, hvorpaa hand tilsiger / at dend 3die snart skal følge. Denne Deel indbefatter 4 Dissertationer: 1. de Servis. 2 & 3. de Die magno Expiationis, og 4. de aridorum ossium Resuscitatione, hvorudi Author ligeleges som i dend første foresiller først efter Bogstaven / dernest mysticè de didhørende Skriftens Stæder. Ved Fortalen findes endeel Breve / hvorudi viises / at Authoris Forklaring angaaende Kaaber-Slangen er tvungen / stridig med Mosis Meening / og u-tilladeligt paa dend Maade at behandle Guds Ord / hvad hand dermod anfører til sit Forsvar / vil vel ey saa lige finde Biefald hos alle.

Sammesteds er trykt udi 2de Deele in 4to Lamberti Kate Aenledning tot de Kenniſſe van het verhevene Deel der Nederduitſche Sprake, vaer in haere zekerſte Grondslag, edelſte Kragt, nuttelykſte Ouderſcheiding en gereg. Afleiding overwogen en naege ſpoort, en tegen het allervornaemſte dct verouderde en nog levende Taelverwanten, als't oude Moeſo-Gottiſch, Frank-Duitſch, en Angel-Saxiſch beneffens hed hedendaegſche Hogduiſch en Yslandſch vergeliden Vord. Author har giort ſig flor Moye med dette Skrift, ſom er udforlig og nyttig for dem, ſom ere Liebhabere af det Tydſke Sprog.

Endnu er ſammeſteds trykt Les Ceremonies des Peuples Idololatres, ſom indeholder alt hvis, ſom angaar de Oſtindiſke og endeel af de Veſtindiſte Nationer, alle tegnede, og i Kaaber ſtukne, ved Mr. Picart. og er nu af ſammes Tegning udi Arbeyde Les Ceremonies & Contumes religieuſes de tous les peuples udi 2de Volumina, ſom angaar Jødernes og de Romerſke Catholiſkes Ceremonia; ſaa bliver og med det forſte ferdig udi 7 Vol. in 12. Le Recueil des Voyages, qui ont ſervi à l'Etabliſſement & aux progrès de la Compagnie des Indes Orientales des Provinces Unies, hvorved findes mange curieuſe Piecer, ſom ey ere udi de forige Editioner.

Udi Leiden er trykt in 4to Burmans Valerius Flaccus cum notis integris Ludovici Catrionis, Laurentii Balbi Lilienſis, Juſti Zinzer-

zerlingi, Christophori Bulæi, Gerhardi Vossii & Nicolai Heinsii, & selectis Ægidii Maserii, Johannis Baptistæ Pii, Johannis Weitzii og andres / saa og Burmans egne Notis; og maa mand tilstaae / at dette er en meget skiøn Edition.

Udi dend Hag lader Bogbandleren Rugert Alberts i Form af en Atlas trykke udi 4 Tomer in Folio le Nouveau Theatre de toute l'Italie tilligemed en udførlig Beskrivelse over de Italienske Stæder og Palatzer. Dette Verk bestaar af 275 meget vel stukne og paa Stæderne selv tegnede Plader. Og vorder ey meere udi Latinsk, Fransk og Hollandsk Sprog trykt end 500 Exemplarier. Mand meener paa 6 Maaneders Tid at faae heele Verket ferdig / og imidlertid kand hver 6 Uge deraf en Tome udleveres. Prisen for hver Exemplar af dend Sort Papiir / som ordinairement bruges til Atlas ere 50 Hollandske Gylden / deraf betales de 12 stiver ved Subscriptionen / og ved hver af de 1. 2. og 3. Binds Levering 10 Gylden / og ved det 4. Otte Gylden. Paa stort Papiir skal et Exemplar koste 60 Gylden / og betales i ommelte Termin er hver gang 12 Gylden. De som lade sig indtegne / deres Navne blive trykt for i Bogen / og forbinder Bogbandleren sig under 1000 Ducatoners Straf ey at trykke fleere end de 500 Exemplarier.

Frankerige.

Udi Paris er udkommen in fol. dend første

Tome af Ordonances des Rois de France de la troisieme race avec des notes par Mſr. de Lauriere Avocat en Parlament; Saa og Nouvelles decouvertes ſur la guerre, dans une Diſſertation ſur Polybe &c. par Mr. Tolard Meſtre de Camp reformé d'Infanterie.

Ellers haver Monſr Thioul en Urmager udfundet 2 Pendul-Ubrer/ og ſamme forferdiget/ hvilke have fundet det Kongelige Academies Approbation, og viiſer ſaavel dend rette ſom middlere Tid. Det eene ſlags viiſer Secundernes Æquation fra en Time til dend anden; Men dend anden foreſtiller ey ſamme Æquation førend et Minut er forløben; Denne Invention er meget naturlig og ſikker/ og kand mand efter dend ſtille hver Ur paa dend rette Tid. Inventor har i diſſe Verker udelukt Ellipſin over dend Inconvenients, ſom ſamme er underkaſtet. Hand har og viiſt en nyttig Methode for at forekomme Forandringerne ved diſſe Pendul Ubrer.

Udi afvigte Aar er ſammeſteds udkommen Les Imperatrices Romaines &c. avec des notes Hiſtoriques & critiques par Mr. de Serviez Tome 2, ſvite des femmes des douze Ceſars ſamme er trykt in 12/ og beſtaar af 316 Sider. Ihvorvel dend førſte Deel af dette Verk/ ſom igien blev oplagt 1720. overmaade vel er antaget/ kunde Author dog ikke overtales til at fortſette dette Verk/ doch har hand endelig givet ſig i Kaſt dermed/ og de følgende Keyſerinder havde om te i

lige-

ligesaa angenem vedtaget / som de forige skulde fremkomme nøiagtig med samme Pensel at afskilderes. Det loves og / at dend 3die Deel af de te Verk og skal komme for Dagen / og disse tvende allerede ere udkomne / kand og virkeligen opvække Attraae efter at see samme. De som indvende at hand har talt formeget om de 12 første Keysere / i Anledning af deres Genahlers Historie / kunde vel og sige / at hand udi deres Efterfølgeres Historie har været alt for vidtløftig. Men uden denne Vidtløftighed havde det været ham umueligt at beskrive roen Keyserindes Liv og Levnet / i henseende til det Lidet Historici derom os har efterladt. Men en Hoved-Omstendighed indløber hos Authore, som en nokſom kand roses / nemlig at hand med saa stoer Forsigtighed har behandlet saa delicat en Materie / som disse Keyserinders Eistovs Historie.

Endnu er sammesteds udkomne Conjectures du P. Sanadon sur les vaisseaux de gverre des Anciens. Author setter først deres Anmerkninger / som paa det accurateste have behandlet denne Materie til Grundvold af denne Tractat, og ponerer dernest / at de Gamle paa deres Krigs Skibe have anlagt Roer-benkene lige udi en Rad / saa at alle ; de Closserne af Roer Knektene have været paa en Høigde og paa et Fordek / dog saa / at Thranitæ haver siddet en halv Skoe høyere end Zygithæ, og disse atter ½ Foed høyere end Thalamitæ, og efter denne Meening benævne de Navne Biremis, Triremis og Quadriremis ikke at Tallet af Roerbenkene eller Roerne /

ne/ men af Roerknegtene/ som sad paa hver Benk/ saa at Biremis haver havt paa hver Side 2 Knegte paa en Benk og Triremis tre paa en Benk. Author beraaber sig paa Xenophon, som lib. 2. Hell. kalder dem Uniremes og Biremes, som havde een eller 2 Roerkarle paa hver Benk/ saa og paa Vegetium lib. 5. cap. 7. og meener/ at hvis/ som hos ham kaldes Ordines Remorum & Ordines Remigum, er et og det samme. Naar Authori opponeris de Skibe af 40 til 50 Remis, da efter hans Positum 40 til 50 Roerkarle have maat sidde paa en Benk/ hvilken det enge Rom dem umueligen tilloed/ holder hand for/ at helsten af disse Folk ikkuns paa engang have arbeydet/ derimod have de andre hvilet sig saa lenge/ allerhelst det ikke er troligt/ at de samme Folk uden Omvexling Hvile og Ophold have kundet udstaae saa tungt og besverligt et Arbeyde som at roe. Herforuden er hand af de Tanker/ at disse Roerknekte have siddet paa parallel Benke/ saa at 10/ som sad paa en Benk/ have vendt Ansigtet til de 10 andre/ som sad paa dend anden Benk/ paa hvilken Maade 40 Personer ey tog meere Plads end der udfordres til 20 af Columna Trajani forekastes af ham/ som urigtig/ viiser adskillige derpaa begangne Fauter, og observerer/ at efter Pugnam Actiacam ey brugtes meere Triremes, ja Zosimus selv tilstaar/ at mand i hans Tider og nogle 100 Aar tilforn ey meere vidste/ hvorledes de Gamles Skibe vare bygte/ saa at mand i Trajani Tider har vidst ligesaa

gesaa lidet deraf/ som nu/ hand søger og at refutere dem/ som ere af en stridig Meening/ særdeles P. Languedoc, Palmerium og Lucheſini, som i ſine Anmerkninger over Demoſthenis Orationes forſvarer dend Meening/ Scheffer engang har udgivet.

Tydſkland.

Udi Leipſig er i Aar udkommen dend 6 Tome af Mr. Ludvigs Collection af de Gamles Diplomater under dend Titul: Reliquiæ Manuſcriptorum omnis ævi Diplomatum ac monumentorum ineditorum adhuc cum præfatione ac recenſione monumentorum ſingulari Jo. Petri de Ludewig. Samme er trykt in 8. og udgiør 1 Alphab. 20 Ark. Dend Tomus giver de foregaaende aldeeles intet efter/ og er saaledes forbunden med dend 5 Deel/ at endog Regiſteret er indrettet over dem begge. Det bevidſte Diplomatorium Bohemico-Sileſiacum fortſettes med 50 Diplomata, derpaa følge de imellem Kongerne i Frankerige Carolus 8. og Ludovicus 12. saa og Churfyrſten af Pfaltz verlede Breve. Laur. Bytzynii Diarium belli Huſſitici ab anno 1414 ad 1422. Miſcellaneorum ſyllabus om Russiſche/ Tyrkiſche/ Ungerſke/ Polſke/ Curlandiſke og andre Sager/ saa og Diplomatarium Griſſovienſe Sileſiæ Cœnobii ab anno 1240 ad 1399.

Udi Helmſtad er nyligen udkommen D. Mosheims Diſſertation de Apologetici Tertulliani:

ani Ætate & Initio Perſecutionis Severi, ſamme er tryk in 4to og er 4 Daabelt saa ſtert ſom dend Hollandſke Edition. Inden faae Tider kand mand vente at ſee fra ham en Overſettelſe med adſkillige dertil føyede Notis af dend berømte Jo. Haleſii Hiſtoria Arcana Concilii Dordraceni, og ſom det ſiges, saa har hand derved føyed Autoris Liv og Levnet, og en Diſſertation de exigua Autoritate Concilii Dordraceni. Hand har ſom forhen er berettet og udi ſinde at udgive et fuldſtendig Syſtema Antiquitatum Eccleſiaſticarum, ſom ſkal beſtaae af 4 Folianter hvoraf dend første Tome i Aar ſkal udkomme; Fundamentet til dette Verk legges af dend berømte Engellænders Joh Binghams Antiqueties of the Chriſtian Church, ſom er tryk til London udi 10 Tomer in 8. hvilke hand ſetter over paa Latin, accurat conferer og efterſaaer de af Patribus og Authoris anførte Steder efter de beſte Editioner, da hand ey vil efterlade udi neden underſatte Anmerkninger at erindre hvis ſom er udeladt, og at ſige ſin Meening hvor hand meener at D. Bingham kand have taget fey, fornemmelig ſkal 3 Ting obſerveres ved dette Verk, ſom er 1. en ordentlig Hiſtoria Rituum Sacrorum. 2 En fuldſtendig Bog de Origine Rituum. 3. Et Bibliotheca Critica Scriptorum de Antiquitatibus Sacris. Hand arbeyder og med alt Flid paa Inſtitutiones Theologiæ Controverſæ, hvorudi hand vil udgive en accurat Hiſtoria Errorum, bringe

ge Vildfarelserne til visse Classer/ og uddrage dem af deres første Optindelse. Udkastet til dette Skrift vil mand snart faae at see i Form af et Compendio/ hvorover hand agter at læse/ saa at mand deraf best kand domme om det heele Verk.

Engelland.

Til Hogsten i Nærværelsen af London har en Urtegaardsmand udi Overværelse af det Kongelige Societet for Videnskaber giort adskillige Experimenta for at vise Saftens Circulation udi Planterne. En anden af samme Profession har dreven nyligen saaet Salat paa en Time til dend Fuldkommenhed/ at de nærværende høye Tilskuere deraf have kundet spise.

---

2. Problema.

Hvad ere Lemmend for Dyr?

Der er et slags fireføddet Dyr/ som Norden for Daarefield fornemlig i Trundhiems Lehn in Octobri, naar Vinteren er for Dørre/ somme Aar i stor Mangfoldighed i Taage og Fugtighed nedfalde af Luften. De ere saa store som en Muldvarp eller liden Rotte/ have fire korte Been/ noget bredere end Musenes/ have en kort og stakket Rumpe/ en lang og spitzig Kieft med to par skarpe Tænder som Egernes; Stikker mand en Kiep til dem/ da løbe de ikke derfor/ men bide saa haart deri/ at mand kand drage dem i Veyret efter Kieppen. Bider en Hund en af dem/ da sankes de mange om hannem/ og snarre om hannem/

nem/ bider og igien/ om de komme ham saa nær/ og ham saargiøre/ de skrige og lade heel ilde nærved/ som Egerne/ dog vorre og arrigere/ som de vi'de ædе dem op/ der kommer til dem/ og ere meget gridske. Paa Farven ere de spraglede/ og af sorte og gule Pletter saasom Giedinge. Falder de af Lusten paa Vandet/ da svømme de til Lands. De bygge i Jorden/ og giøre sig deri mange Veje/ leve af Græs-Roden/ og derfore Engbonden heel ilde forderve. Vinteren over boe de i deres Hul/ men om Vaaren/ saasnart Græs-Roeden begynder at forny sig/ og de dend saae smage/ døer de. Udi de ved Jæderen i Stavanger-Ampt liggende smaae Insuler/ siges/ at samme Dyr alletider findes/ og vil Olaus Magnus, at der findes Græs i Bugen paa dem stedt de falde ned. Det er bekandt af Athenæo libr. 8., at Frøer iblandt nedregne/ og Scaliger i sine Exercitationer pag. 193 og 323 beretter/ at til Mirabello har regnet saa overflødig Frøer ned/ at Marken af dem i Klynge-viis har været skylt. Og hvad Under er da/ at disse Lemmend og nedfalder af Lusten/ da foruden at tale om/ at Naturen dem vel ikke uden Aarsag med Membra genitalia haver forsynet/ de enten i Skyrne/ som andre Ting per Putredinem kand genereres, eller og fødes paa et Land/ og at Vindene bortføres til det andet/ som er ligesaavel giørligt/ som det er optegnet/ at paa nogle ved Trundhiem seyglende Skibe er nedfalden en stærk Aske-Regn/ som opfyldte deres Overlob med Aske af det paa samme Tidender i Island brændende Hecla.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 23.

Dend 8 Junii 1724.

Dannemark.

Bagge etc.

Det syvende Vaaben af de Bagges fo-restiller to sorte Spender eller Huus-Gavler udi hvidt Feldt / og paa Hielmen to Vesel-Horn afdeelte i tvende lige Deele ved hvid og sort / og til denne Familie, hvis Vaaben kommer nesten overeens med de Spenders / henregnes Anders Baghe / som 1477. var Borgemester i Ringsted.

Det 8 Vaaben viser i Skioldet en rød Sparre eller Huus-Gavel og derunder et grønt Søe-Blad/ og paa Hielmen findes 2 Vessel-Horn/ det ene rød det andet hvid/ og derimellem et Søe-Blad/ hvilket Vaaben var de Bagers af Soderbye. Ellers findes efterfølgende Baggers Navne in Chronicherne/ uden at mand veed/ af hvad Vaaben de have været. Her Joen Baagi begraven i Herets-

retsvad Kloster 1388. Harald Siverſon Bagge/ Norgis Riges-Raad. 1489 ſad Hr. Oluf Knudſen Bagge i Norgis Riges-Raad. 1528 var Joh. Bagge iblant de 32 Herremænd ſom vare beordrede at følge Friderich dend I. paa det Tog med de Tydſke Fyrſter mod neſtomliggende Biſkoper. 1529 var Hans Bagge Lehns-Mand over Guldbrandsdalen/ og Oluf Bagge Lehns-Mand over Jempteland.

Backe.

Vaabenet er fordeelt paa tverts udi tvende lige Deele/ dend øverste Deel er hvid/ og derudi seeis to røde halve Lilier. Dend nederste Deel er rød. Oven paa Hielmen staae tvende hvide Hunde med rød Hals-Baand/ som holde en rød Lilie imellem sig.

Bal-

Balh rn/

Sluttelig endeelig Vaabenets Lighed at være dend samme Slegt nu omstunder kaldes Urne/ thi de føre udi Vaabenet et hvidt Orne-Laar med guule Been og Kloer udi blaat Feldt/ og paa Hielmen 2 Orne-Laar/ som fatter hinanden med Kloerne.

1313. have Joen Balhorn og Andreas Balhorn

været med at domme paa de oprørske Bønder af Har- og Almindsyssel / som satte sig op imod Kong Erich Mendved / og findes Joen Balhorns Vaaben i Ringsted Kirke / samme Joen Balhorn findes 1316 iblant de Forlovere som Greve Giert og Johannes af Holsten stillede Kong Erik Mendved om at tiene ham mod Marggrev Voldemar med 100 Heste.

Balli.

1314 var Ebbe Balli med at domme nogle Herremænd fra Liv og Gods / som beskyldtes for at have opviglet Bønderne mod Kongen i Nørre-Jylland.

Saasom mand i dette Aars nye Tidender om lærde og curieuse Sager No: 6. haver indført Tegningerne af dend Solens Formørkelse / som næstleden den 22 Maji skulde indfalde / og sammesteds tillige confereret Calculum ejusdem Havnienſem cum Hamburgenſi, saa vilde mand ikke forsømme at berette / hvorledes Udfaldet haver svaret til Beregningen: Da er samme Formørkelse her udi Kiøbenhavn paa det runde Astronomiske Taarn bleven obſerveret ved gode dertil indrettede Machiner udi Fyrstelige og adstillige Ridderlige Personers Nærværelse / foruden manfoldige Folk af Qvalité og Studioſis. Hvoreſterat Obſervator havde corrigeret endeel af de tilstædeværende deres Uhrer efter sine Horologia Aſtronomica, som allereede samme Dag ved Solens Obſervation i Meridianen vare

verifi-

verificerede, en Astronomiæ Studiosus blev ordineret at obagte ipsa horologia Astronomica, at hand accuratè kunde notere Tiden/ naar Observator gav Tegn/ af hvilke Annotationer her alleneste anføres/ at bemeldte Eclipsis begyndte Klokken 6. 31 Min. Eftermiddag. Dend var størst Klokken 7. 25 Min./ da der blev formørket af Solen 9 2/3 Dig./ det er 22/30/ Deel af Solens Diametro, hvilket Calculator havde sat i Almanacken rotundè 3/4/ det er 27/30/ saasom mand ikke har fornøden at skrive saadanne Ting meere scrupulosè i Almanaken/ thi Beregningen selv/ som samme Tid for Observationen blev foreviist/ prælenterede den virkeligen større end 3/4; Som da den største Formørkelse var observeret, blev Solen overdraget med Skyer/ saa at mand fik ikke Enden at see. Af Foranførte sees/ at Observationen er troffen ind med Calculo paa 5 Min. nær; men om den Hamborgiske Beregning har saa nær troffet Sagen/ saaer mand mand med Tiden at vide/ om ellers denne Formørkelse i Hamborg Astronomicè er bleven observeret. Ellers haver mand ubi bemeldte nye Tidenders No: 6. fremført adskillige Maader/ hvorledes mand uden Hynens Incommodation kunde beskue Solen; men paa det Astronomiske Taarn erfarede mand/ at ingen af samme Maader ere de beste: Et stykke Glas holdt over Flammen af et Lys/ indtil det med fort Rog er overdraget/ giør i denne Sag dend beste Effect, saasom mand derigiennem udi ald Mageligbed til hver Tid

kand beskue Solen i sin største Klarhed; og saadant et stykke Glas er lagt saaledes at forsyne, at mand altid kand have det tilreede: hvilket mand her har vildet tillegge for at medbeele den curieuse Læsere det beste Raad til en anden Leylighed.

Sverrige.

Udi Stokholm har Mag. Tobias Scubart den 20 May giort Begyndelse med sin korte Informations-Maade for at viise Prøve paa til hvad Nytte hans trykte, latinske Grammatica er, og hvorledes dend kand appliceris, Subjectum, som hand dertil har udvaldt, er et Barn, hvilken ey meere forhen end i 14 Dage, hver Dag 3 Timer, er underviist, og allerede veed det Fornemste, som Donat og Gsammatica medfører. Med det samme agter hand og at viise, paa hvad Fod hans Lexicon Harmonicum er indrettet.

Sammestæds er trykt 1721 in 4 Andreæ Ola. Rhyselii Brontologia Theologico historica. Thet är Enfoldig Lära och sanferdig Berettelse om äske-Dunder, Blixt och Skatt, bestående af fyra Delar. Samme udgior 131 Sider, Autori har dend forskrekkelige Torden, som var dend 11 og 12 Jun. 1715, givet Anledning til at skrive dette Skrift, thi da hand kort derefter dend 17 Jun. paa Kongens Fødsels-Dag holdt en Prædiken over 2. Sam. 22. v. 14. og 15. saa og Psal. 18. v. 14. og 15. Og samme blev forlangt til Trykken, har hand udarbeydet Materien vidløftigere. Dend første Part bestaar af 8 Capitler, hvorudi Torden

den og Lyn-Ild beskrives / i det 1 Capitel forklares disse Ords adskillige Navne i Skriften. I det 2 observerer hand iblant andet / at Afguden Thor og er bleven kaldet ǽsk og deraf meener hand / Thorden endnu at kaldes paa Svensk Thor-Dön og ǽske-Dunder. I det 3 viser hand / at GUD paa trende Maader i Torden lader see sin Kraft / som ved at tordne / ved at udkaste sine Lyn-Ilds-Pile og ved at lysne / og derudi confererer hand sin Text med andre Skriftens Sprog / og rører kortelig de her til paa kommende Physiske Raisons. Udi det 4 og efterfølgende Capitler handles om / hvoraf Torden genereris / og anføres de dertil værende saavel generale som speciale Aarsager, baade i Hensende til Gud selv som til Menniskene. Den 2 Deel opregner Gudfrygtige Folkes i Almindelighed deres Tanker udi Torden-Veyr / og er inddelt udi 12 Capitler, hvoraf det 1ste handler om hvad de Gudfrygtige bør tænke og giøre / og hvad derimod de Ugudeliges Tanker pleyer gemeenligen i saadan Tilfælde at være / hvilket beviises med mange Exempler af adskillige Folkes Statuter og Antiquiteterne. De 10 paafølgende Capitler indeholder lige saa mange Gudelige Tanker over dend tordrende GUD / og det sidste eller 12 slutter med Paamindelser og Trøst. Dend 3die Deel giver Efterretning om de mærkværdigste Torden-Veyr eller Lyn-Ild / hvorved i adskillige Seculis udi Sverrig Byer / Slotter / Kirker / Gymnasia, Skoler og andre publique Huuse ere ødelagte / hvorved hand observerer adskilligt af

Antiquiteterne om de Svenskens Afgud Thor/ samt hans i de gamle Fabler bekandte Hamre/ som 1134 endnu skal have været til/ saa og at Torne og Liunets Herreder i Skaane af Thorden og Lynild have deres Navn; derneſt merker Autor, at de udi ſidſte Seculo i Sverrig af Lynild ruinerede Kirker er at tilregne Folkets Foragt over Guds Ord og Sabaten/ saa gior hand af troværdige Scribentere og Monumenter diſponerte ſecundum annorum ſeriem en Hiſtorie over alle de fatale Torden-Slag og Liunild/ ſom udi Sverig ſiden 1068 have giort Skade/ ved hvilken Anledning hand tillige taler om den fiendtlige Ild/ hvormed Riget 1719. 1720 og 1721 har været hiemſøgt. Dend 4de Deel indeholder adſkillige Bønner/ ſom ere at bruge i Torden-Veyr.

Tydſkland.

Udi Halle er udkommen in 8vo en nye Edition af Horatio med Tydſke Philologiſke og Hiſtoriſke Anmerkninger udgivet af Mſr. Gottſchling.

Udi Viſmar har mand begyndt med en nye Journal, Authore Juſt Juſteſon eller Juſto Sincero, under dend Titul af Vermiſchte Nebenſtunden; Hvorudi udføres Obſervationer af Adſkilligt/ henhørende til Theologien, Philologien og Literaturen, og findes i dette Stykke følgende Artikler. 1. M. Minucii Felicis & Nicolai Contareni Philoſophemata de fato notulis quibusdam illuſtrata. 2. Opbyggelige Tancker over Joh. 12. v. 21. 3. Blandede

te

Betænkninger over Zachar. 8. v. 19. 4. Moralske Tancker over Psal. 84. v. 8. 5. Reflexion over 1 Kongernes 18. 21. 6. Anmerkninger over 2 Tim. 1. 4. 7. Meditation om Guds og Menniskenes Gavmildhed. 8. Indfaldende Tanker over Marc. 16. 9. Reflexion over Marci 16. v. 2. 10. Anmerkninger over Marc. 16. 3. 4.. 11. Formengte Tanker over Marc. 16. 5, 6, 7. 12. Kort Berømmelse over David Mevini 13 Veltalenheds Ligning mod Malerkonsten. 14. Fornuftige Tanker om dend lasterfulde Adel. 15. Reflexion over Harmonie imellem Pennen og Kaarden. Dette første Stykke bestaar af 6 Ark/ og Author tilsiger samme at fortsette/ og tilbeder sig til den Ende de Lærdes Hielp.

Engelland.

Udi Oxford er trykt 1722. udi 5 Vol. in 8vo Joh. de Fortun Scoti Chronicon genuinum unà cum ejusdem supplemento ac continuatione, edente Thoma Hearneo, samme udgiør 5 Alphab. 4 Ark og 4 Kaaberstykker. Mr. Roger Gale har alleene udgivet dend første Deel af denne Chronike/ som handler om de ældre og for Normænnernes Tider indtrufne Sager/ og overladt Mr. Hearne at udgive samme ved Trykken. Auctor synes at have levet længe efter 1385/ og hans Verk er continueret af Walther Bovern, uagtet sidst-nevnte Mand uretteelig tilegner sig alt hvis følger paa dend 5 Bog. Mand har derfor udeladt hans Tilgift/ og i dends Sted annecteret bedre Sager. Author var selv en Præst/

og bragte i Engelland adskillige Sager til [illegible] men/ som hand siden gav sin Discipel Bovern Part af/ som dog ey kunde huske Alting/ og derfor bragte meget urigtig derunder/ dog sammendrog dette Supplement af Fortuns Papirer. Author har for at komme efter dend rette Historie af dend bekandte de Picters Muur/ undersøget Rudera, deraf afskrevet de gamle Inscriptioner, med stor Flid samlet gammel Mynt/ og ved sin Tilbagekomst fra Skotland erholdet Tilladelse til at bruge mange gamle Documenter og Bøger/ ja de saa kaldede Rotulas og Annales, ihvorvel de sidste ere meget forfalskede/ Originalerne borttagne/ og andre i deres Sted omverlede. Det af Mr. Hearne brugte MSS. er foræret det til Aberden værende Collegio, hvilket er desto meere at æstimere, siden Author derudi har udstreget og forbedret Endeel. Efter dend 5 Bog følger en haaben fortrædelig Tøy/ hvortil nu Bovern ventelig er Fader. Dog er herved at agte/ at Author ey har været de udenlandske Sprog/ som Tydsk/ Fransk &c./ megtig.

Udi London sees en liden dog curieus Tractat i Form af et Brev skreven af Mr. Jean Strachey til D. Robert Welsted, som er en Beskrivelse over de Strata eller Lag af Jord/ som findes imellem Aarene udi Steenkul-Minerne til Mondip i dend Provintz Sommersæt, og læres deraf/ at Steenkul ordinairement findes udi sidt liggende Egner/ og at udi de fleeste Miner ligge 7 differente Aarer/ som dog ikke nødsige perpendicu-

lari-

lariter, men gaae skakviis og ryggede/ som Taget paa et Huus. Disse Aarer ere adskildte dend ene fra dend anden ved Strata af Jord/ som ere fra 5 til 15 Alen dyb/ hvilke Strata enten ere af haard og fast Jord eller Kampesteen og iblandt af Klipper saa haarde/ at de med Krud maa sprenges. Udi det fierde Strato findes Coquillier og Greene af Lyng. Disse Miner/ hvori Steenkul findes/ opdages enten ved Sprod og Smalt-Kul/ som sees oven til eller ved det første Stratum, som er af sort eller fortagtig Steen/ som overhenger paa skak/ ligesom Aarens reguliere Gang falder. De smaa Bierge/ som adskiller de Miner fra hinanden/ have og deres differente Strata og Lag enten af Jord eller Steen/ som nedstige Horisontalement, og derudi ere diverse fra dem/ som dekke Kul-Minerne.

Frankerige.

Udi Paris haver Academiet for Inscriptionerne den 25 April igien holdet deres Forsamling/ og holdte Abbed Anselme derudi en lærd Dissertation over de gamle Hedenske Lustrationer, som var et vist slags Renselse-Offer/ hvorved de formeente at forsone en Bye eller Armee hos deres Guder. Abbid Massien forklarede paa en egen Maade en Paragraphum af Homero, hvoraf hand vilde probere, at Jocaste var død uden Børn/ og de gamle Konger til Teder Søn efter Fader af hans Stamme ere opkundne. Abbed Bannier søgte at vise af hvad for en Natur eller slags Folk de Pygmæi have været/ hvorom de Gamle ha-

have skreven/ og at de ere de samme/ som beboe et viß Distrikt af de Africanske Kyster/ som ligger ved Oceano. Mr. Preret overleverte en Plan, hvorledes hand meente/ at dend store Bataille imellem Cyrus og Kong Crœsus er bleven holdet.

Italien.

Udi Bologne er trykt 1722 in 4to Bitisia Gozzadina seu de Mulierum Doctoratu Apologetica Legalis historica Dissertatio Caroli Antonii Machiavelli. Dette Skrift er skreven i Anledning af/ at da dend lærde Grævinde/ Dosia, efter holdne Disputation forlangte Doctor-Graden in Jure, vilde Endeel foregive/ at det ey kunde komme et Fruentimmer til/ og til dend Ende anforte dend bekandte Historie om Bitisia Gozzadina, som i sit 27 Aar søgte Doctor-Graden i samme Facultet 1236/ Alt sligt er det Autor har for at igiendrive/ og viser i dend første og anden Afdeeling/ at Bitisia virkeligen har bekommet samme Titul/ i dend 3/ 4/ og 5/ at hun efter Guds/ Pavens og dend Borgelige Ret dermed kunde bæres/ udi dend 6/ 7/ at Fruentimret af Naturen ey feyler noget af hvis til slig Værdighed udfordes/ og at mange Fruentimmer/ særdeles udi Italien ere creerte til D. J., som for Exempel: Helena Lucretia, Cornelia Piscopia til Padua, som end og der var Professor, Accursia, dend berømte Accursii Daatter til Bononien/ Milantia, dend berømte Jurist J. Andreæ Daatter til Bononien og Bethina J. Andreæ Daatter. III.

III. PROBLEMA.

Hvorledes er Silke og Stoffer deraf først bleven bekandte og brugelige i Europa.

Seres vare de første/ som have arbeydet i Silke/ hvoraf det Ord SERICA har sin Oprindelse/ og derfor kaldes en Silke-Habit Sericum. Fra de Serer kom denne Videnskab til de Perser/ og omsider til Grækerne og Italienerne. Silke blev ey ført til Grækerland/ førend Alexander Magnus havde underlagt sig Persien/ og derfra er det siden bragt til Italien paa de Tider/ da det Romerske Rige stoed i sin beste Floer/ ikke desto mindre haver Silke udi de Vesterlige Lande været meget kostbar udi langsommelig Tid/ saa at mand haver soldt det ligesaa dyrt som Guld. De Perser vare meget omhygelige for at conservere i deres Lande Silke-Handelen/ saa de ey tillod/ at mand derfra til andre Stæder maatte udføre Silke-Ormer/ og passede mand og flittig paa dem/ som dermed omgikkes/ at de ikke skulde drage bort. Udi denne fordeelhavtige Handel forbleve de og i ald Roligheed indtil Keyser Justiniani, som døde 565/ hans Regiering. Denne Printz/ som ey var lidet fortrydelig over/ at hans Undersaatter maatte saa dyr betale deres i Persien kiøbte Silke/ sendte to Munke til samme Rige/ som skulde stræbe at faae at vide/ hvorledes mand gjorde Silke/ og føre Silke-Orme tilbage med sig/ paa det at Silkeværerier kunde oprettes i hans Lande. Disse Munke berettede ved deres Tilbagekomst fra Persien/ at det ikke var mueligt at føre Silke-Orme med sig saa

lang Vey; men at det bedre, lod sig giøre / at mand hentede deres Eg for paa dend Maade at saae Orme igien avlede. Hvorudover Keyseren sendte dem til Persien igien / og førte samme Munke mengde Eg med sig tilbage / hvoraf ere siden avlede alle de Silke-Orme / som i Europa derefter have været til. Og indtil dend Tid vidste de fleeste af de Gamle saa lidet af / hvorledes Silke blev giort / at de troede det voxede paa Toppen af Træer. I lang Tid brugte ingen uden Fruentimret Silke-Klæder / og de Mandfolk dermed gik / bleve holdte i Foragt. Hvoraf det kommer / at udi Begyndelsen af Keyser Tiberii Regiering udgik en Lov / at ingen Mands-Person maatte bringe sig selv i Vanære ved at bære Silke-Klæder. Naar Stoffen var gandske Silke / blev det kaldet *Holosericum*, men naar Rendingen var Silke / og Ifleten af Traad eller Uld blev det bekandt ved det Navn *Subsericum*. Mands-Personerne bare i Begyndelsen ey anden Stov end halv Linnet og Silke / eller halv ulden og Silke / og det som var eene Silke / var ikkuns for Fruentimmeret / hvoraf kommer / at Lampridius iblandt andre Keyser Eliogabuli Lyder opregner / at hand var dend første Mand / som bar en Silke-Habit, udarbeidet af Silke uden nogen Melange af Linnet eller uldene Traader. Siden er denne Dragt blevet meere og meere giengse / og Konsten meere og meere bekandt for de Europæske / saa at adskillige Printzer have holdet saadan Fabrique iblandt andre ey Utienlige til at bringe deres Landes-Commerce udi Floer.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 24.

Dend 15 Junii 1724.

Dannemark.

Bang.

Mdi Chronikerne er denne Slegt bekandt/ og have de af dette Navn været af Biskop Absolons Herkomst og de Hviders Stamme. Schielm Bang levede under Kong Christopher dend Første. Mag. Peder Bang var til under Kong Abels Christophori og Erich Glippings Regiering/ hand var først Provst og siden Biskop i Roskilde/ og døde 1276 eller 1278.

Bangh.

Føre et Skiold/ som er fordeelt i 3de lige Deele; Dend øverste Deel er guul/ og derudi en rød Rose/ dend mellemste hvid og derudi 3 forgyldte 5-

oddede Stierner/ dend 3die blaae med en hvid Maane/ paa Hielmen en hvid Lillie.

Med dette Vaaben blev Ole Bangh fød i Medelfart udi Fyen / af Kong Ludvig i Ungern 1517 dend 17 May benaadet. Palle Bangh, SplidBangh og ChristopherBangh nævnes iblant dend meenige Adel og Ridderskab over heele Nørre-Jylland/ som 1536 udi Kiøbenhavn vare overværendes ved dend af Christ. 3. oprettede Recess.

Af denne Familie var og Thomas Bang S. Th. og L. Ebr. Professor her ved Universiteret, som døde 1661.

Banner.

Vaabenet er deelt paa Skak i 2 lige Deele, Dend første hvid, dend anden rød, paa Hielmen staar 6 Standarter og en Fennik midt imellem. Fenniken er hvid, saa og de tvende mellemste Standarter, de øvrige 4 Standarter ere røde.

Mand finder og Vaabenet saaledes/ at dend øverste Deel er rød/ dend anden hvid/ paa Hielmen en rød Muur med Port/ paa hvilken Muur staar en hvid Fennike/ og paa hver Side 6 Standarter røde og hvide om hin anden/ saa at de mellemste altid er hvide.

Nogle optegnet Familiens Oprindelse fra Carolo Magno, og dend i Aaret 1017 paa Engelland

land giorte Krigs-Tog / hvor en Dansk / kaldet Themme, da hans Landsmand havde forloret deris Vannere og gave Flugt / tog en Green op paa sin Glavind / og dermed førte Folket udi Trefningen igien / hvorudover hand og af samme Konge skal være benaadet / med Adelig Vaaben og Skiold samt forfremmet til at være Kongens Vanner-Herre. Hvad herom at holde / staar enhver frit for at troe. Her Niels Baggesøn Vanner levede 1300 / hans Søn Hr. Erik Nielsøn Vanner til Vinstrup levede 1340 / hand var Høveds-Mand over Aalborg Huus-Ampt / hans ældste Søn Hr. Erik Eriksøn var 1423 Høveds-Mand over Vendsyssel / hand havde 3 Sønner / (1) Hr. Erik Eriksøn Ridder / dend Yngre / som 1402 var med at domme Oluf Ore fra Livet / for adstillige Mishandlinger mod Kongens Høyhed. (2) Hr. Niels Eriksøn af Aasdal var i Raadet 1439 / da Kong Christopher af Beyern blev kronet / og 1448 Høveds-Mand over Aalborg Huus. Hans Frue var dend berømmelige Johanne Soppi, som udi 1462 udstedte Breve kaldes Høveds-Mand i Vensyssel / og ligger med sin Herre jordet i Dueholms Closters Kirke. Dend (3) Jens eller Jesse Eriksøn Kong Erici Pomerani Slots-Herre / paa Vesteraas / som af de oprørske Bønder 1436 blev tagen af Dage / og kand adstilligt om ham i Hvidtfelds Krønike læses. Niels Nielsøn Vanner var Forstander i Urislov Kloster og over sit heele Legeme paa den ene Side hvid / og paa den anden blodrød / Hr. Anders Nielsøn af Aasdal / var 1478 Høveds-

peds-Mand over Aalborg Huus og Vendyssel. Erik Anderson Banner var dermedforleent 1490 Hr. Erik Eriksøn til Aasdal og Kokkendal/ lad 1530 i Rigens Raad/ 1518 var hand Befalings-Mand over Calloe/ og havde stillet Kong Chr. II Borgen for/ at Gustav Eriksøn/ som var bemelte Erik Banners Frende og blev siden Konge i Sverrig/ ey skulde undkomme af hans Forvaring. Hand var 1534 beskikket til Oberste/ tillige med Johan Rantzau/ for Krigs-Folket i Jylland mod Skipper Clemends Partie/ og døde 1554 den 13 April, 1557 var Frands Banner Lehns-Mand over Børglum Ampt/ hand var Ritmester udi dend 7 Aars Feyde under Kong Friderich dend II, og lod i adskillige brave Actioner og skarpe Treininger mod de Svenske see store Prøver af sin Tapperhed/ hvorom er at læse Friderici II Chrønike p. 137, 173, 175, 178, 193, 194, 196.

Sverrige.

Udi Stokholm er trykt in 8 Svend Lagerloefs Wälmeente Tankar om Spanemåhls Skotsel/ sparande och Uplæggande i Kornhuus och Magaziner. Udi Fortalen viser Autor, hvor nyttigt og nødvendigt det er for et Land/ at giemme og conservere Korn-Vahre efter Josephs Exempel Gen. 41/ paa det at mand kand komme de Aaringer til Hielp i hvilke Misvext indtreffer/ og ey feyle for Levnets Midler/ særdeles om mand vil befliitte sig paa Sparsommelighed i æde og drikke/ og legge meere Vind paa Agerdyrkningen. Heele

Verket

Verket bestaar af 13 Capitler, hvad som behandles udi de trende første Capitler, angaar første Del Physica, da hand derudi viser Kornets Udspring af Sæden/ Maaden paa hvilken det fremkommer/ Kiendetegn paa god Sæd og Jordbyer Egns egen Kundskab og Aarsag/ hvorfore Korn iblant bliver muven og fordærvet. I det 4 Cap. underretter hand os om de fornemste Ting/ hvorved Kornet/ naar det staar i største Monhed/ forderves. Det 5 Capitel forestiller os de Insecter og Orme/ som fortære Kornet/ særdeles om det er afmeyet i tiltagende Maane eller groet i feed Jord. Men for at conservere Kornet/ at det længe kand være sundt og got/ viser hand Raad dertil. I det 6 Capitel, hvor hand raader til/ at mand skal bygge Laderne paa tørre Stæder/ høste Kornet i varm og mildt tør Veyr/ ey binde Nægerne for store/ og vel rense Kornet paa Loen/ erindrer hand særdeles/ at det Korn/ som voxer paa en Leret tør og maver Mark/ bedre end det andet kand conserveres. Udi det 7 Cap. underløger hand/ hvor længe Korn kand giemmes/ og vil hand/ at hvis som skal bruges til Sæde Korn/ ey maa være over Aar gammel/ men det som skal spises/ kand i mange Aar være sundt og got/ ja hand vil/ at det kand spises/ om det end var 50 eller 100 Aar/ naar det ikkuns giemmes i dybe Huler eller Graver i Jorden/ og forvares at ey Luften kand dertil indtrenge/ paa hvad Maade giemte de Gamle deres Korn/ ogom deslige Graver taler baade Varro og Plinius, udi deslige eller og andre kølne Stæder meener hand

de beste Korn-Huse og Magaziner kand indrettes/ og Kornet derudi indtil 32 Aar kand conserveres, hand viser og/ hvorledes deslige Huuse skal bygges og af hvad Materie. Udi det 9 Cap efter at hand i det foregaaende har talt om at tørre Kornet og hvorfore det bør skee og paa hvad Maade/ recommenderer hand særdeles de slags Huuse/ hvorudi Finnerne og Lifflænderne om Høsten indføre deres Korn for at tørres. I de efterfølgende Capitler handles om/ i disse Magaziner at conservere alle slags Korn/ som Rug/ Hvede og Havre/ Erter og Bønner; særdeles lærer hand/ hvorledes Korn-Orme kand fordrives/ og Meel længe giemmes/ naar lidet Kalk derudi kommer.

Preussen.

Udi Dantzig er 1723 ferdig trykt dend anden Deel af D. Gotfried Leignichs Geschichte der Preußischen Lande Königl. Polnischen Antheils/ som indeholder hvis/ som har tildraget sig under Kong Sigismundi Augusti Tider/ og bestaar af 7 Alphab. 11 Ark in fol. Dend anden Deel/ som udgik 1722/ og bestaar af lige Alphabeth og Ark/ indbefatter hvis/ der har tildraget sig fra 1526. til Sigismundi I. Død. Author, som har erholdet frie Adgang til det Dantziger Archiv, har paa en hvis Maade continueret Schutzens Cronike/ og derudi giordt meget vel/ eftersom den 11 og 12 Bog af samme Schutzens Verk/ som ey er trykt/ meere er at anse for et Supplementum, end en Continuation af Verket og

Chy-

Chytræi Fortsetning deraf/ da ham de behøvende Documenter have manglet/ er af liden eller ingen Nytte. Fudamentet til dette Verk har Author laant af Landdags Processerne. it. af de Breve/ som ere vexlede imellem fremmede Hoffer/ Stæder/ og Stater og Dantzig/ af de Hanseestedtske Recesser, af Gesandternes Instructioner/ af oprettede Forlig/ Kongelige Mandater/ Befalninger etc./ som ere heele Ord fra Ord indførte ved Enden af hvert Bind. De Lærde give Authori det Skudsmaal/ at hand har opført sig som en redlig Historie-Skriver/ ey forbigaaet nogen Hoved-Punct/ observeret en god Ordning/ beviist alting af troeværdige Documenter, dog holdes dend sidste Deel bedre end dend første/ efterdi dend ey er saa fornøyelig at læse/ og indholder saa got/ som en Protocol af Landdags Acterne.

Tydskland.

Til Wolffenbyttel er i afvigte Aar udkommen in 4 Salig de Eutychiasmo ante Eutychen Tractatus Historico-Theologicus, saamme bestaar af 2 Alphab. 2 Ark/ og er i denne Tractat de Feyl og Mangel/ som de første Kirke-Fædre have begaaet udi deres over Kietterne skrevne Bøger/ ey fortiet/ i det Autor dem her og der igiennem gaar. Men denne tractat er Prodromus af et stort Verk/ i hvilket Hr. Salig er sindet vidtløftigere og grundeligere at udføre og undersøge det Eutychiske Ketteries Historie/ end enten Zimmerman eller andre forhen har giort. Author havde først i

Sinde at afhandle denne Tractats Indhold i en Dissertation, og at sette dend forved det heele Verk; men da Materien er voxet saa megtig til/ har hand maat forandre sine Tanker/ og deraf udgive en à Parte Tractat.. I Fortalen erindrer hand/ at hand her og der haver fuldt dend ordinaire Meening/ som poneres, at Eutychis Vildfarelse bestoed i at blande begge Naturer i Christo/ ihvorvel hand udi dend udførlige Historie om Eutychianismo søger at forkaste saadan Meening/ og anfører samme Kietteres egentlige Vildfarelse af hans egne Ord. Ved Enden af Verket findes adskillige Appendices. I dend første refuteris P. Leguien, som i almindelighed vil tilskrive den Justino Martyri tillagte Expositionem Dei en Nestorianer. Udi det andet giver hand Underretning om Dionysio Alexandrino, og viiser/ at dend Epistel til Paulum Samosat, ham urettelig tilskrives. I det 3die handler hand om Pave Felice, paa hvilken Eutyches og beraaber sig/ og forteller i det Sidste/ hvad som er tildraget sig med de formeente Chrysostomi Breve til Cæsarium, som hand paa 8 allegerte Raisons ey kand tilregne det Chrysostomo, og meener/ det er skrevet i Eutychis Tider. Hand har i denne Tractat anført Adskilligt/ som kand ey andet end være Liebhaberne udi Kirke-Historien angenem/ hvortil hand og har havt stor Leilighed/ da det fortreflige Wolfenbyttelske Bibliothec har været ham til Tieniste. Dend Flid med hviken hand har udsøgt Kietternes Vildfarelse af deres egen Bekiendel-

kiendelse og Skrifter/ giver dem/ som ved at læse denne Tractat, blive begierlige efter at vide/ hvad hans egen Meening er om Eutychis Vildfarelse/ for Aarsag til at see det Skrift/ hand har under Hænder om Historia Eutychianismi.

Udi Regensborg er udkommen den 4de Edition af Scriptores Rerum Germanicarum. In folio. Burchard Gothelf Struvius har besørget denne Edition, og dertil føyet adskillige Notas og et Register saavel over Sagerne/ som Stæderne og Personerne. Titulen er/ Rerum Germanicarum Scriptores aliquot insignes, qui historiam & res gestas Germanorum à temporibus medii ævi potissimum Caroli Magni ad Carolum V. usque per Annales literis consignarunt, primum collectore Johanne Pistorio Nidano tribus tomis producti, nunc denuò recogniti.

Udi Hamborg er trykt 1723 in 4to Joh. Melch. Kraftens Zweifaches Zweyhundertjährriges Jubel-Gedächtnis davon das erste in einer am Festtage Allerheiligen 1722 gehaltenen Predigt die Reformation vorgestellet/ so 1722. zu allererstien diesen Hertzogthümern Schleßwig und Holstein von Herman Tasten in dieser Stadt Husum angefangen worden/ das andere aber eine völlige Historie des von dem Sehligen Luthero verdeutschten/ und 1522. zwey mahl zu Wittenberg gedruckten N. Testaments/ hvorved er føyet en 200 Aars Husum Kirke og Skole-Historie/ og 2. Gen. Superintendent M. Jacobi Fabritii

Liv

Liv og Levnets Beskrivelse. Dette Verk bestaar af 2 Alphab. 14 Ark/ og har Author iblant andet i Fortalen vidtløftigt undersøgt om dend bekandte Psalme/ Vor Gud/ hand er saa fast en Borg/ først er giort 1530 eller forhen af Luthero, og statuerer, at dend allerede for 1524 af ham er giort. Ellers holder hand det 1533 in 8 over Lutheri Skrifter trykte Register for at være gandske ufuldkommen/ og roser derudi D. Löschers Reformations Acta, hvorudi meget ubekiendt er sort til Lyset/ dog har Author dertil føyet adskillige endnu u-nevnte Autographa Lutheri. Historien om det nye Testamentes Oversettelse/ som er et stykke af hans forlengst lovede Tydske Bibel-Historie/ har hand tillige udgivet/ eftersom det er først trykt udi det Aar/ da Herman Tast begyndte Reformations Verket i Husum/ hand viiser i Begyndelsen/ hvorledes Lutherus først har lærdt Grund-Sprogene/ siden ladet det nye Testamente fortydske og trykke. Hvorhos hand meget hart besvarer Reineccium, siger og sin Meening over Echard og Boysens udgivne Skrifter om dend Codice, Lutherus har brugt ved det nye Testamentes Oversettelse/ og efter at hand har viist/ hvoudi Boysen har taget feil/ giver hand ham derudi ret/ at dend brugte Edition ey har været Gerbelii, men Erasmi og Aldi tillige med Vulgata, indfører og Urbani Regii 1525 trykte Forsvar for Lutheri Version, handler kittig om Glosserne i Marginalierne, og føyer Fortalen af dend Edition af 1522 dertil. I dend

Husum-

Husumske Kirke-Historie indløber adskillige læsværdige Efterretninger / som giver Reformations og Kietter-Historien af det sidste Seculo stor Lys / og er saa meget høyere at agte / som Author grundelig beviiser det med troværdige Scribentere / og hidindtil utrykte og mest ubekandte Documenter, som næsten hele følger Verket / dog tager hand derudi altid feyl / at hand kalder Hentich von Zupfthen dend første Evangeliske Martyr; thi dette Navn tilkommer eene de tvende Augustiner-Muncke Henrich Voet og Jos. Eschen, som den 1 Jul. 1523. bleve brendte til Bryssel / og dend Tyrske Psalme / Ein neues Lied wir heben an / er af Luthero giort paa dem samme Aar. Author viiser Arnolds Urigtighed og Partiskhed imod N. Kratzen, Lohman og Hojerin, giver en udførlig Efterretning om Antonette Burignon, som og nogle Aar var i Husum; Redder Hr. Holmer mod Arnolds Kirke og Kietter-Historie / og fralegger D. Spener dend ham paabyrdede Beskyldning / at hand skulde have kaldet Duræum Fratrem in Christo dilectissimum. Udi Skole-Historien har hand samlet adskillige smukke Efterretninger om dend dend bekandte J. Rhenio. Ved Verket ere adskillige Bielager / som give Verket ey ringe Zirat / og tilbringer Kirke- og dend lærde Historie ey liden Nytte.

Nederlandene.

Udi Amsterdam continuere Vethsteinerne flittig med at lade trykke Canisii lectiones antiquas, og Verket havde forlængst været færdig / om ey

til

til desto større Fuldkommenhed af dette Verk Mr. Basnage vare tilsendte fra fremmede Steder saa mange rare og forhen uttrykte Tractater, at i stæden for mand havde lovet / at Verket skulde udgiøre 600 Ark / bliver det en tredie Deel sterkere / saa at Verket i stæden for 4 nu vel udgiøre 6 Tomer.

Engelland.

Udi London er opfunden en meget nyttig Machine for Søefarende / af hvilken de sig i Nødsfald kand betiene / som en Ting der hindrer / at de icke kand synke.

Frankerige.

Udi Paris er paa nye oplagt Mr. Lavernie, Baron af Daubonne, hans 6 Reyser giort udi 40 Aar paa alle de Veye mand kand komme i Tyrkiet / Persien og Indien. Autor har derudi giort særdelis Anmerkninger over hvert Lands Beskaffenhed / Religion, Regiering / Skikke og Handling / saa og anført Figuren, Vægten og Værdien af den derudi gienge Mønt. Denne nye Edition er besørget af en Autoris Ven / som har følget ham paa denne sin Reyse / overseet paa nye / og forsynet med Land-Karter og curieuse Kaaber-Stikker.

Sammesteds er trykt udi 2 Vol. in 12 traité des maladies d'os dans lequel on a representé les appareils & les machines, qui convienent à leur gueriſon par Jean Louis Petit.

Endnu er der trykt l'art du feu ou de Peindre en Email par Jacques Philippe Ferrand. Mand

har

har at rose i Autore, at hand har anvendt sine beste Aar og dend største Deel af sin Formue/paa at undersøge denne Kunst af Grunden/ dog er dend ikke saa nye/ som hand sig har indbildet/ thi foruden at alle Chymiske Bøger ere fulde af/ hvorledis Metallerne skal beredis/ giøris til Glas/ Aimailleres/ og deraf giøres Farver/ saa har Kircherus i dend 12te Bog mundi subterranei udgivet en vidtløftig Beskrivelse om denne Kunst/ saa det er skade/ at Autor ey har læst dette Verk/ da hand meget lættere kunde have kommet dertil/ imidlertid er det dog at rose hos ham/ at hand uden Kircheri Hielp har bragt Konsten høyere/ end nogen Autor for ham/som derom har skreven/thi i dette Verk kommer mange skiønne Sager for/ som virkelig ere Secreta, som Autor har besiddet/ og maa mand tilstaae/ at Autor i Kunsten har stor Praxin og Forfarenhed/ endskiønt hand ey saa vel har vidst at skrive derom/ og de/ som ere Liebhabere af Konsten/ maa takke ham for adskillige Efterretninger/ som hand oprigtig fremfører.

Herforuden har Mſr. Colin des Tourelles udgivet et Skrift de la quadrature du Cercle, og prætenderer ved Tal at have udfunden Diametri udi Circlen rette Proportion til dends Circumference, hvori dends Quadratur bestaar. Accurateſſen kommer an paa/ rættelig at kiende endeel udaf Diametro, hvorover Archimedes og andre saa meget har brudt deris Hierne/ da mand har udfunden/ at denne Deel af Diametro giør mindre end $\frac{1}{7}$ og meere end $\frac{1}{8}$. Colin troer/ at

dend

dend Deel hand har fundet/ justement er dend/ man forgiæves haver søgt efter over i 2000 Aar/ efterdi dend har dend Egenskab/ at dend tillige med dend tre-dobbelt Diametro giver et lige Tal til Circumferencen, som er lige med Tallet af Diametro, hvis halve Deel/ naar dend med dend halve Circumferentz multipliceres, giver et Productum, som er superficies circuli, og kand deraf drages en Radix quadrata, uden at noget bliver tilovers/ hvilken er media proportionalis Geometrica imellem disse begge store/ og paafølgelig er hver Side af Circulen af en lige Quadrat.

IV. PROBLEMA.

Kand og en Salamander leve i Ilden?

Mand holder gemeenligen for Digt og Snak/ at en Salamander kand gaae uskadt igiennem Ilden: Dog er ey at tvifle derpaa/ om det skal være sandt/ hvis som berettes om dend Prove/ som til dend Ende er sat paa en til Rom fra Indien førdte Salamander; thi der mand førdte dend i Ilden/ gav dend Mengde udaf Fugtighed fra sig/ til Anseende som Skum/ hvorved de Gløder/ den var nær/ mest bleve udslukte/ saa at de ey kunde giøre ham Skade/ og saa snart mand tendte Ilden igien/ gav dend lige saadan Fugtighed fra sig/ og paa dend Maade holdt dend det ud en halv Time i Ilden/ da dend levendes uden Skade kom deraf.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 25.

Dend 23 Junii 1724.

Dannemark.

Barbye

AF det Adelige Huus Barbye til Løborg og Kalitz kom herind fra Stiftet Magdeborg udi Kong Christiani III. Tid/ og fører udi Vaabenet en rød Eenhiørning udi blaat Feldt/ paa Hielmen en Krone/ hvoraf opstaar en halv rød Enhiørning: Anders Barbye forvaltede det Tydske Cancelie udi Kong Christiani III. Tid/ hand var en lærd/ velforfaren og meget forstandig Herre/ og derfor meget elsket af berørte Konge/ som den 14 Aug. 1556 skiødte ham Selsøe Hovedgaard med underliggende Gods. Hand kom og derforuden ved samme Konges Befordring/ da Biskop Resius i Lybek var død/ til samme Biskopdomme: af Kong Frider. II blev ham Spotterup arveligen skienket/

hand døde 1559/ og ligger begraven i Roeskilde Kirken/ hvor de Barbyers Vaaben paa Stenen er udhuggen/ dog med dend Forandring/ at Vaabenet er deelt udi 4 Feldter/ i det 1ste og 4de staar et Kaars/ i det 2det og 3dte de Barbyers Vaaben en Enhiørning/ paa Skioldet ere 2 Hielme/ paa dend 1ste staar tvende Faner med Kaars udi/ og af dend 2den opstiger en Enhiørning.

Hans Arving Hans Barbye var dend sidste her i Riget af dend Slegt/ hand solde Selsøe

Gaard og Gods 1559 til Corfits Ulfeld for 6000 Daler.

Barfoed.

Ere fra Tydskland hidkomne/ og føre en blaa tver Bielke udi rød Feldt paa Bielken staar trende blotte Menniske-Fødder. Paa Hielmen staar en rød Vinge og udi midten deraf en blaa Bielke med trende Menniske-Fødder. Mand seer ellers der paa 3 grønne Ægerne med deres Blader.

Familien indløber iblant det Gecevelige Frisiske Huses Anherrer/ og Frue Anna Barsoed var 1508 gift med Erich Vestenie til Sæbyegaard.

Barnsel

Føre udi Vaabenet en hvid Klokke udi blaat Feldt med forgyldt Knebel/ paa Hielmen ere 2 blaae klædte Arme/ som holde en hvid Klokke med Hænderne. Knud Barnsel til Orderup/ som levede 1513 førte dette Vaaben/ Slegten kaldes og Barritsen.

Barnsted.

Skioldet er deelt paa tverts i 2 lige Deele/ i dend øverste/ som er hvid/ ligger en graaagtig Bul af et Træe med 4 opstaaende grønne Blade/ i dend 2 Deel staar en rød Muur/ af Hielmen opstaar 3de røde Plumadser.

Sverrige.

Udi Actis Lit. Sveciæ for 1723 er iblant andre curieuse Piecer og indrykket Adami Lejel, Col. Met. Assessoris, Narratio accurata de Cadavere humano in fodina Cupromontana ante duos annos reperta. Autor handler derudi / førend hand gaar til Beretningen i selv / først om / hvorledis Dyr / insecter Fiske / Frugter og deslige / som oftest forvandles til Steen / og denne Petrification tilskriver hand en Kalkagtig Luft eller en med Kalk bemengt mineralisk Damp / der ligesom en Røg indgyder sig i Poris af Dyr og andre Ting / og saa got som ved en indførende saltagtig Haardhed nøder dem til at blive til Steen. Hvorudover og Mengde petrificerede Sager forekommer udi Kalk-Bierge / og hvor Kalk-Steen opgraves. Dernæst talis om en anden ey saa solid Petrification, der kommer af en steenagtig Materie, som ved sin Fugtighed faar Leylighed til at henge ved et og andet Corpus, og naar dend længe her klæbet derved saa got som overdrager dem med en steenagtig Skal her ad som af Sukker skeer ved de derudi indsyltede Sager. 3. Meldes om de saltagtige Materier, som Alun / Salt og Vitriol / hvilke / om de ey saa lige forvandler Corpora til Steen / dog med deris Saltheds kærder saaledis Corpora, at deris naturlige Blødhed til Haardhed forvandles / dog er ey nogen af de saltagtige Dunster meere bequem til at forraarsage saadan Forandring end Vitrilen, hvorpaa mand

mand kand see i dend Fahlunske Kaaber-Mine mange Exempler udi de deri forekommende Hænder og Fødder af Menniſter / ſom af Victrilen ere iførte dend Haardhed / at Forraadnelſe ey dem kand fortære / hand gaar derefter til Hiſtorien i ſig ſelv / at da in Dec. 1719 Wred-Schach's Stollen Skulde føres til Mårdſkinds-Schachts Korgeſtaden fandt mand i Mårdſkinds Schachtet, ſom er 82 Klafter dyb under Vandet og 5 Klafters Indfald et død Menniſke / begge Beenene / dend høyere Arm og Hovedet vare overſlagne af Bierget / men Anſigtet og Reſten af Legemet tillige med Klæderne vare urørte. Hand ſtoed opret og havde ſtopped med dend venſtre Haand Enden af ſin Halsklud i Munden / udi hans Pung laa en aflang Meßing Doſe og derudi et Stykke Tobak / der ſaavel ſom Doſen var heel og holden / men Hengſelet paa Loeget ſom har været af Jern / var gandſke fortæret af Victril-Vandet / Huden og Kiødet paa denne Krop / omendſkiønt dend var haard at føle paa / ſaa var den dog ey ſteenagtig / men ſom Horn / der giver ſig efter Kniven og lader ſig ſkave. Da mand fik denne døde Krop udaf Gruben / blev nøye efterſpurt hvem hand var og om nogen kiendte ham / da andmeldte ſig en af Arbeyderne i Korsgaarden / ſom udſagte for Bierg-Amtet / at hand af den Dødes Lineamenter, ſom alle vare uforandrede / kunde kiende / at dend døde var en af Jon Pedersøn i Dykarebaken hans Arbeydere kaldet Mads Iſraelſen eller ſtore Mads / ſom 1670 var nedſtiget om Høſten i Gruben og ſiden ſavnet / hvilket blev bekræf-

kræsted af tvende andre Bierg-Officianter / og en gammel Koene som havde været troelovet med samme Mads Israelsen / og derfor forlangte / at hans Legeme maatte være hende følgagtig / saa at denne Mads Israelsen 49 Aar har stukket i denne Grube / det døde Legeme var aldeles ingen Forraadnelse ved / men heel og holden med Kiød og Huud / Haar og Negle og blev hensat til alles Beskuelse / saa at dette døde Legeme ey er petrificeret eller omvendt til Steen / men allene ved Victrilen igiennemtrekket / og giort saaledis haard / at det af Forraadnelse ey kand fordærves.

Udi Stokholm er nyligen trykt Anonymorum Centuria prima, ex scriptoribus Gentis Sveco Gothicæ, Quorum Authores in lucem publicam protraxit Andr. Ant. Stiernman.

Tydskland.

Udi Goslar er trykt en Bog i Aar in 4, som har sin egen Titul, nemlig: Concordia & discordia Christi & Cæsaris circa Processum fori ejusque formam & materiam tractatus Theologico Juridicus adornatus p. C. C. S. G. Skriftet er ikkuns egentlig en Anviisning til Civil- og Consistorial-Proces.

Udi Jena er under Trykken en nye Edition af Jo. Jacob Rampachs Instructiones hermeneuticæ sacræ variis observationibus illustratæ, da denn Edition, som i Fior udkom / med D. Buddei Fortale / allerede er distraheret.

Udi Leipsig er nu endelig kommen ud denn 3die

Deel

Deel af D. Valentin Ernst Löschers udførlige Historia Motuum imellem de Evangeliske og Reformerte/ hvilken indeholder dend 5 og 6 Bog af dette Verk. Dend 5te Bog indbefatter Crypto-Calvinismi fuldkomne Udbrud/ og det saaledes/ at i det 1. Capitt. tractéres om det første Wittenbergske Crypto-Calvinismo. I det 2det om Sanchii Strasborgske Handel. I det 3. om det Polske. I det 4 om Nederlandske/ og besynderlig det Antverpiske. I det 5 om det Ungerske og Siebenborgske. I det 6 om det Bømiske og Slesiske Calvinismo. I det 7 om det Hessiske Crypto-Calvinismo. I det 8 om hvis/ som har tildraget sig fra 1568 til 1570. I det 9 om det Wittenbergske Crypto Calvinismi Moenhed. I det 10 om det første Chur-Sachsiske Crypto-Calvinismi Undergang/ og i det 11/ hvad som er forløben fra 1571 til 1675. Den 6 Bog angaar Concordie-Bogens Indretielse/ og findes i det 1ste Cap. Underretning om det Preußiske Calvinismo, i det 2den om det Nyrnbergske Crypto Calvinismo, i dend 3die om Suiten af det første Chur-Saxiske Crypto Calvinismo, i det 4de om dend Chur-Pfaltziske Religions-Forandring/ i det 5te om Concordiæ-Verkets Begyndelse/ i det 6te om hvis som er skeet fra 1575 til 1577/ i det 7de om det til Fuldkommenhed dragte Bremiske Calvinismo, i det 8de om det Zweybrykkiske og Vetterauiske Calvinismi Udbrud/ i det 9 om Concordie-Verkets Fuldbyrdelse/ i det 10 om hvad ellers sig har tildraget fra 1579 til 1580/ og i det 11

en Forklaring over de Ting / som ere blevne disputerede. De som ere Liebhabere af Kirke-Historien, kand ey andet end takke D. Löscher for dette Skrift / som af ham med stor Flid er udarbeydet og her og der udziiret med adskillige dertil hørende Tractater / som ey forhen have været trykte.

Udi Hildesheim har D. Conrad Barthold Behrens udgivet i Form af en Epistel sin Meening over Eccardi Historiam Genealogicam Principum superioris Saxoniæ, hvorudi hand undersøger og proberer samme Historie / og udi 14 Sectioner vurt lige saa mange Hovedfeyl udi Eccardi Skrift / som 1. at Hertug Ludolph af Sachsen ey er Hertug Egberti Søn / men en fød Herre af Gundersheim. 2. At Grev Didrich von Vethin ey stammer fra Burchardis Grævet i Thyringen / og at disse Herrer ey ere af en Familie. 3. At Grev Gosvin af Hummelberg ey har været til / men vel af Hemsberg. 4. At Marggrev Sigfried fra Brandenberg af det Grevlige Ringelheimske Huus meget vel maa distingveres fra Grev Sigfrid af Groningen. 5. At Dithmar ey har kundet være Margrev Christian af Lauſnitz Fader. 6. At Princeß Hildesvinda Grev Bunonis II. Gemahls nye Grevelige Huus ey kand bestaae saaledes / som Eccardus det har uddraget. 7. At Grev Bruno II. af Brunsvig ikke med Brunone I. maa confunderis. 8. At Princeß Giertrud af Brunsvig første Gemahl ey var Grev Diderich von Cantelberg, men

Grev

Grev Hendrich von Northem. 9. At denne Giertrudes ey 3die gang har giftet sig med Marggrev Hendrick af Meiss'n. 10. At Grev Ludovicus Bavarus i Thyringen ey haver sin Herkomst af de paagrensende Hessiske Lande. 11. At dend nye Fyrstelige Anhaltiske Stam-Tavle ikke kand holde stik. 12. At Grev Henrich i det Holsteenske ey har været Greve af Kefernburg/ men af Orlemunde. 13. At Grev Herman af Orlemunde ikke har kundet være Grev Albrets Søn. 14. At Alvericus von Domersleben og Alvericus von Hiklingen ey maa confunderes. Foruden disse 14 Hoved-Puncter har hand og forbedret og erindret adskillige andre Ting/ og ihvorvel Skriftet det er dateret 1722. den 25 Octob., saa er dog først i Aar udkommet in 4to.

Engelland.

Udi London er trykt udi tvende Tomer in 4. Oeuvres diverses de Mr. Rousseau, nouvelle Edition reveue & augmente. Dend første Tome indeholder 501 og dend 2den 544 Sider. De saae Skrifter Mr. Rousseau for nogle Aar siden lod trykke i Solothurn/ forskaffede ham et stort Naun i Europa, saa at alle Lærde tilstoed ham Præferencen for hans Æmulis. Men hans Roes synes at lide noget ved denne Edition, da ey alt/ hvad derudi findes/ er fortræflig/ og de af ham uden for Franckerige giorte Vers/ klinger noget fremmed. Hans Oder ere alt for lange/ endskiondt derudi er en høy og ret Poëtisk Geist/ hand har blandet alt for mange Fabler af My-

thologien derudi / som nu omstunder ey er alt for behagelige / at mand skal forbigaae adskillige Metaphora og Latinismos. De Vers / som Author ey vil erkiende for sine / har mand samlet i et à parte Bind Denne Edition trykkes efter i Holland / og bliver lagt meere til / end i forige Editioner findes.

Frankerige.

Udi Paris seer mand udi Form af en Epistel trykt P. Spiridon Rouports Brev til P. Tournemime, angaaende dend første Afgudsdyrkelse eller Idolatrie, dog er denne Titul alt for general, saasom Autor ey egentlig binder sig ved at beskrive dend diverse Dyrkelse som er giort snart et snart et andet Afguds-Billede / thi hans Forehavende er / at handle alleene om dend falske Meening som Menniskene havde om Guddommen / da de havde forglemt dend sande Guds-Dyrkelse; hand statuerer da først / at deris første falske Meening derom strekkede sig til Stiernene og herrørde af Astronomiens Videnskab og Himmelens Betragtning. Iblant alle de falske Tanker de Tiders Menniskter giorde sig om deris Guds-Dyrkelse / var dog den meest raisonnable: (ihvorvel det var en urimelig Vildfarelse / at foredrage Skaberen de skabte Ting) dend de bevliste Solen / Maanen og Himlens Hær / thi dend var dog ey nær saa grov / som deris der strekte sig til at tilbede Billeder af Træe / Steen og Metal, saaledis som Bildthuggerne og Malerne dem behagede at danne; Thi saa snart Menniskene efter Syndfloden begyndte at formeere sig / syntes og dend reene Guds Kund-

skab efter Haanden at have aftaget. Og da alt hvis var saavel udi som uden for et Menniske / overtydede ham / at der var en GUD til / saa var det jo ham en let Ting / at dømme og eftertænke af de skabte Tings Skiønhed om Skaberens Ypperlighed. Men som sligt ey var at føle paa med Hænder / og de mindste satter ey saa en lige Ting / uden den frapperer deres Sandser. Da / som Sternerne iblandt alle de synlige Ting næst efter Menniskene giordte dend største Eclat, begyndte mand at forundre sig over deres Løb / deres Egenskab / Dyd og Virkning. Mand begyndte at legge sig efter at udgrunde saa høy en Videnskab / og neppe havde Folk i agt taget deres reguliere Cours Elevation og Virkning / førend de Tiders Menniskers saldt paa de Tanker / at Stiernerne vare det mest formaaende Væsen. Author søger at handhæve saadan sin Meening med Exempler af de ældste Nationer, som Caldæer og Egypter / dog efterlader hand derhos ikke at melde om andre. Vel er det saa / at adskillige Lande vare bebygte førend Tungemaalets Forandring og Folkenes Udspredelse gik for sig / ikke desto mindre kand dog Chaldæernes Land kaldes Menniskenes og Idolatriens Vugge; thi der have de fleeste af de første Menniskker optaget de nedlagte Konster / gifted sig med hinanden / begyndt at legge sig efter smukke Videnskaber / bygge Huuse / føre Krig / forlade deres rette Guds-Tienste / og forsøge sig andensteds hen for at peuplere Jorden. Græckerne have / efter Autoris Meening / ey vidst ret Sammenheng om de gamle Tiders Bedrife-

ter / ey heller havt anden Kundskab om GUD / end dend dem fra deris Forfædre af vrangelig var indprentet; Imidlertiid om de Gamle have feyled og fared vild / ere endeel kommen Sandheden temmelig nær / som ikke kand skiulis. Xenophon, dend store Historicus, lader os ey tvifle derpaa / naar hand siger / at Chaldæerne ere de første Mennisker / som vidt og bredt have udstrekket deres Herredømme. Chaldæen var da først beboet / og paafølgelig er Astronomien der / som dend ældste af alle slags Videnskaber / opfunden. Ihvorvel Diodorus Siculus vil tilskrive denne Videnskabs Oprindelse Ægypterne, og prætenderer i det mindste / at Ægypterne, som derudi meest oplærte / have lært Chaldæerne, som en Colonie deraf / Konsten. Dog er det derhos vist / at dette er ikke det eeniste / mand har at forekaste Diodoro, at hand haver taget feyl udi / da hand siger / at Grækerne med Ægypterne / som en vel-poleret Nation, havde større Omgiængelse end med Chaldæerne, som paa de Tider vare dem fra Haanden og over de idelige førte Krige udartede. Imidlertiid tilstaar dog bemelte Scribent, at benævnte Nation er habil, og fra Ungdommen af opvante ved denne Videnskab. Philon, i hvor Jødisk hand end var / og allerbest kunde decouvrere / hvad herom var at holde / lader sig nøye med at sige / at Chaldæerne sig paa denne Scients eeniste befliittede / hvorved over og Damerne i Rom / som store Liebhabere af Astrologia judiciaria, med stor Bekostning / lod hente derfra Astro-

strologos, for med dem sig at raadføre. Andre Græske Autores skiønne derimod bedre paa denne Chaldæernes Prærogativ, i Henseende til deris Alder. Herodotus, som tilskriver Ægypterne Geometriens Opfinding / lærer / at hvad dend Kundskab / om at kiende Himmelens Løb / angaar / have Ægypterne lært det af Babylonierne / som iblant og kaldes Chaldæer. Plinius siger / at Belus holdes for dend første Inventor deraf / og / at til Babylon florerte denne Videnskab. Cicero holder for / at Chaldæerne vare de første Opmænd for denne Kunst. Josephus sætter os derudinden uden alt Tvifl / da hand vil / at Abraham ved sin Ned-Reyse til Ægypten / derudi haver oplært Præstene / og Philon statuerer, at Abraham igiennem Astronomien har lært at kiende og dyrke dend rætte GUD / og Svidas confirmerer det samme / men dend hellige Skrift / naar dend taler om / at Thare Abrahams Fader og Nachor (Jos. 24. v. 2.) tiente fremmede Guder / taler ey et Ord om / at Abraham har vandret paa lige vildfarende Vey. Dog er det ikke desto mindre vist / at ubi Chaldeen / som det først bebygte Land / er Astronomien dyrket / deraf holder Author for / at de Tiders Menniſker først have taget Anledning til at falde paa deres vrange Guds-Dyrkelse / dog er dend ey paa engang dragt saa vidt / og i saa høy en Grad, som dend siden har steget til; men af Begyndelsen blev dend indrettet efter Personernes egen Behag og Villie. Menniſkene / som saa kammelige havde afsondret

sig

sig fra deres Skaberes rette Kundskab/ bleve der paa overgivne i deres egen Vildfarelse; Deres naturlige Lyys tog alt meere og meere af/ indtil de bleve bestedte i et stort Mørkhed. Imidlertid/ som ethvert Menniske er indplantet en medfødt Idee om sin Skabere/ beflitter hand sig paa at opsøge ham/ ja at holde sig til ham; men siden ham feyler dend rette Ledsagere iblandt/ hvad Under er det da/ at hand farer vild/ og indbilder sig at see sin Skabere og GUd i de Ting/ som ere merkverdige og forunderlige. Dertil kand Stiernerne efter Authoris Positum ey lidet have contribueret, thi vil mand i agt tage Solens aarlige og daglige Løb/ og at samme Planete virker og formaar meget udi alt/ hvis som angaar Sæden/ generationen og Frugterne/ saa at Maanen i dends Fraværelse er som Solens Agent, og Stiernerne over dem haver Magt over de under Maanen værende Corpora, have de gamle Hedninger faldet paa de Tanker/ at ey anden Guddom var end Stiernerne. Diodorus statuerer, at Chaldæerne vare af de Tanker/ at Verden var ævig/ og giort efter Guds Villie/ at Stiernerne havde den Influentz og Magt at regulere Menniskiernes Lykke/ saa at de derover fingerte 12 Guder/ som hver herskede sin Maaned i Aaret/ og 12 Tegn paa Zodiaco, hvoraf ventelig Pythagoras haver saaet Anledning til dend statuerte Errorem, at de 12 Himmel-Tegn vare 12 Guder/ eller havde i det mindste i sig tolv Intelligencer eller Forstaaelser/ som foraarsagede i dem deres Bevegning.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 26.

Dend 29 Junii 1724.

Dannemark.

Barsan

Fører udi Feldtet en forgyldt Stub af et Træ udi hvidt Feldt/ oven for Stubben sees en rød Rose og tvende blotte over hin anden kaarsviis satte Kaarder med forgyldte Greb/ paa Hielmen sees ligesaadan en Bull og tvende paa kaarsviis over hin anden satte Kaarder/ dog med dend Forskiel/ at Spidserne vende opad.

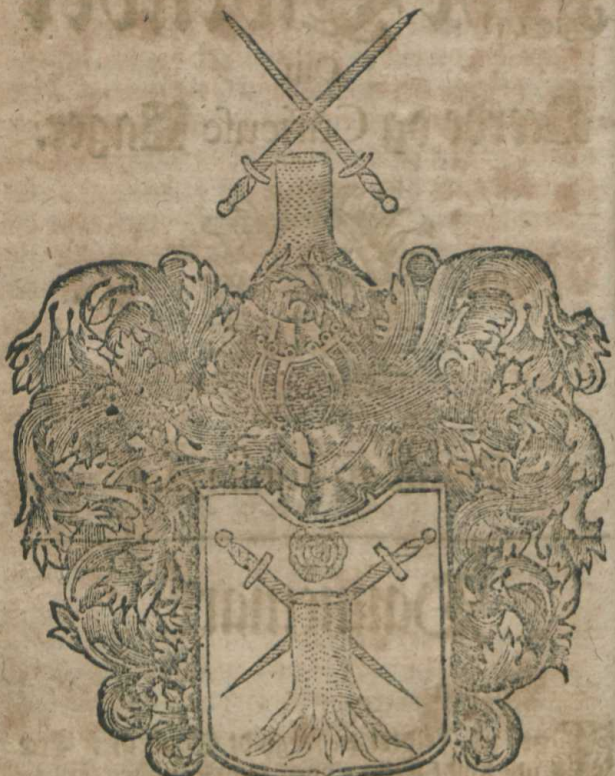

Niels Barsan eller Barsen til Weiknes var af denne Slegt og Vaaben. Hans Daatter Anne Barsin havde Povel Gyldenstiern / og Sønnen Peder Nielsøn havde Gorild Farders-Daatter / samme kaldes paa hans Frues Epitaphio i Lunde-Kirke Peder Grib paa Feldenes i Sverrig.

Udi

Udi Tisted i Nørre-Jylland har Rector Scholæ sammesteds Mag. Nisløv et Verk under Haanden / som vil blive Nationen ey mindre behagelig end nyttig / det er en Dansk Geometrie. Planemetrien har hand med sine Figurer baade Theoretice og Practice færdig til Trykken / og det skreven i saa tydelige Terminis, at Discipelen kand være sin egen Lære-Mester. Endnu haver hand Trigonometrien under Hænder / og agter med det første at give sig i Kast med Stereometrien.

Tydskland.

Udi Hamborg er mand betænkt paa / at giøre et nyt Oplag af Mr. Johan Bernhard Fischer von Erlachen / hans fortreflige Verk om de overblevne Levninger af de Gamles Bygnings-Konst. Dend forige Edition haver over sin Skiønhed / gode Udarbeydelse og store Nytte saa vel i Bygnings-Konsten som i Historierne, Antiquiteterne og deraf flydende de gamle Scribenterers Oplysning / fundet mange Liebhabere; saa mand ey tvifler paa / at dette Oplag jo vil blive behagelig / da Prisen nu vil blive ikkuns 20 Gylden / da dend forhen var 40. Heele Verket bestaar af 93 store og velstukne Kaaber-Plader / saa og dend dertil à parte trykte Franske og Tydske Forklaring. Hvorpaa følger adskillige enten af de gamle Scribenterne berømte / eller endnu hos andre Folk befindtlige / samt af Autore selv oprettede og udkastede Bygninger / saavel som og adskillige gamle og nye Vasa. Det er inddeelt udi 5 Bøger: Dend 1ste

handler om Jødernes/ Egypternes/ Syrernes/ Persernes og Grækernes Bygninger/ dend 2den om de Romeres/ dend 3die om nogle nye Arabiske/ Tyrkiske/ Persiske/ Siamske/ Chineiske og Japanske/ dend 4de om de af Autore selv opfundne/ og dend 5te om endeel gamle Egyptiske/ Arabiske/ Romerske og nye Vasa, som ere adskillige af Autoris egen Invention. Ved Subscriptionen betales 10 Keyser-Gylden forud/ og lige Summa ved Verkets Annammelse/ som franco leveres Subscribenterne i October-Maaned af dette Aar.

Udi Augsborg er udkommen i Aar in 4 Racmundi Duellii Reg. S. Aug. Can. & Bibliothecarii Sand. Hyppolytensis Miscellaneorum, quæ ex Codicibus MSS. collegit liber secundus.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er ved dend berømmelige Mester Picart stukken i Kaaber et meget proper Verk/ som bestaar af 70 Kaaberplader in folio, hvorpaa intet er spart for at giøre Editionen magnific. Titulen derpaa er Gemmæ antiquæ collatæ, sculptorum nominibus insignitæ ad ipsas gemmas aut earum ectypos delineatæ, & æri incisæ per B. Picart. ex præcipuis Europæ museis selegit & commentariis illustravit Ph. de Stolch.

Engelland.

Udi London er trykt sidst i afvigte Aar An juquiring en to the state of the Anciens Measures

res the Attik The Roman and the Jeviſeh. At de gamles Maal og Vegt udi Hiſtorien har foraarſaget ſtor Forvirring er uſtridig / de ſom paatage ſig at forklare dend hellige Skrift have iblandt andre nødig derom at være oplyſte. Hr. Pocok har giort adſkillige curieuſe Anmerknine ger derover / og Hr. Cumberland har ſamlet derom de gamle og nye Skribenterers Teſtimonia, ſaamange / ſom kunde give os Efterretning om de Romeres og Grækers Maal og Vegt. Georg Hooper Biſkop til Bath og Wels har trædet i deres Fodſpor / og ſamlet dend Oplysning hand derom i adſkillige Bøger har kundet finde / men hand er dog gaaet videre med ſin Efterſøgning om de Hebræers Maal. Mand ſeer af heele Skriftet / at hand med en ſtor accurateſſe har underſøget heele Verket / hvorudi findes ſtor Forſtand og Judicium / dog var at ønske at Bogen var ſkreven paa Latin / heldſt det ikke er eenhver ſom forſtaar det Engelſke Sprog.

Sammeſteds er trykt Quelques Exemples d'une très grande & très prompte vegetation de Navets d'Angleterre par Mr. S. Theophile Deſaguliers. Et af diſſe Exempler er ſkeedt med nogle til Sutton Coldfield i dend Provintz Warvick, dend 2 Julii ſaaede Roer / ſamme fremkom 3 Dage efter at de vare ſaaede / og udi 5 Ugers Tid vare de ſaa ſtore ſom et Æble at Urtegaards-Manden førte dem til Torvs: dend 12 Auguſti da mand drog en af dem op af Jorden / veyede dend med ſine Blade og Rødder 2

Pund 14 Unzer/ ihvorvel dend vel ikke var dend Største som fandtes i Marken. Mand var saa curieus at veye en Unce af samme Frøe/ og efter Regningen gik 14600 Korn af samme Sæd paa en Once, saa at der skulde 671600 Korn til at veye op mod denne Roe/ hvoraf følger at et Korn af samme Frøe/ af hvilket Roen var voxet/ havde fremført over sin egen Vext følgende i Proportion af Tiden/ nemlig:

Udi 6 Uger	671600
en Uge	111933⅓
om Dagen	15990½
om Timen	666¼
og om Minuten	10-

Men hvorledes vilde vel Regningen udfalde/ naar mand betenker/ hvad Mr. Delagaliers herforuden beretter/ nemlig/ at paa en anden Unze af samme Frøe er gaaet 14643 Korn/ og at en anden Roe er funden sammesteds/ som har veyet 10½ ℔/ deraf maa nu følge: At et Korn udi et Minut har tiltaget 15 gange meere i Vegten/ end i det selv veyede til.

Udi samme Rige holder ellers Kongen af Store Britannien beskikket en Professor til Cambridge og en til Oxford, som skal undervise 20 unge Studenterere in Historia moderna, og lære dem Tydsk/ Spansk og Italiensk/ hvilke Personer siden skal employeris til at være Secreterere hos Kongens Ministres ved de fremmede Hoffer.; Hver af disse Professorer havet under sig tvende Sprog-Mestere/ og ere de aflagte med 400 ℔ Sterling aarlig.

Fran-

Frankerige.

Continuation af P. Spiridions Brev til P. Tournemine.

Med Egypterne har det sig paa lige Maade som Chaldæerne. Astronomien blev af Begyndelsen der dyrket, som er at lære hos alle Jødiske og Græcske Skribenter, og Oprindelsen dertil kand ey være anderledes end hos Chaldæerne. Det er da efter Authoris Positum vist, at Egypterne, som meest superstitieuse blandt alle Nationer i Verden, have begyndt deres Afguds Dyrkelse af de Ting, som mindst vare utimelige; Siden faldt de paa at giøre til Afguder Mennisker, som deres Osiris, Isis og andre, ihvorvel de dog ey saa hastig er skeet efter Herodoti Meening, som siger, at udi de første 1340 Aar vare ingen Mennisker af Egypterne dyrkede, som Afguder; hvoraf følger, at de have haft andre Guder, og det siger Diodorus klarlig at have været ey andet end Solen og Maanen under Navn af Osiris og Isis; thi Osiris er dend, som med sine Straaler, ligesom med mange Øyne observerer Himmelen og Jorden, saa at det er klart efter Authoris Positum, at Egypterne, ligesom Chaldæerne have hentet deres første Vildfarelse og Afguds Dyrkelse fra Stiernerne og Himmelens Betragtning. Foruden Chaldæerne og Egypterne have tvende Nationer, ligesaa gamle, som de, hentet deris Afguderie fra Himmelens og Stiernernes Betragtning, nemlig Bactrianerne og Perserne. Thi Zoroaster har, som efter Endeels Meening er

Cham, lært Astronomien, og derudi opvendt sine Undersaatter / hvorom Plinius, Svidas og andre Scribentere udførligen taler. Hand har da af denne Videnskab suet Giften til sin Idololatrie, som hand siden har besengt andre med. Herod libr. I. siger: at Perserne dyrkede Solen og Himlen / og Epit. Trag. Pomp. vil / at Solen blev holdet af dem for deres eeniste Gud; Siden lagde de mange Superstitioner til / som de lærde af Assyrerne og Araberne. At Æthioperne og har dyrcket Solen / vil Author, at skal være vist / men tør ey saa sikker henføre det fra Astronomien som de andres. Lybierne / som og ere en af de ældste Nationer, dyrkede ey andre Guder end Solen og Maanen. Author slutter derpaa med dend generale Formeening / at alle Philosophi have tilskrevet Stiernerne og Himmelen en viß Guddommelighed / og at ey nogen Nation har været til / som jo har tilbedet Stiernerne; om ey saa lige under samme Navn og Figurer / det er at forstaa om Solen / Maanen og alt Himmelens Hær.

Udi Paris er trykt Dissertation de Msr. de Fourmont sur la Literature Chinoise. Denne Dissertation er en af dem / som ere oplæste udi Academie des Sciences. Author opregner først derudi Videnskabernes Tiltagelse siden 1500 / og hvad Abbed Bignon har giort til Literaturens Opkomst / hand beretter dernest / hvorledes Hertugen af Orleans har ladet sig være angelegen at faae det Chinesiske Lexicon ud / som

dend

dend Sinesiske Hoamge/ der med Mr. Rolalie udkom af China/ efter Kong Ludvig dend 14 Ordre havde udarbeydet paa det/ at dette i Europa ubekiendte Sprog deraf kunde læres. Efter Hoanges Død fik Mr. Fourmont Befaling af Hertugen at undersøge hans efterladte Papirer/ og at indberette i hvad Stand samme Lexicon sig befandt/ og hvorledes det kunde bruges til det Chinesiske Sprogs Oplysning. Siden blev Mr. Fourmont beordret at fortsette dette Lexicon eller Ordbog/ hvorudover hand lod sine egne Skrifter ligge/ og samlede Materialia til denne Bog. Men i Stæden for et Lexicon giorde hand mange deraf/ saa og endeel Skrifter/ som hand holdt nødvendig til at lære det Sinesiske Sprog/ og det har givet ham Anledning til denne Dissertation, som bestaar af tvende Deele; Udi dend første foresilles dend Sinesiske Literaturs Indhold/ og hvad Europa deraf hidindtil har erfaret. Den anden Deel viiser det Sinesiske Sprogs Natur og de Skrifter/ som Mr. Fourmont har foretaget sig til dessen Oplysning. Hand viser/ at dend Chinesiske Literatur strekker sig til alle omliggende Lande/ som Siam, Tunquin, Japan og Tartarier, og at mand alleene derved kand komme til at bekiende Ere-Sæder i China. Siden gaar hand alle de Europæer igiennem/ som noget derom haver skrevet/ og statuerer hand/ at hvis Abbed Renaudot har skrevet og dømt om de Sineseres Lærdom/ er skeed uden Fundament, da hand ikke haver havt ringeste Videnskab om deres Sprog el-

ler Historie. Hand viiser / hvor gammel det Mandariniske Sprog er / vil / at det ligesaavel som andre Sprog kunde skrives med Bogstaver; men det vilde over de faae Ord og deres mangfoldige Betydninger / som alleene af Caracktererne ere at kiende / blive æquivocq, at mand lidet eller intet deraf kunde forstaae. Vil læse det / er meget tungt / efterdi mand har 80 tusinde Caracterer, som egentlig ere hieroglyphica. Men denne skiønne Orden / hvilken Sineserne har i agt taget ved at sammensette deres Caracterer, som er indrettet Philosophisk, Geometrisk og efter dend beste Analogie, som kand findes i Sproget / letter Vanskeligheden ey lidet. Mr. Fourmont meener / at disse Caracterer ere af dend ædelste Paasund / dend menniskelige Fornuft har opdaget / og haves ey noget Systema Physicum, som dermed kand opveye. Mr. Hoamge har ey efterladt meere end 5000 Caracterer, men Mr. Fourmont har forferdiget adskillige slags Lexica Grammatica Dissertationer og Anmerkninger / som næsten udgiøre 12 til 14 Folianter, som hand dagligen formeerer. Af de Sinesiske Caracterer ere 25000 allerede ferdige / og udi Frankerige arbeydes paa nye Hebræiske / Syriske / Arabiske og Æthiopiske Bogstaver for at hielpe dend Orientalske Literatur igien paa fode / for dermed at udgive adskillige skiønne MSS., som hvile i Bibliothekerne.

Udi Paris er herforuden udkommen Abregé de l'histoire ancienne de la Ville d'Orange addreslé

dresſé a Mſr. le Marquis de * * * par Jean Friderich Guil. Docteur en Droits. Derudi berettes, at Phocienſerne have 600 Aar for Chriſti Fødſel bygt Marſilien, men deris Lands-Folk ſom kom efter dem, Niece, Antibes, og maa ſkee og Orange, men omtrent 116 Aar for Chriſti Fødſel bleve Romerne kaldt Marſilianerne til Undſetning, da de oprettede en Triumph-Bue til Orange. Helvia Ciceronis Moder ſkal være der fød, men derom haves ey anden Beviis, end at Thevet det ſiger. Omtrent 45 Aar for Chriſti Fødſel er Orange bleven en Romerſk Colonie, da Tiberius Nero Keyſer Tiberii Fader førte dend anden Legion derhen, hvorfore dend og kaldes Arauſio Secundanorum, og ſkal mand troe Goltzio, har mand 64 Aar efter Chriſti Fødſel endnu tilſendt en Colonie, thi hand anfører en af Neronis Mønt, med dend Paaſkrift, Colonia Arauſio ſecundanorum cohortis 33 voluntariorum. Men endſkiøndt Peireſcius har giort ſig ſtor Umage, har hand dog ey kundet finde denne Mønt, ſaa maa mand laa Sagen ſtaa ved ſit Værd, indtil dend endelig opdages. Imidlertiid nød Orange alle de Friheder og Privilegier, ſom deslige Colonier pleyde at begaves med, blev og udziiret med adſkillige ſmukke Bygninger. De der Marti, Dianæ og Herculi til Ære opreyſte Templer ere for rum Tiid ſiden forſiyrrede, ſaa at mand maa giette til, hvor de have ſtaaet. De offentlige Bad have ikkuns ligget 150 Skrit fra Byen, og beſtaae allene i en gammel

Muur

Muur og kaldes det runde Taarn/ Capitolium laae paa Bierget og Campus Martis, hvor Capuciner-Kloſteret ſtaar. Af Kamp-Pladſen er intet tilbage/ Circus eller Theatrum var 108 Foed høy og 324 bred/ og er opført 121 Aar efter Chriſti Fødſel under Keyſer Hadriano. Vandet var ledſaget nogle Mile fra indtil Byen til Brug af deris Bad og Sø-trefninger/ og af ſamme Aquæduct ſtaar endnu adſkillige Stykker/ naar mand dertil regner det ſ ophøyen Arbeyd og Muſiviſke Gulv &c. hvoraf adſkillige Perſoner beſidde endeel/ maa mand tilſtaae/ at Orange har været og en riig Stad/ men af hvis de Gamle/ ſom Strabo, Mela, Plinius, Ptolomæus og Itinerarium Antonini derom har meldet/ er liden Kundſkab at erhoide.

Mand har der ellers for ved Supſcription at lade trykke Hiſtoire Romaine depuis la fundation de Rome par le R. P. Catrou, ſamme beſtaar af 8 Tomer, og prænumereris paa ordinaire Papir 90/ og paa ſtort 150 Fr. Pund. Mr. P. Rouille hielper Hr. Catron ved dette Verk/ og have de foreniget ſig med hinanden/ at om en af dem ſkulde døe over Arbeydet/ ſkal ſammes Sted af dend anden forſynes med en habil Mand.

Herforuden er værd at læſe det udi Paris 1723 in folio udkomne Dictionaire Univerſel de Commerce, Ouvrage Poſthume du Sr. Jacques Savary des Bryſſons Inſpecteur General des Manufactures pour le Roi à la Douane

ne de Paris, continue sur les Memoires de l' Autheur, & donné au public par Msr. Philemon Lovis Savary son frere. Dend første Deel bestaar af 2002/ dend anden af 1906 og Fortalen af 27 Sider. Faae have ikkuns ret Begreb paa Handling og de dertil hørende Kunster og Manufacturer/ derudover kand de ikke noksom roses/ som have paataget sig og udført dette Verk. Folk/ af alle Stænder kand udi et Øyeblik deraf lære Forklaringen over de i Handelen forekommende Ord og Beskrivelse over det til Manufacturerne udfordrende Redskab/ og det efter Alphabetisk Orden/ tillige med Underretning fra hvad Lande de og de Vahre føres/ hvad for andre derimod didhen forsendes/ sampt alt hvis henhører til Handel og Vandel. Mand kand let forestille sig/ at hvad Frankerig angaar/ derudi er meere accurat anført end andre Nationers, dog har Author ikke forgiet dem/ og om noget derpaa kand falde at sige/ er det alleniste/ at hand ikke har sagt alt/ hvis som derom kunde siges/ og at hand har tiet med adskillige Omstendigheder/ som ikke burde forbigaaes. Men denne ringe Feyl vil ey stort sige/ og kand lettelig i en nye Edition skade til at rette. Om Skriftets Godhed i sig selv kand mand ellers domme af de Adminiculis, Author dertil har haft; thi foruden dend Erfarenhed/ at hand som General-Inspector over alle Manufacturerne havde tillagt sig/ har hand og haft i Hænderne alle de Hoffet til Handelens Forbedring og Opkomst overleverede Projecter, og 33 Directeurs de

have

have indiendt ham curieuse og accurate Fortegnelse over de Vahre i deres Destrict findes/ og paa hvad Maade samme forferdiges. Derhos haver hand befiddet særdeles rare MSS., og hans Broder/ som har udgivet Verket efter hans Død/ har meddeelt ham gode Extracter af de Bøger/ som handle om Commercien, saa og af de sikkerste Reyse-Beskrivninger/ hvilke er af saa megen større Vigtighed/ som Abbid Savery tilfulde veed/ hvad Estime paa de af ham anførte Authores er at sette/ som klarligen er at see af dend Jugement, hand i Fortalen har feldet over dem. Frouden Handlings Sager forekommer og Historiske/ som vil være de Lærde og dem/ som omgaaes med Kiøbmænd/ angenem. Særdeles er dend Articul Banco at anse/ som en af de curieuseste/ hvorudi denne Materie med ald dend Forsigtighed og Oprigtighed er afhandlet/ som af en Authore kand udfordres/ som sigter udi sit Verk at være Læseren til Nytte. Dend Articul Commerce er dend allerlengste/ og mand finder under de Ord ald hvis dertil hører; men dend om Compagnie er dend vigtigste/ ihvorvel derhos maa tilstaaes/ at dend kunde være bedre/ særdeles behoves det/ som er sagt om det Ostindiske Compagnie i Holland/ et stort Tilleg/ og mand formoder/ at det af Abbed Savery i agt tages ved en anden Edition, heldst da Verket saavel er antagen/ at det snart igien maa oplegges. Saa kunde og af Valentzes Skrift om Ostindien/ som nu er under Pressen/ meget udsøges til at forbedre dette Dictionarium med.

End-

Endnu er trykt i Paris Traité de la grandeur & de la figure de la terre par Mr. Cassini. Saa lidet dette Skrift er/ saa mange merkverdige Ting indeholdes deri udi. Ikke alleene Materien udi sig selv/ som der foretages/ tiener til at forbedre dend hidindtil ufuldkomne Jordens Beskrivelse/ da dend er uomgiengelig for Søekorternes Rigtighed/ men mand maa endog forundre sig over dend Kongelige Gavmildhed/ hvormed dette Verk er understøttet/ og dend utrolige Flid og Acuratesie, hvormed Mr. Cassini det har udført. Saa stor en Ære/ de Franske har indlagt med dette Arbeide/ saa stor Skiræt vil det og give Landet/ om det ellers kommer til Fuldkommenhed/ hvad mand har i Sinde/ nemlig/ at dend sundne Middags Linie over heele Frankerige paa visse oprettede Pyramider nøye skal anmerkes og tegnes udi at conferere adskillige af de Gamles Maal med det nye/ har Mr. Cassini vist stor Prøve af sin Viit-Belæsenhed/ og kand de/ som legge sig efter at oplyse Antiquiteterne finde meget/ som de med stor Nytte kand bruge til at oplyse adskillige dunkle Steder i de gamle Skrifter.

Portugal.

Udi Lissabon har det nye Kongelige Academie for Videnskaberne dend 17 May været forsamlet/ hvordan Greven af Ericeira har opæst en Critisk og Historisk Dissertation om 400 rare Volumina, som findes i Greven af Veimaro Bibliothek, som af Academiet blev approberet og registreret.

V. PRO-

V. PROBLEMA.

Hvad bemerker det Ord Standhx-Svenne.

Dette Ord forekommer udi Christiani Primi udi Viborg 1466. giordte Constitution, hvori staar iblandt andet: Ingen skal have Standhæ-Svenne paa ander Manns Gods. Udi det Danske Glossario udlegges dette Ord af Stafn / og vil Author, at derved skal forstaaes Vornede / som ingenlunde kand være / da dend heele Constitution ey indeholder noget om Vordnede; men alleene om Tienere / som faelholde deres Hoßbonds Vahre / og selge dem paa et vist Sted / betingede til dend Ende / at de paa saadan Sted eller et andet / hvor ham got synes / skulde besørge hans Handel / hvorudover de og kaldtes Standhæ / det er staaende Svenne / til Forskiel af dem / som gik omkring med Vahrene / og derfore kaldtes Bisse-kræmmere / som endnu nærmere forklares i dend 48 art. udi Christiani III. Recess, hvorudi Christiani I. Constitution nærmere forklares ved dends Igientagelse saaledes. Ingen skal have eller holde staaendes Svenne / Pebersvenne eller Biss-kræmmere paa anden Manns Gods. Saa at disse Stande-Svenne ere det samme / som siden er bekiendt udi Handelen under det Ord af Liggere / saa kaldede deraf / at de ligge og drive Handel paa et Sted / med mindre det saaledes propriè skal forstaaes / at Liggere vare de / som kiøbte noget ind for deres Hosbonder / og staaende Svenne / de som udsoldte Vahrene.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 27.

Dend 6 Julii 1724.

Dannemark.

Barnevitz.

Fører i Vaabenet en rød Løve i hvidt Feld / gaaende til dend forderste eller venstre Side / med en dobbelt Hale / over Ryggen opslagen / aaben Strube og udhengendes Tunge / saa og dend høyre Fod uploftet. Paa Hielmen staar 3 Struß-Fiedere / dend mellemste guul / dend frem-

meste eller ved dend venstre Side rod / og dend til dend høyre Side blaae.

Familien har sin Oprindelse in der Mark / dog haver den i lang Tid boet i Meklenborg. Dend

Dend 1ste deraf her i Riget indkom/ var Jochum Barnevitz til Rubberinggaard i Laaland/ som var Dronning Sophiæ Hofmester og Befalings-Mand paa Nykiøbings Slot i Falster. Der siges/ at hand først har lært dem paa Laaland at behandle Hveden og Ærte-Sæden rettelig. Hans Søn var Hr. Friderich Barnevitz Stifts-Amptmand og Land-Commissarius i Laaland og Falster; hand efterlod sig en Søn og 2 Døttre. Sønnen Jochum Friderich Barnevitz var dend sidste i Riget af denne Linie/ hand døde 1677. Døttrene bleve gifte her i Riget; Dend Ældste Magdalena Sybilla Barnevitz med Jens Rodsteen Land-Dommer i Jylland/ og den Yngste Ollegaard Barnevitz med Cammer-Herre Christian Bylov. Af Familien og Vaabenet ere herforuden her i Riget Georg Ludvig von Barnevitz Major ved det Øster Sielandske National Regiment. Jochum Carl von Barnevitz Premier Lieutnant ved Grenadier Corps, og Carl Friderich von Barnevitz til Vedbye Gaard/ Jægermester/ Jagt-Junker og Ober-Forster.

Barsebeck.

Fører udi Skioldet som er rødt en guulkrummet Aborre/ og oven paa Hielmen 2de røde Visselborn/ og derimellem saadan en Aborre. Af dette Vaaben og af denne Familie have levet Hr. Thønne og Hr. Bylo Barsebech.

Endnu findes et andet slags Barsebeck, som ligeledes føre udi Vaabenet en krummet Øborre/ men hvid udi rødt Feld/ og paa Hielmen 7 Faner/ hver anden hvid og hver anden rød/ af dette Vaaben have været til/ Hr. Emike Barsebeck eller Basbeke, Ridder/ som levede under Kong Erich Mendved, hand var med 1307 at love for

Fov

Forliget/ som Hertug Waldemar gjorte imellem de Lybske og Grev Geert af Holsteen. 1435 var Hendrich Barsebeck Vebnere med iblandt de af Kong Erici Pomerani troe Mænd og Tienere/ som forpligtede sig til/at det imellem Kongen og Grev Adolph sluttede Forlig skulde holdes. 1494 levede Hr. Hendrik Barsebek til Egvad, gift med Frue Begge Krummedige, som døde 1496/ begraven i St. Knuds Kirke i Odense.

Herforuden forekommer det 3die slags Vaaben/ skiøndt Naunet er det samme/ nemlig 3 guule Aborrer udi blaat Feldt/ og paa Hielmen en lige tegnet Aborre. Dette Vaaben indløber i Frue Barbara Wittrups Anherrer. Goosche Barsebek som var Christiani I. Cammer-Junker 1468. havde Elisabeth Reventlov til Egte. Ditlev Wittrups. Frue Giertrud Barsebeck var af denne Slegt og Vaaben.

Tydsk

Tydskland.

Udi Dreßden er i Aar tryk in 4to Christian Augusts Haulens Religions Prüfung / samme er 6 Alphabeter 8 Ark stor. Authori, som forlengst er bekandt af sin skiønne Theologia Paracletica er udi sit Embede / da hand er Præst udi Dreßden forekommet en overgiven Atheist, som har givet ham Anledning til at forferdige denne grundlærde Bog. Hand har forhen prædiket over denne Materie, men siden afdeelt sin Samling i 22 Bøger / hvori hand handler om den naturlige Religion, om dend Christilige / om de Afveye / som lede en fra dend sande Religion, (som Atheismo, Naturalismo, Indifferentismo, Epicureismo og Overtroe /) om Hedenskabet / om Jødedommet / om dend Mahometanske Religion, om Pavedommet / dend Evangeliske Lutherske Kirke / dend Reformerte Religion, Arianerne og Socinianerne, Enthusiasterie og dend Grækiske Kirke. Author kunde med ald Skiel have kaldet dette sit Skrift Theologiam Polemicam, i det mand derudi finder dend rette Grund og en real Inddeeling til denne Deel af Theologien. Hand skriver ellers ordentlig / grundlig / med megen Moderation og Judicio sampt Lærdom / saa anfører hand og ved Enden af Skriftet adskillige Authores, dog uden Pralerie / hand har afhandlet hver Materie meget distincte, og derved søgt at giøre Bogen læt og angenem / da Capitlerne ey ere forlange. Skriftet siges ey alleene at være Studiosis og Candidatis, men end og Prædikantere og

Lærere meget nyttig / saa kand og Hof-Folk og Politici deraf faae en sund Begreb paa Religionen.

Sverrige.

Udi Stockholm er udi afvigte Aar trykte iblant andre og efterfølgende Skrifter Mag. Magni Sahlfeldts Qvinde-Speyl in 8vo. And. J. Duhrers Betenkninger og Paasund for alle slags Kunstnere og fordeelhaftig for Oeconomisk Brug til at bygge Mechaniske Møller ved Moradser og staaende Vand i Mangel af Floder. 4. Doct. Martini Lutheri og Doct. Ph. L. Hannekenii 2de Epistler oversat paa Svensk om Vinckel-Prædikanter og u-lovlige Tilsammenkomster / 4. Viisdommens Raad eller den bekandte Bog Les Conseils de la Sagesse paa Svensk tillige med dend Chinesiske Philosophi Confucii Moralske Betenkninger / in 12. Eliæ Beynons barmhiertige Samaritan / 12. Lære om Begyngyndelsen til et Christeligt Levnet / 12. Mart. Henrici Bodens Konst eller utømmelige Guld-Grube / 12. Andromake Tragœdie kaldet Et ømt Moderlig Hierte paa Svenske Vers in 4to.

Herforuden er trykt i Aar en liden Bog / kaldet Lære om Begyndelsen til et Christeligt Liv og Levnet / nemlig: 1. Grundig Anledning til en sand Christendom. 2. Enfoldig Underretning / hvoledes mand skal læse dend hellige Skrift til en sand Opbyggelse. 3. Anviisning / hvorledes mand rettelig efter Skriftens Indhold og Guds Velbehag skulle bede. Og 4. Prøve paa / om mand haver

ver dend sande levende Troe paa Christum eller ey. Herforuden er udkommet den 1. Deel paa Svensk af Johan Hybners Anledning til Historien/ oversat af Mag. Canuto Nic. Lineo, Rector til St. Claræ Skole i Stokholm. De øvrige 9 Tomer skal efterhaanden udkomme / saa og et Udtog af Hybners Geographiske Fragen.

Udi Upsal er 1721. udkommen in 4to Diarium Vaxtenense ab ipsis initiis Monasterii ad ejusdem destructionem, ex MSS. edidit, Bullis, Diplomatibus ac Notis illustravit Ericus Benzelius Er. Filius, samme gior foruden Fortalen og Registeret 1 Alphab. 6 Ark. Dend berømte Benzelius efter at have udgivet adskillige tienlige Skrifter til at oplyse dend Svenske Historie/ deels for sig selv/ deels ved Enden af Vitis Aquiloniæ Johannis Vastovii & in monumentis Ecclesiæ Sveo-Gothicæ har hand været betenkt at meddeele dend lærde Verden dette Skrift / nemlig/ Et udi Klosteret til Vasteen/ som er stiftet af Fr. Birgitta/ Laugmand Ulph Gudmandsøns Enke udi Øster-Gotland/ holdne Dag-Register/ som ey alleene er forfattet over dem af begge slags Kiøn/ som have levet i omrørte Kloster/ deres Indgangs og Dødsdage Reyser/ og adskillige Occupationer, men endog Provincial-Forsamlingerne og Rigs-Dagene / ja iblandt Kongernes Bedrifter og de Borgerlige Krieger/ hvorunder Sverrig paa de Tider meget var hiemsøgt deres Oprindelse/ og Biskoppernes Historie. Og naar om Nonnerne tales/ opregnes gemeenligen deres

Forældre og Paarørende hvoraf de gamle Genealogier mærkeligen ere af forbedrede/ som Benzelius i Noterne tydelig viiser/ og derefter p. 229 endrer en sig udi de til Visingburg 1673 trykte Tabeller af de Brahers Genealogie indsnegen Feyl/ hvor Margrete Algod Mogensens Frue siges efter sin Herres Død at have givet sig i Vadstæen-Kloestere/ og der været Abbedisse/ da dog af dette Diario vides/ at hun aldrig har været Nonne i samme Kloester/ og paafølgelig ikke Abbedisse/ da hun er død 1414. saa hendes Herre haver levet efter hende i 12 Aar/ og altsaa confunderes hun med Margrete Ture Jensons Daatter/ som 1470 blev Nonne/ 1496 Abbedinde/ og døde 1508. paa lige Maade oplyser dette Diarium tilstrækkelig Carl Knudsens Genealogie, og sættes rigtige Aarstal ved/ naar hand og Sydskende ere fødde og døde. Ved Anledning af Brødrene udi dette Kloester/ have reyst her og der omkring/ oplyses og forklares tillige adskillige Klosterers Oprindelse af vor Frelseres eller Birgittes Orden saavel i Danmark/ Norge/ Est- og Finland/ som Italien/ Engeland og Polen/ nemlig Marienvold ved Lybeck/ Marienkrone ved Stralsund/ Montisgratie ved Nørenberg/ Marieboe i Lanland/ Munkeliv og Huvadoe i Norge/ Vallisgratie ved Revel/ Maadendal i Finland/ Paradis ved Florentz Sion til London i Engeland og Mariætriumph i Polen. Saa oplyser og det samme Diarium adskilligt udi Erici Pomerani, Christophori af Beyern/ Christiani I. og Caroli

Knud-

Knudsens Historie. Vel have Johannes Messenius og Haquinus giort sig meget meriteret ved at beskrive de Svenske Biskopers Liv og Levnet/ men uden dette Diario vidstes ey saa lige/ naar enten Knud/ Bendix/ Nicolaus/ Kenilius, Ketillus og Hendrich Biskoper i Lindkiøbing/ Sigge i Skare/ Andreas Arnoldus og Thomas i Strengnes/ Achatius, Olaus 2. og Peder i Aros enten ere consecrerede eller døde/ og staar dette Register saa meget meere til troende/ som strax ved hver Aar er antegnet/ hvad sig har tildraget. Clar. Editor har i særdeleshed anmerket 3de/ som have arbeidet paa dette Dag-Register/ nemlig Thor Anderssøn ved sin Hiemkomst fra Constantinopel 1418. Andreas Jacobsøn og Nicolaus Amundsøn. Editionen er skeet efter Autographum, som ligger i det Upsalske Bibliothec, men Bentzelius har af skrevne Cod. dertil lagt/ adskillige Pavers hidindtil utrykte Buller og Breve/ Provincial, Concilia, Diplomata og andet/ hvoved de Tiders Historie meget oplyses/ og deriblant Urbani P. P. VI Epistola til Niels Biskop i Lindkiøbing 1380. Bonifacii IX. til Biskopen i Strengnes 1402. Innocentii VIII. til Erke-Biskopen i Sverrig/ om St. Cathrinæ, St. Birgittæ Daatters Canonisation 1488./ saa og samme Bulla og Confirmation paa deres Privilegier af vor Frelseres Orden 1490. Henrich Titzsinger Herre til Ravensvathers Fundation paa vor Frelseres Kiosters Stiftelse i Engelland/ udstedt 1406./ som ey lidet vil blive dem i Engel-

gelland tekkelig/ som arbeyde paa at udgive Supplementa til Monasticon Anglicanum Dugdalsii. Kong Uladislai i Polen Brev til Biskoppen af Posen Johannem om at stifte et Closter til Grunnenveit 1410. Udi Noterne oplyses adskillige Dubia Chronologia og Genealogica, og da Adelen i de ældre Tider ey kunde kiendes af deres Stavne-Naune/ da enhver skrev sig efter sin Fader/ har Bentzelius været særdeles lykkelig i at føre deslige Navne henunder deres Slegt-Register. Mand forgiver og/ at dend Series derudi findes af Erke-Biskoperne i Trundhiem/ skal være meere fuldkommen end dend udi Thormodi Torfæi Historia Norvegica part. 2. lib. 2. cap. 29 er at læse.

Paa Universitetet til Lund i Skaane er 1722 in Facultate Philosophica holdne følgende Dissertationer. Nicol. Ekerman de origine Civitatum 8. Sveno Dalin de Gentibus quibusdam quæ sec. V. & VI. Italiam invaserunt 8. Caroli Skulten Lingv. Orient. Prof. ord. Continuatio versionis R. Jehuda Letb: 4. Andreas Rydelius Phil. Theor. Prof. Ord. de humana eruditione Pars Vta 8. Jonas Olander de ἡμερολογία Sphærica. Jonas Floræus de Natalibus Polytheismi. Joh. Thor Helstadius de principio Moralitatis pars prior 8. Caroli Sculten L. L. Ord. Pr. Continuatio versionis R Jehuda Letb. 4. Mart. Lindevald de Usu judicii Philosophici in studiis memoriæ pars posterior. Johannes Engström Miscellanea

lanea Philolog. cum Caroli Schulten L. L. ord. P. Calendario Judaico Hebr. Lat. Eric. Lagerman de Philocosmia luxuriante. M. Nicol. Lagerlof de connubio artis & naturæ in educatione Philosophica.

Nederlandene.

Udi Leyden er udi Aar kommen fra Pressen in 4to, 20 Ark sterk Judicium Ecclesiasticum, quo opiniones quædam Clar. Herm. Alex. Roel Synodicè damnatæ sunt, laudatum à Professoribus Theologiæ in Academia Lugd. Batav. Samme Hr. Roel har over sine adskillige egne Meninger giort stor Opsyn iblant de Hollandske Theologos, hvorudover Vitringa og andre have skrevet imod ham. Udi det 1722 til Leyden holdne Synodo er besluttet, at mand dog maatte bemøye Professores Theologiæ til Leyden udi et offentlig Skrift at udlade deres Tanker over dend forkastede Rolliske Lærdoms Vigtighed, som de og udi dette Skrift have udført. Skriftet er inddeelt udi 5 Capitler og vises i det første Anledning til denne Afhandling og Historien af denne Stridighed, saaog i særdelisbed Roels Vildfarelse. Ihvorvel stor Nidkierhed herudi sees, saa og megen Moderation, Forstand og Oprigtighed, saa er dog Stilen ey saa net, som Mr. Roels, som in Humanioribus og Philosophien har været meget habil, men i Theologien philosopheret for sterk. De, som vil af Grunden være underrettet om Roels Vildfarelse,

kand

kand ey undvære dette Skrift / og kand de deraf see / at det ligesaavel ey feyler dend Reformerte, som andre Kirker paa indvortes Uroe og Tvistighed / og disse kand mueligt herved af Erfarenhed komme til at lære / at mand udi Religionen og Theologien ey bør lade det ankomme paa Fornuften.

Svitzerland.

Udi Geneve er dend berømmelige Theologus Picketus død dend 10 Junii efter nogle Maaneders Svaghed / foraarsaget ved hans store Sleb og Arbeyde / hand var født 1655 dend 19 May, og altsaa død i sit 70 Aar.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i afvigte Aar in 12. Nouveaux Memoires des Missions de la Compagnie des Jesus dans le Levant Tome III., samme bestaar af 482 Sider. Denne Tome har dend lærde Verden P. Fleurian for at takke / som forlengst har ønsket at see et Verk om Armeniens gamle og nye Tilstand / hvorudi P. Moinier ham har fornøyet / og udi dette Verk meddeelt en almindelig Efterretning om Armenien / saa og en særdeles Beskrivelse om de i de ældste Stæder / som Trapesund / Ertzerum / Erwan / og Chamake udsendte Missioner. Samme bestaar af 2de Deele / hvoraf dend første indeholder 8 Capitler: Det første handler om Armeniens Tilstand i de ældre Tider. Det 2. om

dessen

dessen Afdeeling udi det Tyrkiske og Persiske. Det Det 3die om sammes nu værende Tilstand. Det 4de om Kircke-Regimentet sammesteds.. Det 5te om Christendommens Indførsel i samme Lande. Det 6. om Kirke-Skikkene/ som Liturgien/ Sacramenterne/ Faste/ Sange og de offentlige Bønner. Det 7 om Armeniernes Vilfarelse. Det 8. om dend Maade/ som bruges til at omvende dem. Udi dend 2 Deel findes 4 curieuse Skrifter; de 3 første handler om Missionerne til Erivan/ Erzerum og i dend Provintz Schirvan/ og det 4de er et accurat Dag-Register af P. de la Maze hans Reyse fra Chamake til Ispahan igiennem dend Provintz Ghilan/ tillige med et Land-kort. Disse 4 Skrifter/ særdeles det sidste indeholder vigtige Sager til at forbedre Geographien og Historiam naturalem af disse Lande.

Spanien.

Udi Spanien har Kongen som Patron for Universitetet til Vallodolid, forœret samme Universitet til deres Skades Opreisning/ sampt til at sette det i Flor igien/ dend rige Græsning ved Mata Buchana i Estremadura.

VI. PROBLEMA.

Hvad vil det Ord Danebode sige?

Dette Tilnavn er givet dend yppetlige Dronning Thyre Kong Gorms Gemahl og forklares samme Ord paa adskillige Maade/ dog komme de fleeste derudi overeens/ at samme Dronning saaledes er kaldet/ fordi hun var dend første/ som til

det

det Danske Riges Forsvar Lod begyndte paa ved Slesvig at opføre det bekandte Dannevirke/ hvorudi og Vormius pag 341. Mon. samtykker. Mand har observeret, at udi Rune-Skriften kaldes hun ey Dannebod men Thanmarks-But/ hvilket vil sige saa meget som Danmarks Ære. Fra hvilken Meening Saxo og ikke er vidt/ naar hand kalder hende Dend Danske Majestets Hoved/ og sandelig denne Dronning/ som virkelig var i sine Tider en Semiramis, kand ey andet end fortiene saadan Ære-Titul/ da hun med Ret og Retferdighed ey lidet opbyggede Riget indvortes/ for hvis Sikkerhed hun imod udvortes Fiender saavel vaagede; Men maa vel noget være forseet/ om mand i Steden for Dannebode læser Dannegode. Vi veed/ at i de ældre Tider ere udi vor Sprog Adjectiva, som ofteste hengede ved Enden af Substantivis, som Broder sin/ Søster min/ saa har jo og det Ord God været vore Forfædre meget paa Tungen/ da de Gamles Breve jo neppe begyndes/ at jo dend/ de har skrevet til/ kaldes god/ saa hedder det gemeenligen i deslige Formularer: Høytærede Herre og gode Ven/ eller og Min Hiertens kiere gode Ven! og hvad er vel meere brugelig end de Tale-Maader: Hand er en god ærlig Mand! Hun er en god ærlig Dannequinde! Hand er saa meget god af sig! Min kiere gode Niels etc. etc./ saa finder vi i Chronikerne Kong Frode at kaldes Fredegod/ Kong Erich at kaldes Eyegod/ og hvorfore da og ikke Dronning Thyre Dannegod.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 28.

Dend 12 Julii 1724.

Dannemark.

Von Bartlin.

Vaabenet deeles udi 4 Deele eller Felter/ hvoraf det første og fierde er tegnet med Guld/ og derudi en sort Flagt Ørn med rød Neb/ Tunge og Been/ udi det 2 og 3de er en Sølv halv Maane under 12 Sølv-Stiernet udi 4 Rader 3. 3. 3 og 3. Paa Vaabenet er en lige tegnet Maane og Stiernet imellem 2 Elephants Ryssele/ dend Høyre sort og guld/ og dend Venstre guld og sort/ overskaaret i midten.

Dend første af dette Vaaben og Navn var Caspar Bartholin til Kornerupgaard som sig signaliserede i dend Svenske Feyde ved at verve en Squadron Dragoner paa sin egen Bekostning/ og 1674 med Tilnavn af von Bartlin/ og forhen satte Vaaben af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Christian V. blev benaadet og blandt dend Danske Adel optagen/ hvis Søn er Major von Bartlin til Bødstrupgaard.

Baſpiud alias Dyre.

Føre til Vaaben-Tegn 3 forgyldte Kaarder udi blaat Feldt.

Baſſe

Føre udi Vaabenet et rødt Vild-Baſſe-Hovedt udi blaat Feldt med en hvid Tand eller Hugger/ og paa Hielmen et lige tegnet Hoved/ eller ſom an-

dre

dre det afregner og heroven sees / et grønt opstaaende Træe med 2de røde Egerne / et paa hver sin Side af Træet. Nogle ville at Feldtet skal være hvidt / og Vild-Svin- eller Basse-Hovedet sort.

Udi Waldemari IV. Tid var Jacob Basse tillige med Stig Andersen og Boe Falk Rigens Forstander / i dend Tid Kongen var uddragen for at hielpe Hertugen af Meklenborg mod de Herrer af Stetin 1352. Peder Basse var 1358 med at love til Valdemarum IV. for en Bonde-Skat af Als, da Kongen indtog samme Ø. 1365 vare Hr. Steen og Mani Basse Riddere med at forsegle Fordraget imellem Dannemark og Græverne af Holsteen paa Kongens Side. 1370 blev Svend Basse en anselig Mand og alle de ham huusede giort Fredløs af Kong Haagen i Norge. Samme Aar var Hr. Steen Basse Ridder overværendes / da Kongen og Adelen forpligtede sig at holde over Loven. 1377 vare Hr. Steen, Hr. Manne, Hr. Herman og Hr. Peder Basse, alle Brødre udi Danmark Riges Raad. 1396 var Hr. Peder Basse af Raadet med at love i dend Forhandling som blev sluttet mellem Dronning Margrete og Kong Albret til Lindholm. 1419 levede Hr. Joen Basse. 1422 havde Hr. Steen Basse Visborg i Forlening. 1423 var Hr. Steen Basse med at forsegle det imellem Kong Ericum Pomeranum og de Vendiske Stæder samme Aar oprettede Forbund. 1435 var Hr. Jacob Basse Forlovere for Kong Erich af Pommern til de Svenske udi det imellem sam-

me Konge og Grøven af Holsteen opretted Forlig. 1540 levede Hr. Steen Basse; Af denne Slegt ere herforuden bekiendt Hr. Axel/ Hr. Esske/ Hr. Oluf Basse til Skioring/ og Hr. Tyge Basse til Søeholm/ sidstbenevntes Søn var dend sidste paa Sverdsiden af dette Navn/ nemlig Hr. Steen Basse til Siøeholm/ hand gav Hr. Torben/ som havde hans Søster Marie Basses Daatter/ Fr. Sidsel Lunge til ægte/ Søeholm i Siæland og 12 Lester Korn/ paa de Vilkor/ at hand efter ham skulde opnevne sin førstefødde Søn Steen/ som og skeede/ saa at samme lod sig kalde Steen Bille Basse i sin Livs-Tid; men da samme Steen Bille Basse døde/ lod hans Efterkommere sig igien kalde Bille/ og førdte deres Forfædres Vaaben/ hvorom er at læse i de Billers Slegt-Register/ trykt 1722. in 8vo.

Endnu findes et andet slags Basser/ hvis Vaaben er fordeelt udi 3 lige Deele: Dend øverste og nederste Deel er blaa og dend mellemste hvid/ hvorudi henger et sort Jægerhorn/ paa Hielmen ere 2 Elephant-Ryßler/ eller som gemeenligen kaldes Vesselhorn/ hvilke ere blaae/ og igiennemskieres hver med en hvid Bielke.

Af

Af dette Vaaben var Christopher Basse til Sielleboe i Fyen/ Befalings-Mand over Cronborgs og Friderichsborgs Lehner/ Niels Basse til Skavingen/ Lauritz Basse og Hans Basse til Gierſnes eller Gierumgaard.

Fran-

Frankerige.

Udi Paris er trykt Idee generale d'un nouveau Systeme du monde, dans un Systeme particulier sur la pesanteur. At Ebbe og Flods Systema, og i særdeleshed det Ang. Corpora deres Tyngde har en væsentlig Forbinding med det almindelig Systema om Verdens bygning er klart og nødvendig maa dend første Bevegning/ som en og anden Materie bekommer/ være saaledes beskaffen/ at dend trykker de tunge Corpora ned til Middelpuncten af Jorden; Det Systema om Corpornes Tyngsel har hidindtil været en Anstøds-Steen for alle almindelige Systemata, saavel Carteſii som de Yngres/ da mand har statueret, at dend subtile Materie bevæges i Circumferencen mod Middelpuncten af Verden udi Cirkler/ som ere parallel med Æquatore. Har mand hidindtil forgieves bemøyet sig af dend Bevegning/ hvoraf mand forklarer Stiernernes Omløb at udlede dend/ som foraarsager/ at tunge Sager falde til Jorden/ maa mand vende det om og udsøge hint af dette/ hvilket Systema og var meere simpel end alle andre. Author søger derfor at gotgiøre/ at Stiernerne bevege sig med lige dend samme Indtrykkelse/ som dend er/ der trykker Corpora til Jorden. Det synes vel underligt/ at Tyngselens Indtrykkelse skulle kunde tilvege bringe Stiernernes Forandring og Bevegning; men naar mand betenker/ at ved nogle Corpora deres Tyngsel blive eendeel drevne i Høgden og andre til Siden/ har mand ey nødig at forundre sig saa meget over/

at Stiernerne af samme Aarsag ikkun omkring Jorden paa de samme Corpora, som de holde op i Høyden/ og ligesom de finde mere eller mindre Aarsag fra dens ene eller anden Side nærme eller afstondre sig fra Jorden. Om mand nu alleene af Materiæ subtilis Bevegning mod Jordens Middelpunct kunde forklare alle Stiernernes Tilfelde og de tungeste Phænomena i Naturen/ som Ebbe og Floed/ ja om det ene end fuldte saa naturlig og nødvendig af det andet/ at om Vandet ey blev dreven op i Høyden/ maatte det gandske Systema bortskylde/ vilde det Sikkerlig være et fast Fundament for dette Systema. Author setter forud/ at Materia subtilis har faaet en Indtrykkelse imod Middelpuncten af Verden/ hvorved hand forstaar Jordklodden/ og at Endeel af denne Materie er samlet ved Middelpuncten/ og giort en Virvel/ da de jordiske Deele derpaa/ som samme har trekket til sig/ have sat sig deromkring og formeret det tykke Corpus, som af os nu kaldes Jorden. Hand erindrer/ at denne Meening meget vel kand komme overeens med dend hellige Skrift/ og har hand i Sinde deraf at vise/ hvorledes er tilgaaet/ at Lyset er skabt 4 Dage forend Solen. Samme Virvel/ siger hand/ er indsluttet i Jord-Klodens Middelpunct/ som i en Gevelb/ dend anvender alle sine Kræfter imod de inderste Deele af samme Gevelb/ og tager dend ydterlige subtile Luft til hielp/ med hvilken dend alle Tider formedelst Jordens Poros har frie Communication. Modstanden af samme Gevelb er ey overalt lige/

hvor-

hvorudover denne Virvel/ hvor dend finder mindst Modstand/ søger sin Udgang/ da det ledig bievne Rum strax vorder opfyldt af dend udvortes subtile Materie, hvilken ey alleene dends egen Determination, men end og dend deraf komne Materies Bevegelse dertil driver. Steden/ hvor denne Virvel finder saadan Udgang er imellem Æquatorem og begge Tropicos; thi derfra kommer just Jord-Kloddens Elliptiske Figur/ saa at dend er kortere fra dend ene Polo til dend anden end ved de tvende af Æquatore oven imod staaende Puncte/ i det at begge Sider af de Polis, hvor Virvelen finder sin Udgang ved Æquatore indvortes mindre trykkes/ og derfor siedse bedre giver efter/ og nærmere træder sammen ved dend udvortes Materies Paatrengning. Tilmed er Jorden ey saa haard omkring Æquatorem som Polos, hvorfore dend og ved disse meere trykkes/ og altsaa bar maat tage imod dend Figur/ dend haver og Virvelen at søge sin Udgang ved Æquatore, hvor dend fandt mindre Modstand. Vandet/ som er imellem Tropicos, bedekker mange af Jordens Poros, og giør dend udvortes Materie/ hvor igiennem Indgangen falder besverlig/ hvorudover Virvelen udi Middelpuncten vaa visse Stæder desto mindre bliver trukket/ og der søger sin Udgang. Imellem dend udvortes Materie og Virvelen er bestandig Circulation fra Circumferencen til Middelpuncten/ og fra denne igien til hin/ i det at Materien imellem begge Tropicis ey kand stige i Høyden/ uden at nøde dend udvortes Materie til

at falde ned/ saa at de Corpora, som findes i dend udvortes Materie drages med dend tillige til Middelpuncten. Author falder herfra paa dend Indvending/ at Corpora imellem begge Tropicos vorder bragt i Høyden af dend i Høyden stigende subtile Materie, men denne Materie finder en Modstand/ som udsuer nesten alle dends Kræfter/ og virkeligen hæver noget i Høyden/ hvorudover de øvrige Kræfter siden ikke tilstrekke til at hindre de tunge Corpora deres Fald. Ja/ det er just Aarsagen/ hvorfore de under Zona torrida værende Corpora veye mindre end de andre/ efterdi denne opstigende Materie ved sine øvrige Kræfter formidsker deres Tyngsel. Denne opstigende Materie maae u-omgiengelig støde med umaneerlig sterke Kræfter paa de Vande/ som findes der i Egnen/ efterdi dend er Virvelens og dend gandske udvortes Materies Force, hvilken i det dend igiennem Poros sig indtrenger/ trykker Virvelen tilsammen/ og paafølgelig formeerer sine Kræfter. Derhos maa mand erkiende Skaberens Viisdom/ efterdi ellers intet var i Naturen/ som kunde give efter denne megtige Indtrykning/ og afverge dend u-beskrivelige Uorden/ som samme vilde have foraarsaget/ om dend med alt sin Kraft havde stødt paa Luften/ og denne Materie havde blandet sig med dend yderste subtile Materie, eller om dend ikke ved sin Udgang havde foresundet Corpora, som gav efter/ vilde dend have sprenget alle Ting/ og med større Gevindighed kastet Corpora i Høyden end Hagel

gel nedfalder / ja om alleene noget fugtigt / som som Luften / havde været i Veyen som havde snart givet efter / og viget for denne heftige Trykning / vilde denne Deel af Jordens Kloede imellem Tropicos og mueligt dend gandske Jordens Kreds blive ubebygt / og ey kunde benøttes over de heftige Storme som denne Materies Udbrydelse havde tryst i Luften. Mand maae og merke / at dend opstigende Materie indtager dend Plads / hvilket Vandet indehaver førend det ophæves i Høyden / hvorudover paa Havets Bund opkommer et slags af en nye Virvel. I det at Vandet hæver sig i Høyden / hæver dend og tillige Luften / trykker dend tilsammen og giver dend derved Leylighed til at gaae igiennem Vandets Poros, og paa denne Maade erholder dend subtile Materie imellem Tropicos sin Vey til Jordens Middelpunct / men det opphævede Vand falder over sin Vegt til Polis, og naar det kommer tilbage imod Æquatorem, for igien at bekomme Æquilibrium, saa hæver dend opstigende Materie som først drog det i Høyden / det atter op igien / og gior at det atter løber til Polos, og det er ey andet end det bekandte Ebbe og Flod. Mand finder stor Ligbed imellem saadan Vandets Ophævelse / og det over Ilden sydende Vand / thi det er som Kaagningen / naar mand fornemmer paa nogle Stæder i Søen / særdeeles imod Æquatorem til Skum hvormed Havet er bedekket / og besynderlig dend usselige Stank som forekommer ved de Sager Havet opkaster / og paa Strand-Bræden lader tilbage.

Hvoraf

Hvoraf tydelig seeis/ at Aarsagen til Søens Trykning og Ophævelse kommer af dends Grund/ hvortil kommer endnu mange Omstendigheder/ som mand ikke vel anderledes kand forklare/ end ved at tilregne dem fornemlig disse Aarsager. Autor fragaar ikke at jo Maanen giør noget dertil/ men det er af liden Vigtighed. Dette Systema af Ebbe og Flod har med det Systema om Tyngsel saa nær en Forbinding/ at det ene kand ikke begaa sig uden det andet/ havde mand ey nogen opstigende Materie, kunde Vandet ikke drives i Høyden/ og ey giøre nogen Floed/ efter som Maanen ikke nær dertil er tilstrekkelig/ og om Vandet ey opholdt dend opstigende Materie, vilde mand ey alleene ingen Tyngsel have paa de Stæder hvor det opstiger/ men endog see heele Naturen omvendt. Saaledes kand og Virvelen i Jordens Middelpunct ey hindre de tunge Corpora fra at falde ned/ og mand seer langt snarere af dend Maade/ paa hvilken denne Materie trenger sig ud/ hvorfore Corpora under Zona Torrida ere lettere end paa andre Stæder/ og det tiener endnu meere til at stadfeste dette Systema. Naar nu det i Høyden førte Vand igien falder/ finder dend nye Virvel/ som driver det i Høyden/ ikke nær saa megen Modstand/ efterdi Vandet ey er nær saa dyb og ej meere bedekket med Skum/ hvorudover det trenger lettere igiennem og gaar i Luften/ men dens Kræfter forgaaer af sig selv/ efterdi det kuns Stykvijs kommer i Høyden/ og Materiens Straaler stedse bliver svagere jo lengere

gere de komme fra Centro, saa at dend opstigende Materie vel giør Sagerne lettere / men kand dog ey gandske hindre dissen Nedfald. Dend Indvendning om de Insuler / som ligger imellem begge Tropicos, besvarer Author saaledes / at de enten ikke ere fast paa Grunden af Havet som eendeel vil forsikre / eller og at der findes adskillige Søer paa samme Øer / hvorudi dend opstigende Materies største Kraft brydes / saa at de ligesaa lidet paa disse Øer / som paa det faste Land / som ere imellem Tropicos kand hindre de tunge Tings Nedfald. Author taler meget lidet om de himmelske Corpora, deres Bevegning; hand meener / at fordi Jorden imellem Tropicos meest giver efter / og viger for dend subtile Materie, saa er sligt Aarsag til / at alle Planeterne sig just paa det Sted befinde / der treffer paa Zonam torridam, som dend allersvageste Sted paa Jorden / hand lover paa en anden Tid omstendelig at vise / hvorledes Stiernerne løbe deres Vey / efterdi Columnæ collaterales ere tungere end de / over hvilke / de sig virkelig befinde / da mand vil saae at see hvad dend Virvel / som foraarsages paa Havets Band hielper til denne Bevegning i det / at dend meddeeler Vandet et slags Elasticitet, som foraarsager / at sligt Vand / naar det vorder trykt af det derpaa liggende Liquido, kand lempe sig efter Trykningen / og siden med lige Kraft støde det tilbage. Sluttelig søger Author at uddrage af hvis sagt er / adskillige følger / og dend heele Sag med et par Lignelser at forklare.

Tydst

Tydskland.

Udi Lybek er nyligen uddeelt et Feuille volante, hvis Titul: Alloquium, quo consilium de colligendis exercitationibus Philologico-Ecclesiastico-literariis, renovandoq; novorum literatorum Maris Balthici, opere proponunt atq; eruditos, ad istud promovendum & ornandum officiosè invitant Henricus Sharbau V. D. M. & J. Henricus à Zeelen, Gymnas. Lubec. Rect. Titulen af dette Verk/ hvorom i denne Feuille volante gjøres Underretning/ skal være Bibliotheca Lubecensis, fornemmelig skal derudi indtrykkes Observationes Philologico-Critico-Exegeticæ, som ere tienlige til at forklare et og andet Skriftens Sted/ dog er dem og kiert/ om nogen skulle vilde meddeele dem nogle Observationer over gamle Grædske og Latinske profan Skribentere eller til at forklare det Tydske Sprog. Herforuden ere de tilsinds at communicere allehaande Mærkverdigheder af Kirke-Historien/ saavel i de gamle som midlere Tider/ in Specie de dertil hørende utrykte Documenta og Lærdes Breve. Fornemmelig lader de sig være angelegen at opregne de fornemste Kirke-Historier af de omliggende Egne og Nordiske Riger. Ved hvert Fasciculum skal føyes nogle Nova Literaria og andre angaaende Literaturens Tilstand i de omliggende Lande og dertil hørende Ting for derved nogenledes igien at restituere nova maris Balthici. Udi denne Afdeeling skal ey alleene forekomme Recen-

censioner af nye Bøger/ som ere forgiettede i andre Journeaux, men end og af de Gamle/ som det fortienne. Smaa Piecer, som baade ere rare og tienlige skal og indrykkes/ og endelig vil mand dertil føye Efterretning fra de ved Øster-Søen beliggende Riger/ Fyrstendømmer og Stæder/ om Universiteters, Ministeriorum, Gymnasiernes og andre Skolers Tilstand/ saa og afdøde lærde Mænds Liv og Levnet; Mand binder sig ey til nogen viß Tid med at udgive dette Verk/ Begyndelsen skal dog skee forstkommende Paaske-Messe. Hvo noget dertil vil indsende/ skal være Evangelisk-Lutherst/ og kand sende derved enten sit fulde Navn eller de forderste Bogstaver deraf/ eller og slet intet/ om saa behager/ dog maa i det medfølgende Brev det fulde Navn skrives. Stridskrifter bliver deri ey indførte/ efterdi Authores troe/ at en bitter Skriver-Maade gior Tingen snarere/ verre end bedre. For Resten bliver de ombedet/ som noget ville sende/ at see derhen/ at Arbeydet kand være udvaldt og kort/ og kand de sende det ved Posten eller Leylighed/ dog maa alting skrives paa Latin. Vel er det/ at alting antages/ som kommer fra en lærd Lutheraners Haand/ dog seer Authores heldst/ og beder/ at de som boe ved Øster-Søen og omliggende Lande frem for andre vilde legge Haanden paa dette nyttige Verk.

V. Pro-

VII. Problema.

Hvoraf er dend Tale-Maade/ At skienke een engang.

Udi dend daglige Tale Maade forekommer saa ofteſt denne: Maa jeg skienke Jer en gang/ i Steden for/ maa jeg drikke Jer til. Dette kand vel ey komme af andet/ end fordi vore Forfædre/ ja end og Fremmede vare vante at skienke deres Konger og Herrer allehaande fremmede Vare/ og iblandt deslige var intet meere anseet og høyere agtet end Viin/ som da var ikke/ uden for Konger og Fyrster/ og meget sielden indførtes her i Landet og Rigerne/ hvorudover og Paverne af Begyndelsen tilloed Sacramentet at administreres udi Miød/ Most og Øel. De/ da som vare satte over Kongens Viine/ bleve da af saadan som dend fornemſte Gave kaldet Skienk eller Skienkherrer/ hvilket abuſive siden ere derivered til dem/ som Credentze og smage Herskabets Vine førend de deraf drikke; og disse Herrer var det anbefalet at antage de Kongerne givne Skienker og samme forvare/ og dem at frembære/ naar Kongen paafordrede/ ja uddeele de Gaver/ hvormed Kongerne andre igien belønnede; hvilket Embede i nogle Republiquer og Stæder ja end og i vores Tider/ næſten paa lige Form beklædes af dend/ som kaldes Herren-Skienk.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 29.

Dend 20 Julii 1724.

Dannemark.

Basse.

Det 3die slags af dette Navn/ som arvede Navnet af de Basser til Tyberg/ begynde med Basse Christopherſen til Sørup/ hvis Fader Christopher Jenſſon til Sørup havde Anders Basse af Tybergs Daatter Margrete til ægte. De førdte 2 røde Horn udi blaat Feldt/ som hos samme tegnes som Byffelhorn og hos andre som Væderhorn/ hvoraf mand skulde slutte/ Christopher Jenſon at have været en Dyre eller en Lunge/ paa Hielmen tegnes ligeledes 2 røde Horn.

Denne Basse Christophersen var Lands-Dommer i Siælland / hans Søn Erich Basse til Søeup var Befalnings-Mand paa Dalbye-Kloster i Skaane / med hvis Søn Peder Basse / som var Befalnings-Mand paa Tranekier-Slot / og døde den 10 Octob. 1639 / dette Vaaben nedlagdes / da hans Søn Jochum Friderich Basse nogle Aar for ham / nemlig 1633. døde ugift udi sit 25 Aar. Til dette Vaaben og denne Familie henregnes

regnes og Erich Jenſon af Slalille og Erich Jenſen af Windinge / saa ſørte og dette Vaaben Peder Hanſſøn til Foſnes i Norge / ſom havde dend ſidſte af de Norſke Hofmeſteres Niels Hendrickſøn Gyldenløves Daatter / Ingeborg Niels-Daater / til ægte / hvis Søn var Hans Pederſøn Norges Canceler / med hvis Søn Friderich Hanſøn / ſom døde ugift / Vaabenet af denne Norſke Familie blev nedlagt.

Ved de Baſſer falder ellers at erindre / at nogle af dette Naun / ſom ſtundom ſkrives Barſe / have boet / ſaavel i Mecklenborg ſom Pommern / ſaa at hos Rango i hans Originibus Pomeranius nevnes en Barſe til Colberg 1178 og Heine Baſſe Vebner 1331.

Mr. Bertel Jacobſen Müller har forlengſt paataget ſig af Tydſken at overſette paa Danſk dend Andægtige Chriſtendom / det er Evangeliſke og Epiſtoliſke Morgen- og Aften-Bønner / indrettede for en troende Siæl / ſom Titulen lyder / til ugentlig og daglig at erindre de i Kirken hørte Evangelier og Epiſtlers Forklaring / ſom foruden tiene til at bruge Hiemme i Huuſet og paa Reyſen ſom en Bønne-Bog / hvorved er tillige overſat og føyet Mag. Chriſtian Schivers aandelige Huus-offer og Levnets Regler. Dette Skrift er under Preſſen udi Mr. Phœnixbergs Bogtrykkerie / hvor ſaaog hos Translateuren bemelte Mr. Bertel Jacobſön Muller Exemplaret, ſom bliver 34 Ark ſtor in 12mo, vorder i ſin Tid at faae tilkiøbs for 28 Skilling Danſke.

Frankerige.

Udi Paris er trykt 1723 in 4to dend 3 Tome af Histoire de l' Academie Royale des Inscriptions & belles lettres avec les Memoires de Literature tirés des Registres de cette Academie depuis l'anné 1711. Jusques & compris l'année 1717, som bestaar af 312 Sider for saavidt Historierne angaaer / 68 for Elogerne, og 413 for Memoires med 13 Kaaberplader. Disse 7 Aar ere ikke mindre frugtbar end de 10 forige / og er samme accurateſſe og Flid anvendt ved denne Tome, som de forige / saa at denne Deel med stor Fornøyelse vorder af de Lærde optagen som derfor maa være Academiets Secretereer Mſr. de Boſe forbunden; denne 3die Tome bestaar af 74 Articler. Elogerne over de af Academisterne, som ere døde fra 1710 til 1717 udgiøre de sidste Articler, hvoraf de øvrige kand meget vel inddeeles udi 4 Classer. I dend første sankes da de Piecer, som sigte til at opklyse adskillige Stæder i dend gamle Historie under følgende Titler. 1. Remarques over Gudernes Oprindelse. 2. Om Poëternes Helvede. 3. Om Jovis Tonantis Dyrkelse. 4. Om de Reysendes Religion. 5. Om Oprindelsen til dend Fabel om Centaurerne saa og en kort Begreb paa deres Historie. 6. Om Israeliternes Kongerige udi Egypten. 7. Om Asylis 8. Om Hospitalitate. 9. Om Distinction imellem de tvende Minos. 10. Om de Lystigheder hos Grækerne over

Borde-

Borde. 11. Om Saturnalia deres Oprindelse. 12. Om de af Romerne brugte Ceremonier ved deres Byers Fundation. 13. Om dend høyre Haands Privilegio. 14. Om Kyss. 15. Om dend Delphiske Tempels Rigdom og de diverse Plyndringer/ som ere overgaaen samme Sted. 16. Om dend Maade at bede for Hedningerne 17. Om de Haranguers Brug/ som findes hos de Grædske og Latinske Historicos. 18. Om dend Frihed de Romerske Soldater havde til at raillere, og giøre Satyriske Vers over dend/ som triumpherede. Udi dend 2 Classe findes hvis/ som concernerer Critiquen. 1. Oplysning om Ver sacrum eller de Gamles helligede Foraar. 2. Om Hannibals Leyer paa Breden af Rhone-Floeden. 3. Om en Passage i Kongernes 1 Bog. 4. Om de Grædske Joder. 5. Om udi Sophoclis Oedipo Chorerne bestaar af Offer-Præsterne eller Folket præsenteret ved de fornemste Borgere. 6. Examen af en viß Passage i Platone om Musiquen. 7. Adskillige Stæder udi Hesiodo og Anacreonte deres Correction. 8. Conjecturer over adskillige andre Authores. 9. Examen af en Passage i Horatio. 10. Om de Tabeller, som gemeenligen tilskrives Cebes, ere af samme Authore. 11. Examen over at restituere en Passage i Livio. 12. Examen over en Passage udi dend Tractat om Veltalenhed/ som gemeenligen tilskrives Demetrio Phalerio. 13. Critiske Reflexioner over det 5 Cap. i dend 7 Bog af Valerio Maximo. 14. Examen over hvis/ som

er mest troligt/ om Kiempernes Størelse. 15. Consultation over de Gamles Gnomon og Astronomiske Obelisker/ hvorved følger Academiets Svar. Dend 3die Classe indeholder de Articler/ som ere destinerte til at forklare alle slags gamle Monumenter/ som 1. om Heldtenes Klædedragt og nogle Egyptiske Guddommer. 2. Examen af adskillige Monumenter, hvorpaa findes de Planter/ som Antiquarii gemeenligen confundere med det Egyptiske Lotho. 3 Om dend Afgud Irmenseul, som de gamle Saxer tilbad. 4. Efterretning om den Gud Endovellicus og andre Iberiske Antiquiteter. 5. Om de Samaritanske Medailler med det Navn Simon. 6. Forklaring over en Guld-Medaille af dend Familie Cornuficia 7 Explication af en Grædsk-Medaille af Marc. Antonio & Octavio. 8. Explication over en Grædsk Medaillie af Nerone slagen til Nicea udi Bithynien. 9. Observation om nogle gamle Degler til dend Romerske Mønt/ fundet ved Lyon. 10. Gisning over et gammelt Kaaber-Instruments Brug/ fundet ved Longres. 11. Om dend Bulle/ som de Romerske Døen bar om deres Halse. 12. om 2 gamle Inscriptioner funden i Skouven ved Balesme. 13. Reflexion over et gammelt Monument, opført paa Broen Charente ved Indkomsten udi Byen Saintes. 14. Remarques over nogle gamle Monumenter fundne udi Domkirke-Muuren til Paris/ tillige med nogle Reflexioner over samme Kirkes Stiftere. 15. Explication over et gammelt

melt Monument opdaget til Lyon. 16. Explication over en Milepel funden ved Soissons. 17. om en Mile-Pæl funden ved Vic-Sur-Aisne udi Territorio af Soisons, 18. Remarques over en Inscription af Tetricus Sønnen. 19. om en Inscription funden til Bourdeaux. 20. om en gammel Smaragd af Hertuginden til Orleans Cabinet. 21. Reflexions om dend foregivne Solon, hvis Navn findes udgravet i adskillige gamle Steene. Dend 4 Classe indbefatter de Piecer, som henhøre til Historien af de mindere Tider, som i Gissning om adskillige Grave som findes paa et eget Sted ved Auxois i Bourgundien. 2. om et Monument funden i Abbediet Fescamp. 3. Undersøgning / hvor Ferreols Lysthuuse Trevidor og Priscianum have ligget. 4. Oprindelsen til Lyst-Ild og Fyrverker. 5. om Chinesernes Poesie. 6. om dend Forskiel der er imellem Cuiraisser og Pandser. 7. Remarques over nogle egne Singulariteter ved Paris. 8. Cardinal Bescarions Brev om Philosophernes, i det 15 Seculo deres Disputer. 9. Deviser, Inscriptioner og Medailler giort af Academiet. Skulde giøres en Extract af alle disse Tractater, vilde det blive alt forvidtløftig / da Recensionen af Titlerne, have taget saa meget Rum / nok er det / at de alle fortiene at læses / og vil man ikkuns kortelig for at give Liebhaberne en Forsmag paa dette Skrift / igiennemgaae nogle faae Piecer deraf. Det første skulde være det om Poeternes Helvede. Mr. Fourmont søger Oprindelsen til

de Fabler/ som derom af Poeterne ere opdigtede/ hand paastaar med Diodoro Siculo, at det Systema om Helvede og de Elisiske Felder hos Poeterne haver sit Oprindelse i Egypten/ laant af dend der havende Opinion om Siælenes Udødelighed. Fra Egypten er det kommen til Grækerland/ og derfra til Italien/ hvor dend tiltog/ og fik Recrouter, som kand læses af dend 6 Bog Æneid., hvor Virgilius meget har formeeret/ hvis Homerus derom har skrevet: at mand ikke skal tale om de differente Dørre/ hvorigiennem efter Poeternes Sigende Indgangen til Helvede har staaet aaben/ saa komme de alle derudi overeens/ at mand ikke kand komme over de forved Helvede gaaende Floeder/ uden mand embarquerer sig hos Charon, som kræver af hver for Transporten en Hvid. Paa dend anden Side af denne Strøm lader sig Cerberus tilsyne/ som vogter Indgangen. Mand finder desuden adskillige Stæder diftingverte udi Virgilio, hvor Børn/ de som urettelig ere dømte til døde/ som have dræbt sig selv/ ulykkaligeLiebhabere og de gamle Helter sig opholde/ derefter antreffes de trende Dommerne i dette underjordiske Rige. Tartarus, hvori de Fordømte bleve henviste/ eller og de Elysiske Marker for de Salige. Disse fabouleuse Omstændigheder ere allene grundede/ efter Mr. Fourmonts Meening paa Egyternes Traditioner, ifølge af Diodori Beretning/ som siger/ at udi Egypten findes en Søe paa dend anden Side/ af hvilken mand begravede de Dø-

de

de / efter at mand havde balsameret dem og nedlagt dem paa Breden af samme Søe. De satte Dommere til at examinere de Afdødes Forhold og Leve-Maade / samlede sig sammesteds 40 i Tallet / og efter at have længe raadslaget med hinanden om de Døde / som mand begierte at maatte vorde jordet / vare denne sidste forlangte Ere værdige eller ikke / blev det Døde Legeme / som var kiendt værdigt til at giemmes i Jorden / lagt i en Baad / som blev af en Ferge-Mand / som af Pharaonerne var benaadet med dette Fergelab / overført imod en vis hannselig Sums Erleggelse / som kaldtes Qverron. Faae ere de / som ikke kand merke / at denne største Deel af Græckernes og Romernes Fabler om Helvede paa en vis maade komme overeens med denne Historie. Mr. Fourmont finder herforuden mengde Fabelhaftige Ideer brugte saavel af Ægypterne som andre / saa at det er troeligt efter hans Meening at det Navn Acheron kommer af det Egyptiske Achoucheron som bemerker de Morastige Stæder udi Qverron / at Cerberus er bleven kaldet af en Konge i Egypten Chebres eller Kekron, og at det Ord Tartarus kommer af det Egyptiske Dardarat, som vil sige saa meget som en ævig Vaaning / det er det Navn hvormed de gamle κατ' εξοχην beære-de deres Grave. Dend 2 Tractat om det Israelitiske Kongerige / reyser sig af en Dispute imellem Mr. Boiven dend Ældre og Abbed Banier, og er en curieux Article. Det første som maintenerer denne Articel, i hvor Paradox Meening end kand synes / er at Israeliterne under det

Navn af Hyrdernes Konger have regeret 259 Aar og 10 Maaneder udi Egipten førend de der blev giorte til Fanger/ som i sig selv er en sand Historie, conserveret udi Biblen og Fragmentis sacris i Egypten/ som Josephus og efter ham Manethon har conserveret. Heraf kand seeis Mr. Boivens nye Systema og hvorpaa det sig grunder. Israeliternes Ophold i Egypten haver efter hans Meening været udi 430 Aar/ de 71 deraf ere meget roeligen af dem udi Qualitet af simple Hyrder hendragen uder Jacob og Joseph saalenge de gode Pharaoner regierede/ saa at 259 Aar og 11 Maaneder ere forløbne/ i hvilken Tid regierede i Egypten Ephraim og hans Efterkommere. Beria, Raphia, Resaph, Thale og Thaman nevnte i 1 Chronikernes Bog 7 Cap. som de Egyptiske Historici kalde Salathia, Bheon, Apachnas, Apophis, Janias & Ossis. Omsider have Israeliterne efter 99 Aars og 2 Maaneders Trældom under de onde Pharaoner/ og medens Ephraemiterne, Laadan, Ammiud og Elisama levede/ dragen ud af Egypten/ accompagnerede med Nur Elisamas Søn og Josua hans Sønne-Søn/ som da omtrent haver været 43 Aar gammel. Mand kand vel ikke tvifle paa/ at Israeliterne jo i Egypten have været Hyrder og siden Slaver/ saa at heele Sagen vil ankomme paa at gotgiøre/ at de virkeligen der have havt et Rige/ og ihvorvel dend hellige Skrift ey saa udtrykkelig derom taler/ saa er det nok for vores Academist, at Skriften lader see Merke til/ at

de

de sig som Konger have opført/ og de Reflexioner, som ham denne Slutning at fatte have formaaet/ er dend Hiatus, som synes at være udi de historiske Bøger i dend hellige Skrift fra Josephs Død/ ved hvilken Genesis endis/ til Mosis Fødsel/ hvor Udgangens Bog begynder/ som endelig maae have indbefattet 6 Konger af dend Ephraimitiske Stamme/ hvis Historie nu ey vides/ og at det er troeligt/ beviiser Autor deraf/ at Herrens Stridsbog/ de Retfærdiges Bog og de Ordsprogelige Psalmer eller Sangfeyle; At Israeliterne meget tiltog udi Jacobs levende Live/ er vist/ men Tallet blev endnu større ved dend Maade Ebræerne sandt paa/ at indlemme under sig Proselyther.

Tydskland.

Som Professor Christian Wolffius til Marpurg udi sine Strid-Skrifter har beraabt sig paa dend berømte Cartheſianers Ruardi Andela Prof. til Franequer hans Consens, saa haver samme Philosophus og Theologus udi afvigte Martio holdet en Dissertation de Unione Mentis & Corporis Physica neutiquam Metaphysica; Hand beviiser derudi/ at Hr. Wulf ikke kand i dette Stykke beraabe sig paa Philosophiam Carteſianam, som er saa different fra hans Hypotheſi, som Lyset fra Mørket. Dend lærde Dissertation paa 7 Ark er eftertrykt i Halle med tilsøyede Prologo og Epilogo. I Prologo har Editor kortelig indfattet Indholden af samme Dissertation, og derhos søgt at viise/ at dend saa kaldede Harmonia præstabilita er Centrum

trum af de allerfarligste Sentiments og Meeninger. Udi Epilogo ere nogle Theses erklærede for Atheistiske / som have været forsvarede ved en i Königsberg i afvigte May-Maaned udkommen Medicinisk Disputation, hvoraf til Prøve anføres denD 40 Thesis. Mille modis variabor, nunquam verò esse desinam. Nullam propterea exhorresco mortem, quæ aliàs rerum omnium terribilissima. Interitus est nullus, annihilatio nulla, conceptus sunt, ideæ non entia, somnia, Chimeræ. Vita rerum æterna, Natura creaturarum immortalis. Migratio animarum perpetua, Corporum metamorphosis continua, non Ovidiana sed Divina; non fabulosa sed realis. Mors mea erit unio corporis & animæ cum Deo & mundo. Non mystica, non sacramentalis sed naturalis & Physica. Nunquam moriar, sed moriendo oriar. Occasus novus erit ortus. Phœnix ex cinere; vivere non desinam: Licet vita desinet. Nec desinet vita, sed renovabitur aut immutabitur in Deo, cum Deo & per Deum. Ex deliquio meo, quod moriens pati videor, eo mox reviviscam momento in universo. Licet forsan non amplius in hoc mundo: *Stella*, *Angelus*, *Dæmon*, cum antea *Homo*: Incola Solis, Lunæ alterius vel Planetæ: Terræ cum hic fuerim Civis: Sicq; semper corpus vel anima, materia activa vel passiva, semper Ens vivum, semper creatura Dei. Gratulor mihi de hac fide: Hac vivam, hac moriar. Efterfom nu Author

til disse Theses udtrykkelig skriver: Immortalis Leibnitio debetur laus, quod principium rationis sufficientis testem divinæ sapientiæ in Philosophiam introduxerit, saa og Nunquam satis prædicari potest Metaphysicæ Wolfianæ in Theologia utilitas, saa glorierer Editor af denne Ruardi Andela Dissertation derover / at denne Leibnitii og Wolfii Discipel har forraadt og røbt sine Læremesterers Arcana.

Udi Leipsig er i Aar trykt in 4to 22 Ark stærk Henr. Bened. Starkii Notæ selectæ Criticæ, Philologicæ, Exegeticæ in loca dubia ac difficiliora Novi Testamenti. Authoris gode og nyttige Arbeyde in Philologia sacra men fornemmelig i dend Hebræiske Literatur er allerede nok̃som bekandt. I dette Verk forekommer intet over Epistelen til de Ebræer og Romerne / efterdi Anmerkningerne derover allerede forhen for sig selv ere udgivne / som dog ventelig med Tiden kand vorde indrykket i det heele Verk af disse Notis. Indretningen er dend samme / som findes i Anmerkningerne over det gamle Testamente / men de over Mathæum ere de vidtløftigste / derimod forekommer ikkuns en eeniste Anmerkning over Aabenbaringen / saa ere og de øvrige Bøger af det nye Testamenste meget kortelig igiennemgangne. Ellers har og denne Deel af Authoris Anmerkninger saa vel tegnet sig for Authori, at de med rette kand kaldes Notæ selectæ. Author er vel belæst og har flittig conſuleret de nyeste Anmerkninger af Oleario, Pfaffio, Clerico, Homber-

gio, Deylingio, Ellnero og andre/ som hand ofte anfører/ og det saa aldeeles/ at hand end adskillige gange har betient sig af Olearii og Dassovii skrevne Collegia. Hand viiser her og der sin Orthodoxie, og redder adskillige vigtige Stæder baade imod de Reformerte og Socinianerne. Paa Stilen falder og ikke meget at sige/ endskiøndt Author bekiender/ at hand meere har lagt sig efter Philologiam sacram end profanam. Det beste er ustridigt det skiønne Judicium, som hand allevegne lader see/ og som hand meere følger end en blot Meening. Hand holder/ som en stor Hebræer med dem/ som troe/ at i det nye Testamente forekomme mange Hebraismi.

Udi Wittenberg er udkommen 1723 in 4to. D. Jo. Guil. Jani Commentatio Theologica de Nicolaitis ex hæreticorum Catalogo expungendis. Author vil derudi viise/ at Nicolaiterne ingenlunde have egentlig været Kiettere/ saa at de ere udstrøgne af Kietter-Roullen, og derfore forteller hand først Oprindelsen og Continuationen af de udgivne almindelige Traditioner om dette/ saa saldede/ Kiettere. Viser dernest/ hvor ilde sligt er funderet, og endelig forklarer nogle Steder af Johannis Aabenbaring/ af hvis falske Udtolkning heele Fabelen har sin Oprindelse. Denne Disputatz skal være skreven meget frit dog grundig/ saa at mand paa andre Steder ey skulde have ventet sig saadan Frihed fra Wittenberg. Author binder sig til ingens Autoritet enten iblandt de Gamle og Nye/ hand undersøger Sagen meget nøye/ skriver efter sin Maade reen

og tydelig/ allegeter flittig/ og forgietter over Hovedet intet ved sin Materie, hvad som tiener til dessen Udarbeidelse/ dog haver hand meere tydelig forklaret/ at Nicolaus ey er Ophævere til Kietteriet/ end at Nicolaiterne ikke ere Kiettere. I det mindste synes det noget besværligt at giøre Nicolaiterne til mystiske Balamiter/ da de dog i Aabenbaringens 2. ikke utydelig ere udi tvende Vers adskildte fra hin anden/ dend Tale-Maade at holde med Balaams og Nicolaiternes Lærdom/ betegner vel noget meere end alleene et Ryggesløs og hedniſk Levnet/ og om all Hæresis practica saa slet hen er at forkaste/ saar at staae derhen. I det mindste meene endeel Lærde/ at mand og i begge Stykker temmelig kand forsvare sig ved Doct. Luthers Oversettelse og af hans Skrifter/ Hæresis merè practica er vel uformelig talt/ og kunde mueligt tiene til en falsk Hypothesin, men Hæresis magis practica er ey noget uhørt. I Anhanget af Disputationen har Author søgt at forsvare sig og nogle af sine Disputationer imod Canceler Pfaff til Tybingen/ som ved Enden af hans Prodromo de Initiatione &c. Catechum: har besverget sig/ at Pr. Jan har udgivet ham for Author til de udkomne Meditationes de fide & hæresi, og i et andet Tydsk Skrift sagt/ at D. Jans Disputatz de Theosobia Christiana & Evangelica ey offentlig er bleven holden/ og søger D. Jan at vise/ at hand ey har tilskrevet D. Pfaffio disse Meditationer, men vel været besøget derom at giøre ham en broderlig Erindring/ og derneſt/ at dend omtalte Disputatz

ey alleene offentlig / men end og med det Chur-Saxiske Ober-Consistorii Consens er holden.

VIII. Problema.

Er det og sandt / at de Gamle have saaet Salt?

Ja vist er det / men ikke i dend Tanke / at det voxte som anden Sæd / tvert imod har de dermed havt en lang anden Hensеende / og skeedte saadant ey uden / naar en Bye / som rebellerte, blev overvunden; thi da blev samme gemeenligen afbrudt og ruineret for at ødelegge dends Minde / mand lod en Plouv gaae derover / og saaede Salt i Furerne / og det skeede ey i anden Hensеende / end for at viise / at mand underkastede saadan et Sted en ævig Forbandelse / da intet er / som gior Jorden meere ufrugtbar / end Salt. Vel er det saa / at Chymici have et vist slags Salt / som gior Jorden meget frugtbar / men det ordinaire Salt har en gandske contraire Effect, hvorudover og dend hellige Skrift / naar dend vil betegne / at Gud tager Frugtbarheden bort fra Jorden for at straffe Menniskene / betiener sig af dend Expression udi Psal. 107. v. 34. efter dend Franske Version: Gud forandrede dend frugtbare Jord til en saltet Jord over Menniskenes Ondskab / som dend beboede / og efterdi det er sagt / at GUD omvendte Sodome og Gomorrha til en salt Sø / og Hedningerne / som og vidste noget af dend hellige Skrift / derudi vilde efterabe sligt saa vidt mueligt var for dem / saa er troligt / at denne Straf for overvundne Byer her af er opfunden.

Nye Tidender
Om Lærde og Curieuse Sager.

No. 30.

Dend 27 Julii 1724.

Dannemark.

Barstorf

Maldes udi de Tydske Vaaben-Bøger Barstorf/ føre udi Vaabenet tvende mod hinanden med Ryggen paa langs rangerte hvide Vinkelhager udi blaat Feldt/ og langs ned paa Siden af hver Vinkelhage trende hvide Roser/ paa Hielmen en halv blaae klædt Mand med en sort Hat paa Hovedet/ som udi hver Haand holder ligesaadan en Vinkelhage.

Dend første af dette Vaaben og Navn/ som indkom her i Riget/ var Casper Barstorf/ men hans Søn Philip Jochum Barstorp var dend første som af denne Slegt regnes blandt dend Danske Adel/ hand blev 1652 dend 13 April af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Fridr. III naturaliseret. Hans Søn Friderich Barstorf døde voxen ugift.

Mand

Mand seer her til Trykken ferdig skreven et Geometrisk Skrift/ kaldet dend Mathematiske Børne-Lærdom/ som for nu næsten 5 Aar siden til Trykken med Encomio er approberet, samme er forferdiget af Mag. Jona Gam, forhen Rector ved Marieboe Skole i Laaland/ men siden forflyt til Rectoratet i Nestved. Contenta af samme Skrift ere følgende: 1. Geometria Effectiva & applicata; Det er: hvorledes denne Videnskab skal læres/ og øves ved Linial, Passere og een Transporteur, paa Papiret bestaaende af 120 Problematibus, og siden henføres til Land-maalningen paa saa tydelig en Maade/ at enhver læt kand fatte det/ som udi hvert Problemate forestilles uden at have nødig derom at forespørge sig hos andre. 2. Viises/ hvorledes adskillige Pladser/ ja Landgods og heele Ampter kand paa en let og bequem Maade optages/ og derover giøres Afritzning ved et enfoldigt Instrument/ eller rettere at sige ved et Bret af en halv Alen med dertil hørende Linial uden nogen stor vidtløftig Regning. 3. Læres Stereometria baade effectiva og applicativa. Som (1) hvorledes de 5 Corpora ere til hver andre proportionerte med en tydelig Demonstration. (2) Deres Udregning (3) Hvorledes derefter adskillillige Visirer- og Caliber-Stokke skal indrettes. (4) Hvorledes samme ere at bruge og føre sig til Nytte. For Exempel/ at naar en Steen maales med slig en Stok/ mand da strax kand vide/ hvor mange Skippund dend veyer saavelsom alt anden Materie og tette

Ting oesligeste Tønder/ Kar og alle huule Kar vides hver ved deres Indhold i Pot og Kandemaal/ saa og Fiske-Pakkes og andre Tings Indhold og Capacitet, som kunde begiæres; fremdeeles hvad quantitet Korn der kunde findes i et Magasin eller paa et Korn-Loft uden at have nødig det at estermaale/ naar Korn Dyngens Brede og Længde illigemed Høyden var maalt. (5) Anføres/ hvorledes alle Bogens Problemata kand opløses ved en Proportions Passere/ og den beskrives med det samme. (6) Tillegges Demonstrationerne af Euclidis Fundamenter, som det heele Verk beroer paa. Overalt er dette Skrift saaledes indrettet/ at et Skole-Barn/ som ikkuns 2 gange om Ugen vil øve sig udi 3 Problematibus hver gang/ kand inden Aaret er omme have lærd dend heele Bog/ og uden Besværlighed vide at giøre rede for et hvert. Author har ey alleene uddraget Bogen af adskillige lærde Mænds Skrifter/ hvilket hand reent ud tilstaar/ at det ikke skal synes et Plagiarium, men end og med Flid confereret med Afgangne Professor Jørgen Rask/ som i sin Tid var en forfaren og høylærd Mand i Mathematiske Videnskaber/ paa det alt sligt kunde blive des accuratere og tydeligere/ hand har tillige indført hans Anmerkninger til de Problemata, som dem behøvede. Intentionen og Henseenden er med dette Verk at tiene det almindelige Beste/ særdeles i paakommende Tvistigheder og Tretter om Eyendomme/ Grunder og Marker/ naar i følge af Hans Kongl. Majestets

stets allernaadigste Forordning/ Afbigning og Kort over de omtvistede Grunde skal giøres. Af de fine Autore er og til sidst ykken udarbeidet en Bog til dette Skrift/ og Trigonometrien og Sinus Taulernes Brug med der tilhørende Problemata. Noget en Stereometrisk Tilgift/ om at udfinde/ hvorledes Guld/ Sølv og andre Metaller kunde vorde beblandede/ naar de veyes i Vand og siden i Luften/ som for Exempel til at vide/ hvor meget Kaaber der er i en Ducat med meere; dernest anvises/ hvorledes adskillige Edelsteene/ Juveler/ Perler og andre deslige Sager skal taxeres, og prøves med dertil hørende Maal og Prøvers Indrettelse.

Tydskland.

Udi Leipsig er udkommen in 4to Erwiesene Unmögligkeit der vor möglich gehaltenen/ und so genanten Harmoniæ præstabilitæ oder vorher verordneten Uebereinstimmung zwischen dem Leibe und der Seele des Menschen. Author har først af Historia Philosophiæ givet en tydelig Underretning om de adskillige Meeninger/ om Legemets og Siælens Forbindelse/ og søgt at vise de af dend 3die Meening/ efter hans foregivende/ flydende/ slemme følger og deraf sig reyende Umueligheed. Over alt har Author med tilhørende og sømmelig Beskedenhed igiennemgaaet denne Materie.

Udi Jena er udkommen i Aar in 12mo Kurtze Fragen aus der Kirchen-Historie des Neuen Testaments/ nach der Methode Hn. Johan Hübner

ners biß auf gegenwärtige Zeit continuiret, und mit einem vollständigen Register versehen 1 Theil. Authoren kalder sig under Dedicationen til Hertugen af Saxen Gotha M. Johan Georg Heinsius, og er dend samme/ som for 2 Aar udgaf en Tydsk Version af dend første Deel af Mr. Piganiol de la Force Description de la France. Mange har forlangt et Tydsk Compendium af Kirke-Historien/ hvilket ved en let Maade kunde giøres bequem til at underviise Lærlinger. Authoren har derfore paataget sig denne Møye/ og efter en kort Forberedelse/ hvad over Hovedet er i agt at tage ved Kirke-Historien/ anfører en Indledning/ hvor alting igiennemgaaes udi de 3 første Seculis, og viiser/ hvad for Lærere i dem have levet/ hvorledes deres Lærdom har været beskaffen/ hvad for Tvistigheder ere opkomne/ og hvad for Symbola mand har havt; hvorledes dend offentlige Guds-Tieniste har været beskaffen. Ihvad Forfatning Kirke-Regiment har bestaaet/ hvorhen dog Consilia eller Møderne ere dragne? hvad for Kietterier og Separationer ere fremkomne? saa og handler om Kirkernes udvortes Tilstand/ eller om det Politiske Regimente og Forfølgningerne/ og om dend indvortes eller de Christnes Troe og Levemaade/ sampt tilsidst om Biefager eller Jødendommens og Hedenskabets Tilstand. Dette udføres i Afhandlingen selv dog vidtløftigere i samme Orden og pæges overalt paa de gamle Scribentere/ som dend første Kilde til Kirke-Historien. De første 300 Aar ere noget omstendeli-

deligere afhandlede/ efterdi da Grunden til Kirken er bleven lagt/ paa hvilken mand sig siden i de følgende Tider har beraabt. Udi de middlere Tider/ hvorom dend 2den Deel med første udkommer/ vil Author endnu være kortere / men i de yngre saa meget vidtløftigere/ og til Slutning med dele Efterretning om det gamle Testaments Kirke-Historie. Ved at tale om Kirke-Scribenterne har Author tillige meldet om deres Skrifter/ og derover givet sin Censur. Skulde een eller anden finde noget ved dette Verk at erindre/ som kunde tiene til dessen Opkomst/ er Author overbødig derimod at tage.

Udi Gryphswald er nyligen udkommen in 4to D. Henrici Gebhardi Chabakuk enucleatus, hvorudi Spaakommens rette Forstand efter Ordet tillige med dess n Sammenheng udi en kort Paraphrasi leggis Læseren for Øyne/ hvorved er føyet Anmerkninger/ Elenchus imod de Jødiske og Chiliastiske Forklaringer/ saa og examineres det Spørsmaal; Om Jødernes Omvendelse for dend yderste Dag endnu staar til at haabe.

Nederlandene.

Udi Utrecht er 1723. trykt in 8vo Rituum, qui olim apud Romanos obtinuerunt, succincta explicatio, ad intelligentiam veterum Auctorum, facili methodo conscripta à G. H. Nieuport. Editio 3 prioribus multò auctior & numismatibus illustrata. Hvo som med Rytte vil læse de gamle Scribentere/ maa have Kund-

stud om de Gamles Skikke / hvorfore Author har vildet tiene dem med denne Efterretning / og er mand ham derfor billig forbunden / efterdi ey nyligen saa nøt / kort og derhos fuldkommen en Bog er skreven for den studerende Ungdom som denne. Paa hver Side anfører Author saavel de gamle som nye Authores, som kand om de afhandlede Materie med større Nytte efterlæses. Author har ey udeladt noget / som henhører til de Romerske Antiquiteter og den studerende Ungdom / som læser denne Bog / vil ey unyttig eller ilde anvende deres Tid.

Sammesteds er udkommen Davidis Millii Dissertationes selectæ variæ S. Literarum & Antiquitatis Orientalis Capita, exponentes & illustrantes 1724 in 8vo. De deruti forekomne Dissertationer handle 1. de Nilo & Euphrate, Terræ Sanctæ terminis. Den 2. de Vitulo aureo. 3. De Altari Mediatore. 4. De Gad & Meni. 5. De Idolo Achad. 6. De Baalsebub & Miphlezet. 7. De Ventriloquis. vulgò, sed malè sic dictis. 8. De variis Orientalium Magis. 9. De Commutatione vestium utriusque sexus prohibita, Deut. 22, 5. 10. De Mahomedismo ante Mahomedem.

Udi den Haag er trykt den 16 Tome af det bekandte Memoires literaires de la Grande Bretagne, som og er den sidste / efterdi Mr. de la Roche ey vil fortsette samme Journal.

Engelland.

Til Oxford er trykt 1722. in 4to Ælii Ari-

ſtidis Adrianenſis Opera omnia Græcè & Latinè, in duo volumina diſtributa cum notis & emendationibus Guil. Canteri, Triſſani, Palmerii, P. Fabri, Spanhemii, Normanni, Lamb. Boſii, adjunctis inſuper Vererum Scholiis & Prolegomenis Sopatri Apameenſis, ab erroribus ut plurimum repurgatis. Græca cum MSS., Codicibus variis & præſtantiſſimis collata recenſuit, & obſervationes ſuas adjecit Sam. Jebb. Verket kand udgiøre 572 Sider og Fortalen tillige med Ariſtidis Liv og Levnet 126. Ariſtides levede under Adriano og Antoninis, og har forfærdiget adſkillige Panegyriquer. Hans Skrivemaade er tydelig, ihvorvel hans Tanker iblandt ſynes tvungne, og Stilen ikke nær ligner de gamle Oratorers Attiſke Simplicitet. Den ældſte Edition er udkommen hos Aldum 1513 og den anden hos Junta i Florentz 1517, hvorpaa Canterus gav ſig i Verk med at udſette diſſe Orationer paa Latin, og udgav dem 1566, da hand har forbedret adſkillige Steder af et MSS. og ſine Conjecturer; Men ſom hand ſiden overkom endnu 3 MSS. og adſkillige Collationer, tegnede hand op, hvad Bogſtaverne af Skriverne eller Copiiſterne gemeenligen pleyede at forandres for derved deſto lettere at komme efter de Feyl; hand formeerede og denne Samling af adſkillige MSS. af den Roman om Chariclea og diverſe Syneſii Skrifter, hvoraf ſiden er udarbeidet hans Syntagma de ratione emendandi Græcos Authores, hvorudi de fleeſte Exempler ere tagne af

Aristide. Jhvorvel nu Canterus ved denne Methode har forbedret mange Stæder/ haver hand dog ladet mange blive tilbage/ som uden MSS. ikke kunde hielpes/ og som ere forbedrede i denne nye Edition. Hr. Jebb har vel og iblandt maat giette til; men deßlige Giætninger ere altid tilladelige/ naar mand derudi ikke gaar forviit. Og paadet/ at Læserne og derudi kand prøve deres Held/ har hand sat variantes Lectiones neden under Texten/ og deri- eller blandet Canteri Anmerkninger tillige med de Grædske Scholier, som hand har funden i nogle gamle Exemplarier. De vidtløftige udi Titulen nevnte Authorum Anmerkninger/ saa og dend 3 Tome af Canteri ere sparede til dend 2 Tome af denne Edition. I det at denne første ikkuns indeholder de Orationer, som fandtes i begge første Tomer af Cantero, dog meenes/ at det ikke er velgiort/ at mand efter Canteri Exempel haver ikke sat over Paginas Tallet og Titulen/ ja ey føyet noget Register derved paa Orationerne; thi de/ som pleye bruge Bøger/ vide meget vel/ af hvad Nytte deßlige Registere ere/ naar mand maae efterføge noget. Mr. Masson har til denne Edition forferdiget Aristidis Levnet saa got/ som det har kundet skee udi en Chronologisk Orden/ og ved denne Anledning forklaret et og andet Sted i samme Authore. P. Montfaucon har dertil oversendt varias Lectiones af et MSS. i det Cosliniske Bibliothech. Ridder Ravlinson har dertil lagt en anden Collation, saa og nogle af Casauboni Anmerk-

merkninger/ og en viß Mand til Cambridge Gißninger over Texten/ som til en stor Deel ere deri indtrykkede/ efterdi mand siden fornam/ at de kom overeens med MSS., som denne Mand ey havde seet. Paa Fortalen følger Canteri Prolegomena. Normans Fortale/ som hand satte for en af Orationerne, uvidende/ at dend forhen var trykt/ da dog Joach. Cammerarius havde 1566 givet samme ud/ og endelig Aristidis Liv og Levnet af Philostrato. Sopatri Prolegomena have vel Aldus og Junta given ud/ men i denne Edition ere de udførligen og accuratè udkomne/ efter et Mst. i det Bodleyanske Bibliothech. Udi denne Edition findes Scholia over Panathenaicum, som saunes i de forrige. Texten er trykt med lange Linier og stor Skrift/ men dend Latinske Oversettelse udi spaltede Columner med smaa Skrift paa dend Maade/ som Thucydides og Xenophon forhen til Oxford ere udgivne.

Svitzerland.

Udi Genf er trykt la Ligue ou Henri le Grand Poeme Equipe par Mr. de Voltaire, trykt 1723 in 8vo. Dette er dend første Heldte-Digt/ som de Franske har udgiven/ og har Author havt en ansselig Pension derfor af forige Duc d'Orleans. Dend er inddeelt udi 9 Chants, og gaaer indtil Parises Beleyring/ som er Hoved-Indholden af dette Verk.

Franke-

Frankerige.

Udi Paris er udkommen foruden den Nouveau Spectateur Francois en Feuille volente, under dend Titul: Le Spectateur inconnu.

Continuation af Hiſtoire de l'Academie Royale &c. 3die Tome.

Vores Academiſt ponerer dernæſt, at efter Josephs Død er indtroffen i Egypten en ſtor Revolution, at de gode Pharaoners Familie er bleven detroniſeret, og at i deris Stæd opkaſtede ſig et nyt Hoved, kaldet Vaheb paa Ebraiſk Num. 21. v. 14. og Timaus paa Egyptiſk. Denne nye Konge ey lidet jaloux over Iſraeliternes Velſtand og Magt, ſom havde etableret ſig til Goſen i det Egyptiſke Arabien, vilde have der indført ſine Lands-Mænds Polytheismum. Hvorudover Ephraim, ſom Josephs Efterfølgere, der var af hans Fader foredraget ſin ældre Broder Manaſſe, opponerte ſig i Spitſen af alle Iſraeliterne dend Egyptiſke Magt, for at forſvare dend ſande Guds-Dyrkelſe, men var af Begyndelſen udi ſit første Tog mod Byen Gad, ſom Mr. Boivin holder for at være Abarin eller Typhon, ſaa ulykkelig at hand miſte alle ſine 9 Sønner, ſom opregnes udi Chronikernes Bog. Siden, efter hand havde bearædet ſine Sønners Død, faldt Ephraim ind i Egypten, hvor hand paa Sletten af Tanis ſlog Kong Vaheb,

heb, og giorte sig Mester over Riget, for der at oprette dend reene Guds-Dyrkelse. Hans Søn Beria, fød efter sine 9 Brødres Død, succederede ham. Hans Døatter Sara bygte ovre og nedre Bethoran saa og Osenzara. End ydermeere Merid en af Princerne af Juda Stamme havde en af Pharaones Døttre Bethia til Egte. Omsider da de Ephraimitiske Konger forgiettede dend Miskundhed, Gud havde bevist dem, i at sætte deres Fædre paa dend Egyptiske Trone og henfaldt til Afguderie, tabte de dend store Bataille, hvorom i Chronikernes Bog tales, og bleve giorte til Trælle. Mand kand meget læt forestille sig, at et saa eget Systema har sundet sine Modsigere, særdeles har Mr. Banier af ald Magt sat sig derimod, og forekaster Mr. Boivin dend Sieldenhed om denne Materie, hos Josephum udi hans Antiquiteter finder, da dog denne Historicus, som har vist sig saa sterk porteret for sin Nation, vel ikke havde manglet at soutenere Jødernes Kongerige i Egypten, dersom hand havde sundet dend ringeste Lighed af Sandhed til at fundere sin Position paa; hvortil kommer, at Manethons Authoritet, paa hvilken Mr. Boivin bygger, ey er ham meere favorable end Josephi Taushed, da Manethonus ey alleene binder sig til 6 deslige Ephraimitiske Konger, men endog giver dem Efterfølgere, ja siger, at de ere komne fra Østen, og have med 140000 Mænd indfalden i Egypten, og regeret 511 Aar til Memphis, hvilket ingenlunde kommer overens hverken med det Tal af Israeliterne, som

først

først nedkom i Egypten/ og vare 72/ eller dend længste Tid mand vil gaae paa/ de opholdt sig i samme Rige/ nemlig 430 Aar; da dog efter dend almindelige Meening/ som og meest kommer overeens med Skriften/ de ikkuns vare 218/ overalt forkaster Mr. Banier dendj Hiatus Mr. Boivin har poneret, at være udi Historien imellem Skabelsens og Udgangens Bog; thi efter at udi 46 Cap. Gen. ere talt Levi Jacobs Søn/ Gerson, Caath og Meram, taler det første Capitel in Exodo om Moses Fader Amram Caaths Søn/ hvoraf klarligen seeis/ at disse Generationer ey ere brudte. Men om end saa var/ der fandtes en Hiatus, kunde dend da vel redresseres af Herrens Striids-Bog? Dend eniste Passage derom haves/ viser/ at dend alleene haver angaaet HErrens forunderlige Gierning ved det røde Hav og Krigen med Amoniterne og Moabiterne/ saa at alt hvis GUD lod ske i Egypten/ og hvorom meldes i dend hellige Skrift/ enten Historice eller per Allusion, da have de efter Mr. Baniers Meening allene Hensende til at give en sandfærdig Efterretning om Israeliternes forunderlige Befrielse fra det Egyptiske Aag/ og ey til at statuere dette prætenderede Kongerige i samme Lande/ hvoraf hand slutter/ at dend Ephraim der tales om i Chronikernes Bog/ ey haver været Josephs Søn/ men en anden af hans Afkomst/ som ey stridede mod Egypterne/ men vel mod Philisterne i Gad/ af hvilke hans 9 Sønner bleve slagne/ og

at

at de af hans Dagter opbygte Stater laae efter alle Geographorum Meening i Judæa. Til alle disse og andre Vanskeligheder svaret Mr. Boivin. 1. At Josephi Stiltienhed i denne Materie er et Argumentum negativum, som ey kand destruere positivum, funderet paa samme Authoris Testimonio i hans Bøger imod Apion, hvor hand alvorligen taler om dette Kongerige/ siegendes med klare Ord: At Egypterne ere jaloux over/ at Hebræerne have regieret i Egypten. 2. At/ om Josephus ey udi sine Antiquiteter har igientaget samme Historiske Passage, er skeet/ fordi hand meente det bedre ved dend Egyptiske end Jødiske Historie/ passede sig at handle om disse Hyrde-Konger/ mueligt og Josephus ey saa lige haver forstaaet/ hvor hand skulde sette dem/ da hand ey vidste/ at Salathis var Ephraim. 3. Dersom Manethon i hans Beretning ey stemmer stedse overeens med dend Hellige Skrift/ enten i Henseende til Israeliternes Tal/ Aaret eller andre Omstendigheder/ kand det ikke hindre/ at mand jo saa vidt Hoved-Sagen angaar/ kand antage hans Testimonium, og tilside sætte deslige smaae og ey stor angelegne Differencer.

Preussen.

Udi Kønigsberg er i afvigte Aar trykt in 4to et Verk/ af Chr. Gabr. Fischer Prof. ved samme

me Universitet, som sorer til Titul Quæstio Philosophica: An spiritus sint in loco? ex principiis rationis scientifice resoluta, cujus occasione plurimæ ideæ obscurissimæ. E. g. Spiritus & loci, præsentiæ omnipræsentiæ &c. accuratius evolvuntur, spirituum existentia & dependentia à Summo statuitur, multarum deniq; controversiarum intricatissimarum, puto, de spatio & loco Dei, de animæ ortu, sede, statu post mortem &c. Summa tangitur.

Rußland.

Udi Museau er paa dend Dag Czarinden der blev kronet / dend første Dissertation holden paa det der nye oprettede Academie, under dend Titul: Theologia universa Orthodoxissimæ ac Sacratissimæ Magnæ Dominæ Catharinæ Alexiovenæ, Imperatrici Rossiarum coronatæ semper Augustæ sub auspicatissimam Ejus in Solium Rossiaci Imperii coronationem dicata atque in Academia J. M. Mosquensi publicæ Disputationi exposita, sub assistentia admodùm R. P. Gedionis Wisniovski Abbatis & Rectoris, ejusdem Academiæ S. S. Theologiæ Ord. Prof. à R. P. Georgio A. A. LL. & Poëseos Magistro consummato Theologo. Anno Domini 1724. d. 18 Maji, in 4to. Dette er egentlig 18 Theses af dend Græckiske Kirkes Theologie.

Løve Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 31.

Dend 3 Augusti, 1724.

Dannemark.

Bastiansen.

Skioldet hviler paa tvende Krydsviis overhinanden satte forgyldte Ankere / og er fordeelt udi 4 Qvarteerer / i det første Qvarteer af dend øverste Deel / og i det 4de af dend nederste Deel / staar en hvid Løve udi rødt Feldt med aaben Strube og fremviisende Kloer / udi det andet Qvarteer i dend øverste og 3die udi det nederste Feldt / som er blaat / seeis en forgyldt Crone / igiennem hvilken gaaer trende Fiske-Kraage / som udi de ved Enderne giorte Huller ere sammenlenkede /

med et forgyldt Baand. Midt i det store Skiold staar et mindre som foreſtiller et hvidt Lam/ der med dend høyre Foed holder en hvidt Fane udi guult Feldt. Paa Hielmen udkommer af Kronen en til Albuen nøgen/ men siden indtil Skuldrene rød klædt Arm/ som holder i Haanden et Slag-Sværd.

Dette Vaaben er 1677 dend 25 Octobr. given Vil-

Vilhelm Baltianſen / Vice-Admiral for Holland og Weſt-Friesland og Ridder af Dannebroge / hvis Frue heed Birgitte de Longe.

Det Mathematiſke Skrift af Mag. Gam, hvorom ſidſt blev nævnet / fører til Titul, Megethometria eller Maale-Konſtens Børne-Lærdom / Verket er af 60 Ark in folio meget ſmaat reen ſtreven / og dertil hører 24 Kaaber-Plader in 4to, hvoraf over Helften allerede ere forfærdigede. Verkets Indhold er forhen bekandt giort / og mand vil haabe / ey at kunde give en bedre Idée om Verket end af dend derpaa til Trykken givne Approbation, ſom ſaaledes lyder:

Dette Skrift / kaldet Megethometria Juvenilis, eller Maale-Konſtens første Lærdom / ſom dend høylærde Mand M. Jonas Gam Rector i Marieboe Skole / haver i vores Fæderne-Maal her forfærdiget / er tillige med dend Tilgift af 141 Problematibus og 23 Theorematibus ſaa grundig / nøt og ziirligen forfatted / at det intet efterlyder andre brave Mænds Arbeyde i lige Materier i andre Tunge-Maal / og er det ey alleeneſte værd ved Trykken til Lyſet at befordres / mens endog fortiener af alle ſom agte med Berommelſe at oplære og anføre dend ſtuderende Ungdom til Fædernelandets Ære og Tieneſte efter Authoris Anviisning i Fortalen at bruges og drives. Sic cenſui Hafniæ d. 29 Nov. 1719.

Matthias Ankerſen,
Geometr. Prof.

Som ſaa brav en Mands Cenſur allerede har formaaet paa viſſe Conditioner en Forleggere til

dette Verk/ og dertil findes adskillige/ men ey endnu saa mange Liebhabere/ at Udgifterne paa Forlaget kand stoppes/ og Debiten ved saadan ubekiendt Materie er uviß; saa ombedes alle og enhver/ som ønske at læse saa nyttig et Skrift i deres Moders-Maal/ at de sig derfor lade indtegne i dette Bogtrykkerie/ da mand ey forlanger nogen Forskud/ men allene Visshed om hvor mange Exemplarier kand assettes; og forsikres/ at et Alphabeth dennem/ som sig lade indtegne/ ey skal komme over en Mark Danske at staae/ Kaaber-Stykkerne undtagen/ som efter Proportion af det øvrige betales.

Tydskland.

Udi Leipsig er en lærd Pen i færd med paa Papiret at bringe Moraliſche Reflexiones über die Pſalmen Davids. Et Arbeyde/ som vil blive Præsterne ey til liden Nytte/ heldst da Autor har sat sig for at efterfølge Taylor Cartwrigt og Burkils, som have udgivet moraliſke Tanker over de 4 Evangeliſter og over det gandske Nye Teſtament.

Endnu ligger sammesteds ferdig til Trykken Qvellen des Indifferentiſſimi oder urſprüngliche Urſachen der narriſchen Meinung/ daß man in allen Religionen ſelig werden könne. Det gandske Verk beroer paa 18 Kilder/ hvoraf hver for sig viiser Origines mali. Dend første Kilde viiser/ hvorledes Forstandens Foragt i Guddommelige Ting/ bringer Indifferentiſſimum frem. 2.

Dend

Dend u-omstrenkte Fribed i at tenke. 3. Uvisshed i Troens Grundvold. 4 Dend mangfoldige Forskiel der findes imellem de skabte Ting. 5. Guds Barmhiertrigheds/ Retfærdigheds og Omsorgs Mißbrug. 6. Guds absolute Beslutning om Menniskenes Saligbed eller Fordømmelse. 7. Dend falske Begreb om Bod og Bedring sampt Syndernes Forladelse. 8. At i Troens Sager ey er at haabe nogen Udaang. 9. At det er dend sande Kirke/ som i Alderdom overgaar alle de andre/ hvis Forsvarere besidder verdslige Lyksaligbed/ som kand rose sig af adskillige Mirocler/ som kand viise sine Biskoper udi en u-interrumperet Orden efter hin anden/ naar mand ey tilstaar dend synlige Kirkes Existentz/ eller og afsondrer sig fra dends Gemeenskab. 10. Alle Tings Udflydelse af Gud. 11. Alle Tings Igiendæring til GUd. 12. Symboliske Bøgers Foragt. 13. Indifferentiske Bøger. 14. Forfølgning og Tyrannie. 15. List/ Løgn og Bedragerie. 16. At de ey alleeles fordømmes/ som ikke leve i dend Lutherske Kirke. 17. Societetet, som til Rom er oprettet til at fortplante Troen/ og 18. Folks/ særdeles dend nu levende Verdens Ryggesløsbed. Dertil ere 2de Registere og en vidtløftig Fortale/ overalt finder mand derudi et Uddrag af de nyeste Controversier og Mærkværdigheder.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er under Pressen P. Daniels Abrege de l'Histoire de France, hvilken bliver

tryct i 9 Tomer in Duodecimo, saa trykkes og samme Authoris store Historie udi 7 Quart-Bind/ hvilke med dend 7 Tome af Authore ere formeerede/ og indeholder de fornemste Bedrifter under Ludovico XIII og XIV. Dend 7 Tome trykkes à parte til deres Nytte/ som dermed vil completere forige Edition.

Udi Bryssel er i afvigte Aar tryckt in folio Auberti Miræi Opera Diplomatica & Historica, som bestaar af 15 Alphabeter og 20 Ark. Miræus har i sin Tid udgivet adskillige Bind af Diplomata, som ere blevne siden meget rare at faae/ hvorudover mand er Forleggeren taksknidig/ som har opsøgt disse Samlinger/ og ladet dem trykke med nye Formeering/ hvilke sidste ere tillagte af Joh. Frantz Foppens Theol. Lic., Canonicus og Prof. Phil. til Løven/ som har besørget dette Oplag. Udi det første Kand findes Miræi Verk selv/ hvortil mand har betient sig af det Exemplar hvori Author in Margine har skrevet adskillige Forbedringer/ som ere indtrykkede paa sine Steder. Hvilke Verker egentlig ere Codex donationum piarum, Diplomatum Belgicorum libri 2. Donationum Belgicarum libri duo og Notitia Ecclesiarum Belgii. Ordenen derudi er bleven uforandret/ og ere alleene udeladte Diplomata, som enten ere trykte 2 gange eller ikke rigtig anførte. Dend anden Deel der er ligesaa stor/ som dend første/ indbegriber lutter Supplementa til samme/ som til største Deels ere udtagne af Mabillons Verk de Re Diplomatica,

Sanders

Sanders de Rebus hist. Flandriæ & Brabantiæ, Bytkens de Trophæis Brabantiæ d'Achery Specilegio, Brovers Annalibus og andre/ dog ere mange nu først af Archiverne samlede og udgivne. I Brædden er alletider sagt/ hvoraf hver Stykke er tagen/ og neden under findes anførte lærde Anmerkninger/ dog er derhos ey at negte/ at der er jo stor Forskiel imellem Foppens og Miræi Arbeyde. Slutningen af dette Verk giører et tredobbelt Register/ nemlig: Et Chronologisk over alle deri indførte Documenta fra Aar 410 til 1686. 2. En Designation over alle Capitler/ Abbedier/ Provstier/ Prioraterne og Klosterne/ som betreffer disse Diplomata og 3 Register over alle Familier og fornemme Personer. Mand lover og herefter at udgive de samlede øvrige af Miræi Skrifter/ hvilket saa meget meere var at ønske/ som denne Mands Skrifter ere meget rare/ og ey uden stort Bekostninger at faae.

Svitzerland.

Til Mauer udi Svitserland/ en Miilvegs fra Zurik/ haver en Landmand udfunden en kunstig Machine, med hvilken mand paa lige saa kort Tid/ som en Musqvet lades/ kand paa et Skud eller lengere Vee viß kaste 10/ 15/ 20 ja fleere Granater paa engang under en Fiende/ som enten udi frie Feld anrykker til et Feldslag at holde/ eller og har sat sig bag ved en Skantze eller Løb Graver; Denne Machine staar paa Hiul/ kand magelig trekkes frem af 3 eller 4 Mand/ og er let at

vende til hvilken Side mand vil / og at trekke dem frem og tilbage for at stille dend i Flanken af Fienderne / Kastet kand skee høyt eller lavt / langt eller stakket / ligesom Noden det udfordrer / saaat denne Invention kand giøre langt større Tieniste end 20 Grenadiers, da ingen Grenadierkand kaste saa vist eller langt. Mand har ey nødig at indvende / at Mørser og Katte giøre lige det samme / thi de ere alt for tunge dertil og alt for meget i Vejen / saa at mand ikke med Fordeel sig deraf i en Treefning kand betiene / da mand let kand komme under dem; men dette er en Machina Statica Carpentico-Pyrobolica, hvorpaa er en dobbelt Vind Snelfeder og deslige. Inventor er ey misundelig / deraf at giøre Communication, men under gierne Liebhaberne Afrisning og Demonstration over hans Inventions Rigtighed / ja hand har givet Fyrverkerne i Zurik Afseiß deraf / og giort en Model dertil af Træ.

Frankerige.

Continuation af Histoire de l'Academie Royale, 3die Deel. &c.

Det 3die Stykke / som iblandt andre i samme Verk særdeles fortiener Reflexion, er Mr. Morins Histoire des Privileges de la Main droite & des Baissemens. Det lader sig anseе / som Mr. Morin ey har havt liden Nytte af Abbed Pauchellii Skrift / trykt til Coln de Chiroliturgia, hvor alt det med Flid og Curiositet er samlet / som

som har end og ikkuns dend ringeste Henseende til denne Deel af Legemet/ men alt hvis Mr. Morin derom har erindret/ vil blive alt forvidtløftig her at igiennemgaae/ og vil mand ikkuns tale om Handkyssende alleene. Dette er efter Mr. Morins Positum en Skik/ som alle Tider og næsten hos alle Nationer har været brugelig saavel i henseende til Religionen som Menniskernes Conversation. Mand læret af adskillige Skriftens Steder/ at Folkene i Østerlandene dyrkede Solen/ Maanen og Sternerne/ ved at kysse Haanden og Bel eller Baal, saa og Moloch vleve tilbedede paa samme Maade. Udi Grækerland/ naar de Rige frembare deres Afguder adskillige Offringer/ ofrede de Fattige slette og rette Handkys efter Luciani Beretning/ som derom beretter noget/ nemlig: Da Antipaters Soldater havde bemegtiget sig Demosthenem, fik hand af dem Tilladelse at indgaae i en Tempel underveys; da hand kom ind/ rakte hand sin Haand til Munden/ som af Soldaterne blev holdt for en Devotion. Men dend Besvimelse hand strax faldt udi/ tillige med den Underretning hans Tieneste-Pige gav/ lærte dem/ at samme kom af en Gift/ hand havde taget til sig. Romerne toge deres Handkyß op efter Grækerne/ og Mr. Morin anfører af Bassonio dend lærde Jesuit, at samme haver seet en Basrelief, hvor et Fruentimmer/ staaende for sin Afgud/ kyste sin Haand. Fra Hedenskabet passerte denne Ceremonie ind i Christendommen/ saa at Biskoper og andre gemeenligen giver de Præste/

som betiene dem for Alteret/ deres Hænder at kysse. Hvad sig nu Conversationen angaar/ da har deslige Handkyssen og været gienge overalt/ som en taus og stiltiende Maade for at forsikkre Folk om et got Forligelse/ for at begiere Naade/ og at takke for det oppebaarne Gode. Det er: siger Mr. Morin et Naturens Signal, som over heele Jorden uden nogen Folks-Hielp kand forstaaes. Hos Homerum læses/ at Priamus for at faae Hectors døde Legome/ kyssede Achillis Hænder. Udi Rom brugtes denne Maade ey uden af Under-Mænd imod deres Overmænd. Dog kyssede ey gierne Soldaterne deres Generals Hænder/ saa at det er optegnet/ som noget rart/ at de/ da Cato nedlagde sin Commando, kappedes med hinanden om at bevise ham denne Ære. Men siden/ da Romerne bleve mindre vanskelige i deres Omgiengelse/ holdt de sig for en Lykke at kunde kysse deres Øvrigheds Haand/ som siden under Keyserne ey var saa let/ da de største ved Hoffet alleene maatte lade sig nøye med dend Ære/ at de maatte falde paa Knæe/ røre ved Keyserens Kiortel-Flige med dend høyre Haand/ og siden bringe dend til Munden/ de andre maatte ikke komme nær/ men kyssede alleene paa deres Hænder/ som de forhen giorde i deres Ufauds-Tieneste; men ihvor universel den handkyssen har været/ saa tilstaar dog Mr. Morin, at dend har tabt meget af sine forige Rettigheder/ i det mand nu omstunder regarderer det/ som en alt for stor Familiarite eller Ydmyghed/ saa at samme Maade forlengst havde gaaet under/ om ikke dend

dend af Forliebte og dessige sindede endnu var bleven conserveret og vedligeholden.

Udi Paris er trykt i Aar Ouvrages Posthumes de Dom Jean Mabillon & de Dom Thierry Riunart Benedictins de la Congregation de St. Maur. &c. par Dom Vincent Thuillier Benedictin de la même Congregation. Dend første Tomus er deelet udi fem Bøger. Udi dend første findes de Skrifter / som angaae Historien om de Stridigheder/ som indfaldt om Authore til dend Bog de Imitatione Christi. I dend anden forekommer de Breve og Skrifter om Azymis, hvor dend lærde Dissertation de Azymo & Fermentato er indtrykket. De derved føyede Skrifter give Sagen et stort Lyys/ som endnu torde opvekke nogen Strid iblandt de Lærde/ ihvorvel begge Deele/ som det synes/ ey have forglet/ hvad som hører til at afgiøre deres Stridighed. Dend 3die Bog bestaar af Breve og Skrifter om bekandte Helliges Dyrkelse. Hovedskriftet er Eusebii Romani Epistola ad Theophilum Gallum de Cultu Sanctorum ignotorum, ved Siden af denne er sat Mabillons Epistola Comminotoria til General-Procuratoren af Congregation St. Mauri ved det Romerske Hof/ hvori Author søger at igiendrive og forklare hvad i hans Bog urettelig var fortolket. Dette Brev er ey forhen trykt. I dend 4de Bog findes dend Stridighed om Munkenes Studering/ hvoraf Begyndelsen giøres med Histoire de la Contestation sur les etudes Monastiques entre

entre le R. P. Armand Jean Bouthillier de Rome, Abbé de la Trappe, & Dom Jean Mabillon, hvorpaa de andre vidhorende Skrifter følge/ hvoriblandt findes et skiønt Skrift af Mabillons, som hand har vildet bruge til Fortale af Sulpitii Severi nye Edition, under dend Titul: De Monasticorum Studiorum ratione adjuniores Studiosos Congr. S. Mauri Monachos. Endelig følger i dend 5te Bog adskillige lærde Mænds Breve til Mabillon og hans Breve til andre/ hvori er stor Lærdom at læse. I dend anden Tomo findes først Dom Joh. Mabillons Itinerarium Burgundicum anni 1682. som ey forhen har været trykt/ og dog er ligesaa curieus, som hans Iter Germanicum, ja indeholder stor Lærdom. Ved Enden er en kort Levnets Beskrivelse Vincentii Massolle General for Congregationen af St. Mauro, hvis Fromhed særdeles roeses. Herpaa følger Mabillons Discours om de gamle Franske Kongers Begravelser/ hvorom hand haver læst i Academie des belles Lettres, og D. S. Mabillon votum de quibusdam Isaaci Vossii Opusculis, hvilket hand paa forlangende har opsat/ og derudi viiser stor Forstand og Beskedenhed/ hvilket og kand siges om det følgende Skrift/ som fører til Titul Dots des Religieuses. Det næste er Lettre sur le premier Institut de l'Abbaye de Remirement, som forhen er trykt/ som staar ved Siden af Avis pour ceux, qui travillent aux histoires des Monasteres; hvori findes adskillige gode Erindringer/ som vil

være

være ey alleene Munkene af Congregatione St. Mauri, men end og alle dem/ som arbeide paa deslige Skrifter til Nytte/ og kunde contribuere meget vel til at bringe en almindelig saavel Kirke- som verdslig Historie til større Fuldkommenhed. De efterfølgende Stykker har forhen været trykte/ nemlig: 1) Reſponſe des Religieux Benedictins de la province de Bourgogne à un ecrit des Chanoines Reguliers de la même province, touchant la preſeance dans les Etats; 2) Replique des Religieux Benedictins de la Province de Bourgogne au ſecond écrit des Chanoines reguliers de méme province, saa og 3 dend Tractat om nogle nye Authorum, nye Erklæring over de Ord in regula St. Benedicti Messe og Communion. Men hans Reflexions ſur les priſons des Ordres Religieux kommer nu først for Dagen/ og anfører Author derudi meere convenable straffer/ og som vilde Frugte langt meere end de mand pleyer at øve mod de Munke/ som forsee sig. Hans Remarques ſur les Antiquités de Saint Denys ere ligeledes ey endnu trykte/ hvorudi Mabillon vel ikke offentlig vover at statuere, at dend Pariſiſke Apoſtel Dionyſius er sendt af Clemente til Frankerige/ dog synes det at være hans Meening. Dette næste Skrift er Lettre à Mr. de Blois, og Memoires pour ſervir d'eclairiſſement à l'hiſtoire de la ſainte Larme de Vendome, hvorved ingen lettelig vil lade sig overtale/ at P. Mabillon, som en lærd og accurat Criticus selv har været overbeviſt

beviist Sandheden om denne Reliquie, idet hand ey har viist høyere op end til det XI Seculum at oplede sine Testimonia. Ved disse Mabillons Skrifter ere føyede 3 af P. Ruinart. Det første/ som slutter det andet Bind af denne Samling/ handler om Erkebiskopernes Pallio. Udi det 3die Bind finder mand Pave Urbani 2. Liv og Levnets Beskrivelse/ udarbeydet af samme P. Ruinart med de der tilhørende Beviisligheder og dend lærde Reyse til Elsas og Lothringen. Udi Fortalen af denne Samling giver P. Thuillier omstendelig Efterretning om de ey forhen trykte Skrifter; hand melder og/ at P. Mich. Germain har efterladt sig 3 Folianter om et Monasterio Gallicano, hvilke ligge ferdige til trykken.

Sammesteds have ellers Abbed Camps Arvinger soldt dend øvrige Rest af hans skiønne Cabinet for 4600 Franske Pund/ samme bestoed af 63 Medallions og 50 Mønt af stort Kaaber/ nogle mindre og Kaaber-Brøstbilleder/ hvoraf nogle ere nye/ de andre gamle. Endeel af Medaillionerne ere af en egen Art og ellers ikke at finde/ særdeles en stor og langagtig/ hvorover Antiquarii ey endnu ere enige/ hvorti! de have været brugte. Endeel deriblant ere af slet Skrot og Korn/ ja endeel aabenbare falske/ og mange mistenkelige og forandrede/ hvorpaa mand meget vel kand kiende dend Romerske Grafstikkel og Ferniß. En lærd Mand i Paris/ som med Flid har undersøgt disse gamle Monumenter, er i Verk med at forferdige en Dissertation, hvorudi hand vil igiennem-

nemgaae alle dessen Beskaffenheder. Hand har og søgt at forsvare disse Medailliers Rigtighed imod nogle Antiquarios, som holde det stedse for miß-tenkeligt / som dem forekommer som nyt og særdeles. Hand vil derved tillige vise Falskheden af Endeel deslige Medaillier, og tillige give visse Regler / hvorledes mand best kand dømme om deslige Mønts Falskhed eller Rigtighed / og komme efter adskillige Bedragerier / som mand betiener sig af for at forfalske dem. Foruden dette agter hand at forklare de mærkværdigste Preg paa deslige Mynd / og tillige anføre Chronologien af adskillige Tilfelde / som ey endnu ere blevne undersøgte / og at indrykke ved Anledning af en viß Medaillion, hvorpaa sees M. Aurelii og Severi Hoveder vendte imod hinanden / Cuperi lærde Brev til Abbed Nicasium, hvor udi denne lærde Antiquarius, som var tilspurt / om denne for rigtig udseende Medaille / gotgiører af Chronologiske Fundamenter, at dend platterdings er falsk / idet at Tallene af begge disse Printzers Borgemester-Embede ey komme overeens; thi i saadan Tilfælde er det meere sikker og naturligt / at mand holder en Kaaber-Mønt for miß-tenkelig / som paa saa mange Maader har underkastet Antiquariorum Begierligheder adskillige slags Bedragerie / end at mand skulde sette de gamle Authores deres enstemmige Vidnisbyrd udi Tvifl / og beskylde dem for Usandfærdighed.

Udi Luxemborg er nyligen trykt et Skrift / som gior stor Allarm i Frankerige / Titulen er Traité The-

té Theologique sur l'autorité & l'infallibilité des Papes par le P. D. Matthieu Petitdidier Abbé de St. Pierre de Senones Ordre de St. Benoit & Président de la Congregation de S. Vannes & de S. Hydulphe. Autor tilstaaer derudi / at hand over sin i Frankerige nydte Opdragelse alletider har holdt dend der indførte Meening om Pavens Autoritet, for dend sande; men efter noye Undersøgning / har hand i sit 65 Aar befunden / at alle Franske Biskoper ere afvigede fra Kirkens gamle Lære / saa at endog Sorbonne selv haver forladt deres første Læreres Lærdom / og ey allene strekket Pavens Magt over dend heele Kirke de almindelige Møder og Biskoperne / men endog i verdslige Ting tilskrive ham dend høyeste Magt. Men dette Skrift er bleven der i Riget saa ilde optagen / at det er forbudet og supprimeret baade af Parlamentet til Paris og Metz.

Nye Bøger.

Genealogischer Schau-Platz des jetzt lebenden Europæ, so wol hoher Häupter / Chur- Reichs- und anderer Fürsten / Hertzoge und Grafen / als auch einiger Frey-Herren / Lords und Marchesen 8vo. Breßlau 1724.

Die vornehmsten Europæischen Reisen / wie solche vermittelst der dazu verfertigten Reise-Charten nach den bequemsten Post-Wegen anzustellen / in duodecimo.

Gustav Landeron eines Schwedischen Edelmanns Leben und gefährliche Reisen 8. Erfurt. 1724.

Nye Tidender
Om Lærde og Curieuse Sager.

No. 32.

Den 10 Augusti, 1724.

Dannemark.

Beeg.

1315 Var Iver Beeg med i Nyborg at love for Kong Erich Mendved til Hertug Erich af Sønder Jylland. N. Bæg var iblandt Hertugens Forlovere samme Tid.

Beger

Fore udi Vaabenet en hvid Enhiørning udi blaat Feldt / og paa Hielmen en ligedan tegnet Enhiørning / synes at være en og somme Slægt med de Barbyer. 1288 Levede af dette Vaaben Hr. Hans Beger.

Begere

Fore 3 guule Begere udi hvidt Feldt/ en underst og 2de øverst i Skioldet/ paa Hielmen ligeledes 3 guule Begere/ i samme Orden som i Skioldet.

Mand

Mand finder herforuden de Begeres Baaden saaledes afteegned som efterfølger.

Nemlig at udi blaat Feldt seeis 3 over hinanden satte Finske Stobe eller Begere som ere hvide/ hvoraf Posituren er dend samme som i forige/ og paa Hielmen staae ligeledes 3 hvide Stobe.

Endnu forekommer det 3die slags Vaaben af denne Families, nemlig 2de med blaat og hvidt skak-tavlede Bielker udi hvidt Feldt / og paa Hielmen ligeledes 2de hvide Vesselhorn / hver med sin blaae og hvid skak-tavlet Tver-Bielke.

Af Navnet findes adskillige / uden at mand egentlig veed til hvilken af disse 3 Vaabener de skal føres. Fortegnelsen paa endeel af dem er følgende.

1281

1288 haver Nicolas Begere og hans Hustru med Niels Findsön og andre funderet et Capel i Graabrødre Kirke i Svendborg/ og gave Jordegods dertil. De maae uden Tvil have været beslegtede med Peder Findsen Rigens Marsk/ som blev rettet i Erich Glippings Tid.

1360 vare Hr. Jep og Hr. Peder Begere, Riddere/ og Valdimari IV. Raad med i Callundborg at forsegle Kongens Handfestning/ da Adelen af Jylland sig igien med Kongen forenede. Samme Hr. Jep eller Jacob Begere var 1361 med iblandt Forloverne paa Kongens Side/ angaaende Frøikens Ingeborgs Medgift som kom til Meklenborg og fik Hertug Albret.

Hr. Jens Begere ligger begraven i Ringsted Kirke.

At denne Familie haver været megtig i Dronning Margretes Tid/ sluttes iblandt andet af det om Hende i Hvidtfeld er antegnet/ at Hun førte til Ordsprog/ det Hun vilde skudde Adelen/ stemme Bekken og bryde Begeret/ som vare 3 fornemme Slegter her i Riget/ paa dend Tid de Abelgaarde, Lembekke og Begere, hvilke Hun vilde fornedre/ som hun og holdt dem. De Østerrigske Fri-Herrer Stauken føre samme Vaaben.

Tydskland.

Udi Berlin er paa nye oplagt dend berømte Theologi Caspar Herman Sandhagens Harmonie over de 4 Evangelister. Denne Edition er forsendt med en nye Fortale af D. Buddeo, og en

Beretning om de Harmoniske Skribenter saa og forneeret med nogle Anmerkninger / som dertil ere føyede af Anonimo. I samme Notis ere anmerkede Aarsagerne til dend af Authore brugte Orden / og iblandt proponeret en bedre / saa og annoteret, hvor Author har forbedret noget i sine andre Skrifter. Særdeles anføres hans øvrige Theologiske Epistler og Liigprædikener meget flittig / hvor af dem noget til dette Værks Forbedring og Oplysning kand anføres / saa bar mand i dem tillige kortelig bævet de største Besværligheder / saa og i Texten sat Terminos à quo & ad quem meere tydelig / og dertil føyet hvad som er udeladt af Authore selv / saa at denne Edition er umaaderlig bedre end dend forige.

Udi Leipzig er nylig en udkommen in 4to Sächsische Merckwyrdigheiten / eller fuldstendig gammel / Middel eller nye Historie om Saxen og de Chur-Fyrstilige og Fyrstilige Huuse / som samme have behersket. Forferdiget af troværdige / saavel gamle som nye Skribenter / saa og af gode Documenter renset af adskillige Feyl og Forseelser / og forklaret med udvalgte Anmerkninger.

Nederlandene.

Udi dend Hag har Christian von Lom i sinde at optegne paa nye Antonii Sanderi Chorographiam Brabantiæ sivi celebrium aliquot in ea provincia Ecclesiarum & Cœnobiorum descriptionem, hvilket Verk udi Bombarderingen

gen af Brysſel tillige med Kaaberpladene saa aldeeles er forgaaet og bleven ødelagt/ at neppe 7 eller 8 Exemplaria ere bleven reddede/ hvorved og samme Verk er stegen til dend Priis/ at mand for et Exemplar har maatt betale 3 til 400 Gylden. Mand tilsiger at dette nye Oplag baade saa vel i henseende til trykken som Kaaberet skal blive bedre end dend forige/ og føyes dertil 22 Kaaberplader som ey ere i forige Edition. Ved dette Verk vorder tillige trykt et andet under dend Titul Descriptio Cænobii Augustianorum Antverpiæ. Bogen vil bestaae af 300 Ark og 60 Kaaberstykker de smaae uberegnet. Heele Oplaget bestaar af 600 Exemplarier, 200 paa stort og 400 paa smaat Papir/ de som lade sig derfor indtegne betale for stort Papir ved Indtegningen 15 Gylden/ ved dend første Deels Extradition 15 Gylden/ og ved dend anden lige samme Sum. Paa smaat Papir kommer et Exemplar til at staae 30 Gylden/ som betales i samme Terminer, hvorimod de Exemplaria som siden uden Subscription ere til at faae/ ey ringere skal overlades end for 60 Gylden hvert Exemplar paa stort/ og 45 for hver paa mindre Papir. Subscriptionerne imodtages endnu til Septembris Udgang. Det første Bind skal leveres saa snart Tallet af Subscribenterne er complet, inden et Aar derefter/ og det andet inden 18 Maaneder. Saa snart Forleggeren med dette Verk er ferdig/ vil hand udgive samme Authoris Flandriam og andre allerede rare Skrifter udarbeydet ved bemelte Antonium Sander.

Engelland.

Udi Oxford er udkommen 1720 i stor 8 Format: A Collection of curious discourses, written by eminent Antiquaries, upon several Heads in Our Englisch Antiquitees by Thomas Hearne, samme bestaar af 1 Alph. 6 Ark og 2 Kaaberstykker. At Engelland besidder en stor Skat af gamle Monumenter, er ustridigt/ og deß Aarsag behoves paa saadan et Sted en udi deslige Studio velforfaren Mand/ efterdi Mr. Langbain som havde givet sig i Kast med dend Barocciske Samling af Grædske MSS. og andre saavel Latinske som Engelske Antiquiteter, ved Døden er borttagen/ dog var intet heller at ønske end til at fuldføre saa got et Verk/ mange lærde Mænd udi Espece af et Societet som i Frankerige derpaa lagde Haanden/ efter som saadan Arbeyde overgaar et Menniskes Kræfter og Alder. Dend deraf ventende Nytte har særdeeles yttert sig/ af det de Lærdes Selskab/ som af nogle Privat Personer under Dronning Elisabeth og Kong Jacobi I. Regiering var oprettet/ hvis Dissertationer Mr. Thomas Smith har ophævet/ og Mr. Hearne som sagt er udgivet. Ihvorvel hand ey veed at navngive alle Authores, hvis Navne ey staar i MSS., og mange Sager deriblandt meriterer nøyere Undersøgning. Hvorunder sorterer Forklaringen over de Egyptiske Penge. Det Ord Britannia, dessen Oprindelse mueligt kunde udledes af Bygvand som Grækerne kalde Βρυτον. Dend af Ælfredo M. foretagne Inddeeling med

En-

Engelland udi adskillige Ortvskaber / som er ældre end gemeenligen foregives. Universitetets til Oxford Stiftelse og andre deslige Sager. Disse Dissertationer ere 50 i Tallet. Udi Apendice findes Jaci Withloks Grafskrift. Camdeni Testament. Et Sted af Josephi Bog / contra Platonem de causa universi, tillige med dend Latinske Oversettelse / og Var. Lect., saaog noget om Bibliothecket til Oxford.

Svitzerland.

D. J. Jacob Scheutzer arbeyder med stor Flid paa at bringe sin saalenge tilsagde Svitserske Historie til ende / dend skal føre til Titul: Eydgenößige Geschichts Beschreibung nach Chronologischer Ordnung / in welches Stilo uniformi aus Actis publicis geschriebenen und gedruckten Monumentis zu finden / was zu jeden Zeiten / so wohl in Politischen als Kirchen Sachen vorgegangen ist. For ved Verket bliver sat en kort Levnets Beskrivelse af hver Keyser med deres Billeder skaarne i Træe / hvilket hand Ord fra Ord har laant af Paraboli serie Augustorum, som hand har sat over paa Tydsk. Derpaa følger udi en nye og hidindtil ey brugt Orden / hvad sig under hver en Keyser haver tildraget i de Helvetiske Lande / og det saaledes / at først settes de almindelige Tilfælde og Sager / som angaae mange Cantons tillige / derneest hvad som engaaer hver Canton i særdeeleshed / med alle de til Historien fornødene Omstendigheder. Saavel i de Politiske som Kir-

ke Sagerne vil hand befliite sig paa alle dend Oprigtighed og Upartiskhed kand fordres af en Historie Skriver / saa anfører hand og de Skrifter / hvoraf Efterretningerne ere tagne. Efter samme Chronologiske Orden vil hand opregne alle saavel Indlendske som Udiendske Scribentere der have skrevet dend Schweitzerske Historie / tillige med deres Levnets Beskrivelse og fulkomne Tituler / enten de ere trykte eller in MSS., hvorimod hand forpaarer hvis som angaar Historiam Naturalem til Continuation af sit derom forhen udgivne Skrift / dog vil hand ey undlade ved hver Keyser at anføre de under samme satte Inscriptioner, som ere betegnede med Aarstal / og tillige bekandt giøre hvor de ere at finde. Verket skal sluttes med et fuldkommen Register. Til at undersøge denne Materie med Flid / haver ey lidet contribueret de af Authore holdne Collegia Politica, da hand har udkast Spørsmaal hvis mange udi Historierne forekomne Tilfælde / og adskilligt om dend Helvetiske Regierings Form / ja opløst samme af Naturens og Folke Rettens Fundamenter. Hand samler og en fuldstendig Seriem Diplomatum, donationum, bullarum, Alliancer, Forbrager / Krigs-Declarationer / Freds-Slutninger og andre dertil hørige publiqve Documenter / som indløbe i dend Helvetiske Historie. Hvortil hører et eget Lexicon over de Alemanniske i Diplomatibus forekommende Ord tillige med dessen Forklaring / saadan høye og lave Personer / Steder / Flekker og Byer / sampt et Geo-

gra-

graphisk Lexicon om Sveitz / hvori findis alle Stæder / Flekker og Byer / Slotter og Herre-Sæder / sampt hvis Merkværdigt sig i hver Sted sig haver tildraget. Hver Stads eller Provintzes, Regierings-Form, Stædernes / Flekkernes / Byernes / Slottenes og Adelige Familiers Vaaben / og Blasonering / og Familierne hvor de ere at finde. En Beskrivning over alle Bierge Alpes, Søer / Floeder / og endelig en Samling af de i Sveitz forekommende Romerske Inscriptioner. Sidst skal dertil føyes Chronologiske Tabeller over alle Sveitzerske Bisper / Prælater, Borgemestere etc. Og et Lexicon over de Lærde af samme Nation, hvorudi deres Lesners Beskrivelse og Skrifter indrykkes.

Frankerige.

Udi Paris udgaar en Spectateur Suisse, som finder mange Liebhabere / og ere allerede nogle Maaneder derat udkomne / dog holder le Spectateur inconnu endnu Prisen for dem alle / da dend baade er skreven vel og sindrig. Hand differerer derudi fra sine andre Brødre / forstaar de Engelske / Franske og Svitzerske Spectateurs, at hand vil handle om Forstandens Feyl / hvorved hand og finder meer Forandring og Omverling sampt Fornøyelse / end som ved Villiens Galenskaber / som alletider ere de samme / og allene udi Omstendighederne differere fra hinanden. Hand veed at udføre sin Materie med stor Konst og Accurateste,

rateſſe, og hans Arbeyde optages baade vel af de Lærde og af dem ſom ey kand roese ſig af nogen Lærdom/ dog gierne ville læſe Bøger. Hans Critik er frie og dog ey forvogen/ og det ſynes og at være Aarſagen/ hvorfore hand ey vil give ſig kundt/ dog kand hand ey negte ſit Fæderne Land/ thi ingen Frantzos uden dend der er fød til Paris/ kand ſtrive ſaa accurat. Hans Critik gaar ey alleene over Bøger/ men endog over andre Forſtandens Feyl/ og hand opfører ſig ved begge Deele med en Oprigtighed/ og lader ſig ſærdeeles være angelegen/ at forbedre vores Tiders Smag.

Sammeſteds er ellers udgivet in 12 udi 3de Tomer: Traité de la richeſſe des Princes & de leurs Etats & des Moyens ſimples & naturels pour y pourvenir. En Kongelig Preuſſiſk Raad er Author til dette Skrift/ hand har tillige ladet trykke et kort Indhold af ſamme ſit Skrift/ hvoraf dets Orden og Nytte er at ſee. Det var meget nøttig/ om alle der ſtrive om noget vigtigt/ vilde betiene ſig af denne Methode, paa det at mand i en haſt kunde ſee hvad mand havde at vente ſig af et deſlige Verk. Denne Bog beſtaar ellers af 3 Deele/ og viiſer i det 1ſte at en Stats Rigdom beroerer af Underſaatternes Mengde/ ſaa at en hver Lands-Herre derfore maatte være betenkt paa at opſøge alle Midler til at lokke Fremmede ind i ſit Land. Dend anden handler om Underſaatternes Enighed imellem ſig ſelv/ og det 3die om deres Bequemmelighed og gode Forſørgning. Omendſkiøndt Stiilen ey klinger ſaa aldeeles reent/

ſaa

saa er dog Authores Accurateſſe gode Methode og Tydelighed at roese.

Mr. de la Bisardiere som er bekandt af sin Historie des dietes de Pologne vil med første udgive sin Historie des Hereſies. Hand vil ey derudi efter Warillas Methode beraabe sig paa gamle Documenter, men ikkuns anføre hvis hand haver læst hos de Authores som enten ere Coævi, eller og æstimeres for deres Accurateſſe skyld. Hand er særdeeles lykkelig i at afteegne Personernes Caracter, særdeeles har hand befliittet sig paa at viise saadan sit Talent, deels ved de som ere Anfangere til et Kietterie / og deels ved de Printzer / som have taget deslige Kiettere i deres Beskiermelse.

Mand seer ellers i Paris trykt 1722 in 12 en Reyse Journal, kaldet Voyage de Madagaſcar connu auſſi ſous le Nom de l'Isle de S. Laurent par M. de V. Samme bestaar af 13 Ark 6 Kaaberstykker og et Landkort. Men denne Reyse-Beskrivelse er ey skreven paa dend Maade / at dend kand fornøye lærde Folks Gout, i det Author, naar mand undtager nogle faae Anmerkninger om Indbygerne paa Øen Madagaſcar, ey melder fast om andet / end om hans hævte Lykke og Ulykke / Storm og Vinde etc. underveys.

Af det store Verk eller Samling af de gamle Monumenter, som Bogføreren Montalant har paataget sig at forlegge / og er udarbeydet af P. P. Dom Edmond Martenne og Dom Urſin Durand, under dend Titul / Veterum Scriprorum

Dog-

Dogmaticorum, Hiſtoricorum, moralium ampliſſima collatio quatuor in claſſes diſtributa, ere allerede de 3 førſte Volumina, ſom udgiør dend førſte Claſſe, ferdige. Heele Verket ſkal beſtaae af 9 Tomer in Folio. Samme Bogfører tilſiger, at de øvrige 6 Volumina ſkal vorde ferdige udleverte inden 3 Aars Forløb, men ſom det er umueligt at komme ſaa haſtig dermed af ſted, med mindre Bogen forlegges ved Subſcription, ſaa vil Mr. Montalant ey afhandle de allerede ferdige 3 Tomer, uden til dem ſom vil lade ſig indtegne for de øvrige 6 Deele. Prisen paa dette heele Verk for dem ſig behager at lade indtegne, er i raae Materie 150 Franſke Pund, hvoraf de 2/3 Deele betales ved Indſkrivningen, og dend øvrige Reſt naar Bogen er ferdig. De ſom ey lade ſig indtegne, have at betale 200 Gylden. Samme Bogfører lader og paa nye oplegge Mr. Thomaſin traité de l'Egliſe, for at evitere dend Embarras, ſom flyder af dend Orden Mr. Thomaſin har fulgt i ſin førſte Edition, følger mand i denne dend Orden ſom ſtaar i dend Latiniſke Edition, ſaa at mand under hver Titul af denne Edition finder alt hvis der angaar dend Materie ſom deri er behandlet. Og ſom Author da hand ſette ſin Tractat over paa Latin, tillige derved har føyet nogle Additamenta, ſaa bliver ſamme overſatte paa Franſk, og ſatte paa de Ståder Mr. Thomaſin ſelv har indſett dem. Ved denne Edition vil mand fordeeles befliitte ſig paa at føye ved Verket gode og accurate Regiſtere, og

og ey at forglemme noget som kand contribuere til Verkets Skionhed. Det skal bestaae af 3 Volumina in Folio, og hver Exemplar koster ved Subsciption 50 og uden Subscription 70 Gylden.

Udi Thoulouse findes iblandt Hr. Dupin efterladte Skrifter særdeeles tvende Bind in 4to, der meriterer Reflexion, og føre til Titul Recherches sur l'Histoire de la ville de Toulouse, dend første begriber Historien i sig selv / og de andre de Documenta hvorpaa Historien sig grunder. Author søger imod dend almindelige Meening at gotgiøre / at Clovis aldrig har indtaget Thoulouse, og at de Franske først under Pipino have giort sig Mester deraf / hand understøtter sin Meening paa mange Historie-Skriveres Testimonier, og iblandt andre paa Mezeray / der ved dend Deeling / som Clovis giorte imellem sine Børn / ey taler om Aquitanien eller Thoulouse, endskiondt det da var en af de mægtigste Stæder i Gallien. Hand igiendriver de Maria Catel og P. Sirmond, som have været af en anden Meening.

For nogen Tid er berettet fra Montpellier, at til Pignan var funden eendeel af Hadriani Mønt i en Grav / hvoraf nogle har vildet giette til / at Keyser Hadrianus der har været begravet / men hvad derom er at forstaae / strekker sig ey videre end til en viß Sort af en Grav og en Leer-Krukke / hvorudi er funden 50 Stykke Guld Mønt af de første Keysere / Augusti, Tiberii,

Na-

Neronis, Trajani og Antoninorum, med adskillige Præg/ som dog alle ere bekandte/ men som nogle vare der iblandt af Hadriani, saa har det givet Anledning/ at dem som saae dem først/ troede det de vare alle af Keyser Hadriani.

Nye Bøger.

Isthuanffii Nic. Regni Hungarici Historia post obitum glorioſiſſimi Math. Corvini Regis XXXIV. fol. Coloniæ 1724.

Langii Modeſta diſqviſitio novi philoſophiæ Syſtematis de Deo Mundo & Homine. 4to Halæ 1723.

Ejusdem inſtitutiones Studii theologici litterarii 8vo. ibid. 1724.

Ejusdem placidæ Vindiciæ modeſtæ disqviſitionis de Syſtemate philoſophiæ novo &c. 4to ibid. 1724.

Bernhardi Pezii Bibliotheca Aſcetica antiqvo-nova, 8vo. Ratisbonæ 1723.

Aug. Herm. Frankii Introductio ad Lectionem Prophetarum, 8vo. Halæ 1724.

Jo. Ern. Floerckii prænotiones Juris prudentiæ Eccleſiaſticæ, Jenæ 1724.

Joh. Henr. Heideggeri Enchiridion Biblicum. nova edit. 8vo. Jenæ 1723

Theod. Haſæi de Liviathan Jobi & ceto Jonæ disqviſitio, Bremæ 1723.

Abrah. ben Dior Commemoratio rerum Romanarum ab u. c. usq; ad tempora Muchammedis lat. donavit & notis Hiſtoricis, qvibus vel corrigitur, vel illuſtratur, 8. Stuttg. 1724.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 33.

Dend 17 Augusti, 1724.

Dannemark.

Bek.

Bore udi Skioldet en hvid Lilie udi blaat Feld/ paa Hielmen sees tvende halve hvide Lilier/ som staae paa Skak ud ad.

Af dette Vaaben og Navn forekommer først i vore Chroniker Hans Bake eller Bek, som 1303 nevnes i det af Kong Erich Mentved til Erke-Biskopen af Lund givne Skiøde paa Hervadsted-Herredt og Rodne-Herredt. 1313 var Hr. Sivert Bek Ridder med at love for det Forlig/ som da blev oprettet imellem Kong Erich Mentved og Her-

tug Erich af Sønder-Jylland / som derudi fra-siger sig sin Tiltale paa Langeland og Friisland. 1423 var Hr. Steen Bek Ridder / Slots-Herre paa Helsingborg / med at besegle det i Kiøben-havn imellem Kong Erich af Pommern og de Vendiske Steder sluttede Forbund.

1537 Var Jacob Bek paa det da til Halmsted anstillede Møde. Jochum Bek til Beldringe var Rentemester under Kong Christian III. Jacob Bek til Gladsaxe var Befalings-Mand paa Øsel udi Friderici II. Tid. Jochum Bek til Forslev var Lands-Dommer i Sieland. Sivert Bek til Førslov Rentemester / født 1566 / døde 1622. Steen Bek til Vraae var Kong Christiani IV Rentemester / og 1647 Befalings-Mand paa Herritzvad Closter. Hans Broder Lauge Bek til Førslov var Lands-Dommer i Laaland og Falster. Af denne Familie lever nu ingen her i Riget / men i Skaane florerer dend endnu.

Belov

Have til Vaabens-Tegn en graae Flagt-Ørn med udstrakte Vinge udi hvid: Feldt / med dobbelt Hoved / guule Neb og Been. Af Hielmen udkommer tvende blaae eller i Jern og Harnisk klædte Arme / som holder en ligeledes tegnet Ørn / hver ved sin Vinge. Familien hører hiemme i Meklenborg / og af dette Navn findes og en Slegt / som fører i Vaabenet 3 Mortans Hoveder / men Efterskrevne ere af følgende og først beskrevne Vaaben / om mand undtager dend af de Belover som var med da Vilhelmus Conquestor indtog Engelland 1066 / hvis Stamme og Vaaben vel ikke saa lettelig er at udsøge / ihvorvel nogle vil at Slegten udi Keyser Henrici Fuglefengers Tid 926 allerede haver været regnet iblant det tydske Riges Adel.

Dend første deraf udi vores Chrøniker forekommer / er Hr. Marquard Belov Ridder / som 1307
udi Kong Erici VII. tid haver lovet for det imellem
de Lydske og Grev Geert af Holsteen sluttede For-
lig med Hertug Hendrik af Meklenborg. 1316
udi Kong Erich Mendveds Tid haver Hr. Wik-
ke Belov undertegned det til Rendersborg slut-
tede

tyde Fordrag. 1373 levede Claus von Below, som da af Johan Herre til Werle blev forundt at besidde som sin Eyendom / det dem af de Maliner pantsatte Gods. 1405 var Hr. Wikke Below med at forsegle dend af Kong Albret givne Forpligt / at hand aldrig skulde feyde paa Danmark.

Udi de yngre Tider have af denne Familie opholdet sig her i Riget Jörgen Below, som først blev opfødt udi Christiani IV. Tieniste / reyste siden udaf Landet / gifstede sig i Meklenborg / kom her ind igien / og lod sig mange Aar bruge i samme Kongens Tieniste med en Adelsmand anstendig Troskab / hvilken hand beseglede 1645 med sit Blod udi det imellem dend Danske og Svenske Flode holdne Slag. Hans Søn Hans Henrich Below var en af Grev Woldemars Hov-Junker og døde i Kiøbenhavn. Johan Below tiente og lenge til Hove i Danmark / men dreg siden ud / og gifstede sig i Meklenborg / saa at dend af hvilken Stammen i Danmark er fortplantet / er Hendrik Below, som udi Kong Fridrich II. Tid var Hof-Marskalk / og af bemelte Konge blev foræret Spotterup arvelig / hand blev siden Rigens Raad og Befalings-Mand paa Calloe-Slot / hand var fød 1549 / var en meget vel begavet og forsøgt Herre / i sin Ungdom havde hand først fuldt Krigen udi adskillige Tog / siden lagde hand sig efter Studeringer / og bragte det ved sin Flid derhen udi saadan Studio, at hand kunde expedere sig ved at holde Orationer i det Latinske

Sprog/ blev og som en Gesandt forskikket til adskillige Hoffer/ hvilket og var Aarsag til hans Etablissement her udi Riget/ thi 1573 da hand af Hertug Johan Albret af Meklenborg var sendt her ind/ fandt hand dend Naade for Kongens Øyne/ at bemelte Hans Majest./ som sagt er/ ophøyede ham i Ære og Velstand/ ja selv besørgede hans Giftermaal til Colding 1583. Denne Herre døde paa Calløe 1606 den 7 December. Dend sidste af hans Sønner Jörgen Below døde 1618 dend 11 October. Tvende af dend Sl. Herres Døttre vare særdeeles begierlige at legge sig efter Studeringer/et Talent meget rart iblandt deres Kiøn at finde. Dend Ældste Fr. Maria Below Danmarkes Riges-Raads Christen Holks til Bustrup Frue/ som døde 1651/ skrev og talte ziirlig baade Fransk og Latin/ og forstoed derhos meget vel Grædsk og Italiensk/ og Fr. Sophia Below, Hr. Christian Tottes, som døde 1656 den 22 Julii, haver iblandt andre smukke Videnskaber og i en høy Grad besiddet Heraldica, saa at ved Hende meget af dend Notice nu haves om de Danske Adelige Slegter er bleven conserveret.

Foruden forige Mathematiske udi disse Tidender annoncerede Skrift/ hvorved blev udeladt at indberette/ at udi sammes Tilgift findes til sidst og noget anført om Luften og hendes Tynge/ sampt derhos en Regning og Problema at bringe nogle 1000 Centner op i Luften uden Besværlighed/ at Luften selv trekker sig til dem/ haver samme

me Auctor, nemlig Rector udi Nestved Skole Mag. Jonas Gam og ferdig liggende til Trykken et andet curieus Skrift/ som er et kort Mathematisk Begreb om Solens og Maanens Bevegelse/ og fører til Titul: Det Vaagende Øyes og Arbeidsomme Sinds Anmerkte Betænkninger over dend Astronomiske Verdens tvende Hoved-Parter/ nemlig Sol og Maane/ anlangende deres Bevegelse/ og hvad derudaf flyder/ og indeholdes derudi en kort Beskrivelse (foruden nogle Spørsmaal/ som forklarer Bogens Titul) og Relation, hvorledes Astronomien først er opfunden/ og ved hvad Leylighed dend da er øved. (2) Ved hvad Leylighed dend Tid efter anden/ er forbedret/ og hvorledes de Gamle dermed have omgaaet/ og hvo saavel i Førsiningen som siden har særdeles foretaget sig dette Verk. (3) Hvad Tid efter anden siden derudi er opfundet og forbedred/ og først bleven observeret med observationernis og Regningens Maade. (4) Solens og Maanens Bevegelses Maade efter de Gamles saavelsom disse Tiders Astronomorum deres Meening i Almindelighed. (5) Hvorledes Aarets Længde først er funden og udregnet/ som forklarer tydelig/ af hvad Aarsag Epact-Regningen icke kand paa nogle tusinde Aar have bestandig Rigtighed/ mens maa efter Solens Gang og de Astronomiske Taulers Regning rettes og forbedres/ saavelsom Maanens Løb og Sted efter samme Tauler udsøges. (6) Tauler paa Maanens og Solens Bevegelse/ sampt hvorledes de-

res Formørkelser skal til et bekiendt Sted udregnes. (7) Hvorledes en Søefarende Mand paa de Orientalske Reyser/ efter samme kand indrette sig en Calender til sin Brug og Nytte/ medens hand er underveys. (8) Hvorledes hand skal observere i fremmede Lande (thi udi Søen gaar det ikke vel an/ omskiønt det ikke var ugiørlig) det Steds Længde ved Solens eller Maanens Formørkelser/ naar de dend Tid kunde indfa de synlige for dend Reysende/ Geographien, Land- og Søe-Charterne til Forbedring paa Stædernes og Landenes Længde. (9) En Tilgift/ hvorudi kortelig meldes om dend Planete Jupiter og hendes 4 Stierner/ som bevege sig rundt omkring ham/ blandt hvilke dend Nærmeste mest bruges til Observationerne, for at finde ved dens Formørkelse/ som idelig indfalder/ Stædernes Længde/ naar mand er paa det faste Land/ og behørige Instrumenter/ som herhos beskrives/ og Maaden at handle dem/ bruges. (10) Herhos ere føyede tilhørige Tauler med sin Brug og Exempler. (11) Hvorledes der kand observeres ved somme Kikkerter adskillige Tings Størelse eller Distantz ved Minuter og Secunder og dertil behørige Tauler for strax at finde en Tings Høyde og Distantz/ en courieus Herre og Ingenieur til Fornøyelse og Tieniste. (12) En Tilgift om Optiske Glas at slibe til Kikkerter/ og hvorledes de skal samles og giøre sin Effect og Tieniste. (13) Lidet om Architecturen og den Corinthiske Orden, som mest er brugelig/ dem

som

som arbeyde i Træ/ til Tieneste. (14) End nu noget af Meshanica, eller hvorledes Tyngens Kræfter skal enfoldelig fattes for at bevege/ løfte og lætte store Ting og nogle dertil borige Konstreskabers Beskrivelse. Og alt dette de Unge og Vankyndige allene til Tieniste/ som har Lyst at øve sig i disse Videnskaber. Dette Verk kand blive et og halv Alphabeth stærk/ og var at ønske/ at det kunde ved Trykken forhielpes til Lyset/ da det virkelig er skreven saavel Konst-Elskere/ som de Søefarende og de der seigle paa lange Reyser/ og ere ukyndige i det Hollandske/ Franske og Engelske Sprog til Nytte og Tieniste/ paa det at denne Nation og de U-kuderende ikke i deres eget Sprog skal aldeeles mangle de første Fundamenter, som andre Nationer rundt omkring os finder af høylærde Mænd dem lagt i Hænderne i disse Videnskaber til deres Fremtarv og Beste/ da det er ustridigt/ at i disse Riger findes iblandt u studerende Folk (de andre her umeldet/ hvis berømmelige Navn dend lærde Verden aldrig glemmer) ypperlige Hoveder/ som udi Dybsindighed ey vilde eftergive andre Nationer noget/ naar dend første Grund rettelig bliver lagt/ hvorpaa Fornuften kunde fæste sine Betenkninger efter andre lærde Mænds grundede Prøver og derpaa følgende Slutninger/ thi dend menniskelige Fornuftes Kræfter ere ikke saa fuldkomne og tilstrekkelige/ at de paa engang kand igiennemtrenge til Videnskabernes rette Grund/ eller i det første Anfald finde Gienvey til Naturens Art og Egenskab/

eller begribe Grunden / hvoraf Virkningen haver sit Udspring / men mand maa stykke-viis arbeyde sig derigiennem Mand efter Mand / Aar efter Aar / og er dog stedse et ufuldkommen Verk / saa at naar Fornuften meener sig at have troffen Haved-Posten / ligger der skiult et Stød i Veyen / som ved Efterkommerne opdages og giør de forige Betenkninger enten ikke saa juste eller gandske urigtige. Og omendskiønt Maalet ikke treffes / er dog priseligt at tale om det / som andre brave Mænd have anvendt deres Lifstid paa at faae udgrundet / at det betroede Pund ikke frugtesløs skal nedgraves. Hvo veed / naar mange søger / hvem Lykken bær Elenodet i Hænderne? De giorde de derfor vel og priseligt imod Nationen, som vare velsignede med Kræfter og Evne dertil / at de contribuerte til / at saa nyttige og med saa stor Umage udarbeidede Skrifter kunde komme for Lyset / paa det at Author kunde gives Opmuntring til at lade endnu see større Prøver af sit udi disse Videnskaber besiddende Talent.

Tydskland.

Udi Leipsig er i Aar tryk in 4 D. Johan Gunthers erbauliche Tugend-Predigten von dem was zum Christlichen Leben und Wandel gehöret. Dette Verk bestaar af 3 Alph. 5 Ark / og da Authoris Bøeds og Naades Prædikener / saaeg Forklaringen over Epistlen til de Romere / som ere trykte af Authoris efterladte MSS. haver fundet sine Liebhabere / har mand været betenkt paa til Publici Nytte at udgive hans øvrige Morali-

ske

ste Prædikener / som af Authore udi Leipsig i alle Tiisdags Prædikener ere holdne. Dend Grundlærdhed / Tydelighed og Oprigtighed samt Angenemhed der allevegne fuldte dend Sl. Mand i sine Forretninger / blinker herudi frem over alt. Tallet paa disse Prædikener ere 66 / hver holdne over sit eget Skriftens Sprog / og dertil er sandelig samlede de udvalgteste og til Moralia tienlige Sprog og Stæder. Authoris Forsæt var at ansøre dend heele Moralske Theologie i sin Orden og Sammenheng / men har ikkuns udvalgt eendeel og de Stykker til hvis Afhandling Præsterne sielden have Anledning / og ere blevne mange Christne ubekandte / og af eendeel Folk ere satte i Tvifl / efter som Weigelianer, Svenkfelder / Inspirerte og andre samme mißbruge og forkeert ansøre / for hvis Vildfarelse hand stedse advarer sine Læsere / og viser hvad som i Anledning af Aabenbaringen udfordres til en retskaffen Helgen. Hans Morale er i disse Prædikener drevet temmelig vel og derhos ikke høyt / allehaande angenemme Tanker / Allusioner, Argutier og deslige Zirater / som mand iblandt er vandt til at søge i eendeel Engelske Skrifter / findes her ikke / som dog ikke er at holde for nogen Mangel / men snarere en Zirat paa Bogen. Da Author ey nogen Tid har elsket et Oratorisk høytravende eller affecteret Væsen; Prædikerne ere korte / og Stilen over lange Periodos ey giort mißbagelig. Mand seer overalt at Author har talet af Hiertens Grund / og dend til Prædike-Stolen udfo-

drende

drende Gravitas Theologica giver hans Prædikener baade Zirat og Eftertryk.

Udi Frankfurt ved Mayn haver Hov-Raad Wolf, efter at have seet det til Jena udkomne Svar paa hans Anmerkninger over Aug. Buddei Betenkninger om hans Philosophie, udgivet et Skrift under dend Titul: Nöthige Zugabe zu den Anmerckungen über das Buddeische Bedencken von der Wolffischen Philosophie, hvorudi hand udfører, i at D. Buddeus selv udi sine Skrifter forsvarer de Puncter, hand udi Wolfens paaskadiger. 2. Derhos statuerer meget, for hvilket, som farligt, mand bør have Asskye, og 3. at i Svaret paa samme Anmerkninger, efter hans Meening findes blotte Sophisterier.

Nederlandene.

Udi Leyden ere vel 3 Tomer af Burmanni Ovidio ferdige ved Trykken, men Ibis tillige med Registerne feyle endnu, som Author over sine mange andre Forretninger ey endnu haver kundet fuldferdige. Af Epistolis Ovidii og Aliorum, som hand har paataget sig at udgive, skal for dette Aars Udgang de tvende første Tomi udkomme.

Frankerige.

En af de Kongelige Franske Søe-Officerer ved dend i Toulon liggende Flode Ridder Dalbert, har fra mange Aar af lagt sig efter at udfinde dend Kunst hvorledes Skibs-Farten, i henseende til Havets Længde, kunde indrettes, og har endelig ved en nye Methodes Opfinding naaet sit

Øye-

Hvemed / samme har hand overleveret til Greven af Maurepas, Minister og Stats-Secretærer ved det Franske Søevæsen / som igien har communiceret samme det Kongl. Academie for Videnskaberne / paa det at samme kunde vorde der undersøgt. Dette Academie har approberet saadan Methode, og derom udfærdiget i Faveur af Chevalier Dalbert følgende Certificat. Efterat Mess. Cassini Moraldi og de Lagny, som vare udnevnte til at undersøge dend af Ridder Dalbert en Sø-Officerer til Toulon overleverede Efterretning om Seyladsens Forbedring / i henseende til Havets Længde / derom til Academiet have aflagt deres Raport, have de fundet saavel Methoden som Udveyen og Midlerne til at giøre de dertil behøvende Sand-Uhrer rigtige meget sind-rig / hvorudover de og holde for / at denne Methde fortiener at settes i Verk / paa det at mand kand komme efter / hvor høyt sammes Accuratesse er at bringe. Dets til ydermeere Troværdighed haver jeg underretgnet denne Certificat til Paris den 15 Jun. 1724.

Fontenelle bestandig Secreterer
ved det Kongelige Academie
for Videnskaberne.

Udi Paris er trykt La Bibliotheque des Philosophes & des Sçavans par Mr. Gautier. Dette Verk er saa at sige et fuldkommen Lexicon af gamle og nye Philosophis og lærde Mænd. Author har og ikke vildet / at det skulde passere for fuldkommen / da hand selv siger / at hand ikkuns

har

har udarbeidet det for halvlærde/ hvorudover hand og trøstelig har udstrevet de andre Dictionairer, og ikkuns lidet synes at have bekymret sig om dend Philosophiske Histories Fontes. Særdeles har hand samlet Physicos tilhaabe/ mest de nye/ og dem/ som have levet i Franckerige/ dog feyle endeel af de Fornemste; Men af Bogen i sig selv skal vel ingen saa lettelig kunne faae Smag paa dend Philosophiske Historie. Ved Enden findes 2 Philosophiske Tractater, hvoraf den eene indeholder nogle nye Tanker om Jordens Kreds/ og dend anden nogle Gisninger/ angaaende Pesten. De ere begge udarbeydet med større Flid end dette Lexicon i sig selv. Den første bestaar af 4 Deele/ og viises i dend første/ hvorledes Steenene vore under Jorden/ og hvorledes tilgaar/ at saa mange selsomme Ting ligge derunder forborgen. Udi dend 2 Deel forestilles/ at mand har at anse Jorden som en Skorpe/ som er 5390 Faune tyk/ naar mand dertil regner Havet/ og 2390 faune dyb/ at Atmosphæra fra Havets yderste Flade indtil Skyerne er 5705 faune stoer/ og at det Øvrige under denne Skorpe af Jorden og Havet er et Vacuum, ja at anse som en Ballon eller Voble. Dette Vacuum er udi Igiennemskieringen 14½ Tome og opfyldt men en maadelig tynd og subtilere Luft end dend/ som uden for Jorden giør Athmosphæra, der giver os Aande. I dend 3 Deel beskriver Author os paa hvad Maade Jorden beveger sig i Materia ætherea, hvorledes dend dreyer sig omkring Solen/ og uden Efterla-

terlabelse opholdes af Solens Tiltrækt: hvorledes dends Bark bliver fast af dend fra Middelpuncten udkommende Kraft / som uden Ophør holder samme fra Centro forneden / ligesom samme bliver beveget oven over Jorden ved Atmosphærens Vegt tilbage til det inderste af Middelpuncten. Herforuden viiser hand / hvorledes det inderste Hav / som er under Jordens Skorpe / saa og det Hav / som er oven over Jorden holdes tilhaabe / saa og hvorledes Jordens Skorpe paa et Sted bliver opfluget af Vandet / og foraarsager et stort Hav / og derimod ophøyer sig paa andre Stæder / og giør store Bierge. Udi dend fierde Deel viises / hvorledes Jorden i Begyndelsen er bleven skabt / paa hvad Maade dend indslutter Metaller og Mineralierne i sit Skiød / hvorledes at Floderne og Bækkene Jordens Skorpe have kundet igiennembryde / og foraarsage dend almindelige Syndflod; Hvorledes saa mange høye Bierge ere knyttede tilhaabe; Hvorledes Havet udi Hast stiger og falder / og hvor det trecker sig hen; Og endelig / hvoraf saa mange forunderlige Phænomena, saavel i Havet / som paa Jorden / komme. Dend Tractat om Pesten bestaar af tvende Breve / det første er indretted til D. Beaux, hvorpaa samme igien svarer. Mr. Gautier holder for / at mand skulde dyppe et Stykke reent Lerret i Vand / legge det over et med Pest inficeret Liig / saa vilde mand sikker derpaa see Mengde Orme / som gik fra dend Døde. Mand skulde derpaa trykke nogle Draaber Vand af det vaade Klæde / og under-

underløge det med Microscopio, for at see/ om ey noget levendes var at finde derudi/ som maatte foraarsage Pesten/ hvorimod man siden maatte udfinde et tienligt Medicament. Hand troer/ at Pesten fortplantes fra det eene Menniske til det andet/ og at Sæden til denne Sygdom allerede har stukket i de første Forældre/ som dog ikkuns paa visse Tider og efter Luftens Beskaffenhed yttrer sig.

Nye Bøger.

Henr. Scharbau Parerga Philologico Theologica pars IVta, 8vo. Lubecæ 1724.

Jac. Frid. Reimmanni, Idea Compendii Theologici &c. 8vo. Hildesiæ 1724.

And. Lange brevis introductio in Notitiam legum Nauticarum. & Scriptorum Juris Reiqve Maritimæ, 8vo. Lubecæ 1724.

Frid. Adolph. Lampe Compendium Theologiæ Naturalis, 8vo. Trajecti ad Rhenum. 1724.

Ejusdem Fundamenta Theologiæ didascalicæ, 8vo. Marburgi. 1724.

Historia Philosophica doctrinæ de Ideis, 8vo. Æugustæ 1723.

Hadriani Relandi Antiqvitates sacræ veterum Hebræor, 8vo. Lipsiæ 1724.

Jos. Binghami origines S. antiqvitates Ecclesiasticæ ex lingva anglicana in latinam versæ, 4to Halæ 1724.

Henrici Casauboni Commentarius de Enthusiasmo, 4to. Lipsiæ 1724.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 34.

Dend 24 Augusti, 1724.

Dannemark.

Benzon.

Øverst udi Skioldet/ som er blaat/ findes en forgyldt halv Maane med begge Enderne op ad/ hvorover staar hos hverandre tvende forgyldte Stierner. Neden under staar en Sparre som en Huus-Gavel med tvende Roder guule og Solv Ruder skaktavlet/ med trende forgyldte Roser neden under/ dend eene øverst for sig selv/ de tvende neverst udi Skioldet hos hverandren. Oven paa Skioldet staar en aaben Adelig kroned Tour-

neer-Hielm/ hvoraf opstiger en halv blaa flyvendes Løve med Guld Maan og Vinger.

Med dette Vaaben ere de tvende Brødre Niels og Hans Benzon dend 15 Decembr. 1679 benaadede/ dend første da værende Assessor i Cammer-Collegio og Vice-Procureur General, Her-

re

re til Waar/ og dend anden Assessor udi Cammer-Collegio og Herre til Havnøe. Her Niels Venzon blev siden Ridder af Dannebroge/ Geheimed Raad/ General Procureur og Vice-Præsident udi Commerce-Collegio; hvis Sønner ere/ Etats-Raad Peder Venzon; Etats-Raad og Deputered udi Søe-Etatens General-Commissariat Lauritz Venzon; saa og Cammer-Junker Jacob Venzon. Hans Venzon til Havnøe blev siden Cancellie-Raad/ hvis Sønner vare Cancellie-Raad og Secreterer Venzon til Havnøe/ nu død; Frands Rantzau Venzon til Sundgaards-holm Ritmester; N. Venzon/ Ritmester ved Grev Friises anfortroede Regiment/ og Mr. Peder Venzon.

Tydskland.

Udi Hannover er trykt i afvigte Aar in 8vo Justi Johannis Kelpens Historiske Anmerkninger over et udi en Kirke til Gogel i Gammel-Mark i Brandenborg funden gamle Indvielse- og Aflads-Brev/ tienlig til at oplyse dend Evangeliske Reformations og Kirke-Historie. Ved dette Skrift er en smuk Fortale/ saa og et historisk Anhang om et Brev af samme Natur opdaget ved Unglinge Kirke i samme Mark/ sampt formeeret med adskillige Tilgifter af Christian Georg Steinhardt.

Udi Jena er i Aar trykt in 8/2 Alph. og 3 Ark sterk/ Historische und Theologische Einleitung in die vornehmsten Religions-Streitigkeiten aus

Joh. Frantz Buddei Collegio herausgegeben / und mit Anmerckungen erlautert / und mit Zusatzen vermehret von J. George Walken. Dette Verk handler saavel Historisk som Dogmatisk / om de fleeste Theologiske Stridigheder / og det er og det / hvorved det i Særdeleshed distingverer sig fra mange andre Compendiis Th. Polemicæ, ja virkelig have de i Tydskland ikke dets lige / naar mand undtager Sl. Caspar Neumans Trutinam Religionum, som nesten er indrettet paa samme Foed / dog først udgivet efter Authoris Død. Mand maae tilstaae at denne Indledning er et meget net Compendium. Mand finder deri mengde af de vigtigste Ting af heele Polemica udi saadan Ordning og Korthed at mand maae forundre sig over / hvorledes Author saa net og kort har kundet trekke saa mange Ting tilhaabe. De Papistiske og Reformerte Stridigheder ere paa det udførligste medtagne og udgiøre dend største Deel af Skriftet. Thi mand kand ey negte / at mand jo let merker hvorledes de følgende og i sær de øvrige Capitler, jo nærmere det lakker mod Enden / jo meere afkortes; imidlertid ere Stridighederne med Papisterne og de Reformerte de fleeste. Derhos finder mand allevegne en dyb Indseende i de tungiste Religions-Stridigheder / hvorpaa det og egentlig ankommer. Iblandt settes de meest forvirrede Sager i Lave / og meget ordentlig besvares Modstandernes Indvendinger. Ved alt dette er og troeligt som Buddeus og selv tilstaar / at Verket

ket er ufuldkommen / derfore lover hand / saa-fremt GUd under ham Liv og Helsen / hereffter naar hand har bragt sin Introductionem in Theologiam & singulas eius partes, hvorpaa hand nu arbeyder i Stand / at bringe det her feylende til Fuldkommenhed. Imidlertid lenges mand efter dend 2den Deel af dette Verk / eller rettere at sige det 10 Cap. om de indbyrdes nyeste Stridigheder / hvorpaa B. Walk endnu meere faar Leylighed til at vise sin Dexteriret in Theologicis.

Udi Dresden har dend bekandte Saxiske Commerce-Raad Paul Jacob Marperger ladet trykke in 4en Tractat om Gadernes og Strædernes udi store og Folkerige Stæder deres Reenlighed / hand viiser hvorledes det i Dresden ved en Politie-Ordning kunde settes i Verk / forteller hvad Anordninger her og der derom er giort / optegner de Stæder og Lande som over saadan Reenlighed meest holde / og andrager saavel Physice som Moraliter og Oeconomice hvad der er at merke / saavel om saadan Reenlighed / som ellers indtreffende Skidenvurrenhed.

Udi samme Chur-Fürstlige Residentz haver Geheime Secreterer König ladet opføre paa Theatro en Tydsk Comœdie kaldet: Der geduldige Socrates, som ved de anførte Personer Xantippe og Mirto spotter sig med Fruentimrets Egensindighed / men skal være meget vel udarbeydet efter de Theatralske Regler og fuld med fremmede Forvirringer; Det lidet Stykke som fuldte paa denne

Comœdie kalder hand; Den Dreßnischen Schlendrian/ hvorudi beleeis de i det almindelige Lif og Lefnet sig indsnegne Feyl og Svagheder. Denne Poët lader ikke af dagligen at vise Prøver af sit Talent/ særdeeles har hand nylig forferdiget til Musiquen en Tydsk Oratorium kaldet: Die gekreutzigte Liebe/ oder Thränen über das Leyden und Sterben unsers Heylandes. Arierne ere derudi meget bevegelige/ og fortiener Petri Bekiendelse vel herudi at indrykkes/ som meget lisagtig foreslilles paa følgende Maade:

Ruchloser Mund! verrätherischer Sinn!
Verstocktes Hertz! barbarisches Gemüthe!
Untreuer Knecht und Lügner/ der ich bin!
Danck ich dir so/ mein Herr/ vor deine Güte?
Ist dieß die edle Brust? der hohe Geist?
Der sig so frech vermaß/ die Ehre zu erwerben/
Mit dir zu sterben.
Ist dieß die tapfre Faust? die kühne Hand?
Die vor so frech das Schwerdt nach Malchus Ohr gewandt?
Jetzt aber zitternd schon mein blaß Gesicht bedeckt/
Da mich ein Hahnen-Schrey
Und eine Magd erschreckt.
Ists möglich/ daß du mir noch einen Blick verleyhst/
Mir/ Jesu/ der ich ohne Scheu
Dich dreymahl schon so grob verleugnet habe?
Hast du mich darum/ Herr/ zum dritten mahl gewecket/
Als ich in Garten mich so sicher hingestreckt?

Ists

Jsts möglich / daß ich so abscheulich fehle /
Ich undedachtsame verzagte Seele?

Udi Leipsig har mand i Aaar efter Henrich Hekelii Methode in 4to udgivet en Beskrivning om / hvorledes et Kiøken vel kand anlegges / og det paa 2de Maader / lidet og stort / det sidste er ubevegelig / og af et Muurverk / det andet af Jern / og alleene at bruge for store Officerer og Militaire Personer / da det med magelighed kand flyttes.

Udi Vien er trykt 1723 dend 4 Tome af Bernhard Pezii Collection kaldet: Thesaurus Anecdotorum Novissimus, seu Veterum Monumentorum præcipue Ecclesiasticorum Collectio. Denne Tomus bestaar af 3 Deele/og udgiør 11 Alph. 18 Ark in Folio. I dend første findes Remigii Antissiodurensis Comment. in Genesin, hvis Commentarier over de fleste Bøger i dend Hellige Skrift en lærd Mand i Italien vil udgive paa samme Maade / P. Felix Wyrtemberger har udgivet sin Lærmesters Henrici Antisiodurensis Homilier. 2. Irimberti Comment. in lib. Judicum & Ruth. 3 Walafredi Strabonis Erklæring over de 20 første Psalmer, som meest kommer overeens med hans Glossa ordinaria, hvorudover mand og har udeladt hans Erklæring over de følgende 56 Psalmer. Udi dend 2 Deel sees 1 Teverini Doctrina Sapientiæ, som dog / hvorom P. Petz siden er kommen i Erfaring / er meere omstende-

lige udi denne 2 Tome af Simondi Opera. 2 S. Bonifacii Prædiken om Daaben. 3 Rabani Mauri Verk de Passione Domini. Hans Skrift de virtutibus & vitiis er med første at vente af det Keyserlige Bibliotheck. 4 Sachariæ Sabionens. Ep. Sermo de S. Gregorio M. 5. Gente Constantis de Passione S. Emeramnii Tract. 6 Arnolphi sive Arnoldi de 8 beatitudinibus & S. Emmeramnio homilia. 7 — 10 Bernones Augiensis de celebrando adventu domini de 4 temporum Jejuniis og Prologus in Tonarium S. librum de Musica, hvis Breve P. Petz ligeledes lover at udgive. 11 Anselini lib. de Ordine Can. regularium. Algeri & Engelberti lib. de libero arbitrio og Stephani Antiviclifus, Anti Hussus, Dialogus volatilis, og hans liber Epistolaris ad Hussitas. Denne 3 Deel indeholder meest Lyttiche Sager / for hvilke mand haver Cælestino Lombardo Bibliothecario S. Laurentii i Lyttig at takke som Lud. sen. liber de adventu Reliquiarum P. Laurentii Roma Leodium. 2 Johannis Monachi Leod. Visionem status animarum post mortem & miraculum S. Laurentii. Reineri Cænobitæ Laur. Leodii de claris scriptoribus Monasterii sui lib. 3 som aldrig forhen har været trykt / som Olearius urigtig i sit Bibliotheca Ecclesiastica har andraget. 4 Comment. in Antiphonas. 5 16 adskillige Helgenes og Biskopers Liv og Levnet Lacrimarum lib. 3 de profectu Mortis lib. 2 og andre Sager

fleere

fleere af ringe Betydenhed / men af større nytte / Er And. Presb. Ratisbon. Chronicon Generale a Ch N. ad ann. 1422, hvis speciale Chronicon om Hertugerne af Beyern Freherus med sine Anmerkninger forhen har udgivet. Æn. Sylvii Pentalogus de rebus Ecclesiæ & Imperii, hvorudi hand giver Keyseren det Raad / at hand skulde stræbe at stifte Kirke-Fred. Ennanrici Dialogus de vita & Miraculis B. Hariolphi og det fuldstendige Chronicon Elivacense, hvoraf Matth. Mareschallus har fuldferdiget et meget ufuldkommen Epitome, som Freherus lod trykke. Det er største Deels taget af en Chronick Kloseret Neresheim tilhørende / som P. Petz ligeledes tilsiger at udgive.

Udi Erfurt er paa nye oplagt in 8vo Christian Weysen Comœdie kaldet der Bauriſche Machiavellus, samme er 9 Ark stærk / og har mand dertil føyet en Fortale om Machiavelliſmo i alle Stænder / særdeles iblandt de Lærde / hvorudi dend Machiavelliſmus, som gaar i svang iblant Theologos, Juris-Conſultos, Medicos, Philoſophos, ja end og Studioſos, kortelig rores.

Nederlandene.

Udi Amſterdam er trykt i Aar i stor 4. Le Droit de la Guerre & de la Paix par Hugues Grotius nouvelle Traduction par Jean Barbarac, Profeſſeur en Droit à Groningue & Membre de la Societe Royale des Sciences à

Berlin. Avec les Notes de l'Autheur même, qui n'avoient point encore paru en François & de nouvelles Notes du Traducteur. Det er bekandt/ at Grotius er dend/ som først har sat det saa høyt/ nu omsiunder agtede Jus Naturæ paa en fast Foed/ og det først Systemathisk Fordraget. Hans Positioner ere fortrefflige og med almindelig Biefald imodtagne; men hans skionne Verk de Jure Belli & Pacis bliver en Skat/ som Efterkommerne ey mindre end Ciceronis og Senecæ Skrifter vil holde i Forundring og Ære; der skinner deri allevegne frem en forunderlig Belæsenhed/ et fortreffeligt Judicium, en skion Skrivemaade/ en stor Moderation og Sagtmodighed/ saa at hand maa have besiddet alle disse store Gaver i en høy Grad/ og vist er det/ at Naturen neppe i et heelt Seculo bringer saadan en Mand til veye. Hans Bog er aldrig kommen saa skion fra Pressen/ som denne Sinde; thi ligesom intet er sparet for at giøre dend angenem i Øynene/ saa har Mr. Barbeyrac paa sin Side beflittet sig paa og at forskaffe Sindet sin Forlystelse. Forhen har hand ved Puffendorfs Skrift vist sin Capacitet, men i dette vil hans Noes ey blive mindre. For ved Bogen staar en artig Tilskrift til Kongen af Engelland/ hvorudi Barbeyrac anmerker/ at Grotius har havt dend Ære fast ved alle Oplag at tilskrives kronede Hoveder/ derpaa følger en Fortale af 6 Ark/ hvorudi først fortelles denne Bogs Historie/ dernest gives Efterretning/ hvad Barbeyrac har giort ved dette Oplag/ og endelig

endelig anfører sine egne Anmerkninger over Grotium. Efterat hand har undersøgt/ hvad mand har manglet paa Grotii Verk/ refuterer hand og dend Discours de la Poesie Epique, som findes forved dend Amsterdammer Edition af Telemaque, hvorudi Hr. Fenelons Arbeyde settes over Grotii og Puffendorphs Skrifter. Oversettelsen har Hr. Barbeyrac besørget med stor Flid/ saa dend paa mange Stæder ere tydeligere end dend Latinske Text, og saa beskaffen/ at dend kand passere for en Commentarius. Efterdi i sidste Oplag havde indsniget sig adskillige Feyl/ har Barbyrac holdet de beste Editioner mod hinanden/ og særdeelis fuldt dend første/ som Grotius selv udgav tillige med dend som udkom 1632. Allegata vare meget utrigtige over det/ at Grotius alt for meget havde forlat sig paa sin Hukommelse/ forvexlet Authores, iblant ey nævnt dem/ iblant udeladt Bog og Capitler, hvor det Andragne var at finde/ og iblane citeret falsk. Alle disse Feyl haver Mr. Barbeyrac med stor Meye søgt at rette/ hvoraf mand fast paa alle Sider finder Prøver i Anmerkningerne. Grotius er selv over de mange Oplager bleven forvirret/ eller og maa ved Trykningen et og andet være bleven indført paa det urette Stæd/ hvorudover Barbyrac har fundet sig foraarsaget udi en Section iblant at sætte/ det første sidst/ og det sidste først. Hand har og iblant maa føre noget af dend eene Section ind i dend anden/ og derover tit maat forrykke tvende Sectioner; thi er i dette Oplag Sectionernes Inddeeling

deeling forbedret / i det Barbeyrac har føyet de Ting tilhaabe / som høre sammen / giort samme efter Materiens Beskaffenhed kortere eller længere / og ey kiert sig efter forige Inddeeling. Paa visse Steder har hand af Anmerkingerne indrykket noget i Texten, og derimod iblant udtaget hvis som syntes superfluum, og giorte Texten dunkel / og det har hand igien sat iblant Anmerkingerne. Grotii Noter har Barbeyrac nu først oversat paa Fransk / hvortil hand har føyet sine egne Tanker / og ere hans Anmerkinger ey det ringeste af Skriftet. Udi disse ere først indrykkede alle de Grædske og Latinske Steder / hvorpaa Grotius sig beraaber / og samme formeeret med adskillige andre / som Author har erindret. Dernæst har hand mange Steder udført Grotii Tanker / og med stor Beskedenhed anmerket een og anden af Grotii Feyl. Mand er Barbeyrac forbunden / thi ved dette Verk er Bogen sat i bedre Standt / end dend forhen har været / saa at denne Oversættelse er værd at læse.

Frankerige.

Mr. Thomasin de Mazaugnes Præsident ved Chambre des Enquetes af Parlamentet i Aix har for at udgive een Samling af de til den berømte Peirescium skrevne Breve / hvorved og skal føyes hans til andre lærte igien affendte Breve. Dend første Classe udgior 3 Tomer i 4to, de andre vil endnu blive sterkere. Der er ingen slags Lærdom eller Videnskab / som jo findes derudi

udi Physica, Astronomien Botanick, Critiquin og for alle Ting Montvesenet/ og Kundskab i Antiquiteterne kand meget dermed beriges. Mand kand vel sige/ at ey nogen sterkere eller nyttigere Samling af Breve nogen Tid er seet. De som ere skrevne til Peiresium, ere deels Latinsk/ deels Fransk og deels Italiensk. Mand har udløgt 1000 iblant 6 à 7 tusende/ og allene udvalgt de/ hvorudi noget nyttigt og curieus kunde være. I dette Verk ere Mengde Kaaberstykker/ og Præsidenten udbeder sig Communication af de Lærde/ om de besidde noget Brev til Peiresium eller af hans igien til andre.

Italien.

Udi Verona har dend berømte Marquis Scipio Maffei, dog uden at give sit Navn blot/ begyndt at udgive en Samling af Italienske Tragœdier, hvorpaa dend første Tomus fører til Titul Theatro Italiano o sia scelta di tragedie par uso della scena in Verona 1723. in 8vo. forved settes en nøt Historie og Forsvars-Skrift for alle slags Skuespil/ og er i denne ikkuns 4 Tragœdier, nemlig: 1. La Sofonisba del Triissino. 2. Oreste del Rucellai. 3. L. Edipo del Sofocle tradotto del Guistiniano. 4. La Mirope del Torcilli.

Udi Rom er trykt 1720 in 4to Gerarchia Ecclesiastica, considerata nelle vesti sagre e civili

vili usanti de quelli, liquali la Comporgeno espresse e spiegate con le imagini di ciuscun grado della medesima, da Filippo Bonanni; Dette Skrift bestaar af 2 Alphab. 21 Ark og 156 Kaaberstykker/ og som det meget hielper til at prøve en Religion og dessen Alder/ naar dends Ceremonier og Skikker nøye er bekandt/ saa er mand Authori forbunden/ at hand ey alleene med saa stor Flid har vildet beskrive/ men end og i saa reene Kaaberstykker legge os dend Deel af den Romerske Kirkes Skikke for Øyene/ som angaar Klæderne. Hvor vidt hand har ret eller ey/ staar til andre at undersøge/ dog vil mand vel neppe tilstaae ham/ at udi de underjordiske Cryptis til Rom er i de første Tider bygt Altare og holdt Messer/ som da ey var brugelig/ saa drager og Author ey Betenkning i at statuere, at Apostelen Petrus er Author til Tonsura Ecclesiastica, og at udlede Cardinalerne om ikke fra Christo selv dog fra Petro.

Sammesteds haver Mr. Justus Fontanini i afvigte Aar paa nye ladet oplegge i stor 4 hans Antiquitates Hortæ Coloniæ Etruscorum, og ey alleene her og der igien formeeret de allerede forhen udgivne 2de Bøger/ men endog samme formeeret og forsynet med fleere Beviiser/ og dertil føyet dend 3 Bog/ hvortil hand særdeeles har faaet Andledning i det/ at mand/ da dend Biskopelige Kirke igien blev opbygget/ har fundet under

der Klokke-Taarnet en gammel Sarcophagum, hvorpaa efter Authoris Meening Bacchi Bryllup med Ariadne er afstegnet. Efterdi denne Antiquitet nu bevares i Villa Nuptiana, saa har hand deraf taget Anledning dertil at føye Cardinal Ferdinandi Nuptii Hortani Liv og Levnet og hans engang trykte Tractat, kaldet Discorso intorno alla coltivatione e popolazione della Campagna de Roma. Udi Aar er sammesteds og udkommen en nye Edition af Philippi Turre Monumenta Veteris Antii, saaog hans 2 Dissertationer de Beleno & aliis Aquilejensium Diis og de Colonia fori Julii Venetorum cum fragmentis Inscriptionum fratrum Arvalium. Dog synes intet af denne Edition at være nyt uden Titulen og Authoris Levnets Beskrivelse som dertil er kommen.

Fra Bononien haves/ at dend lærde Grev Marsigli, hvis Historia Maris in folio allereede er under Pressen i Amsterdom/ der har bragt dend oprettede Clementinske Skole i fuldkommen Stand/ hvorpaa hand var afreist til Genua for at tilbringe sin øvrige Lifstid i Roliged udi Marseille. Vel har mand i de publique Tidender vildet udbringe/ at samme lærde Grøve var i Constantinopel og havde forandret sin Religion; men dette timer sig ikke med det første Tidender/ som saaledes/ som sagt er/ sig forholder.

Nye

Nye Bøger.

Joh. Pet. de Crosa Systema Logicæ, 8vo Genev. 1724.

Jo. Ern. Floerkii Comment. de origine Bonorum Mensæ Episcopalis, 4to. Jenæ 1724.

Aug. Herm. Frankii Idea Studiosi Theologiæ & Monita Pastoralia Theologica, 8vo. Halæ 1722.

Ejusdem Methodus Studii Theologici publicis prælectionibus in Acad. Halensi, 8vo. ibd. 1723.

Ejusdem Christus S. Script. Nucleus, 8vo. ibid. 1724.

Ejusdem Commenr. de Scopo librorum veteris & novi Testamenti, 8vo. ibid. 1724.

Georg. Bernh. Bulffingeri de Origine & Permissione Mali 8vo. Francof. 1724.

Jac. Bruckeri de Vita & Scriptis Eliæ Ehingeri Commentatio, 8vo. Augustæ Vindel. 1724.

Jo. Franc. Buddei Elementa Philosophiæ practicæ 8vo. Halæ 1724.

Udi dette Kongl. privilegerede Bogtrykkerie ere i disse Dage ved Trykken blevne færdige:

Doct. Johan Brams, Superintendent i Aarhuus Stift / Lig-Prædiken over Assessor Jesper Hutfeld / in 4to.

Comœdie om gamle Jens Gnier eller Penge-Puger / oversat til det Danske Theatri Brug / efter dend Franske ved Moliere forfærdiget. in 8.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 35.

Dend 31 Augusti, 1724.

Dannemark.

Bernekon.

Fore udi Vaabenet en halv rød kroned Væder udi hvidt Feldt/ og af Hielmen/ som er kroned/ udkommer ligeledes en halv rød kroned Væder. Mand finder somme Stæder Feldtet at være blaat/ og om Væderens Hoved i stæden for Kronen bundet et Baand udi tvende Lykker.

Denne Familie haver beſiddet koſtelig Gods baade paa Rygen og i Pommern / og ere de førſte deraf bidkommne under Kong Erich Mendveds Regiering. 1303 var Hr. Ulrich Bernekou udi det Fordrag / ſom ſkeedte imellem Kong Erich og Hertug Hendrich af Meklenborg / og endnu ſamme

me Aar at love for Grev Geert af Holsteen i Forliget med de Lybske. 1314 beseglede hand paa Kongens Side dette Hertug Witzlaf givne Brev om at hielpe ham mod Markgreven. 1315 var Claus Bernekou blant Kong Erich Mendveds Forlovere for dend med Hertugen af Sønder-Jylland sluttede Fred. 1329 levede Hr. Hendrich Bernekou / Ridder. 1361 var Theus Bernekou med Hertugerne af Meklenborg / da de qviterede for Hertuginde Ingeborgs Medgift. 1376 nævnes Reimer og Hendrich Bernekouer Her Ravens Sønner som Vædnere i det Fordrag / som da blev giort imellem Kong Oluf og Hertug Albrecht af Meklenborg. 1546 var Hr. Hans eller Johan Bernekou / til Tolløse og Birkeholm / udsendt med 40000 Guld-Gyldener til de protesterende Fyrster / som da laae for Ingolstad / men da hand hørte / at Chur-Fyrsten af Saxsen var fangen af Keyseren / førte hand dem tilbage; Hand blev siden Danmarks Riges Raad / og i dend Qvalitet var hand 1558 med udi Kolding / at forbedre Recessen med adskillige Articler, hand døde 1559 / hans ældste Søn Morten Bernekou / var en vel-bereyst og studeret Herre / og kom ulykkeligen af Dage imellem Kiøbenhavn og Kiøge / i det hand vilde springe af Vognen / og tillige sprang sin Kaarde / som var gleden af Skeeden / tvert igiennem sig. Hans anden Søn Johan Bernekou eyede Nielstrup og dend tredie Christian Bernekou til Birkholm / var en overmaade lærd Herre / som udi 20 Aars Tiid havde forsøgt sig uden Lands / hand døde 1612 /

hans Søn var Hans Bernekou til Vidskiov/ som døde 1630 in Dec., efterladende sig en eeniste Søn Christian Bernekou til Vidskovle/ som havde først til Egte Hendrich Romels til Bekkeskou og Margrete Scheels Daatter/ Else Romel/ og siden Her Christen Scheels til Walloe og Frue Birgitte Ruds Daatter/ Birgitte Scheel/ med hvilken hand efterlod sig en eeniste Søn/ kaldet Christopher Bernekou/ og døde 1665.

Det er bekiendt/ at hvadheller vi vil gaae til de Gamle eller Nye/ som have skreved om Geographien, da ere de/ naar de komme til det Capitel om Danmark/ enten ufuldkomne og ukyndige udi hvis de skal skrive/ eller og opfylde deres Relationer med saa mange Urigtigheder/ at Nationen derved maa haanes/ da mand fuldkommen seer/ at de ikke have nogen ret Idee om dette Rige/ og den eene blindt den anden efcopierer dend anden.. Men hvoer vel Aarsag til en Deel deraf/ uden de iblandt Nationen selv/ som ere bequemme til at raade Bod paa saadan Mangel/ og dog efterlade at vise deres Talent til deres Fædernelands Lustre. De Fremmede ere at undskylde/ da de ey finde for sig det Ringeste/ hvorefter de sig kand rette. Jonæ Coldingensis Coronarium og Brevis Descriptio Daniæ, saa og Joh. Isaac. Pontani Chorographica Daniæ Descriptio ere baade korte/ og for de Tider/ vi nu leve i/ til deels ufeilrettelige. Wulfs Encomion Daniæ og Arend Bernt om Danmarks Frugtbarhed og Herlighed vil ligesaa lidet/ som Zeileri Descriptio Daniæ

niæ for nøye dem/ som forlange en accurat Beskrivelse over dette Rige/ tilmed ere de tvende skrevne paa Dansk/ og altsaa/ hvis got i dem end maatte være/ til ingen Nytte for dem/ som ey forstaae Sproget. Resenii Atlas, som med saa stor Bekostning og Flid er samlet/ er det Eneste mand hidindtil har bygget paa/ da mand har ventet/ at det skulle komme for Lyset/ men det gaar vel med det som fleere Verker/ der komme i Forglemmelse. Rettelig haver derfor Mag. E. Pontoppidan Prædikant ved Slottet og Meenigheden udi Norborg paa Als foretaget sig saa nyttigt og prisseligt et Arbeyde/ som hand har under Hænder/ om hand dermed kand trenge igiennem/ nemlig/ at skrive en Chorographisk/ Antiquarisk og Physisk Historie over Danmark med Hertugdømmet Slesvig derunder begreben/ samme Verk udarbeydes paa Tydsk/ paa det at Fremmede og deraf kand have Nytte/ og vil udkomme tilstundende Paaske/ det bliver nesten 3 Alphab. in 4, og vil føre til Titul: Schaubühne des alten und itzigen Dännemarcks/ eller saa ohngefehr. Efter at Autor i dette Verk generaliter har handlet om Danmarks Navn/ Eide/ Situation, Grendser/ Størelse og Inddeeling/ gaar hand fra Provintz til Provintz/ og taler saavel om det platte Land/ Luften/ dets Natur/ Afgrøde/ Dyr/ Vand/ Bierge/ Skove etc. som og om Byerne/ Stæderne/ Slotterne og Herregaarderne/ ved hvilken Leyligbed tillige igiennemgaaes/ hvad som kand falde at sige om Navnenes Derivation, Stædernes Eide/ Stiftelse/ Situation, Naboelav/ Størelse/ forrige og nu værende

de Tilstand, de publique Bygninger/ Inscriptioner, Indbyggerne deres Levemaade/ Handel/ Magistrat, Vaaben og andre remarquable Particulariteter? Ved de fleeste af Byerne skal føyes en liden Chronologie over deres præcipua fata ab urbe condita. Herforuden meener Author at udzire samme Skrift med specielle Carter og Planer af de fornemste Byer i hver Provintz. Hand har/ for at giøre dette Verk desto accuratere, reyst neesten alle Provincierne og Stæderne igiennem. Og hvad i vores Historier findes/ som angaar hvis ved hver Stæd remarquabelt er at agte/ haver hand med Flid her og der udsøgt. De giorte derfore ey ilde mod Publico, som vilde behage at communicere Authori hvis de kunde have/ der kunde contribuere til Verkets Fuldkommenhed/ da Author med ald Erkiendtlighed sligt imodtager.

Tydskland.

Udi Tybingen er udgiven Doct. Christ. Matth. Pfaffii Cancellarii Tubingensis Introductio in historiam Theologiæ literariam, notis amplissimis, quæ novum opus conficiunt illustrata. Verket er trykt i Aar/ og bestaar af 2 Alph. 7 Ark in 4to, og ihvorvel Bogen i sig selv ikke er nye/ saa er dend dog nye i henseende til de dertil komne vidtløftige Anmerkninger. Texten af dend første Edition er beel og holden i denne/ dog meere forklaret ved adskillige Anmerkninger/ og er iblandt heele Skrifter indrykke-

tykkede/ som Du Pins Retractation, angaaende det Quesnelliske Nye Testamente. Abbed Smidts Programma de corporibus doctrinæ, Philippino, Pomeranico, Prutenico, Thuringico, Julio. Universitetets til Oxford Decret om Doctor Scherloch og Binghams, betreffende nogle farlige Talemaader udi Læren om dend hellige Treenighed/ saa og Puffendorfs og Huetii Breve om en demonstrativ Forfatning af Theologien, som og har staaet i dend første Edition. Denne Edition er virkelig en nye Prøve paa Authoris store Forfarenhed in Historia literaria. Mand maa høyligen forundre sig over de mange derudi anførte Allegata og Bøger/ og endnu meere over det/ at Author forsikrer/ at hand ey alleene har seet/ men end og selv besidder dend største Deel af disse Bøger. Derunder og hører Scolastici fra Suaretz til Alvarez ja end videre hen/ hvilke Author recommenderer at maa læses/ hvorudi dog vel ikke mange vil blive af hans Meening. Ellers finder mand derudi her og der smuk Efterretning om Engelske og fremmede Bøger. Author ønsker/ at en vilde give sig især med at continuere Lipenium, og samme særdeles med fremmede Skrifter forbedre/ hvortil dog vel ingen var meere bequem end hand selv/ om hand vilde paatage sig det Arbeyde. Ellers er at beklage/ at hand ved saa saae af de anførte Bøger har sat sin Meening/ som hand mueligt har giort/ at ey nogen skulde støde sig derover/ men de fleeste Authores ere døde/ og

for de øvrige haver hand sig intet at befrygte/ da forstandige Folk ikke finder Mißhag i/ at mand frit raisonerer over deres Skrifter/ naar det skeer med Fornuft og Beskedenhed/ tilmed naaes ey Øyemedet mand har ved Indledningen til Theologiske Bøgers Historie/ særdeles naar mand veed ey at velge Ret/ om det blotte Navn og Titul/ ikkuns vides af Bøgerne/ og derved ey tilliges en øyet en grundig Censur over hver/ heldst da Author tilstaar/ at hand har opført Titlerne/ ligesom de ere ham forekomne. Author siger/ at om denne Edition ey er tilstrekkelig/ kunde et Systema Historiæ literariæ plenius udfærdiges/ og skeer det/ er vel ikke at tvifle paa/ at deri til Overflød anføris/ hvis nu kunde synes at mangle. Imidlertid er Bogen nyttig/ da mand deraf kand udlede det beste/ og siden dertil samle meere/ indtil det fuldkomne Systema kommer for Dagen.

Udi Halle er trykt i Aar in 4to D. Joachim Langens Ausführliche Entdeckung der falschen und schädlichen Philosophie in dem Wolfianischen Systemate Philosophico &c. mit einem Vorbericht/ was mit dem Authore des gedachten Systematis in Halle vorgegangen. Verket bestaar af 3 Alphabet. 2 Ark. I denne stridige Materie ere allereede 19 Stykker udkomne/ og meener Endeel/ at Doctor Lange havde giort vel/ om hand havde biet med at lade dette Skrift udkomme/ indtil at Wolfens Anmerkninger over hans Metaphysica vare ved Trykken bekandt giorte.

Udi

Udi Wittenberg er i Aar udkommen in 8vo D. Val. Ern. Lœscheri Anti-Latitudinarius s. Statera articulorum fidei, errorum sonticorum & elenchi necessarii. Accedit Syllabus Prænotionum contra Philosophiam nostri seculi ad imperium grassantem custodiendarum, samme bestaar af 9 Ark/ dog skal det ikkuns være en nye Titul over dend i Authoris Stromatibus sig befindende Statera articulorum fidei, hvortil nu er sat hans Prænotiones imod Philosophos, og andre imod nogle Juristers nye Theologie, som elske Hobbes, og affectere et geistlig Tyrannie

Svitzerland.

Til Cloden udi Zürcher-Gebiet er opgravet af Jorden adskillige Antiquiteter; Mand har paa samme Sted og fundet Metal/ hvoraf er at slutte/ at der maa have staaet en gammel Bygning/ endskiønt intet derom i Historierne er at læse. Iblandt andre mærkværdige Ting var der og funden Steene af en subtil Materie med Paaskrift som legio 1. legio 2. &c.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt 1723 en nye Edition af dend bekandte Tractat: Traité du Beau ou l'on montre en quoi consiste ce, que l'on nommé ainsi par des exemples tirez de la plupart des Arts & des sciences par J. P. de Crousaz Professeur en Philosophie & en Mathema-

tique dans l'Academie de Lausanne. Denne Edition bestaar af 2 Vol. in 12mo, et Vol. af 548/ og det andet af 400 Sider. Autor har i dette Oplag ey forandret noget i Sagerne i sig selv/ men de ere blevne ved det forige Begreb/ dog er Stilen rettere/ hvilket gemeenligen skeer med alle Bøger/ som meer end engang trykkes i Autoris Liv og Levnet. Dend gode Smag over Arbeydet tager til/ naar dend/ som legger Haanden derpaa/ er habil. Imidlertiid er dog noget i denne Edition udeladt og noget nyt sat til. Det udeladte er det sidste Capitel, hvorudi Autor af sine forhen fastsatte Fundamenter, har søgt at vise/ hvad Ypperlighed der er udi en velindretted Harmonie ved Musiquen, saaledes som Mathematici samme begribe. Efterdi kuns faa forstaae Theorien ret i disse Sager/ blev dette Capitel af Bogen lidet eller intet læst; thi hvad Skiønhed der er i et Musicalisk Stykke/ proberes allene ved Høreelsen. Saa haver Autor i stæden derfor indrykket et Capitel om dend Christelige Religions Skiønhed/ hvilket over Materiens Høyhed/ og dend Vidtløftighed/ som udfordres til at beskrive dend høyeste Skiønhed/ er større end noget af de andre. Hand har og føyet et Capitel dertil/ om de falske Kiende Tegn/ som vandhelder Religionen, og fordunkler hvis derudi er skiønt.

Engelland.

Udi London opholder sig nu dend Franske Ingeneur Chaumette, om hvis Inventioner forhen

hen er talet/ samme skal have der præsentered sin nye decouverte, nemlig hvorledes Skibe udi Storm kand reddes fra Skibbrud formedelst en Spring-Feder/ hvormed Seglene i Hast kand nedtages. Hand skal og have inventeret et slags Uhrverk uden Feder/ som trekkes allene op ved den Ring/ uden at det giøres nødig at lukke Verkerne op/ samme gaar og meget accurat, og koster mindre/ at holde ved lige end alle andre slags Uhrverker.

Sammesteds er trykt i afvigte Aar in octavo A Letter to the Learned Caleb Cotheſvorth, M. D. Fellor of the Royal, Society of the College of Phyſicians & Phyſician to S. Thomas to S. Hoſpital containing à Comparaiſon betwein the Mortality of the naturel Smal pox & the given by Inoculation. By James Jurin, M. D. R. S Sacris Fellov of the College of Phyſicians & Lecturer of Anatomy of Surgeons Hall. To Which is lubjogned an Account of the Succes of Inoculation in Neu England, al likens an Extract from ſeveral lettres concerning like method of communicating the Small Pax, thot has been uſed a time out of mind in South Wales. 1722 graſſerte smaa Kopperne saa stærk i London/ at paa nogle Maaneders Tild døde næsten hver Uge deraf imod 100 Personer/ thi var mand betænkt paa/ at opsøge tienlige Middel/ for at forekomme dette Onde/ og iblant andet blev indført dend Maade med Indpropningen. Men som adskillige satte sig imod denne Inoculations-Cur, har Autor søgt udi

udi dette Skrift at viise/ hvad heller mand var større Fare underkast/ om mand lod sig Pokkerne indpreppe/ eller mand afbiede deris naturlige Komme. Iblant 182 Personer i Engelland/ som havde resolveret at underkaste sig denne nye Cur, ere allene tvende døde/ hvortil mand dog vil give a den Svaghed end Kopperne skyld/ og udi Nye Engelland til Boston af 300 ikkuns 5 à 6 Personer/ ihvorvel mand der meget skiødesløs har behandlet Patienterne. Hvorimod Autor viiser i tvende Tabeller over alle de i London siden 1667 døde Personer/ at et Aar at regne om et andet/ vare af 21519 Personer/ som aarlig pleye at dø i London/ af Kopperne borttagen 1550 Personer/ eller 72 af 1000/ det er dend 14de Deel af de Døende. Saa viit har hand af de samlede Kirke-Sedler kundet udsøge/ og Tallet vilde endnu blive større/ om Huus fra Huus derom blev inquireret, som hand har Exempel paa fra adskillige Stæder i Provintzien York, hvor ved nye Efterspørgning er befunden/ at af 100 Patienter med smaa Kopper besengte/ ere der døde ordinairement 19/ og af 5 næsten een; Derimod befindes/ at hvor Inoculationen er giengse/ dør ikkun een af 60/ ja vel ikkuns een af 91/ om forsigtig gaaes til Verks/ og som disse dog ey dø/ uden andre Svagheder tillige tilslaaes/ saa kunde Inoculationen ey siges/ at være Aarsag i deres Død. I Constantinopel har en Grædsk Kone i mange Aar practiseret og endnu practiserer denne Cur, og det med dend Lykke/ at af mange tusinde er ey

en

en Eniste død under hendes Hænder. Mr. Jurin har søyet hertil adskillige Breve/hvoraf udi et viises/ at saadan Inoculation først udi Aaret 1721 er indført til Boston i Nye Engelland/de øvrige derimod gotgiøre/ at saa lenge mand kand mindes/ har denne Cuur været bekandt i Fyrstendømmet Walles/ dog under et andet Navn/ nemlig at kiøbe sig smaa Kopper til/ og det paa dend Maade/ at mand kiøber af en Patient Materien af nogle Kopper/ river Huden dermed paa Armene/ eller slikker sig med Naale/ som ere dyppede i denne Materie. Endeel skabe sig med Bagen af en Knif paa Hænderne saa lenge til Blod gaar ud/ og derpaa strygges Materien. Mand præparerer ey/ som ellers nu skeer ved Inoculationen, Patienten dertil med Medicamenter, og dog fornemmer mand ey til/ at de som saaledis tilkiøbe sig smaa Kopper/ enten dør deraf eller have saaet dem igien.

Endnu er trykt sammesteds i afvigte Aar in 8, A Treattise of the high Operation for the stone with XVII. Coper-Plates by William Chefelden. Authoris Fortale indeholder en kort Historie over de Methoder, som bruges til at skiære Steenen paa. Hand anmerker iblant andet/ at 1708. har D. Douglas overleveret det Kongelige Societet et Skrift/ hvorudi hand gotgiør/ at mand uden Fare kand betiene sig af dend nye opfundne Machine til at skiære; men ihvorvel saa Demonstrativ en Sandhed er bleven de fleeste Engelske Chirurgis overtydet/ har dog ingen vildet forsøge samme Methode, førend Joh. Douglas en Habil Anatomicus, og bemeldte Do-

ctors Broder deraf giorde dend første Prøve. Jhvorvel hand da ey kand passere for Inventor af denne Methode, saa maa mand dog tilstaae ham/ at hand har været dend første/ som har sat dend i Verk paa levende Personer/ da hans Operation er gandske different fra Petri Franci. Chirurgernes Societet i London/ som giøre deres til at understøtte alle nyttige Decouverter i deres Fait have optaget derfor Mr. Douglas i deres Corps. Udi Fortalen meldes og om et Brev skreven fra en Chirurgo i Edenborg/ som beretter/ at i afvigte Aar har hand betient sig af dend nye Methode hos en Mand mellem 67 til 70 Aar/ og udtaget ham derved af Blæren tvende Steene hver 4 Unzer vegtig/ og dog alligevel uagtet Patientens Svaghed og høye Alderdom/ heelet ham uden at hand er nogen Tilfald underkastet/ hvoraf er at see/ at mand kand betienne sig af Methoden saavel hos Gamle som Unge. Mr. Cheselden beskriver os dernest de Deele/ paa hvilke Operationen falder at foretages/ saa og Maaden derved skal bruges/ hand har lykkeligen deraf betient sig hos 9 Patienter, uden at en Eniste af dem derover er død. Mærkverdigt er det ellers/ at denne Methode at udskiære Blære-Steenen over Os pubis, og Inoculationen af Smaakopperne næsten paa en Tid udi Engelland ere indførte. Jhvad om Tingen er/ saa have de Patienter at prise sig lykkelige/ som falde habile og erfarne Chirurgis i Hænderne.

Endnu er sammesteds og i samme Aar komne

fra

fra Pressen de af Bramton Gardon i Følge Robert Boyles Stiftning holdne Prædikener/ under dend Titul: The pretended Difficulties in natural or revealed Religion no excuse for infidelity. Sixten Sermons preached in the Curch of St. Mary le Boys London in the Years 1721 & 1722 of the Lecture, founded by the Honourable Robert Boyle Esq. by Bramton Gardon Am. Caplain to the right honourable Thomas Earl of Macilesfield Lord high Chanceller of Great Britain; Samme Verk bestaar af 503 Sider in 8vo, og gaar Authoris Hensеende ud paa at vise hvad præference Religionen har for Atheismum til at giøre et Menniske lykkelig/ og at Atheisterne ey kand finde nogen gyldig Aarsag til deres Positioner/ saasom alt hvad de har at indvende imod dend rette Religion ey er af nogen Betydenhed/ og de efter deres eget Systemate endnu mindre kand have de formeente Besværligheder.

Portugal.

Udi Portugal har Mr. Mervilleux, som af Kongen var udsendt til at undersøge de naturlige Curiositeter, ved Bierget Cintra fundet i en underjordisk Gang af dette Bierg mange Agatstykker/ som havde giordt sig los fra en Aare/ og fuldkommen lignede dend Orientalisке Agath/ hand har indsendt til Kongen en Beskrivelse derover tillige med Underretning om de der i Egnen forekommende Planter.

Nye

Nye Bøger.

Bernh. Connor Evangelium Medici seu Medicina Mystica de suspensis Naturæ legibus sive de Miraculis, Jenæ 1724.

Campegii Vitringa Observationum Sacrarum Libri VI. 4to. Jenæ 723.

Historia Mediani in Monte Vosago Monasterii ordinis Sancti Benedicti ex Congregatione Sanctorum Vitoni & Hidulfi, 4to. Argentorati 724.

Frid. Adolphi Lampe Fundamenta Theologiæ Didascalicæ, 8vo. Marpurg. 724.

Jac. Staalkopff Christi passionalia veteris Test. 4to. Wismariæ 724.

Petri Albini de Vita Gregorii Sabini, 8vo. Lignicii 724.

Joh. Dav. Steuckardi Tentamina sacra ex omnibus Theologiæ partibus pars 11. 8vo. Vitemberg. 724.

Gotl. Slevogtii de sectis Philosophiæ Juris-Consultorum opuscula, Jenæ 724.

Christ. Henr. Weissii de Saxonum origine conjecturæ vero simillimæ, 8vo Chemnitii 724.

Georg. Bernhard. Bulfingeri Methodus docendi in Scholis illustribus disciplinas Morales & Mathematicas qvæ institutio ejus generis colleg. qvam proxima accedit, 4to. Tubing. 724.

Hagemanni tr. Physicus de Motu Mercurii in Baromerris, 4to. Regiomonti 724.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 36.

Dend 7 Sept. 1724.

Dannemark.

Benzon.

Skioldet er forgyldt og med tvende opreyste Sparverker/ det ene over det andet/ og begge af himmelblaae Farve deelt i 3de Parter/ i dend mellemste Part staar imellem Kanterne af Spar-Verket et sort og horned Ore-Hoved. I dend øverste Part staar tvende røde Roser/ een ved hver Side af det øverste Spar-Verk; I dend tredie og nederste Part staar en rød Rose mit under det nederste Spar-Verk. Paa Hiel-

men staar en bruun Skandse-Kurv/ af hvilken udspringer til dend venstre Haand en forgyldt Løve med opløst Svands/ aaben Gab og udragt Tunge/ som holder med sin høyre opløftet fremmer Foed en forgyldt Piil/ hvis Spids vender ned ad/ med dend anden Foed lehner dend sig paa Skandse-Kurven.

Dend første af dette Vaaben var Hans Benzon til Skiersøe/ da Secreterer i det Danske Cancellie, men siden Justitz-Raad og ældste Landsdommer i Nørre-Jylland/ hand blev dermed for sig og sin ægte Afkom den 15 Decemb. 1679 benaadet. Hans Børn ere Johan Severin Benzon til Broerup/ Secreterer i det Danske Cancellie. Christian Benzon til Skiersøe og Fr. Sophia Margaretha Benzon gift med Vice-Admiral Rosenpalm.

Tydskland.

Udi Hamborg er den IV Tomus af Pr. Wolfens Anecdota Græca under Pressen/ hvorudi iblandt andet findes Plutarchi Tractat de Nobilitate, som ey forhen er trykt/ tillige med en smuk Version deraf.

Udi Wien continuerer Printz Eugenius med at tillegge sig allehaande curiosa, nyligen har hand ladet komme adskillige rare og curieuse Fugle af allehaande slags fra Vestindien/ hvoriblant ere to store Fugle af det slags/ som i Reyse-Journalerne kaldes Oiseaux Casuanes, samme ere sorte og glinsende/ have sterke Feyre/ og dend der ey har seet dem forhen/ kulde tenke de vare af Silke/ Fødderne ere ligeledes sorte og lengere end Storke-Been 3 til 4 Fingre tykke/ paa hver Fod ere ikkuns 3 Kloer/ om Livet ere de 3 gange saa tykke som en Stork/ de have tykke og stercke Halse/ og Hovedet med Nebbet seer ud/ som vare af sort veret Læret/ og paa Hovedet ha-

ve de en ligedannet Hette. Vel haver Naturen negtet dem Tunge/ derimod naar de skal drikke/ dyppe de deris Neb i Vandet/ tage saameget Vand deri som de kand/ lukker det derpaa til/ rekker det saa op i veyret/ og saaledes nyder deres Drikke/ ifald noget Vand falder ned paa eders Feyre/ haver de ikke Roe paa sig førend det er borttørret. Derneſt trende store og skiønne Ager-Høns/ af Størrelse som vores ordinaire Høns/ dog ere de kortere/ men tykkere/ og see de saa artige ud paa Feyrene/ ligesom paa hver Feyr hengte en Perle/ Neden for Nebbet have de paa Siden et rødt Skieg/ og udi Breden paa Hovedet en liden Hætte.

Nederlandene.

Udi Leyden trykkes Lucretii 6 Bøger de Rerum Natura med Gifanii Notis og Collectaneis, saa og Lambini, Fabii, Crechii og derforuden Abr. Beigeri sampt Editoris Sigeb. Havercampii Prof. Hiſt. Eloqu. & Lingvæ Græcæ nyl Obſervationibus tillige med de beſte af Pii og andres Anmerkninger. Under Texten staar foruden Noterne Crechii lærde Paraphraſis og variantes Lectiones, hvilke ere samlede af meer end 20 MSS. og Editioner, og i særdelished a 2 meget gamle Codicibus, som findes iblandt Vossii Bøger i Academiets Bibliothec til Leyden. Af dette Verk trykkes ikkun 850 Exemplarier/ og vil heele Verket beſtaa af 8 Alphab., dermod er allerede saaviit dermed avanceret, at de til forſtkommende Paaske kand være ferdig.

Endnu arbeydes stift paa dend nye Edition af Josepho, som Pr. Haverkamp vil udgive/ meget formeeret med variantibus Lectionibus & Notis efter dend Engelske Edition og haves Haab om/ at i tilstundende May kommer dend fra Pressen. Men inden saae Uger bliver Philippi Parutæ Siciliske Medailler, som Her Haverkamp vidtløftig og flittig har forklaret/ ferdig; samme udgiør 2 Tomer in folio, og hører til Thesaurus Antiquitatum Sicularum, hvilket store Verk med denne Aars Udgang bliver fuldkommen.

Joh. Alberti Observationes Philologicæ in Novum Testamentum er og sammesteds under Trykken/ og dermed avanceret til Epistelen til de Epheser. Author er dend lærde Lam. Bos hans Discipel, hvilken mand haver at takke for deslige nyttig Arbeyde.

Engelland.

Udi Engelland er trykt in 4to Memoire presenté à Sa Gr. Milord Duc de Newcastle Chambellan de S. M. le Roy George &c. & Secretaire d'Etat sur l'etat present de la Caroline, & sur les moiens de l'ameliorer par Jean Pierre Purry de Neufchatel en Suisse cidevant Directeur General au service de la Compagnie des Indes en France. Indholden af samme Tractat, som er værd at læses gandske/ er kortelig denne: Ihvorvel Engellænderne/ som besidde Caroline, meget vel vide/ at samme

er et af de beste Lande i Verden / troer dog Author, at de ey nocksom have givet agt paa dend rette Aarsag til samme Lands naturlige Godhed og de Midler / hvorved mand endnu deraf kand trekke større Nytte; thi forestiller hand 1. / hvor utroelig stor Rigdom mand med Tiden deraf kand have / ey alleene i henseende til Landets overmaade Storlighed / og Jordens udsøgte Godhed / men endog i Henseende til dends excellente Situation. 2. Dend Lethed / som findes i at besette dette Land med Folk uden at depeuplere Engelland ved dertil at udsøge andre Nationer, dog alle Protestanter, som Svitser / Franske / Tydske og andre / og endelig 3. at intet i heele Verden er meere Magt paaliggende for dend Engelske Stat / ey noget dens Attention meere værdig / og intet sikkre Middel til at berige Engelland / end at sette dette Land i Stand. Author, efter at have sattet det Principium, at iblant alle Climater i Verden maa der endelig være et / som er bedre end de andre / og dette beste Clima setter hand at bør søges under dend 33 Grad af Breden / eller saa ungefer / deraf drager hand dend Consequence, at Caroline og Nye Mexico paa Nord-Siden / og Chili samt Rio de la Plata paa Syd-Siden ere de beste Egner i America, efterdi de ligge omtrent paa denne 33 Grad, naar hand nu vil applicere dette Principium paa Caroline, og derved liggende Lande fra Nord- indtil Syd-Havet / siger hand / at det sikkert og uden ald Exception er dend allerbeste Egn udi Nord-America in-

beholdende i det mindste 5 eller 600 Miile alle udstragte Paralel under dend 33 Grad, hvilken Grad i henseende til sin Varme og Luftens Temperament gior baade Jorden og alle der boende Folk langt frugtbarere end paa alle andre Stæder i hvor det og er i Verden, efterdi alle de andre Stæders Godhed eller Onde bestaar udi, ligesom de ere nær eller langt borte fra denne Grad. Hand observerer dernest, at Caroline under samme Grad har ikkuns faae Bierge, men er et flet, jevnt Land med smaae Høye, hvoraf Jorden til største Deel er god, og ey mangler andet end Folk til at dyrke dend vel og ret, der er Overflødighed paa Gedder og vilde Dyr; det er igiennemskaaret med mange rindende Vande, som vrimle med alle slags Fisk, og ved dets Grendser tettest ved Østen til Vesten indbefatter Caroline dette store Land Florida, som de Franske siden har kaldet Loviſiana; men Engellænderne med større Ret kand kalde Georgien eller Georgine efter de tvende 1664 og 1666 under Kong Caroli 2. Regiering oprettede Concessioner. Vel er det sandt, siger Author, at de Franske besidde Udløbet af Floden Missisipi, men foruden det, at Land-Jorden om denne Flod paa 60 a 80 Miile op i Landet er meget slæt, er det derved, de Franske søge at hindre Engellænderne at komme ned igiennem denne Flod, for derved at gaae ind i Golfen af Mexico, hvorimod de igien paa deres Side ikke burde tillade de Franske at trekke sig høyere op ved denne Floed; thi lad være, at de Franske engang bleve saa mægtige, at de

kunde hindre Engellænderne deres Fart ned igiennem denne Floed / kunde jo Engellænderne ved Muleſier / Heſte eller andre Voitures lade føre deres Indigo / Silke og andre koſtbare Vahre / hos dem ſelder / ned til de Haune dem ere tilſlaaede / ſom de maa giøre i Perſien / Arabien og andre Steder i Oſtindien / hvorimod de Franſke / ſom eye ikkuns det Underſte af Landet / der intet duer / og ey igiennem Floden kand komme op til at handle med Indbyggerne i Landet / og nye Mexico, bliver jo deres Colonie og Poſſeſſion dem til ſlet ingen Nytte. Det beſte Middel til at ſætte de Engelſke Colonier der i Sikkerhed / var / at de lod Landet vel peuplere, og de nye Colonier trekke ſig efterhaanden hver Dag lidet nærmere Floden. Author viſer derneſt de Omſtendigheder / ſom contribuere til at udføre ſaadant et Verk / hand viiſer / hvorledes mand kand lokke Folk til at ſette ſig derned / iblandt andet med at give dem / ſom ville bygge og boe der / ſaa megen Jord / de kunne dyrke / føre dem frie derhen med Kongens Skibe / og formaae Kongen til at aſſiſtere dem / og hielpe dem med noget til deres Etabliſſements. For at perſvadere Engelland til at entrere i denne hans Propoſition, anfører hand / hvorledes Hans Czariſke Majeſtet har ladet udgaae en favorable Declaration for dem / ſom ville nedſette ſig enten i Petersborg eller andre Steder under hans Herredømme / i det dem tilſiges frie Reyſe-Penge / fri Huus og Frihed for Skatter i 20 Aar / ja loves dem end og de fornødne

For-

Forskudder til at fortsette deres Handel/ at lade dem være u troubleret i deres Religions Øvelse og betale 100 Rubels til Præsten ved hver Colonie, om dend ey er i Stand til at underholde ham. Slutningen af denne Memoire angaar Silke-Handelen/ som det fornemste hand beder/ maa gives agt paa; thi ingen slags Kiøbmandskab siger hand er der/ som føder saa mange Folk/ gaar saa meget af/ og giver saa vel Penge/ som Silke. I Provence og Languedog findes vel noget deraf/ men de ligge ikke under saadanen Grad, at Varmen kand virke/ og udarbeyde dend beste Sort. Italien/ Spanien og Sicilien ere bedre derved forekommen/ og det ey af anden Aarsag end Varmen. Men Caroline, siger hand/ vilde virkelig derudi overgaae alle andre Lande/ efterdi det net ligger under dend Grad af Varmen og dend Temperament af Lusten/ som meest kommer overeens med Silke Ormens Natur. Saa at paa 30 Aars Tid meere eller mindre/ om mand vilde følge de Middel af ham forestaaes/ kunde Engelland i sine egne Lande faae ey alleene saa megen Silke Undersaatterne behøvede/ men end og dermed forsyne mesten heele Europa.

Til Gilmerton trende Miile fra Edingborg haver en Konstner efter 5 Aars Arbeyde endelig forferdiget og udhugget sig en Vaaning udi en Steen-Klippe/ hvori hand har 6 Værelser/ med Sengested Borde og Stoele/ altsammen af Steen/ saaog en Brynd/ hvis Vand holdis for at være Mineralisk/ og got til at bade sig udi/ hand an-

vender nu sin Flio at zirre Udgangen til dette Steen-Huus med en firkantet vel udhugget Steen / paa hvilken hand vil lade udhugge.

The Cyclops Cave.

Upon the Earth thrives villany and woe
Mit Happines and I, are lodged below
My hands heved ont this Rock into a Cell
Where free from din of live I Safely dwell;
On Jacobs Pillow nigthly lay my heat,
My howse wehn uding an my grave when dead:
Inscribe upon it when it turns my tomb
I Lived and dyed withen my Mothers Womb.

Det er: Cyclopernes Hule: Paa Jorden regierer Bedragerie og Vaande: Men Lyksaligbed og jeg boe herunder: Mine Hænder have til en Vaaning udhugget denne Klippe / hvori jeg hviler fri for dette Livs Usselhed / paa Jacobs Hoved-Pude legger jeg mit Hoved. Dette er mit Huus imedens jeg lever / og min Grav naar jeg er død; Skriv derpaa naar det bliver min Grav; At jeg levede og døde i min Moders Liv.

Frankerige.

Udi Paris sees ellers en Piece kaldet Remarques de Mr. Favelet Docteur Regent en Medecine de la Faculté de Louvain sur une Hydropesie. Patienten var en Jomfrue omtrent 23 Aar gammel / som holdt denne tiltagende Opsvelling geheim og taus saalenge mueligt var / indtil hun maatte holde Sengen / og døde efter 5 Aars Leye. Der var ingen Hielp for hende i

alle

alle de Medicamenter som brugtes / og til at lade sig fortappe var hun ikke at formaae. Liden over aad og drak hun meget vel / havde og sine Tider rigtig / men i de sidste Maaneder gik en haaben Materie fra hende / som i faae Dage bedrog sig til 50 Potter / men efter hendes død fantes hos hende meere end 260 Potter Vand. Hendes Indvold vare tet presſede sammen / derimod Aarene paa Legemet saa udvidede at de vare en Finger tykke. Denne Extraordinaire Gesvulſt bedekkede heele Legemet / saa at ey andet deraf var at kiende i sin ordentlige Form end Hovedet og Foderne. Sved-Hullerne vare saa udvidede / at mand kunde see og kiende dem med blotte Øyen.

Sammesteds er trykt 1722 in 12. Obſervations ſur la formation du Poulet ou les divers, changemens, qui arrivent à l'oeuf à meſure qu'il eſt couvé, ſont exactement expliqués & repreſentés en figures, Par M. Antoine Maitre Jan. Chirurgien du Roy, Samme beſtaar af 326 Sider. Hend Forſikring Author giør / at hand meget forvarlig har opført sig i at undersøge Eggenes Natur / og ey alleene 2 eller 3 gange / men 10 til 12 gange igientaget sine Obſervationer, giver Anledning til at troe / at hand ey maa have taget feyl. Obſervationerne ere 26 i tallet / hvori hand beſkriver alle Forandring ved et Eg / end og fra Drenkningen af tydelig / og i en meget god Orden / og de som ere Liebhabere af deſlige Underſøgninger / kand see i dette Skrift / i

hvad

hvad Stand et Æg befinder sig/ naar det har ligget 12 Timer under Hønen/ siden 34/ 36/ 38/ 40/ 41/ 42 Timer og saa fremdeeles lige indtil 496 Timer. Endnu veed mand ey af nogen at sige/ der haver giort deslige Anmerkninger uden denne Author alleene/ som ey haver ladet sig noye med at undersøge Egenes Beskaffenhed/ men end og aabnet de spæde udlagte Kyllinger/ og derved anmerket adskillige Ting/ som ere bequemme til at forklare/ hvorledes Creaturerne genereris, hand viiser af ufrugtbare Æg/ at Kyllingen gandske og aldeeles kommer fra Hønen/ og at Hønen alleene bringer Materien i Bevegelse. Til sidst igiendriver hand deres Meening med mange Fundamenter/ som foregiver/ at Generationen skeer ved Orme/ det Sterkeste derunder er/ at efter Authoris egen Position kand Ormene/ som ere i Sæden/ ey formeere sig/ men snart maatte aftage og udtæres/ saa at hand end og har udregnet/ at en Hane efter 70 Dages Forløb i det lengste gandske vilde blive ufrugtbar.

Endnu er samme Steds 1723 trykt in 12 paa 294 Sider la Vie de l'Imperatrice Eleoner Mere de l'Empereur regnant. Denne Bog er først skreven paa Latinsk af en Jesuit, og siden oversat paa Italiensk af en anden Jesuit, og tryk til Parma 1722. P. Brumoi en Jesuit har nu sat dend over paa Fransk. Men ligesom dend Italienske Translateur har forbedret dend latinske Original, saa har dend Franske giort dend Italienske Edition endnu meere fuldkommen/ da meget der-

derudi er forandret/ og Endeel tilsat. Ved de nye Edition er og seyet Efterretning om Viens bekandte Beleyring under Store Sultan Mahomed IV., som er laant af tilforladelige Efterretninger. Denne Beskrivelse giver et stort Exempel af Christelige Dyder og Bogens hyppige Sal vidner om dends Godhed.

Nok er sammesteds udkommen 1723 in 4to, stor 294 Sider Poggii Bracciolani Florentini Historiæ de varietate fortunæ libri quatuor ex MSS. Codice Bibliothecæ Ottobonianæ, nunc primum editi & notis illustrati à Dominico Georgio. Accedunt ejusdem Poggii Epistolæ 57, quæ nunquam antea prodierunt. Omnia à Johanne Oliva Rhodigino vulgata. Denne Bog er vel skreven/ og indeholder mange lærde Sager/ ja er ikke uliig Autoris andre Skrifter/ som hans Historia Florentina og de Oversettelser hand har giort af adskillige Græske Authoribus. Author har levet omtrent for 300 Aar siden/ har været Secreterer hos 8 Paver/ og siden i samme Qualitet tient dend Florentinske Republic.

Endnu er trykt til Paris i Aar in 12. Histoire de Don Ivan de Portugal Fils de Don Pedre & d'Ines de Castro, samme bestaar af 183 Sider/ og er ey andet end en Roman/ men meget net og ziirlig skreven. Author har derudi indsort Petri dend haardes Konge i Castilien Liv og Levnet/ som nesten gier dend 3die Deel af denne Bog/ og i dend Spanske Historie er af

stor

stor Betydenhed / men haver liden eller ingen Deel med Hoved-Historien i denne Roman, Imidlertid er dend dog værd at læse. Fortalen giør nesten dend 8 Deel af Bogen / og maintinerer adskillige Ting / som mand ellers skulde holde for Extravaganer, nemlig / ligesom de Historiske Romainer skulde være lige saa nyttige som Historierne i sig selv.

Sammesteds er nyligen trykt in 12. Nouvelles decouvertes en Medicine tres utiles pour le service du Roy & du Public. Mr. Thiers de Marchanoay, som er Doctor Medicinæ udi Mets er Author til disse nye Opfindelser / hvoraf et angaar et simpathetisk Pulver / der inden 24 Timer læger alle slags friske Saar paa Mennisker og Creaturer uden at nogen Inflammation skeer eller foraarsages. Prøve paa denne Lægedoms Virkning har Author vist i mange fornemme Tilskueres end og Facultate Medica deres Nærværelse / hvilke med Bevømmelse og Forundring have anseet hans giorte Forsøg paa en Høne / som hand skar dend ene Vinge af / og ellers ilde saarede / saa at Hønen laae halv død / men da hand brugte sit udi Viin tillavede Salt / har samme Høne inden en Times Forløb begyndt at komme sig igien / og Dagen efter vare dens Saar fuldkommen tillægte. Da denne Prøve var skeet / har Author holdet en kort Tale til alle Nærværende / og derudi forestillet / at om Feldskererne ved en Armee besad saadan Lægedom til at hielpe de Qvæste med / vilde det blive til stor Gavn for det almindelige Beste.

1723

1723. er ellers der udkommen in 8vo. La Ligue ou Henri le Grand Pöeme Epique par Mr. de Woltayre, samme bestaar af 231 Sider. Mr. de Woltayre har viist i dette Verk / hvor habil hand er til at lykkeligen bestride alle de Vanskeligheder / der findes i at giøre en Helte-Digt. Hans Fictioner ere meget sindrige / Beskrivelserne levende / og alting giort meget vel / da Versene derhos ere flydende og dog eftertrykkelige. Endeel holde for / at Verket er forkort / men det vilde virkelig synes meere lang for Læseren / om det var mindre behagelig. Ellers er denne Edition en staalen Copie af Autoris Arbeide / som vel i sin Tid / naar Autor det selv vil udgive / vil komme meere fuldkommen for Dagen. Ved Enden findes adskillige Anmerkninger / der forklarer en og anden Underretning / som mand ellers ikke vidste / og giorde Author vel / om hand i dend forehavende Edition satte hos / hvor hand havde laant et eller andet af hvis hand andrager.

Udi Nærværelsen af Blois haver en Kone fød 2 Børn / som havde ikkuns en Krop / paa tvende Extremiteter af denne Krop sad tvende veldskabte Hoveder / paa hver Side udkom 2 Arme med sine Hænder og tvende Laar med sine Fødder paa de Stæder de skulde sidde / dog havde det ikkuns en Navle / og var ingen Tegn hos dem / der distingverer Kiønnene / eller Rumpe at see. De bleve døbte / men det eene døde Klocken 2 ud paa Eftermiddagen / og det 2det Klokken 6 om Aftenen. Ved Aabningen fandtes alle Deelene udi deres naturlige Orden rangerte, som de skulde være.

Nye Bøger.

Christ. Matth. Pfaffii Introd. in Historiam Literariam notis amplissimis novum opus conficiunt illustrata, 4to. Tubingæ 1720.

Valent. Ernest. Løscheri Stromateus sive dissertationes sacri & literarii argumenti inéditæ partim hactenus partim editæ olim, sed revisæ nunc & locupletatæ, 4to. Vittemberg. 724.

Henr. Conr. Arend diss. de august. atque excelsa & in mustorum invidiam læte efflorescente domo Brunsvico-Luniburgica, 4to. Brunsvicæ 724.

Sebast. Schmidii Commentarius in Epistolam Pauli ad Hebræos, 4to. Lipsiæ 722.

Magni Theol. Salani Historia Critica Theologiæ dogmaticæ & moralis, 4to. Francof. 1724.

Gregor. Kolb. series Romanorum Imperatorum cum reflectionibus historicis & Joan. Hubneri Erdm. Uhsen & hypolyti a lapide fabulis, 4to. Augustæ Vindelio 724.

Jo. Franc. Buddei Nodus in scirpo qvæsitus at non inventus i. e. innocentia Theologi summi, 4to. Jenæ 723.

Joh. Chr. Wichmannshausen Gymnasium Arabicum, in quo tres priores Davidis Odæ cum versione latina & notis Criticis in usum φιλολογοῦντος, exhibentur, 4to. Vittemb. 724.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 37.

Dend 14 Sept. 1724.

Dannemark.

Benzon.

Skioldet er blaat/ og deelt udi 3 Deele ved en opreist Skak-Tavle/ som er distingveret med fort Sølv-Astrag. I dend nederste Deeling ere trende forgyldte Roser/ sat i en Triangel en over og tvende neden. I dend øverste Deeling af Skioldet ere trende forgyldte og fex straalede Stierner satte Triangel-viis ligesom Roserne i det Nederste. Oven paa Hielmen staar tvende Elephant-Ryfseler/ og er dend nederste halve Part af dend Ryssel/ som vender mod dend høyre

Haand/ forgyldt/ og dend øverste halve Part himmelblaa/ og af dend Ryssel/ som vender imod dend venstre Haand/ er dend nederste halve Part blaae/ og dend øverste forgyldt. Imellem disse 2de Elephant-Ryssele staar en forgyldt Sexstraalet Stierne/ som hviler paa Hielmen.

Men

Med dette Vanden benaadede vores nu regierende Allernaadigste Konge Commerce-Raad Hans Bentzon til Hiulund/ Sohngaardsholm ꝛc. Hans Sønner og Døttee og deres ægte Afkom; Af Sønnerne leve nu Justitz- og Cancellie-Raad Severin Bentzon til Haunee etc. Thøger Bentzen til Sohngaardsholm og Johannes Bentzon til Vestre-Ladegaard/ saa at det er per mepriſe indført udi No: 34. af disse Tidender/ at Ritmester Frantz Rantzou Bentzon besad Sohngaardsholm/ thi hans Adelige Sædegaard er Aagaard.

Tydskland.

Udi Hamborg er i Aar trykt in 8. 1 Alphabet ſterk/ Singularia Pleſſiaca; S. Magni Cruſii Comment. de vita meritis ſcriptis Philippi Mornæi Pleſſiaci cum præfatione D. Henrici Muhlii. Mornæus levede paa en merkværdig Tid/ og blev brugt udi mange vigtige Forretninger/ saa at mand maa roſe Mr. Cruſii Arbeyde og Forſet/ der har samlet os denne ſtore Mands Liv og Levnet/ ey af andres/ men ſtørſte Deel af hans egne Skrifter/ og udziiret dem med mange ſkiøne Anmerkninger. 1647 er udkommen en vel ſkreven Bog i denne Materie, ſom nu er meget rar/ kaldet Hiſtorie de la Viede Ph: Mornay, halvdeelen deraf er ſkrevet af Mr. de Ligves en Adels-Mand af Picardien, og halvdeelen af 2de Mornæi Secreterere. Uden diſſe har ingen/ da mand dog nu saa flittig arbeyder paa Levnets Beſkrivelſer/ menget ſig med at ſkrive denne ſtore Mands Liv og Levnet/ saa at Mr. Cruſii Forſet derfore

er desto ædlere/ og hans Umage at rose/ da hand har hentet alt hvad hand har skrevet af Kilden selv/ dog synes hand derudi at have ganet for vidt/ at hand afmaler Mornæum med alt for skionne Farver/ og Roser alt hvad hand har giort. Vel var det saa/ at Mornæus in Toga & Sago var excellentissimus, hand var en brav Soldat/ stor Stadtsmand/ ivrig Christ/ og lærd i høyeste Grad, dog lader det/ som hand iblandt har været for hitsig/ vidste ey at skikke sig i Tiden/ eller i det mindste foretog vigtige Ting/ uden at overlegge Udgangen. Havde hand lagt sig efter et Metie alleene havde hand bragt det meget høyt/ men da hand vilde være en Soldat/ en Hofmand og en lærd Mand tillige/ har saavel hans Skrifter/ som Bedrifter ey naaet sin fuldkommen Moenhed; men har hand end iblandt feilet/ saa ere dog hans Fortieniester og skionne Qualiteter saa store/ at hvis mand kand finde paa ham at sige/ imod det andet ey kand komme i ringeste Consideration.

Udi Frankfurth er under Pressen/ som inden faae Tider vorder ferdig in Qvarto 3½ Alphabeth sterk/ og fører til Titul; Commentatio Historica de genuina quondam Ministerialium indole, qua Ministeriales Palatini, præsertim vero milites Imperii præsertim vero Nobiles, qui Ministerialium olim nomine potissimum veniebant, pristino nitori iuribus dignitati, generis integritati & eminentiæ singulari, a qvibus qvorundam recentiorum perversæ doctrinæ eos deturbaverant, restituun-

tuuntur, eorumqve nexus militaris a vasallitico & subdititio distinctissimus ex genuinis medii ævi Historiarum Monumentis & Documentis Publicis eruitur. Dette Verk legger for Øyene i hvad Tilstand Adelen i Tydskland var i forige Tider/ hvoraf Author i adskillige Capitler viiser dend store Nytte og Influentz dette Verk haver i disse Tider.

Nederlandene.

Udi dend Hag er i dette Aar kommen fra Pressen in 12. udi 2. Vol. Histoire de la Philosophie Payenne ou Sentiments des Peuples payens les plus celebres sur Dieu, sur l'Ame & sur les Devoirs des hommes Dend 1. Tomus bestaar af 359 og dend anden af 314 Sidet. Saa pregtig Titulen er af dette Verk/ som tilsiger en grundig Efterretning om Verdens Vilses adskillige Meeninger udi de Stridigheder/ i hvilke nesten alle Lærde have Deel/ saa er det dog ikke værd at reflectere meget paa/ enten i henseende til dessen Nytte eller derpaa anvendte Flid og Udarbeiding. Mand finder derudi aldeeles intet/ som to af andre forlengst er samlet og meere grundig udført/ og det udi en meget stor Uorden og Ufuldkommenhed; og ihvorvel mand af Reise-Beskrivelserne ey har seet saa mange hedniske Vildfarelser/ som de af Morgenlandene stikke udi/ saa har dog Author ellers skrabet alle Ting tilhaabe/ og da hand meget har betient sig af Bayles Skrifter/ har hand ikke saa lige udtraget det Beste deraf/ men anført/ hvis ham først er kommen for

Haanden. Vel er det saa/ at i denne Bog og forekommer meget Nyttigt; men det behøvede meere Flid/ thi mand kand ey saa lige paahenge en af de gamle Verdens Viise en eller anden Meening/ med mindre mand holder hans Lære imod hinanden/ da det er bekiendt/ at de som offtest have forandret deres Tanker/ hvorfore Author ikke gior vel/ at hand af Følgerne vil udtrekke een eller anden Meening/ særdeles i at slutte af de figurlige Tale-Maader/ af hvilke Confucius sig efter Morgenlandenes Maade betiener/ at Confucius har troet det/ der ikke var en Gud til/ da dog Bayle har gotgiort/ at samme med de meeste Grækiske Verdens Viise har vandret paa een og dend samme vildfarende Vey som Spinosa. Endnu verre er det/ at Author ey udi de af de Gamle anførte Stæder rettelig har forklaret Ordenes rette Meening/ hvorved hand giver sig selv blot/ i det hand ikke tilfulde har forstaaet dend Grækiske Text. Endeel Lærdomme/ som vel udvortes synes gode/ men beroer paa et slet og ugudeligt Principio, giver hand iblandt alt for uforsigtig ud for rigtige/ og tager hand ofte feyl/ i det hand ey har givet agt paa/ at de gamle Verdens Viise have havt samme Vildfarelse/ som Spinosa. Af Patribus skulde hand snarere have talt om dem/ som have holdt Verden for øyig/ end de som have fuldt dend ordinaire og almindelige Meening. Hand tillegger Tatiano urettelig/ det hand skulde have holdet dend menniskelige Siæl for et tyndt og subtil Corpus, og om nogle nyes særdeles Dodvels Meening

ning om Siælenes Dødelighed taler hand meget uforstaaelig og dunkel. Materierne/ som udi dend 2den Deel forekomme om Dyderne og Laster ere vel meere tydelig/ dog derhos temmelig forvirret forrestillede.

Udi Amsterdam' trykkes Collection des vües & antiquités des sept Provinces Unies, samme bestaar af 300 Kaaberplader/ stukne af Abraham Rademaker/ og er dertil føyet en Description paa Hollandsk/ Fransk og Engelsk udi 2 Vol. in 4to.

Engelland.

Udi London er trykt 1723. in 12. Remarks upon the ancient & present State of London occasion'd by some Roman Urns, Coins & other antiquites, lately discover d' The dird Edition. Dette Skrift bestaar saa at sige udaf tvende Hr. Wodvards Breve/ det ene skrevet af ham 1707 til Ridder Wren, og det andet 1711 til Mr. Hearne. Forleggeren ønsker sig i Fortalen/ at Author vilde endnu flye ham nogle andre Dissertationer at forlegge/ da hand veed/ at Author dog har dem ferdig liggende til Trykken/ som en om Dianæ Billede/ hvilket mand har funden under Jorden ved Pauli Kirke/ og en anden om de Romerske Antiquiteter, som findes paa mange Stæder i Engeland og særdeles omkring London/ og endnu en om Guld/ Sølv/ Ambra/ sort Agatsteen/ Perler og Purpur/ som efter de gamle Romerske Historie-Skrivers Beretning ere funde i Store Brittannien. Nyligen er og den

tredie Edition af Mr. Wodward Naturel Hi-
story of the Earth udkommen. Anledningen til
dette Verk have nogle Huusers Bygning givet/ da
mand ved Biskops Porten i London ungefer 4
Foed under Jorden har opdaget en Mine af flä-
de firkantede Teglsteene af adskillige Former/ og
endnu fire Foed dybere fandt mand i en leeragtig
Jord mange Romerske Urnas af adskillige Stø-
relse/ alle fyldte med Aske af forbrendte Been.
Derhos laae adskillige Leerkar/ som Hedningerne
havde brugt ved deres Guds-Tieniste/ og en Mynt
af Antonini Pii. Noget nærmere Stads Muu-
ren laae en Hierne-Skal tillige med mange andre
Been/ som ey havde været i Jlden med. Efter-
som mand maatte bryde denne Muur ned/ blev
dends Beskaffenhed tillige undersøgt/ og befunden/
at det var et Romerst Arbeyde/ endeel tilskrive det
Constantino Magno. Mr. Wodvard har maa-
let disse Teglsteene efter/ og udsandt deraf en En-
gelst Skoes Proportion imod en Romerst/ efter-
di Plinius udtrykkelig siger/ at en ordinaire Tegl-
steen var 1½ Skoe lang og en Skoe breed. Og
dette udfundne Maal kommer dend Meening meget
nær/ som Mr. Greaves i hans Dissertation om
en Romerske Skoe har foredraget. Efterdi de
gamle Monumenter, som endnu findes i Londen
ere giorte alle efter dend Romerst Maade/ saa for-
undrer Mr. Wodvard over/ hvorledes Gotf. Mo-
numerhenus har kundet forregive/ at London er
bygt af de gamle Britter/ og omgivet med Muu-
re/ da disse Barbarer dog intet mindre have vidst

end

end de meest nødvendige Konster. Imidlertid er det vist/ at Byens Muure have været længere indtrykte tilforn/ thi udi Loven/ saa kaldet af de 12 Tavler/ var det udtrykkelig forbudden udi Stæderne at forbrende eller begrave de Døde/ og af de fundne Been sees/ at de første Christne har ladet deres Døde jorde paa Hedningernes Cæmiteria, hvilket Hedningerne og tillod/ da Romerne forbrendte/ og de Christne jordede deres Afdøde. Mr. Wodvard giør endnu flere deslige Anmerkninger/ og udi det andet Brev refuterer hand Hr. Gale, der i sit Commentario over Itinerarium Antonini statuerer, at det gamle London har ligget paa Bredden af Temsen imod Synden/ hvor mand endnu seer Slottet Southwartk; men Tacitus roser jo Byens angenemme Situation, derimod ligger Southwartk paa en nedrig morastig/ og Flodens Oversvemmelse meget underkastet Egn.

Udi London har Hr. Halelden for at udgive Specielle Søe-Kort over alle stibbare Søer i heele Verden efter Mercatoris Project; samme skal trykkes paa stort Papir/ og dertil leyes Udregningen af Mille og andre Inventioner, ved hvis Hielp mand lettere end ved alle de hidindtil bekandt giorte Projecter kand rettelig komme efter Stædernes Situation.

Udi Engelland haver Hr. Hraton fundet at vore et slags Jord-Gevert eller Urter/ som er meget bequem til at giøre endnu skiønnere Fruentimmer Hatter deraf end de/ som giøres af Straae/ og dit so-

res fra Italien og Den Bermudas, hand har udbedet sig Privilegium og Frihed af Kongen udi 14 Aars Tid at maatte Ene forferdige deslige Hatter/ og ihvor favorable end General-Procureuren har været ham udi sin Erklæring/ saa sette Endeel sig dog derimod/ og meene/ at dette Priviliegium er skadelig for deres Handel.

Frankerige.

Angaaende dend om det sympathetiske Salt/ decouvreret af Mr. Thiers de Marconnay udi seeniste No. 36. meddeelte Efterretning/ vides siden de Particulariteter, at efterat saadan utrolig Cuur var indberettet Biskopen og Intendanten udi Mets/ haver dend første ladet udi sit Pallais sammenkalde de fornemste Personer/ som hand holdt bequemme til at domme derom/ og iblandt andre Doctores Facult. Med., som oldeeles ikke vare at overtale til at troe denne dette Salts overmaade store Kraft. Inventor fordrete derpaa nogen Viin for at dissolvere derudi noget af sit Salt/ og tilspurde derpaa: om nogen var tilstæde/ som vil lade sig give 20 Stik igiennem Livet for at prøve Saltets Kraft; men som ingen fandtes/ som dertil havde Lyst/ maatte hand giøre sin Prøve paa en ham af Raboelauget tilbragte Hane/ hvilken hand først buk en Vinge af/ saa dend faldt paa Jorden/ derneest stak hand igiennem begge Laarene med en Kaarde paa 2 Stæder/ siden igiennem Livet og Brøstet/ saa Hanen troedes at være død; Men saa snart Mr. Marconnay gav ham 3 Skeer fulde ind af dend Viin/ hvorudi hans sym-

pa-

pathetiske Pulver var dissolveret, begyndte Hanen inden en Time at faae Liv igien/ og Dagen efter vare alle dends Saar legte. Inventor søgte derneſt at overtale Tilskuerne/ at dend almindelige Maade til at forbinde Patienter paa/ gior meere Skade end Saaremaalet i sig selv/ og at mand meget vrangelig indbilder sig/ at Plaster/ Diet og Medicamenter heele Saarene/ hvilket alleene skeer ved Hiertets Kræfter/ som udbreder sig til alle Legemets Deeler/ saa at naar det sympathetiske Salt indtrenges paa behørig Maade udi Marven og derfra til Hiertet/ vorder dend derudi indvortes befindende Varme saaledes derved sterket/ at dend sender sin Kraft til de beskadigede Deele/ og heeler dem. Denne Prøve/ som i saa mange Folks Overværelse saavel reuſserte, er siden adskillige gange af Inventore igientaget til alle Tilskuernes store Forundring/ særdeles da en Officeer, som havde bekommet 6 Saaremaal/ og deriblandt et igiennem Brøstet/ ved dette Salt paa 2 Dages Tid igien fuldkommen var bleven heelet/ og det i dend Stand/ at hand igien kunde sidde til Hest. Author har derforuden giort adskillige Prøver af denne Cuur med dette Salt/ som letteligen er at conservere, og saaledes conditioneret, at enhver kand bære det hos sig i sin Lomme. Hand har viist/ hvorledes alle Metaller/ særdeles Guldet til alle Medicinens Nytter er at dissolvere, hvoraf hand forventer sig i sin Profession en liden Nytte/ særdeles af et slags dissolveret Salt/ som udi et Øyeblik læger alle slags Bylder.

Ud

Udi Paris er trykt 1721. og 1722. Basilii Opera Omnia. Opera & Studio D. Julianii Garnier. Samme bestaar af 19 Alphabeter in Folio. De Franske Benedictiner have over de mange skionne Op og af Patribus indlagt sig stor Ære udi dend Lærde Verden/ og P. Garnier vil ved denne prægtige Edition af Basilii Skrifter ey fortiene mindre Ære og Berømmelse end de andre/ da Basilius er een af de beste Kirke-Fædre/ og af ham meget kand læres/ i det hand ey alleene giver fortræffelig Efterretning om Kirkens Lærdom/ Skikke og Ordning udi hans Tider/ og ej alleene forsvarer ret mandelig og behiertet Arcana nostræ fidei imod Fienderne/ men endog andrager alting med saa levhaftig og skion en Skriver-Maade at mand kand sette ham i Comparaison med de allerstærkiste Græckiske Oratores, men hvilket til har mand fryiet en god Edition af hans Skrifter/ og denne vil blive derfore de Lærde desto angenemmere/ efterdi Pr. Garnier ey lader mangle paa Flid/ og Forlæggeren paa Omkostninger til at giøre Editionen skion og fuldkommen. Ihvorvel dette Verk for nogle Aar siden sagt er/ allerede er udkommen/ saa er dog Bogen ikke gammel/ ja ey endnu gandske ferdig fra Pressen/ de tvende Deele haves alleene deraf endnu/ og udi Fortalen har P. Garnier ey vist mindre Prøver paa sin Lærdom end udi hans Censur over Skrifiet i sig selv. Hans Arbeydsomhed og Taalmodighed/ da hand har givet agt paa alle de smaae Sager som forekommer i Basilio

ho er værd at rose/ dog vil vel hans Critik ey lige vel af alle Lærde optages/ thi da hand negter adskillige Skrifter/ som mand ellers tillegger Basilio, at være skrevne af denne Kirke-Fader/ alleene fordi nogle Ord og Constructioner derudi findes/ som ellers ikke saa yppig findes i de ovrige hans Skrifter/ saa vilde det blive let at stille alle Fædre nesten ved alle deres Bøger/ om mand saa noye vilde prøve alle Ord/ og af saa ringe Ting giøre saa megen Væsen. Det er dog bekiendt at de største Oratores beholde ey alle Tider og i alle Tilfelde dend samme Zirlighed og muntre Skrive-Maade. I Særdeleshed anfører P. Garnier saadanne Fundamenter for Regulas Asceticas/ hvilke med lige saamegen Rimelighed kunde anbringes for Constitutiones Asceticas. Mand maae ellers undre sig over/ at hand har ladet trykke iblandt Basilii Ægte-Skrifter dend anden Tale de Jejunio, dend homilie om dend Martyr Balaam, saaog Indium og Initium Moralium, og Constitutiones Monasticas, da hand dog i Fortalen forkaster dem saa/ at de efter hans brugte Methode burde anføres in appendice. De Anmerkninger ellers/ som hand har sat under Texten/ bestaae meest i hans Samling og Censur af Variantes Lectiones.

Udi Paris er trykt i Aar Nouveautés dediées a Gens de differents Etats depuis la Charrue jusqu'au Sceptre, samme bestaar af tvende Vol. in 12. og har dette besynderligt for sig selv fremfor andre

andre Bøger/ at mand af Titulen kand dømme om heele Verket uden at tage feyl. Abbed Richard siger i sin Approbation for Skriftet/ at Author dertil er dend lærde Verden saavel bekandt/ at hans udgivne Skrifter/ Titulen af dette Verk stillen afhandlede Materier og hans Moralia letteligt vil forraade ham. Siden mand begyndte paa at trykke gode og slette Bøger/ har mand vanteligt ey seet noget førend dette Skrift/ hvorudi ere 50 Dedicationer til 70 Personer af adskillige Stænder/ 200 underlige Titler og 4 Registrer af en nye Maade.

Endnu er trykt til Paris i Aar Nouveaux Memoires des Missions de la Compagnie de Jesus, dans le Levant Tom. 10. Dette Skrift bestaar af 358. Sider. De som i Efterretninger om langt fraliggende Stæder søge efter curieuse Sager/ maa læse lenge i disse Memoires, førend de finder noget af dette slags/ dog kand mueligt nogle Stæder/ særdeles hvis/ som handler om Æthiopien fornøye dem; men de som have Lyst til at læse om gode Gierninger og opbyggelige Historier/ finde overalt heri noget/ som erefter deres Smag.

Ingermanland.

Fra Petersborg har mand Forhaabning at see fra det Russiske Bogtrykkerie mange Grædske MSS. komme for Dagen/ og var allereede en Catalogus derover udkommen paa Russisk og Latin med adskillige Anmerkninger. Om de udi et gammel Tempel i Siberien fundne Skrifter/ som deels

paa

paa Chinesisk Maade med en Pensel er malet paa skiøn hvid og tykt Silke-Papir/ deels og ere skrevne paa en anden Maade/ nemlig fra dend høgre til dend venstre Haand/ meene endeel/ at de Folk/ som siden have nedsat sig i China/ enten først maa have boet i Siberien/ eller og sendt en Colonie derfra til Siberien. Dend/ som haver udgivet oventalte Catalogum, beder Athanasius Schiada Caphalenius Professor Linguæ Græcæ, hvilken dend lærde Verden i Lengden vil takke for sin Flid herved/ dog maa og derhos tilstaaes/ at Indretningen og Anstalten kommer fra Hans Czariske Majestiets Forsorg. Udi en anden Catalogo vil mand saae mange Curiosa at see/ efterdi mand udi 51 Codicibus har specificeret Tiden/ i hvilken real blev skreven/ men udi 305 Cod. findes det ikke/ hvorudover Athanasius Condoidi en Grædsk Abbed/ Hr. Lapatinus Biskop til Tver bemelte Athanasius Schiada og andre bemøye sig at udsøge af Mabillonio og andre/ hvad Tid de kand have levet/ som samme have skrevet. Czar Michael Fedorovitz har 1621. giort Begyndelse med denne Collection, nemlig/ da Patriarchen Philarethus udgav Ritualen for de Russiske-Kirker/ som kaldes Trebnik/ men de fornemste MSS. har Czar Alexius Michaelides 1645. samlet/ da hand ved sin Regierings Tiltrædelse befoel at forbedre og formeere de Russiske Love/ og til dend Ende med stor Bekostning lod ved en Munk Arsenicum hos de Orientalske Patriarcher samle og føre til Museau de gamle Grædske

Key-

Keyserdes Constitutioner Love og Edicta, lampt alle slags / saavel om dend Politiske / som Krigs-Etaten handlende MSS., hvoraf da værende Patriarch Joseph Metropoliterne, Boyarerne og Juristerne have forferdiget Krigs-Retten / som 1648 udkom in folio paa Russisk Sprog / og kaldes Sobornoye Uloschenii.

Nye Bøger.

Joh. Christ. Wolfii Bibliothecæ Hebreæ 2. pars. 4to. Hamburg. 721.

Jac. Staalkopffii Animadversiones succinctæ in definitionem secundum partis primæ ethicis Benedicti de Spinoza ut & illius confutationem à Petro Poireto Scriptum, 4to. Lipsi. 724.

Christ. Weisii Comment. de affectu Amoris Christi, 4to. Lipsi. 724.

Daniel. Snitlingii Apodixis CXX. argumentis ex scriptura evincens particularismum esse solatii expertem, 4to 724.

Hierem Krugeri tr. de Eruditionis obstaculis ex parte partem, 4to. Jen.

Christian Schlegelii de Nummis Abblatum, Hersfeldensium Apoteleſma, 4to. Gothæ 724.

Franc. Rous interiora regni Dei tribus tractat. 12mo. Buding. 724.

Henr. Bened. Starckii Notæ Selectæ crit. philol. exeget. in Loca dubia ac difficiliora novi Testamenti præter Epistolas ad Ebræos & Romanos, 4to Lipsi. 724.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 38.

Dend 21 Sept. 1724.

Dannemark.

Benderup.

Vaabenet er fordeelt paa langs i twende lige Deele / dend første hvid / dend anden sort / paa Hielmen ere 2de Elephant-Nysseler / dend første sort / dend anden hvid. Af denne Familie haver dend bekandte Thord Degn været / hvis Forklaring endnu haves over dend gamle Jydske Lovbog / og som gav til Mariager Closter 9 Landsbye eensted Gaarde og Vand-Møller; Hans Epitaphium i Mariager-Kloster var saaledes: Velbyrdige Thord Degn got Gods hid gaf / hans

Siæl Gud paa. Af denne Familie og dette Vaaben var Jørgen Mauritzsøn til Kortetrup/ som i Kong Frider. II. Tiid blev slagen i det berømte Slag for Falkenbierg/ og Niels Mauritzsen til Kamstrup og Tostrup/ der var Skibs-Capitain paa den Danske Flode i dend 7 Aars Feyde; Med ham/ der 1605 er jordet i Hem Kirke/ som dend sidste af Slegten/ er Vaabenet nedlagt.

Tydskland

Tydskland.

Udi Lybek har Rector Seelen udgivet sit 17 Specimen af hans lectis Literariis, som bestaar af det 2 Supplemento til Mattaire Annales Typographicos, og det alleene over de i Lybek trykte Bøger. Det 18 Specimen skal endnu angaae samme Materie.

Udi Leipsig har D. Lehman for at udgive 1. deele Physica efter Demonstrationer og Experimenter med et Anhang til hver Capittel om dessen Nytte for Huusholdere/ Soldater og Lærde/ med de behovende Raaberstykker/ deraf skal hver Maaned een Deel udkomme/ saa at Verket inden et Aar kand være ferdig/ og prænumereres derpaa 3 Rdlr. 2. Om Bergverckers Udarbeidelse og Nytte/ ligeledes med sine Raaberstykker/ som til samme Tid bliver ferdig mod 1 Rixdlr. Prænumeration. 3. Continuatio prima af hans Bergboret skal og til samme Tid leveres og betales forud 1 Rixdlr. 4. Om Pulverkenes Forbedring/ derfor erlegges forud 2 Rdlr. 5. Continuatio 1. af Efterretning om dend Radeberger Brynd koster ½ Rdlr. 6. Fordeele i at opdrage 64 slags Blomster midt i Vinter/ som og koster forud 4 Rdlr.

Udi Nyrnberg er i Aar udkommen in 4to Judisches Ceremoniel oder Beschreibung derjenigen Gebrauche/ welche die Juden/ sowohl in als außer den Tempellere in acht zu nehmen pflegen. Aufgesetzt vom Paul Christian Kirchner.

Dette nye Oplag er forsynet med Kaaberstykker/ og ey alleene af de beste Scribentere/ men endog af troeværdige Folkes Bekiendtning formeeret over Halvdelen og forklaret med adskillige Anmerkninger. Author var en omvendt Jøde/ som siden igien changerte Religionen. Additamenta ere skrevne af Buxtorf og Lunchoete, og Editor er Sebastian Jacob Jungendres.

Herforuden er sammesteds trykt Joh. Al. Döderlins Slavonisch-Russisches Heiligthum mitten im Teutschland/ samme er Pheodor Stratilat eller Theodorus Dux, dend Russiske Martyrs Legenda, forestillet efter en gammel Tavle med vedtegnet Russisk eller Slavonisk inscription funden udi en Kirke til Karlsteinberg ved Weissenberg.

Engelland.

Udi London er udkommen en General-Historie om Søe-Roverne/ fra det første de satte sig ned paa Øen Providentia indtil nærværende Tider. Det bestaar af 16 Capitler/ udi hver af dem opregnes/ hvad hver Søe-Rovere/ som ere 16 i Tallet/ have bedrevet/ dog ere deriblandt 2 Qvind-Menniskier/ som have øvet samme Handverk. Dertil er føyet Extract af deres Love og Anordninger/ angaaende Søe-Roverie.

Herforuden er der i Aar trykt Mahometism fully explaind &c. by Mahomet Rabadan, & translated by Mr. Morgan; samme bestaar af 399 Sider in 8vo., og dend Mahometanske Con-

Confession af 26 Sider. Efterat Mr. Morgan, som udi 20 Aar har opholdet sig i Barbariet/ for 3 Aar siden var kommen tilbage/ har hand oversat dette Skrift/ og overleveret Originalen i Mylord Harleys Bibliothek. Hand meener/ at derved vil mand faae en kort Begreb om dend Mahometanske Religion, og tillige finde mange merkværdige Ting i Bogen. Det er 1603 skreven i Spaniske Vers af en omvendt Maurer til at underwise de da i Spanien forfulgte Mahometaner. Derudi findes Dialecter af Arragonien og Valentzia, tillige med mange Arabiske og paa Spansk Maade sig endende Ord/ blandet i hin anden. Dette Sprog forstaaes af meget faae/ men Mr. Morgan haver lærdt det fuldkommen ved Omgiengelse med en Maurer, hvis Forfædre vare fordrevne af Spanien. Hand har til Tessatere udi Arabien hørt disse Vers sunges baade ved Luth og Guitarre; thi deromkring findes 10 a 12 smaa Stæder/ som beboes af de fra Spanien uddrevne Maurer, hvilke iblandt sig selv tale Spansk/ og ey lettelig gifte sig med de i Naboelauget boende Folk.

Udi afvigte Aar 1723 er udkommen i London Rohault s'Syftem of natural Philosophy illustrated with Dr. Samuel Clark S. Notes, taken mostly out of Sir Isaac Newton S'Philosophy with Additions. Done into English by John Clarke D. D. Prebendary of Canterburi & Chaplain in Ordinary to his Majesty. Samme er tryk udi 2 vol. in 8vo. Det første

bestaar af 285 og det 2det af 292 Sider. Samuel Clarke har for mange Aar siden sat Rohaults Physica over paa Latin/ og forsynet samme med Anmerkninger. Begge Deele er meget vel optagen/ og trykt 4 gange/ samme er nu af Mr. Clarke givet paa Engelsk/ og hvis Authori gemeenligen pleier at forekastes/ besvaret og dertil føyet mange nye Decouverter, som visi ere skrevne efter Authoris Død/ tillige med de Gamles Anmerkninger om Physica og Historia naturali, hvorved adskillige Physiske Materier forklares. Mange af de nye Anmerkninger haver mand D. Langthon og Hr. Morgan at takke for/ hvoraf dend første har meddeelet er og andet/ som er bleven indrykket i Noterne, og dend sidste skreven 6 Dissertationer, som ligeledes ere satte under Texten/ og handle om/ hvorledes de Elastiske Corpora skal meddeeles deres Bevægning om de Mechaniske Kræfters Styrke/ om dend Gesvindighed/ hvormed tunge Corpora falde til Jorden/ samt om Pendulorum Bevegelse og Regnbuen.

Herforuden er kommen sammesteds i Aar fra Pressen in 8vo. An impartial History of Michael Servetus burnt a live a Geneva for heresy. Dette er ey andet end et nyt Oplag af dend Spanske Medici Serveti Historie/ forbedret med Anmerkninger hisset og her/ dog meenes at dette nye Oplag ey er unyttig/ da de der har læst samme Tractat i de Memoirs of Literature, kand bekomme dette separat for sig selv.

Not er sammesteds trykt 1722 dend 3 Edition

af

ef Sprats Historie over det Kongl. Engelske Societet, under dend Titul, The History of the Royal Society of London for the Improving of natural Knowlegde by Thomas Sprat. Dend er trykt i en liden Qvarto paa 438 Sider. I hvor nødvendig denne 3die Edition er / da af de forige ey var et Exemplar at faae / maa mand dog derhos tilstaae / at Forleggeren ey har draget Omsorg for at giøre denne Edition bedre end forige / som let kunde skee ved at sette et Register dertil og Authoris Liv og Levnet / som er temmelig remarquable. Sprat var en Geistlig Mands Søn udi dend Provintz Divon, født 1634. I sit 17 Aar blev hand sendt til Oxford, og over sit skionne Hoved kom hand snart i Kiendskab med alle Lærde. Hand bivaanede og de Philosophiske Samtaler / som lagde dend første Grund til det Kongelige Societet. Hans Talent til Poësien lod hand snart see / da hand i sit 24 Aar lod udgaae 2 Carmina, et over Pesten til Athen i dend Peloponesiske Krig / og det andet over Cromvels Død / hvormed hand forhvervede sig stor Berømmelse / men var ey saa aldeeles siden fornøyet med sig selv / da hans Fiender / ham som ofteste forekastede / at hand havde giort formeget af Cromvel. Revolutionen 1660 giorde ham paa engang af en ifrig Republicaner til en stor Fiende af Presbyterianerne, og til en stor Handthævere af dend passive Obedients, ved hvilken Forandring hand og af Hoffet bekom det ene Beneficium over det andet / og blev omsider 1684 Bi-

skop til Rochester. Kong Jacob dend II. betiente sig med stor Fordeel af hans Pen. Da Hertugen af Monmouth rystede sig til sit ulykkelige Tog paa Engelland / skrev Sprat en Historie om det Protestanterne paabyrdede Forræderie / og skiød alt Skylden paa Non-Conformisterne. Det Skrift behagede Kongen saa vel / at hand ønskede at see dend anden Deel af Bogen fra samme Pen / hvorudi skulde gives Efterretning om Hertugens Foretagende og Hensende dermed. Sprat tegnede sig og af Begyndelsen til at have Lyst dertil / men siden havde hand ey Hierte til at fuldsøre sit Forehavende. De Efterretninger og de Papirer / som gaves ham i Hænderne kand mueligt have lukt Øyne op paa ham / og formindret hans Iver for Hofpartiet. Og da Kongen 1686 anordnede en Commission i Kirke-Sagerne / som bestoed helsten af Engellænder og helsten Catholicher / var hand iblandt de første / og opdagede endelig fuldkommen de listige Anslage / som bleve smiddede imod dend Engelske Kirke. Da mand nu vilde antaste de Præster / som af Prædikestolene ey vilde afkyndige Testens og de pœnal Loves Afskaffelse / lagde hand 1688 sit Sted neder i denne Tribunal, og fuldte efter Revolutionen, dog saa / at mand alle Tider troede / at hand i Hiertet holdt med det andet Parthie. Hand har og oplevet / at under Dronning Anna blev dend bekandte Biskop af Rochester D. Atterbury sat i hans Sted. Hand befliittede sig paa at skrive vel / som og sees af hans Skrifter / hvorudi Materierne ey alene

leene meget nøt foredrages/ men end og paa en zirlig Skrive-Maade udføres/ hvilket i sær legges for Dagen i denne hans Historie om det Engelske Societet. Dette Skrift er virkelig og hans Mesterstykke/ dog kand meget vel deraf sees/ at hand har sat sig Mr. Pelissons Histoire de l' Academie Françoise til at efterfølge. Author giver herudi en udførlig og velskreven Extract, har og giort somme Steder endeel vidtløftige Anmerkninger derover. Som for Exempel, naar Author ønsker/ at et Selskab maatte oprettes til det Engelske Sprogs Opkomst/ som kunde give deres Crisin over Bøgernes og Autorernes Værdie/ meener hand derhos/ at saadan et Tribunal vilde blive en af de insupportabelste Ting/ da mand paa de Tider fandt saa mange i Engelland ivrige for at sige Sandhed. Om Londen statuerer Author, at dends Situation frem for andre Stæder er bequem til at undersøge Naturen ved Experimenta for lærde Folk. Hand beretter/ at Hr. Wilkens var dend første/ hos hvilken Societetet sig forsamlede/ og var Henrik Oldenburgen derved Secreterer, hvorved falder at erindre/ at udi Sprats Tider bestoed Societetet af 200 Personer/ men 1721/ som af dend udkomne Liste er at see/ vare derudi 256 Membra, hvor iblandt 20 Stands-Personer/ en Erke-Biskop/ en Biskop/ 15 Baronets og 70 Fremmede.

Frankerige.

Udi Paris er trykt 1723 in 12. Traité des

Vernis, ou l'on donne la maniere d'en composer un, qui ressemble parfaitement à celui de la Chine, & plusieurs autres, qui concernent la peinture la Dorure la gravure à l'eau forte. Samme bestaar af 206 Sider. P. Bonani, som har udgivet mange lærde og curieuse Skrifter er Author til denne Tractat, hvilken mand har oversat af det Italienske paa Fransk / og tilføyes adskillige Anmerkninger for at forklare de meest dunkle Stæder. Ingen har hidindtil behandlet denne Materie ret af Grunden / og det lidet mand derom finder i adskillige Bøger / henger saa ilde sammen / at det neppe er Umagen værd at læse dem. Hvorimod mand i dette Skrift finder alting i sin rette Skik / og forsikrer Oversetteren / at hand nesten har forsøgt alle de af P. Bonani givne Recepter, og at de som ville anvende Flid derpaa / meget vel kand være fornøyede / i det intet er deriblant / som jo med got Udfald er bleven provet. P. Bonani har ey udeladt noget / som curieuse Folk maatte have Lyst til at vide om de adskillige Maader / paa hvilken Fernissen bereedes / og paa hvad Maade de Arabiske Zirater og Løv-Verk ere at giøre / hvorledes de skal poleres, og dem gives alle de slags Farver / mand vil forlange.

Iblant saa mange skionne Franske Versioner saa vel af Grædske som Latinske Scribentere / som ere udkomne / har Dionysius Halicarnensis været forgiet / indtil at nesten saa eengang 2 Versioner deraf ere komne for Dagen / dend eene af P. le Jay, og dend anden

anden af Mr. Bellinger Doctor i Sorbonna, hvis Version 1723 er trykt til Paris under dend Titul: Les Antiquités Romaines de Denys d'Halicarnasse traduites en François avec des notes historiques, Geographiques, Chronologiques & Critiques par M.*** Verket er trykt udi 2 Vol. in 4. dend første Tome bestaar af 573/ og dend anden af 694 Sider. For ved Skriftet findes en Fortale/ som vel er lang/ dog ey uden Fornøyelse at læse. Hand viiser strax/ at denne Historie gaar til dend første Puniske Kriigs Begyndelse/ og har været indbefatted udi 20 Bøger/ hvoraf ikkuns de 11 haves/ derpaa følger de Elogia, som saa vel gamle som nye have tillagt denne Scribent, og undskyldes/ hvad gemeenligen forekastes/ nemlig/ at hand udi Historien her og der har blandet een og anden Fabel, hvilket Mr. Bellinger siger/ at hand har haft Tilfælleds med Tito Livio og andre Hedenske Scribentere, til hvilken Ende hand confronterer Livium og Dionysium med hinanden. Hand meddeeler os derneest en lærd og udførlig Efterretning om de adskillige af denne Autore udkomne Latinske Oversettelser. Dend 1ste/ som gav sig derover/ var Lapus, som paatog sig dette Arbeyde efter Pave Pauli II Forlangende/ som er et Merke paa/ at denne Pave dog ey maa have havt saa aldeeles Afskye for de gode Konster/ som Platina, der levede under ham/ og var af ham/ som siges/ i et og andet forurettet/ har vildet forregive. Dend første Edition kom ud i Trevigo in fol. 1480, og siden til Paris efterfeer

1529

1529/ og tredie gang optagt til Basel 1532/ ihvorvel dend hverken er zirlig eller at lide paa; og af disse Editioner kand rettes/ hvad Moreri og Baillet har foregivet/ nemlig/ at Lapus skreev ohngefehr 1440. Dend anden Oversettelse er udarbeydet af en Bohmer/ Sigismundo Ghelenio, som af Erasmo Roterodamo blev recommanderet Johan Frobenio, til at forestaae hans Trykkerie/ men er ikke vel reusseret, samme Ghelenius har og giort Notæ til Plinium og Livium, og har oversat/ foruden dette Skrift/ Josephum de Antiquitatibus Judaicis, nogle Homilier af Chrysostomo, Evagrii Historia Ecclesiastica, Origines contra Celsum Philonis og Appieni Opera, ja da hand dode/ var Justini Martyris Opera nesten alle af ham oversatte; hand har og udgivet Arnobium og Ammianum Marcellinum. Sidst udi det 16 Seculo har Friderich Sylburg foretaget en nye Edition af Dionysio Halicarnassensi, som blev trykt 1586 in fol. udi Frankfort/ med hosføyede corigerede Ghelenii Oversettelse. Prof. Æmilius Portus udgav paa de samme Tider en nye Oversettelse af dette Skrift/ som blev trykt til Lyon/ først in 12mo, og siden in fol. 1592/ og omsider til Geneve in 16, i Aaret 1603; Men 1704 har Mr. Hudson med skionne Lettres og paa got Papir udgivet en bedre Edition, og dertil føyet Porti Version med Notis paa hver Side/ og i hvorvel Mr. Hudson siger sig/ at have paa mange Steder rettet considerable Fauter, saa viser dog Mr. Bellinger endnu

nu derudi 26/ som ere af Betydenhed. Mr. Bellinger taler derneſt om P. le Jay Franſke Overſettelſe/ om hvis Godhed er særdeles Strid iblant Journaliſterne, da dend hos Autheurs des Memoires de Trevoux paſſerer for en Chef d' Oeuvre, men hos Author til Lettres critiques for en saa u-correct Traduction, som dend kunde være giort af en Skole Diſcipel/ og Mr. Bellinger meener/ at P. le Jay derudi har forſeet ſig/ at hand meere har bundet ſig til Porti Latinſke Verſion end til Originalen. Efter at Monſr. Bellinger har talet saa meget om de andres Kommer hand omſider til ſit eget Arbeyde/ og da tilſtaaer hand/ at hand ey har conſuleret noget Mſcr. efterdi de/ som findes i Paris/ ere efterſeet af Robert Stephano, de i Rom og i Venedig af Sylborg, og de i Vatican af Hudſon, hvis Edition hand fornemmelig har fuldt/ og holder dend bedre end dend Frankforter/ ihvor different end andre derom dømmer/ hvorudi hand særdeles ſætter ſig imod Abbed Lenglet, som præferer dend Frankforter i ſin Methode pour etudier l'hiſtoire. Hvad Verſionen i ſig ſelv angaar/ da ſiger Mr. Bellinger, at hand hverken derudi har tilſtaget ſig for ſtor Frihed/ ey heller alt for tvungen bunden ſig ved Ordene. Hand har føyet dertil meget lærde Noter, som hand har holt nødig/ for at giøre Hiſtorien deſto meere forſtaaelig; hand har ſat ſamme nedre paa hver Side/ hvor de og ere bedre til Læſernes Commoditet, end om de ſandtes ved Enden af hver Volumen,

men, som i P. la Jay Version. Og for at give Læseren Forsmag paa desligе Anmerkinger / da er at merke / Tom. 1, p. 143 handles om at vide / hvorfore de Tegn eller Auspicia, som saaes ved dend venstre Haand / af Romerne holdtes for lykkelige. Dion. Halicarnassensis siger / at naar de vendte sig mod Osten / som holdtes for dend beste Maade at vende sig paa / naar de forlangte deres Auspicia, havde de Norden paa den venstre Haand / og som Norden var meere agtet end Sønden / efterdi Polus der var meere eleveret, saa havde de stor Anledning til at holde det lykkeligst / som kom for dend venstre Haand / og udi dette er Plutarchus og eenig / derimod vil Mr. Bellinger ponere, at Sinere betyder at tillade / og af Sinere formerer hand Sinister / saa at Romerne holdt for efter denne Etymologie, at de Tegn / som lod sig tilsyne ved dend venstre Haand tillod dem at fuldføre deres Dessein, og tilsagde dem et lykkelig Udfald. Pag. 168. taler Dion. Hal. om / at naar en Kone var befunden i Hoerie eller at have drukket Viin (som derimod hos Grækerne blev regnet for en af de smaae Forseelser) vare efter Romuli Lov hendes Paarørende tillige med Manden hendes Dommere / og udi mange 100de Aar bleve disse tvende Laster straffede alvorligen uden nogen Barmhiertighed. Paa dette Sted anmerker Mr. Bellinger følgende: Dend Lov / siger hand / som forbød Fruentimmer at drikke Viin / blev holdet saa alvorligen over / at da Egnatius Mecenus (eller Metellus hos Valerium Maximum) havde slaget

get sin Kone ihiel / fordi hand kom over da hun drak af en Viin-Tende / frikiendte Romulus ham for saadan Drab. Fabius Pictor fortæller og / at da en Romersk Dame havde opdicket en Kiste / hvori Nøglene laae til Viin-Kielderen / lod hendes Paarørende hende svelte ihiel / saa at de Romerske Fruentimmer vare meget varlige i at drikke stærk Drik / da deres Slegt og Venner / naar de mødte dem / havde for Vane / at kysse dem / allene for at prøve om de ikke havde drukket Viin / Gell. lib. 10. cap. 23. Plin. lib. 14. cap. 13. Men denne Lov blev siden forvildet. Tom. 2. p. 293. siger Mr. Bellinger, at de gamle Romere regulerte deres Maaneder efter Maanens Løb / og som de havde merket / at ved dend vare i hver Maaned 3 considerable Forandringer / dend 1ste naar dend var i Conjunction med Solen skiultes / dend 2den naar dend igien begyndte at vise sig mod Vesten / og dend 3die naar dend var lige ud for Solen / og lod sig see med alle sine Straaler; saa kaldede de dend 1ste Dag i Maaneden Kalendæ af Celare, fordi Maanen dend Dag var skiult / eller som Juba vil / af det Græske καλεῖν, fordi mand da kaldede Folket tilhaabe. Den Dag da Maanen igien lod sig see / som hos os er 1ste Qvarteer, kaldede de Nones af Νεος, og da dend var fuld kaldede de dend Idus af Ειδος, efter Maanen da var skionnest / og lod sit Ansigt see. Mr. Bellinger har deelt de 11 Bøger af D. Hal. i Capitler / og oven for hver Capittel sat Summarier, hvilket feyler i

Mr.

Mr. Jays Version, som ved Enden af de 2de vol. har sat en exact Tabel over Materierne. Som der og ere 2 stridige Meeninger / angaaende Epoquen, naar Rom er bygt. 1 Varronis, som vil / at det er skeet i det 3die Aar af det 6 Olympiade, og 2. Catonis, som henfører det til det 1 Aar af dend 7 Olympiade, saa følger D. Hal. Catonis Meening / og Mr. Bellinger har sat for ved sin Version en god Græsk og Romersk Chronologisk Tabel, indrettet efter D. Hal. historiske Systema. Nogle vil / at Stilen ey er saa pur og reen i denne Version, som P. le Jays, men derimod kand ey negtes / at Mr. Bellingers Arbeyde jo er nok saa accurat, og om begge Translateurerne kunde forenes om at giøre begge Versioner til een / kunde ey fuldkommere Version af denne Scribent ønskes.

Nye Bøger.

Christ. Schlegelii Observationes in Vitam Johannis Langeri Superint. Coburgens. 4to. Gothæ 1724

Herm. Wern. Engelb. de Westhovens Tractatus Curiosus de Senum Avaritia Medic. Exriment. curam Prorsus Eludente &c. in 8vo. Lemgov. 1724

Samuelis Werenfelsii Diss. de Logomachiis Eruditorum & de Meteoris orationis, 8vo. Francof. 1724.

M. Joh. Christoph. Lehmanns Thesaurus Evangel. Homileticus, oder Evangelischer Prediger-Schatz / 3. Theil. 4to. Bautzen 1724.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 39.

Dend 28 Sept. 1724.

Dannemark.

Beenerup eller Beenvaaben.

Føre udi blaat Feldt et hvidt bevæbnet Been/ og paa Hielmen lige saadan et Been. Andre tegne Feldet hvidt og Foeden rød. Det er en gammel Slegt: Niels Beenvaaben levede 1377 og Hr. Jens Beenvaaben var dend sidste Mand af Slegten paa Sverd-Siden

Og Sver-

Sverrige.

Udi Stokholm er nyligen kommen fra Pressen de tvende første Deele af Biblen og det gamle Testamente med Sal. Biskopens D. Johan Gezelii Forklaring ved hver Vers / saa og Festum Magnum eller store Synderes store Høytid / fired og beskreven ved Biskopen i Skara / Doct. Jesper Svedberg

Udi

Udi indeværende Aar er sammesteds udgivet in 4to Specimen Biographicum de Antiquariis Sveciæ, in quo Johannes Hadorphii, Eliæ Brenneri & Islandorum curæ enarrantur, authore Nicolao Dahl Hufvedi filio. Det første Levnets Løb af dend første Kongelige Secreterer og Antiquario Joh. Hadorphio indeholder tillige det Kongelige Antiquitets Collegii Historie fra dessen første Stiftelse til dessen Ende. Eliæ Brenners Enke lever endnu udi en temmelig Alder/og er dend berømte Svenske Poetinde Sophia Elisabeth Brennerin. Baade Hadorph og Brenner have skrevet meget nyttigt/ hvorom i dette Specimine findes Efterretning. Af de iblandt Islændere/ som have ved Antiquiteterne i Sverrig giort sig meriterede, anføres adskillige med deres Liv og Levnets Beskrivelse/ som Jonas Rugman, Gudmundus Olai, Helgus Olai, Arngrimus Jonæ, Jonas Vigfusius, Loptius Josephus, Gudmundus Gudmundi, Udi heele Verket her og der bliver Assessor Arnæ Magnæo givet dend ham med rette tilkommende Berømmelse for hans Videnskaber udi Antiquiteterne og skionne Samling af gamle Codicibus.

Udi afvigte Aar er der udkommen in 4to Epitome Commentariorum Mosis Armeni de Origine & Regibus Armenorum & Parthorum item Series Principum Iberiæ & Georgiæ cum notis & observationibut Henrici Brenneri, Accessit Ejusdem Epistola ad Doct.

Ericum Bentzelium de præsenti statu quorundam gentium Orientalium. Author, som selv haver reyst Morgenlandene igiennem / tilsiger herefter at udgive en fuldstendig Commentarium over denne Molem Armenum, sampt en Geographisk Beskrivelse over Asien / og derneſt en ubenevnt Persers Verk om de Orientaliske Lande og Stæder.

Tydskland.

Udi Lybek er trykt: des Lübeckischen dreyjährigen Knabens Christian Henrich Heinkens Vorschmack der alten mitlern und neuen Dähnischen Geschichte / aus denen bewährtesten Geschicht-Schreibern des Königreichs Dännemarck kurtzbündigst gezogen / und von demselben / nach vorher gefasseten Universal-Historie, in seinem dritten Jahr erlernet.

Udi Jena har Pierre Provinjal Fransk-Sprogmeister sammesteds for at udgive et Lexicon Gallicismorum, hvorudi alle besværlige Tale-Maader / som findes i de berømste Authoribus efter Alphabethisk Orden / saavel i henseende til Adjectiva som Substantiva anføres og forklares med Tydske Tale-Maader og Ordsprog.

Udi Gotha er nyligen igien oplagt Compendium Historiæ Ecclesiasticæ Gothanum. Mand har paa Hertugens Anordning dertil føyet dend 3die Bog / som angaar dend Westfaliske Freds-Slutning indtil 1722 / hvilket er samlet af Archivet og Original-Documenter, dend bestaar

af

af 11 Capitler. Det første handler om dend Orientalske, Det andet om dend Pavelige. Det 3 om dend Evangeliske. Det 4de om dend Reformerte og det 5te om dend Arminianske Kirke. Det 6. om Giendøberne. Det 7 om Socinianerne. Det 8 om Fanaticis og Separisterne. Det 9 om Qvækere. Det 10 om dend Hellige Skrifts Foragtere og Atheisterne. Det 11 om Jøderne og Samaritanerne. Author har udi de vidtløftige Anmerkninger indført saa mange egne Ting/ og skiult det med en saa egen Flid/ at mand overalt seer/ at hand besidder en stor Forraad af Manuscripter og Originaler i denne Materie.

Udi Marborg er Hof-Raad Wolf i Werk med at udgive dend 3die Deel af hans Physica om Deelenes Brug udi Menniskene/ Dyrene og Planterne. Noget deraf er allerede under Pressen/ og meenes/ at det vorder ferdig inden Aarets Udgang.

Udi Nyrnberg har Friderich Rotsscholtz, som forhen har udgivet Icones Eruditorum Academiæ Altorfinæ og Icones Consiliorum Reip. Norimb. udi Aar lader fremkomme Icones Professorum, qui ex decreto Reip, Norimb. Procerum in publico Auditorio Ægidiano ibid. ab 1526. ad hunc usq; diem claruerunt.

Nederlandene.

Udi dend Hag er oversat paa Fransk dend Engelske Historie om Soeroverne ved Mr. Janicon og er virkelig under Pressen.

Udi

Udi Gent er nylig udkommen Annotationes in JEsu CHristi sanctum Evangelium secundum Johannem, in sex priora Capita Evangelii secundum Matthæum & in tria priora Capita secundam Lucam. Dette Verk er et Opus posthumen af Dominici Gvillaers forige graduerte Canonici til Cathedral-Kirken udi Antverpen/ og berømmes særdelis over hans store Lærdom/ Accurateſſe og egen Cenſur. Hand forklarer Textens Bogſtavelige Meening ved klare og tydelige Udleggelſer/ ſom hand meeſt bekræfter med udvalde Stæder af dend Hellige Skrift og Patribus. Saa har og dette Skrift noget eget/ nemlig/ at et ſtort Tal ligelydende Stæder ved de fleeſte Vers af Texten ere antegnede i Breden/ ſom giver ſikker Andledning til at forklare Skriften af ſig ſelv/ og er tydelig Beviis paa Authoris møyſommelige Underſøgninger.

Svitzerland.

Udi Zürch er trykt i afvigte Aar in 8vo, 11 Alphab. ſtærk: Die vornehmſte jetztlebende Häuſer Teutſchlandes/ oder Politiſche/ Genealogiſche und Hiſtoriſche Vorſtellung meiſt aller diesmahl lebenden hohen Perſonen in Teutſchland/ deren Nahmen/ Titeln/ Geburt/ Eltern/ Vermählung/ Kinder/ Geſchwiſter und Verwandten/ auch deroſelben Leben und Thaten/ nebſt angefügter Verzeichniß der in Teutſchland befindlichen Ertz- und Biſchöffen/ Fürſtl. Aebten/ Reichs Conventen/ Gerichten/ Ritter-Orden/ auch der in Käyſerl. und

denen

denen Hof- Stats Regierungs- Kriegs- Gesandschaffts- und andern Beamptungen stehender Ministrorum, erster Theil / zusamt einem Anhang von dem jetzigen Zustand des Königreichs Ungarn und Dependentzien / so viel alleitig in Erfahrung gebracht werden können / durch Genealogiophilum. Author til denne Bog er Joh. Jac. Leu, som forlengst er bekiendt af dend Sveitzerske Stats-Historie, og sin for 2 Aar udgivne Beskrivelse over de fornemste da værende Hoveder i Frankerige / som er vel optager / saa at mand har ey andet at vente sig om dette Skrift / som er udarbeydet paa samme Methode og med lige Flid og Accuratesse, hand tilsiger og endnu een Deel af samme Arbeyde / hvorudi adskillige Grævelige Huuse i Tydskland og Sveitz deres nu værende Tilstand skal være at finde.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar / in folio, Histoire de l'Abbaye de St. Germain des Prés contenant la Vie des Abbés, qui l'ont gouvernée depuis sa Fondation: les hommes illustres, qu'elle a donnés à l'Eglise & à l'Etat: Les privileges accordés par les Souverains Pontifes & par les Evêques. Les Dons des Rois, des Princes & des autres bienfaicteur avec la description de l'Eglise des tombeaux & de tout ce qu'elle contient de plus remarquable. Le tout justifié par des Titres authentiques & enrichée de Plans & de figures. Par Dom Jac-

ques Bouillard Religieux Benedictin de la Congregation de S. Maur. Verket bestaar af 328 Sider / og Documenterne dertil ere forøgede af aparte 188 Sider. Efter Kong Childebert havde bragt Vincentii formeentlige Kiortel fra Spanien / besluttede hand at bygge en Kirke til disse Reliquiers Forvaring / som dog først skeede nogle Aar efter paa Biskop Germani Erindring. 556 er denne Bygning begyndt / og 558 fuldendet. Hand bygde tillige et Kloster / som under bemeldte Germani Opsigt blev besat med Munke / dend første Abbed var Doctrovæus, og dette Abbedie er det Author beskriver. I dend første Bog afhandles dets Historie under dend første Stamme af disse Konger; i dend anden / dend under dend anden Stamme; i dend tredie / Kirke-Historien af det 12te og 13de Seculo; og dend fierde gaar fra Philippo Valesio til 1503; og dend femte og sidste / hvorudi findes adskillige lærde Mænd af Congregatione Mayri til 1700. Hand handler udfør ig om hver Abbed for sig selv / og om de Privilegier og Gaver / som ere givne Klosteret med meere. Iblant indløber og noget om dend Franske Historie, Paris og Forstaden St. Germain. Verket ere indlemmede mange gamle og nye Afskrifninger af Abbediet / Reliquier, Graver og andre Antiquiteter, særdeles er det 9de Kaaber-Blad et af de curieuseste. Dette Abbedie / det af Mon Martre og Louvren forestilles saaledes / som det har seet ud fra Philippi Augusti til Francisci I. Tider.

Sammesteds er trykt i Aar Oeuvres diverses de Mr. de Fontenelle de l'Academie Fran-

çoise, nouvelle edition augmentée; samme bestaar af 3 Vol. in 12. Efterdi dend Fornøyelse/ som Folk finder udi at læse de Skrifter/ hvorudi baade Skarpsindighed og Delicateße findes/ har foranledliget mange Editioner af Fontenelles Skrifter/ saa vilde vel denne nye vœret af liden eller ingen Nytte/ om dend ikke havde vœret fuldstendigere end alle de Øvrige. Author forsikrer udi Fortalen/ at dend alleene er forfærdiget for at forskaffe Forlæggeren nogen Fordeel/ og oprette hans ved de mange Eftertrykt tagne Skade; og esterdi denne nye Edition, som er trykt baade net og accurat, selges meget dyr/ saa har Mr. Fontenelle sagt med Rette/ at dend er trykt til Forlæggerens Fordeel. Hand har til dend Ende ey vilde udelade sine udi hans unge Aar forfærdigede Skrifter for ey at betage Læseren dend Fornøyelse/ hand kunde finde i at læse dem/ hvoriblandt hand opregner Lettres du Chevalier de Herr - - - som dog er skreven ald for sindig/ og med ald foropvekket en Geist til/ at de skulde fornøye dem/ som ere syge for at laste alt hvis de see og læse. De nye ved denne Edition føyede Skrifter er en Afhandling om Fablernes Oprindelse/ en anden om Lykksalighed/ en Discours om Taalmodighed/ som 1689 udi Academiet beholdt Prisen og Authoris Taksigelse/ da hand 1691 blev antaget i Academiet; hvilke tvende sidste og ellers ere trykte for sig selv/ og er at agte/ at Authoris Afhandling om Lykksalighed en meget smager efter dend Stoiske Philosophie. Ved Slutningen findes 4 nye Elogia, nemlig Hr. Argensons, Couplets, Mery og Varignons.

Ita-

Italien.

Udi dend 34 Tome af Giornale de le Letterati d'Italia er indsiort iblandt andre en curieux Piece, kaldet Relazioni d'alcuni fenomini osservati in Italia questi duo anni 1721 & 1722. Dend første af disse Efterretninger er et Brev skreven af Justino Pagliarino til Margrev Scipio Maffei, hvorudi hand beretter bemeldte Margreve, at da mand udi en Kielder til Foligno vilde fylde nogen Viin om, dog først give Fadet et Indslag, og til dend Ende havde sat en Kiedel med 5 Kander Viin over Ilden for at komme samme igiennem en Tragt udi det tomme Fad, som var meget vel forvaret med Jern-Giorder, og da mand begyndte at øse dend kaagende Viin derudi, foer en Lue op omkring Tragten, og da Vinen var kommen ald med hinanden i Fadet, fulbte saa stærkt et Knal derpaa, som et Skud eller Tordenslag, hvorved heele Kielderen blev fuld med Ild, paa Fadet blev i Bonden et Hul 3 Toll vidt, og det deraf brudte Træe slagen med stor Magt til Loftet og Veggen i Kielderen. Slaget var saa stærk, at de, som vare oven til i Huuset, holdt det for et Jordskielv. Mr. Pagliarini holder for, at Mfr. Maffei Meening om Lyn-Ilds Generation deraf kand forklares. Viinene, særdeles de som voxe omkring Foligno, holde overalt megen Svovel i sig, hvilket mand iblant andet kand slutte af det meget brendte Vand, som der distilleres. Luften Kielderen, særdeles dend i det tomme Fad, har

for

formodentlig været opfyldt med Salpeterske Dele; Men denne kaagende Vin har utrolig bragt alt dette i Bevegelse. Det første det lidet Vin blev indgydet i Fadet, var det ikke tilstrekkeligt til at imodtaa Salpeteret, hvorudover de Salpeteragtige Dele bleve trykte tilbaade og foer i Høyden, som en Luft, men da mand slog denne heele Kiedel i, har mand just troffen denne Qvantitet, som har opløst Salpeteret, og forvaarsaget saa Ilden og Slaget, ligesom Lyn-Ilden i Luften opvekkes. Mr. Pagliarini siger og at hand paa det nøyeste har udspurt en Bonde, som 1½ Aar tilforn udi Høstens Tid formedelst en sterk Plads-Regn havde med nogle andre retireret sig under en Eeg, og uforvarendes af et Torden-slag blev kastet 5 à 6 Skrit derfra, og dog ikke blev beskadiget, ihvorvel hand miste 2 Søstre, som stode ved Siden af ham. Samme Mand erindrede sig endnu, hvad hand havde talt med sine Søstre lige indtil det sidste Ord, at Slaget paakom, og tilstoed, at hand uformodentlig havde fornummet at hand udi Lusten og midt udi et Lys, som forvirrede ham, blev opløftet i Høyden, saa at hand ikkuns et Øyeblik for Slaget, saae Ilden hvoraf Mr. Pagliarini vil udlede som et klar Bevis, at Lynilden har tendt sig paa det Sted, hvor disse Folk har staaet. Hand bekrefter denne sin Meening med Steder af Plinio og Seneca, og vilder, hvorledes denne Forskiel der haves udi Lynild, og de adskildte Maader, paa hvilken det skee, haver sin Aarsag, og er at tilskrive det Sted, hvor det antendes, og den Mod-

stand

stand det finder/ særdeles flutter hand/ at naar et ret Slag skeer/ i det samme Ilden taber sig see/ Materien da tændes udi Nerværelsen. De mange Bevegninger af Lynilden/ sampt andre gloende Phænomena vil Author at komme deraf/ at dend svovelagtige Materie og Dunst giort i Luften deels krumme deels lige Streger/ ligesom Ilden søger sin Næring. Det andet Phænomenon angaar en Circel, som den 23 May 1721 til Voghern er seet udi Solen/ og lignede en Regnbue. Det 3. betreffer dend total Formørkelse/ som 1722 den 28 Junii var i Maanen/ og det 4 er indberettet fra Thomas Maria Offani udi Neapolis, hvor mand udi en Kirke har seet en Røg trenge frem under en Liigsteen/ da dog samme Grav ey havde været aabnet i de første 5 Aar/ og da mand tog Steenen bort/ kom en sort ilde lugtende Røg frem/ som vedholt i 3 Timer/ og opfyldte dend heele Kirke. Omsider steg en Dreng ned i Graven/ og da befandtes/ at endeel Kister stode i Brand/ saa mand maatte slukke Ilden/ da Endeel af samme Kister tilbelyten vare fortærede.

Udi Venedig er trykt 1721 in 4to. Istoria della Generazione dell' uomo e degli animali, se sia da' vermicelli Spermatici o delle uova: Con un tractato nel fine della sterilità e de' suoi rimedi, con la critica de superflui e de nouvi; con un discorso academico intorno la connessioné di tutte le cose create, & con alcuni lettere, istorie rare, osservazioni d'uomini illustri: de Antonio Vallismeri

ri. Dette Verk bestaar af 490 Sider / og er fuld med mange Kaabersstykker. Author er Professor Primarius Medicinæ udi Padua, og har nogen Author anvendt flittig Attention, ufortrøden Møye / beskeden Critik og behøvende Experimenter for at komme efter dend under en Materie forborgen Sandhed / da haver Valismeri virkelig giort det i dette møysommelig Verk om Menniskernes og Creaturernes Generation, som hand har paataget sig efter Garelli og Leibnitzens Forlangende. Efterdi hand har seet at under de Lærde 2de Meeninger udi denne Materie nød Biefald / og at saavel udi som inden for Italien dend om Sæd-Ormene / som dend nyeste over sin store Rimelighed blev foretrokken dend anden har hand foretagen sig samme at undersøge / for enten at bekræfte samme / om dend var rigtig eller at forkaste dend / i fald dend var falsk / hvorhos hand har anvendt ald Flid for / og at undersøge dend Meening de generatione ex ovo, og ved at tage alle derpaa giorte Observationer til hielp / tragtet efter at udfinde / hvilken af begge kom best overeens med Naturens uforanderlige og enfoldige Love. Hand har udført denne saa besværlige og forvirrede Materie udi 3 Deele / og udi dend første handlet om Ormene som er i Sæden / i den anden om de Dyrs Æg / som bringe deres Unger levende frem til Verden / og i dend 3die om Ufrugtbarhed og Middel derpaa at raade Boed. Udi dend første undersøger hand hvor der haver været Inventor af denne Meening / viiser /

ser/ at der virkeligen ere Orme til i Sæden/ forklarer dette Parties Meening/ anfører alle deres Fundamenta, hvormed de søger samme at bekræfte/ og føyer dertil mange andre tillige med de Svar som somme Lærde have givet paa de derimod giorte Indvendninger. Endelig igiendriver hand denne Meening med største Eftertryk/ viiser/ hvad Nytte de Orme/ som ere i Sæden/ have/ og besvarer til sidst Hr. Andry hans Fundamenter. I dend anden Deel undersøger Autor, hvo der først haver fundet Eg udi Viviparis eller de Creaturer/ som føder deres Unger levendes/ og efter at hand har forestillet deres første Systema, kommer hand til Observationerne, hvilke derovrr ere giorte af de fornemste Anatomicis, til hvilken hand føyer sine Egne over allehaande Dyr/ som Sviine/ Kiør/ Hester/ Esler/ Hunde/ Reve/ Katte og Giedde-Bukke/ Muus og endelig over Qvind Folk/ hvorover hand tillige gotgiør sine Betragtninger/ og undersøger det alt meget nøye. Siden tragter hand at gotgiøre Sandheden af denne Meening/ og viiser/ hvorledes heele Generationen skeer udaf Eggene/ hvorledes denne liden Machine vikler sig op/ hvorledes alt hvis/ som er født/ endnu bliver født og herefter skal komme for Dagen/ og tillige paa nye vorder skabt/ og hvorledes alle Phænomena sig efter dette Systema letteligen lader forklare/ hvorhos hand tillige med Eftertryk besvarer alle hidindtindtil derimod giorte Objectioner, og indrykker et Brev til sin Meenings Forsvar/ som er skreven af Abbed Conti. Men

efter-

efterdi hand til sidst behandler saa vigtigt et Verk/ hvorved alle slags skadte Ting vedligeholdes/ har hand i dend tredie Deel skrevet om Fruentimmerets Ufrugtbarhed/ anviist de derimod tienlige Midler/ forkastet de unyttige og skadelige/ og omsider forklarer heele Verket med lærde Mænds Breve og en Academisk Lection om dend Formeering og Sammenheng/ som alle skabte Ting have under hinanden.

Til Lido i det Venetianske have de Deputerede af Artilleriet med endeel Officerere giort Prøve med at kaste eendeel Bomber af en nye Invention, som en viß Herre-Mand fra Ascoli har opfunden/ hvilken løb meget vel af. Paa Bomberne vare Rørene opfyldte med anden Materie, end ellers dertil bruges/ og seer mand/ naar Bomberne flye/ ingen Ild/ ikke heller springer de før/ end de kommer til det foresatte Maal/ og om endskiønt Luften og Vinden er aldrig saa sterk og igiennemtrengende/ kand dog derved dend i Røret skiulte Ild ey udgaae. Samme Kunst lader sig og practisere med Hand-Granater.

Portugal.

Udi Todos les Santos har Statholderen over Brasilien oprettet et Academie, som skal bestaae af de Lærdeste der i Landet.

Udi Lissabon er udkommen fra Pressen De Vita & rebus gestis Nonni Alvaresii Pyreriæ Lusitaniæ Comitis stabilis libri 2. Authore Anthonio Roderico Costio. Regiæ Academiæ socio fol. pag. 188. Bogen er skreven i got og

zirlig Latin/ trykt med stor Skrift paa skion Papir zieret med nette Kaaberstykker og Vignetter.

Sammesteds har Mr. Franciscus Lectaon Ferrara en af Academisterne ved det nye Kongelige Academie ladet trykke en Catalogus Historico-Cronologico Criticus over alle Biskoperne til Coimbra fra dend første Biskop Elipandro, som sad 411 til denne nu værende. Samme Tractat skal være oplagt med mange curieuse Undersøgninger. Doctor Bartholomæus Laurentius Gusman skal have for at skrive en Historie om Bispedømmet Porto.

Nye Bøger.

Christian August Hausens Religions-Prüfung/ welche von der natürlichen Religion leitet zu der Christlichen/ 4to. Dresden 724.

Burnets Geschichte/ die er selbst erlebet hat/ 4to. Hamburg 724.

Joach. Grupen Gründliche Information von Amts-Verwalt- und Berechnungen/ 4to. Hannover 724.

Gottfr. Henfels Einleitung zu den Geheimnissen der gantzen heiligen Schrifft/ 3 Theil. 4to, Leipzig. 724

Joh. Ehrenfr. Zschackwitzens Historischer Geneal. Schau-Plaß/ auf welchem so wol des Durchlauchtigst. Ertz-Hertzogl. Hauses Oesterreichs/ als auch der weltlichen Chur- und alten Fürstl. Häuser Genealogien/ ausführlich/ und von den Fabeln gesäubert/ vorgestellet/ auch biß auf gegenwärtigen Zeiten/ mit grossem Fleiß fortgesetzt. 4to. Lemgau 724.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 40.

Dend 5 Octobr. 1724.

Dannemark.

Beener eller Benne.

Være som de Sehesteder en rød Rose udi blaat Feldt / imellem trende hvide Søe-Blader / to øverst og et nederst udi Skioldet / hvilke ere satte i en Triangel / og vende med Spidserne til Rosen. Paa Hielmen ere to Harniskede-Arme / som holde en rød Rose. Frue Sidsel Benne / som havde Claus Glambek til Rask / var af denne Slegt og Vaaben.

Rr Berg

Berg.

Henning Berg / Lehns-Mand paa Kierstrup paa Taasing / var 1387 med at velge Dronning Margrete. Dette Kierstrup Slot er efter Kong Christian dend Fierdes Befaling nedbrudt / da Voldemar Slot paa et andet Sted paa samme Land blev bygget.

Bering

Bering.

Føre til Vaaben-Tegn 2 Arme/ som holde en grøn Krands/ dog er dette Vaaben Familien ey af vores allernaadigste Konger given/ men den berømte Historiographi og Poët Viti Beringii (som tillige var Assessor udi høyeste Ret og Cammer-Collegio, og døde 1675 den 20 Maji) hans Daatter Vita Bering blev af Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Christian den Femte udi Aaret 1678 ophøyet i Adel-Standen.

Her er nylig trykket smukt og opbyggeligt Vers, bestaaende omtrent af 800 Elegier og andre Riim om Frieri/ &c. hvis Titul er:

Den Spanske Herremands Don Pedros Beile-Grille

Og mange andres Feil hos deres Beile-Ville

Vilst efter Venners Raad &c.

Det sælges indhæftet og beskaaren paa Kiøbmager-Gaden næst ved det Norske Posthuus for fire ß. Dend bekandte i adskillige Sprog oversatte Spanske Herremands Don Pedros Historie/ som anføres i de saa kaldte Gespräche in dem Reiche der Todten/ og af en god Dansk Poët, der kalder sig Philedor, er oversat paa Danske Vers/ har ved en i dette Vers anførte Hendelse/ foranlediget Auctorem, at laste Don Pedro, som ubilligen laster alle smukke og tillige vittige Fruentimmer/ hvilke Auctor derimod i viß Henseende billigen priser/ og i sær befliitter sig allevegne med stor dog sømmelig Fribed at fremføre dend bare/ skiønt forhadte Sandhed/ som hand ogsaa selv ilstaar først i Fortalen med disse Ord: Min

Min Læsere, forhast dig ei/
Om du mig her vil laste;
Lær først at følge Sandheds Vei/
For du mig vil antaste;
Fortryd og ingenlunde paa/
Jeg snakker saa af Skolen;
Thi jeg jo Sandhed ikke maa
Ret stikke under stolen.
Ven Peder/ Povel/ Polydor;
Venninde Marthe/ Mette;
Men Sandheds Venskab overgaar/
Den bør jeg først sette.
Vel veed jeg nokjom/ at den faaer
Hos mange brodden pande;
Men Gud vil/ at vi/ hvor det gaaer/
Skal sandt med Sandhed sande.
Jeg vil kun til opbyggelse
Hvad jeg skal ærlig skrive;
Længst varer ærligt. Skal det skee?
Ved Sandhed maa vi blive.
Den bittre Sandhed blir dog sød/
Naar den omsider Kiendes;
Men sød bedrag sidst skamfuld rød
Til bitterhed omvendes.
Vil nogen med sin Klaffer-tand
Mig for slig Sandhed bide;
Du agtes ey sligt bid og band;
Den gior sig kun selv qvide;
Den rødes af sin egen Mund/
Som vidner/ at den treffes/
Ret som der jo af hver en hund/
Naar den er troffen/ bieffes.

Det

Det forhen udi Aar omrørte Skrift/ kaldet: Dend andægtige Christendom/ er nu kommen fra Pressen/ det er trykt i en langagtig 12 Format, og selges Exempl. for 1 ℔. 8 ß. hos Bogtrykkeren Mr. Phonirberg og Mr. Bertel Jacobsen Myller. Det bestaar af 33 Ark/ og er egentlig Morgen- og Aften-Bønner uddragen af Evangelierne og Epistlerne/ og indrettede for en troende Siæl/ til ugentlig og daglig at erindre sig de i Kirken paa Søndagene og Helligdagene hørte Evangeliers og Epistlers Forklaring/ som igientages udi disse Bønner/ der kand bruges som en liden Bønne-Postill i Huuset og paa Reysen. Til dette Verk er føyet Mag. Christian Scrivers Huus-Offer og Levnets-Regler.

Hr. Peder Witt Sogne-Præst for Giesslum og Tæstrup Menigheder i Viborg-Stift i Nørre-Jylland/ som forhen længe er bekiendt af sine trende til Trykken befordrede og udgangne Skrifter/ har endnu med stor Flid udarbeydet efterfølgende Skrifter/ som ligger færdig skrevne til Trykken/ Nemlig: 1. Anledning til Catechismi Lærdom/ forfattet udi Spørsmaal og Giensvar for de unge og enfoldige Børn deres Saligheds Nytte in Duod. 1½ Alphab. 2. Evangeliske Sprog-Postill fremstillt (1) udi Rim-Tanker. (2) En kort Summarie og Indhold over de sædvanlige Søn- og Hellige-Dages Texter, uddraget af det Gamle og Nye Testament/ GUD til Ære og Guds Børn til Opbyggelse/ in 8vo 2½ Alphab. 3. Et kort Begreb paa dend reene Evangeliske Religions Articler, samled af Guds

hellige Ord/ og indrettet i dend Orden med en-hver Artickels Beskrivelse/ og bequemme Sprog derpaa af dend Hellige Skrift; Ungdommen og Ordets Elskere til stor Nytte i deres Christendoms Forfremmelse/ in 8vo. og vil udgiøre 3 à 4 Alphab. 4. Loci Communes & Formulæ amplificandis Orationibus accommodatissimæ, in usum Studiosæ Juventutis ex variis Authoribus conscripti, additus est Index juxta ordinem Alphabeti, in 4to. 2½ Alphab. Hertoruden haver samme lærde Mand endnu et Verk under Haanden/ hvorpaa er arbeidet i mange Aar/ og bestaar af Aandelige Lignelser/ uddraget af dend Hellige Skrift og andre lærde Mænds Bøger/ indrettet efter A. B. C. og henført til visse Titular, hvilket Skrift vil blive de Studerende Candidatis S. S. Minist. ey mindre behagelig end nyttig. Dette Opus vil udgiøre 4 à 5 Alphab. in 4to.

Sverrige.

Udi Stockholm er trykt 1721 in Fol. Fragmentum Runico-Papisticum, S. Soliloquium Deiparæ Virginis querulum circa passionem Domini, Anonymo Auctore, lingva & runis Gothorum in Membrana conscriptum, ex fragmento vetusti MSS. delineatum ac literis recentioribus descriptum cum gemina versione, editum a Joh. Frid. Peringskiold. Udi dette Skrift/ som mærcre maae kaldes et Colloquium end Soliloquium, hvilket Editor og

selv i Slutningen af Fortalen ey negter/ thi 2de Personer indføres her en Bedende/ og siden Jomfrue Maries Svar der er det Vidløftigste/ Originalen har Editoris Fader fundet i Sacristiet til Walthun i Upland udi en Pergaments Codice, som var uden Begyndelse og Ende. Editor har ladet dend skiære i Træe/ og forsynet med 2 Versioner Svensk og Latin/ og meener at Author dertil er en Munk/ som har levet i Kong Ole Skot-Konnings Tider. 3de Ting foregives/ at mand dette Skrift kand nytte til. 1 Kand mand deraf igiendrive deres Meening/ som vil at Rune Bogstaver ey brugtes i Bøger/ men alleene paa Ligsteenene. 2 kand mand deraf see/ hvorledes Rune-Skriften var paa de Tider/ da Kong Ole Skotkonge skafte dem med alle de Runiske Monumenter af. 3 kand deraf læres hvorledes Sproget paa de Tider der i Riget var. Udi Fortalen lærer Editor at efterat Hedendommen med Afguds Dyrkelsen var udroddet, have dog Indbyggerne hart holdet ved Levningerne deraf/ og ey alleene har løft tapre Helte og berømmelige Folk op til Himmelen med deres Roes/ men end og dyrket dem som Helgene og deres Patroner. Dernest gaar hand til at viise Etymon Runarum, og derved erindrer/ at mand har at tage sig vare for deres Feyl/ som meene at det var et egett Sprog/ hvortil disse Runer bleve brugte/ da det er ey andet end det ordinaire Nordiske Sprog/ hvad heller de behage at kalde det Dansk Norsk/ Svensk eller Angel Saxisk. 2 Erind-

res/at Ulphila ey først haver opfunden eller lært Gotherne Runerne, men at hand har formeret dem og indrettet dem de Grædske Bogstavers gevindige og lette Træk. 3 Søges at viise/ at de Latinske og Grædske Bogstaver ere optagne efter Runerne, hvilket hand søger at uddrage af dend Lighed der er i Trækkene/ særdeeles naar mand seer til de ældste Runer. Dog har dend berømte Ludevig med Salmasio og Hikesio viist at samme Argumenta validere for at statuere, at de Grædske og Latinske Literæ ere ældre end Runerne, som efter dem ere optagne. 4 Anfører hand at paa Ligstеenene og i de skrevne Bøger ere Rune-Bogstaverne/ enten af en egen Fribed eller for at komme kortere af dermed/ enten dobbelt eller tredobbelt trokne i hinanden. 5 Viiser hand/ at da Runerne efter Haanden afskaffedes/ findes Latinske Bogstaver deriblandt mengede/ som iblandt ander Land sees af et Monument paa Bot Kirkegaard i Sødermanland. Til sidst handler hand om de Magiske Runer deres adskillige slags og Navne og sammes Afskaffelse paa Pave Sylvester dend anden Anmodning ved Kong Ole Skotkonge/ som i dessen Sted bragte de Latinske Bogstaver i Brug.

Tydskland.

Udi Kiel haver D. og Th. Prof. Martin Friis udgivet Fundamenta Theologiæ Theticæ Selectioribus dictis probantibus eorumq; ubi opus est, exegesi & Observationibus præcipuis instructa; Prof. Pol. og Ph. sammesteds/

Fride-

Fridericus Gentzkenius har ladet i Trykken udkomme en nye Edition af sin Historia Philosophiæ, hvorudi hand kortelig indforer berømte Philosophorum Lefnet og deres egne Hypotheses, og er dette Verk continueret til vore Tider.

Udi Leipzig er Halesii Historia Concilii Dodraceni sat over af det Engelske / og vil med det første vorde udgiven med Doct. Mosheims Anmerkninger.

Udi Helmstæd har Abbed Joh. Andr. Schmidt nylig holdet en Dissertation 8½ Ark stort / de Crucis Dominicæ per Helenam Const. Imperatoris Matrem inventione, og Doct. Mosheim een 13 Ark stor / de Concilio Dordraceno Magno Concordiæ Sacræ impedimento.

Udi Tubingen haves for at udgive en nye Edition af Jacob Vilhelm von Imhofs Notitia procerum imperii S. R. Germanici under D. Joh. Jac. Helfrichts Opsyn. Mand har allerede udarbeydet det til en fierde Deel større end dend forige Edition, og har D. Helfricht ey alleene forseet dette Verk med mange Anmerkninger og Tilgifter / men endog udført det Manglende til dette Aar.

Svitzerland.

Udi Bern i Switz har en Fransk fød / men i Spansk Tieniste staaende Ingenieur, navnlig Sr. d'Enhault giort Prøve med at sætte sig over Revieren med en Ledder-Baad af dend Behendighed / at hand dend tillige med de dertil hørende Aarer kand bære hos sig i sin Lomme.

Engelland.

Til Windsor udi Engelland har mand giort udi Kongens og heele Hoffets Overværelse Prøve af en Musicalisk Machine nyligen opfundet af Mr. Pinkbach, af hvilke lader sig med Forandringer høre skiønne/ af Mr. Hertil og andre gode Mestere/ udarbeyde Stykker/ udi samme Perfection, som de spilles paa Orgelverk/ Fløyte og andre fuldkomne Instrumenter. Heele Hoffet admirerte denne Machine, som en af de beste Piecer udi denne Konst/ der nogen Tid er kommen for Dagen/ da mand end og derudi har Stemmer af Trompeter/ Pauker og Trommer.

Udi Aar er ellers udkommen i London Myotomia Reformata or an Anatomical Treatise on the Muscles of the human Body by Gu. Couper Surgeon & F. R. S. Dette Verk er trykt i stor Regal Fol. 3 Alphab. stærk/ med 68 Kaaberstykker/ foruden de mange/ som ere indtrykkede i Skriftet/ med hvilket at giøre kostbar og prægtigt/ mand har været meget overdaadig/ saa at Bogen synes snarere at være giort til at udzire rige Folks Bibliothek end til det gemeene Brug/ og feyler intet udi Verkets Fuldkommenhed uden dette alleene/ at Author, som har været en dygtig Mand/ i sit Fait ey derpaa har lagt dend sidste Haand/ da hand er død for 13 Aar siden/ og forend hand kunde faae det i dend Orden/ hand vilde have/ saa at hand har maat overdrage Editionen til Richard Mead at besørge/ som herud-

pi

di er assisteret af Joseph Tanner, D. Pemberton og D. Jurin, hvilken sidste har bragt Coupers Papirer i Rigtighed og Orden. Efter en kort Fortale følger Coupers Indledning om Muskelsens Bevegelse / meere udarbeidet af Hr. Mead, hvori hand først viser / hvorledes at Musklernes Tilhaabetrekning kand bringe saa stærke og mange slags Bevegninger til veye / og siden / hvad der er Aarsag i / at Fibræ musculares trekke sig tilhaabe. Hand handler om hver slags Muskuler for sig selv / og paa Borelli Maade undersøger deres Kræfter og Direction efter de Mechaniske Regler / dog hegler hand denne lærde Mand igiennem / naar Borellus statuerer, at vil mand giøre en Strikke fast med et Sømm og henge et Lod i dend anden Ende / maa Strikken giøre dobbelt saa megen Modstand / som Vegtens Kraft udgiører. F. E. ved en 30 Punds Vegt 60 ℔ / efterdi det er lige saa meget / som dend anden Ende ey var fast giort ved Sømmet / men Strikken ved dend anden Ende blev trekket af ligesaa tung en Vegt / men dette holder Mr. Mead for intet / og siger / at naar Borellus foregiver / at en Strikke ey stærkere udtrekkes af en Vegt end af tvende / som holde hinanden Ballance, saa at Strikkens Modstand overalt er eens / kand mand ligesaavel sige / at Strikken af 2de Vegter ey udstrekkes videre end af en / og derfor er Strikkens Modstand i ingen fald større end Kraften af dend eene Vegt. Men skulde Mr. Mead heri have Ret / var der jo ey heller noget ideⁿ / at 600 ℔. har meere Styrke i at trekke / end 300 ℔. I

dend

dend anden Deel prøver Mr. Mead deres Meening/ som vil/ at Fibræ bestaae af lutter smaa Blærer/ ved hves Opphevning eller Udrekning Muusen bliver trokken sammen/ og tviffler meget paa/ at samme Meening kand bestaae/ efterdi den grunder sig blot derpaa/ at mand neppe kand optenke en anden Meening til at forklare dends Virkninger paa. Borelli beviiser giver M. Mead aldeeles ingen Fornøyelse/ og hand bekræfter det at være falsk/ at Hiertet ved Tilsammentrekningen ey bliver større udvortes; dog var det at ønske/ at M. Mead enten ved sin egen eller andre Anatomicorum Forfarenhed havde viist/ at Hiettets udvortes Fladhed ved Systole blev virkelig saa meget mindre/ som dets opfyldte og tilsammenpresſede inderlige Huuler udfordrer/ saa og at hand tydelig havde gotgiort/ paa hvad Maade Muusen/ som bestaar fast gandske af tette og hule Deele/ som sig let lade bøye/ kand blive haardere og slappere/ uden at nogen anden Materie kommer til/ eller uden nogen merkelig Tilsammentrekning/ og dend derudi befindende Fugtigheds Udstrekning. Mr. Mead holder for at være bedre/ at mand udi Muusen selv søgte noget som tiente til at opdage dends indvortes Structur; Men efterdi hverken de subtile Traader eller de af Leuenhoek opdagede Hinder giøre noget til Blærenes Bestand/ maa mand endelig falde tilbage til Borelli svage Fundamenter; Dog siger Mead, at der ere 2de Udveye til at bekræfte samme/ enten at finde noget i Legemet/ som var bequem til at opblæ-

se

se disse smaa Bæster/ eller og at mand tænker noget op/ som ey er stridig med Legemets øvrige Constitution, til hvilken Ende hand anfører/ hvad Bernoulli og Jacob Keil har forebragt/ og gietter derhos/ at Spiritus animales ey ere andet/ end dend af Nouton beskrevne Spiritus elasticus, som foraarsager Attractionen og gior alting levende; Men som dette ey endnu kand fornøye ham/ holder hand dend Meening ey i større Act end Carteſii og hans Diſciplers Fabler.

Herforuden er udi Londen trykt 1721 in Folio udi 3 Vol. 24 Alphabeter stærk. Eccleſiaſtical Memorials Relating to Religion ant the Reformation of it, and the Emergencies of the Church of England &c. by John Strype. Ihvorvel Author hvilken dend Engelske Kirke Hiſtorie for sin store Flid uendelig er forbunden/ er udi sit 83 Aar/ saa har hand dog arbeydet sig til Læsernes Fornøyelse igiennem med dette Verk/ hvorved hand har havt utroelig stor Møye maat gaa mange Papirer igiennem/ og bringe ey saae Sager udi sin rette Ordning. Alle Authoris forhen i dend Engelske Kirke Hiſtorie udgivne Skrifter have maatt contribuere til dette Verks Fuldkommenhed/ og alt hvad hand formedelſt at befliitte sig paa Korthed derudi har maat udelade/ har hand efter Aarstallene indført i dette Skrift Udtaget de merkverdigſte Omſtendigheder deraf/ og ved hver Volumen føyet dertil Documenterne, som hand med egen Haand selv haver afskrevet/ saa at mand i dette Verk ey har nogen

fuld-

fuldstendig Engelsk Kirke-Historie, men allene en Extract til at forbedre og formeere hvis forhen i denne Materie er skreven. Det er da meest forbigangne Ting her behandles/ da Author ey igientager hvis hand forhen har derom nevnt i sine Skrifter/ men mindre sammenhengen det udfordrer/ eller og hand er sindet at vise/ at mand det paa en anden Maade kunde anføre. Særdeeles har hand ladet sig være angelegen/ ey alleene at forklare de Personers Historie af begge slags Kiøn/ som have dend Tid haft stor Andeel i Religions Handelen/ men endog samme til Deel først at udgive og slittig at paaberaabe de samme Tid udkomne Theologiske Bøger/ ja fortelle nesten ald deres Indhold. Mand kand derhos ey fragaae/ at hand jo tit sig opholder med smaae og ringe Ting/ saa at mand neppe kand see hvad de nytte til udi Historien, men hvorfor vilde mand laste det hos ham som vil holde de Franske tilgode/ ja tit hos dem roese/ tilmed kand en Author iblandt giøre sine Lands-Mænd angenemme Tienister med deslige Ting/ som Udenlandske holde for unyttigt.

Frankerige.

Continuatio af Historie de l'Academie Royale Tom. 3.

Mr. Mahudel har særdeles viist sin Critique over en vigtig Punct i Historien/ som hidindtil har flyet de Lærde nok at bestille. Det er hvad mand med Rimelighed har at slutte om Kiemper/ om de har været til/ og om endnu findes Folk af en utroelig og monstreus Størelse/ eller om mand skal negte

negte deres Existence? For at decidere denne Quæstion, setter Mr. Mahudel en viß Størelse/ som hand paastaar/ at ingen af dem/ der er udraabt for Kiemper har overgaaet/ og dette Maal er 12 Fødder/ det er en dobbelt Størelse i Proportion til ordinaire Folk. Denne sin Suppositon grunder hand paa tvende Sorter Umueligheder/ som hand finder udi dend med hans strieige Meening først en Physisk og 2 en Moralsk; men hand anfører derhos dend 3die/ som vel vil giøre større Impression end de tvende andre; det er denne/ at finde hos troeværdige Historicos omstendelige Exempler paa Folk/ hvis Størelse har overgaaet dend af ham determinerte, og for at legge dend 3die Umueligheed for Dagen/ begynder hand at efterslaae alle de Maal/ som de Gamle have brugt i deslige deres Relationer, og er ey saa nøye regnendes/ at hand jo stedse giver noget til paa Maalet. Efter dette Principium, naar en Cubitus regnes for 1½ Fod eller 6 Palmer/ har Goliath ey været høyere end 9 Fødder/ 4 Tomer, og Kongen i Basan har ey været over 12 Fødder. De Patagoner, om hvilke i Reyse-Beskrivelser tales/ kand ey overgaae i Høyden 8 til 10 og en halv Fod/ og de som boe ved de Megallaniske Kuster ey over 10 Fod. Hvad sig de Kiemper angaar i Historierne omtales/ og hvis Størelse gemeenligen regnes efter de sundne Beenrade og Been/ da meener vores Academist, at derudi er noget fabelhaftig/ da ingen af disse Historicis have selv seet disse Decouverter; men de meeste beretter/

at

at deslige Dødning-Rader/ saa snart mand har rørt ved dem/ere/ faldne i Aske/ overalt/ da mand ey kand forevise et heelt Kiempe-Hoved/ men mand alleene faar at see nu en Tand/ nu en Ryk-rad/ Side- eller Laar-Been/ vil det vel vorde nødigt/ førend mand satte Lid til/ at det var af en Kiempe/ at bevise/ at deslige Been have nogen Tid henhørt til en Menniske-Krop; da alle Anatomici i dend Sted derudi komme overeens/ at det er stykker af en Valfisk eller andet Søe-Monstrum deres Sceleton, som ere strødde paa adskillige Stæder enten ved Syndfloden eller en anden Hændelse.

Nye Bøger.

Abregé de la Theologie & de la Morale, en forme de Cathechisme par Mſr. Saurin, 8vo. Amſt. 1724.

Amuſemens de la Campagne ou le De' Fi Spirituel. Nouvelle Galante & comique, Paris 1724.

Babillard ou le Nouvelliſte Philoſophe, traduit de L'Anglois, 12. Amſterd. 1724. Tom. 1.

Commedies de Terence par Mad. Dacier Franc. & Latin. 12. Amſt. 1724. avec fig. 3 Vol.

Gage touché hiſtoires Galantes 12. Amſt. 1724. avec. fig. 2 Vol.

Plutarque Vies des Hommes illuſtres avec des Notes & Remarques de Mr. Dacier avec fig. 12. Amſterd. 1724. 9. vol.

Løve Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 41.

Dend 12 Octobr. 1724.

Dannemark.

Berpel.

Vore en hvid kroned Løve udi blaa Feld. Af dette Vaaben var Herman Berpel.

Von Berns vid. Vaabenet hos von de Wielen.

Skioldet deeles udi 4 Parter udi dend 1ste Part i den øverste Deel/ og i dend anden i det underste/ som er hvid/ staar et rød Taarn med Port og 3 Vinduer paa. I dend anden Part i dend øverste Deel/ og i dend første i dend underste Deel en blaa ret

opstaaendes Løve med en blaa Bielke midt over Kroppen udi guul Feldt. Midt udi det store Skiold staar et andet lidet Hierte-Skiold / hvorudi staar 4 hvide eller Solv harniskede Arme med Hænderne sammensattede udi et firekanted udi rød Feldt. Oven paa det store Skiold staar en aaben Adelig kroned Tourneer-Hielm / hvoraf opstiger et grønt Cypres-Træe med en hvid udstrakt Vinge paa hver sin Side af Roeden paa Træet.. Med dette Vaaben er Frantz Ludvig von de Wielen til Mariager-Kloster / residerende Commissarius i Hamburg / hans Enke Anna von Berns og Born dend 13 Februar. 1680 benaadet. Udi samme Brev er hendes Daatters Elisabeth von de Wiele Fæderne Vaaben forbedret med en Krone paa Hielmen / og en guul Bielke i stæden for dend røde Bielke / som stoed midt over en hvid Løve i sort Feldt i det andet Qvarteer. Saa kaldes og i samme Brev von de Wieles Herkomst gammel og Adelig.

Tydskland.

Udi det i Bremen udkomne 3 Fasciculo af dend 5te Classe Bibliothecæ historico Philologico-Theologicæ findes 1) Jacobi Facciolati in seminario Patavino studiorum Præfecti Oratio qva ostenditur S. scripturæ studium cum veterum lingvarum studiis conjungendum esse. Denne Oration er beel og holden der indsort. 2) Gerh. Outhovii de voce בארי Ps. 22. v. 17. & Sabbatho δευτεροπρώτῳ ad Luc. 17. Observationer

tiones subjectæ judicio Celeberrimi Viri Otthonis Verbrugge Theol. & Lingv. Orient. Prof. in Acad. Groningana. Hr. Outhof oversetter de Ord af samme Psalme saaledes: Cinxerunt me perfossum manibus & pedibus, hvori Hr. Hasæus giver ham Bifald / erindrer dog derhos / de 70 Dolmetskeres Oversettelse er derfor i Veyen / hvilken Evangelisten Johannes har fuldt. Hans Meening om After-Sabbathen er / at det er dend Sabbath som indfalder paa dend anden Dag i dend første Uge / efter at Negerne af Agerne vare bragte til Herren. 3) Petri Zornii Dissertatio de decreto Vigilum ad Danielis IV. 14. Author viiser derudi imod Jøderne og andre Christelige Udtolkere / at ved Vægternes Raad ey forstaaes Englene / men dend Hellige Treefoldighed. 4) Je. Gr. Alsmanni Helvetio-Zoffingani Observatio Philologica de Gallicinio Hierosolymis in ædibus Pontificis audito. Author statuerer, at Petrus ey har hørt Hanen gale / men dend Romerske Besætnings Skildvagt at have givet det sædvanlige Tegn / og blæst i Hornene. 5) J. d'Outreinii ad qvædam S. Codicis loca Observationes. Mr. d'Outrein forklarer her adskillige Skriftens Steder / og undersøger tillige Hr. Almelovens og Hr. Clercs Meening derover. 6) Theodori Hasæi de Levi a Christo ad Apostolatum vocato, ad loca Marci 2, v. 14 seq. & Luc. V. v. 27 seq. Disqvisitio qva eum non ut vulgo putatur Mathæum sed Judam Thaddæum esse ostenditur. Author beviiser iblandt

andet deraf sin Meening/ esterdi Judas Thaddæus og kaldes Labbæus, hvilket er det samme som Levi, hvorudover hand med stor Lærdom viiser hvorledes hos Græckerne og Latinerne B som ofteſt forandres til F. 7 Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Regis, Senatus, Populiq; Angliæ Sententia &c. de eo Concilio, qvod Paulus Epiſcopus Romanus Mantuæ futurum ſimulavit, & de ea bulla, qvæ ad Calendas, Novembres id prorogavit declarata Anno 1517. Efter som dette betydelige Skrift ey findes i nogen Authore, og Exemplarerne af dend Edition som kom ud til Wittenberg 1537 ere blevne saa rare/ at Hr. Haſæus ey deraf har kundet overkomme et eeniſte/ har hand ladet det heri efter en ſkreven Copie indrykke. 8 Excerpta ex literis Cl. A. Heumanni ad Editorem. Hr. Heuman beſvarer derved de Erindringer som Hr. Haſæus har giort ham over hans Diſſertation de Theophilo cui Lucas hiſtoriam ſacram inſcripſit, og holder hans anførte Poſitioner for alt for gyldige til at tvifle paa/ at denne Theophilus har været en Chriſten. 9 De Bref van den H. Apoſtel Paulus an die van Efeſen &c. verklart door Petrus Dixanr 1 Deel. Hr. Lampe roser i Efterretningen om denne Bog/ saavel Authoris Lærdom som og hans uſminkte Fromhed. Hand har forhen ſkrevet et ieret Verk under dend Titul: De Achtbarheit van Godts Woort, og udgivet ſamme 1709 in 4to til Rotterdam/ og derudi overalt forſvaret dend Hellige Skrift. 10

Con-

Continuatio Catalogi librorum a Reformatis editorum Belgice. Herudi opregnes de Bøger som de Reformerte fra 1710 til 1721 har udgivet paa det Hollandske Sprog. 11 Joh. Laur. Mosheim ad virum celeb. Chr. Aug. Heumannum Epistola responsaria. Hr. Mosheim svarer her paa Hr. Heumans Bref; om Evangelisten Johannes og er bleven kastet i sydende Olie / og søger at gptiøre / at de af Hr. Heuman anførte Fundamenta ey kand kuldkaste denne Natration. 12 Er et Spørmaal reysende sig deraf. Grotius i hans Bog de veritate religionis Christianæ har anført en R. Nehumia, som har levet 50 Aar for Christi Fødsel / og sagt at Messias var ey over 50 Aar borte / men efterdi denne Rabin er ubekandt / blev Grotius tilspurt derom / som svarede / at samme nevnes i Talmud i dend Titel de Synedriis og Abenada in Danielem taler om hans Testimonio. Hr. Hasæus mener / at derved er R. Nechonias ben Kana at forstaae / hvis Epistolam Secretotum Paulus de Heredia efter Nic, Antonii Testimonium har udgivet. Grotius har ventelig taget det af Galat, lib. I. cap. 3, som dog ikke staar altformeget til at troe. Hvorfore Hr. Hasæus forlanger Efterretning om dette Testimonium, og hvorledes det staar i de af P. de Heredia udgivne Breve. 2 Om samme er at finde i Talmud og i sær i dend Bog de Synedriis? hvo der er denne Abenda in Danielem? og hvo dend Rabin Bechai der har troet Christi Opstandelse / som Grotius l. II. §. 7 forsikrer.

Udj

Udi Leipsig har Commerce Raad Leopold ladet komme for Lyset dend første Tome af hans Theatro Machinarum Hydraulicarum, oder Schauplatz der Wasser-Künste/ som er dedicered Keyseren/ og bestaar af 2 Alphab. og 40 Ark. Eftersom ved dend Kunst formedelst Machiner at bringe Vandet i Høyden særdeles tre Ting kommer i Betragtning: Først Fatningen eller de Kar/ hvormed Vandet øses. 2. Mellem Karret eller Maaden til at drive det i Høyden/ og 3. den dertil brugende Styrke/ nemlig ved Mennicker/ Creatur/ Vand/ Vind etc. saa har Author udi dend 1 Deel afhandlet det første og sparet det øvrige til følgende. Udi denne Deel handles da om Siphonibus eller Hæverne og dend Maade/ hvorledes Vandet formedelst Sying/ Skuffer/ Mulder og Øsen kand bringes i Høyden/ og om de 5 Sorter Øse-Hiul om Vand-Snekken eller Skruen/ om Slisverket/ om Kast-Kunsterne og deres Feil/ om Balle-Kunsten/ om Brøndjungerne og sammes Nytte/ saa og hvorledes Vandet ved Snorer og Kieder kand hæves over bevegelige Skiver/ om Pompe-Sie- og Trek-Verker/ om Capsel eller Daase-Kunster/ om Vandtange og Klap-Kunsten/ og sidst om Hasking Forbedring/ hvorledes Postene med Qvegsølv i Steden for Læder kand behandles; Sluttelig følger Efterretning om et og andet Forslag/ hvorved Vand-Konstene kand forbedres. Det er meere end 10 Aar siden Author først lovede dette Skrift/ men da en Forleger ey haver været saa lige at faae/ har Author ladet

ladet det trykke ved Subscriptioner, og fundet fleere Liebhabere end hand havde ventet / saa der ikke er Tvifl paa / at det jo fuldkommen vil komme for Dagen; der er trykt en Efterretning om / hvad heele Verket skal indeholde / som er noget forandret fra det / som udkom 1712 og 1720 / saa at efter denne Plan skal det heele Theatrum Machinarum universale bestaae af 23 Deele / hvoraf alleene de 3 Deele ere udkomne / nemlig Theatrum Machinarum generale, Theatrum Machinarum Hydrotechnicarum, og denne første Deel af Theatro Machinarum Hydraulicarum, hvilke de øvrige Deele skal følge / nemlig 4 Theatrum Hydrostaticum & Hydraulicum curiosum, hvorudi allehaande Maader af Vandvegter / saa og hvad af Theatro generale er bleven tilovers / om Vandets Tyngsel og Fald / saa og de mange slags Fontainer, Spring- og Lyst-Brynde / Vandets og Rørenes Bevegning til Grotter-Verk etc. anføres. 5. Theatrum Pontificiale om alle slags Machiner og Broer for at komme over eller igiennem Vandet med / som Krukker / Fade / Svømme-Gurtler / Vand-Buxer / Støvler / Vandskiold. 6. Theatrum Staticum om Vegt og Veyerkonsten / saavog alle slags Prober / Guld- Sølv- Kræmmer- gesvindige og andre Vegter. 7. Theatrum Machinarum om kraftige Instrumenter til at hæve / og løfte med / som Vinde og andre Løfte-Instrumenter med Driven / Kranen / Jord-vinder / Valtzer / Skruer / og Flasker / saa og alle slags af store Pressер og

Roller.

Roller. Theatrum Molare om Mal- Brat- Olie- Krud- Sliv- Poleer- Traad- Skif- Vind- Boer- Stamp- Papier- Korn- Frugt- Marmor- Spille- Feld- Haand- og andre Møller. 9. Theatrum Pyrotechnicum Oeconomicum om Kakkelovne/ Ildebrand og alle optenkelige Maader at indrette Brød- Kaag- Bag- og Feld-Ovne/ sampt Feld- Kioken- og alle slags Anstalt til at tørre Malt/ Frugt etc. sampt Destillering. 10. Theatrum Pyrothechnicum Metallurgicum om dend udfordrende Ild og Hede ved Bergverker og Metallernes Smeltning/ nemlig Probeer- Brenn- og Smelt-Ovne til Sølv/ Kaaber/ Seiger/ Hytter/ høye Ovne/ Glas/ Svovel og Arsenic-Ovne. 11. Theatrum Machinarum Metallurgicarum om alle Kunster til at faae Vandet ud/ og udforske Bierge og Ertzen. Om Pukverker/ om Machiner til at indbringe Veyr sampt allehaande grove Redskab/ og hvad som udfordres til Bohren etc. 12. Theatrum Arithmeticum & Geographicum om alle Machiner og Instrumenter til Regne-konsten og Land-maalingen/ som Regne-Stave og Tafler/ Regne-Machiner/ Zirkler/ Maalestokke/ Proportional-Cirkler/ Liniolen/ Landmaalings Instrumenter, Viatoriis for Menniſker/ Dyr og paa Veyene/ sampt Markeskiels Instrumenter. 13. Theatrum Architectonicum civile om Bygninngs-Stave/ Proportional-Cirkler til Pillarer, Instrumenter til Voluterne, allehaande Optog og Kranikker/ Inventioner af Trapper/ Dører/ Stole/ Laase/ etc.

14

14. Theatrum Architecturæ militaris om mange slags Machiner til Krud/ Fyrverker/ Artillerie, Opfindinger og Qvadranter, Instrumenter til at løfte Stykker med/ Skantze og Storm-Tøy/ alle slags Canoner, Over og Under-Gevær/ Feld-Møller/ Ovne/ Kokkener. 15. Theatrum Oeconomicum om Huusholdnings Machiner og Instrumenter, som Lygter/ Lamper/ Væxt-Glas/ og Machiner Instrumenter til Have og Jordens Dyrkelse/ til at bage/ brygge/ distillere, item fangt allehaande skadelige og nyttige Diur. 16. Theatrum Venatorium om Machiner og Instrumenter til at fange vilde Diur/ Fugle og Fiske. 17. Theatrum Pneumaticum om Anthia Pneumatica og dessen Tilbehør/ samt Lufftvegten Barometris, Thermo-Hugometris Vindviisere og Machiner/ Vindbesser. 18. Theatrum Opticum & Catoptricum om alt hvis der udfordres til Glas Sliben og Speilverk/ alle slags Perspectiver, Tubi, Microscopier og Speil-Kunster/ Magiske Laterner og andre optiske Rariteter. 19 Theatrum Gnomonicum & Chronologicum om Soel-Viisere og dessige Afstegninger/ Middags Liniens Opfinding/ Magnetens Afvigelse/ om Slag-Skud-Krud-Kugle og Astronomiske Ubrer. 20 Theatrum Astronomicum om alleslags Tiibis, om deres Stellager og Micrometris, Octanter, Sextanter, Qvartanter og deres Afdeeling/ Instrumenter til at observere Formørkelser og Soelpletter/ mangeslags Sy-

ſtemata mundi, og Machiner til at obſervere Satellites. 21 Theatrum Acuſticum & Muſicum om allehaande Høre og Talerør / om Monochordiis og andre Inſtrumenter til at afdeele Klokker / Piber / Strenge og andre Muſicalſke Inſtrumenter, ſamt Anviisning til at anlegge Klokke-Spil / og faſt alle Muſicalſke Inſtrumenters Afdeeling. 22 Theatrum Anatomicum & Chirurgicum, hvorudi findes 4 til 500 Anatomiſke og Chirurgiſke Inſtrumenter. 23 Theatrum Artificum om Kunſtlernes Machiner og Inſtrumenter. Saa ſtor og vidtloftig dette Verk er har mand dog ey at tviſle paa / at det jo vorder fuldført / og ligeſom Verket efter anden udgaar / afgaar dog de foregaaende Deele ey det ringeſte i deres Fuldkommenhed / thi hver Deel er for ſig ſelv / og haver ey Gemeenſkab med den anden / ſaa at Bogen altetider er fuldkommen / ved hvilken Deel Author end maatte ophøre / hvorudover hand ey vil binde ſig til dend ovenanførte Orden / men udgive først hvad hand holder meeſt nyttigt og efter Omſtendighederne for det bequemmeſte. Alle Paaſke- og Michel-Meſſerne ſkal en Deel udkomme / og tages for dend udkommende Deel altetider Subſcriptioner et fierding Aar forud. Dend anden Deel af Theatro Hydraulico, ſom beſtaar af 50 Kaaberplader og 2 Alph. Text / og foreſtiller alle optenkelige Machiner til Vandkonſtne / og deriblandt dend berømte Machine til Marly bliver ferdig til Paaſke 1725 / og betales derfor ved Subſcription 2 Rixdaler.

Ubi

Engelland.

Udi London er trykt 1722. udi stor 8. 1 Alph. 6 Ark stærk med 9 Kaabberstykker The Monastical History of Irland. Hvad som i Monastico Anglicano, Warræi Monasteriologio og Hammeri Irlandske Crønike indflyder om Munke-Ordenen i Irland/ er sandelig ey tilstrækkelig. De Irlandske MSS. ere enten meesten forkomne eller og sielden at have/ og hvad som findes derom i andre trykte Bøger/ er meget lit/ hvorudover Author, som ey vil giøre sig kund/ bar sine Landsmænd til Nytte med stor Flid oversat paa Engelsk Allemandi Historiam Hiberniæ Monasticam, som 1690 vel udkom paa Fransk in 12 udi Paris/ men er bleven meget rar/ hand har af de beste Scribentere og Documenter rettet en og anden Feyl/ og sat her og der noget til/ saa at dette er saa got/ som et nyt Strift/ der er kommen for Dagen. Til at ziire Verket desto bedre/ har hand ladet stikke i Kaaber de Munke Ordens Dragter/ som for andre have været berømte/ og sat foran et accurat Landkort over Irland/ hvorudi Landeveyene og hvor langt der er fra det eene Sted til det andet er at see. Udi Verket selv har hand med stor Flid viist alle Abbedierne/ Prioraterer og Klostere af begge slags Kiøn/ Tiden/ naar de ere stiftede/ deres Stiftelses Breve/ Navnene og Beskaffenheden af Stifterne/ Provintzerne/ Grevskaberne og Byerne/ hvor de have ligget/ hvem de have tilhørt/ de fornemste Omstendigheder

d r ved deres Stiftelse og Undergang/ og dertil fr yet hiſtoriſke og critiſke Anmerkninger.

D. Waterland har ſammeſteds udgivet i Aar A Critical Hiſtory of the Athanaſian Creed, repreſenting the Opinions of Ancient & Modern concerning it, with an account of the Manuſcrips Verſions and Commenes, and ſuch other Particulars as are of moment for the determining the Age and Author and Valne of it, and the time of its Reception in the Chriſtian Churches. Author forteller først derudi de nye Lærdes adſkillige Meeninger om den Athanaſianſke Troens Bekiendelſe/ og anfører for det 2det de Gamles Teſtimonia, om ſammes Alder/ Auctoritet og Anſeende/ hvilke hand for det 3die tilføyer de Gamles Forklaring derover/ ſom en Art af Teſtimoniis, og 4de betiener ſig af de ældſte og beſte MSS. af dette Symbolo, og 5te opregner de gamle Overſettelſer deraf. Hand underſøger for det 6/ naar dette Symbolum er indført i denb Chriſtelige Kirke/ hvilket er af ſtor Vigtighed/ og lettere at gotgiøre end naar det er forfærdiget. Hvorpaa hand 7de lader ſig være angelegen at opdage deſſen Alder og Authorem, og 8. legger Læſeren for Øyne dette Symbolum i Hoved-Sproget tillige med de fornemſte variantibus Lectionibus og Paralel-Stæderne af de gamle Skribentere ellee Stæder/ ſom ſamme forklare/ ſaaog en Engelſk Overſettelſe/ og Anmerkninger/ ſom forklare alting. Endelig ſlutter hand med et kort Forſvar for Kirken/

ken/ som har antaget denne Formular af dend Christelige Troe/ og samme endnu beholder og bevarer de fornemste derimod giorte Objectioner, viiser og hvor nyttigt og nødventigt det er at conservere denne og deslige Formularer for at bevare dend Christelige Religion for Kietterier.

Udi Oxford er udkommen A memorial concerning the Desiderata in Learning Useful forsøk a Travel, Print or intend to publisch the Antien, Written at the Request of some Gentlemen in Oxford. Together with an Epigram of Aratus a specimen of Castillan Poetry Emendations of Isiodorus Hispalensis, &c. Bythi Rev. Mr. Wasse Rector of Aynchо in Northamptons hire. Mr. Wasse holder skadelig/ at saa faae Folk have Underretning om Lærdommens nu værende Tilstand/ neml. hvorvidt mand har bragt det i de mange Deele af Videnskaber/ og hvad endnu feyler/ hvad lærde Mænd virkelig har under Hænder; hvo de ere/ som have meest brilleret udi deres Skrifter/ hvilke Editioner ere de beste af deres Skrifter/ hvorfore de søges/ hvilke Editioner der ere blevne rare/ og hvorledes de til Nytte igien kunde opleggges. Hvad Kunsterne i sig selv angaaer/ kunde Mesterne best vide/ hvorledes de staae til at forbedre/ og hvad derudi endnu feylede/ da mand fik at være betenkt at raade boed derpaa. Derved vilde mange flittige Folk befries fra dend Tvifraadighed de sikker udi/ om hvorpaa de skal arbeyde/ og dette vilde hielpe til

at

at forekomme de mange unyttige og skadelige Bøger/ som svermer om i Verden/ særdeles/ naar ethver beqvem Hoved blev foreslaget et nyttigt Arbeyde og ham tillige vist/ hvorledes hand skulde gribe det an/ om Verden skulle have nogen Nytte af hans Flid. At dette har Fundament/ kand iblandt andet sluttes over dend store Fremgang som er skeet in Mathematicis og Physicis siden det Kongl. Societets Opkomst ved dessen Opmuntring/ hvorimod endnu meget formedelst Mangel af god Anviisning feyler in Politicis, Theologicis, Metaphisicis & Historicis. Foraltting var nødvendig at mand vidste hvad i fremede Lande in te literaria foretages/ at mand ey skulde give sig over de Materier som af andre bedre vare udførte end mand selv kunde giøre. De som søge de gamles Skrifter for Dagen/ oversette og forklare dem/ og separere de Sande fra de Falske/ vilde derved faae stor Hielp/ og 20 Authores vare beqvemme til/ inden faa Aar at skaffe os gode Editioner af de Bøger som vi nu mangle. Efterdi nogle gode Ingenia i Oxford have Lyst til at foretage sig saadan Arbeyde haver Mr. Wasse dem til Tieniste forferdiget dette Skrift. Begyndelsen giør hand med de Grædske Poëter/ som de ældste Skribenter og viiser hvad ved Homero udi Texten, Scholierne og Oversettelsen endnu feyler/ og hvad Hielp til Forbedringen kand haves af Bibliothekerne i Engelland/ Frankerige/ Tydskland og Italien/ hvorunder hand i særdeleshed melder om de hidindtil utrykte Scholier, som

fin-

findes i det Leipsige Universitets Bibliothec. Lige Efterretning gives hand om Æschylo, Eyripide, Sophocle, Pindaro, Apollonio, Rhodio, Oppiano, Nicandro, Arato, Empedocle og Orpheo, Musæo, Bione, Moscho, Tzetza, Marcello, Sidere og endeel andre. Herefter kommer hand til Philosophos, Platonem og Aristotelem, af hvilke hand anfører mengde MSS, som findes i adskillige Bibliothecher. Paa lige Maade behandler hand Philonem, Plutarchum, Ptolomæum, Libanium, Ælianum, Julianum, Hesychium, Milesium, Eynapium, Dionem, Cassium og Xiph; Derpaa foreslager hand Samlinger af adskillige Skrifter, som om Grædske Oratoribus, Rhetoribus, Epistolis, Grammaticis og Opusculis Mythologicis, Physicis og Ethicis; Til sidst gaar hand til Medicos, og giver om deres Skrifter allehaande nyttige Efterretninger.

Rußland.

Udi Museau har Prof. Athanasius Schiada for at udgive en Historisk Beskrivelse over Byen Derbent hvori handler om sammes Navn og deslige, hvilket hand tillige med en Optegnelse over alle Ephraim Syri Skrifter vil tilsende det Kongl. Preußiske Societet i Berlin. Baron von Huysen arbeyder paa at udgive et vidtløftigt Skrift de Viris illustribus & eruditis in Russia, hand agter derudi at igiennemgaae alle Faculteter, og først de 10 Patriarcher, som have levet

vet i Muscau siden hundr. de Aar, derneſt Metropoliterne og de berømmelige Profeſſorer til Kiov og Muscau, saa og de Lutherſke, Catholſke og Reformerte Præſter, derpaa de fornemſte Generaler, Bojarer, Kneſer, Miniſtrer, Russiſke og fremmede Gesandter, berømte Medicos, Chirurgos og Apoteckere, Mathematicos, Kunſtnere og andre.

Nye Boger.

Hiſtoire de la Baſtille par Mr. Renneville 12. Amſt. 1724. 5. vol. avec fig.

— des Revolutions arrivées dans la Republique Romaine, par L'Abbê de Vertor 12. à la Haye 1724. 2 Vol.

— de la Milice Françoiſe, & les changemens, qui s'y ſont faits depuis l'etabliſſement de la Monarchie Françoiſe dans les Gaules Jusqu' à la fin du Regne de Louis le Grand par le R. P. Daniel 4. 1724. 2 vol. avec fig.

— de l'Academie Royale de Inſcriptions & belles Lettres, depuis ſon Etabliſſement, jusqu'a preſent avec les Memoires de Litterature 12. Amſt. 1724. avec. fig. 10 vol.

L'homme Univerſel, traduit de L'Eſpagnol de B. Gracian 12. à la Haye 1724.

Paſſez-tems agreable au nouveau choix de Bons Mots &c. nouvelle edition augmentée. 8. Roterd. 1724 2 vol.

Saurin Catechiſme pour l'Inſtruction des jeunes gens. 8. Amſt. 1724.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 42.

Dend 19 Octobr. 1724.

Dannemark.

Bielke.

Udi Skioldet / som er hvid / seeis tvende blaae Tyer-Bielker / paa Hielmen staae 2. Vessel-Horn blaae / med en hvid Tyer Bielke over Midten.

Familien skal have sin Oprindelse fra Norge. Dend første Mand/ der vides/ fra hvilken mand nu har Slegten lige ned ad/ var Joseph Bielke, hans Søn Tulloph Josephsen Bielke, eyede Hannested. Jens Tillöffen til Østerraad døde her i Kiøbenhavn 1559. Hans Søn Aage Bielke

til Østerraad var Fader til Hr. Jens Bielke, som var Norges Riges Canceler, i hvis Sted Hr. Ove Bielke, hans Søn siden blev Canceler i Norge og Geheime Raad. Hr. Henrich Bielke, var Rigens Admiral og Geheime-Raad. Christian Bielke var iblandt Kong Christiani IV. Hovsinder/ og omkom 1642. Hr. Jörgen Bielke til Høvindsholm var Geheime-Raad. Christopher Bielke, Brigadier blev slagen den 13. Aug. 1704. i det store Slag ved Hochstadt da de Allierede victoriserede over de Franske og Bayerne. Christian Friderich Bielke til Nesbyeholm Brigadier og Oberst til Fods/ fik sit Banesaar ved Longeville den 14. Sept. 1709. hvor hand og døde. Paa Sverdsiden leve iblandt andre endnu af denne Familie og dette Vaaben/ Christopher Bielke, Capitain ved Grenadier-Corps, og Mr. Hendrich Christopher Bielke.

Sverrige.

Ubi Upsal har S. S. Theologiæ Doctor og Bibliothecarius ved Universiteret sammesteds Ericus Benzelius tiltrædet Professionem Theologicam Ordinariam, ubi afgangne Laurentii Molins Sted. Hans Søn Ericus Benzelius har nyligen udgivet et lært Skrift kaldet/ Periculum Runarum, og i samme søgt at vise de Runiske Bogstavers Elde. Under Pr. Fabiani Torners Præsidio har Magnus Borænius sammesteds holden en Historisk Disputation de Coenobio Wretensi in Ostro-Gothia, hvorudi ad-

skillige merkverdige Diplomata af Autographis ere dragte for Lyset.

Tydskland.

Udi Leipsig er trykt i Aar in 8vo Arcana Bibliothecæ Synodalis Moscovienſis ſacra duobus Catalogis Codicum Manuſcriptorum Græcorum ab Athanaſio Sciada ſuperiore anno retecta nunc autem denuo Luci publicæ curatiais expoſita a Mag. Joh. Ethardi Kappio Ph. Fac. Aſſ. Dette Skrift er forhen trykt udi Muſcau baade paa Rußisk og Latin/ med dend Latinske Titul. Catalogi duo Codicum Manuſcriptorum Græcorum, qui in Bibliotheca Synodali Moſcuenſi aſſervantur Anno 1722 menſe Martio ab Athanaſio Schiade prius in equitatu primi cauſarum Auditoris, nunc ſcholæ Græcæ Profeſſoris inſpecti & examinati. Horum unus continet Codices 50, in quibus tempus, quo ſunt exarati, inventum eſt in Codicibus notatum, alter comprehendis Codices 304, quorum exſcriptionis ſeculum ex ſententia Schiadæ eſt deſignatum. Accedit Appendicis loco tertius Catalogus 93 Codicum Manuſcriptorum Bibliothecæ Typographicæ Moſcuenſis. Dend Rußiske Edition er trykt in 4to og beſtaar af 8 Ark/ der ere ikkuns trykte deraf 50 Exemplarier, og at oplegge Verket paa nye er forbudden/ thi har mand i Leipsig udgivet denne Latinske nye Editiou. Author ſiger udi Dedicationen til Hans Czariſke

tiske Majestet/ at de i Aaret 1721 det Muscovitiske Synodus vilde vise Hertugen af Holsteen deres Bibliotheck/ og til dend Ende have committeret Abbeden Athanasio Condoidi at bringe det i Orden/ havde Author gaaet ham til Haande/ og undersøgt hvor gamle disse MSS. var/ da hand tillige er kommen efter/ at Czar Alexius først med stor Umage har oprettet dette Bibliotheck hvorhos en Munk Arsenius har teet sig meget vindskibelig i at udsøge de beste Codices. Denne Ath. Schiada handler og om andre Bibliotecher, og viiser udi Fortalen de Usi MSStorum stor Lærdom.

Udi Brunsvig lader Doct. Mosheim paa nye oplegge Caspar Brantii i dette Aar udgivne Liv og Levnet af Arminio med Anmerkninger og en Fortale. Sammesteds kommer og med det første fra Pressen D. Hahns monumenta inedita som vel er en liden men derhos artig Collection, deri findes mange Diplomata inedita tillige med Sigillernes Afstegning.

Engelland.

Udi London have de sidste i Engelland værende Stridighéder/ over dend saa kaldede Toleranse/ givet Henrich Stepping til at skrive et Skrift derom/ hvilken hand og har kundet skrive uden Affecter, esterdi dend Handel nogenledes er stillet/ og mand kand med desto større Upartielighed prøve de af ham anførte Positioner. Skriftet er i Aar udkommen in 8vo, bestaaende af 223 Sider/ og

fører til Titul: An Eſſay concerning Civil Governement, conſidered as it Stands related to Religion Chverein the Magiſtrat Svight to ſupport and encourage true Religion by human Laws, is aſſerted againſt the modern Pleaders for an abſolute unreſtrained Toleration. Author underſøger i det første Capitel/ om dend verdslige Øvrighed kand hielpe noget til dend sande Religions Fremvext og bejaer det. I det Andet viiser hand/ at dend naturlige Ret forbinder Øvrigheden dertil. I det 3die/ at dend Christelige Religion ey har ophævet saadan Forbindelighed. I det 4de besvarer hand de giorte Indvendinger/ og udi det 5te viiser hand/ hvad der er Øvrighedens Pligt/ og hvorvidt deres Vælde strekker sig. Mand finder strax paa Titlen af Bogen en Dunkelhed/ som falder hver Mand i Øye/ og dog først ved Enden af Bogen forklares; Thi enhver er deg begierlig efter at vide/ hvad Author forstaar ved dend sande Religion, og en absolut og u-omskrenket Tolerantz/ og sandelig ikke en iblandt 100 Læsere skulde kunde indbilde sig/ at ved dend sande Religion var at forstaar alle de Religioner, som en Øvrigbed holder for de rette og for sande/ og at en Author, som skriver alleene imod en Tolerantz/ som er uden Grendser/ ikke vil/ at nogen Sect, som differerer fra dend i Riget herskende Religion, bør taales. Havde Author ordentlig havt sine Corollaria, hvori hand vil beviise sin Hoved-Theſin, havde hand strax seet/ hvad udi

hans

hans Systemate endnu stoed til at forbedre. Hand siger sig selv saa eyensynlig imod/ at hand nesten maa opholde sig med de ham indfaldne Objectioner, som hand dog ikke alt forlykkelig igiendriver. Imidlertid er dog Bogen ey at kaste bort/ da mand deri finder adskillige smukke Sager.

Udi Cambridge i Engelland er trykt in folio Justini Philosophi & Martyris Apologiæ duæ & Dialogus cum Tryphone Judæo, cum notis & emendationibus Styani Thirebii.

Frankerige.

Udi Paris vil med første udkomme en Fransk Oversettelse af Livio, udarbeidet ved Abbed Misson med Anmerkninger/ tagne af Grædske og Latinske Skribentere/ hvis egne Ord anføres: Hand vil tillige anføre de diverse Meeninger/ som de gamle Historici have hast om de Historier/ som Livius saa løselig taler om eller og har udeladt. Dr. Ribou har for at lade Sammesteds trykke en Historie om de Vestaliske Jomfruer/ tillige med en Tractat om de Romerske Damers Yselhed/ og nogle Anmerkninger/ hvoraf dend Fribed maa være kommen/ som de Romerske Soldater havde til at dictere Satyriske Vers over deres Triumpherende Generaler. Abbed Nadal skal være Author til samme Skrift.

Sammesteds ere trykte udi 2de Tomer in 4to Moeurs des Sauvages Americains comparées aux Moeurs des premiers tems. Par le

P. Luſitan, ſaa og in 12 Eſſay d'une Philoſophie naturelle applicable à la vie aux beſoins & aux affaires fondée ſur la ſeule raiſon & convenable aux deux ſexes.

Herforuden er ſammeſteds udkomen en nye Edition af Prof. Ozanams Mathematiſke Skrift/ kaldet: Recreations de Mathematiques & Phyſiques, qui contienent pluſieurs problemes d'Arithmetiques, de Geometrie, de Muſique, d'Optique de Gnomonique de Cosmographie, de Mechanique, de Pyrotechnie & de Phyſique avec un traité des Horbyes elementaires. Samme Edition er tryk i 8 udi 2de Tomer, det forſte beſtaar af 461/ dend 2 af 461/ og dend 3 af 480 Sider/ og ere derudi 150 velſtukne Kaabersnykker. Skriftet er ellers et af de ſlags ſom blive meeſt ſogt/ da derudi findes det Curieuſiſte ſom Mathematici og Phyſici have udſundet/ og iblandt ſindrige Blindverkker/ ſom ſetter de Uvidende i Forundring/ ja dette er det/ og ſom for 30 Aar ſiden har giort dette Skrift ſaa behageligt/ og ſaadan en Samling/ om dend vel blev udfort/ var hoyt at agte. I denne nye Edition, for hvilken mand har at takke Mr. Grandin, er alle Dielene i Bogen overalt formeeret/ undtagen dend Tractat om Uhrene. Mand havde vel havt nodig at udſtryge meget/ ſom enten var dunkel eller en Philoſopho uanſtendig/ af hvilket ſidſte ſlags og eendeel ere udeladte/ men ſom Læſerne gierne onſte at ſee Authoris Skrifter i dend Stand/ ſom de

af

af Begyndelsen pave været / har mand ladet det Øvrige blive staaende. I øvrigt har mand fuldt de samme Kilder / hvoraf Mr. Ozanam haver øst / dog derhos fort sig de yngres Arbeyde til Nytte. Authoris Skrive-maade har mand een og anden Sted forandret og iblandt forbedret. De Authores mand har betient sig af ere anførte / og de Ravngivne som have tilsat nogle nye Problemata.

Ellers er udi Paris i Aar trykt udi 3de Folianter, Specilegium sive Collectio Vererum aliquot Scriptorum, qui in Galliæ Bibliothecis delituerunt, olim editum opera ac Studio D. Lucæ Dacherii, Presbyteri ac Monachi ord. S. Bened. Congreg. S. Maur. Nova editio, priori accuratior & infinitis propè mendis ad fidem MSS. Codicum, quorum variantes lectiones V. C. Stephanus Baluze ac P. P. Edmundus Marrene colligerunt expurgata per Lud. Franc. Joseph. de la Barre. Det første Vol. bestaar af 862 / det andet af 977 og det 3 af 855 Sider. Dette Specilegium er forhen udkommen i 13 Quart Bind i adskillige Aar som fra 1656 indtil 1677. De lærde veed hvad Høytiid denne Samling er bleven holden udi og mange have deraf havt stor Nytte i deris Skrifters Forferdigelse. Men efterdi det baade var bleven dyrt og rart / har Mr. de la Barre været betenkt paa en nye Edition deraf / særdeles da ham kom saa meget i Hænderne til at forbedre det med. P. Martene som engang har havt samme Forset / har ladet ham tilkomme variantes Lectiones af de

adskillige deri forekommende Skrifter / og sat ham dermed i Stand til at lukke de Huller / som fantes i forige Edition. Mr. de la Barre har og confereret eendeel af Bogerne med MSS. efter hvilke de første gang ere trykte / og derforuden betient sig af det samme Exemplar som Mr. Baluze i Breden af hvilket hand havde tegnet Variantes Lectiones, tillige med adskillige Historiske Anmerkninger / som nu ere vedtrykte. Dend. lærde Editor har vidst at betiene sig meget vel af alle disse Subsidier, og har foretrekket de beste Variantes Lectiones de andre / hand har indtrykt de beste i Texten / sat dem under Texten som fortiente nogen nøye Opmerksomhed / og udeladt de andre / hvorved hand har forbedret mange før i Texten fordervede Stæder / særdeeles i Ratherii Skrifter / som meget vare fordervede. Eendeel Skrifter ere Feylene endnu beholdne ligesom de i MSS. ere fundne / efterdi det er Criticis meere angenem / som deraf kand med større Sikkerhed slutte om en Bog er rigtig eller ey / tvivlagtig eller forfalsket. De Skrifter som Dacherius uden Orden og ligesom de kom ham i Hænderne lod trykke / ere nu inddeelte i 3 Classer, hvoraf hver giør sit Bind / det første indeholder Dogmatica Polemica og Moralia, tillige om Prælerne Statuterne og Forordningerne i adskillige Kirker og Klostere. Det andet Helgenes og Biskopernes Levnet og Klosternes Chronike / og det 3 Skrifter til dend Verdslige Historie henhørende med mange Diplomatibus Breve og andre Uhrkunder.

der. Mr. de la Barre har vel som oftest haft Aarsag ey at binde sig saa nøye til dend Chronologiske Orden/ dog tilstaaer hand derhos at hand ey har bragt samme Skrifter ind paa det Sted de skulde findes. Denne Mangel har hand søgt at oprette ved et Register/ som hand har ladet trykke efter at Verket allerede var udkommen. Thi efterdi Eendeel var misnøyede med at hand havde udeladt Dacherii Indicem Chronologicum, har hand ladet det trykke for sig selv/ og endret meget derudi/ som tiener til at forbedre saa vel Dacherii Arbeyde/ som Ordenen i denne nye Edition. Og paa det at mand kunde finde de efter forige Edition indrettede Citationer har hand sat et Register for ved alle Tractaterne hvori viises i hvilken Tomo og paa hvad Side hver har staaet i de 13. Tomer. Dacherius havde i Fortalen for hver Tome givet Efterretning om de deri befindlige Skrifter/ men efterdi Ordingen nu er forandret-har mand revet Fortalen fra hinanden/ og maat sette hvad der hører til hver Skrift/ strax for ved hver. Om de øvrige 2 i Fortalen forekommende Anmerkninger som ey angaae visse Skrifter har Mr. de la Barre satt tvende/ nemlig Hier. Vigniers Lif og Lefnet/ og Amalarii Dissertation om dend Biskopelige Dignitet ved Slutningen af sin Fortale/ men hand burde ey udeladt adskillige/ hvoriblandt og ere de/ som angaae de i Verket indeholdende Skrifter/ saa at de som anskaffe sig denne Edition, faar at lade dessige Artikler udskrive af dend

fori-

sorige. Mr. de la Barre har iblant giort vigtige Tilgifter til Dacherii Erindringer over de indrykkede Skrifter: men hand havde giort vel/ om hand enten havde ladet dem trykke med andre Skrifter/ eller og indsluttet dem mellem visse Hakker/ i stæden for at hand setter imellem dem og Dacherii Arbeyde. Hæc ait Dacherius, hvilket dog somme Steder er udeladt. Uden dets har hand sat eendeel nyttige Anmerkninger under Skrifter/ hvorudi hand ey alleene giør Regnskab for de i Texten giordte Forbedringer/ men endog handler om vigtige Historiske og Critiske Sager/ som tiener til at opliyse de dunkle Stæder eller til at rette de af Dacherio begangne Feyl. Hand har viist derudi stor Lærdom og stor Kundskab af de Skrifter/ som ere forfærdigede fra det 4 Seculo indtil Lærdommen igien kom i sin Esse. Men i hvorvel disse Notæ ere formengede maa mand dog tilstaae/ at dette nye Oplag har stor Præference for det Første/ og at Mr. de la Barre derved har giort dend lærde Verden en nyttig Tieniste. Mand finder Skrifterne i en langt bedre Orden/ Texten er meere correct og iblant giort meere forstaaelig. Store Lukker ere completerede og udi Gestis Consulum Andegavensium tilsat et heelt Capittel, saa er og ved Martyrologio Wandalberti sat hans Vers om Verdens Skabelse. Udi de nye Anmerkninger findes adskillige nyttige Sager/ og Mr. de la Barre har dertil giort adskillige vidtløftige og accurate Registere. Siden Verket er kommen for Lyset er trykt et Anhang dertil

10 Ark

10 Ark stærk som indeholder foruden nogle nye Anmerkninger/ og et Register af Baldvini de Avenis Genealogie Expositionem de Consecratione Ecclesiastica som af Forseelse er udeladt af dend første Tome.

Endnu er udi Paris trykt i Aar in 12. Traité de Physique sur la Pesanteur universelle des Corps par le P. Castel de la Compagnie de Jesus, samme er trykt in 12. og bestaar af mere end 600. Sider/ inddeelte udi tvende Tomer. Dette er et af de udførligste Systemata og Registeret selv/ som er udarbeydet paa en nye Maade/ er gandske Systematisk. Cartesius og alle Philosophi efter ham ere blevne ved Mechanismum, og have meer et Kundskab om de gemeeneste Naturens Love vare tilstrekkelige til at forklare Verdens heele Indretning. Men P. Castel holder sligt for utilstrekkelig/ og saa usædvaanlig dette foregivende end synes at være saa tilstaae dog de Forstandigste/ at det fortiener alle Physicorum Eftertanke. Thi Author lader det ey blive ved en simpel Opdagelse eller Forsøg af et Systema, men hand indlader sig udi een Historie af Sviterne og Beviiserne/ hvis Geometriske Tilsammenheng endog trekker dem/ som allermindst ere sindede til at give ham Biefald/ imod deris Villie paa hans Side. Eftersom Author forbinder sit Systema med Mechanismo, søger hand først samme at bevise/ for at bestemme sammes Omkreds eller Snarere dessen rette Grendser. Hans almindelige Systema bestaar

altsaa

altsaa af 2 Deele. Det første handler om Mechanismo, der efter hans Meening bestaar blot i Corporne deres almindelige Vegt paa alle Sider/ det andet er et Friheds Systema, som er Mechanismo lige tvert imod/ og formuende til at hæve dend almindelige Tyngde/ og at give Corporne en Lettighed/ hvis Afvexling med dend almindelige Tyngsel udgiør det nu værende Systema af denne Verdens Bygning. Ved Systema Mechanismi statuerer hand iblandt andet/ at Jorden og alle Himmelske Corpora har udi deres Middel-Punkt en Ild/ som er større eller mindre/ efterdi enhver har meer eller mindre Tyngsel/ af hvilken denne Ild bringes for Dagen ligesom en Høestak allene antændes over sin Tyngsel: deraf haver Solen/ i hvorvel dend ligeledes er sammensat af Jord/ Vand og Luft/ meest Ild iblant alle Corpora, og bestaar nesten af Ild/ efterdi dend er det største iblant alle Corpora. Det besynderligste er derhos/ at alle Beviiser ere simple og aabenbare Sandheder. Hand beviiser/ at Ilden er det tungeste iblant alle Corpora og Elementer, efterdi det alle Tider bliver neden/ da Røgen og de øvrige Deele af de brændende Corpora stige i Høyden. Mand skulde meene/ at hand dertil havde de subtileste og med stor Møye sammensankede Beviiser fornøden/ og dog betiener hand sig allene af hvis hvermand seer og veed at begribe/ skiønt det synes længst borte for det almindelige Begreb. Author bliver ey slet terdings ved Naturens Historie, hand gaar og ind in Historia

Philo-

Philosophiæ, for at hente udi Verdens-Viises egne Ord og Meening nye Beviiser for sit Systemate; hand tager sig alting / hvis got eller mangelagtig hand finder i deres Tanker til Nytte / og giver Cartesio Fortrin / uden at binde sig for meget til ham. Men som Mechanismus endelig vilde komme til Æquilibrio, og ald Planeternes og andere Corpora deres Bevægelse snart ophøre / saa har Author fundet nødig / at forbinde sit Systema libertatis og Levitatis dermed / hvilket bestaar af tvende Greene / hvoraf dend første betreffer / hvis GUD af Begyndelsen derved har giort / i det hand først bestemte Mechanismum, gav Jorden Planterne og Dyr deres Orgona, giorde Søe og Bierge / og ved det første Stød foraarsagede Circulationen. Det andet betreffer Menniskenes og alle andre frie Creaturers Forretninger / hvorved denne Forfatning og Mechanismus bliver fortsettet. At Verden ikke er kommet af sig selv / viiser hand af sammes Organisation, der er saaledes beskaffen / at det Æquilibrum, som Naturens Love udfordeer / og Mechanismus søger at bringe tilveye / dog bestandig bliver brudt. hvilket altsaa maa herrøre fra et høyere frit og forstandigt Væsen / som har Naturen i sin Gevalt. Menniskene giøre vel og deres dertil / i det / at de underholde dend centralske Ild / som ernæres af alle de Ting / Menniskene paa Jorden fortære / og hvad der føres fra Floderne i Havet / og af Havet igien i de inderste Deele af Jorden. Author viiser / at Menniskenes Forretninger ey allene

thog

ere tilstrekkelige til at underholde disse Bevægingerⁱ/ men og til at virke meere end dertil giortes nødig; Hand viiser dernæst/ hvortil disse øvrige Kræfter vorde anvendte/ og udleeder deraf Kilder- og Bryndernes underjordiske Løb/ Ebbe og Floden udi Søerne/ og tusinde andre Phænomena. Hand tilskriver Maanen meget lidet/ og det var at ønske/ at Author vilde udgive en udførlig Theorie deraf/ men i særdeleshed fortsette dette Verk/ og forklare dend rette Aarsag til Tyngselen.

Nye Bøger.

Augustin Kehrbergs erläuterte Historisch-Chronologischer Abriß der Stadt Königsbergs in der Neu-Marck/ 4to. Berlin 1724.

Joh. Georg Neidhardt Sectio Canonis Harmonici zur völligen Richtigkeit der Generommodulanti, 4to. Königsberg 724.

Abraham Hartwichs Geographisch-Historische Landes-Beschreibung derer dreyen in Pohlnisch-Preussen liegenden Werdern/ als des Dantziger/ Elbinger- und Marienburgischen/ 4to. Königsberg 723.

Joh. Georg. Leuckfeldts Historische Nachricht von unterschiedenen alten und raren silbern Bracteaten oder Blech-Müntzen 2 Theil/ 4 Halberst. 72[illegible]

D. Simon Fridrich Hahns Vollständige Einleitung zu der Teutschen Staats-Reichs- und Käyser-Historie/ 4 Theile/ 4to. Halle 724.

D. Joh. Peter Wahrendorffs Lignitzische Merckwürdigkeiten/ oder Historische Beschreibung der Stadt und Fürstenthums Lignitz im Hertzog-
thum Schlesien/ Budissen 8vo. 724.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 43.

Dend 26 Octobr. 1724.

Dannemark.

Bilde eller Bille.

Vaabenet er deelt paa langs udi tvende Deele/ og hver af disse Deele igien udi 4 lige Afdeelinger paa tværts/ hver anden rød og hver anden hvid. Paa Hielmen føres tvende Vesselhorn ligeledes hver fordeelt udi fire Deele med rødt og hvid/ dog findes iblant hver af Hornene afdeelt i 8 Deele med samme Farver. Paa de yderste Sider af hver iblant disse Horn udgaar 3 grønne Paa-Fugle-Fedre/ og midt imellem Hornene opstaar en lige tegnet Paafugle-Feder/ som best af Tegningen forklarts.

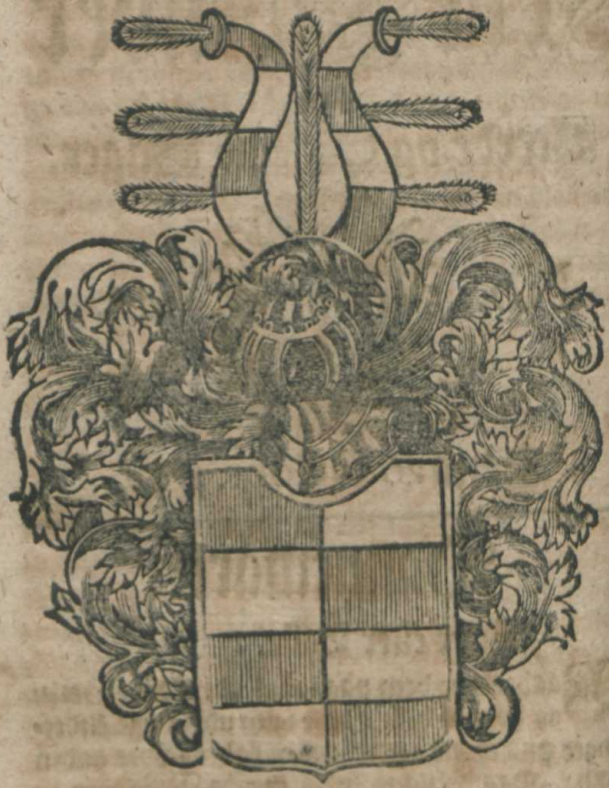

Undertiden fører de af Familien ved Vaabenet til Skiold-Dragere en Vild-Mand ved dend venstre Side, og vil nogle deraf, ved Forandring af det Bogstav V til B, søge at udlede Aarsagen til Familiens Stam-me-Navn, da andre derimod mene Navnet at have sin Oprindelse af

at

at bille en ordinaire Terminus Technicus ved Mølle-Bygninger / og gives een og dend samme Aarsag for begge Derivationer, nemlig / at da et vist Aar i Danmark indfaldt saa stor en Tørke / at mand / formedelst Mangel af Vand / ey kunde faa det Korn malet / som til Levnets Underhold nødvendig behøvedes; skal iblant andre / som sukkede under dette Aag / have boet udi Siæland een af denne Familie / om hvilken fortælles / at da hand var udgaaet i sine Marker / for at forslaae deslige Kummer-fulde Tanker / da hand behøvede uomgiængelig Meel til sin sterke Huusholdning / skal en Dverg eller en saa kaldet vild Mand (til hvis Erindring Efterkommere samme / som Skiold-Drager / have sat ved Vaabenet) ham være begegnet / og vist ham paa hans egen Grund en Bek / ikke langt fra det Stæd hvor Ellebroe-Dam og Brenne-Møller ligge i Siæland / hvor benævnte Adels-Mand lod bygge 7 Møller / der aldrig fattedes for Vand enten Vinter eller Sommer / og tilbragte ham stor Rigdom. Nogle udleede Familiens Oprindelse fra Schlesien / men det skal vel være meget vanskelig at u finde Familiens rette Oprindelse. Forudden hvis forhen om denne Vild-Mand er meldet / der ligere synes en Fabel end Historie / vil vi ligeledis lade staae ved sit Værd / hvad i Saxonis Grammatici 4de Bog tales om en Bille. Nok er det / at Familien er een af de ældste her udi Riget / og ot udi det 13 Seculo allerede deraf have floreret brave Ridders-Mænd / saa at Slegte-Registeret udi lige Linie indtil vores Tider

haves fra Hr. Peder Bille / som levede omtrent 1340 / og at neppe findes nogen af de gamle Adelige Familier / dend jo med de Biller er beslegtet eller besvogret. Familiens Hoved-Sæde var i de ældre Tider udi mange hundrede Aar Allinge-Gaard ved Allinge Magle her udi Sædland / indtil dend under Kong Friderich dend Andens Regering blev Mage-skiftet til Cronen for Brev'of Kloster i Vensyssel. Ved samme Allinge-Gaard findes en Høy / som haver været Familiens Begravelse fra ældgamle Tider af / hvorudi endog 1230 Hr. Themme Bille skal være bleven jordet / som en derover satte og med de Billers Vaaben udhugne Steen skal kunde bære Vidne om / hvilken Hr. Steen Brahe til Knudstrup derfra haver ladet bortføre og indmuure udi een af sine Gaarder. Ellers var det ubilligt / 1) at forglemme til denne Families Berømmelse / at dend udi Troeskab imod sin Konge / ey har viget nogen anden hæderlig Slegt her udi Riget / som foruden mange andre brave Idretter er at see af Hr. Claus Billes behiertede Brev til Thure Jenson / som søge at forleede ham fra dend Pligt / hand var Kong Friderich dend Første skyldig / og lyder samme udi Arild Hvitfelds Cronike udeladte Bref / saaledes som følger:

„Welsen efter Tidens Leylighed / maa du vide „ Thure Jenson / at jeg fik i Gaar din Skri-„velse med nogle losagtige Ord og Tale / at du „dermed agter mig at bedrage fra min Ære og „Troe / som jeg min Herre fored haver / og giøre

„mig

„mig til saadan en losagtig og beſmitted Mand/
„ſom du ſelv eſt/ hvilket GUD ſkal dig forbyde/
„ſom alle ærlige Mænds Samvittighed bevarer;
„Efter mange bedragelige Ord/ ſom dit Brev in-
„deholder/ bekiender jeg mig af GUDS Forſyn
„at være dig for god/ om jeg gav dig andet Svar
„end mit Brev formelder/ thi du haver saa tit
„vendt og ſlidt din Kaabe/ at hun nu er jammer-
„lig ſlidt paa begge Sider/ at hun ikke vil tiene dig
„blant nogen ærlig Danſk Mands Klædebaand.
„Intet meere paa denne Tiid/ uden jeg vil befale
„dig den/ ſom GUD Fader befalede dend Mand/
„der forraadde hans eniſte Søn. Ex Bahuus/
„dend Søndag for vor Frue-Dag 1531.

Claus Bille.

2) At efterlade at erindre de brave Herrers Navne af denne Stamme/ ſom ved een eller anden beſynderlig Tieneſte og høy Charge ſig iblant de andre have diſtingueret.

1208 haver Hr. Niels Bille og Hr. Niels Begere med deres Fruer funderet et Capell i Svendborg til Graa-Brødre Kirke og dertil givet anſeelligt Jorde-Gods.

1396 den 8 Dag efter Hellig Legeme/ nævnes Hr. Michel Bilde og Hr. Jacob Bilde iblant andre Dronning Margretis troe Mænd og Raad/ at have underſkreven dend af Hertug Johan til Meklenborg og hans Søn/ imod Kong Albrets til Sverrig Losgivelſe/ udgivne Obligation, om inden 3 Aar/ i fald Kongen og hans Søn ey igien indſtil-

lede sig i Fængsel/ eller betalte 60000 Lode Mark/ at betale Dronningen bemeldte 60000 Mark/ eller hende levere Stokholms Bye og Slot.

1397 Navngives Hr. Jacob Bille/ Ridder/ og Esbiorn Bille/ af Vaaben til Gurve feria qvinta post Festum Michaelis, at have attesteret, at Hr. Steen Sture eller Sønner ey der vare mødte efter Aftale/ uagtet de imellem dem stipulerte 12 Uger vare forløbne.

1412 var Niels Bille Erke-Degn udi Roeskilde/ og har underskrevet dend Gave/ Biskop Ruder gav Gabnee Kloster.

1412 har Hr. Hartvig Bille/ paa Kong Erici Pomerani vegne/ underskrevet dend Handling imellem Kongen og Hertugindе Elisabeth af Holsteen.

1440 have Erich og Torben Bille/ Vebnere/ til Colding/ underteignet det af Kong Christopher af Beyern til Greve Adolph i Holsteen udstedte Lehn-Brev paa Hertugdommet Slesvig.

1448 sad Hr. Torben Bille i Danmarks Riges-Raad/ da Kong Christianus I. blev udvalt til Konge.

1450 vare Aage og Torben Bille/ som Danmarkes Riges Raad paa det Møde til Helmsted med de Svenske/ og var Hr. Torben efter Hr. Aage Billes Død/ dend eneste Mand paa Sværd-Siden af de Billers Slegt/ som laa nær vare uddød/ uanseet at dend forhen var en vidløftig og stor Familie. 1465 haver Hr. Torben Bille/ som Ridder og Rigens Raad/ til Segeberg under-

skreevet

skrevet og forsegiet det Forlig imellem Kongen og Erke-Biskop Jens af Upsal/ forben var hand overværende/ da bemelte Erke Biskop i Graa-Brødre Kloster-Stue i Kiøbenhavn fald paa Knæe/ og ombad Kongen/ at hand vilde tage ham til Naade/ og tilgive ham sin Forseelse. Samme Aar er Hr. Torben Bille død og begraven udi Soer.

1481 da Kong Christian dend Første var død/ var Hr. Bent Bille dend sidste udi Danmarkes Riges Raad. 1483 var hand ligeledes som Dansk Riges-Raad til Halmsted/ hvor de Danske og Norske Fuldmægtigede mødte/ og hyldede Kong Hans/ da de Svenske udeblev/ og har underskrevet dend der sluttede Dagtingning. 1487 hyldede hand med andre Rigens Raad Hertug Christieen i Lund. 1489 kaldes hand Raad og Ridder udi det Instrument, som Rigens Raad udstede til Kong Hans over de Forord/ med hvilke Kongen havde forundt Henseestæderne Confirmation paa deres Privilegier; Hand eyede Egede; Hans Søn Torben Bilde til Sanholdt var dend Lehns-Mand paa Voedingborg/ om hvis Frue Arild Hvitfeldt taler p. 1048, hun var en Jern Skiæg; og Biskop Jens Pedersøn til Roeskilde Broder-Daatter.

1494. var Hr. Sten Bille Ridder og Rigens Raad med at underskrive det Svar/ som Rigens Raad gav Hertug Friderich paa hans Begiering om at maatte forsørges af Rigens Land eller Lehn. Aaret efter 1495. var hand med paa Mødet til Calmar/ og stadfestede med de

Svenske en ævig Forbindelse imellem de 3 Riger; samme Aar var hand tillige Lands-Dommer i Skaane/ og blev af Kongen forsendt til Sverrige/ og: der sluttede med Steen Sture et Aars Stilstand. Denne Hr. Steen Bille lad sig kalde Basse efter sin Moders Fru Zidsel Lunges Morbroder Hr. Steen Basse af dend Slegt/ som førte et Vild Svine-Hoved i Vaabenet/ som gav Hr. Torben Bilde Svanholm med 12 Lester Korn/ at de skulle lade deres Søn Hr. Steen kaldes Basser/ hvilket hand og giorte sin Livs-Tild/ men hans Efterkommere have ey beholt Basse Navn/ i samme Gave-Brev var og vedtaget/ at saa lenge een af Billerne kaldtes Steen/ skulle Svanholm tilhøre Slegten.

1502. var Anders Bille til Søegaard en af Øbersterne for det Folk/ som Printz Christian førde af Norge/ da Elfsborg og Øresteen blev erobert/ hand var tillige Artelle-Mester/ og havde Skiøttet i Befalning.

1505 nevnes Hans og Torben Bille iblandt Danmarks og Norges Riges Raad at have tildømt Kong Hans Sverrig udi Calmer paa det ansatte Møde/ hvor de Svenske ey mødte/ hvilken Doms-Slutning de og ved Supplique have andraget for Keyseren.

1507. have Hans Bille til Schioldenes/ og Torben Bille til Wordingborg paa Kong Hanses Vegne underskrevet dend til Nykiøbing i Falster med Henseestæderne oprettede Recels, og haver samme Instrument Hr. Steen Bille Ridder underskrevet.

Tydsk-

Tydskland.

Udi Cassel har Mr. Sminke for med første at levere under Pressen i Leyden Eginhardum de Vita Caroli, hvortil skal føyes et hidtil u-trykt Carmen Heroicum de Vita Caroli, som Ægidius Parisiensis har beskreven i 5 Bøger. Skulde nogen besidde Collation af MSS. Cod. Eginhardi, eller hidindtil u-trykte Levnets Beskrivelser af samme Keyser/ eller noget/ som kunde tiene til at oplyse dette Verk/ uddeder hand sig deraf Communication, med Løfte/ saadan Høfligbed taknemmelig at erkiende; Samme Mr Sminke Bibliothecarius og Land-Gretl. Raad har og fundet i Land-Grevens Bibliothech et Manuscript af Petri de Vineis Breve/ som ere skrevne i Authoris levende Live/ hvoraf ey alleene dend Scardiske Edition vel kand forbedres/ men end og med meere end 100 Breve formeeres/ hvoraf vel Author og havde Lyst at lade udgaae en nye Edition om de Lærde derudi vilde gaae ham tilhaande. Hand haver ellers paa nogle Aars Tid haft en Hessisk Historie under Hænder/ og dertil samlet stor Forraad af skrevne Kroniker/ Diplomater, Acta publica og andre Achivaliske Documenter. Men efterdi her og deri Historien findes store Hiatus, har hand holdt nødig at ansøge alle Liebhabere af Historierne/ at de vilde contribuere til Verkets Fuldkommenhed og særles communicere ham/ hvis der kunde tiene til at vise/ hvorledes Thyringens og Hessens første

Tilstand har været / særdeles for dessen Afsondring fra Hessen. Verket i sig selv bestaar af Parte generali & speciali. In parte generali særdeles i dend første Bog handles de Hasia antiqua sub Cattis, i dend 2den de Hasia media 1) under Frankerne 2) under Landgræverne. I dend 3die Bog taler Author de Hasia nova, hvorledes det er afsondret fra Tyringen / i dend 4de de Statu politico Hasiæ. Udi dend special Deel anføres i dend første Bog Landgrævernes af Tyringen Historie og Genealogie. I dend 2den Hertugernes af Brabant til Henricum Puerum. Dend 3die Bog begriber i sig Landgrævernes Bedrifter fra Henrico I. til Philippum Magnanimum. Dend 4de Bog gaar fra Vilhelmo IV. til vore Tider. Til sidst følger en Codex Diplomaticus, hvorudi de forige beviser af trykte og utrykte Historiis, Diplomatibus, Actis publicis Imperatorum fra Carolo Magno af / item Pavernes / Kongernes / Erke- og Biskoppernes / Fyrsters og Abbeders Documenter vil komme for Dagen / hvilke ey alleene vil vorde meget nyttige til at forfærdige Gnnealogiske Tabeller over Fyrsterne / men end og mærkelig oplyse Geographien og det Tydske Jus saavel publicum som privatum.

Engelland.

Udt London er trykt 1722 in fol. 6 Alphab. 2 Ark og 23 Kaaber stæk / dend første Tome af Mr. Stevens Supplement til Mr. Dugdales Mona-

Monasticon Anglicanum under dend Titul: The history of the Ancient Abbeys Monasteries, Hospitals, Cathedral and Collegiate Churches being two addition al volumes to Sir Wilh. Dugdale S. Monasticon Anglicanum. By John Stevens. Beregerii Dedsworth og Guil. Dugdale, rare og kostbare Monasticon Anglicanum, som særdeles giver Efterretning om Benedictiner-Klosterne, er forlengst bekandt, men derudi er ey endnu alting afhandlet, hvorudover Mr. Stevens i dette Supplement alle Munke-Ordenes Oprindelse, som nogen Tid have været i Store Britannien, nemlig Benedictinernes, Cisternienserne, Augustinernes, Cartheuserne, Gilbertinernes, Trinitariorum, Præmonstratens. og Can. S. Sepulcri saaledes beskriver, at der med stor Flid, brad i Monastico Anglicano er forbigaaet, er igientaget, og derforuden Franciscanernes, Dominicanernes, Carmeliternes, Augustinernes, Can. Reg. Arroasiæ, St. Birgitæ, de of Fontevraud, Saviciacensium, Tiroensium, Fratrum Crucifixorum, Pœnitentiæ & Bethlehemitarum, som ey findes in Monastico deres Historie omstendig beskrives. Ved hver Kloster handler hand om dessen Stiftelse, og anfører tillige mange Diplomata, Brømmer og de Bibliothecher, MSS. og Lærde, af hvilke hand har faaet nogen Hielp. I det andet Volumine har hand anført de mest mærkværdigste Documenter, og af de andre en Extract. Dernest taler hand om, hvorledes Klosterne

sterne ere Indgangne/ og Kirke-Godset anvendt til andre Ting. Til sidst giver hand en Forregnelse paa alle Abbeder og andre Munke/ som sig ved Fromhed/ Dyd og Lærdom have signaliseret, hvorhos hand anfører saa meget af deres Levnet/ hand har kundet overkomme/ Ordens-Dragterne/ saa og Kirkerne/ og dessen Rudera har hand meget nøt ladet sticke i Kaaber/ og tilsat Verket en Oversettelse af Helyots Skrift om Munke-Levnets Oprindelse og Alder.

Italien.

Udi afvigte Aar ere udkomne til Meyland af det Palatinske Societets Bogtrykkerie dend 3die og 4de Tome af Rerum Italicarum Scriptoribus ab anno æræ Christianæ D ad MD. Lud. Aut. Muratorius Ser. Duc. Mutinæ Bibliothecæ, Præfectus collegit, ordinavit & Præfationibus auxit. Dend 3die Tome bestaar af 8 Alph./ 14 Ark/ 5 Kaaberstykker/ og dend 4 af 7 Alphab./ 4 Ark/ 8 Kaaberstykker. Mr. Muratorius erindrer/ at udi Leonis 8. Liv og Levnet/ som feyler i andre Editioner af Anastasio Bibliothecario; men er udgivet af Baluzio in Tomo 7 miscell:, og af samme her indrykket/ bliver meldet/ at denne Anastasius har oversat af det Grædske Ariopagitæ Hierachiam, S. Petri Archiepiscopi Alexandrini Passionem, S. Agathii og hans Følgeres Lidelse/ saa og P. Johannis Eleemosinarii Liv og Levnet/ hvilket fast ingen hidindtil har givet agt paa. Hand beklager/

at

at hand ikke hertil har kundet skyet Petri Boëtii, omtrent 1380 forfærdigede Anmerkninger over Anastasium, som hand vel har seet / men ey over Tidens Korthed ey haver kundet afskrive / og har derfor lader meget ilde om en viß Scribent, som for nogen Tid siden har begiet Cardinal Tommasi igiennem / som dend derved at vilde om / at Anastasius havde skreven denne Paves Liv og Levnet / har vildet imodsige dend klare og bare Sandhed / hvilket dog er besvaret udi et i Palermo trykte Italienske Verk. Efterdi Editores ey have hast Leylighed til at igiennemsee alle Bibliotheker, ønsker de / at mand af det Vaticanske Bibliothech maatte bekomme i særdeleshed Pandulphi Pisani fuldstendige Historie fra Petri indtil Authoris Tider / som har levet under Innocentio III. Iblandt deres Liv og Levnets Beskrivelse / som gemeenligen udgives for Anastasii, fortiener i særdeleshed at læses Card. Arragonii, efterdi det baade er udførlig beskreven / og iblandt indeholder Breve og Documenter. For Resten have Editores i begge disse Tomer ikke ladet mangle paa hvis der kunde tiene til at utzire dette Verk / ja ofte ladet stikke Prover i Kaaber af de brugte MSS., saa og ved hver Tome føyet et udførligt Register.

Samme Palatinske Societet have end og i Aar / uagtet dend Uorden deres Papirer bleve bragte udi over dend store Ildebrand / og dend Skade de derved tog / ja dend Møye de havde med at redde deres Samling / som de ey endnu siden

siden haver kundet saae paa sit rette Sted / ladet udkomme dend 5te Tome af dette Verk / hvorudi indeholdes følgende tildeels u-trykte Skrifter / som:

Chronologi antiqui quatuor, *Herempertus* Longobardus, *Lupus* Protospata, Anonymus Casinensis, *Falco* Beneventanus, cum Appendicibus Historicis. Ab his variæ exterarum gentium in Neapolitanum Regnum irruptiones, prælia, & illatæ, aut exceptæ clades, brevius, fusius, inculto qvidam, sed veridico stylo describunrur, opera oc studio *Antonii Caraccioli* ex ordine Cleric. Regul. Presbyteri; qui Nomenclatorem, & Propylæa, ut vicem Commentatii subeant, Opera addidit. Nunc vero in præsenti Editione junguntur castigationes *Camilli Peregrinii* una cum allis nuperis additamentis, ac supplementis ex MS. Codice Casinensi.

Chronicon Anonymi Casinensis, quod nunc primum in lucem prodit ex MS. Codice Bibliothecæ ej. Monasterii, signato num. 62. alias 1020.

Chronicon Ignoti Civis Barensis, sive *Lupi* Protospatæ, cum notis *Camilli Peregrinii*.

Historiæ Principum Longobardorum Liber Secundus, qui continet Dissertationes de Institutione, Finibus, & Descriptiptione antiqui Ducatus Beneventani, cui adjicitur Series Abbatum Casinensium a Petronacio Brixiano & ab anno DCCXX, ad Abbatem Rainaldum Calamentanum & ad annum MCXXXVII. Demum Dissertationes tres, nempe de Colimentana Familia, de significatione nominis Porta, & de antiquo situ urbis Capuæ, Auctorum *Camillo Peregrinio*, Alex. fil. Campano;

Guilielmi Appuli Historicum Poema de Rebus Normannorum in Sicilia, Apulia, & Calabria gestis, usque ad mortem Roberti Guiscardi Ducis, scriptum ad filium Rogerium, eum notis Clariss. Virorum *Joannis Irenaei, & Godefridi Guilielmi Leibnitii.*

Chronicon breve Nortmannicum ab an. MXLI. usque ad annum MLXXXV. Auctore Anonymo, nunc primum e Manuscripto Codice Neritinæ Ecclesiæ erutum.

Gesta Tancredi Principis in expeditione Hierosolymitana, Auctore *Radulpho Cadomensi* ejus familiari, cum observationibus Clarissimorum Virorum *Edmundi Martene, & Ursini Durand*, Presbyterorum Monachorum Sancti Benedicti e Congregatione Sancti Mauri.

Vita Mathildis Comitissæ, Celeberrimæ Principis Italiæ, Carmine scripta à *Donizone* Presbytero, & Monacho Canusino Ordinis Sancti Benedicti, cum Codicibus Manuscriptis nuper collata, & in præsenti Editione castigatior, multisque versibus aucta. Accedunt breves notæ Clariss. Virorum *Godofridi Guilielmi Leibnitii, & Ludovici Antonii Muratorii.* Item Chartula Comitissæ Mathildis super concessione bonorum suorum facta Romanæ Ecclesiæ, Pariter Relatio de Thesauro Canusinæ Ecclesiæ Romam transmisso, & recompensatione facta.

Vita Comitissæ Mathildis, Oratione soluta ab Auctore Anonymo scripta, & ex MS. *Francisci Mariæ Florentini* à *Guilielmi Godefrido Leibnitio* primum edita.

Anonymi Novocomensis Cumanus, sive

Poema de Bello, & Excidio urbis Comensis ab anno MCXVIII. usqve ad MCXXII. Nunc primum e MStis Mediolanensibus & Comensibus in lucem prodit. Accedunt castigationes, & notæ *D. Josephi Mariæ Stampa* e Somaschensi Congregatione.

Landulphi junioris, sive de sancto Paulo, Historia Mediolanensis ab anno MXCV usqve ad annum MCXXXVII. Nunc primum prodit ex Manuscriptis Codicibus Metropolitanæ Mediolanensis Bibliothecæ. Accedunt notæ *Josephi Antonii Saxii*, Ambrosianæ Bibliothecæ Præfecti.

Carmen de Laudibus Bergomi Magistri *Moysis Bergomatis*, qui circiter an. Christi MCXX. floruit, à *Mario Mucio* olim editum; nunc autem ope Manuscriptorum expurgatum, ac suæ integritati restitutum.

Gaufredi Malaterræ, Monachi Benedictini, Historia Sicula ad fidem veterum Manuscriptorum a *Joanne Baptista Caruso* edita. Nunc iterum cum prioribus Editionibus collata, multisque mendis expurgata.

Alexandri Telesini Cœnobii Abbatis de Rebus gestis Rogerii Siciliæ Regis libri quatuor. In præsenti Editione cum veteribus collati fuere, & summa Capitum ad Lectorum commodum distincti, ac exornati.

De love og med det første at udgive dend 6te Deel deraf / til hvilken skal føyes et gandske nyt og accurat Kort over Italien saaledes / som det har udseet i de mellemste Tider

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 44.

Dend 2 Novembr. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Biller.

Anno 1508 var Hr. Steen Bille/ Kong Hanses Raad/ med de Svenske forsamlede udi Helsingborg/ hvor dend Reces blef giort/ at de Svenske Aarlig af Riget skulle betale 13000 Mk. Holmske/ saafremt de ey andtog Kong Hans eller Hertug Christian til deres Konge. 1509 var hand som Ridder og Rigens-Raad tilstæde/ da dend Kiøbenhavnske Dagtingning blev giort med de Svenske. 1510 var Hr. Anders Bille/ Lehnsmand over Møen/ da de Lybske der med deres Flode kom under Landet/ og giorde Landgang

ved deres Overst Styrtebol; som lod afbrende eendeel Landsbyer / og omsider dend derpaa liggende og da med Grave / Vold og Muure befæstede Kiøbsted Stege bestorme / i hvilken de fleeste af Landets Beboere sig have begivet / som og ved bemelte Hr. Anders Billes gode Anstalter faldt saa ulykkelig ud for de Lybske / at de fleeste der fandt deres Grav / tillige med deres Øverste. 1531 nevnes hand endnu Høvedsmand paa Stege.

1511 Naungives Hr. Ove Bille Canceler / og Hr. Steen Bille at have forseglet med Hr. Niels Brahe til Vandaas / dend Afstaaelse som bemelte Brahe giorte til Kongen paa noget Gods Hans Moe-Moder Fr. Else havde nedsat hos Oldermændene i Bergen. Denne Hr. Ove Bille var ey alleene Kong Hanses Canceler / men endog dend 28 Biskop i Aarhuus / hand var en ærlig Rigens-Mand / udi Kong Christian dend 3 Tid blev hand med de andre Catholske Biskoper 1537 afsat og fangen / Hans Majest. maatte dog meget vel lide ham / saa at hand strax kom løs igien / og blev forleent med Skoukloster franck og frie sin Livstid / hvilket nu kaldes Herlufsholm / hand døde 1555 / og er begraven i Anderskov / og af denne Prælat haver mand det beviste Brev om Elephant-Ordenen til Mag. Johan Friis. Denne Biskop recommenderte Kong Hans til sin Søn Christiernum, da hand skulde døe / at hand skulde see derhen / at Biskopen fremdeles vilde blive hans Canceler / og at anmode ham derom.

Samme Aar var denne Biskops Broder Hr. Esche Bille

Bille forsendt til Kong Franciscum udi Frankerige / for at oprette et Forbund imellem samme Rige og Danmark.

1512 var Hr. Steen Bille / Ridder / og Hans og Torben Bille / Danmarks Riges-Raad / overværende / da Freden blev sluttet imellem Kongen og de Lybske og Vendiske Stæder og ligeledes ved det samme Aar med de Svenske til Malmøe oprettede Fordrag.

1513 vare Hr. Steen Bille og Hans Bille med de andre af Raadet forsamlede i Kiøbenhavn / for at handle med de Svenske om at udvelge en Konge over alle 3 Riger.

1513 var Biskop Ove Billes Broder Mogens Bille her indsendt fra Kong Jacob dend Fierde i Skotland / i hvis Tieniste hand stoed / om at begiære Hielp imod Engellænderne. Hand blev siden Lehns-Mand over Kolding Huus / hvor hand døde 1552. Hans Enke Frue Sophia Glor førte / som Hofmesterinde / Friderici II Daatter ud til Hertug Albert udi Preussen 1523. Denne Hr. Mogens Bille raadte Kong Christiern, til at sende sit Bud til Jyderne / og at tilbyde / at ville oprette Forliig.

1520 levede Claus Bille / hand var en af de Oberster over Kong Christian dend Andens Folk / da Stokholm blev indtaget / og blev dend Tid af omrørte Konge slagen til Ridder.

1544 nævnes Hans Bille Ridder og Eschr Bille / Rigens Raad / at have paa Kong Friderichs dend Førstes vegne underskrevet de Vilkoer / paa

hvilke Kiøbenhavn og Malmøe sig fra Kong Christierns Parthie under denne Konge gave. Samme Aar have Hans Bille og Anders Bille/ Riddere og Danmarkes Riges-Raad/ været overværende/ da det Forbrag imellem Kong Friderich dend Første og Kong Gosie til Sverrige ved de Vendiske Stæders Mellemhandling blev sluttet om Vigen Bleginde og Gotland. Hr. Hans Bille/ Ridder og Raad/ var og tilstæde ved dend Forening/ som om Jordskylden i Kiøbenhavn blev giort imellem Capitulet og Borgemestere og Raad sammestæds.

1525/ Hr. Hans Bille og Hr. Anders Bille Riddere og i Raadet/ da Kiøbenhavns Bye blev forundt Kronens Ret og Rettighed udi Serritzløf Bye og Mark inden alle 4 Markeskiele indtil Rosbek dog Møllen-Dammen og Damsbond uforkrenket. 1526 levede Hr. Hans Bille endnu in Augusto, da hand med endeel andere Riddere har undertegnet dend Beslutning/ at de Tydske ey maatte have noget særdeles Compagnie i Kiøbenhavn/ men de tydske Borgere burde være i Compagnie med de Danske. Samme Aar have iblant de andre Rigens Raad/ Hr. Hans/ Hr. Anders og Hr. Knud Bille/ alle Riddere/ til Kiøbenhavn undertegnet dend Confirmation, Kongen gav Mag. Aage Sparre paa Erke-Biskopdømmet udi Lund.

1528 har Hr. Anders Bille/ Ridder/ undertegnet til Loddisse et nye Forbrag imellem Danmark og Sverrig. Samme Aar navngives iblant de af Adelen uden for Rigens Raad/ som Kong Fride-

Friderich dend Første havde opbuddet til at følge sig paa et Tog udi Tydskland / efter et med eendeel Tydske Førster oprettede Forbund / Rogens Bille.

1530 have Hr. Hans og Anders Bille / Riddere / og Knud Bille / Væbner / underskrevet dend Confirmation, som Kongen gav Biskop Jochim Rønnov paa Roeskilde Bispe-Stoel / og i det samme Aar Roeskilde Capitel derpaa givne Confirmation, nævnes alle disse 3 Biller / Riddere og Rigens Raad. I dette Aar var Hr. Claus Bille / som Rigens Raad / overværende ved dend sidste Handling med Kong Gøste om Vigen / da ved dend saa kaldede Vardbergske Recess blev sluttet / at Vigen efter et Aars Forløb skulde komme igien til dend Norske Krone. Denne Hr. Anders Bille / som er dend samme / der holdt sig saa vel mod Styrtebøl paa Møen 1510 / var Morbroder til dend berømte Erke-Biskop udi Upsal Borge Trolle / som var Sverriges Riges Forstanders Hr. Erich Trolles og Fr. Ingeborg Billes eniste Søn / hvis Fr. Ingeborg var Hr. Anders Billes Søster / avled af deres Fælletz Forældre Hr. Bent Torbensøn Bille til Egede og Fr. Ermegaard Eggers Daatter Frille / af hvilken sin Søster-Søn og af Hr. Thure Jensøn hand ofte blev anmodet / om at forlade Kong Frider. I. Parthie / men til forgiæves som af det forhen anførte Brev til Thure Jenson af 1531 er videre at see.

1531 / da eendeel Norske faldt til Christierni II. Parthie / navngives Esche Bille paa Bergenhuus og Claus Bille paa Bahuus / at have betænkt de-

nes Ed og Ere/ som de Kong Friderich ioret havde/ og at have holdt ham disse 2 Festinger til troe Hænder. Aaret derefter dend 20 May blev Hr. Claus Bille/ Ridder og Høveds-Mand paa Bahuus/ paa Kong Friderici I. vegne/ i følge af dend Varberger Recess, Vigen overleveret for et Stykke Guld/ som hand 14 Dage efter Hellig 3 Kongers Dag skulde levere til Herman Dukman i Lybek/ hvorfore hand til Kong Geste udgaf sin Revers. Hand var og tillige beordret at handle med Kong Geste om en Hielp imod Christierni Armée af 200 til 300 Heste og nogle Foed-Folk. Dend 7 Novembr. da Kong Christiern var bleven fangen/ lod Hr. Claus Bille i Trundhiem forsamle Stænderne/ som igien opsagde Christiern Troeskab/ og underkastede sig Friderici I. Regering.

1533 blev Mag. Torben Bille udvalt til Erke-Biskop i Lund/ hvilket Embede hand forestod udi 40 Aar/ indtil hand 1537 med de andre ved Religions Forandring blev tagen til Fange/ kom dog strax til sin Frihed igien/ og blev forlehnt med Bosøe Kloster til sin Dods-Dag 1553. Hand var een af Hr. Steen Bille/ som lod sig skrive Basse/ hans Sønner af andet Egteskab med Frue Margarete Rönnov.

1533/ da Kong Fridericus I. var død/ sad i Rigens Raad Biskop Ove Bille til Aarhuus/ Torben Bille Archiselectus til Lund/ Hans/ Anders og Claus Biller paa dend i Kiøbenhavn holdne Herre-Dag/ til samme Herre-Dag undertegnede Hans

Anders/

Anders/ Knud og Claus Bille/ som Riddere og Rigens Raad/ dend Dom/ ved hvilken dend Lutherske Prædikant Mag. Hans Taussan blev forvist Skaane og Sielands Stift.

1534/ da de Lybske agtede at bekrige Danmark/ havde Hr. Anders Bille Moen i Forlehning/ og tilraade B skop Rönnov saa snart hand blev dend Lybske Floeden var/ at lade indlegge Guarnison i Kiøbenhavn. Iblant de unge Herre-Mænd/ som af Malmøe Borgere bleve fangen og anholdne 1534/ da Oprøret der skeede/ nævnes Frantz Hans Jørgen og Steen Bille. Samme Aar blev Hr. Esche Bille med Hustrue og Børn/ samt de Norskes Fuldmægtige/ imod dend dem givne Leyde/ udi Øresund af de Lybske anholdne og fangen førte til Lybek/ hvor hand hensad til dend 18 Novembr. i samme Aar/ da Freden blev giort. Hr. Anders Bille maatte og i dette Aar/ efter at have længe af sin Gaard Søeholm giort Grøve Christopher Modstand/ give sig/ og svære Kong Christian, var siden vel lidt af Grøven/ og som hans Raad/ overværende ved det Møde/ som skeede udi Colding imellem Kong Christian III og Grøven in Decembr. Derefter/ saa blev og Stege Slot paa Moen/ som Hr. Anders Bille An. 1510 havde i Forlehning/ og i Slotzloven der indlagt 4 Ridder-Mænd og 4 Borgere af Borgerne sammetider forraadet og nedbrudt. I samme Aar maatte Hr. Knud Bille med fleere af de Skaanske Adels-Mænd/ som til Grøv Christopher i Leyren for Kiøbenhavn af dend Skaanske Adel vare udsendte/ at

svære Grøven Huldskab og Mandskab og derefter hylde ham paa dend sangne Kong Christierns vegne / men det varede ey længe / thi 1535 nævnes Hr. Knud Bille / at have med andre belagt Malmøe paa Kong Christian dend Tredies vegne. Niels Bille / som boede i Fyen og var udi Rigens Raad / underskrev dend Fuldmagt med flere af dend Fyenske Adel til Hr. Styge Krumper / som bleve udsendte til Pretz for at hylde Hertug Christian.

1534 sidst i Aaret udnævnes Biskop Ove Bille og Hr. Mogens Gioe til Kong Christ. III Stadtholdere i Nørre-Jylland / og at forskaffe Krigs-Folket Nødtorfts-Penge og Giengierd; Hr. Claus Bille / Høveds-Mand paa Bahuus / holdt paa Chr. III. Haand / og fik Varberg Slot og Bye til at erklære sig for ham.

1535 tilskoed Hr. Claus Bille Kong Christ. III sin troe Tieneste / og foregik de andre Norske Adels-Mænd med et got Exempel / tilbud og Kongen / til Armeens Overførsel / en Jagt med ald sit Tilbehør / saa og et Mers-Skib / som hand eyede / om Kongen dertil vilde skaffe Skytt; hand fik og i Commission, at takke de Svenske Generaler for dend Tieniste / de havde giort i Slaget for Helsingborg / hvor de Grævinske bleve slagne; og at anmode det Svenske Hof om Undsetning med Skibe. Udi Slaget / som stoed samme Aar under Borringholm dend 9 Jun. med Grævens Flode / navngives dend af Hr. Claus Bille udrustede Jagt / at have giort Tieniste under dend Danske Flode.

1536

1536 blev Hr. Claus Bille/ Høveds-Mand paa Agerhuus/ og Esche Bille/ Høveds-Mand paa Hagenskov/ tillige med endeel andre/ opsendte til Trundhiem/ for at formaae de Nordenfields Boende til at svære Kong Christian den Tredie; men Erkebiskopen lod dem fængsligen anholde og bevare udi et Kloster som laae paa en Ude ved Trundhiem kaldet Hitter-Øen/ indtil de bleve friegiorte og entledigede af Fængselet ved Erik Gyldenstiern.

Anno 1539 var Hr. Knud Ulfstand og hand senote til Norge/ for ved alle Laug-Tingene at høre Sager og skikke hver Mand Lov og Ret/ og blev af dem giort da de siden i mange Aar derefter ved Magt staaende Rette-Boder.

Her er atter trykt en Apologie o: Forsvars-Vers for det nylig trykte/ og i disse Nouveller Num. 40 anførte Beyle-Vers om Don Pedros Beyle-Grille og mange andres Feyl hos deres Beyle-Bille. Det sælges for een Skill. og tillige med Beyle-Verset for fire ßl. paa Kiøbmager-Gaden nest ved det Norske Post-Huus. Auctor bliver ved sin førige sømmelige Frihed/ og blant andet besvarer tilstrekkeligen disse merkelige Beskyldninger:

a. En siger: Underligt det er/ at Auctor menger Sig i slig Lapperi/ hvortil hvm ingen trenger;
Skiønt en Giek taste vil det kloge Qvinde-Kiøn/
Det dog ey kører sig om daarlighedens Søn.

b. En siger: Author maa ey have at bestille/
Da sig og andre hand vil saa ved Tiden skille;

c. En siger: Auctor har talt om Opbyggelse; Men hvad Opbyggelse kand vel ved dette skee?
d. En siger: Auctor vil om fremmed Sag sig lære.
e. En siger: Dette Vers vil alle reformere.
f. En siger: Author er en daarlig Satyrist.
g. En siger: Dette Vers af Geist har ey en Gnist.
h. En siger: Author alt for stor en Frihed bruger.
i. En siger: Hand hver Feyl for grant anseer og luger.
k. En siger: Author gior af en Myg en Cameel.
l. En siger: Hand har glemt den mest fornødne deel.

Mand seer her ellers trykt dend omsorte Spanske Herre-Mands Don Pedro af Grenade hans Historier første Deel udarbeydet af en Ubekiendt / der med Rette kand tilegne sig Stæd iblant vores Danske Poëter, skiønt hand enten skiuler / eller om hand er død / har ladet sig skiule under det Navn af Philedor. Sujetet af Verket er ikke synderlig værd at rose / da de fleeste vide / hvad samme Historie, eller rettere / Fabel og Eventyr vil sige / men Poësien maa bøde paa Resten / og i den ds Godhed og Artighed vil vel Editor grunde ald sin Undskyldning. Verket er i sig selv inddeelt udi 6 Deele / hvoraf dend første endnu allene har seet Lyset / og en artig og lærd Fortale tilhører dette Vers om Poësiens Oprindelse og Tiltagelse; hvis Titul er: Elskovs Endring og Forundrings-Speyl. Poëten er i Locutionerne og i sin høye Geist sig selv fra Begyndelsen til Enden / liig / og at hand besidder sit Sprog i Fuldkommenhed / til at translatere udi det Franske / kand iblant sluttes af det bekandte Ordsprog:

Belle

Belle femme & Mechante robe
Trouve toujours qui l'acroche.

Hvilket hand overmaade vel saaledes har fordansket:

Smukke Møer og revne Klæder
Finder Anstod allestæder.

Men for at give Læseren en Idée om Poëtens Styrke/ meener mand/ det ikke skulde ilde vorde optaget/ at følgende Strophер her finde Stæd/ som er endeel af Don Pedros første Bruuds Klage/ da hun var beligget af en anden/ og Don Pedro derover med hende havde opslaget.

Om tusind Torden-Slag af Herrens vrede Hænder
Mig usle Synde-Draag til Svovle-Polen sender/
(Fordi Ukydskheds Ild med Luen straffes maa)
Dog kand min skamfuld Skyld ey noksom bødes paa.
Om Naadens ynksom Haand ey legger Hele-Plaster
Op paa min Synde-byld: Om Mildheds Alabaster
Op paa mit Sicle-Huk ey Trostens Olie slaar/
Da see! jeg usle Orm i Vredens Ild forgaar.
Saa staa i ævig Vand du gyldne Qvæle-Stricke/
Du Elskovs Diævle-Bid/ fordi jeg fik at dricke
Din Sødheds giftig Saft/ der nu først yttrer sig/
Og avler Slanger i mit Hiertes skiulte Vig.
Du Lasters Lygtemand! Nord-Stierne til at synde/
Sireners Hykkel-Art! du Afgrunds tendte Brynde/
Du giftig Dragers Barn af Helved-yngle Læg/
Du grumme Crocodil af Lysters hvide Æg.

Du

Du overlukted Gift! du Glas med Edder fyldet/
Omskiønt dit glatte Skaar er uden til forgyldet/
Du Jaabs Hykle-Nik/ du Judas-falske Kys/
Din Sportskat Døden selv hos mig ey holde tys.
Hvad Redning er der meer? med Graad og Hiertes-Qvide
Vil jeg i Kloster-huus min Jammers-Tid henflide/
Mit Øye stiere skal paa HErrens Alter-Sted/
Og skrive paa min Kind de vaade Taare-Fied.

Tydskland.

Udi Frankfort er trykt i Aar in 8vo et Forsvars Skrift for D. Jo. Franc. Buddeum imod Jo. Gust. Idirsii Betenkning over dend Wolfianske Philosophie, hvoroed er søyet Ein von einem Freunde der Wahrheit communicirter kurtzer doch sicherer Beweiß/ daß die Wolfianische Philosophie in den streitigen Haupt-Puncten mit allem dreyen im Teutschen Reiche öffentlich eingeführten und geduldeten Religionen aufs genaueste übereinkomt/ Spinosæ Lehr-Satzen aber gäntzlich zuwieder lauft/ abgefasset von Arini.

Udi Magdeborg er i Aar udkommen en nye formeeret Edition in 4to af det Verk kaldet Versuch zu einer gründlichen Untersuchung des Leibnitzischen und Wolfischen Systematis; men nu fører det til Titul: Mag. Joh. Gottfried Walthers Eröfnete Eleatische Gräber oder Gründliche Untersuchung der Leibnitzischen und Wolfischen Grunde der Weltweißheit. Dend

forste

første Edition blev meget vel optagen/ men denne Tractat er inddeelt i Elleve Capitler/ hvori indeholdes 1. en kort Historie af det Leibnitske og Wolfiske Systemate. 2. Udkastning til dette Systematis Grund-Lære. 3. Hvad for Beskaffenhed dette Systema har med det gamle/ og hvilket det kommer nærmest. 4. Nogle Præjudicata, som det Wolfiske Systema har imod sig/ og Forberedelse til Hoved-Tractaten. 5. Hoved-Principii Undersøgning af det Systema, at en Reciproque Virkning imellem Legemet og Aanden er har stæd. 6. Undersøgning af dend første Hypothesin de Harmonia præstabilita. 7. Undersøgning af dend anden Hypothesin om Elementerne. 8. Om dend Nødvendighed og dend deraf flydende Moralitet af dend menniskelige Handling. 9. Om det Ondes Oprindelse og Tilladelse. 10. Nogle særdeles Reflexioner over de af Hr. Wolf nyligen udgivne Anmerkninger over Metaphysica. 11. Beslutning af heele Verket.

Engelland.

Udi London er trykt i Aar An Account of an Experiment made on Thursday the last Day of June 1720. before the R. Society to shewby a new proof that Bodies of the same Bulk do not contain equal quantities of Matter an therefore that there es an interspers'd vacuum by J. T. Desaguliers. Author har ved dette Experiment kommet; Glaß fuld med Qvægsølv udi en Florentinsk Flaske og ligesaa me-

get

get Vand i en anden / hvorpaa hand satte dem begge i sydende Vand / og efterat begge vare saa heede / som udfordres / satte hand hver i et Kar fuld med koldt Vand for at see / hvilket Vand der blev meest varm. Hand dyppede derpaa et Thermometrum i begge Karrene / og befandt / at det / hvori Qvegsølvet stoed / var nogle Grader varmere / hvoraf hand sluttede / at det varme Qvægsølv giver meer Varme end ligesaa meget varmt Vand / og paafølgelig er udi Mercurio meere Materie end i Vandet.

Endnu er trykt sammesteds en anden curieus Piece kaldet An Account of two extraordinary cases en Surgery communicated by D. Steigerthal. Dend ene Casus er denne / at et Menniske ungefær 15 Aar gammel / fornam til Krampe i dend venstre Hofte og Underdeelen af Beenet / og da det ofte paakom / spurde hand en Chirurgus til Raad / som vel lagde adskillige Plaster derpaa / men intet udrettede. Beenet blev uden til gandske brunt / hvorudover samme Chirurgus giorde 37 Snit over heele Beenet ind i Kiødet / hvortil Patienten dog ey følede / uden naar Instrumentet kom til Beenet / efterdi Periostium var endnu frisk og u-angrebet / imidlertid blev Beenet Dag fra Dag fortere / og Smerten tog til endog i Periostio, til sidst saae mand en sort Cirkel rundt om Hosten til et Tegn af Forraadnelsen / derefter faldt Kiødet af sig selv fra Beenet / saa at tilsidst ey var andet at see end Seenerne / der hengte som nogle løse Strenge; men da Seenerne

nerne bleve tørre / tørrede Laarbeenet og saaledes ind / at der næsten var 4 Tom Rum imellem Beenet og Kiødet. Omsider satte Kiødet sig igien ind ved Beenet uden nogen Hielp / dog føler Patienten deri stor Smerte imod ondt Veyr / sea og har en stor Hævelse i Tarso af dend høyre Foed / hvis Materie af sig selv gaar ud igiennem Tærne / dog er dend saa skarp at dend har fortæret alle Tærne ; Vel er Saaret nu lægt / dog er kuns liden Varme i dette Been. Efter dette Tilfald har Manden giftet sig med et Fruentimmer / der i sine unge Aar i dend venstre Side under de korte Risbeen er huggen af et Vild-Svin / hvoraf hun endnu har en Fistel / igiennem hvilken dend halv fordøyede Spise gaar ud / endskiønt hun har sin ordinaire Stoelgang.

Frankerige.

Udi Paris lader Abbed de Vertot trykke dend Maltheserske Ridder-Ordens Historie og Beskrivelse / som hand længe har havt under Hænder / og til dend Ende nydt anseenliche Pensioner ; Verket bestaar af tvende Folianter. Sammesteds trykkes paa nye du Gange Glossarium, som vorder over dend tredie Deel formeeret.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er i Aar udkommen in 12mo Les Avantures de Pomponius Chevalier Romain ou l'histoire de notre tems, à Rome ches les heretiers de Ferraute Pallavicini. Dette er et Satyrisk Verk over adskillige Hoffer / særdeles paa det forige Franske.

Ita-

Italien.

Udi Florentz trykkes det skiønne Verk af Thomæ Dempstheri de Etruria Regali lib. 8., som skal bestaae af 2 Tomis in folio, og nesten af 90 Kaaber-Stykker. Samme havde forlengst været færdig, om ikke dend lærde Philippus Bonnata vilde dertil føye en Dissertation, hvormed hand var i fuld Arbeyde, som andre Forretninger hidintil har hindret ham i at udføre, og hvorudi hand vil andrage adskillige Gisninger og ubekiendte Inscriptioner.

I det Leopoldiske Laboratorio Mechanico i Leipzig ere følgende Machiner og Instrumenter at faae: Optica Dioptica & Perspectiva.

1. Ordinaire
2. Store
) Briller, koster 3 ß. 4 ß. à 1 Rdl
3. Fern Glaß for dem som ey kand see eller kiende noget langt fra, koste 4. ß.
4. Læseglas koste 1. a 2. Rixdl.
5. Conserver-Glas eller Briller for dem som begynder at faae svage Øyene koste 4. ß.
6. Brenglaß fra 3 til 8 Toll, koste 3 ß. 4. ß. 1. til 4. Rixdl. men de af 12. Tol. 6. Rdl.
7. Smaa Lomme Perspectiver med store Glaß saa Øyene ey kand lide Skade. 1 Rixdl. 3 ß.
8. Spanske Rør med Perspectiv 5. Rixdl.
9. Spatzer-Stokke med Perspectiv 4 Rdl.
10. Perspectiv fra 1½ til 3 Skor, hver Skoe 1 Rdl.

Nye Tidender

Om

Lærde og Curieuse Sager.

No. 45.

Dend 9 Novembr. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Biller.

Anno 1540 var Hr. Anders Bille med andre udsendte for at handle paa dend til Regensborg holdne Rigsdag / og endelig til Spiir 1544. paa hvilken Rigsdag Keyser Carl og Kong Christian dend 3 bleve forenede og dend saa kaldede Nederlandske Arve-Fordrag da oprettet.

Anno 1552. døde Hr. Ecke Bille til Svanholm/ Danmarkes Riges Hovmester.

1555. døde Knud Bilde til Kiærsgaard begraven ved Gladsaxe.

1565. blev Frants Bille skudt i dend Svenske Feyde under Gulland paa Admiral Skibet hos Peder Schram til Urup.

1587. døde Hr. Hans Bille til Egede/ Hans Frue Inger Rönnov, som med ham havde levet i stor Kierlighed/ blev paa en Dag med ham begravet.

Tydskland.

Udi Leipzig er i Aar udkommen i stor Regal-Quarto: Monarchiæ Asiatico-Saracenicæ status qvalis VIII. & IX. post Christum natum Seculo fuit ex nummis argenteis prisca Arabum scriptura Kufica, à Monarchis Arabicis Almansor, Haran Rasicd, Al-Manon, aliisque in Metropolibus Chaldeæ, Persiæ Transoxanæqve cusis & nuper in litore maris Balthici prope Gedanum effossis, illustratus à Mag. Georgio Jacobo Kehr Sleusninga Franco-Orientali. Sytten af denne Mønt ere dend 2 Junii 1722 af nogle Fiskere funden paa dend Danziger Kust/ og bragte til Borgemester Disselderph/ som har foræred dem Secreterer Engelke/ der og har faaet dend 18 af dend beromte Medico Breynio, hvorpaa de ere stukne i Kaaber/ og oversendt Mr. Kehr/ som slutter/ at denne Mønt er bragt af de Tydske Riddere i Preussen/ som

ved

ved deres Tog imod Saracenerne og Araberne have været meget berømmelige.

Udi Hamborg er udkommen dend IV. Tomus af Wolffens Anecdotis Græcis, hvori findes (1) Fortsættning Excerptorum af en Catena MSS. in Actus Apost. & Epistolas Catholicas, hvorunder ere 3 Fragmenta af Athanasii Prædikener imod Novatianerne (2) Continuation af det ved Berengarium udgivne Synodicum med 3 MSS. tillige med Salmasii Forbedringer / som hand har skrevet til Justelli Codex Ecclesiæ Africanæ. (3) Q. Sept. Florentis Christiani, D. Baudii, Edv. Bernardi, Jo. Viti Pergeri og Anonimi Anmerkinger over Hesykii Glossarum og Plutarchi Verk ὑπὲρ εὐγενείας sc. pro Nobilitate tillige med Arnoldi Ferrone til Lyon 1556. trykte / men her paa adskillige Stæder forbedrede Oversettelse. Author lover udi Fortalen til dend 5te Tome, at ville indrykke endeel Anmerkinger over de foregaaende 4. Tomer. Sammes Anmerkninger over det Nye Testament, der er at anse som et Supplement til Poli Synopsis Criticorum, skal trykkes udi denne Vinter / hvoreffter mand fra Hr. Wolffen har at vente dend 3 Tomus af hans Bibliotheca Hebræa.

Preussen.

Udi Dantzig er D. Lengnich tilsinds tilstundende Paaske-Messe at give under Pressen en Anonymi Latinske Historia interregni gentis Poloniæ siden Kong Sigismundi Augusti død /

til Kong Stephani Kroning / og vil hand ey lade trykke meere end 100. Exemplaria deraf; for et lige Tal Prænumeranter. Bogens Godhed har hand tydelig forklaret udi Slutningen af Fortalen til hans Historie af dend Preussiske Historie, og tenker nok a parte derom at handle paa et aparte Ark / hvorved hand vil lade Subscriptionerne bekiendt gio e.

Dend anden Deel af det lærde Preussen bestaar af 6 Inddeelinger / i det første ere følgende Articler: (1) Do. Got. Lengnichs Geschichte der Preußischen Lande / hvori allene gives Efterretning om det forhen satte Skrift / betreffende dend Preußiske Regierings-Forfatning / og vorder Christopher Hartknoch overalt / imod dend i Fortalen befindende Censur, forsvaret. (2) Collectanea de ritibus & verbis qvibusdam solennibus Senatus populiqve Thorunensis, hvor D. Schultz af nogle Thornske Sædvaner / som Raadets og Raadmændenes Titel / deres aarlige Vahl og Klæder / det røde Segl / dend Sædvane at overantvorde Kongen Nøglen til Byen / og Borg-Grævenes Embede / vil bevise / at de i Thorn Boende ere en Tydsk Colonie. (3) Allerhandt Neues von Gelehrten Sachen. D. Schultz tilsiger i denne Articul, de Lærde udaf Marken deres Liv og Levnet / som hand maanedlig vil udgive; Ligeledes, Torniske Miscellanea af dend Preußiske Geographie, Historie og Literatur sammensøgte / og Bibliothecam Zaluskianam S. Compendium Epistolarum Zaluskianarum. (4) Andreæ

dreæ Cnoeffeliorum Liv og Levnet/ hvilke tvende Brødre vare Liv-Medici, dend ældste af Vladislao IV. og Johanne Casimiro, død 1658./ og dend anden af Michael og Johanne III. død 1699. Begge have giort sig bekiendt ved deres Skrifter/ og har dend yngste i sær ladet meget indrykke udi Ephemerides naturæ Curiosarum. (5) Nogle Edenda og Emendanda, i dend første Deel/ hvori iblant opregnes adskillige af dend Dantziger Borgemester von der Lindes forbigangne Skrifter. I det andet Stykke ere at finde (1) Continuirte Recensirung Hr. D. Lengnichs Geschichte der Preußischen Lande biß auf dend Todt Sigismundi I. oder dis ersten Bandes. (2) Samuel. Frid. Villenbergii, J. U. D. & J. Prof. 6. &c., Disputatio de Borussorum Comitiis anno 1720. d. 30. May. Author til denne Dissertation foregives at være en Dantziger/ nemlig Jo. Jac. Ammeling/ som ey med sin Præside har været af en Meening/ og derfor maatt taale/ at Præses ved Slutningen har føyet en Epistolam Gratulatoriam, hvori hand anfører et og andet imod sin Respondents Meening/ og altsaa afgiver baade hans Opponent og Censorem. Doct. Schultz meener/ at D. Lengnich er Author til Disputationen, og da hand har god Leylighed at skrive af lutter authentiske Documenter/ vil vel D. Willenbergs fleeste Indvendinger af sig selv bortfalde/ saa at denne Dissertation kand passere for en Forklaring over D. Lengnichs Preußiske Historie, ved det at hans Hoved-Hensende er at beskrive/

hvad paa Land-Dagene i Preussen er foretaget / raadslaget og beslutted / hvilket alt af denne Disputation tydeligen kand forklares / og derved bedre forstaaes / hvad hand i sin Afhandling om det Preußiske Regiments Forfatning har foredraget. (Z) Chodovieky MSS. Brief wegen Regen Volchii Systema. hist. Chron. Eccl. Sclavonicarum Hr. M. Mich. Lilienthals. Author til dette Brev anmerker / at Editionen af berørte Systemate udgivet 1679. / for hvilken staar Andr. Wingerlii Navn / er ey nogen nye Tryk / men er dend samme som 1672. er udkommen til Utrecht uden mand engang dertil har giort hverken en nye Titul eller Anhang. Hvorover Mr Bergius i hans Skrift / de Eccles. Moscovit. er falden paa dend Vildfarelse / at hand har udgivet Wengerlium for dend første Plagiarium som nogen Tid har levet / hvilket og har forledet andre og i sær Gabr. Grobdeck til lige Vildfarelse i hans Schediasm. de Scriptoribus Histor. Polon. Dend første af denne Edition er alleene udgivet til dend Polske Kirkes Brug / hvorover ikkuns faae Exemplarier ere trykte og de fleeste beliggende hos Mess. Wansberg / men saa snart Socianerne i Holland kom dereffter have de for at give deres Parthie i Holl. og Engelland desto større Ansеelse givet Bogen en nye Titul og Fortale / og derhos føyet Authoris rette Navn / paa det at Bogen som noget nyt i Engelland og paa andre Stæder med desto større Begierlighed kunde vorde opkiøbt. Ellers har mand 1679. hverken i Polen eller andensteds vidst

af

af nogen Vengerico ut sigs/ saa at den rette Author til denne Bog er Andreas Vengersicus som er vel fortient af dend Christne Kirke og døde 1649. og udi hvis Epitaphio dette Skrift udtrykkelig nevnes under dend Titul Diatyphos Historiæ Ecclesiarum Provincialium Slavonicarum ad annum usque 1648. thi videre er hand ey gaaet/ og Continuationen deraf til 1650. er skeet af hans Broder Thoma Vengersico og sendt til Voetium udi Holland/ som har sat en net Fortale for Bogen. Author har af Begyndelsen udaf Frygt for Papisterne ey tort sette sit Navn for Bogen. 4. Allerhand neues von gelehrten Sachen/ hvorved opregnes adskillige til Dantzig trykte Disputationer/ Programmata og Vers. 5. Nachricht von einer Thornischen 172 Jahr altgewordenen Frauen. Samme Kone har levet 55 Aar i Egtestand/ 28. i Enkestand/ seet 52. Børn og Børneborns Børn af sine Lænder. I det 3 Stykke indeholdes (1) Nachricht von Henrico Strabando 1. 2. & 3. Den 1 var Burg-Grøve til Thorn/ og har ziiret Byen med et pregtigt Raadhuus og andre skiønne Bygninger har hiulpet til at stadfeste consensum Sendomerienſem om Religionem og bragt det ved hans Forsorg derhen at det Thorniske Gymnasium er stiftet/ forsorget med Indkomster/ Trykkerie og Bibliothec, hand døde som Brandenborgsk Geheime Raad 1609. havende kort forhen giort store Anstalter til at sette Bibelen over af Grund-Texten paa Polsk. Mand har fra ham en Handling af

adskillige Authorum Skrifter trykt til Thorn 1556. og de tvende efterfølgende Aar under dend Titul Institutiones Literariæ s. de discendo atque docendi ratione tomi 3. in 4. og derforuden udgiven den gamle Culmiske Rett 1584 og adskillige Stads-Ordninger 1605. in 4. Ham har mand fornemmelig at takke for det bekiendte Jus Terrestre Nobilitatis Prussiæ correctum saa og Aut. von Obergben Betenkning om Thorns Fortification som endnu findes in MSS. hans Søn og Broder-Søn af lige Navn have været Burggræver og Borgemestere i Thorn. (2) Erläutertes Preussen/ oder außerlesene Anmerkungen über verschiedene zur Preussischen Kirchen Civil und gelehrten Historie gehörige besondere Dinge/ Erstes Stück. Königsberg 1723. in 8. (3) Nachricht von Mart. Boehmii Prussia, Geographice Politice & Ecclesiastice illustrata in MSS. Af denne Authoris Skrifter er efter hans Død ey fundet andet end hans Prussia Illustrata, skreven af en udaf hans Tilhørere/ da hand var Rector i Marienborg. (4) Von dem nicht weit von Thorn ausgeackerten und gefundenen Bärnstein. Fem Miile fra Thorn er et stykke Bernsteen større end en Haand oppløyet/ som i rundhen er gul/ men oven til hvid/ og omgiven med en brun Skal. Mand har funden saadanne Stykker paa andre Stæder for 2 Aar/ som var saa stor som et Hoved. (5) Nahmen 100 gelehrter Männer/ welche/ der Geburt nach Preussen gewesen. Disse lærde Preusser ere samlede af Wittenii Diario og loves at udføre

sere herefter desto meere udførlig. (6) Bajeri Programma von der Altstädtischen Raths Bibliothech in Königsberg. Det fierde Stykke er af følgende Indhold. 1. Petri Jænichii Notitia Bibliothecæ Thorunenlis, quade ejus origine & incrementis, codicibus MSS aliisque notatu dignis nonnulla breviter & succincte exponuntur, accessit Oratio in laudem. B. Godofredi Krivesii. Jenæ 1723. in 4. 2. Prophezeiungen von den Preussischen Regenten / so wohl Pohlnischen als Brandenburgischen Antheils im MSS. Her anføres Prophetierne om Kongerne af Polen af Graddeks Sced. de scriptoribus Pol. og det forvirrede Polen / saa og udrykkes nogle af MSS. og de adskillige Forklaringer / hvorunder er dend Forklaring af det Ord diversicolor / hvilken Hov-Raad Trier i hans Indledning til Vaaben-Kunsten har giort over de mange Farver der findes i det Kongl. Polske Vaaben / holdes for dend beste. Til sidst findes en hidindtil utrykt Vaticinium B. fratris Hermanni Monachi in Ahnen om det Brandenburgiske Huus / hvoraf de sidste Linier derhen fortolkes / at samme engang skal gelange til Keyserdommet. (3) Petri Jænichii Invitatio ad audiendam Orationem in memoriam B. Godof. Krivesii 1721. in fol. Det 5te Stykke indbegriber følgende: (1) M. A. Charitii Commentatio historico-literaria de Viris eruditis Gedani ortis speciatim iis qui scriptis inclaruerunt. Vitemb. 1715. in 4to. Denne Articul er indsendt af Prof. Georg. Daniel

Seylern fra Elbingen / der forhen har forfærdiget en Tractat de claris Gedanenſibus, men over ſine vidtloftige Reyſer og andre Forretninger ey har kundet bringe det til Fuldkommenhed. Om dette Hr. Charitii Skrift er hans Meening / at det var at ønſke / at hand bedre havde efterkommet ſit Løfte / i at forbedre Eph. Prætorii Arbeyde / paa mange Stæder ſætte det udeladte dertil / og meddeele meere Efterretninger af domeſticis monumentis i dend Stæd / hand neſten har opfylt Papiret med unyttige Homonymis. (2) Vita & ſcripta Jac. Orſelii Jcti & Polyhiſtoris eximii. Dette er dend første Prøve af Seylers Forehavende de lærde Dantziger Liv og Levnets Beſkrivelſe / ſom hand haruddragen af Joh. Menſingæ over Oſſelium holdne og til Groningen 1686 in fol. trykte Oration. Oſſelius var af en fornem Franſk Familie, ſom formedelſt Religionen havde retireret ſig til Flandern og Leyden. Hans Fader / ſom nedlod ſig 1631 i Dantzig / ſendte ham til Leyden / hvor hand i ſine Studiis bragte det ſaa vidt / at hand i ſit 21 Aar udgav Minutium Felicem med meget lærde Anmerkinger / hvilke hand dedicerte Dronning Chriſtinæ, og indlagte ſig ſtor Ære hos de Lærde. Siden gik hand til Utrecht, reyſede ſiden igiennem Engelland og Frankerige / og retournerte til Holland 1658 / hvor hand udgav Caji Inſtitutiones med Anmerkninger til Prøve af hans Forfarenhed in Jurisprudentia. 1667 blev hand Profeſſor i Groningen / hvilken Station hand i 19 Aar med Ære beklæde / de og imidlertid udgav det bekandte Theſaurum Nu-

mismatum, saaog Ant. Thyt. begyndte A. Gellium med hans og sine egne Anmerckninger / omsider da hand havde for at aabne sit Bibliothech, bestaaende af 12000 Vol. til Publici Nytte / da de hand over samme Forretning ugift. (3) Erläuterten Preussen / 2 Stück Königsberg 1723. 8. (4) Desselben 3 Stück. Königsberg 1723. 8.

Engelland.

Udi London er trykt 1723. in folio The General Hiſtory of Irland collected by Geoffroy Keating, translated by Dermo d'O Conor, samme bestaar af 6 Alph. 10 Ark og 43 Kaabertykker. Hr. Connor har udi dig Liebhaberne af Historierne giort en stor Tieniste / i det hand af det Irlandske i det Engelske har oversat Keatings Irlandske Hiſtorie / som er forfatted af de beste Documenter, men nu nesten i 100 Aar har været forborgen / hand har forsynet samme Version med Genealogiske og Heraldiske Tabeller. I Fortalen igiendriver hand dend / som har udgivet Memoires of the Marquis of Clanrichard, der har udraabt alle Irlandske Antiquiteter for Fabler og særdeles vildet maintinere, at mand ey burde troede Keatings Skrift. Siden handler hand om de Irlandske Kongers gyldene Crone / hvoraf een 1692. i Irland er funden nesten 10. Skoe under Jorden / veyede ongefehr 5 Unzer / og saae ud som en Hat. Author selv søger udi Fortalen / at fralegge Irlænderne dend Beskylding dem om Haardhed / Uretfærdighed og Grovhed saa ve

vel af gamle som nye Skribentere/ særdeles Engelske/ tillegges. Hand roser Nationens Omsorg/ for at conservere sine Historier, og opregner de gamle Cronikeer/ som paa hans Tider være til. Hand anfører og dend Lyst/ Irlænderne have til Poesie, Historie og Musichen. Og ved denne Edition findes Kongernes og de fornemste Irlandske Familiers Genealogie i Tabeller, og Vaabener indrettede efter Heraldiken. De Lærde har ey andet paa dette Verk at udsette/ end at Mr. Connor skulde have befatted de i Breden befindelige Summarier heller paa Engelsk end Irlandsk/ hvilket Sprog er saare saae bekiendt.

Sammesteds er trykt: A Continuation of the Memorial concerning the desiderata in Learning by the Reverend Mr. Wasse, Rector of Aynho in Northamtonshire. Author hareer herudi fort/ og opregnet de gamle Medicos fra Christi Fødsel af til midt udi det 15de Seculo, kommer derneſt til de Latinske Authores, og ønsker/ at mand paa nye vilde oplegge en forbedret Edition af Fabritii Poëtis Christianis, fragmenta vet. Poëtarum & Tragicorum, saa og Epigrammata veterum, saa vil hand og/ at mand paa nye skulde oplegge Samlinger af nye Poëter, og opregnes ved denne Leylighed de beste Latinske Poëter, som have levet i Danmark/ Italien/ Frankerig/ Tydskland/ Skotland og Spanien/ saa og mange Italienske og Spanske Vers/ som fortiene at oversettes paa Engelsk. Derneſt viiser hand/ hvorledes Patres og Mathematici af MSS, staae

til

til at forbedre hvad endnu er at tilsette Hudsons Geographis og Mejbomii Musicis. Hvorledis mand kand tillegge sig en fuldstendig Samling af gammel Mønt. Hvorpaa følger en Alphabetisk Fortegnelse paa de Criticis, som ey findes i Gruteri face Artium og Gaudentii Roberti Grævii og Gronovii Samlinger.

Irland.

Udi Dublin er udkommen i Aar in octavo 20 Ark stærk The Irisk Historial Library By William Lord Biskop of Derry. Efter at dend berømte William Nickolsen, som forlengst har udgivet sit Historiske Bibliothec om Engelland udi 3 Octav (som 1714 til London formeeret igien er oplagt) og det om Skotland 1702. in 8vo. er forflottet fra Carliesle til Biskopdømet Derry i Irland, har hand saaet dend beste Leylighed i Verden til at bringe det af ham belovede Irlandske Bibliothec til Endelighed; Thi ligesom hand i Engelland har vidst at føre sig det Cottoniske og Harlayske Bibliothec til nytte, saa har hand i Irland betient sig af Collegii Trinitatis til Dublin Bibliothec, og Hertugens af Chandois fortreffelige Bøger-Skat, saa at hand har igiennemgaaet alle der befindlige Manuscripta. I Fortalen af denne Bog handler om det Irlandske Sprogs Alder, og dessen i saa mange hundrede Aar conserverte Reenhed, og søger at bevise, at samme er Moder til dend Danske, Saxiske, ja alle Vest-Landiske Sprog. Siden giver hand Efterretning om de fornemste Grammaticis i det Irlandske Sprog, og dessen ældste Poëter, som kaldte sig Filadha-

og besørgede Historiernes og Genealogiernes Vedligeholdelse som Skalderne i Norden. Ligeledes handler dend om de 4 Academier i Irland / som udi det 9 Seculo vare i saadan Floer / at man paa et af dem / nemlig det til Armagh, har talt paa engang 7000 Studentere. Ved de herudi indførte Bøger falder iblant andet at erindre / at af Wilh. Baxters Glossario Antiquitatum Britannicarum, som 1719. udkom til London in octavo, ere trykte saa faae Exemplaria, at samme Bog neppe er at faae for Penge; At Mr. Mac. Curtin, som 1717. udgav til Dublin a Brief discourse in vindication of the Antiquity of Irland, er største Deel taget af Keatings Bog / hvilken tillige med hans lærde Oversættere O. Connor af Biskop Nicolson roses / dog derhos tilstaas / at adskillige dermed ey ere vel tilfreds. At om Memoirs of the Marquis of Clanrichard er at tvivle / om noget iblant disse mange Papirer herrører fra omrørte Marquis, i hvorvel af Grev Clarendon er bekiendt / at hand har skrevet en vidtløftig Historie om dend Irlandske Rebellion. At Jac. Waræi Skrifter ere her og der / og i sær hvad scriptoribus Hiberniæ angaar / trykt meget her og der formeeret til London og Dublin 1705. in folio. Og endelig / at Richard Boltons fra Benjamin Toke, og siden til Wilhelm dend 4. forsatte Collectio statutorum Hiberniæ er 1719. in folio oplagt paa nye til Dublin / men meget skiødesløs.

Italien.

Udi Rom have Jesviterne nyligen udi deres

Thelibus dett angreben dend nye Edition af Auguſtino, ſom Benedictinerne af Congregatione S. Mauri har udgivit / og ſom agtes meget høyt. Paven har tydeligen givet Jeſuiterne ſin Misnøyelſe derover tilkiende; ſigende at hand med Fornøyelſe har læſt Bogen igiennem / og ey fundet det deri / ſom de giøre ſig ſaa ſtor Umage for at viſe ham.

Til Bononien er trykt i Aar in 4to. / 18. Ark ſterk / Alexandri Machiavelli Diſſertatio Hiſtorico Legalis de veteri Bononino Argenti Bononiæ. Efter at Brovallius, Bentivolus, Calvus og Authoris egen Broder Collatius har ſkrevet om denne Materie, har Author gaaet denne Materie paa nye igiennem / og handlet noget omſtændligere om Monteværket / ſærdeles det Italienſke / og ſærdeles indretted ſine Underſøgninger om Bononeno en Bogloniſk Mont / hvorved hand har anført adſkillige lærde Anmerkninger ſaavel om Bononiens forige Tilſtand / ſaa og af Juris prudentia.

Portugal.

Udi Havnen af Liſſabon er indkommen en Fiſk af overmaade Størrelſe / ſom var gaaen af Søen ind i en af Armene af Tagos-Strømmen / og ved Ebben bleven ſiddende paa Sanden / dend var 10 Skoe høy / 65 lang og 32 tyk / Svantzen endede ſig med 2 Spitzer / hvor imellem var en Diſtantz af 13 Skoe. Aabningen af Sluget havde neſten 52 Skoe i Circumference, ſaa at 6 Menniſker kunde ſtaae opret deri / dend havde 292 Tænder 7 Skoe lang / og For-Tænderne / ſom vare meget hvide / havde

3½ Skoe i Længde. Dend havde Finger-lange Børster som et vild Svin / og paa Hovedet 2 Huller / hvorigiennem dend trekkede Aanden. Øynene vare 9 Tol lange / og stode 9 Skoe 9 Tol viit fra hinanden.

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Medianico.

Optica Dioptica & Perspectiva.

11. Tubus af 12 Skoe. 12 Rixdl.
12. Tubus cælestis af 12 Skoe 10 Rdlr.
13. Polemoscopium eller Kriegs-Perspectiv 3 til 6 Rdl.
14. Øyet af Træe til Camera obscura 4. ß. til 1. Rdlr.
15. Camera obscura portabilis med Mandelen noget at aftegne 4. Rdlr. dito med Speiglet da Figurerne komme ret 5 til 6 Rdlr.
16. Et lidet Camera obscura / hvor Figurerne seeis i Vandet og dermed beveges. 6 Rdlr.
17. Laterna Magica med Vox eller Telle Lyß i stæden for Olie / som ellers giør saa meget smutsig / og foraarsager saa stor Damp / 7 til 10 Rdlr.
18. Øyer Billede / hvoraf 4 hør til en Skive / 16. a 20 Skl.
19. Laterna Magica hvori mand kand give Billederne Bevægelse / 10 Rdl.
20. Øyer Billede som en Veyrmølle / hvis Vinger løbe om / en Fisk der udspyer Jonam. En Jomfrue der giør en Reverence, en Musicus der fører Tacten. Christi Himmelfart. Øyr som leener sig op til noget 2. 4. ß. til 1. ja halvanden Rdlr.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 46.

Dend 16 Novembr. 1724.

Dannemark.

Continuatio om de Biller.

Norben Bille tiente mange Aar i Krigen uden Lands/ og indlagde sig stor Ære/ men fik ingen Penge/ og maatte selv betale det af ham hvervede Folk/ saa hand derover maatte selge sit Gods. Hand var og med i dend Svenske 7 Aars Feyde/ og holdt sig meget vel i Kong Friderich dend Andens Tieneste.

Erich Bille var Lands-Dommer i Langeland.

1574 mageskiftede Jens Bille sig Vreyløf Kloster til fra Cronen for Allinge Gaard i Sielland.

1590 døde Steen Bille til Kiersgaard

Erich Bille blev for Ostende.

1627 blev Ove Bilde skudt i Slesvig i dend Keyserlige Kriig.

1630 døde Marcus Bilde til Hvidkilde.

Samme Tiid levede Erich Bille til Rønnovsholm Fader til Jens Bille Christ. IV. Hof-Junker / som døde i Brunsvig i dend Keyserlige Krig / og Hr. Anders Bille til Damsboe / Danmarks Riges-Raad og Marskalk / som fik sit Bane-Saar i Friderichsodde / nu Fridericia / da samme Festning af de Svenske 1657 med Storm blev indtagen.

1641 levede Vincentius Bille til Valdbyegaard og Rønnov Bille til Sandbyegaard

Samme Aar døde Erich Bille til Kiersgaard.

1643 dend 27 Octobr. ledsagede Steen Bille Hr. Grev Valdemar ad Rußland.

1672 døde Hr. Steen Bille til Kiersgaard paa Bildisbølle.

Hendrich Bille til Skarildsgaard død 1701.

Af denne Familie lever iblant andre Etatz-Raad Jørgen Bille til Ellinggaard / Justitz-Raad Axel Bille til Brumgaard. Schoubynacht Michel Bille / hvis Fader var Oberst Steen Andersen Bille.

Bild.

Vaabenet er fordeelt paa tverts udi tvende lige Deele / dend øverste Sølv / dend underste sort. Paa Hielmen staar to Vessel-Horn: det første sort og Sølv / det andet Sølv og sort.

1288. Niels Bild var med at lade bygge og fundere et Capell i Graabrødre Kirke i Svendborg var og Navnkundig 1303.

Niels Jepsøn ihielslog dend kaldede Greve Geert i Randers/ somme kalder ham Niels Ebbesøn/ og henfører ham til Galterne/ andre til Strange Sønnerne. 1396

1396. Hr. Michel og Hr. Jacob Bild / vare med da Kong Albret blev løsgiven.

1397. Esbiørn Bild Vebner var med til Hove hos Kong Erich paa Gurre.

1432. Peder Bild var med i Horsens paa Forvraget imellem Riget og Stænderne.

1480. levede Coert Bild til Rafnholt.

1534. Var Hr. Niels Bild til Rafnholt / Ridder / og Dannemarcks Riges Raad / dend fornemmeste i Fyen af dem som beseglede dend udgivne og i Hellesøe Kirke forseglede Fuldmagt til at indkalde Kong Chr. 3 til at antage sig disse Riger.

1567. Var Evert Bild til Rafnholt / Dannemarks Riges Admiral.

1590. Døde Jens og Christopher Bild.

1622. Døde Niels Bild til Rugaard / dend sidste af dette Vaaben og Navn paa Sverdsiden / og med ham er Vaabenet nedlagt.

Mand finder ellers et andet Bilder-Vaaben / nemlig en Horneklov og 3 Bielker. Niels Jenson Bild / Vædner / som levede 1405 / førde samme Vaaben.

Bildt.

Føre udi blaat Feldt 3 forsølvede Franske Lillier / rangerte i Triangel i Skioldet / 2 for oven / og en for neden. Af Hielmen opkommer to Harnisklædte Arme / som holde imellem Hænderne en Sølv Fransk Lillie. Andre tegne paa Hielmen 2 blaae Vessel-Horn med lidet Hvidt midt paa / og en imellem dem staaende Sølv Lillie.

Slegten

Slegten har sin Oprindelse fra Norge / og ere i de ældre Tider af Vaabenet / som bestoed af 3 Bielder / kaldet Bielder.

1163 vare Jørgen og Torlaf Bielde navnkundig i Jylland. Af denne Slegt have levet Knud Bildt til Hostrupgaard i Vensyssel Jens Bildt til Hæstrupgaard Vincentz Knudsøn Bildt og Daniel Knudsøn Bildt 1648. Niels Guttormsøn i Norge førde og dette Vaaben saavel som Knud Bild til Møland.

Bing.

Skioldet er fordeelt udi fire Deele/ det første øverste og sidste nederste er rødt/ de tvende andre tegnede med Sølv/ og derudi 3 paa hinanden lagde røde Muur Steene. Paa Hielmen sættes tvende røde Vesselhorn med en forsølvet tver Bielke paa hver. Nogle sætter paa Hielmen/ ligeledes som i Vaabenet/ trende røde Muur Steen imellem Hornene.

Bent Bing levede 1315. og var paa Kong Erich Mendveds Side Forlovere til at underskrive dend i Ryborg imellem Kongen og Hertugen af Sønder-Jylland sluttede Fred/ Hr. Anders Bing til Dybek og Smidstrup 1360. kaldet/ dend Rige var med at forsegle dend til Lovens Holdelse oprettede forpligt. Hr. Benedictus Bing 1373. Jens Bing Cannik i Lund/ og udvalde til Prouft samme steds 1463. men da hand sendte Bud til Rom med Capitlets Breve om sin Confirmation havde Cardinal Franciscus af Mantua, ved Pave Pii II. Mandighed/ bekommet samme Provstie. 1466 var Joen Bing navnkundig/ Bent Bing var Christierni II. Hoveds-Mand 1520/ blev skudt med en Pill i sin Arm af de Svenske/ og døde deraf. Johan Bing 1555/ Kield og Erich Bing 1568/ Aage Bing til Dybek/ Anders/ Joen og Kield Bing til Smidstrup. Dend sidste af Slegten var Hr. Anders Bing til Smidstrup/ Danmarks Riges-Raad og Slots-Herre paa Vardbergs Slot/ hvor hand døde 1589 dend 16 Decembr. i sit 64de Aar. Kong Jacob af Skotland/ som var paa Vardbergs Slot da hand stoed Liig/ beærede hans Minde med følgende Vers, som og ere satte over hans Begravelse:

Quid mirum est Bingi! quod tecum Insignia, Nomen
Armaque fatali contumulentur humo
Quæ per te steterant, quorum tu gloria? nonne!
Hæc æqum est etiam, te moriente, mori!

Med ham blev Vaabenet nedlagt. Erich Nielsøn Sverpe / boendes i Løthesate i Skaane 1434 / førdte og dette Vaaben.

Sverrige.

Udi Stokholm sees dend afdøde Konges Caroli XII. Historie paa Svensk skreven af en Person som har været om berørte Konge indtil hans Døds Tid / og søger Author at godtgiøre at bemelte Konge har erobert 340 Metal Canoner som ere sendte til Sverrig og der forsmeltede / samt 600 Standarter og Faner:

Vel er fra Stokholm bleven meldet at der i afvigte Aar var trykt in 8 Epitome Commentariorum Moisis Armeni de Origine & Regibus Arminiorum & Parthorum item series Principum Iberiæ & Georgiæ cum notis & observationibus Henrici Brenneri. Accessit ejusdem Epistola ad plur. Reverend. ac lib. D. Ericum Benzelium de præsenti statu quarundam gentium Orientalium, men om Indholden eller Anledningen til dette Skrift er ey erindret / thi har mand eragtet nødig at berette / at Author om endskiønt hand ey er bleven fangen ved Pultava / dog besværger sig over det Russiske Fengsel / efterdi hand der / da hand under dend Persiske Gesandte Sarug Chanbergs Svite vilde begive sig hiem er bleven anholden i Rußland fra 1700 til den Nystadske Fred Hand har vel derover mist et og andet MSS. dog har mand endnu Forhaabning om at erholde fra ham det heele Opus

af

af Moſis Armeni ſom levede 430, og hans Geographiſke Beſkrivelſe over Aſien tillige med en ubenevnt Perſianers Bog om de Morgenlandſke Stæder og Lande. Imidlertid udgiver hand her en Dominicaner P. Jo. Bartholomæi a S. Hyacintho korte Extract af Moſis Armeni Skrifft tillige med hans Seric. Principum Iberiæ hvilken hand ved Slutningen tilføyer ſine Anmerkninger og ſit Brev til Hr. Benzelium Bibliothecarium i Upſal. Hr. Brenner har vel hid og did forſvaret denne Moſin Armenum, men ey overalt da hand frit har tilſtaaet at hand ey er accurat i at opregne de Parthiſke Konger, hvor med hand har ſaa viit de Armeniſke Konger betreffer, overgaat alle Latinſke Hiſtoricos, ja endog de Græcſke. Editor vil ey forkaſte hans Forſvar af Chriſti Breve og Abgeri, eſterdi hand ſiger at mand derom i hans Tider har havt Troeværdige Vidnesbyrd. Men i dette Epitome ſtaar alleene paſſim reperire licet apud Latinos Authores, ſom dog ſynes ikkuns at være P. Bartholomæi Forſeelſe, i det Moſis alleene ſiger at hand har brugt Græbſke Authores.

Preuſſen.

Det 6. Stykke af dend 2 Deel af det ſaa kaldede Gelahrte Preuſſen beſtaar af følgende Artikler. (1) Erläuterтes Preuſſen 4 ſtyk/ Königsberg 1723. 8. (2) Jac. Breynii, Gedanenſis Exoticarum aliarumque minus cognitarum Plantarum Centuria, 1. Cum figuris æneis

summo studio elaboratis Gedani fol. 1 Alph. 6 Ark og 109 Kaaberstykker. Dette kostbahre Verk kand nest Hevelii Skrifter med rette iblant dem regnes / som byder de Hollandske Trods i nette Tryk / smukke Kaaberstykker og galant Lærdom / denne Breynius var vel af en Brabandske Familie, men er fød til Dantzig den 14 Januar. 1637. Fra Ungdommen op havde hand stor Lyst til dend naturlige Historie, og særdeeles Botaniken, hans Forældre havde destineret ham til Kiøbmandskab / men hand havde dertil ey Lyst. Af ham har mand adskillige Observationer i Ephemerides Naturæ Curiosorum. 1678 udgaf hand denne omtalte Centuriam Plantarum exoticarum og siden efter 2 fasciculos rariorum in Belgii hortis existentium Plantarum ; kunde dog over Legemets Svaghed hverken bringe dend 3. Fasciculum, endskiøndt Kaaberstykkerne laae ferdige / ey heller det forehavde Viridarium Pomeraniæ ferdig / men døde 1697. efterladende sig en Søn Johan Philip Brejnius, dend som en verdig Arving af sin Fader besidder en stor Samling af curieuse Sager da mand hos ham finder alt hvad de 3 Riger i Naturen mærkverdig frembringer / saa og et skiønt Cabinet af Mynt og andre Antiquiteter, hvormed hand meget villig gaar de Lærde til Hænde. (3) D. Pauli Sam. Pesarovii Illuminatus in veritate religionis Christianæ Hugo Grotius, ut & Jo. Clerici de eligenda inter dissentientes Christianos sententia liber unicus subnexa responsione ad Amicum

Amicum de Guil. Nicholfi defenſione Eccleſiæ Anglicanæ cum parallelo Illuminante Joh. Canuti Lenæi Arch. Lipſ. de veritate & Excellentia Chriſtianæ religionis incomparabili libello. Serveſtæ 1721. in 8. 1 Alph. 18 Ark. Hr. Peſarovius var først Th. D. & Prof. publ. til Konigsberg/ ſiden Prof. Theol. honorarius, til Upſal/ hand har over alle §. §. in Grotii Bog giort Theologiſke Erindringer ſom haver Principia Theologica Wittenbergenſia til Fundamrut. (4) Privilegium fundationis Academiæ Culmenſis ex MSS. Faae veed/ at Korsherrerne til Culm have ſtiftet et Univerſitet, men det af Urbano VI. 1387. udſtedte Privilegium giør Sagen klar/ hvoreſter det er givet lige Frihed ſom det til Bononien, men dette Academie er gaaet under over de forvyrrede Tider/ og da Bononcen er forlangt fra Culm til/ derfra at hente Profeſſorer, ſaa har mand hentet dem i de ſidſte 100 Aar fra Cracau. 5. Anmerckung von 2. und 3. Fach auf und über einander gewachſenen Roſen. Efterdi i Eph. Nat. Cur. og ellers adſkillige Exempler anſeres om dobbelte Roſer melder Doct. Schultz at hand i ſin Have til Thorn 1718. 1720. 1721. 1722. og 1723. har holt deſſlige viſſe dem til Folk/ ladet dem afmale og tørre/ hand forſikrer at diſſe 2/3 og 4 dobbelte Centifolier om de ſtikkes i Kaabet/ længt [illegible] har de forommerte Hand har og 1720. [illegible] dobbelt Hollandſk Nellike purpur og hvid ſiu[illegible]n Stok/ ſom 1721. har baaret Mage

til

til forige. Hand anforer adskillige Exempler af andre curieuse Blomstere (6) D. Jo. Bergii Brev ex MSS. Fra dette 1621. til Christoph. Pelargum fra Konigsberg skreven Brev / handles om da værende Politiske og Religions saa og Academiske og nogle privat Sager.

Nederlandene.

Udi den Hag er virkelig under Pressen L'Amfiteatro flavio descritte i delineato dal Cavaliere Carlo Fontana. Et Verk forventet for lang Tid af de som ere Elskere af Antiquiteterne og findes deruti 24. magnifique Kaaberplader stukne i Rom under Authoris egen Opsyn / det vil udgiøre et Vol. in Folio.

Engelland.

Udi London er trykt / A Description of the great Meteor wich was on the 6 of March 1715. 16 sent in a letter from the late Reverend Mr. Rogert Cotes Plumian Professor at Cambridge to Robert Danniſe D. D. Rector of Spoffert in Iorkshiro. Author giver en accurat Beskrivelse over dette merkverdige Nordlys / og merker at dessen Straaler ved dets største Fuldkommenhed imellem de begge klare Stierner udi Tvillingerne ere trokne nærmere tilsammen og blevne hyppigere her for Norden / indtil de endelig for Synden ere stegne i Høyden / og ved Zenith giort et rund Lys med Straaler. Det samme rekkede ey paa nogen af Siderne til Horison-

ten,

ten, men havde imod Norden Høyden af 10. til 15 Grader / og imod Synden af 40 Grader. Dette Conopeum stoed i 2 Minuter / i hvilken Tid mand saae adskillige Farver / nogle vel mattere og bestandigere / de andre derimod klarere / som dog snart forsvandt. Saa vare og Straalerne mod Vesten en temmelig Tidlang dunkel røde / til anden Tid bleve en af de klareste Straaler strax høyrød / hvorpaa strax efter Haanden fulgte de øvrige Prismatiske Farver / som dog alle forsvandt i een secunde. Disse Farver vare saa empfindlige at de overgik dend klareste Regnbue: kort førend dette Phœnomenon begynd' .. aftage / merkede mand en Zittern og Bevelse af Straalerne eller Strivetne / særdeeles i de øverste Deele deraf / da dessen Convergentia bleve saa forvirrede at heele Himlen syntes at bekomme en Convullion. Samme Tid kunde mand see nogle Stræger af Lyset imod Norden som bevegede sig op ad / og i dessen Bevægelse / i det at gik Paralliel med Horizonten, igiennemskar de klare Straaler. Dends Brede syntes omtrent en Grad, og Længden at være 90 / og de kunde ey bedre lignes / end ved de Bølger som foraarsages i stillstaaende Vand ved en liden deri kastet Steen. Author har 7 til 8 Aar forhen seet deslige et Nord-Lys / hvis Stræger gik af dend klare Skye perpendiculariter i Høyden / i fæden for at disse sidste tenkende sig til en Side. Hand ligner dem her begge mod hinanden / og forestiller sig Nord-Lyset som en Mengde Dunster / der trekke sig tilsammen i en temmelig

Høyde

Høyde over os udi en stor vidtløftig Plan/ der er Parallel med Horizonten. Disse mange sammenblandede Materier støder/ ved det de giøre sig allehaande Stræger og Straaler/ fra sig/ hvilke/ naar Vinden er fuldkommen stille/ stige lige i Høyden/ men naar dend gaar uordentlig/ formenges under hinanden/ omendskiønt dend blæser af et lige Hiørne/ og vorder fordreven til Horizonten hvilken er mod dend Side hvorfra Vinden kommer. Author viiser derneſt hvorledes efter Reglerne af Perſpectiv Kunſten/ ſamme Nordlyß har maatte falde ſaaledes udi Øyne/ som mand virkelig har ſeet det/ og meener at de klare Strægers Bævelſe ſom mand har obſerveret, er reyſet af en mellemkommende Nordentlig Vind. Til ſidſt viiſer hand hvorledes at Nordlyſet let kand foreſtilles ved Skyggen af et Fad/ at hvilket rund omkring udſtaar mange ſmaae Staver eller Kieppe.

Frankerige.

Udi Paris er trykt 1723. Vetera Analecta ſive Collectio Veterum aliqvot Operum & Opuſculorum Omnis generis Carminum Epiſtolarum Diplomatum Epitaphiorum &c. cum itinere Germanico adnotationibus & diſquiſitionibus R. P. D. Johannis Mabillon Presbyterial Monachi Ord. S. Bened. e Cong. S. Mauri Nova editio, cui acceſſere Mabillonii Vita & aliquot Opuſcula ſcilicet Diſſertatii de Pane Euchariſtico azymo & fermentato ad Emin. Cardinalem Bona, ſubjungitur

Opu-

Opusculum Eldefonsi Hispanensis Episcopi de eodem Argumento & Eusebii Romani ad Theophilum Gallum Epistola de cultu Sanctorum Ignotorum, samme Verk bestaar i 1773. Sider in 4 at Titulen skulde mand snart slutte at i dette Verk ey noget er endret / da mand dog deri har giort meget nyttige Forandringer. Maaden som mand deri betiener sig af giver Anledning til at troe / at mand har at takke den samme lærde Pen for denne Edition som har besørget dend nye Edition af Dakerii speeilegio. Mand har indbeelt alle in Aralectis indholdende Skrifter udi 3 Classer, og i dend første anført de adskillige Skrifter af alle Authores i dend anden Diplomata uhrkunder og Breve / og i dend 3 mengde Dissertationer af Mr. Mabillonii. Alle Skrifter i hver Classe ere bragte udi en Methodist og bequem Ordning. Efterretningerne som findes i dend første Edition til Slutning findes her udi Begyndelsen af eendeel Skrifter og de Anmerkninger som forhen fuldte sidst i Skriftet / følger nu under hver Side / det var at ønske at de nye Tilsetninger vare adskilte fra de andre ved nogle Tegn. I Begyndelsen staar en Specification paa de i Verket indholdende Tractater, samt Efterretning af en hver Side og Tomo, der have staaet i første Edition. Ved at tilføye de ved begge Skrifter befindende Slutninger har mand meer at giøre Læseren en Velgefall. Mabillons Lif og Levnet som findes for ved Verken / er mesten en Oversetning / at hvis P. Ruicart har udgivet i det Franske Sprog. Ma-

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Optica Dioptica og Perspectiva.

21. Brenspeigl fyldt med Vand / 1. 2. à 3 Rdlr.
22. Glas Concave Speygler 4 Rdlr.
23. Glas-Speygle / ex plano convexo, til 3. Rdlr. Concave Metal-Speygle 1 Rdlr. 3 ß. til 3 Rdl.
24. Glatte Speygle af Metal 12 Toll lang / 12 Toll bred / 12 Rdlr.
25. Et Prismatisk Speygl af Metal 2 Rdl.
26. Cylinder Speyl / 2 Rdl.
27. Conister Speyl / 2 Rdlr.
28. Prisma trigonum eller 3kanted Glaß for dermed at giøre et stykke af en Regnbue / 1 Rdlr. 2 ß. til 2 Rdlr.
29. Instrumentum Anaclasticum for at finde med Glas-Terningen refractionen, 2 Rdlr.
30. Instrument til at observere Solens Formørkelse accurat' 15 til 18 Rdl.
31. Instrument til at tegne noget Perspectivist bestaar af en Tavle og 2 Linialer / 3 Rdrl.
32. Camera Catoptrica eller en Kiste hvori et Contrafey af en Dalers Størelse præsenterer i Levnets Størrelse / og som Personen levede / koster uden Billede 4 Rdlr.
33. Vitra Polyetra eller Ruder-Glas / hvor en Ting seeis 20 til 30 gange / 1 Rdl. 3 ß.
34. Vitra Polyetra hvori en Ting vel sees mange gange / men mindre / for lige Priis.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 47.

Dend 23 Novembr. 1724.

Dannemark.

Bilov.

Vore tre Ører med forgyldte Skafter / dend eene over dend anden / udi blaaet Feldt; Og paa Hielmen tvende opreyste Ører med forgyldte Skafter. Af dette Vaaben levede 1415 Fiche Bilov.

Aaa Biørn.

Biørn.

Fører udi blaat Feldt en Biørne-Lap af Sølv/ og paa Hielmen en Spidsgaaning eller Rhinoster-Horn forgyldt med Blaat og Sølv Mand findet og iblant dend Forskiæl udi Vaabenet/ at Biørne-Lappen er sort/ og at paa Hielmen staar en li-

ge

ge tegnet Biørne-Lap/ af hvilken/ hvor dend er afskaaren/ et sort Rhinoster-Horn udsliger.

Udi Fortalen til Saxonis Grammatici Historie bliver sagt/ at een af de Biørner haver i det Tog/ som Kong Valdemar 1219 giorte mod Heddningerne/ ført dend Fane kaldet Dannebroge. 1066 siges/ Bent Biørn at være med Wilhel-

mo Conqvæstore kommen til Engelland. Familien synes at være Norsk. 1316 nævnes Christen og Niels Biørnsøn af Kong Mendved med andre af dend Siesvigske Adel iblant hans troe Tienere at være antagne. 1343 gav Hr. Biørn Olufsøn til Steensgaard 2 Bøndergaarde i Milling til Svaninge Kirke, at der skulde giøres Bøn for ham og Arvinger af Prædike-Stolen, blev dend forsømt, skulde Gaardene komme til Steensgaard igien. 1361 haver Hr. Oluf Biørn, Ridder, forseglet med Hertug Albret af Meklenborg om hans Gemahls medgift. 1370 sad Lave Biørn iblant Norges Riges Raad. 1376 var Hr. Jacob Olufsøn Biørn Høveds-Mand paa Gurve dend, der kundgiorte Skaaningerne, at Jyderne havde hyldet Kong Oluf. Samme Aar var Hr. Oluf Biørn, Ridder, til Dannehof i Slagelse, da Kong Oluf blev hyldet. 1439 var Johan Biørn i det Fordrag imellem Kong Erich af Pommern og de Svenske, hand nævnes og 1449 at have levet under Kong Christiano I. 1530 levede Erich Biørnsøn. 1534 døde Hr. Johan Biørn til Nielstrup og Ostrup, Danmarkes Riges Raad, hand er begraven i Nielstrup Sogne-Kirke i Olderup i Fyen. Hr. Anders Biørnsøn dend Yngre til Steenholt var Dannemarks Riges-Raad. Jacob Biørn til Steenholt, Biørn Andersøns Søn, var dend sidste Mand af dette Vaaben, hand døde 1596, og med ham blev Vaabenet nedlagt. Hand satte dend Jydske Lovbog over paa Latin, og af hans Frue Anne Krabbe har mand samme Lovbogs Version paa Høytydsk. Sver-

Sverrige.

Udi Stokholm er trykt 1723 in 4to 11 Ark stærk/ en Svensk Oversettelse af den berømte Tragœdie, kaldet Andromache, under denb Titul: Et ô at Moders-Hierte. Om de Gamles Rythmus haver bestaaet i visse Stavelser/ og nu ey meere er bekiendt/ hvorledes Grækerne og Latinerne have udtalt de korte og lange Stavelser/ saa giver mand sig vel forgiæves Møye/ med at finde de Gamles Rythmus, at mand ey skal tale om/ at sligt nøder Poëterne ofte/ at skrive tvungen og koldsindig. Hvorudover ey allene hos alle Europæerne/ men endog hos Persianerne/ Araberne/ Sineserne/ de nu levende Jøder/ jo selv de Barbariske Folk i Africa og America/ denb slags Poësie, som rimer i Enden af Linierne/ er bleven meest antaget. Men da denb Italienske Poësie neppe kand taale de Mandelige Riim/ de Spanske Mandelige og Qvindagtige bruges allene for et Syns skyld/ og de Engelske for rum Tid siden ey meere binder sig dertil; saa har mange holdet det for langt bedre/ at afskaffe Riimene/ og alleene at binde sig til et vist Tal Stavelser/ helst da over Riimene de beste Tanker enten tabes eller forringes. Som og Ephorus, Isocratis Discipel, hos Ciceronem ad Brutum c. 57 statuerer noget deslige. Dette har bevæget Wræv Gyllenborg/ som har oversat denne Tragœdie, til at forretage sig denne Oversættelse paa denne Maade uden Riim/ og siges/ hand meget lykkelig at have deri reussieret/ og vel

exprimeret Affecterne, saa at mand i heele Verket overalt observerer en ret Cothurnum. Til denne Tragœdie er lagt Grunden af Virgilio Æneid. 3. 292. seqq. efterdom Euripidis Andromache derfra gandske er different. Virgilii Udkastning har Racine for det første udført. Dend Sindrige Engellænder Philips endnu meere udpyntet/men af Grev Gyllenborg er dend bragt til Fuldkommenhed/ da hand ey allene har afgivet en blot Oversættere/ men endog sat alting i større Anseelse. Til at ziire det Danske Theatrum, er og samme Tragœdie efter det Franske bleven oversat/ som mand ey vil tvifle paa/ jo/ naar dend kommer for Lyset/ vil reuslere.

Udi Upsal er trykt 1723 Dan. Tisselii Pastoris Hammarensis Uthförlig Beskrifning öfver then stora Svea og Gotha Siö-Wetter. Dette Skrift bestaar af 124 Sider in 4to. Efterdom Author boer tet ved denne Søe/ har hand foretaget sig/ samme at beskrive/ hvilket vil blive de Lærde saa meget meere angenem/ som hans Efterretning er troværdig og forfatted i god Orden. Det bestaar af 7 Capitler/ i det første handles om Søens Navn/ Størelse og Situation, og udregnes dessen Brede paa 3 Svenske Miile/ og Længden paa 14. Hand viiser/ at denne Søe er 60 til 70 Alen høyere end Öster- og Vester-Søen. Udi det andet Capitel bliver de i denne Søe befindlige Øer/ Vugter/ Breder/ Bierge og Klipper beskreven/ tillige med Beskaffenhed af Søens Brede og Grund. Det Tredie indeholder Fortegnelse paa

de

de 40 Floder / som falde i denne Søe / hvorimod ikkuns een eeniste Motala falder af samme ud i Øster-Søen / der / efter Authoris Beregning / fører Nat og Dag 24 Millioner Cubik-Alen Vand i Øster-Søen / og altsaa dog i 2 Aar og 9 Dage ey kand bringe det saa vidt / at Vandet i Søen kand falde een Alen / om de 40 Floder ey førte det ringeste Vand ind i denne Sø. I det Fierde undersøger Author, hvor dyb Søen er / og hvorledes dend samles med andre Søer. Mand har hidtil været udi den Meening / at dend ved Bierget Omberga er uden Grund / derimod viiser Author, at dend ey er over 70 Svenske Favne dyb. At Søen ved underjordiske Gange hænger tilsammen med andre Søer / er endnu uvist; da mand dog ey kand udgiøre / om ved idelig anholdende Vinde Vandet i dend Søe vexer / eller om det stiger i dend eene naar det falder i dend anden. Udi det Femte Capitel opregner hand de fornemste Phænomena i denne Søe / som Vandets Bevægelse / Hylen og Luden / Glands og forunderlige Forestillinger af Skibe / Taarne / Huuse &c. / og tilskriver det meeste Vinden / dend underjordiske Luft og de fra Søens Grud opstigende mangfoldige Dunster. Det Siette er destineret Undersøgninger om denne Søes underlige Fald og Stigelse / hvorom Author opregner sine 1720 / 1721 og 1722 giorte Observationer, hvoraf mange fleere vare nødige / om mand vilde undersøge dessen sande Undersøgning / hvorfore Author lover / bedre at undersøge Sagen. Udi det Syvende Capitel giver

hand en accurat Beskrivelse om de Fiske som fanges i denne Soe/ hvorved i sær er mærkværdigt/ hvad hand siger om Aalenes Avling og Fortplantning / i hvilke baade hand og andre har fundet Eg/ hvoraf deres Unger genereris.

Tydskland.

Udi Dreßden har Mag. Christian August Hansen nylig ladet trykke in 4to 6 Alph. 11 Ark stærk: Religions-Prüfung / welche von der natürlichen Religion leitet zu der Christlichen / deren Göttlichkeit/ Nutzbarkeit und Fürtreflichkeit erwiesen / und hingegen der Ungrund der Ab Wege/ die von aller / insonderheit der Christlichen Religion abführen / gezeiget wird. Author viiser heri paa dend eene Side dend Irreligiositet, som findes in Atheismo, Indifferentismo, Epicurismo og Overtroe. Og paa dend anden Side de Profane Religioner, Hedendommet/ dend nu værende Jødiske og Mahumetanske Troe. Dernæst er forestillet dend Romerske Pavedoms Affald fra dend rette Christendom / dend Evangelske Lutherske Religions Sandhed/ hvorved Kirken renses fra Pavedommens Misbrug / Afvigelsen fra dend Evangeliske Kirke ved de Calvinske Reformerte, Socianerne og Enthusiasterne, tillige med et Anhang om dend nu værende Grædske Religion.

Nederlandene.

Udi dend Hag er trykt i Aar Memoires pour servir

servir á l' histoire du XVIII. Siecle par Mr. Lamberty, samme bestaar af 3 Alph. 19. Ark. in 4. Efter at Mr. Lamberty har havt Leylighed at erfare adskilligt om store Herrers Underhandlinger og selv er brugt hos eendeel/ har hand/ da hand udi Bern har fundet et fornøyeligt Opholds/ heller vildet unde dend lærde Verden Prøver af hvis hand har samlet end lengere melere sig i Affaires. Hvor forbindelig hand derved har giort sig dend lærde Verden/ er let at agte/ om hand udi dend Beskrivelse hvorved de i dette Verk anførte publique Skrifter sammenhenger/ ey lader see meere Partiisthed for det ene Parthi end det andet. Men de som ere bevandte og kyndige i de Saxiske/ Polske/ Svenske og Nordiske Sager vel vente lig have et og andet at sige paa Mr. Lamberty Arbeyde/ efterdi hand lader kiende for Frankerig alt formegen Estime.. Thi i deslige Samlinger kand mand og ved at sortie eller undertrykke et Skrift/ ofte give Sagen en langt anden Ansseende. Med denne Deel er ikkuns giort Begyndelse til Verket/ og indbefatter dend alleene de 2 Aar 1700. og 1701. Det var at ønske/ saa nyttig som Verket i sig selv er/ og saa vel det er skrevet/ at Author med større Forsigtighed vilde udføre dette sit Arbeyde/ at det ey skulde komme i Miscredit/ da mand af deslige Samlinger har sig stor Nytte at vente/ thi om vel alle Gesandters Skrifter ey ere lige gode/ saa findes dog nogle veri vel udarbeydede og skrevne paa meget god Latin.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar l' Hiſtoire & plaiſante Chronique du Petit Johan de Saintre, de la Jeune dame des belles Couſines, ſans autre nom nommer avec que deux autres perites hiſtoires de Meſſire Floridan & de la belle Ellinde & l'Extrait des Chroniques de Flandres: ouvrage enrichi de notes critiques, hiſtoriques & chronologiques, d'une preface ſur l' origine de la Chevalerie & des anciens Tournois & d'un avertiſſement pour l'intelligence de l'hiſtoire ſamme er trykt i 12. udi 3 Vol. og beſtaar af 717. Sider. Om en Bogs Rarhed og Kaſtbarhed er beviiß paa deſſen Godhed/ ſaa har denne fortient paa nye igien at opleggeſ. Udi Mr. Bulteau hans Auction har et Exemplar koſtet 97 Fr. tb. og det Exemplar hvorefter denne nye Edition fremſkinner/ kommer Forlæggeren til at ſtaa 180. Livres. Det er et lidet Bind in 8. trykt med Munke-Skrift til Paris/ og 1523. kommen fra Preſſen/ ſom Underſkrivelſen betegner. Author har bedet Ant. de la Salle, ſom er at ſee af adſkillige Stæder i Bogen. Hand har været en fornemme Mand og har ſkrevet adſkillige Hiſtorier. Denne Roman har hand bragt til Ende 1459. Dend nye Editor har i Fortalen ſagt adſkilligt derom/ men derved begaaet adſkillige Urigtigheder. Author til Hiſtoire de la belle Ellinde heede Roſſe de Brinchhamel. Petit Jean de Saintre, der tillige med Dame des Belles

Cou-

Coufines giør Hoved-Personerne i denne Roman, var Joh. de Saintre Ridder og Seneschal af Anjou, hans Søn som levede 1355. stod i stor Anseelse og har havt adskillige Krigs Tieniſter. Denne unge Jean de Saintre diſtingverte sig i adskillige Tourneringer saa og Trefninger til Lands og Vands. Hand var een af de 16 Riddere som til Cairo avteg Kamp mod 22 Renegater, og overvandt dem; hand var liden og af en svag Complexion som kand have givet Anledning til hans Navn; denne hans Hiſtorie er sammensat af Hiſtorier og Fabeler; og er i henseende til de Tider, hvis Art og Skikke de foreſtiller, skreven meget angenem. Author giør alle da levende fornemme Personer og Herrer bekiendt; og fører deres Vaaben meget accurat an; som ey er af ringe Vigtighed. Jovrigt betiener hand sig af Roman Skrivernes Frihed; og giør Begyndelſen med et Anachronismo som vel ikke taaltes i et alvorlig Skrift; i det hand siger; at denne Hiſtorie har tildraget sig i Dronning Bonæ Hof i Bøhmen; da dog denne Bona er død førend hendes Gemahl Hertugen af Normandien kom til Kronen. Alt hvis om denne Petit Johan fortelles maae være skeet under Carolo VI. eller Carolo dend Viiſe. Editor har ved Bogen føyet en Efterretning om Tourneer Spil; som dog ey er accurat; og havde hand giort bedre i; at have i dets Sted anført en kort Indhold af Verket; og sagt sin Meening om sammes Caracter. Det var at ønske; at Bogen var bedre trykt; og

mand

mand bedre havde i Agt taget den gamle Ortographie i Originalen, som ey bruger noget spitz V. i Mitten/ men stedse i Begyndelsen af Ordene. De ved Bogen føyede Anmerkninger ere ey Editoris Arbeyde/ da hand selv tilstaar/ at hand her faaet dem af en lærd Mand.

Sammesteds er nu udkommen den 2 Edition af les Moeurs des Americains comparées aux Moeurs des premiers temps par le Pere Lafitau Jesuite denne nye Edition bestaar af 4. Vol. in 12 og ere de samme Figurer deri som udi dend in Quarto. Prisen derpaa er 12 Franske ß. Udi Holland er dend 3 Edition under Pressen udi samme Format som dend første/ og er denne Bog vel antagen. P. Lafitau Arbeyder endnu paa et andet Verk som ey vil giøre ham mindre Ere end det første.

Udi Paris er derforuden i Aar kommen fra Pressen Histoire des revolutions d'Espagne ou l'on voit la decadence de l'Empire Romain, l'Etablissement de la domination des Vandales, des Sveves, des Alains, des Silinges, des Maures, des Francois & la division des Etats tels qu'ils ont été depuis le commencement du Siecle IV. jusqu' à present, le tout conformement à la plus exacte Chronologie. Dette Verk bestaar udi 12. af 4. Vol. Dend generale Spanske Historie har hidtil været meget lidt bekiendt i Frankerige/ denne Mangel har mand vildet afhielpe ved de mange/ paa en Tid udi denne Materie udgivne Skrifter/ nemlig

lig Historie de la Monarhhie d'Espagne, i 9. Bind. Revolutions d'Espagne, i 5 Bind / og Oversettelsen af Mariana Spanske Historie / som med sine Anmerkninger nesten udgior 10 Qvartanter. Disse nu udgivende Revolutions d'Espagne ere udarbeydede ved Abbed de Vairac som har dend omtalte Oversettelse af Mariana under Hænder / og det ved dend Anledning / at Forleggeren havde tilhandlet sig et MSS. af lige Titul / som hand bad Mr. Wairac forbedre siden disse og her deri feylede / men denne lærde Abbed fandt saa mange Feyl deri / at hand heller vilde skrive et nyt Verk end forbedre det gamle / saa at i stæden for 2 smaa Bind ere disse 5 sterke Tomi forferdigede. I Fortalen der udgior 164 Sider / tilstaaer hand oprigtig at denne Bog endnu feyler meget / saasom den i 8 Maaneders Tid er forferdiget / en Tid alt for kort til at mand derved kunde i Agt tage alt dend Accurateste der udfordres til en Historie, da hand desuden har været bunden til at følge en andens Udkast / og det i saadan Hast / at hand ey engang har kundet læse sit MSS. igiennem / da hand Exemplaria tillige til tvende Bogtrykkerier har maat levere. Hand giver i denne Fortale en lærd Fortegnelse paa alle de Spanier / som siden det 6 Seculum har skrevet deres Lands Historie. Om Mariana dømmer hand / at hans Skrivermaade saavel paa Latinsk som Spansk er skion / ædel / sirlig / eftertrykkelig / kort og naturlig / dog vilde mand sig af ham have ladet forblinde / om ikke Petrus

Mon-

Monticamus, Joseph Pellicer, P. Moret en Jesuit og Don Jean de Firreras, havde opdaget hans Feyl/ og vist at hand forvender Tideregningerne/ og selger mange Fabler for Sandheden. Ved hver Bog har Abbed Vairac føyet Summarier over Bogens Indhold og en Cronologisk Tabel over de Spanske Konger. Mand tør ey forundre sig over at i dette Verk forekommer saa mange Revolutioner, da Author har nesten givet alle Tilfælde det Navn/ som for. Exemple udi den første Tomo kalder hand det en Revolution som dog ey var andet end en snart igien dempet Stempling imod Kong Recaredum, og paa denne Maade findes i den første Bog paa paa 192 Sider 23 Revolutioner. Man kand ret sige at i ingen Historie ere saa mange Forandringer at finde som i denne/ da Læseren i et Korteers Tid der finder mange Kongeriger/ og i dem mange Konger/ hvoraf kand sluttes at den Spanske Historie er meget tung at huuske/ og endnu besværligere at skrive/ Mand maae dog tilstaae Abbed Vairac den Roes at hand har vist stor Lærdom i dette Verk/ og læst mengde Spanske Historie-Skrivere. Mand er ham og forbunden at hand har vidst at føre sig Abbed de Longuerue lærde Anmerkninger og D. Jo. de Ferrera Undersøgninger saa vel til Nytte. Denne Historie begynder med Aar Christi 409. og endes med den Radstadske Fred 1714. Mand bar ellers herved at erindre at Author i dend 5 Tom. p. 14. giør Keyser

ler Carl dend 5te 1506. tretten Aar gammel/ da hand dog først er fød 1500. Dend 12. Bog bestaar ikkuns af 116. Sider/ og Indeholder Ferdinandi Catholici Philippi, Caroli V. Philippi II. Philippi III. Philippi IV. og Caroli II. Regierting/ under hvilke Author opregner 10. Revolutioner, derpaa følger Philippi V. Regierting/ som alleene udgior 525. Sider.

Endnu er sammesteds udkommen: Nouveau Voyage de France avec un Itineraire & des Cartes faites exprès, qui marquent exactement les routes, qu'il faut suivre pour voyager dans toutes provinces de ce Royaume, Ouvrage egalement utile aux François & aux Etrangers. Samme giør 618 Sider in 12. Mr. Piganiol de la Force hans Beskrivelse om Frankerige har ey allene været de Fremmede/ men endog de Franske selv angenem/ der ofte ikke vide/ hvad curieus og mærkværdig der er at finde i deres Fæderne Land. Denne nye Reyse er egentlig et kort Begreb/ paa hvis Author udi de 8 Bind af sine Reyser har holdet for det vigtigste og curieuseste. Efterdi samme ey var bequem til at føre med sig paa Reyser/ har hand samlet Beskrivelserne af de paa Land-Veyene liggende Byer og Stæder/ og vedføyet Vey-Viiser og Reyse-Korter/ som udtrykkelig dertil ere forfærdigede/ paa det at de Reysende kunde have det sammen i en Bog/ som tiener til Efterretning og Fornøyelse.

Machi-

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Optica Dioptica & Perspectiva.

35. Microscopium med et Glas til at betragte alle slags frøe Edelsteene insecter og deslige/ 2 ℔. til 1 Rdl.
36. Det Moschenbrochiske Microscopium, 9. Rdlr.
37. Microscopium med 6 gandske smaae Glas/ og allene som det allermindste Knappenaals Hoved/ 6 Rdlr.
38. Microscopium med adskillige Glas/ tilligemed en egen Stillage til at illuminere Objecta ved Solen eller Lys/ og til at see kiendelig paa en Fisk circulationem sanguinis, alt saa lidet at mand kand bære det hos sig i Lommen/ 18 Rdl.
39. Camera Catoptrica med 6 Speyle/ hvori viiser sig en Sal med mangfoldige Statuer og deraf er ingen Ende at see/ 16 Rdl.
40. Dito med 4 Speygle/ 12. Rdlr.
41. Tabulæ Striatæ hvor 2 eller 3 Billeder synes paa en Tafle/ 3 ℔. til 1. a 6. Rdlr.
42. Deslige smaae Casser med 2 Speyle/ som forestiller en Bygning eller Grotte 2 til 6 Rdlr.
43. En Casse hvori ved et Prismatisk Glaß/ sees 1. 2. 3. til 16. skionne Regnbuer/ og et Billede/ engang staaende/ en anden gang liggende/ og den 3die gang hengende ved Føderne/ 3 Rdlr. 4 ℔.
44. Tubuli capillares.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 48.

Dend 30 Novembr. 1724.

Dannemark.

Biug.

Anno 1370. levede Hr. Berent Biug. 1387. levede Benedictus Biug til Gundersleyholm Miles som 1391. gav endeel Gods til Andvorschov.

Blaae.

Skioldet er fordeelt paa langs ned udi tvende Deele i dend første / som er Sølv / staae tvende blaae Tverbielker / dend anden er blaae paa Hielmen staae 2de Vesselhorn / det første blaat og

Sølv/ det andet Sølv og blaat/ af hver Horn udstaar 3de Paafugle Feyre/ og imellem Hornene en opstaaende Paafugle Feyr/ iblandt lades Paafugle Feyrene borte/ saa forekommer og Hornene paa den Maade at de ere blaae med en Sølv Tver-Bielke/ saa findes og det ene Horn skaktaviet med Sølv og Blaat/ det andet gandske blaat og ligeledes Bielkene i Vaabenet/ Skaktavlede med Blaat og Sølv.

Denne paaer været en fornemme og gammel Slegt i diss Rigter/ saa at/ som Sagnen gaar/ have de boet i mange Aar paa Lovested Gaard i Skaane/ førend de blevne Christne/ hvor deres Begravelser paa Marken endnu findes. 1240. levede Hr. Iver og Hr. Jon Blaa til Grønneberg hos Rokneksbing i Sverrig/ denne Hr. Jon Blaae var den/ som fik Valdemar Byrge Jaris Søn imod sin Faders Villie udvalgt til Konge i Sverrig/ da Faderen selv havde Lyst til Cronen/ og søgte at declinere sin Sons Valg/ paaskydende hans Ungdom/ men maatte høre af bemelte Hr. Joen Blaae/ at hvis berørte Valdemar ey kom til Regieringen/ vilde de Svenske vel faae en anden Konge/ og da Jarlen spurde hvo det da skulde være/ klappede hand paa sig selv og sagde. Under denne Kiortel ville vi faae en Konge/: hvoraf Familien Vælde og Ede kand sluttis. Hr. Iver Blaae boede paa Korbolle i Fyen/ kaldet siden Elling-Gaard/ Ulfeldsholm og nu Holkenhavn. Sivert Lauritzen Blaae af Orebygaard/ lovede med Kong Erich 1317. for dend Vendeskatt som med hans Søster-Daatter skulde udredes til Grev Christian af Oelmenhorst. 1446. var Oluf Lauritzen Blaae med at giøre de saa kaldede Laalandske Vilkaar. Hans Søn Erich Olufsen meenes at være den sidste af denne Slegt og Vaaben/ Erich Blaae eyede Orebygaard i Laaland. Over Hr. Mauritz Blaae læses dette Epitaphium:

Her ligger Hr. Mauritz Blaae en Ridder saa

bold/ en Stund førde hand dend blanke Skiold/ nu ligger hand her under sorten Mold.

Om denne Hr. Iver Blaae er bekiendt i vores gamle Heldte-Sange/ du tør aldrig Sporen Spende/ og ey tage Harnisk paa førend du møder dend fande Mand som heeder Hr. Iver Blaae vel op for Joar Blaae paa Grønnebierg i Sverrig.

Blaaefod

1286. var Jacob Nielsøn Blaafod med at ihielslaae Kong Erich Glipping i Finderup/ hand levede og 1306 hans Frue Kirstine ogsaa 1308. eendeel Gods til S. Claræ Kloster i Roskilde.

Blaadspyd.

1235. levede Saxe Blaadspyd udi Norge.

Sverrige.

Udi Norrkiøbing er nu den anden Deel af Mag. Chr. Schrivers paa Svenske oversatte Siele-Skat ferdig tryckt/ og bestaar af 84 Ark/ og udgiør med dend første Deel et fuldkommen Bind/ paa de øvrige Deele arbeydes med stor Flid.

Udi Upsal har Pr. Ole Rudbech, som hidindtil har giort sig bekiendt af sine Skrifter/ færdig liggende til Trykken 2 Skrifter af samme slags/ som med første vil komme fra Pressen. Dend eene vil føre til Titul: Chami delictum & pœna Gen. IX. 20, 21 & 22, om hvilket Dictum hand forteller adskillige Oversettelser og Meeninger/ og derpaa samme efter Anledning af Texten, og andre saa vel Orientalske som Europæiske Sprog forklarer. Det andet Skrift kaldes Philologema Etimologicum

logiam Biblici nominis DEI Schaddai nec non Thalmudici nominis Messiæ una cum vindiciis avium Arbah Solam Schargol & Chagab Lev. XI. & Deut. XIV. Memoratarum, qvæ suppresso veri Auctoris nomine Schediasmate qvodam prodierunt per Andr. Norrelium Suecum Amstelodami apud Sam. Schonvald 1720. 8. Adjecta huic Schediasmati Oratione de iisdem Avibus, Upsaliæ pro deponendo Rect Academico habita anno 1715.

Tydskland.

Udi Ulm skal udi den der bosatte Bogførers Daniel Bartholomæi Forlag/ Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum, hvorpaa dend berømte Schilter i Straßburg udi saa mange Aar haver arbeydet/ trykkes under dend Titul Joh. Scilteri Icti Argentinensis Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum Ecclesiasticarum Civilium Literariarum, exhibens Scriptores Ecclesiasticos, Otfridum, Notichirum Willeramum aliosque, veteri idiomate francico & alemannico una cum versione Latina & Notis. Monumenta item veterum Germanorum Civilia, Legem salicam, Poemata varia &c. denique Glossarium ad scriptores lingvæ francicæ & Alemannicæ; item Gothicæ Longobardicæ & Anglo Saxonicæ veteris, ex vetustissimis Monumentis, cum editis tum manuscriptis

tis ad res divinas pariter ac humanas pertinentibus conciunatum. Opus diu desideratum ex Autographo B. Authoris integrum publico commodo cum cura dabit. Johannes Christianus. Simon Argent. Ictus liberæque Civitatis Imperialis Campadamensis Syndicus. Dette Verk skal bestaae af 3 Tom. in folio, i den første skal ansees alle Kirke Skribenterne, som ere skrevne paa det gamle Frankiske og Alemanniske Sprog, tillige med tydsk Oversettelse af eenkeel Latinske Skrifter eller dessen Fragmentis. Begyndelsen dertil giør Otfridi en Weisenbergs Munks Evangelii Bog, der er en Oversettelse paa tydske Riim af visse udaf de 4 Evangelister dragne Historier og Texter som denne Munk i det 9 Seculo har forferdiget dem til Tieniste, som ey vare kyndige i det Latinske Sprog og inddeelt i 5 Bøger. Flacii Edition som 1571. in 8. deraf udkom er meget rar og fuld af Fryl, siden have de Lærde og i Særdeelshed Freher og Lambecius meget hiulpet til at forbedre denne Bog. Men Hr. Socilter har besiddet een af Joh. Ph. Schmiden med stor Flid forferdigede Afskrift af een i det Keyserlige Bibliothech befindende Codice og Variantes lectiones som en sikker Dansk Minister haver samlet af det Heydelbergske MSS. i det Vaticanske Bibliothec ved hvilken Hielp hand har forbedret adskillige Steder og ladet det heele Verk afskrive oversette paa Latin og forklare med lærde Anmerkninger.

Hvor-

Hvorpaa følger Notkeri Labeonis Abbed til S. Gallen, tydske Oversettelse og Paraphralis over Psalmerne. Efterdi Notcheri have giort sig bekiendte i det 10 Seculo. En Munk til S. Gallen med det Tilnavn Balbulus, omtalte Abbed og en Biskop til Lyttig / saa er mand i Tvivl om hvo dette Arbeyde er at tilskrive / og Lambecius har vist af en meget gammel Codice i det Ambrosianske Bibliothec, at denne Oversettelse og Psalter er sig fra Otfrido, saa at det synes at Otfridus har først forferdiget dend / men een af de omtalte Notkeris har overseet dend paa nye / forandret adskilligt af da ey meere deri brugelige Ord og dertil føyet adskilligt af dend Latinske Vulgata, hvorom i Forralen af dette Verk med meere skal handles / det 3die Sted i dette Verk indtager Villeramis Frankiske eller tydske Oversettelse af Høysangen. Denne Willeramus er i det 11. Seculo bleven Abbed til S. Sebastian til Eberberg i Beyern / og døde 1085. Hans Oversettelse er udgiven 1598 af Paulo Merula som holder dend for Plattydsk hvorimod Freher med ret søger at maintinere, at dend kommer dend Beyerske Talemaade nærmere. Merula har ey havt noget got MSS. saa at naar det Exemplar confereris med det Keyserlige MSS. synes det at være et langt andet Verk. Hvorudover Schilter har brugt dend til Worms 1631. udgifne Edition, hvori hand paa det nærmeste har fuldt dend Afskrift Freher har hafft af det Pfaltziske Exemplar. Man vil tillige derved

syne Lambecii Specimen eller og betiene sig af dend til Amsterdam 1655 in 8. med Franc. Junii Anmerkninger udkomne Edition, hvilke skal settes ved siden endeel smaae Skrifter / som S. Benedicti Ordens Regel paa Latinsk og Tydsk / hvoraf kand sees hvorledes Sproget har udseet i det 13. og 14 Seculo, og sig siden forbedret / et stykke af en gammel Oversettelse af Isidori Hilpalensis Bog imod Jøderne om Christi Fødsel Lidelse og Opstandelse fra det 2det til 9de Capittel / tillige med dend Latinske Text af Breulii Cölniske Edition, hvilken Oversettelse siges at være forferdiget udi Spanien midt udi det 8 Seculo, da mange Tydske opholdt sig iblandt Gotherne og Vandallerne. Derforuden Rab. Samuels af Marocco en omvendt Jødes Brev til R. Isaac om Messiæ Tilkommelse / der af en Dominicaner Alphonso er omsat af det Arabiske paa Latin / og af Anonymo i det 13 Seculo paa tydsk. Et Register over de gamle Tydskes Søndags og Festers Evangelier / som ere meget differente fra de nu omstunder bruges / saa og en gammel tydsk Calender af det 12 Seculo, som ikkuns gaar til Sept. Nogle Stykker af Catechismo som de ti Bud dend. Apostoliske Troens Bekiendelse / Fader vor / Nadverens Indstiftelse / adskillige Skrifte-Bønner ꝛc tillige med Schilters Latinske Oversettelse og Anmerkninger. Christi Samtale med dend Samaritanske Qvinde paa gamle tydske Riim af det 9 Seculo. Dend Ambrosianske Lovsang og Rythmi

mi de S. Annone af det 12 Seculo, tydsk og Latinsk med Schilters Anmerkninger. Dend anden Tomus skal indeholde/ hvis som henhører til Lov og Ret samt verdslige Sager/ hvoraf Hr. Schilter forhen har udgivet Codicem Juris Alemannici feudalis. Jakob von Konigshofens gamle Krønike med lærd Fortale/ Dissertationer og Anmerkninger. Men i denne Tome skal først findes de Saliske Love/ som uagtet Echardi Edition vil blive de Lærde meget angenem/ efterdi det er gandske afskreven udaf det Kongl. Exemplar i Paris af Hr. Johan Georg Schotten/ som siges at være meget forbedret/ og at vige meget fra Heroldi Edition. Hr. Schilter giør i Fortalen mange Anmerkninger/ som gandske kuldkaste Echardi Gisning om de Saliske Loves Stiftere/ dessen Lande værd Malbergiis og Tingstæder/ og setter alting i Rigtighed. Hvorved Mr. Schilter erindrer at der findes 2 Editioner af disse Love/ de ældste halt Latinsk/ som vedholder den gamle Frankiske Retterbods Ord/ og er det ældste Stykke af det tydske Sprog/ skreven endog førend de Franske Kongers Herredømme derover. Og dend anden Edition gandske Latinsk/ forfærdiget under de Franske Konger/ og udgivet af Balucio i hans Capitularibus. Dertil norder Land-Retten føye t som/ Herold/ Goldast og Lindenbrog har udgivet/ det tilskrives vel Kayser Carolo Magno i de yngre Manuscriptis, men Hr. Schilter har udi et Strasborger Exemplar, der har været dend Bey-

erste Regi-rings Dombog/ og er meget accurat skreven/ samt indeholder Caroli Magni Capitularia; fundet/ at det er giort til Nyenberg/ hvoraf hand slutter/ at paa Rigsdagen til Nyrnberg 1208. er indført under Keyser Ottone 3. og alsaa er af samme Alder som Lehnretten. Dend neste Sted herpaa er agtet et stor stykke af et tydsk Digt om Keyser Caroli Magni Kriig mod Saracenerne i Spanien/ dog feyles Begyndelsen/ skiondt deraf haves 4495 Vers. Det Exemplar Schilter har betient sig af er meget gammel/ og udsiiret med mange Billeder/ som betyder denne Keysers Bedrifter/ derpaa vil følge et Poema von Chunich Carl und von Ruoland gemacht/ wie sie die Heydenschafft überkommen. Dette Vers er giort af een kaldet Stricker/ efter den nyere Skrivermaade/ og henhører efter Goldasti og Morhofs Censur, til det 12 Seculum. Lambecius har ladet trykke Enden og Begyndelsen deraf/ men det heele Vers er ey forhen trykt. Siden følger det bekiendte Epinikion paa tydske Riim over Kong Ludvig/ som Schilter har udgivet 1696. men nu mærkeligen med nye Anmerkninger vorder formeret/ hvorefter Paræneticí Scriptores udgifne af Goldasto 1604. og nu meget rare skal slutte denne 2 Tomum. Dend 3 Tomus er alleene destineret Glossario Francico Alemannico som det fornemmeste Stykke af dette heele Verk/ og Nøglen til disse gamle Skrifter hvorudi Schilter med usigelig stor Møye har forklaret de gamle forglettede og dunkle Ord og Talemaader/ af

saa

saa vel de Tydske og Franske som og Gotyiske/ Engelsk/ Saxiske/ Cimbriske og Longobardiske Sprog/ af trykte og skrevne Bøger/ Love/ Statuter og Documenter. Rhabani Mayeri Glossarium om det Geistelige Liis Dele/ som alleene udgiør et Blad/ har meget lit bert kundet tiene ham/ og hans Glossarium over det gamle og nye Testamente er ey endnu udkommen/ og libet Haab om at see det nogensinde trykt. Keronis Glossarium Allemannicum er og herudi ey tilstrekkelig/ og det af Spelmanno, Junio, du Fresne og Balozio derpaa anvendte Arbeyde kand vel bruges/ men udgiør neppe dend mindste Deel af dette store Verk. Frehers med stor Moye samlede Glossarium Teutonicum er gandske forloren. Mr. Schilter har altsaa maast samlet det af Fontibus selv/ og nevner hand i Fortalen oprigtig alle de Bøger hand har benient sig af/ saa og de hand har bedre oplyst og forklaret. I Glossario selv er hand ey bleven blot ved Ordene/ men hand har end og derved brugt stor Lærdom/ og opregnet de tydske Love/ Skikke og Antiquiteter kort/ dog derhos accurat og flittig. I Fortalen har hand handlet om Oprindelsen til det Celtiske Sprog/ og Forskiellen imellem det og det Scytiske hvorved hand har anført og forklaret de fornemste dertil ved andre Steder af de Grædske og Latinske Authores. Dette vigtige Verk som omtrent vil udgiøre 700 Ark/ trykkes ved Subscription og kommer til at koste 18 Gylden paa Skrivpapier/ og 15. paa Trykpapier/ og bliver dermed at trykke giort Begyndelse Paaske

1725

1725. da den første Deel prænumereris, ved dend første Tomi Levering til Paaske 1726 betales dend 2den $\frac{1}{3}$ Deel, og ved dend 2 Tomi Levering til Mickelsdag samme Aar Resten, dend 3 Tomus skal ufeilbarlig være ferdig til Paaske 1727.

Udi dend 9de Sect. af dend 8de Tome af Supplementis Actorum Eruditorum er indført dend udi afvigte Aar in Dissertatione de regno Medo Persarum belovede Dissertation de tempore Estheris; Det er bekiendt, at det er vanskeligt at udregne, paa hvad Tiid Dronning Esther har levet, deels over Bogens Ende, og deels formedelst Mangel af gamle Scribentere, og at det Stykke, der haves af Esthers Historie, er alt for nyt. Det søger Author herudi imod P. Hardvin at afgiøre, dog undrer hand sig ey lidet over hvorfor mand ey deri har kundet naae nogen Vißhed, da dog Festen Purims Oprindelse, som en Sag der har maatt være alle bekiendt, i denne Historie opregnes, og de lærdeste Mænd har undersøgt denne Tiide-Regning. Hand meener, at mand er gaaet urettelig til Verks, at mand deri har søgt profan Scribentere frem for dend Hellige Skrift tilraads; saa har mand troet, at de Persiske Konger have havt mange Navne, og at det Navn Ahasverus har været alle Persiske Konger almindelig, da dog Kongerne allene, naar de kom til Regieringen, have forandret deres forige Navne, og Darius Medus udtrykkelig nævnes Ahasveri Søn. Derneſt statuerer mand, at dend Konge, som havde Esther til Gemahl, har været Joderne bevaa-

bevaagen / og da mand finder det om Dario Hystaspi og Artaxerxe Longomanno, maa det have været een af disse Tvende. Men paa dend Maade kunde mand og giøre Cyrum til Esthers Gemahl / og hvorfor skulde og ikke andre Kongee kunne have vist sig gode mod Jøderne. Vissere Kiende-Tegn paa denne Ahasverus er / at hand haver herskет over Mederne og Perserne, og at hans Rige haver strekket sig fra Indien til Æthiopien; Thi da for Cyro ingen af Kongerne have besiddet saa stor et Rige / maa hand være at søge blant Cyri Efterfølgere. Udi dend Hellige Skrift nævnes 2 Ahasveri baade Daniel og i Esthers Bog / dend første var Darii Medi Fader / og besad ey saa stort et Rige / men denne sidste var Cyri Efterfølgere / efter hvilken Artaxerxes, og derpaa dend i det 5te og 6te Cap. af Esdræ Bog om talte Darius regierede / der ey kand være nogen anden end Darius Hystaspis; Thi at Ahasverus og Artaxerxes er een Person / er klart / og mand skal ey finde Exempel paa / at udi dend Hellige Skrift een Konge sagt i et Vers vorder nævnet med to differente Navne. Ja udi Esdræ 4de Capitel bliver Cyri Ahasveri og Artaxerxis Regieringer tydeligen distinguerte fra hinanden / og at opdigte dend tredie Ahasverum, er uden Grund. Da nu det af Herodoto er vidst / at Cambyses efterfuldte Cyrum, maa hand just være dend Ahasverus, og have heedet Cambyses, førend hand kom til Regieringen. Denne Meening har Author udi denne Dissertation vidtløftig søgt at by-

bekræfte / og besvaret de fornemste Indvendinger / som derimod ere blevne giorte.

Udi Leipsig er trykt af Prof. Wochenii Skrifter. (1) Stromata Apostolica formeret med et Supplemento prætermissorum. (2) Decas Schediasmatum qua exhibentur 1. Σκιαγραφία Theologiæ Epistolæ Judæ. 2. Programma inauguralæ Decalogum ex Slephiroth exhibens. 3 Dissertat. de impuritate vocum Deus & Gott. 4 Dissert. de locis & temporibus precum in Ecclesia Patriarchali. 5. Diss. de Additionibus Librorum Canonicorum Canonicis. 6. Disp. Th. contra Thomam Bennetum. 7. Diss. de usu Th. Jolephi in V. & N. Testamentum. 8. Triga Epistolarum quorum 1 de currentibus non missis 2 ad Judith. 8 v. 10. 11. 3. ad Hiob 7, 3, 10. 9. Programma de Deut. XV. 12, 13, 14 & 10 Collectio nominum ultra Centum Eruditorum in 4. (3) Elementa Philosophiæ Primæ in 8. (4) Elementa Ethices 8.

Nederlandene.

Udi Amsterdam har Pt. Ruysch efter at have bragt sine 10. Thesauros Anatomicos til Ende / vel været til sinds at fortsette samme Verk / men efter at have det nærmere overlagt / haver hand forandret sit Forsæt og holdet det nytteligere for Læseren at skrive de Ting som tydeligen kunde legge for Øyen: hvad hand efter andre har fundet. Hand har deri fuld Mr. Mortagni Exempel som under Titel af Adversariis har udgivet hvad hand har fundet med stor Flid / og reddet fra

For-

Forglemmelse. Titulen af dens nu udgivne Samling er Friderici Ruyschii Anat. & Bot. Professoris Adversariorum Anatomico-Medico-Chirurgicorum Decas I. II. & III. Amstelodami 1717. 1720. 1723. Verket er trykt in 4to. bestaaende af 19 Ark og 7 Kaabertrykker.

Engelland.

Udi London trykkes et Verk under denb Titel Traitès & alliances entre le Roy d'Ecosse & le Roy de France, & les privileges accordés aux Ecossois en France. Udi dette Verk vorder indtrykkede adskillige Original Documenter fra 1219. af til Lud XIV. Død.

Machiner og Instrumienter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Nye Optiske Sager.

1. Machine hvorved en Figur, endog af denb/ der alene veed at trække en Linie, meget bebendig og accurat kand anamorphiseres og forestilles saaledes/ at denb ikke igien kand giores kiendelig uden ved et Cylinder-Spegl/ koster 2 Rdlr. 3 ß.
2. En ligeledes Machine til de Coniske Billeder 2 Rdlr. 3 ß.
3. Noch en Machine til Billeder/ som nu ved et viß Øyen-Punkt eller Speyel kand kiendes. 2 Rdlr. 3 ß.

Om disse 3 Machiner er udkommen en Beskrivelse/ under denb Titul: Jacob Leopolds Anamorphosis Mechanica nova.

4. Machine til at tegne Billeder eller Figurer i

og

og paa en Cono, saa og paa Prismata og alle ulige Corpora.

5. Tolv Stykker i Kaaber stukne paa Pap dragne og illuminerede Billeder til Cylinder-Spegle 2 Rdlr.

6. Tolv deslige Stykker til Coniske Spegle 2 Rdlr.

7. Adskilligt til de flade Spegle 12 ß.

8. Et Prismatisk Speil tillige med nogle Billeder/ da for Exempel paa dend eene Side af Speylet seeis en Hest/ paa dend anden en Mand/ og i Speylet en Mand paa Hesten. 2 til 4 Rdlr.

9. Billeder hertil/ hver 24 ß. til 3 ℔.

10. To Glas Spegle som ere sammenfoyede med en Charnier, at mand kand lukke dem op og til som en Bog/ saa og 2 Ting som ligge langt fra hinanden/ og i Speylet findes sammen eller paa hinanden 4, 6 til 12 Rdlr.

11. Adskillige Figurer hertil/ naar dend bliver foresteillet som en Prisma. 8 ß. 1 ℔ til 3 ℔.

12. Et nyt slags Camera obscura til Afteegning.

13. Prisma som indvendig er huul/ for deri at komme alleslags farvede Liqueurer. 2 Rdlr.

14. En Machine med en Quadrant og Prismatisk Glas til at erfare Refractionen og adskillige Liqueurers Porositet. 5 Rdlr.

15. Machine til at viise/ at alting i vokes Øyne synes forkeert. Machine til at viise/ at Linea incidentiæ & reflectionis udgiøre en Vinkel, 2 til 4 Rdlr.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 49.

Dend 7 Decembr. 1724.

Dannemark.

Bladt.

Udi Skioldet / som er forgyldt / staar en opret blaae Sparre / over hvilken staae tvende røde Hierter / et hver ved sin Side. Neden under Sparren staar et rødt Hierte. Oven paa Skioldet / som er kroned / staar en aaben Adelig Tourneer Hielm / hvoraf opstiger tvende Vessels-Horn / dend første fra dend venstre Haand er fra neden op fordeelt i lige Deele med blaat / rødt og guult. Dend anden derimod fra neden op med guult / rødt og blaat. Imellem Hornene opstaar en sort Vinge.

Med dette Vaaben er Peter Bladt/ Asseſſor udi Commerce-Collegio, dend 15 December 1679 bleven aflagt; hand druknede 1680 med hans Frue og Børn under Færøe paa Reyſen til Oſt-Indien.

Udi Mr. Joh. Chr. Brandts Bogtrykkerie/ er trykt in 8. i Aar følgende af Mr. Berthel Tou-

lo-

lovii Skrifter. De fire Evangelisters overeenstemmelse om Israels Kongis / Zions Kongis / Erens Kongis / dend sande Guds og Menniskens Søns JEsu Christi hellige Undfangelse og Fødsel til Verden / hellige Lesners Fremdragelse / lisialige Prædikener / og herlige Mirakler i Verden / smertefuld og ynkelig Lidelse / Død og Bortgang af Verden / herlige og Seyerige Opstandelse fra de Døde og Opfart til Himlen. Hvorledes de findis i hans Alders 33 Aar og noget derover / ordentlig efter hver andre tildraget og forrettet / efter berømmelige lærde Mænds vidtløftige Forskrift kortelig og udførlig i denne Bog sammenskrevet for Guds enbaarne Søns Elskere og Dyrkere. Udi Fortalen / som er under Mr. Brandts Navn / undskylder Bogtrykkeren sig / at mand ey med større stiil har trykt Verket / da det er skeet for at evitere Vidtløftighed og Omkostningen derudi at menagere, hvorudi hand formoder (saa lyder hans egne Ord /) at have holdt sig efter Authoris egen Conceptis Indhold / der og har sigted til det Korteste og Kraftigste / at udsue dend sødeste Honning af de store og uendelige Evangelisters salige Blomster / saa dette Skrift med ald Billighed kand kaldes en Extract af de Skrifter / i hvilke vi have det ævige Lif.

Sverrige.

Udi Lindkiøbing i Sverrig er trykt i afvigte Aar / in 8. bestaaende af 240 Sider. Mr. Petri Simonii Löfgreen Erke-Provst til Linkiøbing /

hans forhen udgivne Skrift paa Latin/ om en Sieleſørgers velgrundende Raad eller Anviisning til at leve chriſtelig/ og døe ſalig/ nu overſat paa Svenſk/ og forſeet med en Fortale af nu værende Erke-Provſt M. Andreas Ole Rhyseln, under dend Titul: En trogan Siåle ſorgiares velgrundade Hufvad-Rad ꝛc. Hr. Rhuſel har udi Fortalen ey alleene opregnet alle Erke-Provſterne i Linkiøbing/ men end og dertil føyet/ hvad hand om hver af dem har hittet merkverdigt udi deres Graf-Skrifter/ og ellers har ſundet/ og erindrer at ſamme under Pavedømet meſten have været Adels-Mænd/ og ſiden Kongl. Cancelier/ Biſkoper/ eller og Erke-Biſper. Bogen i ſig ſelv er lærd og opbyggelig ſkreven/ og har Author været en god og der hos lærd Mand/ først nemlig 1654. Prof. Poeſeos & Eloqu. til Dorpt/ og ſiden over Fiendens Indfald forfløttet til Erke-Provſtiet i Linkiøbing/ hvor hand har ladet udgaae en Bog om Sindets Roelighed/ ſom paa en kort Tid tre gange er trykt. Denne Author er ellers dend ſom 1658 har overſat paa Svenſke af det Tydſke/ og ladet trykke til Lingkiøbing dend bekandte Matthæi Friderici ſaa kaldede Sauſtåuffel.

Tydſkland.

Udi Leipſig er trykt i Aar in 8. 11 Alph. ſtor/ Genealogiſcher Schauplatz des jetztherſchenden Europa, auf welchem nach einer kurtzen Einleitung an die heutige Geſchichte der Europäiſchen Reiche/ die jetztlebenden Durchl. Hohen Häupter/

Chur-

Chur-Reichs- und andere Fürsten/ Hertzoge und Grafen ꝛc. meistens in Genealogischen Tabellen ausgeführet worden. Efterdi Slegt-Register ikke uden igiennem mange Hænder kand bringes til Fuldkommenhed / saa har dend fornemme Author for dette Verk besluttet at udgive dette først til hans egen Brug begyndte Arbeyde / og det saa meget meere/ efterdi ham er kommen udi Hænderne adskillige brave og lærde Folks Samling i denne Materie/ som de over Dødsfaldet ey selv have kundet udføre/ hvilke ved hans egne/med Flid samlede Efterretninger nu have erholdet dend forønskede Fuldkommenhed/ saa at dette Verk kand giøre fyldest for sin førende Titel/ Verket er ellers saaledes indrettet at ved hver Rige findes en kort Extractt af dessen Historie/ og dernest af de Kongl. eller andre høye Familier, saa og hvis ellers om fornehme Huuse er bekandt/ altsammen foreskillet i Genealogiske Form.

Det compendieuse lærde Lexicon som i Leipsig 1715 udkom / med Hof-Raad Menchens Fortale/ er nu med Flid overseet paa ny og formeeret/ja virkelig under Pressen/ saa at det til Paaske førstkommende vil komme for Dagen.

Sammesteds er ellers paa nye oplagt Sebastiani Castellionis Oversettelse af det nye Testamente med Matthiæ Belii Fortale/ og fører til Titul Novum Jesu Christi Testamentum, Sebastiano Castellione interprete, ex ejusdem postrema castigatione cum præfationibus/quas Auctor integro olim Bibliorum operi præmisit,

sit, denuo editum. Accedit Mathiæ Belii Paræneſis ad ſtudioſam juventutem. Dette Verk er trykt in 12. og er 1 Alph. 8 Ark ſterk.

Udi Quedlingborg har Mag. Tobias Echardt udgivet Non Chriſtianorum de Chriſto Teſtimonia ex antiquis monumentis propoſita & dijudicata 1725. in 4to. denne Tractat, beſtaar af 19 Ark / og er inddeelt i 6 Capitler handlendes 1. de origine & ratione nominis Chriſtiani. 2. de teſtimonio Sibyllarum & aliorum ante Chriſtum Natum. 3. de juſto Platoniço e lib. 2. de Republica. 4. de Teſtimoniis Gentilium quorum in N. T. fit mentio. 5. de teſtimonio Joſephi. 6. de teſtimonio Gentilium Imper. & aliorum, om dette Argument har Author 1703. da hand var Rector i Stade ladet udgaae en Diſſertation ſom her vidtloftigere udføres.

Udi Wien er under Preſſen Hiſtoria Numismatica Caroli VI. Rom. Imp. Aug. Opt. Maximi hvori alle ſaa vel efter Ordre ſom af privatis paa nu regierende Keyſers Bedrifter ſlagne Medailler fremvilſes / i Kaaber ſtukne / og derved føyes dend behovende hiſtoriſke Forklaring. Herforuden trykkes der Syntagma Scriptorum editorum æque ac ineditorum de Jure Imperatoris S. Rom. Imperii & Aug. Domus Auſtriacæ in Otaliam tum Univerſam tum in ſingulas ejus provincias ſom ſkal beſtaae af nogle Tomis in folio, og hver af 15 Alphabeter, de Skrifter ſom ere udarbeydede i andet Sprog / vorder her o-

ver

veriatte paa Latin / men Acta publica og Documenta anføres paa Original Sproget og Latinsk tillige.

Til Straßborg er trykt in 4. Historia Mediani in Monte Vosago Monasterii Ord: S. Benedicti ex Congreg. S.S. Vitorii & Hidulfi. Samme bestaar af 2 Alph. 1 Ark / og er ellers indrettet udi 4 Deele / i det første findes en tredobbelt Lefnets Beskrivelse om dend hell. Hidulfo med Anmerkninger / i dend anden en Fortegnelse paa disse Helgenes Efterfølgere i dend 3. Excerpta ex Jo. a Bajono angaaende samme Closters Abbeder efter ham / med derunder menged Lothringske Historie af en ey endnu trykt Authore, og udi det 4. Mantissa posteriorum abbatum ex domesticis chartis & Monumentis usque ad annum 1720 mand har her og der sat Kaaberstykker dertil / og Author, som har samlet dette tilhaabe / er nu værende Abbed Humbert Belhomme, som og derr handler om sig selv / og beskriver sit eget Levnet. Bogen hvad det udvortes angaaer / er anseelig / kand og være nyttig i Kirke / og de Lærdes Historie i de middlere Tider / saa at dend første Deel deraf allerede er indrykket in Actis sanctorum mensis Juiii.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er ferdigt trykt in folio udi 3. Deele / Dn. de Limiers Annales de la Monarchiæ francoise depuis Pharamond jusqu' à la Majorité Lovis XV. Ved dette Verk findes de fleeste Medailler der i Riget er slaget. Herfor-

uden er det trykt dend 7de Tome af Recueil des Voyages du Nord der indeholder eendeel Relationer, angaaende Tartariet og Georgien, end er sammesteds under Pressen en nye Edition af Mr. de Crozac Logica bestaaende af 4 Vol. in 12. saa og dend 2 Tomi. af histoire des provinces unies par Mr. le Professeur Clerc, denne Deel gaar til dend Utrechtske Fred inclusive.

Samme Sted er udi afvigte Aar trykt les Ceremonies & Coutumes Religieuses des peuples Idolatres representées, par des figures gravées par Bern. Picard. avec des explications historiques, tom. 1 part. 1. & 2. det er trykt in folio, 10 Alph. 6 Ark, og 1 Alph. 20. Ark Kaaberstykker stor. Med dette Verk skulle mand tænke deres Begiering at være sydestgiort, som ønske at see udkomme et fuldstendig Begreb paa de nu værende Hedningers Troe. Men efterdi enhver har Frihed til at tiene Verden efter sin egen Samvittighed og gotbefindende, saa kand det ey regnes Authori til Onde, at udi hans Skrift ey findes alle de Omstendigheder mand gierne ønskede sig og at det i henseende til de nyere Hedninger ligesaa lidet fornøyer de Lærdes Forlangende, som det af Anonymo forfattede Skrift, von den Lehren der Heydnischen Welt-Weißheit, giver liden eller ingen tilstrekken Efterretning om de gamle Verdens Viises Meening, Author burde derfor bedre gaaet til Verks end saaledes, som skeet er af alle Reyse-Beskrivelse uden Orden at udskrive alt hvad dem er forekommet. Særdeeles er det til forgiæves

vis/ at hand igientager hvad allereede er indtrykket i eendeel lærde Folkes Skrifter. Derfor er det og at det heele Skrift som findes foran i Verket/ og handler om de Sydlige Hedningers Skikke og Brug meget unyttet/ efterdi Author ey har funden nogen for sig at have skrevet i denne Materie/ heldst da ingen vil søge i dette Verk at opbygge sig af de Moualia, hand allevegne søger at giøre Europæerne. Mand maa ey lidet forundre/ at hand ey har mærket saadan Overflødighed deraf hos sig selv/ da hand dog holder dend Engellænder/ som handler om de Vestenlandske Hedningers Kirke-Brug/ for ilde at hand i sit Skrift har paataget sig at vederlegge dend Hedenske Vildfarelse om Sielenes Vandring af det ene Legome i et andet. Saa vil det og ikke synes noget synderligt for de der forstaae Græsk/ at hand vidtløftig erindrer det ἄγιος kommer af ἁγνὸς.

Udi dend Hag er trykt i Aar Histoire du Christianisme des Indes par M. V. la Croze Bibliothecaire & Antiquaire du Roy de Brusse, Verket bestaar af 634. sider in 12. og Materien heraf vil vel for de fleeste Lætere være noget nyt/ da de mindste venteligen have hørt Tale om S. Thomæ-Christine/ hvilket Navn disse føre/ efterdi som det siges Apostelen Thomas haver først for dem prædiket Evangelium. Endnu mindre er deres Tal som ere underrettede om deres Meening og Lærdom/ hvilken mand alleene finder i nogle faae lidet bekandte Portugisiske og Italienske Bøger. Hvorudover man er M. de la Croze forbunden/

at hand har paataget sig dend Møye at bruge af adskillige Bøger / som iblandt Protestanterne ere ubekiendte der mand derom finder tilsammen. I hvoro m nu disse Authores holde disse Thomas-Christne for Kiettere / og heftig smelder paa dem / saa aabenbarer de dog deres Lærdom og Meening i det samme de forkaster dem at de troe adskillige Lærdomme / som ere imod dens Papistiske / og kommer overeens med dend Protestantiske Lære. Mand finder her en Kirke som i meere end 1200. Aar ey har havt nogen Gemeenskab enten med dend Romerske / Constantinopolitanske / Alexandreinske eller Antiochiske / og har vedholdt dend Lærdom som Protestanterne antoge / og der til deels forkastes af disse Patriarchater. Saa erkiender de Malabarske Christne ey Pavens Øverste Mandighed i Kirke-Sager. De negter Transsubstantiationer og statuerer at dend hellige Nadvere er en Figur af Christi Legeme. Herforuden udelukker de af Sacramenternes Tal / dend sidste Smørelse og Ægteskab / holder Billeders Dyrkelse for Afgudisk og forkaster Fegsyr som en Fabel. Disse Efterretninger ere uddragne af Actis Synodi, som Sede-Biskopen af Goa har holdet til Diamper. Dette er een af de curieuseste Ting i heele Bogen / der og eller formedelst mangfoldige vigtige Anmerkninger / Kirke-Historierne / Indianernes Meeninger og Missionen angaaende som saa vel af dend Lutherske som Romerske Kirke er bidsendt / fortiener at læses / hvortil kommer at det merkelig oplyser Missionariernes Beretninger / og Author som en skarpsindig velbelæst upartiisk /

og i den Morgenlandske Sprog vel forfaren/ meget vel ved at kiende det Sande fra det Falske.

Fra Bogtrykkeriet udi Franecker er i Aar forferdiget in 4. 2 Alph. 14 Ark. Origines Hebreæ sive Hebreæ lingvæ antiquissima natura & indoles ex Arabiæ penetralibus revocata ab Alb. Scultens libri I. tomus I. Denne Author er dend samme som 1709. til Amsterdam udgaf sine Animadversiones Phil. & Criticas ad varia V. T. loca og 1753 til Utrecht over Hiob/ hvori hand meget søger at oplyse det Hebræiske Sprog af det Arabiske. Udi dette Verks 1 Bog udleder hand 17 Hebræiske Radices, af det Arabiske/ hvorpaa hand i den anden Bog vil udføre Radicum sande Oprindelse og Beskaffenhed ey som andre af Gisninger/ men af ustridige Fundamenter i dend 3 viise deres Eldste og første Betydning/ og i dend 4. forklare heele Taalemaader af de Morgenlandske Folks/ og særdeeles Arabernes Skrivermaade/ og Alderdommens Genio. Hand har ved dette Verk ladet trykke sin Oration de fontibus, ex quibus omnis lingvæ Hebraicæ notitia manavit, horum defectibus ac vitiis.

Engelland.

Udi London bar mand dend 14 Nov. forestillet Hans Kongl. Majest. af Store Britannien en Forpagter af Grevskabet Lincoln som veyede 580 Pund/ hand er 17 Fod tyk/ og 6 Fod 4 Tomer høy/ hand er 28 Aar gammel/ og haves 7 Børn/ hand spiser ordentlig 16 til 18 Pund Oxekiød om

Da-

Dagen. Da hand havde dend Ære at kysse Kongens Haand / bar Kongen dend Naade at fritage ham for at falde i Knæ / efterdi hand ey kunde have hiulpet sig selv op igien.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar in 4to: Traité de l'Etude des Conciles & de leurs Collections avec un Catalogue des principaux Autheurs, qui en ont Traité & des eclairciſſements, ſur les Ouvrages, qui concernent cette matiére & ſur le choix de leurs Editions. Mand troer / at Mr. Salomon, Doct. & Bibliothec. af Sorbonne, det har ſkrevet.

Sammeſteds havde Benedictinerne et vigtigt Arbeyde under Hænder / ſom ſkal kaldes Bibliorum Sacrroum latinæ Verſiones antiquæ ſeu Verſio vetus Italica & cæteræ omnes quotquot in Codicibus MSS. & in antiquarum libris reperiri potuerunt, quæ omnia cum vulgata latina & cum textu Græco comparantur. Accedunt Obſervationes ac notæ Indicesque completiſſimi. Mand maa takke Benedictinerne, at de udi de Barbariſke Tider / mens Lærdom laae under Fødder / har frelſt ſaa mange Skrifter af de Gamles for Ødeleggelſe / nu da et klarere Lys for Lærdommen er oprunden / udgive ſamme de Gamles Skrifter / og udrie dem fra dend Dunkelhed og Uforſtaaelſe / de jover Tidens Længde ere geraadne udi. Efter / at diſſe lærde Mænd har bragt os ſaa mange af de Gamle Kirke-Fædres Skrifter for Dagen / have de foretaget ſig

sig et nyt vigtigere Verk / nemlig en Samling af alle gamle Latinske Oversettelser af Bibelen. P. Sabathier er dend der har begyndt dette Verk / hvis blotte Titul giver allerede et usigeligt Arbeyde tilkiende. Hand har af Begyndelsen opsøgt in MSS. dend gamle Italieniske Version, og taget hvad hvad deri manglede af de Patribus, som levede for Vulgatæ Fuldfærdigelse / som dend allersikkerste Kilde. Dend Concordantz der er imellem adskillige Patres deres Citationer, og omrørte MSS. beviser uimodsigelig / at mand paa deres Tider har havt en overalt antagen og indført Oversettelse P. Sabathier havde i Begyndelsen rettet sit Hensende paa dend Italienske Version, men dend Hielp / hand har faaet i Bibliothecherne til Paris og andre Lande / har forandlediget ham / til at gaae videre. De Versioner, hand har samlet af Patribus, og de Tanker / som de i deres Tid have haft over adskillige Texter / kunde alleene udgiøre en heel Bibel / men dend Tieneste hand har haft af MSS. er ey af mindre Vigtighed. Psalmernes Oversettelse har hand faaet af et MSS. udaf 1000 Aar / og et andet MSS. af 900. Aar har flyet ham alle de Poetiske Bøger. I et andet MSS. har hand fundet Jobs / Tobiæ / Judith og Esthers Bøger. De 4 store og 12 smaae Propheter ere uddragne af Patribus, men de 4 Evangelister af det berømte MSS. til Cambridge, hvilket mand har confereret med det Clermontske og andre. Pauli Epistler ere tagne af adskillige gamle MSS. hvoriblandt ere 2 af 1200. Aar.

Aa.

Aabenbaringen er ligeledes af et gammelt MSS. Dette Verk vil udgiøre 2 til 3 Tomer in folio, og skal trykkes i spaltede Columner, da paa dend eene Side skal staae Versio vulgata, og paa dend anden Italica. Hvor MSS. ere mangelagtige vil mand opfylde Lukkerne ved de af Patribus udsøgte Skriftens Stæder. Men de øvrige Stæder, som de bruger, bliver satte i Anmerkningerne, som ere føyede ved hver Vers af de gamle Oversettelser og tegnet med samme Nomer. Udi disse Anmerkninger skal først meldes om Verset i Texten kommer overeens med dend Grædske i dend Romerske Edition, eller hvorfor den derfra viger, siden vil mand anføre Skriftens Stæder af Patribus, efter Orden af Seculis. Kommer Patres ikke overeens med hinanden bliver anmerket, om denne Forskiel bekræftes ved adskillige Grædske MSS. og dervæd føye de af dem selv derover giorte Anmerkninger dertil, udi Fortalen vil mand vise de sande Kiendetegn paa Versio Italica, saa og andrage hvilke Patres der have betient sig af denne Version, og hvilke der har brugt en anden. Hvo der behager at contribuere noget til dette Verk kand adressere sig til Bogføreren Jan Vincent boende i S. Severins Gade udi Paris.

Endnu sammesteds haver den Habile-Mechaniens Mr. Deschats udfundet et Middel til at styre løbske Heste udi deres største Løb og Vildhed, nemlig ved at trække paa dend liden Snor, som gemeenligen bruges i Carosserne, naar mand vil have Kudskene til at holde. Naar nu trækkes

paa

paa denne Snoer/ falder en Machine ned paa Fødderne af Hestene/ og indvikle dem saaledes/ at i hvor vilde og gaine de end ere/ maa de staa stille/ og kand ey komme af Stæden. Mand vil/ at Sadelmagerne i Paris skal have sammenskudt en considerable Sum Penge/ for at forære Mr. Deschat paa de Vilkor/ at de alleene og ey andre Sadelmagere i Riget/ maa forfærdige sor ham deslige Machiner.

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Mechanica & Hydrostatica.

1. De 5 Potentier i Modellier med Afdeeling til at demonstrere, koste tilsammen 10 til 18. Rdlr.
2. Vinde eller Redskab til at hæve med/ hvormed mand med 1 ℔. kand løfte 5000. ℔. 10 til 16 Rdlr.
3. Alle slags af gesvinde Vegter fra 20 ℔. til mange Centner.
4. Accurate Guld- og Sølv-Vegter/ 2. til 8. Rdlr.
5. Probeer-Vegter med Tilbehør 10 til 24 Rdl.
6. Accurat afdragen Vegt med i satte ℔. a 1 Rdl.
7. Een nesten 2½ Al. høy Coniff Columne, om hvilken løber en Glaß eller Metal-Kugle/ nogle og 20 gange omkring/ og indvendig alletider stiger i høyden/ 20 Rdl.
8. Instrument sor derved at vise hvorledes Vanden ey trykker efter Rørernes eller Kommenes

menes Tykhed / men efter sin Perpendiculair høyde / 8 til 10 Rdlr.

9. Salt-Prøver af Træe / 1 Rdlr. Glas og Messing / 1 til 3 Rdlr.

10. Dantziger Øl-prøver 2¾ Rdlr.

11. Springbrynde / hvilke naar de ere udsprungne vende tilbage 3 til 6 Rdl.

12. Deslige smaae / vorde opfyldte med vellugtende Liqueurer for at sette paa et Bord / hvilke med deres Bevægelse giøre en god Lugt i Kammeret / 3 til 6 Rdlr.

13. Mange slags Spring-Brynde at have i Kammerne og over Borde. Dito, hvor Vandet i et tillukt Glas naar det har nogen Tillaab / continuerlig springer 3 til 8 Rdl. Dito, da af en Aabning 4 til 6 slags Liqueurer efter hinanden springe / 12 til 20 Rdlr. Dito som springer igiennem antendte Lius 2 ℔. til 3 ℔.

14. Clepsydra Heronis 6 Rdlr. Dito som igiennem en forborgen Bevegelse uden Ophold springer / og i en Quarteers Tid giver meere Vand end deri er / 6 Rdlr.

15. Fontaine som ved ipreßede Luft springer meget høyt imod mange Afsetninger / 6 til 10 Rdlr.

16. Virunculus Helmontianus, eller Vandmand som i et Glas stiger op og ned. 4 ℔. med Glasset 1 Rdl.

17. En Vand-Mand til at erfare hvor mange Toll Vandet et Rør eller Rende giver / som er særdeeles nyttig ved Rør-Vandets Afdeeling 4 til 10 Rdlr.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 50.

Dend 14 Decembr. 1724.

Dannemark.

Bleeg.

Peder Bleeg Præbner levede under Kong Woldemar dend IV. 1373.

Blik.

Føre udi hvidt eller forsølvet Feldt / een saa kaldet sort halv og afskaaren Enhiøerning / og paa Hielmen en stor sort Fane havende paa hver side 3 Fenniker / og dend mellemste af dem sort / de andre hvide / slendom føres paa Hielmen fleere Fenniker.

Af dette Vaaben levede 1523. Michel Blik/ Lehnsmand over Skeen i Norge/ 1536. Erich Blik Navnkundig i Jylland/ 1565. Anders Blik til Beeg/ Christopher Blik. Ove Blik til Nords/ey og Endvold Blik til Sandbyegaard 1658. saa og Erich Blik til Beeg 1672.

Norge.

Udi Christiania haver dend af sine i Holland udkomne Forkorter bekandte Mathematicus Mr. Iohan Hectman ferdig liggende til Trykken et smuk og curieus Skrift / som vil udgiøre 25 Ark in 4to. og haver følgende Titul / Iohannis Hectmanni Examen Helio-Selenicum, sive animadversiones Criticæ in Calendarium Julianum & Gregorianum, quæ Apodicticè demonstrant ejusdem errorem & simul ostendunt Introductionem in stilum novi Calendarii cui titulus: Stylus Christianus melius se accommodans motui medio Solis & Lunæ in perpetuum Usum civilem.

Tydskland.

Udi Coburg haver Doct. Med. Ernst Friderich Justus Heimrich, for at begynde en nye Journal under dend Titul, Nova Literaria Franconiæ, som skal udgaae hver Maaned / og giver Efterretning om de udkommende Bøger / Dissertationer, Programmata, og andre mærkværdige Skrifter / som iblandt / om de ere korte / derudi indrykkes / hvorved hand tillige vil erindre de Lærde / som enten ere døde / befordrede / ellen haut nogle særdeeles Fata, saa vil hand og ikke undlade at tale om andre Mærkværdigheder i sær Monumenta Inscriptiones &c., som angaae Rem literariam, og efter Befindende af de til ham indløbne Efterretninger om egne Naturens

Tilfelde / aabne sine Tanker og undersøge dessen Aarsager / hvorudover hand andsøger alle i dend Frankiske Kreds og omgrendsende Stæder boende Lærde / at de hertil deres Flid vilde contribuere.

Nederlandene.

Udi dend Hag er nyligen kommen fra Pressen det andet Bind af Trophées tant Sacrées que Profanes du Duchè de Brabant. Dette Verk er bleven 100. Ark sierkere end mand af Begyndelsen har lovet / dog betale Subscribenterne ey meere end i Projectet er forlanget / hvorimod Forlæggeren Mr. Butkens for at stoppe sine Omkostninger / har over de Exemplaria, hvorfor er subscriberet, ladet trykke 75 Stykker / og selges Exemplaret paa stort Papir for 38 Hollandske Gylden / og paa smaat Papir for 30 Gylden. Samme Forlægger har og for at lade trykke et Supplement aux trophées de Brabant.

Udi Leyden er trykt 1723. in folio Thesaurus Antiquitatum & historiarum Italiæ Campaniæ Neapolis & magnæ Græciæ Tom. IX. fol. Vol. 1. 5. Alph. 20 Ark. Vol. 2. 4 Alph. 20 Ark. Vol. 3. 6 Alph. 7 Ark. Vol. 4. 5 Alph. 10 Ark. Vol. 5. 5 Alph. 8 Ark. Udi det første Bind af denne Tomo indeholdes Benedicti di Falco Antiquitates Neapolis & agri ejusdem, som er oversat af Mr. Haverkamp; Henr. Bacci descript. Regni Neapolitani, oversat af samme Ant. Sanfelicius de situ ac origine Campaniæ, Camilli Peregri-

regrini historia Principum Longabardorum, med derved føyede Skrifter / hvorunder er Petrus Diaconus de Viris illustr. Cosinensibus, med Placidi Romani supplemento. I det 2 Vol. Camilli Peregrini Diss. de veteri significatu Vocis Portæ, de Origine antiquæ faimliæ di Colimenta, og de Campania felice, hvoraf den første er oversat af Haverkamp, og den sidste af Alex. Duker. Jul. cæs. Capacii Antiquitates & historiæ Neapolitanæ. I det 3. findes Capacii Antiquitates & historia Campaniæ felicis. Marc. Ant. Surgentis Neapolis illustrata, Barth. Facii de rebus gestis ab Alphonso 1 Neap. Rege Comment. libri. Jo. Joviani Pontani historiæ Neapolitanæ libri VI. og Ang. Fonticulani belli Bracciani Aquilæ gesti, fidelis narratio, det 10. indeholder Lofredi Ferrantii Antiq. Puteolorum, tillige med hans Skrift de situ Patreopolis & Neapolis, og Io. Villandi diss. de balneis Puteolorum, Tripergularum Agnania &c. Scipionis Mazellæ urbium Puteolorum & Cumarum descr. og de situ & antiqu. Puteolorum. Io. Franc. Lombardi synopsis de balneis Puteolorum, hvori og er Sup. Mazellæ Ænariæ descriptio, og Io. Elysii balnea Ænariarum, desligeste Galeni de qualitate purgationis libellus, Hippocratis jusjurandum. Schola Salernitana de Regimine sanitatis; Ant. Ferri Apparatus statuarum in destructis Cumis inventarum, Iul. Cæs. Capacii de balneis lib. Ambros. Leonis Antiq. ex historia urbis ac a-

gri Nolæ libri 3. Henr. Brenemanni diſſ. de Amalphitana republica & de Amalphi a Piſanis direpta. Ant. Mazzæ urbis Salernitanæ hiſt. & Antiquitates, ſaa og Mutii Phæbonii hiſt. Marſorum lib. 3. i det 5 Bind findes Lucii Camaræ de Teate antiqua libri 3. Æs Canuſinum hvorudi nogle Inſcriptioner udi Kaaber bliver forklaret af Abbed Damadeno. Paul. Ant. de Tarſia hiſtoria Cuperſanenſium lib. 3. Gabr. Barrii de Calabriæ antiquitate & ſitu, lib. V. Joh. Juvenis de Antiq. & fortuna Tarentinorum libri 8. og Ant. Galatei de ſitu Japygiæ liber, tillige med hans Bog de Deſcriptione Callipolis, og en Diſſertation de Villa Laurentii Vallæ, hvormed denne koſtbahre Theſaurus ſluttes / ſom mand billigen maa lade dend Roes / at det er en af de ſkionneſte Samlinger nogen Tid er trykt. Forleggeren lover herforuden at lade endnu tiltrykke i et eget Supplemento ſaa mange rare Bøger af denne Collection hand kand overkomme / hvilket ey kand andet end blive de Lærde angenem.

Frankerige.

Udi Paris er trykt i Aar Lettres edifiantes & curieuſes, ecrites des Miſſions etrangeres par quelques Miſſionaires de la Compagnie de Jeſus XVI. Recueil, ſamme beſtaar in 12. af 411. Sider. Dend første Deel af denne 16. Samling beſtaar af et Breef ſom P. Jacques har ſkreved til Abbed Raphaelis og er dat. Cantor. d. 1.

Nox.

Nov. 1722. hvorudi hand anfører alt hvis mærkverdigt hand har fundet paa sin Reyse til China/ og iblandt andet at Chinesernes Sprog er meget vanskeligt at tale/ læse og skrive/ da det bestaar af 80000. Caracterer, saa at der udfordres lang Tid til at lære det/ i lige maade anfører hand at Charactererne udi Cochinchina Tonkin og Japan ere aldeeles lige med de Chinesiske Caracterer, og bemerke een og dend samme Sag/ endskiøndt sprogene i disse Lande ere gandske adskilte/ saa at en Japaner ey kand forstaae hvad en Chineser taler/ men hvad hand skriver forstaar hand vel. Des Aarsag kand idisse Nationers Caracterer, meget vel lignes ved vore Europæiske Ziffrer/ der af hver Nation nævnes paa sin egen Viis og Maade og dog overalt bemerker een og den samme Ting.

Italien.

Udi Venedig er trykt Dell'origine delle terre ad essa saggete c degli Uomini illustri della Cita di Trevigi, dissertazione di Girolamo Bologni Trivigiano, Poeta Laureato. I dette Skrift undersøger Author først Navnet af denne Bye Trevigo, og beviser af 4 gamle MSS. Plinii, at Indvaanerne ere kaldede Tarvisani, og ey Tervisani, Trevisani eller Taurisani, hand forkaster adskillige Fabler om Byens Oprindelse/ og meener at Heneti/ som have bygget Padua og andre Stæder der omkring/ have først boet paa dette sted. Dog har de gamle Tarvisaner

boet udi visse Castteller og Byer hvorudover Landet haver heedet Tarvalana, som af Plinio og Byens Trevigo Bøger er at see/ og de der befindende Rudera af Muurene og Castellerne give tilkiende. Men da Attila kom i Landet satte Tarvisanerne sig i en Moras imellem 2 Floder og befestigede sig med en Vold og Graver/ kunde dog derhos ey undgaae Fiendens Grumhed/ hvorover nogle fornemme Familier synes at have vendt sig til Venedig, fra hvilke dend fornemme Familie Trevisano eller Tarvisani Stammer. Da Attila igien var afdragen vendte de fleeste Flygtinger igien til Trevigo, og andre bleve ved dend angenemme Eng lokkede til at bebygge det tørre Land igien/ hvorved denne Stad i kort Tid igien kom i Floer/ Author opregner derpaa de fornemste til denne Stad hørende Flekker/ som Acilum sidst kaldet Azylum, Opitergium, som nu er et ringe Sted/ Albinum og Mestri, Floederne Plavim og Silim og adskillige berømmelige der fødde Folk/ som Totilam, de Gothers Konge, Felicem, Biskopen til Trevigo Dominicum, Fortunatum, Hadrianum, dend Tyran Ecelinum, Nicolaum, som under Benedicti XI. Navn blev Pave/ og Antenorem Actionum Siden dend Tid har Staden villig underkast sig Venetianerne, under hvis Skuds dend i Authoris Tider havde staaet i Flor udi 150 Aar. Mr. Lioni melder/ at dette Skrift er som en Indledning til et stort Verk/ kaldet af Authore: Antiqvarius, og hvorudi denne Bologni har

fore

forklaret saavel det hand har kundet finde i sit Fæderne Land / som paa sine Reyser til Meyland og Rom / hand var Notarius, Jurist, Antiqvarius og Latinsk Poët, dertil kromed af Keyser Friderich dend III. Hand var fød 1454 til Trevigo, og maatte i sin Tiid udstaae megen Gienvordighed / hand har som Corrector forestaaet i Trevigo Mich. Manzolo Bogtrykkerie / og giort til hans Bøger deels Vers / deels Fortaler / som Plinii Historiam naturalem, Terentium Eusebium de Præparat. Evang. Bocacci Ametum, Julium Cæsarem og Tortellium, ihvorvel ey alle hans Skreister / da hand blev ældre / have staaet ham an. Hand underholdt Brev-Veksel og Venskab med de lærdeste Mænd i hans Tiid / hvis Breve hand og havde samlet / som siden ere forkomne. Iblant disse Lærde var og Io. Aurel. Augurellus, der har tilskrevet ham sin anden Bog Jamborum trykt af Aldo 1505 / og oversendt ham dette Vers de Chrysopoeia til Forbedring / som og da er trykt. En af hans fortroligste Venner / som har været en meget lærd Mand / skiønt om ham ey haves Underretning / var Cynthius Cenitensis. Foruden dette Verk Antiquarius, hvoraf en eeniste Copie er reddet / har Mr. Bologni og skrevet XX Bøger Vers og et andet under dend Titul: Promilcua. Siden har hand af dem udsøgt de beste / og inddeelt dem i Hexametros Elegiacos Scazonticos &c. for at give dem ud / som dog ey er skeet; Ellers har hand og efterladt sig andre Bøger om Latinske Vers / under dend Titul: Candida, og

tvende andre: Venus og Scander, som dog ey lyde alt for ærbare / dísligeste: Librum Obiervationum Hist. Grammat. Geographicarum &c. i Form af et Lexicon, en Tractat om Verse-Skriven / en anden om dend Latinske Ortographie, en Bog de Metricæ neceſſitatis adjumento, og adskillige andre. For sit fornemste Verk har hand selv holdet Hieronymi Lif og Levnet / beskreven i Latinske Vers / og kaldet Stridonis, som dog ey er funden iblant hans Papirer; hand døde i Trepigo 1517. Voſſius siger / hand døde 1520 / men det er let at refutere, af de ved ham selv forfærdigede / og paa hans Liigsteen udhugne Vers / der tillige med hans Effigies findes ved dette. Mr. Lioni erindrer / at Author urettelig holder det gamle Acilum eller Acedum for Aſolo, og lover i et a parte Skrift / at gotgiøre det samme er Cenida. Siden handler hand med meere om Floden Silis, og meener / at samme har været de Gamle ubekiendt / da dend snart taber sig i Moratser / men naar Moratserne udtørres / bekommer dend igien Geſtalt af en Flod. Tilsidst har Mr. Lioni derved ladet trykke Prof. Alexander Burgos af Padua hans Bref / hvori meddeeles Esterretting om Poëten Augurello og hans Chryſopœia, og om de Authoribus der har beskreven Hieronymi Lif og Levnet.

Herforuden er sammesteds kommen for Lyset Estratto d'aliune Notizie intorno alla Provincia della Garfagnana, cavate dal primo Viaggio Montano del Sign. Vallisnieri Publico

Pro-

Professore primario nell' Universita de Padova dal. sig. Dottore Giovambatista Perruchini e da lui Indirizzato in una lettera al sig. Lodovico da Riva Publico Professore nell istessa Universitá. Author til dette Brev beretter, at hand har faaet at læse Mr. Vallisnieri Beskrivelse over hans Reyse paa Biergene, og deri findes en stor Mengde meget curieuse Efterretninger, hvorudover hand havde besluttet deraf at giøre et kort Udtog. Dog har hand særdeeles og nesten ene indrettet sin Henseende paa dend Provintz Garfagnana, dends Historie, efterdi saa vel de gamle som nye Historici og Geographi lidet eller intet derom melder. Mr. Vallisnieri har udi denne Reyse-Beskrivelse betient sig af det Latinske Sprog, efter Maspighi Exempel som i samme Sprog har tilskrevet sit Verk det Engelske Societet. Udi dette Brev har Author indrykket heele Fortalen af Vallisnieri Arbeyde, og anmerket de Raritet er som Vallisnieri har merket paa sin Reyse.

Herforuden seeis der trykt Trattato de i titoli delle Dignita di Guido Panciroli Reggiano con Annotazioni del Padro Stanislao Sentinelli della Congregazione di Somosca. Denne Santinelli, som har været Professor Rhetorices i de fornemste Skoler af hans Congregation, har nogle Aar været Prof. Eloqu. paa Universitetet til Venedig, og foruden nogle smaa Skrifter udgivet til Venedig 1717 en lærd Dissertation de Romanorum Veterum Nobilitate in 8vo, hvilken hand meget har formeeret, og

agter

agter at udgive tillige med en anden Dissertat. de disciplina & cultu Romanarum Fæminarum. Dette af Pancirolli Skrifter / som hand her har udgivet / er en kort Efterretning / bragt i Orden af hvis som forekommer in Corpore Juris af Geistlige og Verdslige Personers Titler udi visse Stationer eller Betieninger. Mr. Sentinelli har i disse derved føyede Anmerkninger / som ere sterkere end Texten selv / flittig confereret Seldenum og Bulingerum / og af gamle Scribentere og Inscriptioner tilføyet hvad hand har kundet finde til denne Materies Oplysning. Mand beretter / at Apostolo Zeno har afskrevet dette Pancirolli Skrift af Originalen, som hand havde bekommet af en lærd Engellænder Thomas Hobart, der paa sin Italienske Reyse har samlet mange skionne MSS. og gamle Editioner, hvorunder vare mange smukke Sager af Pancirolli, som et Bind med Orationer, holden af ham ved Doctor-Promotioner, 2 Copier af Historien over Reggio, som gaar til 1561; en Commentarius over Aristotelis Ethica; en vidløftig Commentarius over Tertulliani Verk / i 3 store Folianter, alt skreven paa latin af Pancirollo.

Endnu er der trykt Alcune Lettere di francesco Redi contenenti osservazioni ed esperienze naturali. Fire Breve ere de i dette Knippe ere samlede / det første er skreven 1682. og deri melder hand at have anatomeret nogle Rotter og Egerne og derved observeret at Georgius Blasius, i hans Anatomia animalium falskelig har beretter

reitet / at Rotter ey have nogen Galde / da hand dog har fundet hos 4 af dem temmelig stor Galde / sampt at Blasius urettelig har paastaaet mod M. Aur. Severinum at Rotterne havde intestinum cæcum, og det af temmelig Størrelse ꝛc. og endelig at hand har sagt uden grund at Rotterne havde ligesom Hundene in membro genitali et lidet Been. Mueligt har Blasius anseet et Egerne for en Rotte / thi hos dem finder mand saa vel omrørte Been som og intestinum cæcum, men den Forseelse med Galde-Blæren / staar ey saa let til at undskylde. Udi Anmerkningerne erindrer Mr. Lioni at Redi vel har i sine 1684. trykte Observationer, udtrykkelig statueret, at udi Rotternes membro genitali er et Been at finde / dog har hand derhos sat / at det efter Haanden bliver haardt / og først er at see / naar de have opnaaet deres fuldkommen Alder saa at hand i Begyndelsen ikkun maa have anatomeret unge Rotter. Det andet Brev er skreven af Mr. Redi i Petri Alex. Fregoli Naun / hvor i vorder anmerket at Lungen hos Fuglene ey henger frie som hos Menniskene / og de firefødte Dyr / men er voxen fast ved Ribbenene og Krydset / og har adskillige Huller / hvorigiennem Luften gaar af Lungen i nogle smaae Blærer / som derved opblæses / og bliver Kroppen dere af større / men Fuglen desto lettere / ved Haanden af Folke bar hand i samme Lunge Blærer / og i Lungen selv funden hvide lange og tynde Orme. Mand finder et slags Maarer / som over deres ufordragelige Stank kaldes paa Italiansk Puzzole, og paa Latinsk

Pu-

Putorii, om dem har Mr. Redi anmerket at ved Partes genitales samles i dem en Materie/ som foraarsager denne Stank. Mr. Lioni erindrer/ at Mr. Redi i sine Observationibus ogsaa har handlet om disse Dyrs Stank og disse Orme/ og anforer et Stæd af Vallisnieri Esperienze & Observazioni Fuglenes Lunge. Udi det 3die Brev som og er skreven i Mr. Fregoli Navn vorder anmerket/ at Fiskene ey have nogen Lunge/ men i dessen Stæd betiene sig af Ganen eller Fiske-Kiævene til at drage Vanden/ samt/ at mand i dend Egn finder paa Biergene Søe-Fiske under Jorden. Mr. Lioni erindrer/ at Aristoteles allerede har merket desslige Aande-Drag hos Fiskene/ men Plinius derimod falskelig indbildet sig/ at hos dem betræde/ kand ske/ en anden Deel af Indvolden Lungens Stæd. Om de Fiske/ som ere fundne i Jorden/ anforer hand et Stæd af Seneca, og beraaber sig paa tvende af Mr. Vallisnieri 1721 derom ved Trykken udgivne Breve. I det 4de Brev erklæret Mr. Redi Caffeens maadelige Brug for skadelig/ endskiønt hand i sit Vers synes at have forkastet samme/ og holder i Hoste Vandet for sundere end Viinen; hand erindrer derhos/ at Caffeen, naar dend bruges alt for sterk/ svekker Seenerne/ og kand ved hidsige Temperamenter, ligesom sterk Drik og Specerier lettelig foraarsage et Slag. Hand tilsiger dend lærde Verden endnu et Brev af Hr. Rhedi om de smaa Lust-Blærer/ som findes i Blodet tillige med en lang Anmerking om dend derover udi Italien opkomne og af Mr. Vallisnieri afgiorte Striid. Udi

Udi Rom er trykt i afvigte Aar Stato della Sr. Chiesa Papale Lateranense nel. anno 1723. in 4to. bestaaende af 181. Sider og 3 Kaaberplader. Dend første Deel af denne Bog har Abbed Alexander Baldeski forferdiget/ og deri beskreven Hoved Choret/ af samme Kirke. Den anden Deel er Criscembeni Arbeyde/ og beskrives deri alt hvis merkverdigt der findes i de øvrige Dele af samme Kirker/ særdeeles søges at bevise i det sidste Capittel/ at det Billede af vor Frelsere/ som sees paa Prædikestolen/ i denne Kirke er det samme/ som lod sig see for det Romerske Folk/ da denne Kirke blev indviet af dend hellige Silvester.

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Mechanica & Hydrostatica.

18. Hydropsis Vagenseiliana eller Vandskiold/ hvorved mand kand gaae igiennem Vand/ Modellen koster 3 Rdlr. 3 ß.

19. Modell til en Vogn som gaar uden Hester/ 4 Rdlr. Modell af en Vogn/ hvorved end og et Barn i Vognen/ eller Kudsken selv/ naar Hestene blive laadske/ kand spende dem fra saa at Vognen bliver staaende/ 4 til 6 Rdl.

20. En Mand som holder en Kugle i Haanden/ og giør dend Vaad der tager Kuglen af Haanden/ og alle Tider stiller sig selv igien/ saa lenge Vand er i det store Kar.

Physica.

1. Antlia Pneumatica, eller Luft-Pompe/ af 30 60.

60. 100. 160. til 200. Rdl. uden Instrumenter.

2. Adskillige Instrumenter dertil/ hvorpaa er en trykt Catalogus med Figurerne.

3. Machine til at kunne løfte med en Øre-Blære/ nogle og 50 ℔. 1 Rdl. 3 ß. Dito til at løfte 4 til 6 Centner 4 Rdl.

4. Krudprøver 2 til 3 Rdlr. Dito, med Flintestud og Fyrtøy/ 4 til 6 Rdlr.

5. Taleror 3 til 8 Rdlr. et stort Høreror/ 2 til 4. Rdl. et mindre 1 Rdl. 2 ß.

6. Machina Papini, eller Potte til at kaage i en kort Tiid end og Been bløde/ 10 Rdlr. forbedret.

7. Oeolopila eller Luft-Kugle/ som blæser Kullene op i stæden for en Puster/ 3 til 5 Rdlr.

8. Campana Urinatoria, eller Model af en Machine for at hæve det tabte Gods op af Søen igien.

Nye Inventioner.

1. De reene Metaller som ☉ ☾ ♂ ♀ 4 ♄ alle af Traad udaf en Styrke og Tyngsel/ hvorved Proportionen af deres Tyngsel og Porositet er at udforske/ 6 Rdlr.

2. Machine som kand udsettes paa en frie Plads/ og af sig selv udi mange Dage og Uger alle Minuter/ paa en Seddel opskriver Vindenes Styrke/ 60 til 100. Rdlr. et ligedes/ som viser allene paa Stæden/ og hvor sterk Vinden er/ til at sette for Vindvet/ eller et andet frit Sted 6 til 8 Rdl. Nok et ligedan/ til at bære hos sig/ 3 Rdl. 3 ß.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 51.

Dend 21 Decembr. 1724.

Dannemark.

Blix eller Blixen.

Havde udi blaat Feldt en hvid eller selv vinget Torden-Kylle med sine 4 Straaler/ og paa Hielmen 3de forsølvede Franske Lilier paa deres Stengler. Familien har i mange Aar boet i Norge indtil dend udi det 14de Seculo er bleven forhadt og deraf til største Deel/ som siges/ fordrevet/ da de deraf da levende have nedsat sig udi Jemteland og Norland/ hvorfra de sig siden til Sverrig have begivet/ og omtusket deres Tilnaun Blixen med Blixen-Crone, dog beholdende deres forige Vaaben med dend eniste Forandring/ at over Torden-Kyllen blev af disse sort en Crone/ dend sidste udi Sverrig af denne der fra Norge komne Familie vor forige General Brigadier og Com-

mandant i Tønningen Magnus Blixen-Crones ældste Søn/ Carl Gustav Blixen-Crone med hvilken samme Familie paa Sverdsiden udi Sverrig den 8 Jan. 1710 er udgaaet.

F. Otto Blix Vebner levede udi Kong Christopher 2 Tider 1330. Frue Sophia Hedevig Blixen, Casper Barstorps Frue var Hofmesterinde udi Christiani 4. Regiering for de Kongl. Børn udi høystbemelte Konges Hof. Hun døde 1643.

En hvis Person har anmeldet sig med at have oversat adskillige af Æsopi Fabler paa Vers / og af samme sit Arbeyde fra sig leveret nogle Stykker / af hvilke til Publici Paaskiønnende og Approbation tvende herved meddelis.

Om en Ræv og Giede-Buk.

En Ræv og Giede-Buk blev tørstige tillige /
Og for at drikke need i Brynden vilde stige /
Da havde drukket af / saa saae sig Bukken om /
At komme op igien af Bryndens smalle Rom.
Saa tænkte Ræven op / og sagde: Jeg kand give
Saa gode Raad / at vi skal begge frelste blive /
Stat op du Buk / holt fast med dine tvende Been /
Fæst begge dine Horn i denne Væg og Steen /
Da staar jeg paa din Ryg / og springer i det samme /
Og naar jeg kommer op / saa vil jeg dig annamme.
Strax giorde Bukken det / som Ræven bød og bad.
Den Ræv kom op / og lor ad Bukken / mens hun gad.
God ærlig Stakkels Buk / som sad igien tilbage /
Mod Rævens Utroeskab begyndte sig at klage /
Hun sagde / varst du klog / som du er skægget til /
Du havde bedre først betænket dette Spil;
Thi førend du gikst ned / da skulde du begrunde /
Hvordan mand op igien af Brynden komme kunde:
En viis Mand tænke maa paa Sagens Ende før /
End resolvere det at giøre / som hand giør.

Om Ræven og Brambær-Træet.

Ræven / da hun springe vilde
Over Gierdet / hendis Been Slo-

Sloge Feyl; og kunde ſpilde
Liv og Helbred/ men en Green
Snap hun/ da hun falde ſkulde/
I et Brambær-Træe hun fik/
Der formeente hun tilfulde/
Hun ſig meget vel begik.
Hvad hun var ey før en Stakkel
Udaf Angſt i ſit Fald/
Blev hun da det arme Krakkel
Skient og flengt i hver en Lald.
Grenene paa Træet vare
Torne-fulde og gav Saar/
Saa at Blodet maatte fare
Udaf Balg og Brøſt og Laar.
Stakkels Ræv saa død og blodig
Hun uſkyldig blev i Nød/
Klagede ſig heel væmodig/
Og i diſſe Ord udbrød:
Skulde dog jeg Diævel være
Saa uſnild at redde mig/
Da jeg Livet vilde klære/
Blev jeg meer ulykkelig.
Samme Skiæbne gaar dem over/
Brambær-Træed svarede;
Som ved mig at røre vover/
Hvi varſt du ey klogere?
Dette paſſer ſig paa dennem/
Som i Trang og Armod er/
Og vil Verden gaae igiennem
Ved forbudne Middeler.

Tydſke

Tydskland.

Udi Wolffenbyttel er i Aar trykt in fol. Historiæ Bibliothecæ Fabricianæ pars VI. Authore Jo. Fabricio, denne Deel bestaar af 3 Alph. 4 Ark/ indeholder saavel Bøger in 4to som 8vo, hvoraf de første angaar Philosophiske/ Medicinske og Philologiske Materier, som Grammatica, Lexica-Oratoria, Breve/ Poëter og Miscellanea, og de andre Bibler/ Commentarier, Patres, Dogmatica og mange Polemica, dog ere de fleeste in 8 og 12. endnu tilbage af dette Bibliothec som Author, der allerede har opnaaet sit 81 Aar ey trøster sig til at love noget vist om/ men udsetter det paa Haab om lengere Liv og Helsen.

Udi Hamborg sees i Aar at være ferdig trykt Joh. Alb. Fabricii S. T. D. & Prof. P. Bibliothecæ Græcæ Volumen XII. accedunt præter alia inedita Theophili Protospatharii libri V. de Hominis fabrica Græc. & Lat. Denne Deel bestaar af 5 Alph. in 4. og efterdi denne lærde Mand udi det foregaaende Binds 6 Bogs 3 Cap. har maat lade være borte Index Geographicus over de Bispsdomme i dend heele Christendom/ og de Stæder hvor Concilia ere holdne/ begynder hand dermed dette Bind/ og handler i det 4 Capittel om de yngre Scribentere af det gamle og nye Testamentis Kirke Historie/ og meddeeler i dette nogle Tilgifter til de foregaaende Bøger/ nemlig Registier paa de i Plutarchi Skrifter/ de Grædske Grammaticis, som Aldus har ladet trykke under dend Ti-

til af Thesaurus Cornucopiæ Luciani Verk/og de endnu utrykte Scholiis over de første XVI. Bøger af Iliade Homeri nevnte Authores, tillige med Eusebii Renaudotii Disqv. de Barbaricis Aristotelis librorum versionibus og adskillige Efterretninger og Stykker om nogle hidindtil utrykte Grædske Scribentere. Det 6. Cap. handler om Ictis og Juris Græco-Romani Legibus & scriptoribus. Det 7 om de Grædske Medicis og det 8 om de ey endnu trykte Grædske Medicis. Nu er af dette store Verk allene dend sidste Tomus tilbage/ som indeholder det 9/10/11/og 12 Capitel af dend 6 Bog/ og handle om de fortabte gamle Medicis, gamle Grædske Skribenteres Samlinger og Grækernes scripta supposititia og bliver derpaa efter foregaaende Forbedringer og Tilgifter det hele Verk sluttet med et fiirdobbelt Register/ nemlig et Chronologisk/ et over alle Navnene/ og et over Sagerne.

Udi Halle er i Aar trykt in 8vo. 10 Ark stærk/ Christophori Augusti Neumanni Pænile sive Epistolæ miscellaneæ Tomus I. lib. 3. I denne Deel har Author foruden adskillige Stæders Forbedring udi Floro Cicerone og Plin. hist. Nat. forklaret de af andre forbigangne Stæder udi Ruths Historie/ indrykket og meget forbedret/ Corn. Celsi Artem Rhetoricam som Pithæus har holdet for Julii Severiani Arbeyde undersøgt adskillige tydske Ordsprogs Oprindelse/ saa og hvoraf dend hellige Skrift kaldes Bibelen: aflagt et Prøve af et fuldstendigere Latinsk Lexicon i det Ord hu-

humilis handlet i et Brev de claris Diabolis, og til sidst givet en Analysin exegeticam og Paraphrasin over det 9 Capittel af Epistelen til de Romere / og derhos begegnet Forfegterne af absoluto decreto saaledes at hand vel tilstaar at noget stigt er at finde i det 15 Vers / men hand viiser derhos at det ikke er Pauli men hans Contraparts Ord.

I Leipsig er i Aar kommen fra Pressen: Fr. Gil-Bierling Commentatio de Pyrrhonismo historico, Accessit de Judicio historico dissertatio. Det er trykt in 8 og bestaar af 1 Alphab. Author som er Prof. Theol. & Phil. S. har allerede for rum Tid siden udgivet en Tractat om dend Historiske Pyrrhonismo, som hand nu mærkelig har forneeret / hand har forklaret alle sine Theses om Dubiis i Historiske Sager meget lærd / hvorblandt hand ey troer noget virkelig Forbund med Sathan / og holder alle Hexerier og deslige for Fabel. Dend vedfoyede Dissertation er en kort Begreb paa alt hvis i Tractaten selv er afhandlet / hand har ellers givet trende Specimina Observationum in Genesin for Dagen / og udi dend 3. forklaret det Stæd af 1. Mos. Bog IV. Cap. om Evæ Forundring over een hende hidtil ubekandt Ting / at af Mennisker igien andre Mennisker kunde fødes og har hand samme paa sin egen Maade verteret.

Samme Sted har Mr. Michel Ranffs ferdig liggende til Trykken (1) Der politischen Univers-al-Historie auf das 1716 Jahr / erster Theil / worinnen die gantz besondere und merckwürdige Stats

Geschichte so sich in diesem Jahre an dem Kayserlichen/ Türckischen und Frantzösischen Höfen/ imgleichen in denen außer Europa liegenden Reichen und Ländern ereiniget aus öffentlichen und geheimen Nachrichten in 3 Büchern dargestellet wird. Hele Verket bestaaer af 6 Deele/ hvoraf hver i sig indbefatter 3 Bøger/ som udgiøre 3 Alphabeter. Dette er dend første Deel deraf/ hvis tre første Bøger 1 handler om det Keyserlige Hof og Erke-Huset Østerrig/ udi 32 Capitler. 2. Om det Tyrckiske Hof og de uden for Europa liggende Riger og Lande i 25 Capitler/ og 3 om Frankerig udi 26 Capitler. De øvrige 5 Deele/ som nesten alle ere fuldfærdige/ giøve Efterretning 1 om Store Britannien. 2 Spanien og Portugal. 3 Rußland. 4 Polen. 5 Ungern og Bøhmen. 6 Dannmark. 7 Sverrig. 8 Preussen. 9. Holland/ Nederlandene og Zweitz. 10 om Paven. 11 Venedig og Genua. 12 om de Italiænske Kongeriger og Fyrstendømmer. 13 Om det Romerske Rige i Almindelighed. 14 om Churførsterne. 15 om Førsterne og de øvrige Stænder i det Romerske Rige. Author tilsiger paa lige Fod at fortsette Historien for 1717. og 1718. ꝛc. Men dette Arbeyde vil ey udgiøre mær saa meget da mand udi mange Poster i sær angaaende Stads Sagerne kand beraabe sig paa det foregaaende i Aaret 1716. (2) Vollständiges Genealogisches Welt-Theatrum, auf welchem aus allen Theilen von Europa die sämtl. itzblühenden Durch und Erlauchten Häuser nach ihren gegenwärtigen Geschlecht/ Registern kurtz und deutlich darge

vargestellet i Verden. Dette Verk bestaar af 3 Deele hvoraf dend første er inddeelt 14 Bøger/ 1) om Keiserne/ Kongerne og Churførsterne i 27 Capitler. 2) De Tydske og Rigsførsterne/ i 23 Capitler. 3) om de Franske Hertuger Pairs Marskalker og andre fornemme Herrer udi 100 Capitler. og 4) om de gamle virkelige Rigs Grævet/ som have de saa kaldede unmittelbahre Reichs-Güther/ afhandlet udi 136 Capitler. Dend anden Deel bestaar af 4 Bøger/ og er af følgende Indhold 1) om Hertugerne og andre fornemme Grandes i Spanien/ Portugal og Nederlandene/ i meer end 100 Capitler/ 2) om Fyrsterne og de fornemste Grævet i Dannemark Sverrig/ Rußland/ Polen og Ungern udi mere end 100 Capitl. 3) om Hertugerne/ Græverne og de fornemste Lords og Pairs i Store Britannien udi mere end 120 Capitler/ og 4) om de samtlige nu i Tydskland og Bøhmen florerende Grævet/ hvoraf Author allerede har samlet 300 Slegter/ til begge Deele vorder føyet som et Anhang/ en fuldstendig Fortegnelse over alle nu levende Cardinaler/ Geistlige Rigs-Fyrster/ og samptlige Ordens Riddere. Dette Verk vil distingvere sig fra andre 1 ved sin Fuldkommenhed/ 2 sin Accurateſſe. 3 sin gode Orden. 4 sin Korthed og Tydeligbed. 5 de derved føyede nyttige Registere. 6. Trykkens Reenhed. 7. Continuationen deraf i det Author hver Aar vil udgive et kort Supplement dertil/ hvorudi alle i det foregaaende Aar forefaldende Forandringer/ og hvad ellers kand falde paa Verket at forbedre flittig og ordentlig skal anmerkes.

Udi

Udi Frankfort ad Mayn er trykt i Aar et Alph. stærk. Specimen Doctrinæ veterum Sinarum Moralis & Politicæ tanqvam exemplum Philosophiæ gentium ad Rempublicam applicatæ excerptum é libellis Sinicæ gentis Classicis, Confucii sive dicta sive facta complexis. Opera. G. Bernh. Bulfingeri Moral & Math. in Collegio illustri Tubingensi Prof. Ordinarii. Denne Afhandling har Author paa Baron Scutzens Persvasion udarbeydet/ da samme Baron har holdet for nyttigt at lade undersøge hvad adskillige Folk have af dend gamle Philosophie uddraget og sørt sig i Republiqven til nytte. Da nu de gamle Sinesers Moralia og Politie bliver roset frem for andre Folks/ saa har Author med deres Philosophie vildet giøre en Prøve/ særdeeles da dette Folk sig fornemmelig lader være angelegen at anvende Philosophien til Republiqvens Nytte. Author har dertil brugt Confucii Philosophie udgiven in Folio 1687 af Jesviterne til Paris/ men ey kundet komme over Franc. Noellii Skrifter som 1711 udkom til Prag. Hand gaar alle Partes af Chinesernes Philosophie igiennem/ og erindrer her og der/ at dend i mange Stykker kommer overeens med Hoy Raad Wolfs Lære/ ved Slutningen har hand føyet en Comparaison imellem vores Philosophie og Moral og Sinesernes Lærdom/ saaog en Dissertation Extemp. de Literatura Sinensi.

Udi

Nederlandene.

Udi Middelburg er trykt 1723 in 4to, Alberti Voget Oratio de Natatilibus ad aram Jehovah non factis. Samme bestaar af 203 Sider / og ihvorvel denne Materie er berørt af adskillige berømte Mænd / er dog Author dend første som samme net og udførlig har afhandlet Udi denne sin Tale som hand har holdt ved sin Professions Tiltrædelse udi Middelburg / samme er ey alleene værd at læses over sin Materie, men end og formedelst de adskillige slags Sager og Antiquiteter som derudi hyppig forekommer. Author beviiser derudi / at i det gamle Testamente ere ey Fiske bleven ofrede / efterdi de ey kunde tiene til Forbillede / enten af Christi Offer eller hans Troende.

Udi Amsterdam er trykt 1724 in 8. Dend første Deel af S. Th. D. Frid. Adolph. Lampes Commentarius over Johannis Evangelium under dend Titul, Commentarius Analytico-Exegeticus, tam literalis qvam realis Evangelii secundum Johannem, Auctore Frid. Adolph. Lampe S. Th. & Prof. Ord. in Ac. Ultraject. Dette Verk bestaar af 816 Sider / og er virkelige et af de beste / som ere komne fra D. Lampe. I denne Deel indeholdes egentlig / foruden en vidtløftig Fortale / en Forklaring over de 4 første Capitler af dette Evangelio. Fortalen bestaar af 2 Boger / hvoraf hver er inddeelt i 7 Capitler. I dend første Bog

handles

handles om Johannis Slegt / Fæderneland / Handtering / Kald til Apostel Embedet / Feyl og Dyder / Reyser og Forretninger / Lidelse og Død / tillige med Critisk Undersøgning af hans Skrifter. Dend anden Bog er gandske distineret Evangelio Johannis, og undersøges deri / hvo der er Author dertil / item naar / hvor og ved hvad Omstendigheder det er skreven / Hvad Authoris Hensende egentlig har været / bevises Inspirationem divinam, opregnes alle denne Bogs udtolkere igiennem alle Secula lige indtil vore Tider / og viises til sidst hvad Doct. Lampe har giort i denne sin Commentario, saa og gives en kort Udkastning af det hele Evang. Authoris Forklaring over disse 4 første Capitler, er udi en meget net Ordning opfyldt med mange lærde Forklaringer og Anmerkninger som fortiener at læses.

Herforuden er trykt i Aar udi Amsterdam in 12 udi 3 Tomer: Les Comœdies de Terence avec la traduction & les remarques de Madame Dacier. Dend første Tome bestaaer af 511 dend 2 af 485 og dend 3 af 431 Sider / mand finder sielden dend rette Sensum af en Latinsk Scribent udi en Fransk Oversettelse saavel udført som i denne Version / og hvor det Latinske er kort / er det her merkeligt forklaret. Herforuden haver Mad. Dacier deels af Gissning deels af MS. udi det Kongl. Bibliotheck forbedret mange Stæder / og forklaret andre ved at conferere dem med de Græske Comœdie-Skriver / og ligesom Terentius har krevet sit Latin / saa er og denne

Ver-

Version paa net Fransk. De af det Kongl. Bibliothech vedsøgede Billeder ere vel meget Lisagtig afteegnede / men ey gamle nok til / at mand kunde forlade sig paa dessen Rigtighed / saa at mand ey har i agt taget dend Forskiel der findes paa Dragterne imellem en Slave og en Herre / dend Græeske Kappe og Romerske Toga, samt Jomfruernes og Tieniste Pigernes Klæder.

Engelland.

Udi London er trykt et vis Verk kaldet Medicina Gerocomica eller Kunst til at conservere gamle Folks Sundhed / tillige med en Florentinsk Medici-Raad til at hielpe ved udvortes heelende Middel / Krampen og dend slemme Syge.

Frankerige.

Udi Frankerig har Hertuginden af Maine efter sin bekiendte Bevaagenhed for gode Konsters og Videnskabers Flor / ladet paa sit Lyst-Slot Sceaux aprette en liden dog meget net Bygning / som allene er destineret til samme Hertugindes og Hendes lærde Compagnies Øvelse udi smukke Videnskaber / og derfor er kaldet Musarum Pavillon. Heele Bygningen er samlet under et gevølbt Tag / og neden ved Jorden ere 6 egne og afdeelte Qvarteerer / udsirede med kostlige udhugne Billeder / oven til er et Gallerie 8 Fod bred / hvortil er Opgang paa alle 4 Sider af 4 diverse Steen-Trapper.

Udi Paris har eendeel af de Fruentimmer / som søge stedse at bringe noget Nyt og Kunstigt paa Banen / hvorved deres enten af Naturen eller Ud-

derdom

derdom vandhelde Ansigt kunde forbedres / nyligen udfundet en fortreflig Sminke af en splinder nye Composition, der er af dend Kraft / at Huden / i hvor fort og graae dend end er / maa dog give efter / for dend Hvidhed denne Tinctur med sig bringer / endskiøndt dend uden miſctur af nogen Farve ey seer anderledes ud end klar Vand.

Norge.

Udi Venedig har en sikker Herremand for nogen Tid siden opfunden at kaste Granater uden at mand kunde see Ild / naar de vare komne i Luften / men denne Kunst og Invention skal ey være nye her i Norden / da dend paa Christiansands Festning liggende Artillerie Capitain allerede derafi Overværelse af General Lieutnant Hausman 1713 dend 8 Decembr. har aflagt Prøve / og dend 13 Novempr. udi Aar om Aftenen i Christiansand udi Overværelse af de Fornemste der paa Stæden samme igientaget paa dend Maade / 1. kastede hand nogle Bomber af en Fytmørser ud i Søen / hvoraf mand aldeeles ingen Ild og Flamme kunde see i Luften / og om de endskiøndt faldt i Søen hvor der var meget dybt / kunde dog ikke denne skiulte Ild udslukkes / førend Bomben omsider creperede. 2. Udkastet hand af en Læder Fytmørser hver gang 4 Hand-Granater paa eengang / hvis Ild og var aldeeles usynlig indtil de creperet, og kunde hand lige saa hastigen kaste disse 4 Granater / som mand af et Stykke kand giøre de gesvindige Skud. 3 Lod hand og kaste disse Granater af Haanden / hvoraf og ingen Ild var at see / førend de omsider giorde sin Effect.

Italien.

Udi Rom trykkes i det Vaticanske Bogtrykkerie et nyt Oplag af dend Romerske Pontifical paa lige saa Kostbar Papiir og med lige Pragt, som dend in Folio udkomne Pontifical Canon. Sammesteds er og udkommen dend bekandte Prælats Gabriel Filippuci af Macerata, som under Pave Clemente XI. unddrog sig for at imodtage dend ham tilbudne Cardinals Værdighed, hans Liv og Levnet udarbeydet ved Mr. Crescembini, hvilket sidste Verk er trykt in 4to, og udgiør 136 Sider.

Samme steds lader Mr. Crescembeni sig ellers alvorlig være angelegen at udgive alle de Efterretninger hand kand overkomme angaaende Kirkerne i Rom, saa at hand allerede i Aar har ladet trykke Historia della Basilica de St. Anastasio Titulo Cardinalazio, som bestaar af 192 Sider in 4ro forsynet med 4 Kaaber-Stykker.

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Nye Inventioner.

3. Mundus Elementaris eller Glas med 4 tingerte Liqueurer, hvilke naar de vorde rystede eller skulpede under hinanden, udi Hast igien separeris til deres forige Sted, 1 til 1½ Rixdaler.

4. Planum inclinatum med hvilken er at demonstrere Tyngselens Indhold imod dessen Ballance med sin Inclination 3 Rdlr.

5. Machine til at vise gespindige Vegters og andres Egenskab 3 Rdlr. 4 Mark.

6. Machine for derved at erfare faldende Corpora deres Magt og Styrke/ som en Vegts &c. 5 til 6 Rdlr.
7. Instrument ved nogle tørre Bønners Udgeldning at høve eendeel Centner 6 til 8 Rdlr.
8. Salt eller Vand-Prøve med Vegten 3 Rdlr.
9. Nyt Instrument til at observere Magnetens Inclination.

Oeconomica eller Instrumenter tienlige i en Huusholdning.

1. En Lyse-Stage som skyder Lyset efter/ der ey har nødig at snydes/ og ved Hielp af Skiermen kaster sit Skin i Mangfoldighed paa det forlangte Sted 5 til 5 Rdlr.
2. Dend saa kaldede Italienske Stage til Olie/ som giver ingen Skygge paa Bordet 5 Rdlr.
3. Lampe som gyder selv Olien ind 5 til 8 Rdlr.
   Dito som og selv indgyder Olien/ dog udi Varme ey løber over/ men holder sig reen og bequem 10 Rdlr.
4. Meßing Lyse-Stager til Telle- og Vorlys med grøn Skierm/ som kand indlukkes i et lidet Futteral med Lyse-Sax og Udslukkere alt meget net og reent 10 til 12 Rdlr.
   Dito uden Skierm/ da mand dog kand stille Piben høyere eller lavere lige som udfordres 5 Rdlr.
5. En Pen som fører saa meget Blek med sig/ som behøves til at skrive en halv Bog Papir 1 Rdlr. 3 Mark.
   Dito af Glas eller Metal 2 Rdlr.
6. Vind-Bysser 20 til 25 Rdlr.

Nye Tidender
Om
Lærde og Curieuse Sager.

No. 52.

Dend 28 Decembr. 1724.

Dannemark.

Blixen Crone.

Fører udi rødt Feldt et hvid afskaaren Heste-Hoved med forgyldt Tomme staaende med Halsen udi en forgyldt Crone / paa Hielmen staar ligeledis et hvidt Heste-Hoved med forgyldt Tomme. Med dette Vaaben er Hans Blixen-Crone Kongelige Majestets Etats- og Justitz-Raad / saa og Justitiarius udi Ober-Hov-Retten i Norge / bleven benaadet og i Adel-Standen optaget.

Nu følger Resten af de omtalte Fabler.

Om Sviinet og Hunden.

Hunden kom engang i Trætte
Med dend ynkelsomme Sot/
Det de drøgis om/ var dette:
Hvilken iblant disse To

Ud

Udi Frugtbarheden kunde
Være meest berømmelig.
Hunden svared: Ingenlunde
Overgaar der nogen mig.
Soen Hunden gik i møde/
Sagde: Du som vinde vil/
Du maa blinde Unger føde:
Dette maa du legge til.
Ingen saa om Tingen spørger/
Om det er bestilt i Hast.
Derfor mand allene sørger/
Om det er foruden Last.

Om Ræven og Asenet.

Et Asen kom engang i Huden af en Løve/
Og alle andre Dyr sig lod af den bedrøve.
Da fæle Asenet dend trøbske Ræv fornam/
Saa gik det og paa Luur/ og vilde strække ham.
Men Ræven mærkede først Asenet at skryde/
Saa lod hand sig til det med disse Ord forlyde:
Du havde ogsaa Skræk i Rævens Hierte fort/
Om jeg ey havde før din Asen-Skryden hørt.
Endeel Indbilderske/ som taabelige ere/
Vil/ hvor de kiendis ey/ for Mestere passere/
Men alt for mange Ord/ som intet er bevent
Giør deris Griller og Vanvittighed bekient.

Om Jupiter og Sneglen.

Jupiter engang holt Gilde/
Og bød alle Dyer op/
Sneglen eene kom for silde
Med sin Hytte paa sin Krop/

Hand sig undred over denne/
Hvi dend kom saa seent af Stæd/
Spurte/ hvor dend var da henne/
Og kom ey til Høytiid med.
Da dend stakkels Snegel sagde/
Huus og Hiemmed bedre var/
Hand da Band paa Hænde lagde/
At hun det paa Ryggen bar.
Mange Sladere sig mætter
For sig selv med Vand og Brød/
End med mange store Retter
Hos en Fremmed til sin Død.

Om en Dreng og sin Moder.

En Dreng hand stial en Bog fra egen Skolebroder/
Dend tog hand med sig hiem/ og gav sin kiære Moder/
Men for hun slog ham ey/ da hun ham deri grev/
Saa stial hand meer og meer jo ældere hand blev.
Det Handverk holt hand ved/ men sig til liden Glæde/
Hand blev befunden Tyv/ og maatte Galgen klæde/
Først bad hand Bødelen/ hand maatte tale med
Sin Moder/ som og gik til Sønnens Retter-Sted.
I det hun kom ham nær/ hans Klagemaal at høre/
Saa bed hand til/ og fik sin Moders ene Øre/
Hun skiendte digt paa ham/ de andre og/ fordi
Hand giorde dobbelt Sorg udi sit Tyveri.
Men Tyven svarede: Min Moder Skylden haver/
At Bødelen nu til min Hals en Strikke laver/

Da

Da jeg det lidet stial / da skulde hun mig slaa /
Men for hun sparte mig / jeg maa til Galgen gaa.
Om Ungdoms Ondskab ey med Tugtens Riis udrives:
Og deris Villie i første Aardem gives /
Da voxer Udyd meer / og aldrig tager af /
Men legger dennem som en Pest i deris Grav.
Og de Forældre / som smaa Børn sin Ville giver /
Mod Gud / som i sit Ord om Tugt og Ære skriver /
I Alderdommen faar Bedrøvelse og Tort /
Fordi de kyssed dem / og lagde Riiset bort.

Om dend koede og dog sorte Morian.

En kiøbte sig engang en Morian for Penge
Udaf en anden Mand / som havde havt ham længe /
Men at hand var saa sort og hæslig / meente hand /
Var af Forsømmelse hos første Eyermand.
Og da hand fik ham hiem / forsømte ingenlunde /
Hvad Vand og Bad til det optænklig være kunde /
Som maatte tiene til / at faa dend Sorte hvid /
Det hialp ey meere / end at hand spilte Tid og Flid.
Sort var hand før / og sort forblev hand alle Dage /
En Sygdom fik hand paa sin Hals for sin Umage.
Naturen hos endeel forandrer ey sin Art /
Og ændres den enddog / da er det gandske rart.

Tydskland.

Udi Halle har mand i Exempel af dend Engelske Spectateurs, dend Sveitserske Mahler dend Hamborgske Patriot &c. begyndte der at skrive et Moralsk Stift under dend Titul die vernünf-

tigen Tydelerungen / hvorudi Fruentimmeret efter deres Indhold sige deres Mening over begge Kiøns Fey- og forestaae tienlige Middel til samme at rette og forbedre. Det første Stykke deraf skal udkomme Onsdagen den 3 Januar. 1725. og dermed alle Onsdager continueris.

Udi Frankfurth an der Oder lader Prof. Dithmar paa nye oplegge D. Bechmans Anmerkninger over dend Ridderlige Johanniter Orden med dertil bevøvende Forklaringer / Fortsetninger et Anhang af utrykte Documenter, Riddernes Vaaben og andre Efterretninger hvor om Prof. Dithmar af det Sonneborgske Archiv har faaet adskillige Efterretninger / hvorudover hand derved vil opdage meget udi denne Materie / som ere mange Lærde ubekandt.

Nederlandene.

Udi Amsterdam er trykt 1723. in fol. udi 2. Vol. Oeuvres d'Etienne Pasquier Conseiller & Avocat General du Roy en la Chambre des Comptes de Paris, dend første Tome bestaar af 1363. og dend anden af 1482 Columner, og er dette et nyt Oplag af alle de Skrifter som Hr. Pasquier har skrevet / og hvoraf intet feyler uden Catechisme des Jesvites, som 1602 første gang er trykt. Hand levede paa dend Tid da dette nye Societet havde mange Fiender / og hand var en af deres største Værderparter. Denne Harangue som hand 1564 imod samme Societet holdt for Universitetet i Paris / og hvorpaa Parlaments Advo-

Advocater Pet. Versoris svarede / er hver mand bekiendt / og begge Talerne ere at finde i denne Samling. Denne vidtløftige deres Modstandere lod sig overtale af en fornemme Herre og nogle Doctores i Sarbonne ey mere at angribe Societetet, eller skrive imod dem / saa fremt Jesviterne paa deres side vilde lade dem og hans Skrifter i Roe. Hvilket blev holdt paa begge Sider / indtil Pasquier døde 1615. udi en høy Alder udi sit 87. Aar / da meente P. Franc. Garasse som dend Tid var det beste Hoved blandt Jesviterne / og ene iblandt dem der skrev Fransk / ey mere at være bunden til dette Løfte. Hand angreb derpaa Pasquier i nogle Skrifter / under dend Titul la recherche des recherches, la Doctrine curieuse; Reponse au Prieur Osgier. Naar mand læser dem maa mand forundre sig over Skrivemaaden som mand og for kort Tid siden i Strods Skrifter har betient sig af / da de Lærde bruge de heftigste Spotte-Gloser mod hinanden / og udpudsede deres Skrifter med afgesmagt Skiemt / og en unyttig Lærdom / men Pasquiers Sønner forsvarede deres Fader med me et skarpe Skrifter mod Jesviterne / og i en heftig Refutation mod P. Garasse hans Satirer. Det første af disse Verk er Recherches en France, et berømt Verk som vidner om sin Authors store Lærdom. Mand finder deri adskillige Puncter af dend Franske Historie meget vel udførte / tillige med Oprindelsen til de fleeste Franske Skikke og Etymologien af mange Franske Ord. Herpaa følger 3 Samtaler som

kaldes Pour-parleurs, en harangue for Hertugen af Lothringen / og en anden af Petri Verſoris, for Jeſuiterne / tillige med Autoris poemata, hvoraf eendeel ſkattes meget høyt. I dend 2 Tome findes Authoris Breve om adſkillige Materier, ſom om Politiken, Lærdom / Philoſophien, Gudsfrygt; blandede Verker / Franſke Vers og Nicolai en af Autoris Sønner hans Breve. Udi et af dem meldes at Pasquier har ſkrevet Philippicas mod Jeſuiterne / ſom dog ikke ere udkomne. P. Garaſſe havde ſagt udi hans Recherche des Recherches at Pasquier ved ſit endeligt havde ladet ſig forelæſe Senecam og Platonem og talt om ſine Eiſkovs Sager hvilket hans Søn taxerer for en aabenbare Uſandferdighed / og beviſer med Præſtens Atteſt, ſom betiente dend Gamle paa ſit Yderſte / at hand tog en Chriſtelig Ende. Mand ſeer og af adſkillige Stæder i hans Skrifter / at hand ey har beſiddet mindre Fromhed i Liſ og Leſnet end Lærdom / og at hand uagtet ſin Iver for at forſvare dend Franſke Kirkes Frihed og ſit Fædernelands Ære / dog har været dend Romerſke Kirke tilgedan. Hans Temperament var meget levendes / og derhos hitſig / hvor over mange Affecter fremblikker i hans Skrifter.

Samme ſteds er nu ferdig trykt den 3de Tome eller Svite des avantures de Gil blas de Santillane in 12. med fig. ſaa og in 8. hiſtoire du Regne de Henri 8 Roy d'Angleterre.

Frankerige.

Udi Paris ſeer mand i Aar kommen fra Preſſen /

sen / Lettres edifiantes & curieuses ecrites des Missions etrangeres par quelques Missionaires de la Compagnie de Jesus XVI. Recueil, samme er trykt in 12. og bestaar af 411 Sider. Denne Deel er vel udarbeydet. P. Jacques giver deri en Beskrivelse af Den Bourbon i Africa paa det Æthiopiske Hav / om Den Paulo-Condor, og om Byen Canton, om Jesuiternes Habit i Indien / om det Chinesiske Sprog og nogle Dyr. P. le Caron giør en Beskrivelse over Folket i Carnate og P. l' Entrecolles giver allehaande Efterretninger om Porcellin / hvorledes Chineserne give Guldet paa dem sin Glands igien / naar samme er tabt / hvorledes de forhindrer at Randen ey springer af / hvordan de maler Violet derpaa / som er en nye Invention, hvorledes de giør Porcellin af Olivenfarve / som nu er Moden i China / hvordan de derpaa setter en ret glindsende sort Speigl Farve ꝛc. Hand beretter at mand for nogen Tid siden har forferdiget Stykker af Porcellin som mand forhen holt for umuelig neml. Krukker halvanden Alen høye foruden Dexelen / som er giort som en Pyramide / og er $\frac{1}{2}$ Alen høye. Disse Uener ere sammensatte af 3 Stykker men saa kunstige / at mand ey kand see Stædet / hvor de ere sammensøyede. Hvilke Stykker vare bestilte af Kiøbmænd udi Canton som handle paa Europa / thi i China er mand ey curieus efter saa kostbar Porcellin.

Sammestæds har Hr Gervais ladet udgaae et Skrift / i Form af et Brev / imod P. Conrayers, Bibliothecarii til St. Genevieve, Dissertation

over Ordinationens Gyldighed i dend Engelske Kirke/ hvilket Brev har foraarsaget en haarden Allarm/ og er opfyldt med forrædelige Expressioner imod Engelland/ saa at dend Engelske Minister er bleven foraarsaget derover at indgive en Memorial, ihvorvel Jesuiterne deri have giort samme Minister stor Hinder/ efterdi Pater Hardevin har censureret samme Dissertation. Pater Conrayer har besvaret Jesuiternes Critique ved et meget skarp Brev. Imidlertid er det vist/ at Engellænderne have fundet udi en Romersk Catholisk Geistlig en Forfegter af deris Ordinations Gyldighed og det udi en Mand af saadan Credit, som P. Conrayer er/ hvilken/ som det forsikres/ ey har anden Hensende/ end at forene dend Engelske Kirke med dend Franske/ ved at borttage de fornemste Hindringer.

Endnu samme Steds er ellers trykt Eloge historique de Dom le Nourry, Denne lærde Pater som er fød til Dieppe 1647. har tillige med P. Garet Arbeyde paa dend Edition af Cassiodori Skrifter som udkom til Rohan 1679. dog under P. Garets Navn/ hvorefter hand assisterte P. J. de Friche udi Ambrosii nye Oplag in folio, hvoraf dend første Tome udkom 1686. dend anden 1690. og derved har hand aabnet sig ligesom en Vey til hans store Verk/ nemlig hans Apparatum ad Bibliothecam Patrum, hvoraf hand udgav det første Bind 1694 og det andet 1697. in 8. Var og til sinds derved at fortfare/ om hand ikke havde frygtet for at Mengden af dend samlede

Mate-

Materie maatte udgiøre alt for mange Bind. Hvorudover hand omgiorte / hvis allerede var udgiven / som hand med hvis hand havde samlet foruden indrykkede udi 2de Folianter, hvoraf den første er trykt 1708 og dend anden 1715. til Paris / Tractaten de mortibus Perſecutorum havde saa megen Forvandniß med Lactantii Skrifter at P. le Nourry fandt sig foranlaadet / da hand handle de om Lactantii Skrifter / og undersøgte samme / at efterſee det ældſte MSS. som mand deraf haver / hvorudover hand fandt for got at udgive en accuratere Edition, end alle de Foregaaende / som hand forsynede med Anmerkninger og Diſſertationer som forklare Texten / og sette Læseren i Stand / til selv at dømme hvo der er rette Author til samme Bog. Samme kom 1710. ud til Paris / og ihvorvel P. le Nourry ey lod ligge dend 3 Tomum af sin Apparatu men derpaa flittig arbeydede / for at bringe samme til Endelighed / saa lod hand sig dog adskeendeel fornemme Personer overtale / at tage Ambroſii Vers under Hænder / da dend forige Edition gandske er afsolt / hvorpaa hand og virkelig arbeydede / da hand dend 24 Mart. afvigt endede sit Liv og Arbeyde / dog har hans Ordens-Brødre giort dend Anstalt / at de som have underskreven til dend nye Edition af Ambroſio, ey skulle komme til kort / da de have opsoat de Patres, som have Lærdom og Leylighed til / at bringe denne Edition saa accurat, som forønskes kand / for Dagen.

Udi Rohan er trykt i Aar in 8 Theologia Pa-

Patrum Scholastico-Dogmatica sed maxime positiva. tractatus de juramentis tum in genere tum in particulari tomus XVII. Auctore P. Ant. Boucat. Biturico ordinis Minorum Presbytero. Author har udi afvigte Aar tilsagt udi 5 Folianter og 20 Octav Bind at udgive sin Theologie, og efter at de 4 første Deele deraf ere komne fra Pressen in 8. har hand ladet trykke dend 17 Tomum, hvorefter hand de imellem mangle-de Tomos villade komme for Lyset/hand handler pro & contra om de meeste og vigtigste Theologiske Sager/ dog saa at hand ey afhandler Hoved-Lærdommen/ men de Spørsmaal problematist/ ved hvilke det er tilladt at udvelge i Skolerne hvad for en Meening mand vil. Vel er det saa at Latinen i denne Bog er meget slet/ dog er dend ikke at foragte i henseende til dend gode Orden/ deri findes og dend betydelige Maade paa hvilken hans Argumenta anføres/ saa har det og sin Nytte at ved Enden af hver Spørsmaal er en kort Begreb paa Spørsmaalet i sig selv.

Spanien.

Udi Madrit ere observerede følgende Ceremonieller, at være i agt tagne ved Printz Ferdinands Val og Declaration for Printz af Asturien/ nemlig: dend 25 Novembr. havde dend heele Kongl. Familie, Grandes og Cortes (det er Stænderne eller Deputerede af hver Provintz) efter at deres Fuldmagter dend 23 forhen va reefterseete/ forføyet sig en Ceremonie udi St. Hierony-

ronymi Kirke / som tigelig var udprydet med Tapeter. Kongen / Dronningen / Infanten Don Ferdinand, de andre Infanter eller Printzer / og Infantinden nedsatte sig under en kostbar Himmel / og de Store samt Cortes paa de dem anviisie Stæder. Cardinal Borghia holdt derpaa Messen / hvoreefter Printz Ferdinand opstoed af sit Sæde / og indtog Dronningens Platz / som ham efter Ceremoniellen tilkom. Prælaterne forlode og deres Benker / hvorpaa de havde siddet imedens Messen varede / og da Cortes sig derpaa havde nedladt / nærmede sig Secreteren af Conseillet og det Castilliske Cammer / bedendes Kongen / at tilstaae Infanten Don Ferdinand Dispensation udi hans Mindre-Aarighed / eller give ham den saa kaldede Veniam Ætatis, for at giøre dend sædvanlige Ed og Homagium som Printz af Asturies. Hvorpaa Kongen svarede / at hand derudi dispenserede fra Rigets Love / og dertil gav sit Minde. Infanten giorte derpaa Eden paa Messe-Bogen / for det af Cardinal Borghia holdne Crucifix, og aflagde derpaa til Kongen det sædvanlige Homagium, hvorpaa Prælaterne, Grandes, Cortes og andre høye Betiente / hvis Navne bleve opraabte ved Herolden / ligeledes giorte deres Ed paa Messe-Bogen / at de erkiendte Infanten Don Ferdinand for Printz af Asturien, og formodendes Arving til Rigerne / og nedlagte deres Homagium til Printzen / udi Marquis de Villina Hænder / som dertil af Kongen var udnævnt / hvoreefter enhver efter sin Rang blev tilladt /

at

at kysse Kongens / Dronningens og Printzens Hænder. Derpaa forføyede det Kongelige Herskab sig paa Slottet igien / og bleve de anordnede Frydens-Fyr og Illuminationer over heele Byen giort.

Sicilien.

Udi Palermo er for ungefær 3 Aar siden udkommen en Bog / der har til Titul Hydrostatica Medica seu Aqvæ frigidæ Vires in morbosis affectibus profligandis medico-statice ponderatæ, hvorudi Author opregner alle de Syder / der er i koit Vand / og flittig undersøger / til hvilke Sygdommer det er tienlig / dog derhos tillige Navngiver de Sygdommer / hvorudi det ikke kand bruges / dette har nu Todar ey kundet fordrage / og derfor udgivet et andet Skrift / som 1722 er trykt til Palermo under dend Titul: Aqvæ frigidæ vindicatio seu Aqvæ frigidæ Vires ad omnes morbos recta lance celebratæ, Authore D. Jacobo Tadaro, Presbytero Medico Physico &c. Samme Verk er trykt in 4to, bestaaende af 12 Ark / og viser Author derudi med gode Fundamenter og Experimenter / at Vandet endog i de andre Sygdomme / hvor dend anden Author straxaadet dem / er at bruge med Nytte / dog har hand ey sat dend rette Maade / paa hvilken saavel Vand som Snee er at bruge / saver dog / at slig skal skee i et à parte Skrift.

Machiner og Instrumenter af det Leopoldiske Laboratorio Mechanico.

Veyrglas og Veyr-Visere.

1. Barometron eller Veyrglas som ved Mercu-

rii Af og Nedstigelse forhen forkyndiget Luftens Lethed og Tyngde/ og dend derved opkomne Regn eller Tyrke 3 Rdlr. Dito med smukke Stillager af Nøddetræe og deslige/ 4. til 6 Rdlr. Dito da Mercurius løber over de sædvanlige 3 Tol 6 til 18. ja iblandt videre frem og tilbage/ samme indtager mere Plads og Rom end de andre/ men ere de beste og accurateste/ 6 til 8 Rdlr. Dito i en Spatzeer-Stok eller Spanskrør/ 4 til 6 Rdlr.

2. Thermometron eller Veyrglaß som viser Kulden og Varmen. Thermometron for neden med en Kugle foroven Rørene hermetice forseylet ved 3 Skoe høy/ 2 Rdlr. Dito 1½ Skoe høy/ 1 Rdlr. 2 ß. Dito ½ Skoe høy 1 Rdlr.

3. Høye Cylinder Glaß med Kugle som ved Heeden falder/ og i Kulden stiger 3 Rdlr.

4. Nohometron eller Hygroscopium et Instrument/ som viser Fugtigheden og Tyrkheden i Luften/ som med havre Ax 1 Rdlr. 3 ß. Papir. 1 Rdlr. 24 ßl. De ere saaledes dannede som et Uhr/ og kand tiene til Zirat i et Kammer eller Sal.

5. En Stellage paa hvilken i midten er et Hygometron paa dend ene side et Barometron, og paa dend anden et Thermometron, 6 til 8 Rdlr.

6. Et Hygometron hvor en liden Mand i et Cylinder viiser Fugtigheden og Tyrkhen/ 3 Rdlr.

7. En

7. En deslige Vegt som viser stigt ved en Svamp/ 2 Rdlr.

8. Machine da ved tørre Veyr udkommer af en Huule en Jæger og ved Regnveyer et Fruentimmer med et Regnklæde.

9. Et Hygroscopium med et Bret/ da en Mand eller deslige paa en Tafle op og ned stiger omtrent 3 Foed 5 Rdlr. Dito med en Snor da paa den ene side en Fugl stiger i Høyden/ og dermed viiser Tyrken 4 Rdlr.

Hermed endes da dette Aars Samling/ som Forleggeren ønsker at maatte finde større Behag hos Læseren end det har fundet hos ham selv/ da hand meget vel veed det at være ufuldkommen/ hvilket dog ey i Aar har været at ændre/ deels over dend Uvidenhed man har levet udi om stigt her i disse Lande nyt og usædvanligt Verk maatte finde Liebhabere/ som mand i de forige Aar har feylet; deels og/ da mand som bekiendt/ maa inddeele sin Tid til saa mange andre Forretninger/ da dog dette Arbeyde/ om det skulde være fuldstendig/ kunde udfodre dend gandske og aldeelis. Udi tilstundende Aar vil mand encouragerer ved Liebhabernes tiltagende Tal beflitte sig paa saa viit mueligt at indrette det paa en bedre Foed/ til hvilken ende mand og vil udbede sig Support af de mange i Rigerne og disse Lande boende lærde Mænd/ som til dette Verks Opkomst og ved Ligeholdelse vilde behage af deres rige Forraads Kamre at contribuere.

foto 10318